

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
"ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,"

---

*Βραβευθέν υπό τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν Παρισίοις
Ἐταιρείας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν*

ΤΟΜΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΟΥΛΗΣ 20

1938

Σ Υ Λ Λ Ο Γ Η
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΩΝ
ΕΝ ΤΑΙΣ ΠΑΡΑ ΤΩΙ ΕΥΞΕΙΝΩΙ ΠΟΝΤΩΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙΣ
ΑΠΟΙΚΙΑΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΑΣ

ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ (ΣΦΩΖΟΠΟΛΙΣ)

1

Δίστιχος πιθανῶς ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμάρου μήκ. 1,72, πλ. 0,56 καὶ πλάχ. 0,18 ἐπεστρωμένον πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας ἐν Σφῶζοπόλει. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ ἔου π. Χ. αἰῶνος, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς γραφῆς τῆς διφθόγγου *ου* διὰ *ο*.

«Ἀμ[φ]ίλοχος Εὐ....τη». — *το* ἀντὶ — *του* ¹⁾.

2

Δίστιχος πιθανῶς ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμάρου μήκ. 0,99, πλ. 0,33 καὶ πλάχ. 0,11, ἐπεστρωμένον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου. Δεξιόθεν κεκομμένη. Ἀπὸ τοῦ ἔου π. Χ.

«Ἰων.... Γο.....»²⁾.

3

Δίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης μετ' ἀετώματος ὕψ. 0,54, πλ. 0,28 καὶ πλάχ. 0,13 τοῦ μ. Σφίζεται ἐν Σφῶζοπόλει. Ἀπὸ τοῦ ἔου π. Χ.

«[Ἐκ]αταῖος [Διο]μήδεος»³⁾.

4

Δίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή κεκομμένη δεξιόθεν ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 0,19, πλ. 0,09, πλάχ. 0,09 τοῦ μ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ χρόνου.

«Λεω..... Ἀρξ.....»⁴⁾.

5

Δίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης, κεκομμένης ἀνω-

---

1) K a l i n k a, Denkmäler in Bulgarien, Wien, ἔτ.1906 σελ. 197, ἀριθμ. 235.

2) K a l i n k a, σελ. 197, ἀρ. 236, ἐνθ' ἄνωτ.

3) K a l i n k a, σελ. 198, ἀρ. 237. ἐνθ' ἄνωτ.

4) K a l i n k a, σελ. 198, ἀρ. 238, ἐνθ' ἄνωτ.

θεν καὶ ὄπισθεν μὴ λελειασμένης, ὕψ. 0,61, πλ. 0,26, καὶ πᾶχ. 0,11. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ χρόνου.

«Δημήτριος Ἐκατωνύμου», ἀντὶ Ἐκατωνύμου¹⁾.

6

Δίστιχος ἐπιτάφια ἐπιγραφή ἐπὶ ἑξ ἄμμολίδου στήλης, ὕψ. 0,51, πλ. 0,23 καὶ πᾶχ. 0,10 τοῦ μ. εὐρέθη ἐν Σωζοπόλει. Ἐκ τοῦ ἵου π. X. αἰῶνος. «Ἰαριμς Μητροδώρο», ἀντὶ Μητροδώρου²⁾.

7

Δίστιχος ἐπιτάφια ἐπιγραφή ἐπὶ ἑξ ἄμμολίδου στήλης μετ' ἀετώματος ὕψ. 0,41, πλ. 0,19, πᾶχ. 0,10 τοῦ μ. εὐρέθη ἐν Σωζοπόλει. Ἐκ τοῦ ἵου π. X. αἰῶνος.

«Ἀνθεστήριος Ἀρτεμιδώρο», ἀντὶ Ἀρτεμιδώρου³⁾.

8

Δίστιχος ἐπιτάφια ἐπιγραφή ἐπὶ λευκοῦ λίθου μήκ. 0,52, πλ. 0,29, πᾶχ. 0,21 τοῦ μ. εὐρέθη ἐν Σωζοπόλει, ἀπὸ τοῦ ἵου π. X. αἰῶνος. «Καλλίας Κρατίππο», ἀντὶ Κρατίππου⁴⁾.

9

Μονόστιχος ἐπιτάφια ἐπιγραφή ἐπὶ λευκοῦ λίθου μήκ. πλ. πᾶχ. τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ χρόνου.

«Λυσ[ί]μαχος», ἀνευ πατρωνυμικοῦ⁵⁾.

10

Δίστιχος ἐπιτάφια ἐπιγραφή ἐκ τοῦ αὐτοῦ χρόνου καὶ τόπου.

«Εἰρηναῖος Ἀθηναῖος», ἀντὶ Ἀθηναίου⁶⁾.

11

Δίστιχος ἐπιτάφια ἐπιγραφή ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ χρόνου.

«Ἀρκεσίλεως Μνησίνο», ἀντὶ Μνησίνου⁷⁾.

1) J i r e c e k, Arch. epigr. Mitth. X, 104, ἀρ. 5.— K a l i n k a, σελ. 198, ἀρ. 239.— D u m o n t-H o m o l l e. Mélanges. 459 ἀρ. 111^{dl}.

2) D o b r u s k y, Sbornik. XIII, 430, ἀρ. 11.— S e n r e, Bull. de corr. Hell. 1901, σελ. 317, ἀρ. 15.— K a l i n k a, σελ. 199, ἀρ. 241, ἐνθ' ἄνωτ.

3) D o b r u s k y, Sbornik X'II, 470, ἀρ. 12.— S e n r e, Bull. de corr. Hell. 1901, σελ. 317, ἀρ. 15. K a l i n k a, σελ. 199, ἀρ. 242, ἐνθ' ἄνωτ.

4) K. Π α π α ἰ ω α ν ν ἰ δ ο υ, Ath. Mitth. XV, σελ. 242 — K a l i n k a, σελ. 200, ἀρ. 244, ἐνθ' ἄνωτ.

5) K. Π α π α ἰ ω α ν ν ἰ δ ο υ, Ath. Mitth. XV, σελ. 242.— K a l i n k a, 200, ἀρ. 245, ἐνθ' ἄνωτ.

6) K a l i n k a, σελ. 200, ἀρ. 246, ἐνθ' ἄνωτ.

7) K a l i n k a, σελ. 200, ἀρ. 247, ἐνθ' ἄνωτ.

12

Δίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ λευκοῦ λίθου ἐκ τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ ἀπὸ τοῦ 5—4ου π. Χ. αἰῶνος.

«Πλειστ[τ.... Ἐπολλοδ.... [ου] 1)

13

Δίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐκ τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ ἀπὸ τοῦ 4—3ου π. Χ. αἰῶνος.

«Τίβειος Ἀγλάρχου» 2)

Ἀ γ λ α ρ χ ο ς, πρωτοφανὲς ἐκ τοῦ Ἀ γ λ ά ρ χ ο ς, Τί β ε ι ο ς = Τί β ι ο ς, ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Στραβῶνι.

14

Δίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ ἐξ ἄμμολίθου στήλης, ὕψ. 0,54, πλ. 0,23, πᾶχ. 14 τοῦ μ. εὐθεθείσης ἐν Σφῆσπόλει. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ χρόνου.

«Βριθαγόρη Πυθαγόρεω» 3).

15

Τρίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ ἐξ ἄμμολίθου στήλης, κεκοιμένης κάτωθεν, ὕψ. 0,25, πλ. 0,33, πᾶχ. 0,11 τοῦ μ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ χρόνου.

«Ἡγούς Ἰρεσφόντεος [γυνή:]» 4).

16

Μονόστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῆς, κεκοιμένης κάτωθεν, πλάτ. 0,56, ὕψ. 0,29, πᾶχ. 0,19 τοῦ μ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ χρόνου.

«Φιλτάτη Ἀπολλωνίδεω» 5).

17

Ἐπιγραφή δεκαεξάστιχος κεκοιμένη κάτωθεν ἐπὶ μαρμαρίνης λευ-

1) K a l i n k a, σελ. 201, ἀρ. 218. ἐνθ' ἀνωτ.

2) K. Π α π α ἰ ω α ν ν ἰ δ ο υ, Athen. Mittheil. XV, 342.—K a l i n k a, σελ. 201, ἀρ. 219, ἐνθ' ἀνωτ.

3) D o b r u s k y, Sbornik, XIII, 430, ἀρ. 10.—S e u r e, Bull. corr. hell. 1901, σελ. 316, ἀρ. 15a.—K a l i n k a, σελ. 201, ἀρ. 251, ἐνθ' ἀνωτ.

4) D o b r u s k y, Sbornik, XIII, σελ. 430, ἀρ. 13.—S e u r e, Bull. corr. hell. 1901, σελ. 317, ἀρ. 13d.—K a l i n k a, σελ. 201, ἀρ. 252, ἐνθ' ἀνωτ.

5) J i r e e k, Arch. epigr. Mitth. X, 163, ἀρ. 2.—S k o r p i l, Sbornik, IV, 124, ἀρ. 39.—K a l i n k a, σελ. 201, ἀρ. 250.—D u m o n t-H o m o l l e, Mélanges. 459, ἀρ. 111d^o.

κῆς· στήλης ὕψ. 0,64 καὶ πλ. 0,42 τοῦ μ. νῦν εὐρισκομένης ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Λούβρου. Ἐξ Ἀπολλωνίας. Ψήφισμα.

«Ἐδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῷ Ἀπολλωνιατῶν, Ἐκαταῖος Ζῶπα εἶπεν· Ἐπειδὴ Αἰσχυρίων Ποσειδίππου ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐντιμος, ἀρετῇ καὶ δόξῃ κεκοσμημένος, εὐνυπάντητος δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ, ἑαυτὸν τε ἀποδεικνύμενος τοῖς ἐντυγχάνουσι εὐχρηστον καὶ σύμφορον τῇ τε πόλει, μῆτε κόπου φεισάμενος μῆτε δαπάνης, ἀλλὰ ποιῶν τὰ ἄριστα καὶ πράσσωσιν τῆς τε ἑαυτοῦ καλοἀγαθίας λαμβάνων καρπούς, γυμνασιαρχ[ή]σας δὲ τελείως καὶ α....[ἐ] πανγγελλόμενος .....» Ἀπὸ τοῦ 4—3ου π. Χ. αἰῶνος¹).

18

Ἐπιγραφὴ δεκαπεντάστιχος κεκομμένη ἀνωθι ἐξ Ἀπολλωνίας. Ψήφισμα.

«.....[οὔτινες, ἐλθόν]τες πρὸς Καλλ[α]τιανούς τό τε ψήφισμα ἀποδ[ι]ώσουσιν καὶ ἀξιῶσου[σιν] αὐτούς τόπον συγχω[ρ]ῆσαι, εἰς δὲ ἀνατεθ[ι]σεται ἢ εἰκὼν καὶ ἀναγ[γ]ελίαν ποιή[σ]α[σ]θαι καθό[τι] προγέγραπται (;)...]ν δὲ καὶ αἰσίαν καθ' ἕκαστον [ἐ]νεαυτὸν (;) ....χρ[υ]σῶ στεφάνῳ ὑπάρχειν δὲ [αὐτῷ]... τὰς ἐ]ψηφισμένας τιμὰς· τὸ δὲ ψ[ή]φισμα τοῦτο ἀναγράψαι εἰς] στήλην λευκοῦ λίθου [κα]ὶ ἀνα[θ]εῖναι εἰς τὸ ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος· ἐλέσθαι δὲ τὴν ἐκ[κ]λη[σί]αν ἀνδρας δύο, οὔτινες ἐπιμεληθήσονται τῆς [τε ποιήσεως τοῦ τελαμῶ]νος καὶ ἀναθέ[σ]εως· τὸ δὲ σ[ύ]μπαν ἀνάλωμα τὸ εἰς τὴν] ἀνάθεσιν τοῦ τελαμῶνο[ς] δοῦναι τοὺς ἐπιμελη[τ]άς (;) ἢ παρέδ[ρ]ους τοὺς κατ[ὰ]... καὶ ἐ]νεγκεῖν ἐν λόγῳ. Ἡρόεθησαν....». Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, ὡς ἢ ἀνωτέρω.

Ὁ Latischew ἀναφέρει ὅτι τὸ ψήφισμα προέρχεται ἐξ Ἀπολλωνίας, ὅθεν μετεκομίσθη εἰς Ὀδησσὸν ἢ στήλῃ, εἰς τὸ μουσεῖον ἧς νῦν σφύζεται. Τοῦτο διαπιστοῦται καὶ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ μνημονευομένου ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ κατετέθη ἡ στήλη. Ὁ Böckh ὁμῶς ἐν τῷ Corpus, ἐπειδὴ ἀντίγραφον αὐτοῦ ἀπεστάλη αὐτῷ ἐξ Ὀδησοῦ, ὅπου εὐρίσκεται ἡ στήλη, ἀποδίδει τὸ ψήφισμα εἰς τὴν Ὀδησσόν. Ὁ Οὐβάρωφ τὸ ἀποδίδει εἰς τὴν Ὀλβίαν²).

19

Δίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ἀποληγούσης ἀνωθι εἰς ἀέτωμα καὶ κάτωθι κεκομμένης, ὕψ. 0, 56, πλ. 0,27 καὶ πᾶχ.

1) Jir e c e k, Arch. epigr. Mittheil. 1886, σελ. 164, ἀρ. 6.— D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges 459, ἀρ. 111d².

2) L a t i s c h e w, Mittheilungen des Deutschen archäologischen Institutes in Athen, 1884, σελ. 216, κατὰ τὴν Journal d' Odessa 1829, 25 Νοεμβρ. ἀρ. 91.— C I G, 2856 d.— O u v a r o w, Recherches de antiquités des la Russie méridionale, σελ. 70.— D u m o n t - H o m o l l e, 458, ἀρ. 111d⁴.

0,12, εὐρεθείσης ἐν Ἀπολλωνίᾳ. Ἀπὸ τοῦ 5—4ου π. Χ. αἰῶνος.

«Μενάλκης Διοσκορίδew»¹⁾.

20

Δίστιχον ἐπιτάφιον ἠρωελεγείον ἄνωθι ἀναγλύφου μαρμαρίνης στήλης, παριστώσης τὸν ἀρχομένου τοῦ 5ου αἰῶνος ἀποθανόντα Ἀνάξανδρον. Εὐρέθη ἐν Ἀπολλωνίᾳ. Ἡ στήλη νῦν εὐρίσκεται ἐν τῷ ἐθνικῷ μουσείῳ Σοφίας.

«[Ἐνθάδ' Ἀν]άξανδρο[ς ἀ]νή[ρ] δ[ι]οκιμώτατος ἀστῶγ
[κε[ῖτα] ἀμύμητο[ς τ]έρομα λα[χ]ῶν θανάτο(υ)»²⁾.

21

Δίστιχος ἐπιγραφὴ κεκοιμένη δεξιόθεν ἐπὶ λευκοῦ εὐτελοῦς λίθου μήκ. 0,50 πλ. 0,22 πᾶχ. 0,07, εὐρεθέντος ἐν Ἀπολλωνίᾳ.

«Γῆς χθον..... μέγαρο.....»³⁾.

22

Τρίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφὴ ἐπὶ ἐξ ἀμμολίθου στήλης ὕψ. 0,61, πλ. 0,21 καὶ πᾶχ. 0,24 τοῦ μ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ ἀπὸ τοῦ 5ου π. Χ. αἰῶνος.

«Λάμπρη [Τ]ελεσήνχορος γυνή»⁴⁾.

23

Τρίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης μετ' ἀετώματος καὶ ἀκρωτηρίων ὕψ. 0,70, πλ. 0,37, πᾶχ. 0,06 τοῦ μ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ χρόνου.

«Ἀπολλωνίς Δημείο γυνή», ἀντὶ Δημείου⁵⁾.

1) K a z a r o w G. Antike Denkm. aus Bulgarien, Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. IV, 1926-27, σελ. 106, ἀρ. 30.

2) D o b r u s k y, Sbornik, 1896. XIII, 431, ἀρ. 14, εἰκῶν 4.— Jahrbuch, des deutschen arch. Inst. 1896, XI Anz. 136.— A. B r ü c k n e, Lebensweisheit auf Griechischen Grabstein, Jahrbuch, 1902, XVIII, 40, πίναξ 1.— K a l i n k a, 260, ἀρ. 333 μετ' εἰκόνας, ἐνθ' ἄνωτ.

3) K a l i n k a, 337, ἀρ. 441.

4) D o b r u s k y, Sbornik, XIII 430, ἀρ. 9.— S e n g e, Bull. corr. hell. 1901, σελ. 316, ἀρ. 15β'.— K a l i n k a, σελ. 202, ἀρ. 253, ἐνθ' ἄνωτ.

5) J i r e c e k, Arch. epigr. Mitth. X, 163, ἀρ. 3.— S k o r p i l, Sbornik. IV 123. ἀρ. 37.— K a l i n k a, σελ. 202, ἀρ. 254. Ἀποστολίδου Μυρτ. Ἐπετηρ. μουσείου Φιλῆπόλεως, ἔτ. 1930. σελ. 231, ἀρ. 11.— D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, 459, ἀρ. 111d⁶⁾.

24

Τρίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ λευκοῦ λίθου μήκ. 0,50, πλ. 0,25 πλάξ. 0,12. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ χρόνου.

«Ἄδα Ἰφμισ[τίωνος;] γυνή»¹⁾.

25

Ἐπτάστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης μετ' ἀετώματος, ἐντετοιχισμένης ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Ζωσίμου ἐν Σφῆζοπόλει δεξιὰ τῶ εἰσερχομένῳ, πλ. 0,32 καὶ ὕψ. 0,73 τοῦ μ. πλὴν τοῦ ἀετώματος. Ἀπὸ τοῦ βου π. Χ. αἰῶνος.

«Κρινομένης Οἰνοπίλειω. Δήμη Ἀριστοκλείους Ἀμφιπολίτις Κρινομένης γυνή»²⁾.

Ὁ Ἀποστολίδης κατ' ἀντίγραφον τοῦ δοῦ Πέερ ἀναγινώσκει «Κλειομένης Οἰνοπίδειω».

26

Ἐπιγραφή πεντίστιχος κτιτορικὴ ἀναμνηστικὴ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῶς πλάτ. 1,24 καὶ ὕψ. 0,44, ἐντετοιχισμένης ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας ἁγ. Γεωργίου Σφῆζοπόλεως.

«Μήτοκος Ταρούλου, φύσι δέ Λέκμου, κτίσας τὴν πόλιν μετὰ τὴν ἔκπτωσιν καὶ ἐπισκευάσας τὸ τρίπυλον καὶ τὴν βάρην Ἀπόλλωνι ἱερο[ῶ]»³⁾.

Μήτοκος, Θρακικὸν ὄνομα καὶ Μήδοκος καὶ Ἀμάδοκος, Τάρουλος ἢ Ταρούλης πιθανῶς μετασχηματισμὸς τοῦ Τάροςος—Ταρσᾶς. Ἐκπτωσις πιθανῶς ἡ ὑπὸ τοῦ Μ. Λουκούλλου καταστροφὴ τῆς πόλεως (72 π. Χ.). Βάρις=πύργος, κατὰ δὲ τὸ μέγα Ἐτυμολ. «αἰ μεγάλοι καὶ ὑπόβαθροι πέτραι».

27

Ἐπιγραφή δεκαπεντάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης κε-

1) Παπαϊωαννίδου, Ath. Mitth. XV, 342.—Kalinka, σελ. 202, ἀρ. 255, ἐνθ' ἄνωτ.

2) Jirecek, Arch. epigr. Mitth. X, 163, ἀρ. 4.—Skorpiil, Sbornik, IV, 124, ἀρ. 38.—Kalinka, σελ. 103, ἀρ. 257.—Ἀποστολίδου Μυρτ. Ἐπετ. μουσείου Φιλ[ιπ]πόλεως, ἔτ. 1930 σελ. 232 ἀρ. III.—Dumont-Homolle, Mélanges, 459, ἀρ. 111d³.

3) Jirecek, Arch. epigr. Mitth. X, 163 ἀρ. 1.—Skorpiil, Sbornik, IV, 122, ἀρ. 36.—Kalinka, σελ. 142, ἀρ. 156. Dumont-Homolle, Mélanges, 459, ἀρ. 111d⁷.

κομμένης και εις δύο τετμημένης; διαμέτρου 0,45 και ὕψ. 0,45 + 0,63 τοῦ μ. εὐρισκομένης ἐν Σφῆζοπόλει.

«[Ἀπολλ]ωνι [ητ]ρω̄ ὑπέρ τῆ; Ροιμ[ητάλ]κου, βασι[λέως Κότ]υος κα[ὶ] βασιλ[έως Ροιμ]ητάλκου υἱ[οῦ κ]αὶ Πυθο[δωρί]δος, βασι[λέω]ς Ροιμητ[ί]λλου [καὶ βασιλ]έω[ς Πολ]έμωνο; θυγατ[ριδῆ]ς, ὕγ[ε]ας καὶ σωτη[ρί]ας; εὐξάμ[ε]νος Λ]ούκιος Α....ρήνων». Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1ου μ. Χ. αἰῶνος¹).

Πρβλ. και τὴν παρὰ Dumont-Homolle (377, 62ε): «Θεῶ ἀγίῳ ὑψίστῳ ὑπέρ τῆς Ροιμητάλκου και Πυθοδωρίδος ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Κοιλαλητικὸν πόλεμον κινδύνου σωτηρίας εὐξάμενος και ἐπιτυχῶν Γάϊος Ἰούλιος Πρόκ(ι)ος χαριστήριον».

28

Ἐπιγραφή εἰκοσιμονόστιχος κεκομμένη και τετριμμένη, περιέχουσα κατάλογον μελῶν Διονυσιακοῦ Θιάσου. Ἐξ Ἀπολλωνίας. Εὐρέθη ἐν Σφῆζοπόλει.

«.... Καρνεάδης Ἡρα....—δώρον λικναφόρος,....—δονος [ἀ]ρχ[ι]βούκολος, Φάβιος; ἔκδικος, Ποσειδώνιος ἐστίαρχος; Νικηφόρος, Ἀλέξανδρος Ἀρισταινέτου κρατηρίαρχος (;), Τέρτιος Χρ[ι]στου ἀρχιμύσ[της], Ἐρμόδωρος Ἐλόσου (;) Διονύσιος Κασίου, Πολύξενος και Παρ[με]νίων οἱ Ἀπολλωνίου, Δημήτρις Προτείμων, [Ἡρα]κλείδης (;) Πάπα, Κοδράτος Ἡροφίλ[ου], Ἀλέξανδρος, Ἀσκληπιόδοτος Τελε[σ]φόρου, Φιλότειμος..., [Κ]άρπος Ἀλεξάνδρου, Διονυσό[δω]ρος [Ἡρ]ακλείδου, Ὀνήσιμος Πω[λί]ωνος, Τάτος Γάϊος (;) Νεάνδρου, Ἐξοχ[ος] Ἐρμαρί[ου], Ζώπυρος Ἐρμού, Τεῖος (;) Ἀρποκράτου, Γαλ.... Σατύρου ἀρχιβασσάρα, Βάκ[χιος] Μύρωνος κισαφόρος, Τρησισίσιμος Τελε[σ]φόρου, Ἀπολλώνιος Ἀρτεμιδώρου, Λούκιος Ἰσανδρος Ἀπολλωνίου, Τηλέμαχος Πασ...—δρωνος, Γενέμης (;). Ἡροφίλου, Σωζόμενος [Μουκ]ατ[ρα]λης (;), Κορνούτος οἱ Κορνούτου».

Αἱ συμπληρώσεις εἶναι αἱ μὲν τοῦ Corpus, αἱ δὲ τοῦ Dumont²). Τὰ δὲ ὀνόματα εἶναι Ἑλληνικά, Λατινικά και ἑλίχιστα Θρακικά. Ἡ ἐπιγραφή πρῶρευεται ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ρωμαιοκρατίας. Τινὲς τῶν μυστῶν φέρουσιν ἐπιθετα δηλοῦντα τὴν ἣν εἶχον τιμητικὴν ὑπηρεσίαν ἐν τοῖς μυστηρίοις και ἑορταῖς τοῦ Διονύσου. Λικναφόρος και λι-

1) K a l i n k a. σελ. 112, ἀγ. 137.— S e u r e, Revue des études anciennes, 1901, VI, 212, ἀποκαθαρσά: «Ροιμητάλκου υἱοῦ βασιλέως κτλ.— [Ροιμητάλκου] [γυναικὸς; Πολέμωνος δὲ] θυγατ[ριδῆ]ς ὕγ[ε]ας..... [Ζ]ήνων;».

2) C. I. G, 2052.— L e B a s, Voyage en Grèce et en Asie Mineure, Inscriptions II, 1555.— D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 457, ἀγ. 111⁴.

κνοφόρος=ὁ φέρων τὸ ἱερὸν λίκνον. Κισταφόρος καὶ κιστοφόρος¹⁾)=ὁ φέρων τὰς κίστας, ἐν αἷς ἐμπεριείχοντο τὰ ἱερὰ σκευὴ τοῦ Διονύσου. Ἀρχιβούκολος=ὁ πρῶτος τοῦ βουκολίου, τῆς ἀγέλης, τοῦ θιάσου, ὁ παρὰ Δημοσθένει πιθανῶς ἔξαρχος καὶ προηγεμῶν. Ἐκδικος=πιθανῶς ἐπίτροπος, ἀντικαταστάτης τοῦ ἀρχιβουκόλου. Ἐστίαρχος=ὁ ἐπιμελούμενος τῶν ἐστιάσεων. Κρατηρίαρχος=ὁ ἐπιμελούμενος τῶν κρατηρίων (μικρῶν κρατηρῶν) τ. ἔ. ὁ ἐπὶ τῆς οἰνοποιίας. Ἀρχιμύστης=ὁ πρῶτος τῶν μυστῶν. Ἀρχιβασσάρας καὶ ἀρχιβάσσαρος=ὁ πρῶτος τῶν Βασσάρων. Βάσσαροι δὲ καὶ Βασσαρεῖς=Βάκχοι²⁾), τ. ἔ. οἱ τελοῦντες ἐνθουσιωδῶς τὰ μυστήρια καὶ τὰ ὄργια τοῦ Διονύσου καὶ Βασσάραι=Βάκχοι.

29

Τρίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή βουστροφιθὸν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω κεραραγμένη ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 0,57 καὶ πλάτ. 0,17 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Σαφζοπόλει. Εἶναι ἀρχαιοτέρα πασῶν ἀπὸ τοῦ 6—7ου π. Χ. αἰῶνος.

«Ἐργίνο σηίσασα» ἐδ μνημα τό-» τ. ἔ. «Μνημα τόδε Ἀσπασίης Ἐργίνο»³⁾). Ἐργίνο=Ἐργίνου³⁾).

30

Τρίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἐπὶ τετραπλεύρου μαρμαρίνης πλακῶς, τεθραυμένης κατὰ τὴν ἄνωθι δεξιὰν γωνίαν τῆς, ὕψ. 0,46, πλ. 0,36 καὶ πᾶχ. 0,8 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Σαφζοπόλει. Ἄνωθι τῆς ἐπιγραφῆς τρεῖς στέφανοι ἐκ δάφνης ἀνάγλυφοι. Ἀπὸ τοῦ 4—3ου π. Χ. αἰῶνος.

«Ὁ δῆμος Νυμφόδωρον Νυμφοδώρον εὐεργέτην ἑαυτοῦ γεγονότα»⁴⁾).

1) Πρὸβλ. Δημοσθένους Περιστεφάνου «καὶ βοῶν εὐοῖσα-βοῖτ καὶ ἐπορχούμενος ὕψης ἄττης, ἄττης ὕψης, ἔξαρχος καὶ προηγεμῶν καὶ κιστοφόρος καὶ λικνοφόρος».

2) Πλάτωνος, Φαίδ. 69 «ναρθηκοφόροι μὲν πολλοί, Βάκχοι δὲ τε παῦροι». Ἴδε καὶ Μυρτ. Ἀποστολίδου περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν, λ. Βασσάρα, «Θρακικά», τόμ. Γ', ἔτ. 1932, σελ. 224.

3) Μυρτ. Ἀποστολίδου, Ἐπιτηρ. ἐθν. βιβλ. καὶ μουσ. Φιλιππουπόλεως. ἔτ. 1930, σελ. 231. ἀρ. 1.— Κ. Παπαϊωαννίδου, Θρακικὰ τόμ. Β' ἔτ. 1929, σελ. 294, ἀρ. 3.

4) Κ. Παπαϊωαννίδου, ἐνθα ἄνωθι. σελ. 294, ἀρ. 2.— Κ. Ζαζαrow G. Antike Denkm. aus Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. V, ἔτ. 1928—29, σελ. 87, ἀρ. 16.

31

Τετράστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης μετ' ἀετώματος ὕψ. 1,20, πλ. 0,4) καὶ παρὰ τῇ βάσει 0,45 καὶ πλάχ. 0,10 εὐρεθείσης ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Σφζοπόλεως. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

«Κύρσας Πολυάνακτος. Ὑβρεῖς Ξέρξου Κύρσα γυνή, Κύρσας Πολυάνακτος»¹⁾.

32

Ἐννεάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τετριμμένη λίαν καὶ κεκομμένη δεξιόθεν ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης εὐρεθείσης ἐν Σφζοπόλει ἀπὸ τοῦ 2—1ου π. Χ. αἰῶνος.

«Ἀπολλω[νίς] Ἀπολλων[ίου] στρατ[η]γοῦ γυνή, [Ἀ]κτίου Ἀδλουζένεος δὲ θυγάτηρ Διὶ Κυρί[ω] κ[αὶ] κυρ[ία] Ἡ[ρ]α Κνηξί[ο] π[η]ν[ο]ῖς (: εὐχαριστήριον»²⁾.

33

Μονόστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή κεχαραγμένη δι' ὀξέος ὄργανου ἐπὶ τοῦ λαμοῦ τεθραυσμένης πηλίνης ληκύθου ἐξαχθείσης μετ' ἄλλων πηλίνων ἀγγείων ἐκ βαθέος φρέατος τοῦ πρὸ τῆς Σφζοπόλεως νησιδρίου τοῦ ἁγίου Κηρύκου.

«Καβριῖς Ἀρτεμι Πύθεια»³⁾.

34

Δεκάστιχον τμήμα ψηφίσματος ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνης στήλης διαμέτρου καθέτως μὲν 0,28, ὀριζοντίως δὲ 0,17. Τὰ διασφζόμενα γράμματα εἶναι λίαν τετριμμένα καὶ ἡ ἐπιγραφή δυσσυμπλήρωτος. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ 4—3ου π. Χ. αἰῶνος.

«. . . -ης . . νο . . ης . . . ς [Ἰ]σειος . . . ε . . . . . ἔλθων ἐπὶ τῆ[ν] βουλὴν καὶ τὸν] δῆμον παρα . . . . τὰς μεγάλ[ας] . . . . πολιτείας . . . . [δε]δόχθαι τῆ [β]ου[λῆ] καὶ τῶ δήμῳ εἶναι α[ὐ]τὸν κα[ὶ] ἐκγόνους αὐτοῦ] πο[λε]ίτας [τῆς] Ἀ[πολλωνιατέ]ων τῶ[ν] ἐν Πόντῳ ;»⁴⁾.

1) Μυρτ. Ἀποστολίδου, «Θρακικά», Ἀθηνῶν, τόμ. Β' ἔτ. 1929, σελ. 31. ἀρ. XI.—Κ. Παπαϊωαννίδου, αὐτόθι, σελ. 293, ἀρ. 1.

2) Μυρτ. Ἀποστολίδου, Ἐπειρ. ἔθν. βιβλ. καὶ μουσ. Φιλίππουπόλεως, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 233 ἀρ. IV.

3) Κ. Παπαϊωαννίδου, ἐνθα ἄνωτ. σελ. 285.

4) Μυρτ. Ἀποστολίδου, Ἐπειρ. ἔθν. βιβλ. καὶ μουσ. Φιλίππουπόλεως, ἔτ. 1930, σελ. 234, ἀρ. V.

Μ Ε Σ Η Μ Β Ρ Ι Α

35

Ἐπιγραφή τριστιχος ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς μετ' ἀετώματος, κεκοιμένης κάτωθεν καὶ ὀλίγον ἐν τῇ ἀριστερῇ ἄνω γωνίᾳ, ὕψ. 0,31, πλ. 0,28—0,31 καὶ πλάχ. 0,07 τοῦ μ. Λόγμα ἐκκλησίας τοῦ Δήμου καὶ τῆς βουλῆς τῶν Μεσημβριανῶν ἀπὸ τοῦ δ' - γ' αἰῶνος π. Χ.

«[Ἐπ]ὶ βιοσιλέως Εὐβοιλίδα μηνὸς Ἀρτεμιτίου τετράδι ἐπ[ὶ] δέκα Λεοντίσκος Ἀθηναίωνος εἶπε· ἐπειδὴ Ἡρώναξ καὶ Βάκχιος Καλλιφάνεος Μιτυλιαναῖοι εὖνοι καὶ πρόθυμοι ἔόντες [δια]τελοῦντι περὶ τὰμ πόλιν καὶ κοιν[ᾶ] καὶ ἰδία τοῖς ἀφικνονμένοις τῶν πολιτῶν παρέχοντι ἰχρείας [δ]εδόχθαι τᾶ βουλᾶ καὶ τῷ δά[μω] ἐπ[ὶ]αινέσαι μὲν ἐπὶ τούτοις Ἡρώνακτα καὶ Βάκ]χιον Καλλιφάνεος Μι[τυλιαναίους, δεδ]όσθαι δὲ αὐτοῖς [προξενίαν κτλ. . . »¹⁾.

Δημοκρατουμένης ἀνέκαθεν τῆς Παραποντίας Μεσημβρίας ὁ βασιλεὺς Εὐβουλίδας προφαλῶς εἶναι ἀρχων τις, ὡς ὁ ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν ἐννέα.

36

Ἐννεάστιχος ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης λευκῆς πλακός, ὕψ. 0,62 καὶ πλ. 0,90 τοῦ μ. ἔχουσης ἀνάγλυφον τὸν Ἑρμῆ διπρόσωπον, ἔχοντα ἐκτεταμένας τὰς χεῖρας καὶ κρατοῦντα σταθμᾶ. Ἡ ἐπιγραφή ἀνωθι τοῦ ἀναγλύφου. Ἦτο ἐντετοιχισμένη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς μητροπόλεως, ὅθεν ἀφηρέθη ὑπὸ τῶν Ρώσων:

«Ἀγαθῇ Τύχῃ. Ἀγορανόμοι τῆς λαμπροτάτης Μεσαμβριανῶν πόλεως Αὐρ(ήλιος) Ἀσκληπιιάδης Ἀσκληπιιάδου καὶ Δημοσθένης Τατᾶ, βουλευταί, παρακαλοῦσιν πάντας τοὺς κατεργαζομένους τὴν πόλιν ἔρχεσθαι καὶ ἀπογράφεσθαι κατὰ τὸν νόμον τῆς πόλεως καὶ τὸ ἔθος. Εὐτυχῶς»²⁾.

κατεργαζόμενοι τὴν πόλιν=ἴσως ἀντὶ τοῦ πραγματευόμενοι, ἔμποροι.

37

Ἐπιγραφή δεκατετράστιχος ἐπὶ φαιόχρου μαρμαρίνης πλακός ὕψ.

1) S a l a c, Listy Filologické, τόμ. XLIV, ἔτ. 1922, σελ. 96.—K a z a r o w G. Bull. de l' Institut. archéol. Bulg. Sophia, τόμ. 5, 1921—22, σελ. 230.

2) C I G, 2033.— Journal d'Odessa, ἔτ. 192), ἀρ. 95.— Ἑρμῆς Λόγιος, 1812, σελ. 18.— D i t t e n b e r g e r, Sylloge, Inscr. Graec. ἀρ. 339.— D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, 460, ἀρ. 111ε.

0,40 και πλ. 0,34 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Μεσημβρίᾳ και ἀπαχθείσης ὑπὸ τῶν Ρώσων. Δόγμα δήμου και βουλῆς.

«Ἐδοξε τᾷ βουλᾷ και τῷ δάμῳ]...—ων Μαντιθεοῦ εἶπε: Ἐπειδὴ Δέ.... [τ]ῆς Δήξου Ἄστος φίλος ἐὼν και εὐνο[υς] διατελεῖ τᾷ πόλει και κατ' ἰδίαν τοῖς ἐντυγχάνουσι χρήσιμον ἑαυτὸν παρέχεται, δεδόχθαι τᾷ βουλᾷ και τῷ δάμῳ δεδόσθαι αὐτῷ και ἐκγόνοις προξενίαν, πολιτείαν, ἰσοτέλειαν πάντων και πολέμου και εἰράνας ἀσυλεῖ και ἀσπονδεῖ και ἔφοδον ἐπὶ τὰν βουλὰν και τὸν δάμον πράτοις μετὰ τὰ ἱερά· τὸν δὲ ταμ[ί]αν ἀναγράψαντα τὸ ψάφισμα τοῦτο εἰς τελ[α]μῶνα λευκοῦ λίθου ἀναθέμεν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος». Ἀπὸ τοῦ 3ου π. Χ. αἰῶνος ¹⁾).

38

Ἐπιγραφή ὀκτάστιχος κεκομμένη κάτωθεν ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὑψ. 0,29 και πλ. 0,39 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Μεσημβρίᾳ. Ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν ψηφίσματος τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ 4—3ου π. Χ. αἰῶνος.

«[Ἀ]γαθᾷ Τύχᾳ. Ἐδοξε τᾷ [βου]λᾷ και τῷ δάμῳ ἐπειδ[ὴ] Ἐφαι]στίων Σωσία Ἀπολλων[ιάτης] καλὸς και ἀγαθὸς [ἀε]ὶ ἐὼν διατελεῖ περὶ [τὰμ πόλιν] και πολλοῖς τῶν [πολιτᾶν] χρε]ίας ἀρείσχη[ται, ἔδοξε τ]ᾷ βουλᾷ και [τῷ δάμῳ] ἐπαινεῖσαι μὲν ἐπὶ τούτοις Ἐφαιστίωνα Σωσία Ἀπολλωνιάτην, δεδόσθαι δὲ αὐτῷ και ἐκγόνοις προξενίαν, πολιτείαν κτλ.»] ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐπιγραφῇ. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ χρόνου και εὐρίσκειται νῦν ἐν τῷ ἔθνικῷ τῆς Φιλιππουπόλεως μουσεῖῳ ²⁾. Ὁ Chr. Danoff ἀναδημοσιεύσας τὴν ἐπιγραφὴν, ὡς αὕτη ἀνεγνώσθη και συνεπληρώθη, μετέβαλε «τοῦ Ἀπόλλωνος» εἰς «τὰς Ἀφροδίτας» κατὰ τὴν ὑπ' ἀρ. 41 κατωτέρω ἐπιγραφὴν.

39

Ἐπιγραφή ὀκτάστιχος ἀναμνηστικὴ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου και χρόνου.

«Ἀγαθᾷ Τύχᾳ. Μεσσαμβριανοὶ ἔδωκαν Καλλίπῳ Κασασνδρίδᾳ Θεσσαλῷ προξενίαν, πολιτείαν, προεδρίαν, ἰσοτέλειαν πάντων χρημάτων αὐτῷ και ἐκγόνοις και εἴσπλουν εἰς πόλιν» ³⁾).

1) CIG, 2053.—D u m o n t-H o m o l l e, Mélanges, 461, ἀρ. 111f.—Σ α κ ε λ λ α ρ ι ᾶ δ ο υ Σ. Πόλεις και θέσμια Θράκης, Ἀθήναι, ἔτ. 1929, σελ. 289.

2) Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, Ἐπετ. ἔθν. βιβλ. και μουσ. Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1930, σελ. 263, ἀρ. XXII.—C h r. D a n o f f, Beiträge zur griechischen inschriftenkunde Thrakiens, Jahresh. des österr. arch. Inst. τόμ. XXXI Beibl.-153—162.

3) C. I. G. ἀρ. 2053c.—Σ α κ ε λ λ α ρ ι ᾶ δ ο υ Σ. Ἐνθ' ἀν. σελ. 290.

40

Ἐξάστιχον ἐπίγραμμα ἐπιτάφιον, ἠρωελεγειῖον. Ἐκ Μεσημβρίας τετριμμένον.

«[Ἐλθόντες] πρὸς τοὺς Καρπα[έ]ος ὀρθὰ φρονεῦντας
[ἄστους ἐν] τούτῳ σήματι κεκ[λ]ίμ[ε]θα.
[Ἡ μὲν γὰρ] Ξενὼ εἰμ· ὁ δ' ἐμὸς πόσις ἔγγυθι ἐμεῖο
[κεῖται· ὁμοῦ δ' ὄσ]ίως, ὡς βίον ἐπνέομεν,
[ἔζημεν σεμν]οί· μακάρων [δέ]τε μοῖραν ἔχοντες
[κείμεθα] καὶ εὐσεβέων ἐν σκιεροῖς θαλάμοις»¹⁾.

Ο Ἰ Κ α ρ π α ε ὀ σ ἄ σ τ ο ἰ (;) ὑποθέτει Κ α ρ π α ε ὀ σ τ υ.

41

Ἐννεάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἄνωθεν ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς τετριμμένου ἀναγλύφου, παριστῶντος πιθανῶς τὴν Ἀφροδίτην καθημένην. Ἐκ Μεσημβρίας.

[Ἡ]ρότιμος, Ἡρακλείδας, Προμαθίων, Ἄ . . . . , Ματρώβιος, Ἄρτεμίδωρος Ἄρτεμ . . . . . Ἐρμόδωρος Χ . . . . . Διόδωρος Ἡ . . . . ταξιαρχήσα[ντες τῆ] Ἀφροδίτ[α]. . . . .»²⁾.

42

Ἐπιγραφή ἐπτάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς κεκομμένης δεξιόθεν καὶ κάτωθεν, πλάτ. 0,23, ὕψ. 0,15 καὶ πᾶχ. 0,07 τοῦ μ. Εὐρέθη ἐν Μεσημβρίᾳ.

«Μόσχος Φιλήμων[ος], Ξενοκλῆς Λαχήτ[α], Δαμέας Διονυσί[ου] στρατηγήσαντες [ἐπὶ] Βυρεβίσταν πολέμῳ καὶ γραμμ[α]τε[ύ]σ[αντες]. . . .»³⁾.

Λ α χ ή τ α ς - α, τύπος μοναδικὸς ἀντὶ τοῦ Λάχης-ητος. Β υ ρ ε β ί σ τ α ς δὲ ὁ τῶν Δακῶν βασιλεὺς κατὰ τὸν πρῶτον π. Χ. αἰῶνα.

43

Δίστιχος ἐπιγραφή ἐπιταφία ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης μετ' αετώματος καὶ τριῶν ἀκρωτηρίων, πλ. 0, 34, ὕψ. 0,51 καὶ πᾶχ. 0,06 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Μεσημβρίᾳ. Ἀπὸ τοῦ 3—2ου π. Χ. αἰῶνος.

«Μείδων Μεγακλέος, Σικελία Μείδωνος». Πατὴρ καὶ θυγάτηρ⁴⁾.

44

Δίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ ἀναγλύφου μαρμαρίνης πλακὸς πλ.

1) C. I. G. 2055b add.—Journal d'Odessa, 1830, ἀρ. 72.—D n m o n t-H o m o l l e, Mélanges σελ. 463, ἀρ. 111^k.

2) J i r e c e k, Arch. epigr. Mitth. 1886, σελ. 175.—D u m o n t-H o m o l l e, Mélanges, 463, ἀρ. 111m.

3) K a l i n k a, σελ. 192, ἀρ. 227, ἐνθ' ἄνωτ.

4) S e u r e, Bull. corr. hell. 1901, σελ. 317, ἀρ. 16.—K a l i n k a, 204, ἀρ. 259. ἐνθ' ἄνωτ.

0,69, ὕψ. 0,57 καὶ πλάχ. 0,09 τοῦ μ. εἰκονίζουσῃς νεκρικὸν δεῖπνον. Εὐρέθη ἐν Μεσημβρίᾳ.

«Μενεσθεὺς Χαιρέου, χαῖρε»¹⁾.

45

Τρίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης, κεκομμένης κάτωθεν ὕψ. 0,57, πλάχ. 0,39 καὶ πλάχ. 0,15 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Μεσημβρίᾳ, ἀπὸ τοῦ 3ου π. Χ. αἰῶνος.

«Ξεναρίστα Αἴσχρωνος γυνά»²⁾.

46

Τετράστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης πλάχ. 0,26, ὕψ. 0,62, πλάχ. 0,05 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Μεσημβρίᾳ. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ 3ου π. Χ. αἰῶνος.

«Διονυσόδωρος Τελεσαγόρου, Τελεσαγόρος Διονυσοδώρου»³⁾.

47

Τετράστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ τετριμμένης ἀναγλύφου στήλης ἐκ Μεσημβρίας.

«Ἄννιον, γυνά Παγχάρεος, χαῖρε. Παρμένων Παγχάρεος, χαῖρε. Μαρτρὶς Παγχάρεος, χαῖρε. Οἰνίας Παγχάρεος, χαῖρε»⁴⁾.

48

Ἐπιγραφή ἀναθηματικὴ πεντάστιχος ἐπὶ λευκῆς μαρμαρίνης πλακῶς ὕψ. 0,48, πλάχ. 0,39 τοῦ μ. ἐχούσης ἀνάγλυφον παριστῶν ἄνδρα μετὰ χιτῶνος σπένδοντα ἐπὶ βωμοῦ, κειμένου δεξιόθεν ἀριστερόθεν τοῦ ἀνδρὸς κρατῆρ καὶ ἀγγεῖον. Ἡ ἐπιγραφή ἀνωθι τοῦ ἀναγλύφου. Εὐρέθη ἐν Μεσημβρίᾳ.

«Ἄγαθῆ Τύχη. Ἀύλουζένης Αὐλουζέneos Ἀπόλλωνι ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας καὶ τῶν ἰδίων ἀπέλων ἐπὶ ἄκραν εὐχαριστήριον ἀνέθηκε»⁵⁾.

Ἄ κ ρ α=ἀκρωτήριον, παρ' ᾧ ἔκειντο οἱ ἄμπελοι.

49

Ἐπιγραφή πεντάστιχος ἀναμνηστικὴ ἐπιταφία. Ἐκ Μεσημβρίας.

1) K a l i n k a, 221, ἀρ. 276, ἐνθ' ἄνωτ.

2) K a z a r o w G. Neue Funde aus der Nekropole von Mesembria, Bull. de l'Inst. archéol. Bulg. τόμ. VII, 1932-33, σελ. 289.

3) K a l i n k a, σελ. 203, ἀρ. 258, ἐνθ' ἄνωτ.

4) J i r e c e k, Arch. epigr. Mitth. 1886, σελ. 175.— D u m o n t-H o m m o l l e, Mélanges, 464, ἀρ. 111c.

5) C I G, 2054.— D u m o n t-H o m m o l l e, Mélanges, 462, ἀρ. 111b.

«Αὐρ(ήλιος) Ἰούλις γερουσιαστής ἔμαν[τῶ ἐποίησα:]· εἰ δέ τις [ἀ-
νοΐξει:] δώ[λ]ει πρ[ό]στ[ειμον τῶ τα]μείῳ (δηνάρια) ἕκατ[όν]»¹⁾.

50

Δίστιχος γεκομμένη ἐπιτυμβία ἐπιγραφὴ ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνης
πλακῆς ὕψ. 0,21, πλ. 0,30 καὶ π[ε]ρ. 0,21 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Μεσημβρίᾳ.

* («—δηνάρια) μύρια καὶ τῇ πόλ[ι]ει πεν[τ]τάκις χίλια»²⁾).

Προφανῶς εἶναι τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς. ἐν ἣ ὀρίζεται τὸ πρόστι-
μον, ὅπερ ὀφείλει νὰ πληρώσῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς ἄλλην τινὰ διοικη-
τικὴν ἀρχὴν ὁ ἀνοΐζων τὸν τάφον κτλ.

Προέρχεται ἡ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ρωμαιοκρατίας.

ΑΓΧΙΑΛΟΣ

51

Δίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνου βωμοῦ, ἐξ Ἀγχιά-
λου.

«Διὶ Ὀλυμπίῳ»³⁾.

52

Δίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης, ὕψ. 0,52, πλ.
0,41 τοῦ μ. ἐφ' ἣς ἐν ἀναγλύφῳ παρίσταται γυνὴ καθήμενὴ καὶ κρατοῦ-
σα παιδίον. Φέρει ἱμάτιον καλύπτον καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς δεξιόθεν γυνῆ
κλίνουσα τὴν κεφαλὴν καὶ κρατοῦσα αὐτὴν διὰ τῆς χειρὸς, ἀριστερόθεν
ἀνὴρ κρατῶν ἀκαθόριστον ἀντικείμενον στρογγύλον· ἀμφοτέραι αἱ μορ-
φαὶ αὗται εἶναι μικρότεραι τῆς κυρίας. Ἡ στήλη ἐξ Ἀγχιάλου, νῦν ἐν
τῶ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου.

«Σίμη, Ζήνιδος θυγάτηρ»⁴⁾.

53

Μονόστιχος ἀναθηματικὴ γεκομμένη ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀγχιάλου.

«Χαίρων Ἀγαθῇ Τύχῃ»⁵⁾.

54

Τετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀγχιάλου.

1) CIG 2055.— D u m o n t-H o m o l l e, Mélanges 462, ἀρ. 111d.

2) D e t s c h e w Ἑπισημ. μουσείου Σοφίας, τόμ. V. ἔτ. 1926—1931,
Ἀρχαῖαι ἐπιγραφαί, ἀρ. 3, σελ. 157.

3) J i r e c e k, Arch. epigr. Mitth. 1886, σελ. 172, ἀρ. 2.— D u m o n t-
H o m o l l e, Mélanges, 462, ἀρ. 111e.

4) D u m o n t-H o m o l l e, Mélanges, 465, ἀρ. 111g.

5) C I G, 2052b. — D u m o n t-H o m o l l e, Mélanges. 465, ἀρ. 111t.

«Αὐτοκράτορα Καίσαρα [Μ(ἄρκον) Αὐρ(ήλιον) Ἀντι]ωνεῖνο[ν, εὐ-
σεβῆ, σεβισ]τόν, Ἀραβικόν, Ἀδιαβηνικόν, Παρθικόν, μέγ[ιστον ἢ]
βουλή και ὁ λαμπρότατος δῆμος Οὐλπιανῶν Ἀγχ[ιαλέων διὰ] Φλ(αουίου)
Κλαυδιανού»¹⁾.

Ἀπὸ τοῦ 211—213.

55

Τετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἐξ Ἀγχιάλου.

«Δ[ι]. Ὑψ[ίστ]ω Δεσγῆπολ[ις πρὸς τε [τ]ῶν τέ[χ]νων και [ἐ]αυτοῦ εὐ-
χαριστήριον»²⁾.

56

Δεκαπεντάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τετριμμένη, καὶ κεκομμένη,
εὐρεθεῖσα ἐν τῇ κόμῃ Νοβοσέλο περιφερείας Σηλύμνου, προερχομένη ἐξ
Ἀγχιάλου.

«Ἀγα[θῆ] Τύχη. [Οἱ] Ἀγχι[αλεῖς ἐν τοῖς νε]ῶς και βα . . . [ἀν]έθη-
καν Γα . . . Θεῶν ἀγάλ[ματα κατὰ χρη]σμους τοῦ . . . [Ἀπόλλ]ωνος Κο-
λοφω[νίου ἐπιμ]λητοῦ Τίτου [Φλ(αουίου) Ν]εικήτου, διαδε[ξιμένου τῆ]ν
ἐπι[υ]έλειαν . . . διὰ τοῦ πα[τρὸς αὐτοῦ Τίτου]ν Φλαουίου . . . κατὰ
τὸ τῆς [λαμπροτάτης β]ουλῆς [δόγμα . . . μν . . .]. Ἀπὸ τοῦ 1—2ου μ.
Χ. αἰῶνος»³⁾.

57

Δίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή κάτωθι τεμαχίου μαρμαρίνου ἀνα-
γλύφου τοῦ Θρακὸς Ἰππέως, εὐρεθέντος ἐν τῇ κόμῃ Κοπαρὰν περιφερείας
Ἀγχιάλου.

«Μονκάτραλις Κ[υ]ρίω Ἀπό[λλωνι]». Ἀπὸ τοῦ 2—3ου μ. Χ. αἰῶ-
νος. ⁴⁾

58

Δίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀνωθεν ἀναγλύφου τῶν Νυμφῶν

1) J i r e c e k, Arch. epigr. Mittheil. X (1886), σελ. 172, ἀρ. 1.—D u m o n t-
H o m o l l e, Mélanges, σελ. 464, ἀρ. 111ε'.—C a g n a t, I, σελ. 254, ἀρ. 771.

2) J i r e c e k, Arch. epigr. Mitt. 1886, σελ. 173, ἀρ. 3.—D u m o n t-H o m o l l e, Mélanges, 464, ἀρ. 111g.

3) J i r e c e k-H a r t e l, Arch. epigr. Mitth. 1886, σελ. 146 και σημ.
13.—D u m o n t-H o m o l l e, Mélanges, σελ. 363, ἀρ. 62^ε7.

4) K a z a r o w, G. Antik Denkm. aus Bulgarien, Bull. de l' inst. arch.
Bulg. V, 1923—23, σελ. 80, ἀρ. 5.

μαρμαρίνου, κεκομμένου κάτωθεν καὶ δεξιόθεν καὶ εὐρεθέντος παρὰ τῷ Ἄετῷ, περιφερείας Πύργου.

«Μ(ἄρκος) Ἰούλιος Μίκαλος Νύμφαις Ἀνχιαλ[εΐαις] . . .». Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων ¹⁾.

59

Μονόστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἄνωθεν τοῦ ἄνω τμήματος μαρμαρίνου ἀναγλύφου τοῦ Θρακὸς ἱππέως, εὐρεθέντος ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀγχιάλου, ὕψ. 0,12, πλ. 0,26, πάχ. 0,04.

«Ἴροϊ (sic) προπυλ[αίῳ]. Π ρ ο π ὕ λ α ι ο ς = ὁ πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐσταμένος. Πρόμαχος, προστάτης τῆς πόλεως ²⁾».

ΕΚ ΤΩΝ ΠΕΡΙΞ ΤΟΠΩΝ

60

Ἰοκράστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφὴ ἐπὶ τετραπλεύρου ἐξ ἄσβεστολίθου στήλης ὕψ. 0,60, πλ. 0,26 καὶ πάχ. 0,25 τοῦ μ. τεθραυσμένης ὀπισθεν. Εὐρέθη οὐ μακρὰν τῆς ἀρχαίας Δεβελτοῦ.

«Γ(άιος) Ἰούλιος Ἀντώνιος τὴν σύνβιον, Παπιανὸς καὶ Μαῦρος οἱ Μαύρου τὴν μητέρα παρόντων Μουσαίου καὶ Ἀνθίμου καὶ Ἐλευθέρου» ³⁾.

Ὁ Kazarow ἀναγινώσκει Γ α ὕ ρ ο ς οἱ Γ α ὕ ρ ο υ.

61

Τετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνου βωμοῦ τετραπλεύρου ὕψ. 1,16, πλάτ. 0,37 πάχ. 0,25 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Ἄετῷ. Ὑπῆρχον ἐκεῖ ἱαματικαὶ θερμοαῖ πηγαί.

«Ἀγαθῇ Τύχῃ. Θεῷ Ἀσκληπιῷ καὶ Ὑγίᾳ Γλύκων Χρυσίππου χαριστήριον» ⁴⁾.

62

Δωδεκάστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφὴ κεκομμένη καὶ τετριμμένη ἐπὶ τε-

1) K a z a r o w G. Bull. de la soc. arch. Bulg. ἐτ. 1913, τόμ. III, σελ. 196, ἀρ. 4.

2) K a z a r o w G., Antike Denkmäler aus Bulgarien, Bull. de l'inst. arch. B. τόμ. VI, 1930—31, σελ. 118, ἀρ. 4.

3) K a z a r o w G. Antike Denkm. aus Bulgarien. Bull. de l'inst. arch. Bulg. V, 1928—29, σελ. 79, ἀρ. 4.

4) K a z a r o w G. Antike Denkm. aus Bulgarien, Bull. de l'inst. Bulg. V, 1928—29, σελ. 80. ἀρ. 6.

τραπλεύρου μαρμαρίνης πλακῶς ἐντετοιχισμένης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας μικροῦ Τυρνάβου, ἕψ. 1,34, πλ. 0,22 τοῦ μ. κεκομμένης ἄνωθεν.

*. . . . . μεῖνον παρο[δεδίτα. . . . .]-ις μυστίπο[λος . . .] Χρήστη, τὴν μυρα[λοιφίση . . . τ]ὴν τίεν ὡς Σεμέλην . . . . .-ς τὴν κτέρισεν συνο[παζόμενος ροδί]νοῖς κτερέεσσι με[λίχιον νομίσας τ]οῦτο γέρας νέκυος σῆ[μα δ' ἔθηκεν τοῦ]το καὶ αὐτῶ καί [τε συν]εύ[νω . . . . .]-ω Σύριος κ[. . . . .]-ν Χρήστ[η . . . . .] τὴν ἰέρ[ειαν . . . . .] πρόπολος . . . . .

Ῥψος γραμμάτων 0,02—0,01 τοῦ μ.

Ῥ Seure συμπληροῖ τὸ ἠρωελεγείον τοῦτο ἂν reu près ὡς ἐξῆς :

«[Ταύτην τὴν στήλην παράγων μεῖνον, παρο[δεδίτα
μνημα γυναικῶς γὰρ εἴσιδ]ε μυστιπό[λου.
Μητέρι] Χρηστῆ τὴν μυρα[λοιφίαν ἤνυσεν υἱός,
τ]ὴν τίεν ὡς Σεμέλην —'υυ—'υυ—'.
Τὴν κτέρισεν συνο[παζόμενος ροδί]νοῖς κτερέεσσι
με[λίχιον νομίσας το]ῦτο γέρας νέκυος.
Σῆ[μα δ' ἔθηκεν τοῦ]το καὶ αὐτῶ καί[τε συν]εύνω

Ῥ Detschew ἀπορρίπτει τὸ μ η τ έ ρ ι τοῦ Seure νομίζων ὅτι ὁ μνημονευόμενος Σ ύ ρ ι ο ς ἦτο ἀνὴρ καὶ οὐχὶ υἱὸς τῆς θανούσης, ἦτις ἦτο ἰέρειά τις ¹⁾.

63

Πεντάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ κεκομμένη ἄνωθεν ἐπὶ μαρμαρίνου βωμοῦ κεκομμένου ἄνωθι καὶ δεξιόθεν ἕψ. 0,55, πλ. 0,65 καὶ πᾶχ. 0,50 τοῦ μ. Ἐδρέθη ἐν μικρῷ Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας.

« . . . -ιενου ἱερεὺς Βακχείου [τὸν βω]μὸν ἀνέθηκα Θεῶ Διὶ Διο[νύ]σῳ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τέ[κν]ων μου συνμυστῶν περὶ σωτηρίας ²⁾ ».

Ζ ε ὑ ς Δ ι ό ν υ σ ο ς· πρβλ. Ζ ε ὑ ς Β ά κ χ ο ς, Ζ ε ὑ ς Σ α β ά ς ι ο ς.

64

Ῥ ἐπιγραφὴ ἐπτάστιχος, ἐπὶ μαρμαρίνης κεκομμένης κάτωθεν στήλης

1) D e t s c h e w, Ῥεπετηρὶς μουσείου Σοχίας, τόμ. V, ἔτ. 1926—1931, Ῥρχαῖαι ἐπιγραφαί, ἀρ. 2, σελ. 154.— S k o r p i l, Περιγραφὴ ἀρχαίων μνημείων ἐν τῇ Παρευξείνειοιοντία περιφερεία, βουλγαριστί, σελ. 75.— S e u r e, Revue des études Gr. τόμ. XXXI, ἔτ. 1929, σελ. 311.

2) I a h r b u c h des Deuts. arch. Inst Anzeiger, ἔτ. 1915, XXX, 87.— K a z a r o w G. Monuments antiques de Bulgarie, ἔτ. 1915, τόμ. V, σελ. 10, ἀρ. 2.

μετ' αἰετώματος, ἐν τῷ μέσῳ οὐτινος παρίσταται ἀνάγλυφος κυκλωτερῆς ἀσπίς καὶ ὑπ' αὐτήν ἐν τῇ μεταξὺ τοῦ αἰετώματος καὶ τοῦ πεδίου τῆς ἐπιγραφῆς ζώνη ξίφος ἐν κολεῶ μετὰ τελαμώνος ὀριζοντίως καὶ ἐπ' αὐτοῦ κράνος. Εὐρέθη ἐσχάτως ἐν τῷ παρὰ τῇ Σφζοπόλει νησυδρίῳ τοῦ ἁγίου Κηρύκου καὶ προέρχεται προφανῶς ἐκ τῆς Ἀπολλωνίας. Εἶναι ἀρχὴ ψηφίσματος τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀπολλωνιατῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου π. Χ. αἰῶνος συντεταγμένον ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ.

«Ἐδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῶν ἀρχόντων γνώμη. Ἐπειδὴ Ἐπιτυγᾶνων Μενεκράτους Ταρσεὺς ὁ ἡγούμενος τῶν στρατιωτῶν τῶν ἀπεσταλμένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μιθραδάτου Εὐπάτορος ἐπὶ τὴν [σ]υν-
[μαχίαν . . .]».

Πρόκειται περὶ ἀποδοθειῶν τιμῶν ὑπὸ τῆς Ἀπολλωνίας προτάσει τῶν ἀρχόντων εἰς τὸν μνημανευόμενον στρατηγὸν τῆς ἀποσταλείσης ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου ἐπικουρίας διὰ τὰς παρασχεθείσας ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας (ἀσπίς, ξίφος, κράνος). Πρὸς ταῖς ἄλλαις ἱστορικαῖς μαρτυρίαις καὶ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ψηφίσματος τοῦτο βεβαιοῖ ὅτι κατὰ τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους Μιθριδατικὸν πόλεμον καὶ αἱ Παρευξεινοπόντιοι Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἀκολουθοῦσαι τὴν πολιτικὴν τῶν μητροπόλεων τῶν ἐμ ι θ ρ ι δ ἄ τ ι ζ ο ν καὶ ἔτυχον βοηθείας παρὰ τοῦ βασιλέως, ὅπερ προεκάλεσε τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατάκτησιν αὐτῶν. (72, π. Χ.). Τὸ κύριον ὄνομα Ἐπιτυγᾶνων πρωτοφανές¹⁾.

Κ. ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

1) D a n o f f M. C h r : Eine neue inschrift aus Apollonia Pontica, Jahresheften der österr. archäol. Inst. τόμ. XXX, ἔτ. 1936, σελ. 89—94.

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΜΠΗΝ,
ΤΟΥΡΚΟΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ ΤΟΥ ΧVΙΙ ΑΙΩΝΟΣ

Κατά μετάφρασιν Ι. ΣΠΑΘΑΡΗ

**Ἡ ἐξ Ἀδριανουπόλεως εἰς Κωνσταντινούπολιν
ἄφιξις μας ¹⁾.**

Ἐκκινήσαντες πρῶτον ἐξ Ἀδριανουπόλεως πρὸς δυσμὰς ἐσταθ-
μεύσαμεν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ «Σουλὰκ-Τσεσμεσῆ» (Κρήνη εὐδρος).

Εἰς τὴν εὐφορον καὶ λειριοανθῆ ταύτην πεδιάδα ἐμείναμεν ἧλοι
καὶ ἀνεπαύθημεν ἐντὸς τῆς βεζυρικῆς καὶ τῶν λοιπῶν κατασκηνώ-
σεώς μας.

Ἐκκινήσαντες ἐντεῦθεν καὶ διελθόντες διὰ πλουσίων καὶ κα-
λῶς καλλιεργουμένων χωρίων, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν Χαφσά.

Περιγραφή τῆς κωμοπόλεως Χαφσά (νῦν Χαβσά).

Κομψὴ κωμόπολις οὖσα αὕτη ἐκλήθη οὕτω καὶ ἐδοξάσθη ὡς
πόλις ἐξ ὀνόματος τῆς συνετῆς καὶ εὐφραδοῦς δεσποίνης Χαφσά—
Χατούν, μιᾶς ἐκ τῶν συντρόφων τοῦ (Σουλτάνου) Σουλεϊμάν Χάν,
ἐπειδὴ αὕτη μετώκησεν εἰς τὴν χώραν ταύτην.

Εἶναι βακούφιον μεταξύ τῶν δήμων τῆς Ἀδριανουπόλεως.
¹⁾ Ὁ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασσὰς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάνου Σου-

---

1) Μετάφρασις τῶν σελ. 478—488 τοῦ 3ου τ. τοῦ Σεγιαχετναμεί Ἐβλιγιά Τσελεπή. Αἱ πρό αὐτῶν σελ. 423—478 περιέχουσι τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως. Περὶ τῆς Δυτ. Θράκης ὄρα μετάφρασιν τῶν σχετικῶν περιγραφῶν (ἐκ τοῦ VΙΙΙ τ. τοῦ Σεγιαχετναμέ) εἰς τὸν ΙV καὶ V ττ. τῶν «Θρακικῶν». Πρβλ. τὸ Α' μέρος τῶν περὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης (μεταφρ. ἐκ τοῦ τ. 3ου σελ. 289—304). εἰς τὸν VΙΙ τόμον τῶν «Θρακικῶν».

λείμαν τοῦ Β' ἐξωράισε καὶ κατέστησεν ἀκμαίαν τὴν κωμόπολιν ταύτην διὰ τῆς παρουσίας τῶν φονευθέντων τέκνων αὐτοῦ.

Τὰ εὐαγῆ ἱδρύματα τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Ζαδὲ Πασᾶ

Πρῶτον τοιοῦτον ἱδρυμα εἶναι τὸ μετὰ μεγάλης τέχνης κεκοσμημένον μεγάλων διαστάσεων τέμενος αὐτοῦ μὲ παμμέγιστον θόλον, ὑψηλὸν μιναρὲν καὶ εὐρύτατα ἐσωτερικὰ διαμερίσματα, ἔχον ὄψιν Σουλτανικοῦ τεμένους.

Τόσον δὲ κεκαλλωπισμένον εἶναι καὶ φωτεινὸν τὸ δζαμίον τοῦτο, ὥστε ὑπενθυμίζει τὸ δζαμίον τοῦ Ρουστὲμ Πασᾶ.

Τὸ χρονόγραμμά του εἶναι ὡς ἑξῆς :

«Ἰδὼν τοῦτο ὁ Ἄζμῆ προσηυχῆθη καὶ εἶπε χρονόγραμμα : Διαφυλάττοι Κύριος τὸν εὐκτήριον τοῦτον οἶκον ἀεννάως στερεόν».

Ἔτος 984 (Ἐγείρης).

Τὸ χρονόγραμμα τοῦτο εἶναι ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας τοῦ ἐσωτερικοῦ διαμερίσματος τοῦ δζαμίου πρὸς τὸ μέρος τῆς λεωφόρου.

Πλησίον τοῦ δζαμίου τούτου ὑπάρχει καὶ ἓν χάνιον μὲ ἑκατὸν εἴκοσιν ἐστίας, μὲ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ διαμερίσματα, μὲ γυναικωνίτην εὐρύχωρον ὡς πεδιάς καὶ μὲ σταύλους, ὡς οἱ τοῦ Ἄντάρ, δυναμένους νὰ στεγάσουν πέντε χιλιάδας ἵππων, ἡμιόνων, καμήλων καὶ ἄλλων ζῴων.

Τοῦτο εἶναι ἀπαράμιλλον καραβανσεράιον διὰ τοὺς ταξειδεύοντας διὰ τῆς κωμοπόλεως ταύτης.

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς δὲ καὶ ἀριστερᾶς πλευρᾶς μίας (ἄλλης) λεωφόρου ὑπάρχουσι τριακόσια λιθόκτιστα θολωτὰ καταστήματα εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι ἀποθηκευμένα παντός εἴδους πολύτιμα ἐμπορεύματα.

Ἐντὸς τῆς Σουλτανικῆς ταύτης ἀγορᾶς ὑπάρχει ἓν πρότυπον λουτρόν, ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ ὁποίου πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ὑελόφρακτον αἴθουσαν ἀναβαίνει τις διὰ λιθίνης κλίμακος μὲ ἑξ βαθμίδας. Εἶναι μέγα καὶ κομψὸν λουτρόν μὲ μίαν ὑελόφρακτον αἴθουσαν καὶ πολυάριθμα θερμὰ (ἰδρωτήρια) καὶ λοιπὰ διαμερίσματα καὶ μὲ ὕδωρ γλυκὺ καὶ εὐχάριστον. Ὁ τεκίης καὶ ὁ μεδρεσῆς τῆς εἶναι πλούσιοι, οἱ δὲ εἰδικοί (σπουδασταί;) γινῶσται τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν εἶναι φαιδροὶ καὶ εὐφρόσυνοι.

Ἔχει ἓν συσσίτιον διὰ τοὺς πτωχοὺς, ὅπου μέχρι σήμερον χορηγεῖται τροφή, ἐκάστην πρωΐαν καὶ ἑσπέραν, εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκε-

πτομένους τοῦτο, ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ ὄντως μαγειρείου του, εἰς ἐκάστην δ' οἰκογένειαν παρέχεται ἐπὶ χαλκοῦ δίσκου (σινί) ἀνά ἓν. τρυβλίον (σαχάνι) πιλαφίου, γιαχνί, (σάλτσα;) ἓν κύπελλον (τάς) ζωμοῦ (σούπας) πέντε ἄρτοι καὶ ἓν κηροπήγιον μὲ στεάρινον κηρίον.

Οὕτω πάντες οἱ μουσουλμάνοι καὶ χριστιανοί, πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ἐπὶ μῆνας καὶ ἔτη ὀλόκληρα ἀπολαύουσι δαψιλῶς τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ.

Δι' ἕκαστον ζῶον εἶναι κεκανονισμένη μία μερίς τροφῆς.

Ἐκ μέρους τοῦ Βακουφίου ἐκτελεῖ ὅλην τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην εἰδικὸν προσωπικὸν τοῦ συσσιτίου.

Οἱ κρουνοὶ τοῦ δζαμίου καὶ τοῦ χανίου τούτου κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος ἔχουσι θερμὸν ὕδωρ.

Συνελόντι εἶπεῖν, εἶναι τοιοῦτον εὐχγές ἴδρυμα μόνιμον καὶ πάγιον, τὸ οἰκοδόμημα τοῦ ὁποίου εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου μολυβδοσκεπές, τὰ δὲ ἐσωτερικὰ αὐτοῦ διαμερίσματα εἶναι τερπνά, εὐάερα καὶ διασκεδαστικά.

Ἐν ἐκ τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων εἶναι καὶ ἡ μετὰ μεγάλης τέχνης ἐκτισμένη γέφυρα ἐπὶ τοῦ χειμάρρου (ρύακος), ὅστις ὡς ποταμός, ρεεῖ ἐκτὸς τῆς πόλεως πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὸ Μπουργάζ.

Πέριξ τοῦ μεγάλου τούτου χανίου ὑπάρχει τὸ χάνιον τῆς Χαφσά Χατοῦν (Χαφσά-Χατοῦν-Χανή), μικρὸν κεραμοσκεπές ἀλλὰ λίαν στερεὸν οἰκοδόμημα.

Ἡ λαμπρὰ αὕτη πλειὰς εὐαγῶν ἰδρυμάτων μετὰ ὀκτακοσίων ἓν ὄλω κεραμοσκεπῶν ἐξ ὀλοκλήρου οἰκιῶν, ἐξωραϊσμένων μὲ ἀμπέλους καὶ κήπους, καὶ μετὰ ὀκτῶ τεμενῶν ἀποτελοῦσι τὴν κομψὴν ταύτην κωμόπολιν.

Ἐχει δ' αὕτη προσέτι καὶ ἕτερα τέσσαρα μικρότερα, ὀπωσοῦν, χάνια κεραμοσκεπῆ. Παρὰ τὸ χάνιον τῆς Χαφσά Χατοῦν ὑπάρχει τὸ προσκύνημα: «Κζύρτ Μπαμπά Ζιγχαρετί», οὗτινος οἱ δερβίσαι ἀνήκουσιν εἰς τὸ τάγμα τῶν πτωχῶν Μπεκτασήδων. Τὸ προσκύνημα δὲν ἔχει τεκίεν, συγκείμενον μόνον ἐκ τάφου ἀπλοῦ ἀλλὰ φαεινοῦ μετὰ θολωτῆς σκέπης.

Ἄλλα τὰ ἀγαθοεργὰ καὶ εὐαγῆ καθιδρύματα τῆς πόλεως ταύτης εἶναι ἔργα τοῦ γεραροῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν.

Ἐκκινήσαντες καὶ ἐντέθεν πρὸς ἀνατολὰς καὶ διελθόντες διὰ χωρίων πλουσίων καὶ εὐημερούντων ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν Μπαμπά-Ἐσκή.

Ἐγκώμιον τῆς κωμοπόλεως Μπαμπᾶ-Ἐσκή
(Ἐσκή μπαμπᾶ).

Αὕτη ὑπῆρξεν ἀκμάζουσα πόλις μετὰ ὄχυροῦ φρουρίου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γιάνκο υἱοῦ τοῦ Μαρδιάν.

Μετέπειτα ὅμως ἐνωθέντες εἰς συμμαχίαν οἱ Σέρβοι, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Ἑρζεγοβῖνοι, ἵνα καταστρέψουν τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτῶν κατ' ἐκείνης ἐδήλωσαν καὶ τὴν πόλιν Μπαμπᾶ-Ἐσκή.

Ὅτε, βραδύτερον, ὁ Σαρῆ-Σαλτῆκ ὁ ἄρχων ἀπέθανε πλησίον τῆς Πραβατῆς, συμφώνως πρὸς παλαιὰν διαθήκην αὐτοῦ, ἐτοποθετήθη τὸ πτώμα αὐτοῦ, εἰς ἑπτὰ (κενὰ) νεκρικὰ φέρετρα, ἕκαστον ἐκ τῶν ὁποίων μετηνέχθη πρὸς μίαν διεύθυνσιν ὑπὸ (ὁμάδος) πενήτων.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀδριανουπόλεως διέταξεν, ὅπως ἐν τῶν φερέτρων τοῦ Σαρῆ-Σαλτῆκ ταφῆ εἰς τὴν πόλιν Μπαμπᾶ-Ἐσκή, μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι, «ὁ μακαρίτης ἦτο ἐκ τῶν ἡμετέρων».

Ἴδου διὰ ποῖον λόγον ἡ κωμόπολις ὠνομάσθη Μπαμπᾶ-Ἐσκή.

Χάρις εἰς τὴν τιμὴν ταύτην ἡ Μπαμπᾶ-Ἐσκή ὁσημέραι ἔτι μᾶλλον ἀκμάζει, ἀποτελοῦσα ὡραίαν ὑποδιοίκησιν τῆς νομαρχίας Βιζέ (Βιζύης) μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων, οἱ κάτοικοι δ' αὐτῆς εἶναι ἀσύδοτοι ἀπὸ φόρους καὶ ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ ἐπίπονα ἔργα.

Ἡ κωμόπολις ἔχει χιλίας ἐξήκοντα μονωρόφους καὶ διωρόφους ἐξ ὀλοκλήρου ἐρυθροκεραμοσκεπεῖς λιθοκτίστους οἰκίας μὲ ἀμπέλους ἐν αὐταῖς καὶ κήπους, καὶ εἴκοσι μιχράμπια.

Πρῶτον τὸ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ρύακος κείμενον δζαμίον: Ἀλί-Πασᾶ δζαμιῖ, ὁ κτίτωρ τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ ἐκ τῶν Ὑπουργῶν τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν-Χάν δεδοξασμένος μὲ τὸ ὄνομα «Σεμιζ» (Παχὺς) Ἀλη-Πασᾶς, λίαν συνειτός καὶ πεφωτισμένος Βεζύρης. Τόσον δὲ κομψὸν εἶναι τὸ δζαμίον τοῦτο, ὅπερ ἔκτισεν ἐντὸς τῆς πόλεως ταύτης, ὥστε ὁμοιάζει μᾶλλον Σουλτανικὸν δζαμίον, ἰδίᾳ δὲ τὸ ἐν Κων/πόλει τοῦ Τόπ-Καποῦ κείμενον δζαμίον τοῦ Ἀχμέτ Πασᾶ, τοῦτο μάλιστα ὡς κτίριον ἀπαράμιλλον εἶναι εὐρύτερον, φωτεινότερον, στερεώτερον καὶ πολυτελέστερον ἐκείνου.

Οἱ μεδρεσέδες, τὰ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, οἱ ξενῶνες καὶ τὰ καταστήματα εἶναι πάντα ἔργα ἀγαθοεργίας τοῦ Ἀλί-Πασᾶ τούτου.

Ὁ θόλος τοῦ δζαμίου τυγχάνει οὐρανοῦψῆς. Ὅθεν ἐξ ἀποστάσεως ἐνὸς σταθμοῦ λάμπει μὲ διακυμάνσεις τὸ κυανοῦν, θαλασσίου, ἀποχρώσεως χρῶμα τῆς μολυβδοσκεποῦς στέγης αὐτοῦ.

Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ γεραροῦ ἀρχιτέκτονος Σηνὰν Πασᾶ, ὁ ὅποιος καὶ ἐνταῦθα οἰκοδομήσας κομψὰ καὶ θελκτικὰ κτίρια, ἐξεπόνησε καλλιτεχνικὰ σχέδια καὶ συνθέσεις ἀρχιτεκτονικάς, ἐν ἄλλοις δὲ κατεσκεύασε καὶ ἕνα τόσον ὑψηλὸν μιναρέν, ὥστε ὁ θρῦλος παρομοιάζει αὐτὸν μὲ τὸν τοῦ Ρουστέμ-Πασᾶ.

Κατόπιν, πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν τῆς ἀγορᾶς ἔρχεται τὸ μικροτέρων διαστάσεων λίαν λυσιτελές ἀρχαῖον δζαμίον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πορθητοῦ Μωάμεθ (Ἄμπουλι φέτχ Σουλτὰν Μεχμέτ Χάν δζαμί). Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἔχει πολὺ μεγάλην ἐνορίαν, ἀπέκτησεν, ὡς ἐκ τούτου, καὶ ὄλως ἰδιαιτέραν πνευματικὴν αἴγλην.

Τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ δὲν εἶναι πολυτελῶς κεκοσμημένον. Ἔχει ἕνα ὑψηλὸν μονώροφον μιναρέν, χρῆζοντα μικρᾶς ἐπισκευῆς, ὅπως καὶ ὄλον τὸ τέμενος.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἔχει ἡ κωμόπολις ἑπτὰ εἰσέτι μεσδζήδια, ἑπτὰ νηπιαγωγεῖα, ἑπτὰ χάνια καὶ ἑπτακόσια περίπου καταστήματα, ἐν πτωχοτροφεῖον, ἕνα λουτρῶνα, εὐχάριστον, τρεῖς τεκιέδες δερβισήδων καὶ μίαν κρήνην ἐντὸς τῆς ἀγορᾶς μὲ καλὸν ὕδωρ.

Ἴδου τὸ χρονόγραμμα τῆς κρήνης ταύτης :

«Φωνὴ μυστηριώδης, μαντικὴ ἐλάλησε τὸ χρονόγραμμά της : Κρήνη Σελσεμίλ (δν. κρήνης παραδείσου) ὕδατος ζωῆς».

Ἔτος 932 (Ἑγείρης).

Ἐπὶ τοῦ διερχομένου διὰ τῆς κωμοπόλεως ταύτης παραποτάμου τοῦ Ἐργίνη ὑπάρχει μία μεγάλη γέφυρα, φέρουσα τὸ ὄνομα : Τσομπάν Δελη-Κασήμ ἀγᾶ-Κιοπρουσοῦ (ἡ γέφυρα τοῦ θεοτρέλλου βοσκῆ Κασήμ ἀγᾶ) καὶ ἔχουσα ἑπτὰ ἀψίδας.

Ὁ παραπόταμος οὗτος πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Στράνδζας καὶ διερχόμενος μετὰ τοῦ ποταμοῦ Ἐργίνη ὑπὸ τὴν γέφυραν Ἐργίνη τοῦ γεραροῦ Σουλτάνου Μουράτ Χάν, ἔχουσιν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα τέσσαρας ἀψίδας ἐνοῦται μὲ τὸν ποταμὸν Μχρίτσα (Ἔβρος).

(Διηγοῦνται, ὅτι) ὅτε ὁ ὡς ἄνω μνημονευόμενος ἐμμανῆς ποιμὴν Κασήμ ἀγᾶς ἔβοσκε τὰ προβατὰ του πλησίον τῆς τοποθεσίας, ὅπου, μετέπειτα, ἐκτίσθη ἡ γέφυρα, ὁ Ὑψιστος Θεὸς ἠυδόκησεν νὰ τὸν ἀξιῶσῃ τῆς μουσουλμανικῆς πίστεως.

“Ότε δὲ μετὰ πάροδον πολλῶν ἐτῶν (ἀνδρωθεὶς καὶ πιστῶς ὑπηρετήσας εἰς τὸ Κράτος) προήχθη οὗτος εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ὑψηλοῦ τάγματος τῶν Γρενιτσάρων, εὐρισκόμενος εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Σουλτάνου Μουράτ Χάν τοῦ Δ’ ἔταξε πρὸς τὸν Θεὸν νὰ κτίσῃ μίαν γέφυραν εἰς τὸν τόπον, ὅπου (ἄλλοτε) ἔβροσκε πρόβατα, ἐὰν ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν μεγάλην ταύτην συμφορὰν (τῆς φυλακῆς).

Μετὰ τὴν διάσωσίν του ἐκ ταύτης ὄντως ἐξεπλήρωσεν οὗτος τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ κατεσκεύασε τὴν μεγάλην ταύτην γέφυραν διὰ δαπάνης ἐξ ἰδίων τετρακοσίων βαλαντίων βυζαντινῶν νομισμάτων.

Πραγματικῶς δὲ ἡ γέφυρα αὕτη εἶναι πολὺ μεγάλη, μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος τῆς (Kabilinden, ὅχι Kilindan τριχός τῆς ὡς ἔχει κατὰ λάθος τὸ κείμενον). Αἱ ὑψηλαὶ καὶ πομπῶδεις ἀψίδες αὐτῆς ὑπενθυμίζουν τὸν Γαλαξίαν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ στερεώματος.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Σεμαχῆ ἐκπονηθὲν χρονόγραμμά τῆς ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ἐπιθυμία καὶ ἐπινεύσει τῆς Α. Μ. του Σουλτάνου Μουράτ (μονάρχου) μὲ μεγαλοπρέπειαν τοῦ Δζέμ (σοφοῦ Σολομώντος ἢ βασιλέως Περσίας),—πολυχρόνιον ποιῆσαι Κύριος τὴν σκιάν (ζωὴν) αὐτοῦ—ἔφθασεν εἰς τὴν ψυχὴν (ἐμοῦ) τοῦ Σεμαχῆ τότε τὸ χρονόγραμμα διὰ μυστηριώδους μαντικῆς φωνῆς (Πυθίας):

» Γένοιτο ἡ γέφυρα αὐτοῦ αὕτη ἐγγὺς τῇ ἀποδοχῇ (ὡς εὐπρόσδεκτος) ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ Πολυελέου». Ἔτος 1043 (Ἐγείρης).

Καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχει προσκύνημα τοῦ Σαρῆ-Σαλτήκ-Μπαμπᾶ.

Πῶς οὗτος ἐπάτησε τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ Βυζαντίου καὶ ὅποια αἱ σχετικαὶ λοιπαὶ λεπτομέρειαι τῶν γεγονότων ἐξεθέσαμεν ἤδη εἰς τὸν δεύτερον τόμον μας (πρβλ. σελ. 133 τοῦ Β’ τόμου τοῦ Σεγιαχετναμέ).

Καὶ τὸ προσκύνημα τοῦ Γέροντος (Σεῖχου) Μεχμέτ Σουχουδῆ ἀρχικῶς ἦτο ἐπίσης εἰς τὴν κωμόπολιν ταύτην Μπαμπᾶ Ἐσκι. Οὗτος ὑπῆρξε διάσημος ὡς τελείως, κάτοχος τῶν φυσικῶν (ὄρατῶν, προδηλῶν) καὶ τῶν μεταφυσικῶν (ἀποκρύφων) ἐπιστημῶν. Καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν οὗτος ὑπῆρξεν ἐξόχως δεινός ὡς καὶ εἰς τὸν κάλαμον. Ἐτάφη δ’ εἰς τὸν τεκίεν τοῦ Σαρῆ-Σαλτήκ Μπαμπᾶ.

Ἡ μονὴ αὕτη, ἃν καὶ εἶναι τεκιές τῶν Μπεκτασήδων, ἔχει, ἐν τούτοις, ὀλίγους δερβίσηδες, τὰ δὲ βακούφια τούτου περιήλθον εἰς χεῖρας ἀπλήστων πλεονεκτῶν.

Εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς πόλεως καὶ εἰς τὴν παρυφῆν τῶν κήπων ὑπάρχει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς αὐτῆς, τὸ προσκύνημα τοῦ Μπαμπᾶ Σουλτάν, παριστῶν αὐ-

λὴν ἐντὸς ἐξοχικῶν τοπειῶν διασκεδάσεων καὶ λειμῶνων.

Ἐπισκεφθέντες τὴν πόλιν ταύτην ἐξεκινήσαμεν μετὰ τοῦ Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶ ἐφένδη (αὐθέντου) ἡμῶν καὶ πάλιν πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν Μπουργάζ (Λουλέ-Πύργος;) τὴν ὁποίαν λεπτομερῶς περιεγράψαμεν, ὅτε τῷ 1061 (Ἐγείρης) μετεβαίνομεν μετὰ τοῦ ἀπολυθέντος τῆς σφραγίδος (τῆς Μεγάλης Βεζυρείας) Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὀζοῦ (Ὀκσακῶφ εἰς τὴν παραλίαν τῆς Μαύρης θαλάσσης παρὰ τῷ στομίῳ τοῦ Δνειπέρου). Παραπέμπομεν ἐκεῖ τὸν ἀναγνώστην ¹⁾.

Ὁ αὐθέντης ἡμῶν (Μελέκ Ἀχμέτ) Πασᾶς εἰς τὸν Βεζυρικὸν ξενῶνα τῆς πόλεως ταύτης συνηντήθη μετὰ τοῦ (συνοδευομένου ὑπὸ ὑπαξιωματικοῦ, φέροντος θυσάνους ἐπὶ τῆς περικεφαλαίας), ὑπασιστοῦ τοῦ Σουλτάνου Μουσαλλᾶ Πασᾶ, ὅστις μετέπειτα ἔλαβεν ὡς Σουλτανικὴν δωρεάν τὴν Γεν. Διοίκησιν τῆς Ρούμελης.

Ὁ ἡμέτερος Πασᾶς παρεκκλίνας τῆς εὐθείας ὁδοῦ, κατηθύνθη πρὸς βορρᾶν, συνεχίζων τὸ ταξιδιὸν του, πρὸς τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας διὰ νὰ μὴ βασιανισθοῦν αἱ καρδίαι τῶν (κατοίκων τοῦ τόπου), ὑποτελῶν τε φόρου καὶ μὴ τοιούτων, ἐκ τοῦ (συνοδευόντος ἀμφοτέρους τοὺς Πασάδας) στρατοῦ καὶ τοῦ συνωστισμοῦ αὐτοῦ (λόγῳ τῆς συγχρόνου διαμονῆς τῶν δύο ὑπουργῶν).

Ὁ πρῶτος ἐντεῦθεν σταθμὸς μας ἔλαβε χώραν εἰς τὸ μουσουλμανικὸν χωρίον Ἀχμέτ Μπεϊλή τῆς διοικήσεως Κήρκ-Κιλισέ, ἔχον διακοσίας οἰκίας μετ' ἀμπελοκήπων.

Ἐντεῦθεν προχωρήσαντες πρὸς ἀνατολὰς ἐσταθμεύσαμεν εἰς τὸ χωρίον Ταταρλή καὶ μετ' αὐτὸ πάλιν εἰς τὸ χωρίον Οὐζοῦν-Χαδζηλάρ, ἀποτελούμενον ἐκ τριακοσίων οἰκιῶν κεραμοσκεπῶν μὲ ἀμπελοκήπους.

Ἐκάστη τῶν οἰκιῶν τοῦ ἀκμαίου τούτου μουσουλμανικοῦ χωρίου εἶναι κατάλληλος διὰ κατάλυμα (ταξιδευόντων) ἔχουσα καὶ σταῦλον.

Ἡ πόλις ἔχει ἓν κομψὸν δζαμίον μὲ ἓνα μιναρέν. Ἐπὶ δὲ τοῦ ποταμοῦ Ἐργίνη ἔχει μίαν ξυλίνην γέφυραν καὶ ἓν μικρὸν χάνιον.

Προχωρήσαντες ἐντεῦθεν πρὸς νότον καὶ διελθόντες διὰ μέσου ὀρέων, δασῶν καὶ πλουσίων εἰς παραγωγὴν προϊόντων χωρίων ἐφθάσαμεν εἰς τὴν μικρὰν κωμόπολιν Κοστεμίρ, κειμένην παρὰ τὴν

---

1) Ὅρα μετάφρασιν τῆς σελ. 298 τοῦ Γ' τ. τοῦ Σεγιαχετναμέ εἰς τὸν τ. VII (σελ. 175) τῶν «Θρακικῶν».

ἄχθην τοῦ ρύακος Κοστέμ (ἢ Κουστέμ). Ἡ κωμόπολις ὠνομάσθη Κοστέμῖρ ἐκ τῆς ὁσμῆς σιδήρου (ντεμῖρ), ἦν ἀναδίδει τὸ ὕδωρ τοῦ ρύακος.

Κειμένη ἐπὶ ἐδάφους ἀνωμάλου μὲ κοιλάδας καὶ λόφους ἡ μικρὰ αὕτη λωρὶς γῆς ἔχει πεντακουσίας οἰκίας μὲ ἀμπελοκήπους καὶ ὕδωρ ρέον. Αἱ ρέουσαι πηγαὶ αὐτοῦ κατερχόμενοι βαθμηδὸν ἐκ τῶν ὀρέων Στράνδζας καὶ τῶν ὀρέων περὶ τὰς κωμοπόλεις Βιζέ-Σεράϊ καὶ Σιρκέ, κατὰ τὴν ἀνοιξιν πλημμυροῦσι καὶ ὀρητικῶς διαρρέουσαι ἐνοῦνται εἰς τὸν Ἐργίνην ποταμόν.

Ὅλαι αἱ ἄμπελοι καὶ οἱ κῆποι τῆς χώρας ταύτης κεῖνται ἐπὶ τῆς ἄχθης τοῦ ὕδατος τούτου ζωῆς.

Ἐχει δ' ἡ κωμόπολις ἓν δζαμίον μὲ ἓνα μιναρέν, πέντε μικρὰ χάνια καὶ εἴκοσι καταστήματα. Οὐδὲν κτίριον μολυβδοσκεπὲς ἔχει, ἀλλὰ παράγει ἄφθονα προϊόντα ὡς καὶ πλεῖσθ' ὄσα πρόβατα, καυσόξυλα, ξυλοκάρβουνα καί, εἰς τὰ δασώδη ὄρη αὐτῆς, σημαντικὰ ποσὰ ξυλείας.

Ἐκκινήσαντες ἐντεῦθεν πάλιν πρὸς νότον ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν Φανάρ (Φενέρ--κιοῖ).

Ἐγκώμιον τοῦ Φαναρίου

Τὸ χωρίον τοῦτο ἀναγόμενον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ δήμου Σηλυβρίας καὶ ἐνίοτε τοῦ Μολλᾶ τοῦ Ἐγιοῦπ παριστᾶ καλῶς καλλιεργουμένην λωρίδα (γῆς).

Ἡ αἰτία τῆς ὀνομασίας αὐτοῦ διὰ τοῦ ὀνόματος Φανάρ εἶναι ἡ ἔξις :

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Πορθητοῦ Μωάμεθ τὰ μέρη ταῦτα, μόλις πρὸ ὀλίγου χρόνου ἀλωθέντα ὑπ' αὐτοῦ, κατέστησαν ἔρμαιον συχνοτάτων ἐπιδρομῶν καὶ λεηλασιῶν ἐκ μέρους τῶν καταφυγόντων εἰς τὰ ὄρη στασιαστῶν, οἵτινες μετὰ τὰς ἐκάστοτε ἐπιδρομὰς κατέφευγον πάλιν εἰς κρησφύγετα ἀσφαλῆ ἐντὸς τῶν ὀρέων καὶ πυκνῶν δενδροστοιχιῶν δασῶν.

Ἐν τέλει οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων διεκτραγωδήσαντες εἰς τὸν Μεχμέτ Χάν Γαζῆ τὰ δεινὰ, ἅτινα ὑφίσταντο ἐκ μέρους τῶν ἀνταρτῶν, ἔπεισαν αὐτόν, ὅπως διατάξῃ νὰ κτίσῃσι πύργον ὑψηλόν, οὐρανομήκη, ἐντὸς τῆς περιφερείας ταύτης καὶ τοποθετήσωσιν ἐντὸς τοῦ πύργου στρατιωτικὴν φρουράν, οὕτως ὥστε ὁσάκις οἱ λησταὶ ἤρχοντο πρὸς τὰ μέρη ταῦτα χάριν λαφυραγωγίας, πῦρ τηλεβόλων καὶ τουφεκίων ἐξεπέμπετο ἐντεῦθεν, ἐκ τοῦ πύργου τούτου, συγχρόνως δ' ἠνάπτοντο καὶ οἱ ἐπὶ τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς τοῦ πύργου ἀνηρτημένοι φανοί.

Οἱ βλέποντες τὰ φῶτα ταῦτα ἐκ τῶν λοιπῶν χωρίων καὶ οἱ ἐπὶ τῆς παραλίας θεώμενοι ταῦτα στρατιῶται τῆς Σηλυβρίας, ἔσπευδον ἔφιπποι πρὸς βοήθειαν τοῦ χωρίου Φανάρ καὶ ἀπηλευθέρωνον τοῦτο ἀπὸ τὰς βιαιοπραγίας τῶν ἀνταρτῶν.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ λωρίς αὕτη ὠνομάσθη Φανάριον. Καὶ νῦν ἔτι τὰ θεμέλια τοῦ ὑψηλοῦ ἐκείνου πύργου φαίνονται παρά τὴν τοποθεσίαν τῶν ἀνεμομύλων. Κειμένη ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄρους, μεταβληθέντος εἰς εἶδος ὄξυτάτου ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, ἡ χώρα ὀλοφάνερα ἐπισκοπεῖ τὰ ἐπὶ τῶν πρὸς νότον αὐτῆς πεδιάδων ἀγροκτήματα, ὡς καὶ τὰ χωρία Κανέ, Γκερί καὶ λοιπὰ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν Σηλυβρίαν.

Τὸ χωρίον ἔχει πλεῖσθ' ὄσα ἀμπελοκήπια, κλίμα ὑγιεινὸν καὶ ἑπτακοσίας περίπου κεραμοσκεπεῖς οἰκίας.

Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι ὄλοι ρωμηοὶ, οἱ περισσότεροὶ ἐκ τῶν ὀποίων ἀσχολοῦνται μὲ τὴν πώλησιν τεταρχειυμένων καὶ ἐξηραμένων εἰς τὸν ἥλιον ἢ καπνιστῶν κρεάτων (μπαστουρμά) καὶ ἐλαίου.

Ἐπειδὴ τὸ χωρίον εἶναι βακκίφικόν, ἔχει καθωρισμένον (βαθμὸν καὶ) κονδύλιον εἰσοδημάτων καὶ ἀναφίρετον δικαίωμα προτεραιότητος ἔν τινι τίτλῳ, οἱ δὲ κάτοικοι εἶναι ἀσύδοτοι, μόνον ἐν ἀνάγκῃ ὑποχρεούμενοι νὰ πολεμήσωσιν.

Ἐπαρχει δ' ἑνταῦθα καὶ τοποτηρητεία ἀρχηγοῦ Γενιτσάρων, ἵνα ἐπιβλέπη ἐπὶ τῶν κατοίκων. Οὗτοι εἰς οὐδένα ἐπιτρέπουσιν, ἵνα καταλύσῃ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν.

Ἐχει ἑπτὰ χάνια. Εἰς τοὺς καταλύοντας εἰς αὐτὰ ταξειδιώτας παρέχουν συνδρομὴν εἰς τρόφιμα καὶ ποτά.

Ἐπάρχει ἐπίσης πλησίον τῶν χανίων καὶ μικρὰ ἀγορὰ, ἀποτελομένη ἐκ 40—50 καταστημάτων.

Τὸ χωρίον τοῦτο παράγει ἄφθονα προϊόντα: ἰχθὺς, τυρόν, ζῦθον, οἶνον καὶ οἰνόπνευμα. Ἐχει μίαν παλαιὰν Ἐκκλησίαν τὴν ὀποίαν ἔκτισεν ἀρχιερεὺς χριστιανῶν ὀνόματι Ἀργόνε (;) καὶ ἀφιέρωσε αὐτὴν εἰς τὸ πνεῦμα, δῆθεν, τῆς (θεομήτορος) Μαρίας (Μεργιέρ-Ἀνά).

Ἀπαξ τοῦ ἔτους συνερχόμενοι οἱ ρωμηοὶ τῶν περιχώρων εἰς τὴν Μονὴν αὐτὴν ἐπαναλαμβάνουσι τὴν τελετὴν τῶν θρησκευτικῶν ἱεροτελεστιῶν τῶν.

Ἡ Μονὴ εἶναι πράγματι ἐκτισμένη μετὰ μεγάλης τέχνης. Οἱ ἱερεῖς αὐτῆς προσέφερον εἰς τὸν Μελὲς Ἀχμέτ Πασᾶν θαυμάσια καὶ ἀξιοπερίεργα δῶρα.

Ἐντεῦθεν ἐκκινήσαντες πάλιν πρὸς ἀνατολὰς ἐκ τοῦ λόφου πρὸς τὴν κατωφέρειαν καὶ διελθόντες διὰ μέσου πολλῶν πλουσίων

καί εὐημερούντων χωρίων, ὡς καί τοῦ πετρώδους καί ἐπικινδύνου τόπου τοῦ καλουμένου «κοροῦκ-Δερέ» πεφυλαγμένος (ἢ ἄνυδρος) —ρύαξ, κοιλάς,) ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν Τζατάλδζαν.

Περιγραφή τῆς κωμοπόλεως Τσατάλδζας (Μέτραι).

Πλησίον εἰς τὸ Γενι-Σεχίρ (Λάρισσα) καί τοὺς δήμους Κεσενδιρέ (Κασσάνδρας) καί Γόλος (Βόλος) ὑπάρχει ἐπίσης ἡ ἔδρα (ὁμνύμου ὑποδιοικήσεως Τσατάλτζας.

Αὕτη ἡ Τζατάλδζα, εἰς τὴν ὁποίαν τώρα ἐφθάσαμεν καλεῖται Τσατάλδζα τῆς Κων]πόλεως.

Ἐπειδὴ ἡ Τσατάλδζα ὑπῆρξε τόπος θερινῆς διαμονῆς τῆς Χανίτσας, κόρης τοῦ βασιλέως Γ'ιαφούρ'), ὅστις ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Ἄλεξάνδρου (!) τοῦ Μεγάλου ἀνεκαίνισε καί ἐπεσκεύασε τὴν Κων]πολιν, ὁ πατὴρ αὐτῆς ἔκτισεν ἐνταῦθα ἓν μέγα φρούριον, ὅπερ ὠνόμασεν ἑλληνιστὶ «Χανίτσα».

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Χανίτσα ἀπετέλει ἓν ὄχυρόν προπύργιον καί φρούριον ἐρυμνόν, μετέπειτα ὅμως κατέστρεψαν ταύτην οἱ Σέρβοι καί οἱ Βούλγαροι, οἵτινες ἐπέδραμον κατὰ τῆς Κων]πόλεως.

Καί νῦν ἔτι τὰ ἴχνη τοῦ τότε φρουρίου φαίνονται ἐπὶ τῶν ἀποτόμων βράχων τῶν κειμένων πρὸς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς πόλεως.

Βραδύτερον ὁ τόπος οὗτος ἐπανῆλθε καί πάλιν εἰς τὴν παλαιὰν ἀκμὴν του.

Μεταγενεστέρως ὁ Γ'ηλδηρήμ Βαγιαζίτ Χάν ἐκπορθήσας τὴν κωμόπολιν καί κατεδάφισας τὸ φρούριον αὐτῆς ἤρχισε τὴν πολιορκίαν τῆς Κων]πόλεως, ἀλλὰ κατάρθωσεν εἰρηνικῶς νὰ καταλάβῃ τὸ ἥμισυ τῆς Κων]πόλεως καί ἐγκατέστησεν εἰς ἑβδομήκοντα συνοικίας μουσουλμανικὰς τεσσαράκοντα χιλιάδας ἀνθρώπων συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης.

Αἱ ὡς ἄνω συνοικίαι ἀπετέλουν τὴν χώραν ἀπὸ τὸ Ἐγρι-Καποῦ, Ἄγιά Καποῦ ἀπὸ τὸ Γκιοῦλι Δζαμί μέχρι τῶν συνόρων τῆς Ἄλευραγορᾶς (Οὔν-Καπανή), τοῦ Ζεϊρέκ Μπασῆ καί Καραμανληλάρ, ἐντεῦθεν δὲ διὰ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ μέχρι τῆς Πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως, (Ἐδιρνέ-Καποῦ).

1) Ἴσως ἀναγνωστέον Νίκφορ (Νικηφόρος).

Ἵποστὰς ὁμως ἦταν εἰς τὸ δυστυχές γεγονός (τῆς μάχης μετὰ τοῦ Ταμερλάνου (Τιμούρ) ὁ Βαγιαζίτ, ἠσθένησε, βραδύτερον, ἀπὸ τυφοειδῆ πυρετὸν καὶ ἀπέθανεν.

Οἱ Ἕλληνες, τότε, ἐξώρισαν ὅλον τὸ μουσουλμανικὸν ἔθνος ἀπὸ τὴν Κων/πολιν καὶ ἀπὸ τὴν Τσατάλτζαν, ἥτις καὶ περιῆλθεν εἰς χεῖρας αὐτῶν.

Μετέπειτα, ὅτε τῷ 857 (Ἑγείρης) ἔσπευσεν ἐξ Ἀδριανουπόλεως κατὰ τῆς Κων/πόλεως ὁ Πορθητῆς Μεχμέτ Χάν, οἱ ἄπιστοι (κάτοικοι) τῆς Τσατάλτζας μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ἐπίθεσιν καὶ τὴν ἀκαμπτον δύναμιν τοῦ Σουλτάνου ἔφυγον εἰς τὰ φρούρια τῆς Σηλυβρίας καὶ τῶν Δέρκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πορθητῆς ἀφήσας ἐν τῇ πόλει τῆς Τσατάλτζας τὸν Μιχάλογλου Ἀλὶ Βέην καὶ πολλὰς χιλιάδας βαρέων φορτίων καὶ προσευχηθεὶς διὰ τῆς φράσεως: «τὴν πόλιν ταύτην ἐμπιστεύομαι ὡς παρακαταθήκην εἰς τὸν Θεόν», ἀπῆλθεν ὁ ἴδιος διὰ νὰ πολιορκήσῃ τὴν Κων/πολιν, τὴν ὁποίαν, ἐπὶ τέλους ἐκυρίευσε.

Καὶ νῦν ἔτι χάρις εἰς τὴν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν ἐκείνου ἡ πόλις τῆς Τσατάλτζας ἐξακολουθεῖ ὁσημέραι νὰ ἀκμάζῃ καὶ νὰ εὐημερῇ:

Ἐπειδὴ, ἡ τοποθεσία τῆς ἀνακαινίσεως τῆς πόλεως ταύτης εὐρίσκειται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Τσατάλ (δίλοφος, δίκρανον κ. τ. λ.), αὕτη φέρει τὸ ὄνομα Τσατάλτζα.

Κεῖται ἐπὶ τῶν κρασπέδων τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς διλόφου ὄρους, ἐπὶ ἐδάφους ἀνωμάλου, βραχώδους, μὲ λόφους καὶ κοιλάδας, καὶ ἐπιμήκους ἐκ νότων πρὸς βορρᾶν.

Εἶναι δὲ λίαν τερπνὴ ἡ τοποθεσία τῆς πόλεως, δίκην (ἐπιγεῖου παραδείσου) Ἰρέμ, ἐκτισμένης ἐπὶ δισχιλίων βημάτων γῆς εὐφόρου μετ' ἀμπελοκηπίων καὶ ὕδατος εὐγεύστου.

Ἡ Τσατάλτζα εἶναι ἔδρα ὑποδιοικήσεως δῆμων περιφερείας τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Μολλᾶ τοῦ Ἑγλούπ Σουλτάν μὲ βαθμὸν ἑκατὸν πενήτηντα (βαλαντίων) ἄσπρων.

Ἀρχηγός τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως αὐτῆς εἶναι ὁ μέγας διδάσκαλος, ὅστις ἴδρυσε τὸν κῆπον τῆς Τσατάλτζας.

Οὗτος μετὰ τριακοσίων ἀμπελουργῶν (ἀγροφυλάκων) καὶ ἀλβανῶν ἐπιβάλλει τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐν αὐτῇ.

Ἡ Τσατάλτζα ἔχει ἐπίσης ἀρχιαστυνόμον, τοποτηρητὴν διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Γενιτσᾶρων, ἀγορανόμον (δήμαρχον) καὶ ἱεροδικαστὴν (Ναίτην), ἐπισκεπτόμενον αὐτὴν ὁσάκις παρίσταται ἀνάγκη.

Ἄλλ' ἐπειδὴ κεῖται εἰς μικρὰν ἐκ Κων/πόλεως ἀπόστασιν δὲν ἔχει Μουφτῆν καὶ Νακήτην (ἀντιπρόσωπον Σερίφηδων).

Ἐν ὄλῳ ἔχει τεσσαράκοντα ἐπτὰ τεμένη, εἰς τὰ πέντε ἐκ τῶν

ὁποίων ἀναγινώσκεται ἡ καθιερωμένη ἐπίσημος προσευχὴ τῆς Παρασκευῆς ὑπὲρ τῆς μακροημερεύσεως τοῦ Σουλτάνου.

Τὸ μεγαλύτερον καὶ μᾶλλον τῶν λοιπῶν κεκοσμημένον τέμενος αὐτῆς εἶναι τὸ τοῦ Φερχάτ Πασᾶ (Φερχάτ Πασᾶ Δζαμί) ὃ κτίτωρ τοῦ ὁποῦ βεζύρης ὦν τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, διετέλεσεν ὑπουργὸς καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Σουλτάνων Σελίμ τοῦ Β' καὶ Μουράτ τοῦ Γ', ὑπῆρξε δὲ πολὺ γενναιόδωρος, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ δζαμίου του.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως ἀκριβῶς ἐπὶ ὑψηλοῦ ἐδάφους κείμενον τὸ φωτεινὸν τοῦτο τέμενος ἐν μέσῳ δενδροστοιχιῶν καὶ λειμῶνων, εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου μολυβδοσκεπὲς καὶ ἔχει ὑψηλὸν μιναρέν.

Ὁ γεραρὸς ἀρχιτέκτων Σηνάν καὶ ἐνταῦθα πολυειδῶς ἔδειξε τὴν καλλιτεχνικὴν συνθετικὴν πρωτοτυπίαν καὶ ἐφευρετικότητά-του. Οἱ πιστοὶ μετὰ ζήλου ἐπισκέπτονται τὸ τέμενος τοῦτο.

Ἡ νοτιὰ πλευρὰ τῆς πόλεως μέχρι τῆς τοποθεσίας, ἣτις καλεῖται Κοροῦκ-δερὲ εἶναι λίαν ἀκμάζουσα καὶ καλῶς καλλιεργουμένη.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκάστη οἰκία κατέχει εὐρύτατον τόπον δι' ἀμπεκοκῆπου, αἱ οἰκίαι εἶναι πολὺ ἀραιῶς ἀπ' ἀλλήλων ἐκτισμέναι.

Τὸ ἀνάκτορον τῶν Σουλτάνων τῆς Ὀσμаниκῆς δυναστείας

Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς πόλεως ἐπὶ ἐδάφους ὑψηλοῦ, ἀτενίζοντος εἰς πεδιάδα πρασινοστόλιστον ὑπάρχει μιὰ κανονικὴ μετὰ δενδροστοιχιῶν ὁδὸς με ἀφθονίαν ἀμπέλων καὶ κήπου ὡς Ἴρέμ, ἐστολισμένου με πλατάνους, κυπαρίσους, αἰγείρους (λεύκας), ἰτέας θρηνούσας καὶ ἄλλα ποικίλα καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, ὡσεὶ συνέχεια καὶ τέλος τοῦ παραδείσου.

Ἄδυναται ἢ γλῶσσα νὰ περιγράψῃ τὰ ὠραῖα καλλικέλαδα πτηνά, τὰ ὁποῖα περιῖπτανται ἐν τῷ κήπῳ τούτῳ. Ἰδίᾳ ἢ ὠραῖα καὶ ἀρμονικὴ μελωδία τῶν κοσσύφων καὶ τῶν ἐπόπων, κατὰ τὴν αὐγὴν δίδει ζῶν ἐἰς τὸν ἄνθρωπον.

Οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ δύνανται νὰ κατακηλοῦν τὰ ὦτα τόσον ἡδέως χιλιάδες μελωδικῶν ᾠσμάτων.

Ὁ περίμετρος τοῦ ἀνακτόρου, ὅπερ ὑψοῦται ἐντὸς τοῦ κήπου τούτου εἶναι πεφραγμένη διὰ (στερεῶν) τοίχων, ὡσεὶ τειχῶν φρουρίου.

Ἐντὸς τοῦ ἀνακτόρου διαμένει ἀρχηγὸς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ Παλατίου (Μποσταντζή-Μπασῆ) μετὰ τριακοσίων ἀμπελουργῶν καὶ κηπουρῶν.

Τὸ ἀνάκτορον ἔχει πολυάριθμα διαμερίσματα καὶ δωμάτια καὶ πάμπολλα περίπτερα καὶ πύργους (ὡς τοῦ) Χαβερνάκ (ἀρχαίου, θαυμασίου ἀνακτόρου παρὰ τὸν Εὐφράτην).

Τὰ ἐκ τοῦ Ὄρους Τσατάλ κατερχόμενα ὕδατα δυνάμει ὑδροζυγίων (ὕδραυλικῶν μηχανημάτων), ὡσεὶ πετρόνεντα διὰ πιδάκων καὶ ἀναβρυτηρίων πηδῶντα καὶ ἀνυψούμενα εἰς τὸν ἀέρα πίπτουν ἐκ νέου εἰς δεξαμενάς (ἐχούσας κρήνας) ὡς ἡ (ἐν τῷ παραδείσῳ) Σελσεπίλ.

Ἐκαστος Σουλτάνος ἔχει ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τούτῳ ἴδιον αὐτοῦ περίπτερον ὡς τὸ τοῦ (ἐν Ἀραβίᾳ κήπου) Ἰρέμ, τοιαύτης στερεότητος, ὁποῖαν οὐδεὶς ἀρχιτέκτων κατῶρθωσε νὰ ἐπιτύχη ἐν τῇ τροχιᾷ τῆς οὐρανοῦ σφαίρας.

Ὁ αὐθέντης ἡμῶν Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶς φιλοξενηθεὶς εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦτο, ἔσχεν ἐν αὐτῷ συνέντευξιν μετὰ τοῦ Καγιὰ-Σουλτάν, καὶ ἐπὶ ἑβδομάδα ὀλόκληρον διεσκέδασεν εἰς τοὺς παραδεισίους αὐτοῦ κήπους ἀπολαύων συγχρόνως καὶ τὰ (θεατρικά;) ἔργα τοῦ Χουσεῖν Μπεϊκάρ καὶ οὕτω κατέστη εὐτυχῆς ὡσεὶ ἐνταῦθα ἀξιωθείς ὄλων τῶν πόθων αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὴ (ἡ εὐτυχία;) Στίχος:

Ὡς κατοικίαν, (παρεχομένην) δωρεὰν
ἐκλαβὼν τὸν κόσμον ὁ ἀνὴρ
τῆς ζωῆς του τὸ πολύτιμον μετρητόν (νόμισμα)
πληρώνει ἀντὶ ἐνοικίου (τῆς ἐν αὐτῷ διαμονῆς του)

Ἄν ἐπρόκειτο νὰ περιγράψωμεν ἀκριβῶς, ὅπως εἶδομεν; τὸν πλήρη (ἀνεκδιηγῆτων) ἀπολαύσεων κῆπον τοῦτον τοῦ ἀνακτόρου, τόμον ὀλόκληρον θὰ ἀπετέλει ἡ περιγραφή.

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπάρχουσιν ἐκτός τοῦ ὡς ἄνω ἀνακτόρου, ὅπερ περιεγράψαμεν καὶ ἄλλα πολλὰ μέγαρα ὡς τὸ τοῦ Βελι-οὔστά, τὸ τοῦ Τσατάλογλου, τὸ τοῦ Καδρῆ ἀγά, τὸ τοῦ Χασάν Πασά Ζαδέ, τὸ τοῦ Κηζλάρ ἀγασῆ (ἀρχιευνούχου τοῦ Παλατίου) καὶ ἄλλα.

Ἡ πόλις ἔχει προσέτι ἑπτὰ τεκιέδες μοναχῶν τοῦ τάγματος δερβισῶν, τελούντων μυστικὴν προσευχὴν ὡς καὶ Μπεκτασήδων, ἐν χάνιον εὐμέγεθες, μολυβδοσκεπές, ἐν λουτρόν καὶ διακόσια ἑβδομήκοντα περίπου καταστήματα, δὲν ἔχει μπεζεστένιον καὶ ἄλλα παρόμοια ἰδρύματα, ἔχει εἰσέτι ἐν νηπιαγωγεῖον καὶ πολλοὺς προκρίτους καὶ ἀντιπροσώπους ὑψηλῶν κοινωνικῶν τάξεων.

Ἐπειδὴ ἡ πόλις κεῖται ἐπὶ τῶν προπόδων ὑψηλοῦ ὄρους ἔχει πηγὰς ὕδατος εἰς ἑβδομήκοντα ἑπτὰ σημεῖα ἀφθόνως καὶ ἀδιακόπως ἀναβλύζοντος.

Διερχόμενον τὸ κρυστάλλινον τοῦτο ὕδωρ ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῆς ὠραίας ἀγορᾶς, ὡς χεῖμαρρος, φθάνει εἰς τοὺς ἀμπελοκήπους καὶ ἀρδεύει αὐτοὺς καὶ τοὺς δικτυοειδεῖς λαχανοκήπους.

Οἱ περισσότεροι τῶν ἐπαγγελματιῶν τῆς Σουλτανικῆς ἀγορᾶς εἶναι ὑποδηματοποιοὶ καὶ πεδιλοποιοί, διότι ἡ περιφέρεια τῆς Τσατάλδζας εἶναι πηγὴ ἀνεξάντλητος ποιμένων, ἐργατῶν καὶ ὑπηρετῶν.

Ὁ λειμῶν τῆς Τσατάλδζας εἶναι ὠραιότερος τοῦ τοῦ Κερατίου κόλπου (Κεατ|χ|ανέ, Κι|αγῆτ-χανέ), ἐστολισμένος μὲ φυτὰ καὶ πρὸς τροφήν τῶν ζῴων (κατάλληλα) χόρτα, τρίφυλλον κ. τ. λ. ὡσεὶ λειριοστόλιστος κῆπος, τόσον ζωηρός, ὥστε εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς δυναστείας τῶν Ὁσμανιδῶν ἐκ τῆς εὐφορωτάτης πεδιάδος τῆς Τσατάλδζας στέλλονται τρεῖς χιλιάδες βωδάμαξαι βρώμης συγκεντρούμεναι καὶ ἀποθηκεύμεναι εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Ἀχούρ-Καπού.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ τῆς βοσκῆς τῶν ζῴων διὰ νωποῦ χόρτου, εἰς τοὺς λειμῶνας λόχος Γενιτοάρων μετὰ λοχαγοῦ αὐτῶν περιφρουροῦσι καὶ προφυλάττουσι τὸν τόπον.

Ἐκτὸς τῶν ἀξιοσημειῶτων τούτων πλεονεκτημάτων τῆς Τσατάλδζας (δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι καὶ) εἰς τὰς πεδιάδας αὐτῆς καὶ μέχρι τῶν χωρίων Μπαμπὰ Νακκιάς, Κινελί, Μπακλαλή καὶ Ἴζεδδινλή ὅλη ἡ ἔκτασις ἀποτελεῖται ἀπὸ μεγάλας ἀκμαίας ἐπαύλεις καὶ συναφεῖς πρὸς ταύτας μάνδρας προβάτων, ὄχετους ὑδάτων διὰ τὴν ἄρδευσιν τῶν ἀγρῶν, ἀποκέντρους ὁδοῦς, καλύβας καὶ περιφράγματα μανδρῶν, ὅπου συγκεντροῦνται ἀγέλαι προβάτων, ἀμνῶν, βοῶν καὶ βουβάλων.

Ὅλοι οἱ εὐγενεῖς καὶ πρόκριτοι τῆς Κων|πὸλεως ἔχουσι δεσμοὺς συμπαθείας καὶ σχέσεις συμφερόντων μὲ τὰ χωρία ταῦτα,

Ἐτερον πλεονέκτημα τῆς Τσατάλδζας εἶναι τὰ προϊόντα αὐτῆς, ὡς τὸ γάλα, τὸ ἀφρόγαλον, ὁ τυρὸς διαφόρων εἰδῶν, πρωτόγαλα, πεπηγμένον τύρωμα, ὀξύγαλον, ὁ νωπὸς τυρὸς (ἐν εἴδει) γλώσσης, ὁ κασκάβαλος καὶ ἰδία τὸ ὡς μαργαρίτης γάλα τῆς, φέρονται εἰς Κων|πολιν καὶ γίνονται ἀνάρπαστα.

Ἡ τόσον πολὺ προσελκύσασα τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν θαυμασμόν τοῦ Πορθητοῦ Μωάμεθ Χάν Τσατάλδζα αὕτη εἶναι μία θαλερὰ πλουσία καὶ ἀκμαία πόλις.

Ὁ Θεὸς εἴθε νὰ καταστήσῃ αὐτὴν εὐημεροῦσαν ἄχρι τέλους τῶν αἰώνων, Ἀμήν, ὦ Θεέ, οὐ ἐπικαλούμεθα τὴν ἀρωγὴν.

Ο ΕΝ ΣΗΛΥΒΡΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

Ὁ ταξιθεύων πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκ Ραιδεστοῦ, ἂν τὸ ἀ-
τμόπλοιον ἔπλεε παρὰ τὴν παραλίαν, διέκρινε εὐκρινῶς εἰς τὰ ἀπότομα
ὑψώματα τῆς Σηλυβρίας πλησίον τῶν ἀρχαίων τειχῶν τὸν ἱερὸν Βυζαντι-
νὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Ὁ ναὸς οὗτος διετηρεῖτο ἐρειπωμένος
ὡς φαίνεται εἰς τὴν σχετικὴν εἰκόνα ληφθεῖσαν ἀπὸ φωτογραφίαν τοῦ
1878. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἦτο κεκοσμημένον μὲ εἰκονογραφίας ἁγίων
τοῦς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁποίων ἐξώρουζαν ἀλλόθρησκοι. Κατὰ τὸ 1878 συνε-
στήθη ἐν Σηλυβρία ἀδελφότης ὁ «Ἁγιος Σπυρίδων» πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ
Ναοῦ. Ἡ ἀδελφότης ἧς πρόεδρος ἦτο ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ὁ φαρμακο-
ποιὸς Σταῦρος Σταυρίδης (ἄλλως Βέυκος καλούμενος) κατὰ τὸ 1881 προ-
σεκάλεσεν τὸν ἀρχιτέκτονα μηχανικὸν Κωνσταντῖνον Μαυρίδην (πατέρα
τοῦ πρὸς τριετία δολοφονηθέντος ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τῆς Ἡλεκτρικῆς
Ἑταιρείας Κωνστ. Μαυρίδου) ὅστις καὶ ὑπέβαλε τὴν κατωτέρω δημοσι-
ευομένην ἔκθεσιν. Διὰ συνδρομῶν καὶ ἐνεργεία τῆς ἀδελφότητος ἐπεσκευ-
άσθη ὁ ναὸς καὶ τὰ ἐγκαίνια του ἐτελέσθησαν τῷ 1905.

Τὸν ναὸν τοῦτον κατέσκαψαν ἐκ θεμελίων μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν
Ἑλλήνων. Εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ ἦτο τὸ νεκροταφεῖον τῆς Ἑλλ.
Ὁρθοδόξου κοινότητος καὶ παρὰ τὸν ναὸν ὁ οἰκογενειακὸς τάφος τοῦ
γράφοντος τὴν παροῦσαν σημείωσιν. Ἐμακάριζεν ὁ πατήρ του τοὺς ἐκεῖ
ἐνταφιαζομένους ὡς ἔχοντα ἀναπεπταμένον ὀρίζοντα, μοναδικὴν ὑστά-
την κατοικίαν τῶν θνητῶν. Ὅτε, κρίμασι οἷς Κύριος καὶ ἄνθρωποι οἶ-
δασι, διετάχθη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1922 ἡ ἐγκατάλειψις τῆς Ἀνατο-
λικῆς-Θράκης παρὰ τῶν ὁμογενῶν, τὸ πρῶτον τὸ ὅποιον ἐσκέφθη ὁ πα-
τήρ μου ἦτο νὰ μεταφέρῃ μετ' αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας, τὰ ὅσα τῆς σιζύγου
του καὶ τῆς μητρὸς του, τὰ ὅποια κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του κατὰ τὸν θά-
νατόν του ἐνεταφιάσθησαν σὺν αὐτῷ. Ἐξω τοῦ νεκροταφείου εἰρήσκειτο
ἡ παλαιὰ Ἑλληνικὴ Σχολὴ ἡ ἐπὶ Παϊσίου μητροπολίτου Σηλυβρίας (1816
—1818) ὡς ἀνεφέρετο εἰς τὴν ἄνω τῆς θύρας εὐρισκομένην ἐπιγραφὴν.

Ἐκθεσις Ἀρχιτεκτονικῆ περὶ τῆς ἀνακαινίσεως τῆς ἐν Σηλυβρία Ἱερᾶς Ἐκκλησίας «Ὁ Ἅγιος Σπυρίδων».

I. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ὁ σωρὸς τῶν φαινομένων ἐρειπίων ἀνήκει (1ον) εἰς τὸν κυρίως λεγόμενον Ναὸν σχήματος τετραγώνου, ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν τοῦ ὁποίου ἐστηρίζετό ποτε ὁ ἐν τῷ μέσῳ τρουῖλλος. Ἐκάστη τῶν πλευρῶν συγκείται ἐκ τείχους ἰσοπαχοῦς μετὰ ἀψίδος φερομένης ὑπὸ δύο κίωνων καὶ παραστατῶν ἑκατέρωθεν. Ἐκ τῶν τεσσάρων ἀψίδων ὑπὸ μὲν τὰς πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν ὑπῆρχον ἀνὰ μία πύλη μετὰ τῶν ὑπερκειμένων τριῶν παραθύρων, ὑπὸ δὲ τὴν πρὸς δυσμὰς ἡ πύλη, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν σήμερον μόνην ἐν χρήσει εἴσοδον καὶ ἡ ὑπερκειμένη θολωτὴ ἀψὶς πρὸς χρῆσιν τοῦ γυναικωνίτου. Ὑπὸ τὴν πρὸς ἀνατολὰς τετάρτην ἀψίδα εὐρίσκειται ἡ ὠραία πύλη καὶ εἰκονοστάσιον τὸ τὸ ἱερὸν βῆμα ἀποχωρίζον. Αἱ τέσσαρες γωνίαι τῆς τετραγώνου ταύτης βάσεως κόπτονται ὑπὸ τεσσάρων κογχῶν αἵτινες μετὰ τῶν ἀψίδων λήγουσιν εἰς κυκλικὴν στεφάνην ἀποτελοῦσαν τὴν βάσιν τοῦ τρουῖλλου. Οὕτως συνέκειτο α' ἐκ τοῦ κυλίνδρου (tambour) ἔχοντος ἐσωτερικῶς μὲν ἐπιφάνειαν κυκλικήν, ἐξωτερικῶς δὲ σχῆμα ἰσγώνου, ἑκάστη τοῦ ὁποίου πλευρὰ ἔφερεν ἐπιμήκη ὀπὴν εὐρισκομένην μετὰ δύο κίωνων εἰς ἀψίδα περατουμένων.

2) Ἐκ τοῦ βήματος μετὰ τῶν δύο παρακειμένων προσκομιδῶν ἀποτελουσῶν ἐσωτερικῶς μὲν σηκούς, ἐξωτερικῶς δὲ τρία ἡμικύκλια εἰς ἡμισφαιρικοὺς θόλους περατούμενα.

3) Ἐκ τοῦ Προνάου ἢ κατηχουμένων ἐστεγασμένου δι' ἡμικυλινδρικοῦ θόλου φέροντος ἐπ' αὐτοῦ τὸν γυναικωνίτην.

4) Ἐκ τοῦ Νάρθηκος οὗ αἱ πρὸς δυσμὰς καὶ ἄρκτον πλευραὶ σώζονται, τῆς τρίτης συγκειμένης ἐκ περιστυλίου ἐκ κίωνων διεσπαρμένων τανῶν ἐν τῷ νεκροταφείῳ ἢ στέγῃ τοῦ νάρθηκος τούτου ἦτο ξυλίνη καὶ ἐφέρετο ἐπὶ μεγάλων δοκῶν ὧν τὰ ἴχνη ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς τοῦ ναοῦ πλευρᾶς ἀπαντῶσιν. Πρὸς δυσμὰς ἐπὶ τοῦ νάρθηκος ὑπῆρχε ξύλινος ὀροφή εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ γυναικωνίτου ἐξικνουμένη καὶ τοῦτο εὐρύνουσα διὸ καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ τείχους τοῦ νάρθηκος παρὰθυρα.

II. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

* Τὸ μῆκος τοῦ ναοῦ μετὰ τοῦ προνάου καὶ τοῦ Ἁγίου βήματος	
μέτρα	14,35
Τὸ εὖρος	9,20
Τὸ ὕψος τῆς βάσεως τοῦ τρούλλου ἀπὸ τοῦ ἐδάφους . . .	6,70
Ἡ διάμετρος τοῦ τρούλλου	5,20
Ἡ διάμετρος τοῦ κυριωτέρου σηκοῦ	2,49
Ἡ διάμετρος τῶν προσκομιδῶν	1,25
Τὸ εὖρος τοῦ προνάου	2,25

III. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ

Εἰς δύο διακεκριμένα μέρη διαιρεῖται εἰς δύο διαφόρους ἐποχὰς ἀναγόμενα. Ταῦτα δ' εἰσὶν : Ὁ Ναὸς—Ὁ Νάρθηξ.

Καὶ τὸν μὲν ναὸν ἀνάγομεν εἰς τὴν καλλιτέραν ἐποχὴν τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, τὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527 μ. Χ) καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ μέχρι τοῦ δεκάτου αἰῶνος, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐποχῆς ταύτης ὅτε λείψανα εἰσέτι τῆς πρώτης δηλ. τῆς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου διατηροῦνται ἐν τῇ τέχνῃ. Ὡς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τετραγώνου ὄγκου λήγοντος εἰς ὀριζόντια, πλίνθινα γείσα καὶ τοῦ ὑπὸ τεσσάρων πλευρῶν βασταζομένου τρούλλου ἠδύνατο νὰ ἀναχθῆ εἰς τὴν πρώτην ἐποχὴν, ἀκριβέστερον ὅμως ἐξετάζοντες τὸ ἐσωτερικὸν σχῆμα εὐρίσκομεν τὰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ διακρινούσας ἀψίδας αἰτῖνες φέρουσιν τὸν ἐν τῷ μέσῳ τρούλλον. Οὕτε εἰς ταύτην ὅμως τὴν ἐποχὴν ἀνήκει ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς ὑπάρξεως εὐθειῶν ἀντὶ καμπύλων ἐν τῇ στέγῃ. Ἡ σμικρότης τοῦ προγράμματος ἴσως ἠνάγκασε τὸν τῆς δευτέρας ἐποχῆς ἀρχιτέκτονα νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν πρώτην· εἴτε ὅπερ καὶ παραδεχόμεθα ἀνάγεται ἡ οἰκοδομὴ εἰς μεταβατικὴν τινὰ ἐποχὴν μεταξὺ τῶν δύο. Ὅτι ὅμως ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶναι τῆς τελευταίας (10—12 αἰῶνος) ἐποχῆς ἔργον εἶναι ἡ παντελῆς ἔλλειψις αἰετωμάτων καὶ ἐξωτερικῆς ἐνδείξεως τῆς κλίσεως τῆς στέγης, ὡς καὶ ἡ ὑπαρξὶς γυναικωνίτου, ἢ πρὸς τὸν ὁποῖον κλίμαξ φαίνεται ὅτι μετετοπίσθη κατὰ τὴν ἐπιδιόρθωσιν.

Σὺν τῷ Μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ ἀνήλθεν καὶ ὁ Χριστιανισμὸς εἰς θρησκείαν τοῦ κράτους. Ἐλευθερία πλήρης ἐδόθη εἰς τοὺς πρότερον καταδιωκομένους ὁπαδοὺς τῆς νέας θρησκείας, οἵτινες ἐγκαταλείποντες τὰ κρησφύγετα καὶ τὰς κατακόμβας αὐτῶν μετὰ φανατισμοῦ ἐπεδόθησαν οὐ

* Ἡ πρὸς ἄρκτον ὕψις εἶναι μικρότερα κατὰ 43 ὑφεκατόμετρα τῆς πρὸς δυσμᾶς, 13,92.

μόνον εἰς τὴν εἰς ἐκκλησίας βίαιον μετατροπὴν τῶν εἰδωλολατρικῶν ναῶν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐκ βάρθρων ἀνεγερσιν καλλιπρεπεστάτων ἱερῶν.

Ἀπὸ τοῦ 337 μ. Χ., μέχρι 527 μ. Χ. ἦτοι ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου μέχρις Ἰουστινιανοῦ αἱ ἀνεγερθεῖσαι ἐκκλησίαι ἀνῆλθον εἰς μόνην τὴν Ἀνατολὴν εἰς τὸν καταπληκτικὸν ἀριθμὸν 1800! Πλὴν δὲν ἐβροάδυναν νὰ ἐκδηλωθῶσι τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης σπουδῆς, ἥτις οὐ μόνον τοὺς ἀρχικοὺς ναοὺς ἐσύλησεν, ἀφαιροῦσα καὶ διαστρέφουσα ὅ,τι καλὸν καὶ ὠραῖον, ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς ταῖς νέαις οἰκοδομαῖς πρόξενος βλάβης ἐγένετο διότι πολλαὶ ἐξ αὐτῶν κατέρρευσαν ἀμέσως, ἄλλα δὲ τὰ κυριώτερα μέρη ἐκρημνίσθησαν. Δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν τὴν καταστροφὴν τῶν μικρῶν ἐκκλησιῶν ἀναπολοῦντες ὅτι αὐτὸς ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ὁ ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ μεγαλεπήβολου Ἰουστινιανοῦ ἀνοικοδομοῦμενος δὲν διέφυγε τὴν κοινὴν τύχην καθ' ὅτι ὁ θόλος αὐτοῦ κατέπεσε δις ἥτοι τῷ 558 καὶ 987 μ. Χ., ὡς οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι ἀναφέρουσιν.

Ἐν παραπλησίᾳ πυρεττώδει σπουδῇ φαίνεται ἀνεγερθεῖς καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Σεισμὸς διέσεισε τὸ πρῶτον αὐτόν, ἐντεῦθεν δὲ τὰ ρήγματα ὡς ὑπὸ τὸν μέσον σηκόν, ὑπὸ τὰς τρεῖς μεγάλας ἀψίδας, ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ τροῦλλου καὶ ἐπὶ τοῦ προναοῦ. Τότε δὲ κατὰ τὴν ἐπιδιόρθωσιν ἐνεπλήσθησαν αἱ κυριώτεραι ὀπαὶ τῶν τειχῶν, τὰ χάσματα τῶν σηκῶν καὶ ἐδραιώθη ὁ τροῦλλος διὰ τεσσάρων ὀριζοντίων ἐρεισμάτων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐνεκλείσθησαν καὶ μέρη τῶν ἐξωτερικῶν κιονίσκων πρὸς βλάβην τῆς ἐξωτερικῆς ἀπόψεως. Σινάμα δὲ κατεσκευάσθη καὶ ὁ νάρθηξ περὶ τὸν 10—12 αἰῶνα. Τότε δὲ ἐκαλλωπίσθησαν ἐσωτερικῶς οἱ τοῖχοι δι' εἰκόνων στερουμένων μὲν τῆς ἀρχαϊκῆς καλλιτεχνίας, ἀλλὰ διαπρεπουσῶν μεταξὺ τῶν συγχρόνων· μολονότι δὲ ὑπέστησαν αὐταὶ ἀπάσας τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολάς, ὡς ἐν ὑπαίθρῳ εὐρισκόμεναι κατὰ τὸ μακρὸν μέχρις ἡμῶν χρονικὸν διάστημα, διατηροῦσιν ὁμως ζωηρότητα τὸν ἀνεξίτηλον αὐτῶν χρωματισμόν.

Δεύτερος καὶ ἰσχυρότερος σεισμὸς κατέστρεψε τὸν τροῦλλον καὶ διέρρηξεν ἐπικινδύνως τὰ τεῖχη κατὰ τὰ κυριώτερα αὐτῶν μέρη.

Ἀρρωγὸς τῷ ὀλέθρῳ προσῆλθον καὶ οἱ ἐγγύριοι, οἵτινες ἐτλευμένοι ἐκ τῆς θεομηνίας, συνέτριψαν στερεώτατα κιονόκρανα καὶ κορωνίδας ἀφαιροῦντες ἀθλίως σιδηρὰς ράβδους καὶ ἔτι ἀθλιέστερον μόλιβδον τῆς προσαρμογῆς. Μεταγενεστέρα ἀπόπειρα ἀνακαινίσεως ἀπέτυχεν ἕνεκα τῶν χαλεπῶν ἡμερῶν, ἃς διῆλθον οἱ χριστιανοὶ ἐπὶ ταύτης δὲ μόνον πρὸ τῆς θολωτῆς ἀψίδος τοῦ μέσου σηκοῦ ξύλινα ἐρείσματα ἐτέθησαν. Κατεχώθη δὲ ὡς ἐκ τῶν αἰῶνων καὶ ἡ βάσις τῆς ὄλης οἰκοδομῆς καὶ μέχρι τοῦ ἐνὸς μέτρου ἑνιαχοῦ.

IV. ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ

Κυριωτέρα προσπάθεια τῶν πρώτων χριστιανῶν ἀρχιτεκτόνων ἦν ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτῶν ἀπὸ τῶν κανόνων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τέχνης, ἢ ἐπὶ τὸ φαντασιῶδες διαστροφὴ τῶν γλαφυρῶν καὶ λαμπρῶν ἐθνικῶν προτύπων.

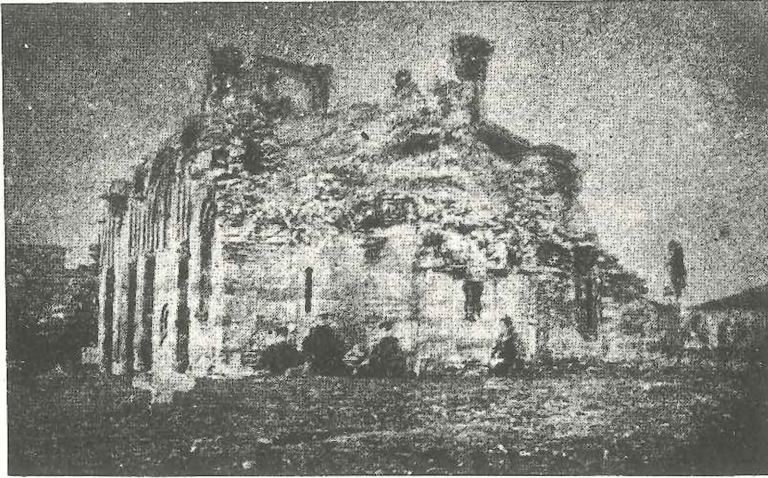
Οὐχ ἤττον δὲ κυρία φροντίς αὐτῶν ἦτο ἡ διὰ τῶν διαγραμμάτων τῶν νέων ἔργων συμβολικὴ παράστασις τῶν δογμάτων τῆς νέας θρησκείας. Διὸ διασκοποῦντες καὶ τὸ προκείμενον διάγραμμα, ἀπαντῶμεν ἔνθεν μὲν διὰ τῆς διευθετήσεως τοῦ φωτός, οὐ ἀκίβνες ἐλάχισται εἰσήγοντο ἐν σκοτεινῷ χώρῳ τὴν μυστηριώδη ἰδέαν τῆς θεότητος διαλάμπουσαν ἐν τῷ σκότει, ἔνθεν δὲ τὸ τρισυπόστατον αὐτῆς. Τρεῖς σηκοὶ ἀπαρτίζουσιν τὸ ἅγιον βῆμα—τρία εἰσὶ καὶ τὰ πρόσωπα τῆς τριάδος. Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι συνεννοῦνται καὶ λήγουσιν εἰς ἓν μόνον σχῆμα οὐ ὑψίστη κορωνὶς ὁ μόνος καὶ μέγας τροῦλλος—τουτέστι, ἡ τρισυπόστατος καὶ ἀδιαίρετος τριάς εἰς μίαν θεότητα. Τρεῖς εἰσὶν αἱ πύλαι ἐνὸς ναοῦ ἄγουσαι πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν περίβολον. Τρία δὲ τὰ διαμερίσματα τοῦ προναοῦ ἀποτελοῦντα ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σχῆμα, τρία πρὸς τούτοις καὶ τὰ διατειχίσματα τῆς προσόψεως τὰ τὴν μίαν ὕψιν ἀποτελοῦντα. Τὰ διὰ τῶν ἀριθμῶν παίγνια ἦσαν ἡ προσφιλετέρα ἐνασχόλησις τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν πρώτων χριστιανῶν. Ἀνεξαρτήτως τῶν ἀριθμητικῶν τούτων συνδυασμῶν πλήρης συμμετρία ὑφίσταται ἐν τῷ διαγράμματι λίαν ἐνδελεχῶς μελετηθέντι. Δυστυχῶς ἡ οἰκοδομὴ λίαν ἵπολείπεται τῆς ἀξίας τοῦ σχεδίου λάθη σπονδαῖα ἐγένοντο ἐν τῷ προνάῳ· τέσσαρες παραστάται ἀπολήγουσιν ἀτέχνως, καὶ διαφοραὶ σπονδαῖα ὑφίστανται μεταξὺ τῶν συμμετρικῶν τμημάτων. Καὶ ταῦτα μὲν πάντα ἀποδοτέα τῇ ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐπόψει μνημονευθεῖσῃ σπουδῇ, ἀσύγγνωστος ὅμως ἡ σπάνις παντὸς συνδέσμου τῶν διατειχισμάτων μετὰ τῶν παρακειμένων στύλων καὶ ἀντηρίδων, ὧν ἀπλῆ παρὰθεσις ἐγένετο. Τί δὲ λεκτέον περὶ τῆς ἀθλίως ποιότητος τοῦ ὑλικοῦ τοῦ μίγματος ὅπερ οὐδαμῶς τῶν συγχρόνων οἰκοδομῶν ἀπαντᾷ! ἡ ἄσβεστος ἀναμιχθεῖσα ἀπλῶς μετὰ ὀγκωδῶν τμημάτων κεράμου οὐδόλως ἐσκληρύνθη ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας· σὺν τῇ ἑλλείψει τῆς ἄμμου ἐπῆλθε καὶ ἡ ἑλλειψις πόρων πρὸς κυκλοφορίαν καὶ ἀπορροφήσιν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος τῆς ἀτμοσφαιράς· διὸ ἀπλῆ ἐπαφὴ μεταβάλλει εἰς κόνιν τὸ ὑλικὸν τοῦτο. Ἡ ἐκκλησία ὠκοδομήθη μετὰ τὰ περιβάλλοντα τὴν πόλιν τεῖχη, ἀβελτηρία δὲ τοῦ οἰκοδομήσαντος ἢ μὴ ἀπομίμησις τῆς συνθέσεως τοῦ ὑλικοῦ αὐτῶν. Ἐτερον σφάλμα, ὅπερ γενικὸν ὅμως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἦν τὸ μέγα διάστημα τὸ μεταξὺ δύο συνεχῶν πλίνθων ὑπάρχον καὶ πεπληρωμένον μίγματος. Ἐν τῇ σημερινῇ οἰκοδομῇ μόλις τὸ $\frac{1}{5}$ τοῦ

πάχους τῶν πλίνθων ἀφίεται, ἐνῶ τὸ τότε ἐν χρήσει ἦν τὸ πενταπλάσιον. Εὐνόητον δέ, τῆς κακῆς τοῦ μίγματος ποιότητος δοθείσης, πῶς αἱ πλίνθοι ἐνιαχοῦ τῶν θόλων ἀπεσπάρθησαν ἐκ τῆς πίεσεως παρασύρουσαι καὶ τὰ ὑπερκείμενα τειχίσματα. Ἐν συνόψει καλῆ τοῦ διαγράμματος σύλληψις, ἑλλατωματικῆ τοῦ ἔργου ἐκτέλεσις.

V. ΜΕΛΕΤΩΜΕΝΗ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΙΣ

Ὡς ἐκ τῶν προμνησθέντων αἰτίων ἡ θέσις τῆς οἰκοδομῆς λίαν ἐπι-
σφαλῆς κατέστη, αἱ δὲ ἀλλεπάλληλοι ἀτμοσφαιρικαὶ μεταβολαὶ σφοδρὰ
συντελοῦσι εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ ὑλικοῦ ἐπιταχύνουσι τὸ δλέθριον τοῦ

Ἡ Νὰξ τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶνος κατὰ τὸ 1878.

Ἀπὸ τὴν συλλογὴν Ἄν. Κ. Π. Σταμούλη

χρόνου ἔργον. Ἡ πρὸς βορρᾶν ὄψις τοσοῦτον ἠλλοιώθη ὥστε ἄμορφον μόνον παριστᾶ ὄγκον, πρὸς δὲ καὶ τὰ σωζόμενα μέρη τῶν ἀψίδων ὡς ἐκ τῶν ρηγμάτων τοῦ σεισμοῦ καταρρέουσι βαθμηδόν.

Μελετήσαντες τὴν δυνατὴν τῆς τοιαύτης καταστάσεως προτεινομένην βελτίωσιν, κατελήξαμεν εἰς τὰ τρία ἀκόλουθα μέσα ἅπερ καὶ προθυμοποιούμεθα νὰ ἀνακοινώσωμεν ὑμῖν.

1ον) Νὰ τεθῆ τέρμα εἰς πᾶσαν περαιτέρω καταστροφὴν τῶν σωζομένων λειψάνων, χριομένου ἐξωτερικῶς παντὸς ἐπισηλοῦς μέρους καὶ στεγαζομένου προσκαίρως τοῦ ὅλου τῆς οἰκοδομῆς οὕτως ὥστε νὰ περισυλλέγων-

ται τὰ ὑέτια ὕδατα καὶ ἀποσοβηθῆ ἢ ἐκ τῆς εἰσροῆς αὐτῶν βλάβη.

2ον) Νὰ κατεδαφισθῶσι τὰ λείψανα τοῦ τρούλλου καὶ αἱ τῶν σηκῶν ἀψίδες, νὰ συμπληρωθῶσι δὲ καὶ ἰσοπεδωθῶσι τὰ ἐλλείποντα ἐκ τῶν τειχῶν διὰ λίθων. καὶ στερεωθῶσιν αἱ διερρηγμέναι ἀψίδες, πᾶσα δὲ ἐπιστέγασις νὰ ἐκτελεσθῆ διὰ ξυλίνων ἔργων, διατηρουμένης κατὰ τὸ ἔνὸν τῆς ἀρχικῆς τάξεως τοῦ ναοῦ· τουτέστι νὰ καταστῆ ὁ ναὸς ἐκκλησιάζσιμος, κατασκευαζομένου τοῦ σφαιρικοῦ θόλου ἄνευ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κυλίνδρου, στεγαζομέ-

Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ὡς ἐπεσκευάσθη.

Ἀπὸ τὴν συλλογὴν Ἁν. Κ. Π. Σταμούλη

νων δὲ δι' ἐπιπέδων κεκλιμένων στεγῶν τοῦ τε προνάου καὶ τῶν σηκῶν. Τὸ μέσον τοῦτο ἔκτος τοῦ ὅτι δὲν διατηρεῖ καθ' ὀλοκληρίαν τὸν ἀρχικὸν ρυθμὸν συνεπάγεται καὶ δαπάνην οὐ σμικρὰν καὶ ὕστερεῖ κατὰ τὴν στερεότητα καὶ διάρκειάν του.

3ον) Δηλ. νὰ στερεοποιηθῶσι μικρὸν κατὰ μικρὸν ἅπασαι αἱ βάσεις τοῦ κτιρίου σχηματιζομένου ἰσχυροῦ σκελετοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν τε ἀψίδων καὶ τῆς βάσεως τοῦ τρούλλου καθὼς καὶ τῶν κυλίνδρων τῶν ση-

κὼν νὰ κατεδαφισθῶσι τὰ λείψανα τοῦ τρούλλου, ἀντὶ αὐτῶν δὲ νὰ ἐγερεθῆ ὁ κύλινδρος μετὰ τοῦ αὐτοῦ ρυθμοῦ καὶ ἀνοικοδομηθῆ τὸ γυναικεῖον ἀνοικομένης τῆς πρὸς τὸν ναὸν ἀψίδος αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν κλίμακα καταλήλου χώρου εὐρισκομένου· πρὸς δὲ νὰ ἰσοπεδωθῆ ἡ στέγη καλυπτομένη δι' ἐλάσματος μολύβδου μετὰ τῶν ἀναγκαίων ὀχετῶν. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ νὰ διατηρηθῶσι κατὰ τὸ ἐνὸν αἰ τοιχογραφίαι καὶ προσαρμοσθῶσι κατὰ τεμάχια εἰς τοὺς μαρμαρίνους βεβλαμμένους κίονας, κατόπιν δὲ νὰ ἐπιτελεσθῆ καὶ ἡ καταστρωσις τοῦ ἐδάφους δι' ὀπτῶν πλινθίνων πλακῶν ἢ διὰ μαρμάρου. Τὸ ἔργον τοῦτο δύναται νὰ ἐκτελεσθῆ σμικρὸν κατὰ σμικρὸν ἀναλόγως τῶν εἰσπραττομένων συνδρομῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπειράθημεν τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ κτιρίου, οὗ μικρὸν δεῖγμά φαίνεται ἐν τῷ ἐπισυνημμένῳ α' πίνακι *). Διτηρήσαμεν τὴν κυκλοτεροῦ ἐπιστέγασιν τῆς στέγης ἀντὶ τῆς ὀριζοντίας εὐθείας ἵνα πλησιάζωμεν πλεότερον πρὸς τὴν δευτέραν τὴν καὶ καλλιτέραν τῆς τέχνης ἐποχὴν. Μικρὸν καὶ κομψὸν κωδωνοστάσιον παραπλεύρως τιθέμενον θὰ ἐπέτρεπεν οὐ μόνον τὴν ἐν τῷ γυναικεῖῳ εὐκόλον ἄνοδον ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν τῷ κοιμητηρίῳ κάθοδον.

Πρὸ παντὸς συνιστῶμεν τὰ ἐξῆς:

Τὴν ἄμεσον κατεδάφισιν τοῦ μεταγενεστέρου τείχους τοῦ νάρθηκος, τὴν ἔκχωσιν τῶν ἐρειπίων, τὴν κατασκευὴν πλατείας πέριξ αὐτῶν περιοριζομένης ὑπὸ μικρῶν ἐκ λίθου προχωμάτων, τὴν διαχάραξιν εὐθείας ὁδοῦ ἀγούσης ἀπὸ τῆς πύλης τοῦ νεκροταφείου μέχρι τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ μετὰ τῶν καταλλήλων φραγμῶν, ὀχετῶν καὶ δενδροφυτείας καὶ τέλος τὴν ταξινόμησιν τῶν ἐν τῷ νεκροταφείῳ τάφων.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 25 Μαΐου 1881

* Ὁ πίναξ δὲν ἐσώθη.

Ο Δ Ο Ι Π Ο Ρ Ι Κ Ο Ν *

ΚΕΣΣΑΝΗ

Ώραϊος ναός τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐκτίσθη τῷ 1860, ἀνεκαι-
νίσθη δὲ τῷ 1912. Ώραϊος εἶναι ὁ ἀρχιερατικὸς θρόνος ἐκ παλαιότερων
χρόνων προερχόμενος, λαμπρότερον δὲ καὶ τὸ τέμπλον (1867) ἔχει δὲ καὶ
κουβούκλιον ἐν τῷ ἱερῷ ἀπειρόκαλον.

Ἐν τῷ Διοικητηρίῳ Κεσσάνης εὐρέθησαν ἀρχαιότητες, αἷς οἱ Βούλ-
γαροὶ ἤρπασαν ἀπὸ Ἑξαμίλιον.

1) Βάθρον Ρωμαϊκὸν ὀρθογώνιον (προέχον ἐπίκρανον) ὕψ. ἐνὸς μέ-
τρον $\times 0,24 \times 0,28$ βωμοειδές.

I M P

CAISARI

ὕψος γραμ. 0,05 τοῦ α' στίχου, τῶν δὲ
λοιπῶν 0,035

TRAIANO

HADRIANO

Ἄνω κοιλότης κυκλική

AVG. IOVI

= Διὶ Ὀλυμπίῳ

OLYMPIO

= Κτίστη

CONDITORI

ἢ ἀποικία.

COL.

2) Τμῆμα πλακὸς ἐκ μαρμάρου λευκοῦ ἐπιτυμβίας διαλελυμένου
μετὰ τὴν ἀποκοπὴν ὑστερογενῶς (εἰς Β' χοῆσιν) πιθανῶς εἰς παράθυρον
ὕψ. $0,35 \times 1,12 \times 0,25$.

Ἐπιγραφή κυρίας ἐπιφανείας.

---

* Ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τοῦ ἀειμνήστου Γ. Λαμπουσιάδου. Ἀποσπάσματα
ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ «Θρακικά» τόμος Β' σελ. 87—90 καὶ 323—32 καὶ Γ' τόμ.
σελ. 172—176.

ΕΙΕΙ

ICTOIIENOTATON TA ὑψ. γραμ. 0,04 [ταφείον]
ΠΡΟCΤΕΙΜΟΥ *ΒΦ

ἐπιγραφή ἐν τῷ κυματίῳ τῆς κάτω ἐπιφανείας

VINAMARTIMATONAM [Γ'Ν].

ΠΑΝΘΚΡΑΤΩΡ ΘΕΙΟΣ ΕΛΠΙΖΩΝΟΝ ΚΑΠΟΤΥΓΧΑ[ΝΕΙ]
 ΙΘΚΘ ΠΡΟCΦΕΡΗ ΔΗΛΑΝ ΕC ΑΝΑΨΘΕΙΘΗC ΦΑCΙ + :

Παντοκράτωρ! Ὁ εἰς σὲ ἐλπίζων οὐκ ἀποτυγχάνει

Τῇ Θεοτόκῳ προσφέρει δι' αὐτῆς ἀνατίθησιν συστάσει.

Ἐδὲ Ἀλβέρτ Λουμῶν σελ. 426 ἀνέγνω :

[Θεὸς] Παντοκράτωρ, ὁ εἰς Σὲ ἐλπίζων οὐκ ἀποτυγχάνει

Ἐμ[ήτηρ] Θεοτόκος προσφέρει δι' αὐτῆς [καί] ἀνατίθησιν συστάσει.

4) Τεμάχιον τοῦ ἄνω στηλισείου ὀρθογωνίου μαρμάρου, λήγον εἰς
 στρογγύλην κεφαλὴν πιθανῶς ἐκ στιβαίου (κοιλότης κάθετος ἐπὶ τῆς
 μιᾶς πλευρᾶς εἰς ἔνθεσιν πλακῶς) ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας διαγεγλυμ-
 μένης εἰς ἐναλλήλους ταινίας ἐπιγραφή ὑψ. γραμμ. (0,20 μῆκ. σωζόμε-
 νου 0,51 πλάκ. 0,19).

ΙCΕΝΑΚΘΙ ΑΓΙΟC ΔΗΜΗΤΡΙΟC ΜΕΤΑΚΑΙ ΒΟΥΛΗC ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΤΟΥ
 ΕΤΟΥC 533Α.

[ἐποί]ισεν ἄνω τοῦ ἁγίου Δημητρίου μετὰ καὶ Βουλῆς τοῦ μακαρίτου?
 ἔτος 6961=1453

5) Βάθρον ἀπλοῦν κυβοειδὲς ὑψ. 30×60×40×ὑψ. γραμ. 0,06.

LEG. VII MACED

COH VI

JC MARI

=Λεγεὼν ἑβδόμη Μακεδον.

Σπεῖρα 6

Οἱ Βούλγαροι μπεφέρρον ἀπὸ τὸ Ἐξαμίλιον (ἀρχ. Λυσιμάχειαν) πολλοὺς ἀρχαίους λίθους, ὧν τρία ὑπόβαθρα μέγιστα, ἐφ' ὧν ἐστήριζοντο ἀγάλματα διεσώθησαν ἐν Κεσσάνῃ· εἶναι δὲ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφαὶ ἐκδεδομέναι ὑπὸ Albert Dumont καὶ καταχωρημέναι εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Th. Homolle Mélanges d'archéologie et d'epigraphie 1892, ἡ μὲν Α' εἰς σελ. 424, ἀρ. 92 καὶ ἡ Β' εἰς σελ. 427 ὑπ' ἀρ. 97 καὶ ἡ Γ' εἰς σελ. 2526 ὑπ' ἀρ. 96f.

4 καὶ ἡμισυ (καλαθοειδῆ) περιφερῆ κιονόκρανα μᾶλλον ἢ ἤττον κορινθιάζοντα διαφόρου μεγέθους καὶ θεοδοσιανὰ μαρμάρια, ἐξ αὐτῶν τὸ μέγιστον ὑστερογενὲς ἔγκοilon ἄνωθεν καὶ τὸ ἡμισυ μικρότερον συνανήκοντα ὡς φαίνεται· φέρουσιν ἀνάγλυπτα μεγάλα πρόστυπα φύλλα, ἀνά δύο εἰς τὰς γωνίας συναντώμενα, ὥστε ν' ἀποτελῶσι σειρὰν σταυρῶν καὶ μεταξὺ αὐτῶν ρόδακας ὀκταφύλλους μετ' ἀνθεμίων (ἐν ὄλῳ τέσσαρας) ἄνωθεν.

3 κιονόκρανα μετὰ κυβοειδοῦς ἐπιθέματος μετὰ φυλλοκόσμου τὸ ἔν, τὸ δὲ ἄλλο μὲ ἀπλοῦς ἐκατέρωθεν σταυροῦς προστύπους (=ἐλαφρῶς ἐξέχοντας).

Τὸ δὲ τρίτον κατεστραμμένον.

1 Ἐπίμηκες διλόβου παραθύρου κιονόκρανον μετὰ σταυροῦ ἀναγλύφου ἐν φύλλοις ἐπὶ τῆς ἔξω στενῆς καὶ λοξῆς πλευρᾶς.

1 Πλάξ ὠρακίου ὀρθογωνίου ὕψ. 57×0,68×0,10. Ἐντὸς πλαισίου φέρουσα μέγαν ἀνάγλυπτον κεντρικὸν ῥόμβον, οὗ τὰ διάγλυφα σκέλη διασταυρούμενα κατὰ τὰ μέσα τῶν πλευρῶν ἀποτελοῦσι τοῦ πλαισίου κύμα. Κατὰ μὲν τὰς ἔξω γωνίας τοῦ ῥόμβου στροβυλοειδεῖς ρόδακες, κατὰ δὲ τὸ κέντρον αὐτῶν ὀκτάφυλλος ρόδαξ. Πάντες οἱ ρόδακες ἐμπλέκονται εἰς τὰς πλευρὰς τοῦ ῥόμβου ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Εἰς ἀπάσας τὰς γωνίας δενδροφύλλιον σχηματικὸν ἢ φύλλον.

1 Στυλίσκος ὀρθογώνιος ἐμπρὸς μόνον φέρων φιλιδατῆν διακόσμησιν μετὰ ὀπῶν (ἐφ' ὧν διέθετον λιθαρίων ἐγχρώμων πολλοῦς).

1 Ὑπόστατον ἢ ὑπόβαθρον ραβδωτὸν μετὰ τῆς συνήθους κοιλότητος ἄνωθεν (πρὸς ἐνσφήνησιν σκεύους τινος ἐν εἴδει μαιναλίω).

2 Τεμάχια γείσων κυβοειδῶν μετὰ φυλλίνου κόσμου, ὧν τὸ ἔτερον ἔχει μέγαν σταυρὸν.

2 Ὄρθογώνια γεῖσα (;) πάρισα παρίνου ἀμολίθου μετ' ἀναγλύφου κόσμου ἀνθεμίων καὶ σταυρῶν καὶ σπειρῶν ἐπὶ τῆς στενῆς προσθίας λοξῆς ἐπιφανείας. Τὸ ἔν φέρει καὶ μέγα σταυρὸν ἐπὶ τῆς πλατείας κάτω ἐπιφανείας.

1 Τεμάχιον μαρμάρου μετὰ κόσμου ἀνθεμίων ἐκ τῆς κορυφῆς διὰ τὸ ἔξοχον τῶν ἀνθεμίων.

1 Ἀνάγλυφον κατεφθαρμένον, πιθανῶς ἐκ τῆς πλευρᾶς σαρκοφάγου.

1 Τεμάχιον μαρμάρινον ἐκ τῆς κάτω γωνίας ρωμαϊκῶν χρόνων, καυλὸς παχύςκιος ἀκάνθου κατ' ἀποστάσεις φέρων φύλλα καὶ ἑλικας.

1 Μέγα τεμάχιον γείσου μετὰ κληματίδος εἰς τὴν στενὴν πλευράν.

1 Ἐπικρανίτις (παραστάδος) τὸ αὐτὶ κιονοκράγου δηλ. εἰς δύο τεμάχια.

1 Πινάκων θωρακίου τεμάχια.

ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΟ ΚΕΣΣΑΝΗΣ

Μίαν ὥραν ἀ. τῆς Κεσσάνης ὀρθοῦται ὑπὲρ τοὺς πέριξ γηλόφους ὠοειδῆς περίοπτος λόφος δεσπόζων τῆς ἀπὸ Β. διὰ Μπουλγκάρ κεοῖ (νῦν ἐγκαταλελειμμένου) ἀρχαίας Ἐγνατίας μεγάλης ὁδοῦ καὶ τῆς ἀπὸ Ν. κοιλάδος τοῦ παραποτάμου Βουγιούκ-δερέ, παρ' οὗ καὶ Μάνδρας καὶ ἄλλα χωρία. Ἐντεῦθεν καθορᾶ τις καὶ ὄχι ὀλιγωτέρας ἐδῶ πεδινῶν θαμνοσκεπεῖς πτυχώσεις, ἐξηγουσας τὴν ὑπαρξίν πληθῆος τέως ποιμνίων ἐν τῇ περιφερείᾳ ἃν καὶ ὅλα ἠδύναντο νὰ εἶναι καλλιεργήσιμα. Ὑψ. 167 κατὰ τὸν χάρτην τοῦ αὐστρ. ἐπιτελείου. Τὸ τοίχισμα συνήθους λιθασβεστίνου τύπου (opus meortium) μετ' ὀλίγων κεράμων μικρὸν (μόλις 1,500 βημάτων περιφερείας) καὶ στενὸν καὶ ταπεινὸν ἀρχῆθεν ζωνῦον τὴν κορυφὴν 70 πού μέτρα χαμηλότερον σώζει καταρρέοντα γδαρμένα ἀτελέστατα μὲν κατὰ Δ. πυλῖδα, πλάτους μόλις 0,80 εἰς ὕψος ὃ πύργου λείψανα τῶν μόνων φαίνεται ὑπαρξάντων ἐν ἐρειπίοις δὲ καὶ γύρω ἐντὸς καὶ μέχρι τῆς κορυφῆς ὃ χῶρος κατεσπαρμένος ὑπὸ δεκάδος σωρῶν λίθων, προφανῶς ἐξ ἐρειπωθέντων οἰκίσκων, πενιχρᾶς ἐν ἀνάγκῃ καταφυγῆς (ὄχι μόνον φρουρᾶς διὰ πληθῆος).

ΣΙΓΛΙ ΧΩΡΙΟΝ ΠΡΟΣ Ν. ΤΗΣ ΚΕΣΣΑΝΗΣ

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τέως ἐν κρηπίδι συλοκωδωνοστασίου ἀποτριβομένη.

Ὑψ. 40×62×0,9.

ΥΨΕΔΙΑΤΕΙ
 ΝΟΔΕΔΟΚΙΜΑΣΟ
 ΙΟΣΤΩΝΟΡΩΝΤΑΦΙ. Ν.
 Ν. ΙΡΟΠΩΔΗΜΟΣΙΑΚΑΙΥΠΟ
 ΙΝΕΝΕΧΟΗΝΑΙΚΑΙΕΚΤΟΣΤΟΠΕΙ
 ΑΤΖΦΥΛΑΚΙΑΩΣΤΕΤΗΝΩΡΙΣΜΕ
 ΙΑΙΑΝΔΙΑΜΕΝΕΙΝΑΝΔΕΤΙΣΗΤΣΕΣ
 ΔΕΝΗΧΡΟΝΟΥΔΙΕΛΘΟΝΤΟΣΛΑΘΗΤΩΝ
 ΥΑΣΟΗΝΑΙΣΤΗΛΛΑΣΜΙΑΝΜΕΝΥΠΟΤΩΝ
 ΥΠΑΡΜΙΔΟΥΔΙΑΤΑΖΙΝΚΑΙΤΟΔΕΤΟΨΗΦΙΣΜΑ
 ΤΥΠΟΤΟΥΝΥΝΟΤΟΣΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥΗΛΙΟΔΩΡΟΥΤΟ
 ΤΟΛΛΟΝΟΣΙΕΡΟΥΕΤΕΡΑΝΔΕΥΠΟΤΟΥΛΙΒΕΘΕΝΤΟΣΕΠΙΜΕ
 ΙΑΤΕΛΕΑΙΠΑΡΑΤΟΝΕΛΕΥΘΕΡΙΟΝΔΙΑΦΩΣΝΤΩΝΑΥΡ
 ΗΚΑΙΜΑΤΙΤΟΝΑΠΑΝΤΑΑΙΩΝΑΛΥΡΙΟΝΚΑΙΒΕΒ
 ΙΣΥΚΑΙΥΙΤΩΝΗΑΓΕΥΤΑΝΠΑΝΤΕΣ
 ΟΥ ΠΑΡΜ. ΑΛΟΥΙΟΥΠΑΡΜΙΔΟΣΕΛΓΡΩΤ
 ΣΕΙΚΑΙΜΟΝΩΚΑΙΔΔΛ
 ΕΙΣΤΗΝΑΙΩΝ ΔΙΑΜΟΝΗΝΠΡΟΣΤΑΞΑΣ
 ΤΟΥΝΕΤΗΡΕΙ

ΜΕΓΑΛΗ ΓΕΦΥΡΑ

Καθαρῶς τουρκικῶν χρόνων πόλις (!), κέντρον Κεσσάνης καὶ Μαλ-
 γάρων ζωηρὰ ἀγορὰ κατὰ Παρασκευὴν λιθοστρωτά. Ἡ Ἐκκλησία
 μας μόλις ἐκτίσθη τῷ 1877, ἐνῶ εἰς Κίρκ-Καβὰκ ἀρχαιότερα, λέγουν,
 ἐρείπια (νῦν Τεκές). Παρὰ ταῦτα τὰ 3/4 τῶν οἰκιῶν (Ὀθωμανικῶν τὸ πλεῖ-
 στον) ξυλοπλινθόκτιστοι καλύβαι, αἱ πολλαὶ τοῦλάχιστον τετράπλευροι
 ἦδη καὶ ὁμοῦ μακρόθεν 3/4 Ν ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ γραφικὴ καὶ εὐδενδρος, φαί-
 νεται ὡς ἀναβαίνει ἐπὶ τὴν ῥάχιν κτλ. Ἐσχάτως καὶ ἐπισκόπου ἐδρα. Εὐ-
 τυχῶς ἐντεῦθεν καὶ μέχρι Αἴνου ἐπικρατεῖ τελείως τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεί-
 ον. Τὰ χωρία σχεδὸν 10 πρὸς 1 ἀντιθέτως πρὸς τὴν Χαριούπολιν. Δι' ὃ
 καὶ ἐξετοπίσθη ἐξ ὀλοκλήρου κατὰ τὸν πόλεμον καὶ ὑπέστη τὰ πάνδεινα.

Ὅγτως μέγα τι χοῦμα ἡ γέφυρα πάντως ὑπὲρ τὸ 1 1/4 χιλιομ. ἔργον
 Μουράτ τοῦ Β'. Ἐθεμελιώθη τῷ 829 Ἐγείρας κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν. Καὶ
 ὁμοῦ φαίνεται τόσο μικρὸς τις, βραδὺς καὶ ἄκακος σήμερον ὁ Ἐργίνης.
 Ἐν Ἐρμενί-κιοῖ χωρίῳ Βουλγαρικῷ, νῦν Τουρκικῷ εὐρέθησαν ἐν πίθφ
 νομίσματα ἀρχαῖα καὶ ἀγαλμάτιον κατασχεθὲν πρὸ τοῦ 1912. Συχνὰ εὐ-
 ρηνται Ἀλεξάνδρου, Λυσιμάχου κλπ. ρητῶς. Ἐπίσης καὶ ἐν Δερέκιό ὅπου
 ἐν χαλκῷματι πρὸ ἐτῶν ἀνεκαλύφθη εὗρημα ὀλοκλήρον. Ὁ κ. Γαβριήλ
 παντοπώλης ἔχει νομίσματὰ παντοῖα ἐξ ἀγορᾶς, Αἴνου καὶ ἡμῶν. 2 ἀργυ-

ρᾶ μὲ δάμαλιν, καὶ ὀπισθεν γαργόνειον καλὸν μέχρι Λυσιμαχείου χρόνων-αὐτοκρατόρων, Βυζαντινά.

Κάστρα (=Καλέδες) ἀγνοοῦν, πλὴν τοῦ Κουλελί-Βουργαζίου καὶ τοῦ ἐν Χάραλα. Τύμβοι ὅμως οὐκ ὀλίγοι.

Οὐδὲν πλέον βλέπω, παρὰ τεμάχια κεράμων ἐν ἱκανοῖς βάθεσιν ἀσφαλῶς τεχνητῶν-ἄλλ' οὐδὲν ἀγγείου.

Τριπλάσιαι ἀμφοτέραι αἱ διαστάσεις τοῦ 1/4 ἔξω (NA) τῆς πολίχνης τύμβου περὶ οὗ πιστεύουν, ὅτι τάχα ἐγκλείει ἐκκλησίαν (!) ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτον οὐδὲν βλέπω, πλὴν τριμμάτων κεράμων καὶ λεπτοτέρων (πλὴν ἐφθαρμένων) ἀγγείων.

ΧΑΡΑΛΛΑ

Ὡς βορείως τῆς Κεσσάνης ὑπὲρ ὁμώνυμον ἄσημον Τουρκοχωῖρι, λόφος ταπεινότερος τοῦ Παλαιοκάστρου τῆς Κεσσάνης ἀλλ' ἱκανῶς ὑψηλός, 33 τοῦλάχιστον μέτρα δεσπόζει καὶ τῆς ἀπὸ 30 ἐτῶν κτισθείσης λεωφόρου πρὸς Οὐζοῦν-κιοπρού καὶ τῆς ἀπὸ Β ἐκτεινομένης κοιλάδος τοῦ Ἐργίνη (ἄλλ' ἢ παρόχθιος ὁδὸς τούτου ἐκ ΝΔ. πρὸς Οὐζοῦν-κιοπρού εἶναι πέραν τοῦ ποταμοῦ) ἴσον περιπίου πρὸς παλαιότερον τεῖχος ἀραιὰ μόνον ἴχνη, ἀλλ' ἀσφαλῆ πρὸς Ν. ἴδια. Πύργοι ἀσφαλεῖς τρεῖς, ὧν ὁ Δ. πεντάγωνος, χαμηλότερος, ἐπιμελεστέρας τοιχοδομίας (3 ζώνας ἀνὰ 5 πλίνθους) καὶ πιθανῶς νὰ ἦτο ἐνταῦθα πύλη (ἀρχὴ πιθανῶς ἄλλου ἔξωθεν πύργου) εἶνε δὲ μέγιστος (πεντάγωνος φαίνεται ἐξ ἀμβλείας νοτίου γωνίας).

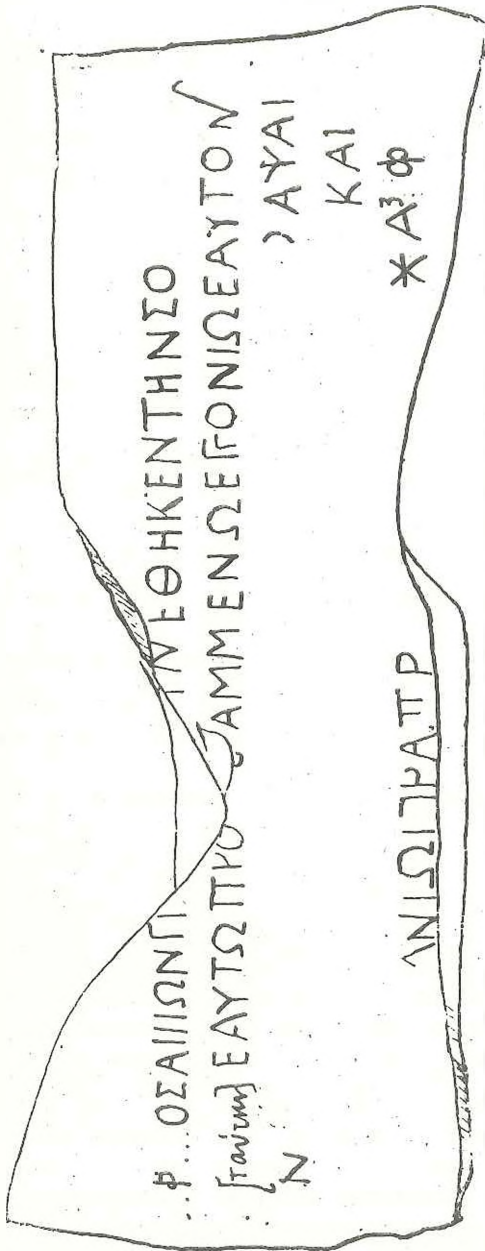
ΚΥΨΕΛΛΑ = ΥΨΑΛΛΑ

Σποραδικὰ μόνον ἴχνη ἀρχαίων-οὐδὲν κτίριον. Σπόνδυλοι ἰωνικοῦ ρυθμοῦ ἐν καφερείῳ. Κιονόκρανον κορινθιάζον μὲ βυζαντιακὸν ἀκανθόφυλλον ὑψηλόν, στενούμενον κάτω πολὺ, παρὰ τὸ Καρὰ-Μουσταφὰ δζαμί καὶ βάσις ἰάζουσα. Ἄλλα μαρμάρινα τεμάχια, ὧν ὅμως πλεῖστα Τουρκικῶν στηλῶν ἐπιτυμβίων. Ὁμολογοῦν ὅμως οἱ Τούρκοι πλῆθος θεμελίων καὶ ἐπὶ λύτρων γύρω. (Διὸ δῆθεν 30 χιλ. οἰκογενειῶν ποτὲ πρὸ Τουρκικαί).

Ἐν τῷ νῦν τουρκικῷ νεκροταφείῳ ἀνευρέθη πρὸ ἐτῶν τάφος· ἐξ οὗ ὅμως δὲν βεβαιοῦται ὅτι προῆλθεν ἢ σαρκοφάγος. Ἡ λήψις τοῦ σαρκοφάγου ἔχει εἰς βάθος ἐν μέτρον (λάκκῳ νεοσκαφέντι). Βυζαντινὰ ὄστρακα μόνον. Πρὸς τὰ ΒΑ. ἄκρον τῆς κόμης ἐντοιχισμένα ἑκατέρωθεν ὡς παραστάδες κρήνης 2 κράσπεδα σαρκοφάγου τεμάχια μὲ μεγάλα σύνθετα εὐρυτέρων καὶ στενῶν φύλλων λέσβια ἀνθέμια συνανήκοντα φαίνεται εἰς ἓνα λίθον ὡς ὑπέρθυρον βυζαντινὸν χρησιμεύοντα. Ἐπὶ τοῦ πλαισίου ἐπιγραφὴ ἐν μέρει ὑπὸ ἀσβέστου ὑστερογενῆς καλυπτομένη.

*ΚΕΒΟΙΘΙΤΙ· ΒΥΙΕΡΩ+

Καὶ ἐνταῦθα οἱ Βούλγαροι ἔχουσι καταστρέφει πάσας τὰς οἰκίας. Αἱ τουρκικαὶ εἶναι ὅλαι σχεδὸν ἑρείπια. Ὀλίγιστα δὲ μόνον περιεσώθησαν καὶ δι' αὐτὸ ἀναγκαζόμεθα νὰ ἀποφύγωμεν δευτέραν διανυκτέρευσιν. Τὰ δζαμία καὶ τὸ Ἰμαρέτι ἐπίσης. Ἐκπληκτικὸν ὅτι λείπει τείχος. Ἄλλ' ἔδει νὰ σπεύσωμεν χωρὶς νὰ περιέλθωμεν τὰ ἀπὸ Ἄ. στρέφομεν τὰ ὑψώματα, ἐν οἷς λέγουσι ὅτι ὑπάρχουσι ἀσφαλῶς θεμέλια.

Γούρνα πρόσθιος πλευρὰ τῆς κυριωτέρας ἐν τῇ ἀγορᾷ κρήνης (καὶ ἄλλα δύο μάρμαρα ἐντετειχισμένα) μεγάλη πλευρὰ σαρκοφάγου συνθέτου ἐκ τεσσάρων πλευρῶν, ἄνω καὶ κάτω τοξοειδῆς.

ἀπόβρωσις Γράμματα μεγέθους 0,5—6 μῆκ. 200×0,60×0,16

ΕΝ ΜΑΛΓΑΡΟΙΣ

Λίθος ἐν τῷ λουτρῷ. Ἦτο λίθος ἐνεπίγραφος ἐπιτύμβιος συντετριμμένος εἰς τὸ μέσον καὶ φέρων ὀπὴν, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι μετεβλήθη εἰς βρούσιν. Φέρει δὲ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν.

C I Ω Θ Η Γ Ι
 Ι Ε Υ Θ Ε Ρ Ω Ε
 Ι Ε Π Ι Τ Ρ Ο Τ Η
 C T I A Φ Ε Ν Τ Ι Τ Ε
 Π Ι Τ Ρ Ο Τ Η Ν
 C A Π Ε Ρ Τ Ο Μ Η Η
 Κ Ε Α C Ε Ν Θ

πλακός μήκ. 62×53×13

Γραμ. α' σειρᾶς 0,65

» β' σειρᾶς 0,55

καὶ τὰ ἄλλα μικρότερα

Ἐν Μαλαγαίῳ ἐσώζετο τέμενος καὶ παρ' αὐτῷ Μανσωλεῖον τοῦ Ὁμέρ-βεη υἱοῦ τοῦ Τουραχάν-βεη. Ἐν αὐτῷ ἐσώζετο ὁ τάφος τοῦ Τούρκου στρατηλάτου καὶ τὰ ὄπλα του, δηλ. θώραξ, περικεφαλαία, ἀσπίς, λόγχη, ξίφος κλπ. Ταῦτα πάντα οἱ Βούλγαροι κατὰ τὴν κατοχὴν τοῦ 1913 διήρπασαν, τὸ δὲ Μανσωλεῖον μετέβαλον εἰς ἀποθήκην δερμάτων.

Περὶ τοῦ ὀνόματος οἱ Τούρκοι ἔλεγον, ὅτι τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Μεγάλη χώρα, καὶ ὅτι ὑπῆρχε τάφος ἀρχαῖος καὶ ἐπιγραφή ἀναφέρουσα τὸ ὄνομα Μεγάλγκαρα.

Ἐξῶθι τῶν Μαλαγαίων πρὸς τὸν δρόμον τῆς Κεσσάνης εἶνε ὁ Μπογιατζι-Τσεσμές καὶ πρὸς Β. πρὸς τὸ μέρος τῶν Καλυβίων ἐντὸς δάσους συνηρεφοῦς τὸ Ἐκμεκτσιλέρ, ἔνθα εὐρέθησαν καὶ πύθοι ἀρχαῖοι καὶ ἀρχαῖον συνοικισμοῦ ἔχνη.

Δύο κιονόκρανα σύνθετα Κορινθιακὰ καὶ Ἰωνικὰ ζύματα καὶ ἔλικες εἰς τὰς 4 γωνίας μὲ ταπεινὸν ἅμα ἐπίθημα. Τὸ ἐν μέγιστον καὶ τὸ ἄλλο μικρότερον ἕκ τινος ἐκκλησίας βεβαίως ἢ οἰκοδομήματος ἄλλου εὐρεθέντα ὀπισθεν τῆς νῦν Ὀθωμ. Τραπεζῆς παρὰ τὸ πρῶν δημαρχεῖον. Καὶ κίονες γρανίτου μονόλιθοι 3—4 σποράδην καὶ ἐπικρανῖται μὲ ἀνθέμια περὶ τὰς 3 πλευρὰς (ἰδίᾳ οἱ κίονες ἐκ τοῦ Τσιφτὲ δζαμί) ὅπερ σώζει καὶ δυσμότην καὶ βυζαντινὸν πιθανῶς καμαρωτὸν διαμέρισμα (μὲ ὀπτοπλίνθους ἢ καμάρα). Πλὴν ἀφθόνων μαρμαρίνων τεμαχίων ἐντετειχισμένων μόλις τὸ κατεστραμμένον ἀρχαῖον Βεζιστένι θά ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆν Βυζαντινὸν τοιχοδομικῶς, ἂν μὴ κοινὸς τρόπος καὶ τὰ κιονόκρανα μᾶλλον ἄλλοθεν μετηνέχθησαν. Ἀδύνατον ὅμως καὶ νὰ μὴ καταφεύγῃ πάντοτε. Παράβαλε πρὸς Δ. εἰσόδου δλίγον.

Μ. ΠΟΥΛΑΒΑΤΚΑΛΕΣΙ

1 1/2 ὥραν Ν. κεῖται τὸ Δεβετζή-κισί καὶ 1/2 ὥραν μακρότερον τὸ

Μπουλαβύτ-Καλεσί (ὑπὲρ ὑψηλὸν ἤδη μικρὸν ἐπίπεδον, πλήρες βυζαντινῶν ἐρειπίων καὶ δοσράκων περὶ κρήνην ἀρίστου ὕδατος). Λόφος ὑψηλὸς ὡς κόλουρος ἐπιμήκης κῶνος 200—250 μ. × 150 μ. σῶζει σαφὲς μὲν τὸ συγχωσμένον συμπεπτικῶς τεῖχος, εἰς δύο δὲ σημεῖα καὶ ἔκδηλον εἰς ὕψος 3 μέτρων ἐν (B. τμήμα) μικρὸν καὶ ἀπὸ Δ. ὡσαύτως—Τοιχοδομία κοινῶν ἀβεστοκτίστων λίθων χωρὶς σχεδὸν κεραμίδια ἢ πλίνθους.

Α Λ Μ Α Λ Η

Πλήρες ἐρειπίων καταστραφέν δι' ὀριδοβόλων ὑπὸ τῶν Τούρκων. Πολύκνη σωστὴ μὲ δρόμους ἄνω κάτω συντριμματα ἀγγείων τουλάχιστον ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Περιερχόμενοι τὰς λοφοσειρὰς διὰ τῶν χωρίων Γιουσούζ-κιοϊ (ἐκκλ. Παχινιώτισσα) καὶ Καρατζιά-Χαλήλ ἀναβαίνομεν διὰ ρωμαντικωτάτης ὁδοῦ 400—500 μέτρα εἰς Ἄλμαλή· οἱ ἄνθρωποι ζωηρότατοι. Κανχῶνται ὅτι εἶναι ἄποικοι ἀπὸ Γκούρας=τῆς Ὁρθρουοῦ δηλ. ὄχι Καρακατσανεοί. Ἦλθον ὀλίγα οἰκογένεια νομάδες πρὸ αἰῶνων ὡς δεικνύει καὶ ἡ ἰδιαιτέρα περιβολὴ τῶν (φοροῦσι κάλτσας). Κατεστράφη μὲ κανόνια ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων Τούρκων τῷ 1913· ἡ Ἐκκλησία τῶν ἐρειπίων. Ἐκ 40 χιλ. προβάτων ὑπελείφθησαν μόνον 2 χιλ. τὰς ἀμπέλους τῶν ἐξερριζώσαν οἱ Βούλγαροι πρὸς καῦσιν.

Ἐπὶ ὑψηλοτάτης θέσεως ὅθεν λέγουσι φαίνεται ἡ θάλασσα 3 τὸ πολὺ ὥρας μακρὰν κεῖται τὸ Ἄσσὰρ καλεσί, ἔχον πολὺ μείζον τεῖχος ἠρειπωμένον καὶ χωρὶς οἰκίας. Ἐπίσης ἠρειπωμένον καὶ τὸ Τουρχὰν Καλεσί 4 ὥρας μακρὰν παρὰ τὴν ἀνωφέρειαν πρὸς θάλασσαν.

Π α λ α ι ὸ κ α σ τ ρ ο ν Ἄ λ μ α λ ῆ. Ἁγίος Ἀθανάσιος μοναστηράκι κτισμένον τῷ 1861· ὁ ναὸς εἶναι μικρὸς μὲν ἀλλ' ὠραῖος καὶ φωτεινός.

Πρὸ τῆς εἰσόδου ἐκκλησιδίου (1861) τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου (νέον μονῆδριον). Ἐχει ἐντειχισμένην ὑπὲρ Ν. θύραν τμήμα πλευρὰν σαρκοφά-

γυμνὰ ἀνθοστεφάνης χονδροειδοῦς ρωμαϊκῆς τέχνης ὕστερα τὸ τεῖχος δὲν σώζει πλέον πύλης ἕλλη, ἀλλ' ἰκανὰ τμήματα ὁ μ. ὕψους ἰδίᾳ πύργου ΝΔ. Ἐξώθεν τετραπλεύρου, ἐντὸς στρογγύλου καὶ κατὰ τὴν Α. πλευρὰν μέσον τμήμα ὑψηλὸν δεικνύει τοιχοδομίαν τυπικὴν ἀνευ πλίνθων, ἀλλὰ πῶς ἰσοδύμον μετὰ τοῦ μικροῦς ἔστω πλαισιοειδεῖς τοῦ λίθου (λεπτοτέρους τινὰς πλινθοειδεῖς δόμους). Ἡ ἀπὸ Β.-Ν. μείζων διάμετρος 200 μ. τὸ πολὺ $\times 100$ καὶ δασωμένον τὸ ἐσωτερικόν, δεικνύει σωροὺς οἰκήσεων. Κατὰ τὴν Δ. πλευρὰν ὑπάρχει τὸ λαγοῦμι, δῆθεν ὑπόγειος σήραγξ φέρουσα πρὸς τὸν ρύακα πρὸς ὕδρευσιν τῆς φρουρᾶς. Σουμπάσκιοι ἔχον θεμέλια ἀρχαίας ἐκκλ. Κατσίτσι. Εἰς τὸ Καλιπὰ παραδόσις ὅτι ἦτο Μοναστήριον ἔχον ὑπόγειον, εἰς ὃ καθεὶ Λαμπρὴν εὐρίσκετο καὶ κόκκινον αὐγὸ ὄπως καὶ εἰς Χάσκιοι εὐρέθη εἰκὼν καὶ ἀγίασμα τῷ 1896 καὶ ἐφορτάζουσι ἐν πομπῇ τὰ περὶ ξ χωρία.

Χ Α Ρ Ι Ο Υ Π Ο Λ Ι Σ

Καταβαίνομεν εἰς τὸ παρὰ τὸν Κερμὲν καλὲ Α. ρυάκιον, στρέφον μύλον καὶ ὑπερβαίνοντες 1—2 κυματισμοὺς ὑψωμάτων φθάνομεν εἰς 2—3 τουρκοχώρια προσφύγων, ἐν οἷς τὸ Σιρινσιλῆ. Παρὰ τὸ δζαμί ὑπάρχει κιονόκρανον μαρμάρινον κορινθιάζον ἐπιπολαίας ἐργασίας. Ἐκομίσθη ἐκ τῶν ἀγρῶν τάχα $1\frac{1}{2}$ ὥραν πρὸς Β. ὅπου ὄντως φαίνονται ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ Χριστιανικὰ ἔρειπια (ἐκκλῆσ.). Πλὴν τῶν ἐγγύς Ἄπρων 2—3 τύμβων ὄρατοῦς ἔτι ἐκεῖ ἐπὶ βόρειον λοφοσειρᾶς Ἐβλὲν-τεπέ καὶ ἄλλος Α. ἄλλοις τόποις. Ἄλλα καὶ 2—3 ἄλλοι ἐν σειρᾷ ὅσον προχωροῦμεν δεξιὰ μας μακράν.

Ἦδη παραπορευόμεθα ἀντιθέτως τὸν Ἄνα-σοῦ καὶ τὸ μέγιστον πεδῖον αὐτοῦ, τὸ κέντρον πλέον τῆς Θράκης. Ἐκτὸς τῶν λόφων τῶν ὄρατῶν ἐκ τοῦ Σαρίν-σελῆ ἔτι μείζων λέγουσι δεξιώτερα πρὸς τὸ Σελτζί-κιοῖ Α. ἐπιμήκης καὶ φρούριον σώζει ὁ Βεσίκ-Τεπές (Τύμβος καὶ πλησίον τοῦ Ἄϊνετζικ ὁ Μπός-τεπές, μεταξὺ Σελτζικιοῖ καὶ Ἄϊνετζικ)

Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἄνα-σοῦ βλέπομεν Νυμφαίας μετὰ τὴν κιορὶνῆν τῶν κάλυκα (ἦτις διαδίδει τόσον δηλητηριώδη ὁσμὴν, κατὰ τὸ λέγειν τῶν χωρικῶν) ὥστε φονεῦει καὶ τὰς ἐν τῷ στομάχῳ ἐλμιιθας). Ἐνταῦθα εἶναι πράγματι ἐρημία Σκυθική. Μόλις 5—6 χωρία καὶ ὅλα τὰ πεδινὰ εἶναι Τουρκοχώρια. Τέλος φθάνομεν εἰς Χαριούπολιν ἣτις ἔχει νῦν 1200 οἰκογενεῖας μόλις 200 Χριστιαν. (καὶ αὐτὰς διωχθείσας καὶ νῦν ἐπιστροφούσας) καθὼς καὶ τὰ χωρία Χάς-κιοῖ, ὅπερ ἔχει μονήν, ἔνθα ἀνευρίθη πλάξ ἀνάγλυφον ἔχουσα ἱππέα. Σώζει δὲ καὶ πύργον Βυζαντινόν.

Ὁ καζᾶς τῆς Χαριουπόλεως φαίνεται μένων ἐν ἧ καταστάσει καὶ

ὅλη ἡ Θράκη καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία πρὸ 100 ἐτῶν, πρὶν δηλ. συνοικισθῆ ἐκ τῆς ΒΑ. ὀρεινῆς, σωσάσης τὸ ὑποχωρῆσαν πρὸ τοῦ τυράννου γένος καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου ἔθνοϋς (παρὰ τοῦ Διδυμοτείχου κλπ.) διότι καὶ ἐν Λουλέ-Βουργὰς διηγεῖται ὁ κ. Ἀλεξ. Μπάλτας, δὲν ἀναβαίνουνσι τὰ γένη εἰς χρό-νου; ἀρχαιοτέρους καὶ ἔξωθεν γενεαλογοῦνται. Ἐπικρατεῖ τὸ Τουρκικὸν στοιχεῖον, οἱ δὲ ἐνυπάρχοντες Ἕλληνες εἶναι ἐπήλυδες, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐξ Ἡπείρου μεταναστεύσαντες.

Ἐντὸς τῆς Χαριουπόλεως μὴδὲν ἢ μὴδαμινὰ λείψανα καὶ δὴ εἰς τὸ Πα-σᾶ-δζαμί κατὰ τὴν Ν. θύραν βυζαντινὸν κιονόκρανον κορινθιάζον καὶ ἀ-πέναντι αὐτοῦ καὶ τῆς κρήνης θεμέλιον πλινθασβεστικὸν Βυζαντινὸν μό-νον ὑπόλοιπον νῦν καὶ παράδοσις ὅτι ὁ νῦν τεκέξ, τοῦ προφήτου Ἥλιου ἦτο ἐκκλησία. Οἰκτὰ καὶ ἡ πτωχεῖα τοῦ παρόντος καὶ ἡ ἐκκλησία καὶ τὰ σχο-λεῖα. Ἄλλως μόλις ἀπὸ 80 ἐτῶν συνοικισμένη ἐκ Χριστιανῶν, ὧν οἱ πλεῖ-στοι ἐξ Ἡπείρου ἔκτισαν νυκτὸς τὸ πρῶτον ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Βασι-λείου. Πέλαγος Τουρκισμοῦ εἶχε καλύψει καὶ ἀποροφήσει τοὺς χριστια-νοὺς. Καὶ ἐν γένει Ἀνατολὴ πολὺ ἐδῶ, βίος καὶ τρόπος οἰκία ξυλόπλε-κτοι ἐπαλειφόμενοι ἀχύρῳ καὶ βοεῖᾳ κόπρῳ ἀμμοπλίνθιναι μὲ ξυλοδεκέξ), ἀκόμη καὶ ξενῶνες ἔχοντες ὅμοιον τὸ κονίαμα. Φαγητὰ ἄνευ περονίων ἐπὶ ταβᾶ στηριζομένου ἐπὶ πτυκτοῦ τραπεζοειδοῦς σκαμνίου, κοινῶς ἐσθιδόμενα-συγκοινωνία μὲ ἀργοκίνητα βουβαλάμαξα-στέγη χόρτων-δυ-σκίνητοι, στάσιμοι.

B I Z Y H . . .

Ἀληθινὰ γραφικὴ καὶ πρώτη κλασσικῶς ὡραία δι' ἐμέ. Ἡ ἔξωθεν ἄποψις τῆς πόλεως μὲ τὰ τεῖχη της τὰ Ἑλληνίζοντα καὶ τὰ Βυζαντινὰ μεγαλόπυργα, καὶ ἔσωθεν καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πρὸς τὴν ἀτέρμονα πεδιάδα ἰδίᾳ πρὸς Ν. ὅπου τὸ χωρίον Μαγκριώτισσα μὲ τὴν εἰκοσάδα τῶν ἀνὰ ταύτην ἐσπαρμένων τύμβων. Ἀπὸ Β. μόνον (πέραν πάλιν χαράδρας, χω-ριζούσης τὴν θέσιν ὧς τι ἱερὸν) ὑψοῦνται ὡς φόντο ἡρέμα λοφοσειραὶ πε-τρῶδεις, καὶ μακρὰν εἰς τὸν Α. ὄρ.ζοντα τὰ τελευταῖον τοῦ Θρακικοῦ πε-δίου πρὸς τὸν Εὐξείνιον διαφράγματα (χωματόλοφοι), ταπεινὰ μᾶλλον ὑ-ψηλότερα ἐξάρσεις μὲ δύο ἀραιὰ στίζοντα χωρῖα, κλείουν εἰς τὸν ΝΑ. ὄρι-ζοντα, χωροῦσαι ἐκ ΒΑ. πρὸς ΝΑ.

Πόλις καὶ Ἀκρόπολις θὰ συνέπιπτον βεβαίως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐπὶ τοῦ κυρίου ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἐπιμήκους λόφου, τοῦ Κά-στρου μέχρι σήμερον καλουμένου, μόνον δ' ἐν Βυζαντινοῖς χρόνοις ἐπεξε-τάθη, τὸ τεῖχος καὶ περιέβαλε καὶ τὸ δυτικὸν συναφὲς ἡμῖσι τοῦ Τσομ-λεκτοῦ τεπέ-λόφος κεραμουργεῖον. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἀρχαῖον μόλις πού λεί-

ψανα περὶ τὰ τείχη τοῦ δυτικοῦ σκέλους, ὑπὲρ τὴν Κ ρ ῆ ν η ν τοῦ Χ α τ ζ ῆ, ἴσως καὶ Μακεδονικῶν, ἀλλὰ ἀσφαλῶς Ρωμαϊκῶν μεγαλολιθινῶν ἴσων δόμων. Ἐνῶ τοῦναντίον ἢ λοιπὴ Δ. πλευρὰ ὅλη κατὰ τὰς λεπτάς ἔξω παρενθέτους (ὄριζοντίους μόνον) κεράμους μᾶλλον τῶν πρώτων Βυζαντινῶν χρόνων (τὸ πολὺ ὑστερορρωμαϊκῶν, ἀφοῦ ἐν γένει ἰ σ ο δ ο μ ι κ ῆ, μόνον μὲ μικροτέρους τοὺς ὀρθογωνίους λίθους). Καὶ σώζεται δὲ ἰ κ α ν ῶ ς ἢ δυτικὴ πλευρὰ διὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς εὐτυχῶς κατοικίαν τῶν Τούρκων.

Ὁ Τουρκικὸς μαχαλᾶς εἶναι ἀκριβῶς τὸ κάστρο, (δηλ. ἡ δυτικὴ του κλιτύς) καὶ διατηρεῖ πλὴν λειψάνων τινῶν ὀ ρ θ ο γ ω ν ῖ ο ν π Ὑ ρ γ ω ν (καὶ ἑνὸς μετεσκευασμένου εἰς Βυζαντινοὺς χρόνους εἰς στρογγύλον δυτικώτατα) καὶ δύο μεταξὺ που τοῦ νῦν λουτροῦ καὶ τοῦ Χατζῆ-Τσεσμέ ρ ο μ β ο ε ἰ δ ῶ ς ἢ μᾶλλον σφηνοειδῶς προεξέχοντας (κατὰ τὸν τρόπον τῶν ποδῶν τῶν γεφυρῶν) καὶ μιᾶς τοῦλάχιστον π Ὑ λ η ς περὶ τὸ μέσον ἐνδείξεις (κενὸν καὶ τείχους ἢ πύργου ὄψις ἅμα πλάγαι=διάπλευραι) ὅλα μακρόθεν διὰ τὸ ἰσόδομον φαινόμενα ὡσεὶ ἀρχαῖα (ἀλλὰ ἐκ κεράμων ἐλεγχόμενα). Καὶ ὕψος δὲ (τὸ πολὺ) διατηρεῖται ὅσον σπανίως εἰς οὗ τὸ ὄρατὸν προῦπολογιστέον καὶ τὸ μέρος τὸ καλυπτόμενον διὰ πελωρίων ἐπιχώσεων προφανῶς (κατὰ τὸ περιβόλι τοῦ Γιαννακῆ) ὑπάρχει Βυζαντινὸν ἔτι στρῶμα καὶ θεμέλια οἰκιῶν (ἀσβεστοκτίστων εἰς βάθος 7 μέτρων). Ἄλλ' αἱ λοιπαὶ πλευραὶ εἶναι ἢ κατηναλωμένα τελείως ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἢ μόνον ἐν θεμελίοις, σώζοντες συγκεχωσμένας ὑπὸ σ α φ ῆ παρ' ὄλον που τὸ μῆκος (τῆς Β. καὶ Α. ὀφρῦς) ἐξοίδησιν (ἦν διακόπτουν κατ' ἀποστάσεις πρόσφατοι λάκκοι-κενὰ ἐκ λατομικῶν ἐπισκαφῶν εἰς οἰκοδομίας πρὸ τοῦ πολέμου).

Ἡ Βυζαντινὴ ἐπέκτασις ὄχι μόνον πρὸς Α'. ἀλλὰ καὶ Β. φαίνεται (ἀλλὰ ἴσως καὶ ἐκεῖ συνεχιζεῖτο καὶ ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καὶ τὸ ρωμαϊκὸν τείχος). Οὕτω δὲ βέβαια λείψανα καὶ εἰς τὸ βορειότατον ἄκρον μάλιστα εἰς ὕψος 7 μέτρων ἔτι ὑπὲρ τὴν Σ ο ὕ - κ α λ ῆ ν, περιστέφοντα τὴν βορειοτέραν ἄκρον, ἣτις γὰρ φαίνεται χωριστῆ τοῦ κυρίου κάστρου δι' ἐντομῆς διευθυνομένης ΒΑ. πρὸς τὸ βορειότερον προάστειον Κάστρο, ἀλλ' ἣτις ἀσφαλῶς εἶναι οὗτος καίη τῷ χρόνῳ γενομένη ἀπὸ τῆς ἐκεῖ βεβαίως βορείας πύλης (ΒΒΑ) σώζοντες δὲ καθυρῶς Βυζαντινὰς τεichoδομίας (μικρολιθοραβητικὰς τινὰς κεράμων. Λείψανα ὕπερ ῥ ῆ μ ι ο υ ς π Ὑ ρ γ ο ς κατὰ κορυφὴν (διάμετρος ἐσωτερικῆ 6μ. παχ. 1,30 που, ὕψ. ὑπὲρ τὰ 12, τριώροφος, ἐκ τῶν πέτριξ ὀπῶν δοκίδων πυκνοτάτων, ἀνευ ζωνῶν, μὲ θυρίδα μόνον ἀνὰ 1 μέσῳ καὶ ἄνω ὀρόφῳ) ἔχει δηλ. (ἐμπρὸς του) κρημισθῆ τὸ ἀνατολ. 1/4 του μὲ παχύτητα φαινομενικῶς προσόψεως τοῖχον (πολλῶν μέτρων). Ἐνοίγημα προφαίνεται ἐμπρὸς μέγιστον (σχηματίζεται σωζομένη ἀριστερόθεν παραστάς 5 μ.

ὑψ. ἐν τῷ β' ὀρόφῳ, εἰς δὲ θ' ἀνῆγε κλίμαξ. Εἰς τῶν πεσμένων ὄγκων ἀποτελεῖ ἀμβλυγώνιον καμάραν ὑποκάτω μεγίστην. Καὶ πέραν ἐπὶ τῆς ΒΔ. ἄκρας δύο τεμάχια πύργων, σχεδὸν ἰσόδομα, ἔνθα πιθανῶς θὰ ἦτε καὶ πύλη.

Δυσπιστῶ ὅμως εἰς βυζαντιακότητα τοῦ τετραγώνου χαμηλὰ παρ' αὐτὸ τὸ δυτικὸν ρεῦμα Σοῦ·καλέ, ἀλλ' ὄχι καὶ τοῦ εἰς μέσον ὕψος τῆς Β. κλιτύος προβόλου ἐπίσης στρογγύλου (Βυζαντινοειδοῦς τοιοῦτου) πύργου, παρ' ὁδοῦ ἄγουσα πρὸς Β. Ἀμφότεροι φαίνονται Τουρκικοί. Ὁ κάτω μάλιστα φέρει καὶ τοῦ φεκέθρας στενωτάτας (σχισμὰς μᾶλλον ἔξωθεν ὑψηλὰς καὶ ὑπὲρ ὀργυιάν). Πιθανῶς δὲ οὐκέτι Βυζαντινὸς οὐδ' ὁ ἐπὶ τοῦ κυρίου καστρολόφου τελευταῖος πρὸς Β. ἤδη (πλὴν τοῦ ἐπικλινούσ ἐμπρὸς μετὰ καμαρωτῆς πύλης, ὑψηλοτέρου τοίχου προσόψεως) κατειναλωμένος πυργοειδῆς οἶκος, ἐν ᾧ ἡ ἐγκωρία παραδόσις θέλει τὸ Νομισματοκοπεῖον, τοῦ Βασιλέως τῆς Βιζας. Πάντως βαρβαρικῶς ἔχει χρησιμοποιήσει πάντοθεν, ἴσως καταστρέφων πεπτωκότα ἀρχαῖα μαρμάρινα μέλη λάμπρὰ μετὰ λιθαρίων καὶ ἀσβέστων συμφύρων (Ἀνασιαφή ἐν αὐτῷ, μᾶλλον δὲ σκάλισμα, περισωρεῦον τὰ χώματα) ὑπὸ Τούρκων (κατὰ ὑδραγωγὸν Χρηστάκην τὸ παρελθὸν θέρος διεκόπη εὐτυχῶς, κατ' ἄλλους ἔγινε πρὸ ἐτῶν αὐτῆ).

Τοῦ βορείου Βυζαντινοῦ σκέλους ὄρατὸν ἔτι τὸ πέραν ἀπὸ τῆς Α. ὑστερογενοῦς προδήλωσ, ὑπὸ ὑδάτων διαβρώσει, μετὰ παραμέλησιν τῆς ὑπὸ θεάτρῳ βεβαίως ἐν ἀρχαιότητι παροχετεύσεως) χαράδρας τμήμα— ὄλον μικρολιθικὸν (opus in Certum) δι' ὃ καὶ δυσνόητος θὰ ἦτο ἡ πρὸς τὸ δυτικὸν ἀντίθεσις, (ἂν Ρωμαϊκὸν καὶ ἐκεῖνο), τοῦναντίον ἠφανισμένα πρόοριζα τὰ νοτία τμήματα· Βυζαντινὰ ὅμως ἂν μὴ ἦδη ρωμαϊκὰ καὶ τὸ ὑπὸ Α. κλιτὺν κάστρον παρακολουθητὸν ἔτι (ἰδίᾳ νοτίως τοῦ νεκροταφείου μας), κτιστὸν ὡσαύτως μὲ opus incertum ὑδραγωγεῖον ὄπερ θὰ ἐχρησιμοποιοῦν καὶ ὄχι πολὺ ἀπέχοντες Τουρκικοὶ χρόνοι, ἀφοῦ σωλῆνες χαμηλότερον περὶ τὰ τέλη τοῦ ΝΑ. κάτω συνοικισμοῦ εἶναι ὄρατοί, διευθυνόμενοι ἐξ αὐτοῦ πρὸς τινὰ Τουρκικὴν Κρήνην. (Ἐκεῖθεν μὲν πηγὴ τῶν ὑδραγωγείων τῆς Βιζύης, ἡ ὑπὸ μαγαράδες μάννα, ἐξ ἧς ἤγετο καὶ νῦν ἄγεται εἰς ἀμφοτέρας τὰς κλιτύς (ὄχι εἰς μόνην τὴν δυτικὴν). Τοῦ θεάτρου βλέπω τινὰ βάθρα (μεγάλᾳ ὀργυιαῖα τὸ μῆκος) ἐν χρησιμεύει ὡς οὐδὸς ἐξωθύρας τοῦ Δζαμίου Ἀγ. Νικολάου, ἡμῖσιν δὲ ἐν τῷ λοξοτοίχῳ πύργῳ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἄλλα.

Ἀγγείων τεμάχια. Πλὴν τῶν καθαρῶς Βυζαντινῶν..... ὁμοίως μὲ terrum sigill ἀνὰ τοὺς λόφους (πχ. τὸν ΝΑ. κατώτατον) ἀδήλου χρόνου, ἴσως Βυζαντινοῦ.

Ἡ σημερινὴ κατάστασις οἰκτρὰ· οἱ μὲν Βούλγαροι διήρπασαν τὰς ἀρχαιότητας καὶ πᾶν ὅ,τι ὄρατον, οἱ δὲ ἐπιστρέψαντες Τούρκοι κατέσκαψαν

πλείστα οικοδομήματα, ἐν οἷς καὶ τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν, κατοπιν ἐπῆλθεν ὁ διωγμός.

Παράδοσις περὶ ἀλώσεως. Καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν δῆθεν τῆς Κων]πόλεως ἄπαρτη ἦτο 7 ἔτη ἢ Βιζύη, ἕως οὗ ἔδεσαν κηρία εἰς τὰ κέρατα 2 χιλ. αἰγῶν ἀπὸ Κετση-ζιοῖ (νοτιόθεν), αἷ ἐξέλαβον οἱ Βιζυηνοὶ εἴτε ὧς συμμάχους καὶ ἤνοιξαν τὰ τείχη, εἴτε ὧς δαίμονας.

Ὑπὸ τὴν Α. κλιτὺν χαμηλὰ ἔτι παρερριμμένον μαρμάρινον τοξωτὸν ὑπέρθυρον (θύρας προφανῶς τοῦ θεάτρου) μῆκ. 2μ. × 40 πύχ. καὶ ἄλλα μεγάλα μάρμαρα κατεφθαρμένα διότι κατ' ἀνατολ. κλιτὺν ἐνθυμοῦνται τὸ Θέατρον ἀσφαλῶς σὺν σάλιαγκον συνεστραμμένον δυνατὸν νὰ ἦσαν 100—150 βαθμίδες μαρμάρινοι, καὶ τὸ βόρειον (ἐκατέρωθεν τῆς χαράδρας ὑστερογενὲς βυζαντινὸν τείχος, οὗ καὶ νῦν σώζονται λείψανα πέραν πρὸς Τσομλεκτισῆ ἀνιόντες. Λατομεῖα ἀληθινὰ μεγάλων πελεκητῶν λίθων (καὶ μαρμάρων) μεστὰ (καὶ γλυπτὰ ἐνίοτε) γνωρίζουν πλὴν τοῦ κυρίου τείχους (ἀνατολικά καὶ βόρεια πλέον ἤδη καταφαινόμενων καὶ νοτ.) καὶ τὰς κορυφὰς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Τσομλεκτισῆ-τεπέ. Τοιοῦτον τὸ ὑπὸ τὸ Α. Νεκροταφεῖόν μας νῦν ἐνθα λάκκος.

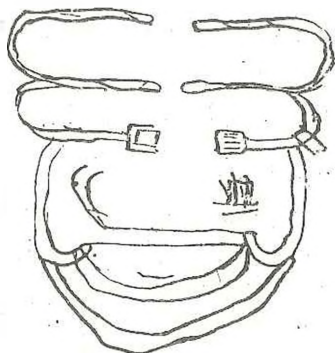
Λοῦτρα ἀρχαῖα μνημονεύουσι δύο ὅλα, ἐν ἐκατέρωθεν τῆς ἀκροπόλεως ἔξω ἐν τῇ Α. καὶ Δ. κλιτύ, δηλ. ἐκ περιγραφῶν ὑποκαύστων ἐκταμένας στρώσεις μαρμάρων, ἐπὶ πηλίνων κιονοσωλήνων (διατρήτων καθ' ὕψος) σχισμοῦς οἱ μὲν 0,80, οἱ δὲ 1.20μ. Εἶναι κατεστραμμένα πρὸ 50 ἐτῶν.

Δεξαμενὴ. Παρὰ τὸν Ἁγ. Νικόλαον, σχεδὸν ὑπόγειος σήμερον δι' ἐπιρρίψεως ἐρρειπίων παντοῦ-τρίδυμος ἐκ Δ. πρὸς Α. καμαρωτὴ μῆκ. καθαρὸν. 40μ. πλάτ. καθαρὸν 16μ. στηρίζουν ἀνὰ 8 πόδες, ὑπὲρ οὗς τοξοῦνται ἀνὰ 9 συνενοῦντα τόξα τῶν δύο μεσοτοίχων κατὰ μῆκος. Ἄλλ' ὁ βόρειος τοῖχος ἐντὸς τετμημένος κάτω εἰς 9 ὡσαύτως τοξοτάς 1,5μ. βάθους κόγχας (χώρου καὶ ὑλικῆς ἐξοικονομητικῆς) πυχύτητος ὀλιγῶς οὔτω (3,30).

Μα(γ)αράδες ὡς ἐν πρὸς Β. τῆς Βιζύης ὑπὲρ τὰς πηγὰς (μάννας) ἔξ ὧν τὸ ὑδραγωγεῖον πάσης τῆς Βιζύης (ἐκτὸς μόνον τοῦ Χαρά-μαχαλᾶ) δύο κύρια καὶ μικρότερον ὀλίγον φουρνοειδῆ) λαξευτὰ ἄντρα. Τὸ μέγα βόρειον ἔχει διαστάσεις μικροῦ ναοῦ καὶ (σκόπιμον τροῦλλον) ἱεροῦ ἀψίδα, καὶ βάθος μὲ πεζοῦλι γύρω του. Ἄλλ' ἅμα καὶ διὰ κλίμακος δεξιόθεν λαξευτὸν ὡσαύτως πρὸς τὸν ἀνώγειον, ἴσως σινιδοπάτων ἐν τῷ κενῷ μέρει ὥστε, μὲ κόγχας προφανοῦς οἰκίσεως καὶ ἀναχωρητοῦ βέβαια 15μ. × 6. που καὶ εἰς ὕψ. 5 τοῦλάχιστον (τὸ ὅλον 8 βέβαια). Εἰς τὴν ἀψίδα ἐπὶ στρογγύλου ὀριζοντίου σχεδὸν βάθους πολλῶν μέτρων=πιθανὸν παλαιὰ ποτὲ πηγὴ! Ἐκατέρωθεν τοῦ κυρίου ναοῦ καμαροειδεῖς κοιλότητες ἀπίθανον νὰ ἦσαν νεκρῶν θῆκαι προχριστια-

νικαί, μᾶλλον οἰκίσεων χρήσιμα (διότι καὶ μικρότερα θηκῶν συνήθων). Εἰρηασμένον καὶ παράθυρον βορείως δι' ὄλου πάχους 5 μέτρων, ἢ ἑξώστης.

Τὸ δι' ὑψηλοτέρου κατὰ δύο μέτρα παταριοῦ (καὶ τούτου μὲ κόγχας καμαρωτάς) συνεχόμενον β' ἄντρον, ἔχει σταυροῦς μεγάλους χαραγμένους παντοῦ, σαφεῖς ἀσφαλεῖς, ὠραῖον ἐκκλησιδίων, γελειογραφοῦμενον προχείρω, ἀλλὰ κανονικώτατον, τρίκλιτον, παντοῦ καμαρότοξον καὶ ὑπὲρ θυρίδας κομψότατον ἐκτάκτως ἱερὸν, καὶ μόνον ὃν ἀρθροῦται εἰς τριμερῆς θυσιαστήριον, καὶ τρίκογχος ἢ ἀψὶς ἑλαφρῶς. Ἐν γένει ἐπιδεικτικῆ σχεδὸν virtuosité εἰς κόγχας· κλπ. καὶ φωτισμὸς καλὸς δι' ἄνω τὰς θύρας παραθύρου.

Καὶ ἔτι βορειότερον ἄλλη σπηλαιώδης ἐκκλησία, ἧς ἔχουν ἐκκοπῆ ὁ ἑξωνάρθηξ (οὗ ὁ πρόσθιος τοῖχος θὰ ἦτο κτιστὸς μόνος, καὶ οἱ ἐκ τοῦ βράχου πεσσοί, ἀλλὰ σαφῆς ἀψὶς καὶ ἀρχαὶ τοξώσεως καὶ ἀκροθόλια. Ἐκατέρωθεν δέ, ἀλλὰ κυρίως πρὸς Β. κελλῖα σαφέστατα 5—6 παράπλευρα, μὲ θύρας ἰδίας. Τινὰ συγκοινωνοῦσι δι' ὀπῶν πλευρικῶν, στενῶν μεσοτοίχων. Νῦν ὄλα μίνδρες, πλήρεις κόπρου ποιμνίων.

Ἀνατολικὰ τῆς Β. ζύης διερχόμεθα παρὰ τὴν Καϊνάριτζαν, λαμπρὰν πηγὴν, πόλιν δῆθεν καὶ παρὰ τὸ Ἰσιακλῆ χωρίον καὶ ἄλλοτε Τσιφλίκι μὲ λείψνον καλὸν πύργου τετραγώνου ἴσως Βυζαντινοῦ καὶ λουτροῦ μικροῦ ἐρεΐπια. Ὑπὲρ αὐτὸ πηγὴ Ἐρ γ ι ν ε, ἐξ ἧς ἔλαβεν ἀρχὴν ὁ ὁμώνυμος ποταμὸς.

Ἐπιγραφαί*.

1) Βασιλεὺς Κόνυ· βασιλέα Σαθάλαν καὶ βασίλισσαν Πολεμοκράτειαν τοῦ ἑαυτοῦ γονεῖς-θεοῖς πατρω(ι)οις.

* Albert Dumont σελ. 365—366.

2) Βειτάλις Στλακ-κιου ἐν τοῖς ἰδίοις ζῶν ἐα[υ]-τῶ[ι] καὶ τῆς[ι] συνβ[ι]φ[ι] ἐαυτοῦ-Ἰούστη[ι] Τὴν καμάραν κατεσκεύασε.

3) Παπάς Δορζίνθη Δορζίνθης,-Αἰνεσιδήμου, Ἀφροδέσα Δορζίνθη.

4) [Α]νεκενήθη ὁ πύργος ἐπὶ Βασηλείου καὶ Κωνσ[ταντίνω] τὸν φηλοχρήστον δεσποτόν.

Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Σταμάτη Ἰωαννίδου ὑπῆρχε πλᾶξ συντετριμμένη φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν. τὸν βωμὸν ἀνέστησα-χαίρετε παροδίται.

Εἰς τὸ Γκιόζ-Τεπέ καὶ εἰς τὸν Ἰσομπλεκτισί-τεπέ ἐὰν γίνωσιν ἀνασκαφαὶ ἐλπίς ὑπάρχει, ὅτι πολλὰ κειμήλια θὰ ἀνευρεθῶσιν. Οἱ Τοῦρκοι μᾶζ ἔλεγον, ὅτι ἐκεῖ ὁ συμπολίτης των Ρεσίτ ἐφέντης ἐν καιρῶ νυκτὸς ποιήσας ἀνασκαφὰς ἀνεῦρε πολλὰ πράγματα.

10 λεπτὰ πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν λεωφόρον ὑπάρχει πηγὴ ἀενάως ρέουσα. Ἐν τῇ προσθίῳ πλευρᾷ μαρμαρίνη πλᾶξ ἔχουσα εἰς τὸ μέσον δίσκον καὶ ἐπιστεγασμένη ἄνωθεν δι' ἀετώματος φέροντος ὠραίας γλυφάς. Ὑπερθεν δ' αὐτοῦ ὑπάρχει γείσον μὲ τὰς ἰδίας γλυφὰς κεκοσμημένον. εἶναι μονόλιθος ὀγκώδης ἕξ ἀρχαίου ναοῦ ἢ τάφου εἰλημμένος.

Γιασί-Γκεσίτ

$\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας ΝΑ. τῆς Βιζύης ἐντὸς μικροῦ ρύακος Ντουζ-Βουνὰρ καλουμένου καὶ ἀπέναντι τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ χωρίου Τσεριβάς-κιὺ εὐρίσκεται μαρμαρίνος ὄγκος ἐντὸς ἐνὸς τῶν βραχιόνων τοῦ ρύακος κείμενος. Τοῦτον ἀνετρέψαμεν μετὰ μεγάλης δυσκολίας. Ἔχει ἀνώμαλον ἐπιφάνειαν, καὶ μόλις τὸ ἐμπρόσθιον μέρος μέχρι τοῦ ἡμίσεος εἶναι ἐπίπεδον. Ἐπ' αὐτοῦ σώζονται γλυπτὰ ἴχνη λέοντος, ὅστις φαίνεται ἔχων θέσιν ἐνεδρεύοντος θηρίου. Ἐλλείπει ἡ χαίτη τοῦ λέοντος. Ἐμπροσθεν δ' αὐτοῦ φαίνεται τι ὀγκῶδες ὡσπερ σφαῖρα.

Δυστυχῶς ὁ λίθος εἶναι διαβεβρωμένος ὑπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ διὰ τοῦτο κινδυνεύει γὰ καταστραφῆ καὶ τὸ μετὰ πολλῆς δυσκολίας διαβλεπόμενον σῶμα τοῦ λέοντος. Ἔχει μῆκος ἐνὸς περὶπου μέτρου. Τὸ ἐμπρόσθιον πλάτος 0,60, τὸ δὲ ὑπίσθεν 0,40. Τὸ δὲ ὕψος ἐπίσης 0,35—40.

Ἀρχαιότητες Βιζύης ἐν τῷ Διοικητηρίῳ

1) Τμήμα ἐκ τῶν κάτω στήλης μαρμαρίνης, σῶζον τὰ ἀπὸ γονάτων καὶ κάτω μορφῆς ἐγδεδυμένης ποδῆρη χιτῶνα, βαινούσης πρὸς δεξιᾷ. Ὅπισθεν ἴχνη βωμοῦ ἢ προσώπου δυσδιάκριτα καὶ ὑπ' αὐτὰ ἡ εἰς τὴν ἐπομένῃν σελίδα ἐπιγραφῆ. Ὑψ. σωζομ. 0,53×0,08, γραμ. ὕψ. 0,35.

Ἐξήχθη ἐκ τοῦ πρὸ τοῦ σχολείου νέου ρεΐθρου· θὰ ἐλήφθη βεβαίως ἐκ τοῦ σχολείου καὶ ἐθροσύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

2) Τμήμα μέσον δεξιόθεν πωρίνης στήλης· ἐξήχθη ὑφ' ἡμῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ρεΐθρου, ὕψ. 25×47×16.

3) Τεμάχιον παντόθεν ἀποκεκρουμένον μαρμάρου ἐκτύπου ἀναγλύφου δπλίτου (μονομάχου) φέροντος φολιδωτὸν θώρακα καὶ ἀσπίδα ἐπιμήκη (θυρεὸν) πρὸ τοῦ στήθους καὶ φυσικὸν χιτῶνα κατάσαρκα.

Πρὸ δὲ τῆς ἀσπίδος ξίφος καθέτως κρεμάμενον (ἐλλιπὲς καὶ χεῖρας καὶ κεφαλὴν, μόνον ὁ κορμὸς μένει, ὕψ. σωζόμενον 24×25 × ὄλ. 10 ὕψ. ἀναγλύφου 0,03. Ἐλήφθη ἐκ τινος μαγαζείου ἀγορᾶς ἢ γλαμῖς ὑπὲρ τὸν θώρακα πορωμένη.

4) Βάσις ἰωνικοῦ μαρμάρου, ὁμοία τῇ ἐν αὐτῇ.

5) Κατὰ τὸ ΝΑ. ἄκρον τῆς πόλεως, παρὰ ξύλινον κίβσκι Τουρκικὸν δεξιὰ τῆς πρὸς αὐτὴν ὁδοῦ ἡμίτομον ἀετώματος, (στάφου;) ἢ Médaillon παρὰδόξως ἄνω σφαιροειδοῦς ($\frac{1}{8}$ τῆς σφαίρας, διότι λείπει τὸ δεξιὸν) φέρον ἐμπρὸς ἐν πλαισίφ ἄνω τοξοειδεῖ, προέχοντι διὰ διπλοῦ κύ-

ματος, πτερωτὸν δαίμονα (θάνατον;) παιδιώδους μορφῆς (genium) με κροβυλοειδῆ κόμην καὶ πτερά. Ἐπικλίνοντα ἑλαφρῶς σῶμα καὶ ὀλίγον κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ὑπὸ ἄριστερᾶ μεγάλης (πιθανοῦ) δαιλιῶ ἀντεστραμμένου διότι ἐφθαρμένον τὸ ὄλον πολὺ καὶ ἰδίᾳ τὸ πρόσωπον.

Περιεργότερα ὀπισθεν' τοῦ ἡμισφαιρίου ἔκτασις ὀρθογωνία ἑλαφρῶς ἔγκοιλος, ἀνόμοιος πρὸς ἔνθεσιν δοκοῦ στέγης.

Τὸ ἄλλο ἡμισυ ἴσως 1 χιλομετρ. δυτικώτερον. ἴδε ἀριθ. 6.

6) Ἐν χιλιόμετρ. δυτικώτερον ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλατείας λεωφόρου πρῶτον μὲν πιθανῶς τὸ ἄλλο ἡμισυ τοῦ ὑπ' ἀρ. 5, εἶτα δὲ τὰ δύο τμήματα προστίου θριγγοῦ (μεγάλου τάφου πιθαν.) διάγλυφον ἔχοντα ὑπὸ τὸ κατὰ τὰ ἑξῆς καὶ ὀριζόντιον γείσον σειρὰν ἀνθεμίων ἀνοικτοφύλλων (βραχέων) σφόδρα καὶ ἰωνικὸν ἀστράγαλον ἰδιάζοντος ἐν Βυζαντίῳ βλέπω τύπου. Ὁ ἐκ κατὰ τὰ ἑξῆς ἔχει ὀπίσω καὶ πλατεῖαν (30×40) ἔνθεσιν (δοκοθήκην). Πλευραὶ τῶν τετραγώνων 94 × παχ. ὑπερ 50 θὰ εὐρέθησαν ἐν τῇ ὑπὸ Βουλγάρων 1912—13 ὁδοποιίᾳ.

7) Μαρμάρινον γοργόνειον, περιφερὲς ποτὲ ὡς φαίνεται ἐκ τῆς δεξιᾶς σωζομένης πλευρᾶς, διότι ἄλλοθεν παντελῶς ἀποτεθραυσμένον κάτω μάλιστα, καὶ ὑστερογενῶς εἰργασμένον. Σῶζεται μέχρι τοῦ στόματος τὸ μέγα πρόσωπον (0,22 μέχρι τριχῶν ἐκφύσεως-αὐταὶ δὲ σχεδὸν 0,10 μ.) γοργῶνος προθλοωτοῦ συνωφωμέναν μετώπου-ὀφθαλμῶν οἱ βολβοὶ πολὺ μεγάλοι, αἱ παρειαὶ πελώριοι ὀλοστρόγγυλον πρόσωπον ἡρὶς συμπεπιεσμένη κάπως ἀνώμαλος ὕψ. σωζ. 33 × μῆκ. μεγ. 50 × παχ. 25.

8) Ἡμισυ κιονόκρανον ἰωνικόν, ταπεινότατον μαρμ. ὕψ. 13 × ἀρχικοῦ πλάτους τοῦλάχιστον 50, ἀποκεκρουμένον εἰς τὰς ἔλικας, ἀλλὰ σώζονται πολὺ καλὰ 1—2 κλπ. (Εὐρίσκεται ἐν τῷ Διοικητηρίῳ).

9) Τρία πύρινα δωρικά κιονόκρανα, τὸ μὲν ἐξ οἰκίσκου κατ' Ἀνατολικὴν ἔξοδον τῆς πόλεως συλλεχθέν. Πλευρὰ ἄβακος 0,42 × ὕψ. ὄλ. 18 × κάτω διαμέτρ. 0,34. Τὰ λοιπὰ δύο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Ἰω. Βραζανίδου κουρέως.

10) Ἐπὶ τῆς μεγάλης λεωφόρου πρὸς τὰ Δ. τοῦ διαβάτου ἐν κρήνῃ εἶναι ἐντετειχισμένον μάρμαρον ἀετώματος τάφου. Τὸ κεντρικόν τριτημόριον ἔχον ἐν μέσῳ μὲν φιάλην ὀμφαλωτὴν παμμεγίστην σχετικῶς (δι' ὃ μᾶλλον ἄσπίδα) ὑπὸ δὲ τὸ διβάθμιον γείσον ἄνω μὲν πάλιν ἀνθεμιόλωτον ἰδιόρρυθμον καὶ ἰωνικὸν ἀστράγαλον ὡσαύτως (πολύγωνα τὰ χονδρὰ κυλίνδρια τὰ ἐπιμήκη), κάτω δὲ λεσβιακὸν κυμάτιον καὶ γεισόποδας.

Ὑψος ὀλικὸν 1,12 × πλ. 112 × παχ. 56.

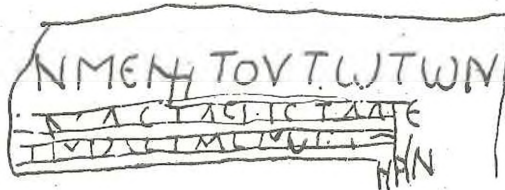
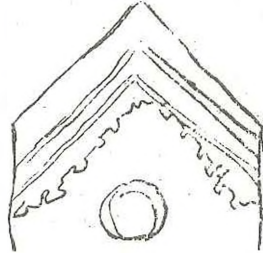
Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια ἔχει πλὴν ἐντομῆς ὀπίσω μεγάλης ὀρθογωνίου

καὶ δοκοθήκην καὶ πλευρικός ἐμβαθύνσεις ἐλαφρὸς ἐν πλαίσιοις κλίσεων καὶ τέλος μικρὸν ὀπὴν εἰς ἔμπηξιν ἀκρωτηρίου ἀνώτατα.

11) Ἐν διαπέδῳ προνάου τῆς Ἁγίας Σοφίας τὸ δεξιὸν ἄνω τέταρτον πλακὸς μαρμαρίνης ὑστερογενοῦς, γλυφείσης εἰς πλαίσια ἐπάλληλα καὶ σταυρόν, καταστρέψαντα τὴν ἐπιγραφὴν.

Σωζόμ. σήμερ. ὕψ 0,65 πλ. 0,67.

— ν μένη τούτω τῷ μ[νήμαι]

— Ἀνάστασης (ἢ Ἀναστάσε) τάδε

καὶ τρία ἔτι γράμματα μὲν ἢ νον

12) Ἐντὸς τοῦ ἔρειπίου τοῦ (μετὰ λοξοτείχου εἰσόδου καὶ καμαροειδοῦς τραχήλου πρὸς Β. ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως πύργου (ὑπὸ Τούρκων ἀρχαιολόγων ζητούντων νομισματοκοπεῖον Κότινος) ἀνεσκαμμένα τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ἀτελῶς, διὰ τὸ φανὲν σπουδαῖον δῆθεν διακοπίσης τῆς ἀνασκαφῆς ὑπὸ τῆς Διοικήσεως 3—4 μάρμαρα, μέλη πιθανῶς ναοῦ μεγάλου πολὺ, ἐν οἷς γείσον ὕψ. 0,43 μῆκ. 1,62. πλ. 0,80. Ὅμοιον 40×1, 50×1, 36 νοτίως τοῦ Τουρκικοῦ λουτροῦ ἔνθα ἦτο πρότερον ἡ ἀγορά.

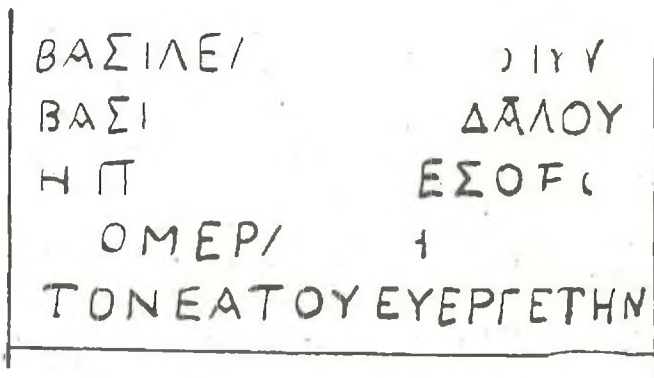
13) Κατώφλιον τοῦ τζαμίου Ἁγ. Νικολάου (δῆθεν τοῦ ἀληθινοῦ ναοῦ λείψανα τῆς κεντρικῆς ἀψίδος καὶ τῆς δεξιᾶς (25 μέτρα δυτικώτερον) μάρμαρον μήκους 1, 80 τοῦλάχιστον (ἀπεστεμμένον φυσικὰ) ἀνάγλυφα μεγάλα, ἰσχυρὰ φύλλα, ὡς κληματὶς μεγίστη καὶ δύο καυλοὶ δεξιᾶ παχεῖς.

14) Δυτικὰ ἀμέσως τῆς Τριδύμου καμαρωτῆς δεξαμενῆς ἐν μάνδρα νῦν Βέη βάσις ἰωνικοῦ μαρμάρου φέρουσα ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σπειρών ἀντιπλέγματος ἄλλωσιν διπλῆν (πρὸς τὰ ἄνω καὶ κάτω) σὺνειρομένων ἀνθεμίων μικκύλων ὕψ. ὅλικ. 32, διάμετρος ἄνω ἐπιφανείας 51, πλευρὰ κάτω 57 (ἐφθαρμένη ἢ βάσις σχεδόν), ἄνω καὶ κάτω

Τόρμοι δύο τετράδες (ἀλλ' ὑποκάτω καὶ βαθύνσεως δύο ὡσεὶ ποδῶν ἀγάλματος ὕστερογενούς).

15) Ὁ μαρμαρινὸς λαμπρὸς στρογγύλος βωμὸς ὕψ. 94×περιμ. κάτω 2,55, ὑπὲρ βάσιν ἰωνικὴν (ἧς ἡ κάτω σπεῖρα φύλλα φολιδωτὰ ἐν σειρᾷ ἀνὰ 3· ἡ δὲ ἄνω εἶδος Λεσβίου κύματος). Τὸ κύριον σῶμα φέρει ἀνάγλυφον 4 πτερωτὰ παιδιά γυμνά, πλὴν ταινίας χρυσοφόρου κατ' ἀποστάσεις (ἀνὰ 3) τελαμωνοειδοῦς φερομένης περιβαίοντα ἀνέχων κύματ. . λήνην ἀνθοστεφάνην (προσπυθεία τινὶ) ἧς ὑπὲρ κύματα ἀνὰ βουκροτρόγο-καπρὸ (;) (ἐφθαρμένα) κράνον ἑστεμμένα μαλλοταινία. Ἡ ἀνθοστεφάνη ἀναδεμένη κατὰ κοίλα διὰ πλατείας ζώνης ὑποφέρονται δὲ ὡς ταινία τῆς ἐπάνω ἐπιφανείας 2 τετράγωνα. Τόρμοι βαθεῖς καὶ κύκλος ἀβαθὺς μέσῳ.

16) Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Ἰω. Κωνσταντίνου Βραζανίδου πλάξ μαρμαρινὸς ὀρθογωνία ἔχουσα δεξιὰ μόνον ἀναθύρωσιν, χρησιμεύουσα εἰς ἑστία ν ὡς στρωσὶς ἐπὶ 10 ἔτη. Ἐξήχθη ἐκ Ἰσομλεκτοῦ-τεπέ. Ἐχει τελειῶς σχεδὸν ἀσβεστοποιηθῆ, καὶ πᾶσα ἀπόπειρα ἀποκινήσεως θρυμματίζει.

39×79×0,8. Ὑψ. γραμ. 0,45.

Ἁγία Σοφία ἐν Βιζύῃ

Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν βασιλικῶν καὶ σταυροειδῆς συνάμα οὖσα ἔχει ἑκατέρωθεν τρεῖς πεσσούς, ὧν ὁ πρὸς Α. ἔχει καὶ θυρίδα πρὸς διάβασιν, μεταξὺ δὲ τοῦ Α. καὶ Β. ὑπάρχει κίων μὲ ὠραῖον κιονόκρανον κορινθιακοῦ ρυθμοῦ μὲ ὠραίας ἀκάνθας. Ἐπὶ τῶν πεσσῶν δὲ καὶ τοῦ κίονος στηρίζονται ἀνὰ τέσσαρα τόξα. Μεταξὺ δὲ πάλιν τῶν δύο πεσσῶν καὶ τοῦ

κίονος δηλ. ἐπὶ τῶν δύο τόξων στηρίζεται ὁ γυναικωνίτης, εἰς ὃν ἀνέρχεται τις διὰ κλίμακος ἐν τῷ νάρθηκι εὐρισκομένης. Ἐπὶ δὲ τῆς Δ. πλευρᾷ κείνται τρία μεγάλα παράθυρα καὶ ὑπεράνω αὐτῶν ἕτερον μικρόν. Τὰ παράθυρα στηρίζονται ἐπὶ δύο τόξων, στηριζομένων ἐπὶ δύο στηλῶν. Ὑπερθεν τοῦ γυναικωνίτου ὑπάρχει τόξον μέγα καὶ ἄλλα ὅμοια πρὸς Α. καὶ Δ.

Λέγεται ὅτι πορθητὴς τῆς Βιζύης εἶναι ὁ ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Μιχαήλου, Σουλεϊμάν κατόπιν μακρᾶς πολιορκίας καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βουνάρ Χισάο, ἐξ οὗ μετεπέμψατο ἐπικουρίας. Οὗτος εἶναι καὶ ὁ μετατρέψας τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας εἰς τέμενος.

Ὁ ἐν Βιζύῃ ἀρχαῖος ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Κατὰ φωτογραφίαν ληφθεῖσαν περὶ τὸ 1890. Ἀπὸ τὴν συλλογὴν Ἄν. Κ. Π. Σταμούλη.

Ἡλλοιωμένη ἱκανῶς ὄχι διὰ μόνον προσφάτου ξυλίνου τοίχου τοῦ ὑπερώου (φαίνεται βλαβέντος τοῦ Νάρθηκος, γελοίως δυσαρμοστοῦντος), ἀλλὰ καὶ διὰ κτιστῶν ἀρχαιοτέρων μετατροπῶν τῶν ἐξωτερικῶν ἀψίδων τοῦ ἱεροῦ καὶ διακονικοῦ καὶ τῆς προθέσεως (ἄλλα παράθυρα ἀντὶ τῶν κλεισθέντων) πιθανῶς καὶ τοῦ Ἰσπλεύρου τρουλλοῦ καὶ τοῦ γυναικωνίτου ἰδίᾳ, προσθήκης δὲ μιναρῆ κλείσαντος τὴν τρίτην ἐκ δεξιῶν θύραν τοῦ νάρθηκος καὶ προεκτάσεων μακρῶν. Οἱ Τοῦρκοι μετέβαλον τὸν πρόναον εἰς γυναικωνίτην οὐχὶ κάτω ἀλλ' ἄνω.

Νάρθηξ; καμάρα ἐπιμήκης τριμερῆς δι' ἐξοχῶν τοξωτῶν προεκτά-

σεων τινῶν τῆς ἐσωτερικῆς τρικλίτου διαιρέσεως. Σώζεται μόνον τοῦ εἰσογείου ὁ πρόσθιος τοῖχος, ἐνῶ τοῦ προνάου καὶ τοῦ ὀπίσθιου ὑπερώων μὲ τρίλυβιν μέγα ἄνοιγμα (ἐπὶ 2 ὀρθογ. στύλων κυβοειδῆ ἐπιθήματα, ἐφ' ὧν τὰ τόξα-μέρος γυναικωνίτου) μὲ θωράκια ἔμπρὸς ἀπὸ ἐξεσμένα καὶ δεικνύοντα σταυροῦς ὀκτάκτινας, τὸν ἕτερον ἐντὸς περικλείστου ρόμβου (καὶ 4 πεσσοειδῶν ἱεροῦ καὶ προνάου τοίχου).

Σχῆμα, μετάβασις ἀπὸ βασιλικῆς (ἐπὶ 4 πεσσῶν καὶ ἀνὰ 1 κίονος μεταξὺ ἀνὰ 4 τόξα, κάτω βαστάζοντα γυναικωνίτην (πλὴν δύο θυριδίων πλαγίων ἱεροῦ) καὶ σταυροειδοῦς ναοῦ (—πελωρίων ἄνω καμαρῶν βραχειῶν, ἀντὶ τῶν ἡμιθολίων τῆς τοῦ Ἀνθεμίου), ὧν βαθμιδωτῶς τρεῖς στενοῦται εἰς τινὰ ἄψίδα, κατιοῦσα ἢ μακροτέρα τοῦ κεντρικοῦ ἱεροῦ, ἐφ' ὧν καμαρῶν βαίνει καὶ τῶν σφαιροειδῶν μεταξὺ τριγώνων ὁ ὑψηλὸς καὶ 16πλευρος (ὑποκτος, διὰ τὰ 8 μόνον ἀληθῆ καὶ 8 κλειστὰ—ψευδῆ παράθυρα) τροῦλλος. Τὰ πλάγια καμάραι πάλιν πλὴν 4 γωνιαίων (προνάου καὶ προἱεροῦ) σταυροθυλίω ν.

Τοιχογραφίαι ἠφανίσθησαν μετὰ τοὺς ἐκκαλύψαντας Ρώσσοις, καὶ νῦν Τουρκικὰ κονιάματα.

Στήλη ἢ ὀρθογώνιος λίθος ἐντετοιχισμένος ἐπὶ τοῦ πρὸς τοῦ ἱεροῦ ἀμέσως τῆς Ἀγίας Σοφίας (ἐν Βιζύῃ) ἀριστεροῦ πεσσοῦ ὕψ. 24 × μήκους γεγραμμένης ἐπιφανείας 84 (Τὸ πάχος διπλάσιον τοῦ ὕψους).

Ἐπιγραφή γραπτῆ μέλανι, ἐξίτηλος σχεδὸν καὶ πολλαχοῦ σκιωδῆς ὄλως.

***

Μολυβδόβουλλον Βιζύης ὑπ' ἀριθ. 31 σελ. 11 Κ. Κωνσταντοπούλου.

ΜΙΡΗ ΣΗ, ΗΝΣΗΟΝ
 ΗΝΑΣΟΕΙΚΕΛΥΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ (συνεπὶ ἐλπίσιν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ [αἵματι])
 ΕΝΗ ΤΟΧΡΡ Υ ΔΕΘΕΙΙΚΕΕΔ ΟΡΗСОТНМ
 (εἰς ἡμιθολίον) ΕΡ(Α)СΗΜΔΕΙ(Τ)ΗСΦΗΡΔ(С)ΤΟΥ ΠΛΑΝΑΤΟΥ
 ΜΑΡΘΑ ΙΚ(ΜΑΡΙΑ Φ ΤΟ ΖΟΟΔΟΧΟΣ ΟΥ ΜΝΗΜΑΦΣ
 Μαρία ἡ Μαρία

Σταυρωειδές μονόγραμμα ἡμεξίτηλον εἰς Θεοτόκε βοήθει μετὰ τῶν λέξεων πέριξ τῷ σῶ δούλῳ.

ΟΘ . . . . ΚΙΩΡC — ΘΛΡΙΩCΤ — ΡΜΑΡΧ' R — ΖΥΗC.

Σταυρακίῳ βασιλικῷ σπαθακίῳ καὶ Τουρμάρχῃ Βιζύης --0,021 (Α. ε. 1991) Μετρούας διατηρήσεως Η — Θ ἑκατονταετ. Slumberger (Sigil. σελ. 159).

Ἀνάγλυφον Ρωμαϊκῶν χρόνων παριστῶν κεφαλὴν βοδὸς ἐστεμμένην διὰ φύλλων. Ἀνευρέθη ἐν τῷ χειμάρρῳ τῷ μεταξὺ Τσεμπλεκτοῦ Τεπέ καὶ τῆς ἀκροπόλεως. Ἐκεῖ ἀνευρέθη καὶ ὁ ἐν Λιδυμοτείχῳ βωμὸς καὶ οἱ κίονες. Ὑπῆρχε ποτε ἐκεῖ ἀρχαία μεγάλη οἰκοδομὴ. Κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τοῦ μέρους πρὸς ἐξαγωγὴν λίθων πρὸς οἰκοδομίαν ἀνευρέθη δυστυχῶς οἱ ἐργαίται ἐξ ἀπροσεξίας ἔθραυσαν τὸ μάρμαρον τοῦτο καὶ δι' αὐτὸ περιέσω μόνον τὸ παρὸν τμήμα. Τοῦτο συνέβη πρὸ 25 ἐτῶν. Ἀφηρέθη δὲ ὑπὸ τοῦ Σουλταμὰν Σουριοῦ ἐφέντη καὶ προεφυλάσσετο ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Ὑπ' αὐτοῦ δὲ ἀπεδόθη εἰς τὸ Κυβερνητικὸν κατάστημα.

Ἀνάγλυφον παρὰ τὸ περίπτερον τὸ ἀντικρὺ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ εἶνε τμήμα μεγάλης παραστάσεως. Παριστᾷ τὸν θάνατον ἐν μορφῇ ἀγγέλου πτερωτοῦ κατὰ μέτωπον. Ὑπερθεν τῆς κόμης εἶναι στρογγύλον τι. Φαίνεται ὅτι διὰ τῆς δεξιᾶς ἐκράτει δάδα ἀνεστραμμένην.

Ν. 1 . . . ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΗΪΣ ΚΟΥΪΪ ΟΥΡΕΩΣ Υ
 ΡΩ ΜΑΙΟΙ ΟΙ ΠΡΟΪ ΣΣ ΚΑΤΑ ΚΛΗΘΕΝΤΕΣ ΕΙΣ
 ΗΝ ΤΟΝ ΕΑΤΩΝ ΘΕΟΝ

Ἐπαρχία ἢ Ὑποδιοικήσις Βιζύης

1) Βιζύη π. ἀρχαιοτάτη ὀνομασθεῖσα οὕτω, καθ' Ἡσύχιον ἐκ τῆς Νύμφης Βιζύης, ἣτις ἀνέθρεψε τὸν Βύζαντα, τὸν υἱὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Κεροέσσης, καὶ ἔκτισεν τὴν Βιζύην. Πρωτ. τοῦ βασιλείου τῶν Ἀστωῶν καὶ μεγάλοπολις ἐπὶ Βυζαντινῶν.

2) Μήδεια. Κτισθεῖσα κατὰ τὸν 1ον ἢ 2ον μ. Χ. αἰῶνα παρὰ τὴν Μ. Θάλασσαν πλησίον καὶ νοτιώτερον τῆς ἀρχαίας Σαλμηδυσσοῦ.

Ἐλαβε τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας Μηδείας, ἣτις φεύγουσα μετὰ τοῦ Ἰάσονος, εἶχεν ἀποβιβασθῆ ἐκεῖ. Κατὰ τὴν τελευταίαν 50ετίαν οἱ Τούρκοι σεβόμενοι τὴν Ἑλληνικότητα τῆς πόλεως, διώριζον πάντοτε Ἕλληνα ὑποδιοικητὴν, καθ' ὃν καιρὸν ἦτο ἔδρα ὑποδιοικήσεως.

3) Σαρακίνα π. ἀκμάσασα κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους κτισθεῖσα παρὰ τὴν ἀρχαίαν Πεντάπορον ΒΔ. τῆς Βιζύης 3 ὥρας ἐντὸς δάσους Ὠνομίσθη Σαρακίνα πιθανῶς, διότι ἐν αὐτῇ κατόκησαν Σαρακηνοί. Βραδύτερον εἶχεν ὀνομασθῆ Σεργέντος, ἐξ οὗ καὶ τὸ Τουρκικὸν ὄνομα αὐτῆς «Σέργκενη».

4) Μαγκριώτισσα χωρίον 50 λεπτά Α. τῆς Βιζύης ἐπὶ εὐφόρου πεδιάδος ὀνομάσθη οὕτω ἐκ τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας Μαγκριωτίσσης, ἣν εἶχον κομίσει ἐκεῖ κατ' ἐπιδημικὴν τινα νόσον.

5) Ἅγιος Ἰωάννης χωρίον κείμενον ἐντὸς δάσους Α. τῆς Βιζύης μίαν ὥραν ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰω. πολιούχου.

6) Γιατροῦ ΒΑ. 4 ὥρ. μακρὰν τῆς Βιζύης ἐντὸς δάσους συνοικισθὲν ἐπὶ ὑλοτόμων κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

7) Σοφίδες 2 ὥρ. Β. τῆς Βιζύης συνωκίσθη ἐπὶ Τουρκοκρατίας, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Ἁγίου Γεωργίου δι' ὃ καὶ οἱ Τούρκοι ὀνόμασαν αὐτὸ Ἐβρεντζίκ, δηλ. μικρὸν Ἐβρενλῆ (ἅγιος Γεώργιος). Τὸ ὄνομα Σοφίδες κατὰ τὴν παράδοσιν ἐδόθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων, διότι ἦτο Τσιφλίκιον Σοφιδῶν τάξεως δηλ. ἱερωμένων Περσῶν, ἢ κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ παρ' αὐτῷ Τουρκικοῦ χωρίου Σοφουλάρ.

8) Σκεπαστὸν εἰς τὰς ὑπαρξείας ὑψηλῶν κορυφῶν τοῦ μικροῦ Αἴμου 4 ὥρ. Β. τῆς Βιζύης, ἀριθμῆι ὀλίγων ἑκατον. βίων, συνωκίσθη δὲ πλησίον τοῦ Μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ Ἁγίου Τάφου, ὅπερ ἤκμασεν ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν. Ὠνομάσθη δὲ οὕτω λόγῳ τῆς τοποθεσίας ἐφ' ἧς κεῖται καὶ δὲν φαίνεται μακρόθεν ἀλλὰ μόνον, ὅταν πλησιάσῃ τις πολὺ πρὸς αὐτό. Ὑπὸ τῶν Τούρκων λέγεται Γενιτζέ-κιοί.

9) Κρονέρον, παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν Βιζύης-Βρύσεως 2 ὥρ. πρὸς Δ. τῆς Βιζύης εἰς τὰς ὄχθας ποταμίου καὶ ἐν τῷ μέσῳ δύο λόφων. Τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ δροσερῶν ὑδάτων του.

10) Ἅγιος Γεώργιος. 1 1/3 ὥρ. ΝΑ. τῆς Βιζύης ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ ἐκκλησίας. Οἱ κάτοικοι μετὰ τὴν παρακμὴν τῆς Βιζύης, ἦλθον καὶ ἔκτισαν τὸ χωρίον τοῦτο.

11) Χασβουγᾶ, Ἑλλην. χωρίον 1 ὥρα πρὸς Δ. τῆς Βιζύης. Κατὰ τοὺς γεροντοτέρους ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Παλαιοχώρα.

12) Τοπτσή-κιοί, Ἑλληνικώτατον χωρίον 2 ὥρ. μακρὰν τῆς Βιζύης ἦτο ποτὲ τσιφλίκιον πυροβολητοῦ τινος τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Ἡ πρὸ τῆς Βιζύης πεδιάς δὲν κατοκεῖτο οὔτε ἐπὶ τῶν ἀρχαίων, οὔτε ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν, ἔνεκα τῶν συχνῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων.

13) Μουσελίμ. Μικρὸς συνοικισμὸς 1 ὥρ. πρὸς Δ. τῆς Βιζύης. Ἄλλοτε ἦτο τσιφλίκιον, ἐπειδὴ δὲ ἔπασχεν ἔλλειψιν ὑδάτων, μετωνομάσθη Ξηροχώριον.

14) Τσακλή, ἐπὶ τῆς εἰς Ἀνακτόριον ἀγούσης ἀπὸ Βιζύης ὁδοῦ 2 ὥρ. Ν. Σημαίνει χωρίον χαλίκων· εἶναι δὲ τὸ ἔδαφος πράγματι πετρῶδες. Κατοικεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ὑφ' Ἑλλήνων καὶ ὀλίγων Ὄθωμανῶν μετωνομάσθη Χαλίκια.

15) Ἄκ-Σιτζήμ, χ. παρὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον 1 ὥρ. Ν. τῆς Μηδείας ἀμιγῆς Ἑλληνικόν. Τὸ ὄνομα λευκὸν σχοινί, ἄγνωστον διὰ τινα λόγον, καθόσον δὲν παράγει ὁ τύπος φυτά, ἐξ ὧν κατασκευάζονται σχοινία. Κεῖται πιθανῶς παρὰ τὴν ἀρχαίαν Φινόπολιν. Καίτοι δὲν σώζονται ἐρεῖπια, ἐν τούτοις ὁ Στράβων μνημονεύει τοιαύτην πόλιν κειμένην νοτίως τῆς Μηδείας.

16) Σοφουλάρ, μικρὸς Τουρκικὸς συνοικισμὸς δέκα λεπτὰ μακρὰν τῶν Σοφιδῶν.

17) Ντογάντζια χωρίον ἀμιγῆς Τουρκικὸν 2 ὥρ. ΒΔ. τῆς Βιζύης. Συνωκίσθη ὑπὸ Τούρκων προσφύγων κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον.

18) Παζαρλή, ἀμιγῆς Τουρκικὸν 1 ὥρ. μακρὰν τῆς Βιζύης, κατὰ τὴν δημοσίαν ἀπὸ Βιζύης εἰς Βρούσιν.

19) Τσεμιπάς-κιοϊ, Τουρκ. 45 λεπτὰ Δ. τῆς Βιζύης.

20) Ντεβελή, Τουρκ. συνοικισθὲν ἐκ προσφύγων Τούρκων ἐκ παλαιᾶς Βουλγαρίας κατὰ τὸ 1890, 45 λεπτὰ Δ. τῆς Βιζύης.

21) Τσουβενλή, Τουρκ. ἀνέκαθεν, 2 ὥρ. Δ. τῆς Βιζύης.

22) Ταταρλή ἢ Τάς-Ταταρλή.

23) Ἐσκί-κιοϊ ἢ Ἄκ-Βουνάρ, Τουρκ. συνοικισθὲν ὑπὸ προσφύγων κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον. 1 ὥρ. καὶ $\frac{1}{4}$ ΒΔ. τῆς Βιζύης.

24) Πινακᾶ, 3 ὥρ. Α. τῆς Βιζύης ἐντὸς πυκνοῦ δάσους ἐπὶ τῆς εἰς Μήδειαν ἀγούσης. Κατωκεῖτο πρότερον ὑφ' Ἑλλήνων, οὔτινες ἐκβουλγαρισθέντες μετηνάστευσαν εἰς Βουλγαρίαν, σήμερον δὲ ὑπὸ Τούρκων προσφύγων ἐκ Μακεδονίας. Τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι ἐκτισμένον ἐντὸς λεκάνης, ὁμοιαζούσης μὲ πινάκιον.

25) Ἀσπαρτζές. Συνοικισθὲν ὑπὸ Τούρκων προσφύγων ἐκ Βοσνίας 5 ὥρ. Α. τῆς Βιζύης. Κεῖται ἀκριβῶς εἰς τὴν ἄκρην τοῦ πρὸς τὴν Μήδειαν δάσους.

26) Χαμηδιά. Ἐκ Τούρκων προσφύγων τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου $1\frac{1}{4}$ Ν. τῆς Μηδείας. Εἰς τιμὴν τοῦ Σουλτάν-Χαμίτ.

27) Σουλτάν-Μπαχτσέ. Τουρκ. ἐντὸς δάσους 2 ὥρ. Ν. τῆς Μηδείας, ἐκ προσφύγων τοῦ Ρωσοτουρκ. πολέμου. Ἡ τοποθεσία τοῦ χωρίου δικαιολογεῖ ἀπολύτως τὴν ὀνομασίαν τοῦ. Εἶναι ἐκτισμένον μεταξὺ ὑψηλῶν δένδρων, τὰ ἄφθονα δὲ νερά του καὶ ὁ καθαρώτατος ἀῆρ τοῦ βουνοῦ καθιστῶσιν αὐτὸ θαυμασίαν θερινὴν διαμονήν.

Ἁγιάς Πασᾶ - Σεράϊ (Τσιγγενέ - Σεράϊ)

1) Πρὸ νεοδημιτου Ἰδαδιᾶ ἀπλῶς ὑπερώου ἀποτεθειμένον μέγα ἐπίκρانون μαρμαρίνου ὑποκυάνου παραστάδος κορινθιαῖον ὑπὲρ διπλῆν σειρὰν ἀκανθοφυλλῶν, φέρον ἐπὶ τῶν πλευρῶν μόνον γωνιαίους δισχιδεῖς— ὑπισθεν—καλοῦς, ἀλλὰ τὰ ἄκρα τῶν ἀποκυφουμένα· κάτω κεντρικὴ ὀπὴ (τόρμος) κυκλικῆς. Ὑψος 0,51 × πλ. κάτω 0,51 × 45 (Πέριξ πλήθος τουρκικῶν ἐπιτημβίων στηλῶν διὰ τὸ κτήριον).

2) 60 μέτρα ἀνατολικώτερον μέγα τμήμα θριγκῶν χριστιαν. φέρον ὑπὲρ δύο ταινίας ἐπιστηλίου ταπεινοῦ δύο ἀστραγάλους (χωριζομένους ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω ταινίας) καὶ ὡς γείσον ἐλαφρῶς προέχον φυλλοκυμάτιον λ ε σ β ο ε ι δ ε ς ὑψ. 0,38 × κάτω πλευρὰ 78 × 75. Ἀμφότερα ἐκ τῆς Ἑλλήν. ἐκκλησίας τῆς ἀνατολόθεν Χριστιανικῆς συνοικίας, ἧς βλέπω μόνην τὴν θέσιν πλέον. Μετὰ τὸν διωγμὸν (1914) πάντως τῆς διωχθείσης περιοχῆς αὐτῆς, Βιζύης (προτίστως, Μαγκριωτίστως, καὶ Ἄσβουγά) κατεδάφισαν ἐκ θεμελίων διηγούνται τοιχογραφημένην ἐσωτερικῶς, βασιλικὴν μὲ ἀνά δύο κίονας μονοκόμματος καὶ χωριστὸν 4γωνον ἐκατέρωθεν ξύλον πρὸς τὸν ἱερόν (οὗ ἀκριβῶς ἐπιζηρῶντις τὸ ἐπ' ἀριθ. 1) καμαρωτῆν καὶ κατὰ τὰ τρία κλίτη, — μὲ στρώσιν μαρμαρίνην.

Ἐντεῦθεν Α. $\frac{1}{2}$ ὄρ. παλαιὸν χωρίον Γ α λ α τ ᾶ ς πρὸ γενεᾶς ἴσως ἔπι ὄν.

1 ὄρ. βορ. ἡ πηγὴ τοῦ ὑδραγωγείου ἧς ἀρχὴ—σῆραγξ κτιστὴ καμαρωτὴ ἀδήλου μήκουσ Βυζαν.

Ἐν γένει ἀπὸ τοῦδε καὶ πρὸς Ν. χωρία Τουρκικὰ ἐποίκων (Τατάρων ἐκ Βουλγαρίας ὡς καὶ Κιρκασίων) μέχρι τοῦ σταθμοῦ. Τούτων εὐπορώτατον ἡ Μάνικα ἢ Μανούκα ὑπὲρ τὴν ὄραν ΝΑ. Σεραγίου, δι' ὄνομαστὰ καπνιά. Πρὸς Β. τοῦ πεδίου ὄρατοι 3 νέοι τύμβοι ὥστε ζητητέα τις πόλις πλησίον.

Ἀμμώδης πλέον ἢ πεδία, διὸ καὶ ναννώδεις δορῆς κλπ. ἀλλὰ καὶ ζωματοῦδες ἐξάρσεις κάπου κάπου εὐφαιρος πάντως. Κτηνοτρόφος ἢ χώρα καὶ μόνον τὸ Τσερκές κιοῦ ἔχει νῦν 6 χιλ. βοῦς, ὑπερ δὲν ἐμποδίζει γὰ εἶναι μὲ ἀχυροκαλύφας σχεδὸν ἀποκλειστικῶς περὶ τὰς 400.

Τὰ περὶ τὸ Σαμαζόβι (Σιδηροζῶρι) ὄντως ἂν καὶ νῦν ἀγοῶν τὰ ὄρουχέα καὶ Μήδειαν καὶ τὰ κάτω αὐτῆς (ἐν σειρᾷ Μαραθράς, Κίστρος Τσιλιγκὸς καὶ Ἄσκόξ) ὡς καὶ Στροάντζαν (ὑπὲρ ἣν καὶ τειχος) εἶχον ἀνδρας φρονηματίας καὶ ἦσαν ἔδρα ὀργανώσεων σιγγιζόντων μὲ τὰς Μακεδονικὰς. Ἐδῶ ἔδρασε καὶ ὁ Κονδύλης τότε ὑπαξιωματικὸς καὶ ὁ Ντιᾶς γίν Συναγματάρχης καὶ ὁ Θεοδωράκης.

Ο ΟΜΗΡΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ «ΟΥΣΚΟΥΔΑΜΑ ΘΡΑΚΗΣ»*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

«Οἱ περὶ τὴν Θράκην καὶ Ἴωνίαν
οἰκοῦντες, Ἑλλάδος ἐσμέν ἔκγονοι»
(Αὐτοκράτωρ Ἰουλιανός)

«Καὶ ἦν ἡ Γῆ χεῖλος ἕν
καὶ μία φωνὴ πᾶσι»

(Ἁγία Γραφή)

Ὡς τίτλον τῆς παρουσίας μελέτης ἀνεγράψαμεν τὴν λέξιν «Οὔσκουδάμα» διότι ἐξ αὐτῆς λαβόντες τὴν ἀφορμὴν ἀνεύρομεν ὀλόκληρον κόσμον χρυσολαμπῆ σκοτισθέντα ἀτιχῶς ἐπὶ αἰῶνας, καὶ ἤδη πάλιν μετὰ χιλιάδας ἔτη ἀναλάμποντα ἐν τῷ ἱστορικῷ ὀρίζοντι.

Τί σημαίνει ἡ λέξις Οὔσκουδάμα; ὁ ἐλλόγιμος συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τῆς Θράκης κ. Κωνσταντῖνος Κουρτίδης ἐν τῷ ἐκλεκτῷ αὐτοῦ ἔργῳ περὶ τῆς Θράκης γράφει σχετικῶς: «Ἡ Οὔσκουδάμα εἶναι παναρχαία Θρακικὴ πόλις, φερομένη ὡς πρωτεύουσα τῶν βασιλέων τῶν Ὀδρουσῶν» καὶ προστίθῃσιν ἐν ὑποσημειώσει 1) «Ἡ λέξις Οὔσκουδάμα εἶναι Θρακικὴ, σύνθετος Ο ὕ σ κ ο υ - δ ἄ μ α· ἡ Θρακικὴ λέξις δάμα εἶναι συγγενὴς πρὸς τὴν Σανσκριτικὴν d a m a, τὸ περσ. dam, τὸ ἐλληνικὸν δῶμα καὶ τὸ λατ. domus, σημαίνει πόλιν, τόπον, φρούριον.

«Κατὰ ταῦτα Οὔσκουδάμα εἰς τὴν θρακικὴν γ λ ῶ σ σ α ν θὰ ἐσημαιοῖται πόλιν, ἢ φρούριον τοῦ Οὔσκου, ὅστις πιθανῶς ἦτο ἀρχαιότατος δυνάστης ἢ ἥρωας Ὀδρῦσης· ὁ Προκόπιος περὶ Κτισμάτων ἀναφέρει ἀνάλογον τούτου τὸ φρούριον Βάσκου ἐξ ὀνόματος πιθανῶς ἄλλου τινὸς ἥρωος ἢ δυνάστου Ὀδρῦσου. Παρβλ. καὶ Ἀσαφειδάμα πόλις Συρίας (Πτολ. Γεωγρ. Γ. σελ. 976). Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς γράφει πάλιν: «Δομέαν

---

* Ἡ παρούσα ἀποτελεῖ τὸ Πέμπτον Τεῦχος τῆς μελέτης «Φῶς ἀπὸ τὰ βάθη τῶν Αἰώνων».

1) Κ ω ν σ τ α ν τ: Γ. Κ ο υ ρ τ ῖ δ ο υ, ἱατροῦ, «Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 46 μ. Χ.» τόμος Πρῶτος σελ. 158 σημ. 1.

θρακική επίσης λέξις, γνωστή ὡς δάμα = πόλις, φρούριον, οἶκος, τόπος, ὡς Οὔσκουδάμα, Ἀφουσειδάμα κτλ. Τὸ θρακικὸν δάμα εἶνε συγγενὲς μὲ τὸ ἑλληνικὸν δῶμα, δόμος, τὸ Σανσκρ. dama τὸ λατινικὸν domus καὶ τὸ Περσ. dam ἐκ τούτου καὶ δομαῖος, δ ο μ έ ο ς, — έα = κάτοικος, ἡ καταγομένη, τὴν πατρίδα ὄθεν Ἀραζέα δομέαν = ἡ Ἀραζία τὴν πατρίδα, ἡ ἐξ Ἀράζου (πόλεως) καταγομένη»¹⁾).

Ὁ δὲ ἀείμνηστος Γεώργιος Ἰακ. Λαμπουσιάδης εἰς τὴν μελέτην αὐτοῦ «Τρεῖς ἀνέκδοτοι Μελέται περὶ Ἀδριανουπόλεως»²⁾ γράφει: «ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἐριβόλακος Θράκης παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν τριῶν μεγάλων αὐτῆς ποταμῶν Μαρίτσα, Ἄρδη, καὶ Τούντζια, ὑπῆρχε μικρὰ πόλις, ἣτις ἐκαλεῖτο Ὀρεστίας καὶ Ὀρέστεια. Τὴν κτίσιν τῆς πόλεως ταύτης ἡ παράδοσις ἀνάγει εἰς τὸν μεγαλύτερον υἱὸν τοῦ πορθητοῦ τῆς Τρωάδος Εὐρυκρείονος Ἀγαμέμνονος Ὀρέστην... ἔτεροι καὶ οὐχ' ἥττονος σπουδαιότητος σοφοὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ Ἀδριανούπολις τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Οὔσκουδάμα. Ἀλλ' ἐνῶ τὸ ὄνομα Ὀρεστίας εἶνε ἑλληνικώτατον, ἀνάγον τὴν ἀρχὴν εἰς ἓνα τῶν ἐπιφανεστάτων οἴκων τῶν πολυχρύσων Μηκυνῶν, τὸναντίον τὸ ὄνομα Οὔσκουδάμα εἶναι καθαρόως θρακικόν. Ἀλλὰ τί ἄρα γε ἐσήμαινε; Κατὰ τὸν Μ. Παρανίκαν ἡ λέξις εἶνε σύνθετος ἐκ τοῦ Οὔσκου καὶ δάμα. Τούτων τὸ δευτέρον συνθετικὸν σημαίνει οἶκον (παραβλ. τὸ Σανσκρ. damas, Ζενδικ. dema ἑλληνιστὶ δόμος, λατινιστὶ domus καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις χωρικοῖς dam) εἰς τὸ α'. συνθετικὸν Οὔσκου εἰκάζουσι ὅτι σώζονται ἴχνη τοῦ ὀνόματος Ὀρέστου. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ ὅμως καὶ τὸ τοῦ Οὔσκου εἶνε καθαρῶς θρακικόν, καθὼς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐν τῇ κάτω Μοισίᾳ Οὔσκου νῦν Ἰσκέρ ποταμοῦ, ὅπου βεβαίως ὁ Ὀρέστης δὲν φαίνεται μεταβάς· ὅπως δὴποτε τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι πολλοὺς αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ ἐν ἡ σήμερον θέσει κεῖται ἡ Ἀδριανούπολις ἔκειτο μικρὰ πόλις ἣς ἐλάχιστα σώζονται μνημεῖα, αὕτη δὲ ἔφερε τὸ διώνυμον, καλονμένη ὑπὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων Ὀρεστίας, ὑπὸ δὲ τῶν ἐγχωρίων Οὔσκουδάμα. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 127 μ. Χ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Ἀἰλίος Πόπλιος Ἀδριανὸς περιηγούμενος τὸ κράτος ἐκ βάρθρων ἀνέκτισεν αὐτὴν εἰς κάλλος καὶ μέγεθος προήγαγε καὶ διὰ τοῦ ἰδίου Αὐτοκρατορικοῦ ὀνόματος ἐτίμησεν, Ἀδριανούπολιν αὐτὴν καὶ Αἰλίαν ἐπωνομάσας».

Καὶ ταῦτα μὲν εἶπον οἱ σοφοὶ οὗτοι ἄνδρες· ἀλλ' ἔχουσι δίκαιον; Ἀσφαλῶς ἡ πόλις τῆς Ἀδριανουπόλεως δὲν ἔσχεν τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ τοῦ

1) «Θρακικά» Σύγγραμμα Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις «Θρακικοῦ Κέντρου» Τομ. τρίτος σελ. 82.

2) «Θρακικά» ἔτος Α', τόμ. Α'. 1928 σελ. 282.

Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ· ἂν πράγματι ὁ Ἀδριανὸς ἀνέκτισεν αὐτήν, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν, ἄλλως τε ἡ πόλις πρὸ αἰώνων πολλῶν πρὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ἔφερε παρομφερέες ὄνομα διότι ἡ ἀρχικὴ ὀνομασία τῆς πόλεως δὲν ἦτο Ἀδριανούπολις ἀλλὰ Δρανούπολις - Ἀδρανούπολις ἢ μᾶλλον Δρινούπολις, ὀνομασία ἣτις εἶνε ταυτοσήμαντος πρὸς τὰς ἄλλας ὀνομασίας αὐτῆς « Ὀρεστιάς » καὶ « Οὐσκουδάμα. Καὶ ἀληθῶς ἐν Θράκῃ ὑπῆρχε πόλις καλουμένη Ἀδράνη, τὴν ὁποίαν ὁ Πολύβιος Ἀδρήνην λέγει ¹⁾.

Ὅπως ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν πόλιν τὴν λεγομένην ἤδη ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων Ἀδριανούπολιν κατὰ σύγχυσιν, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος Ὀρέστης δὲν ἐγνώρισε ποτὲ αὐτήν, καὶ συνεπῶς οὔτε ἔδωκε τὸ ὄνομά του, ἀλλ' οὔτε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ παρελήφθη, ὡς νομίζει ὁ Ἰωάννης Τζέτζης (1150 μ. Χ.) γράφων:

«Τὸ πρὶν μικρὸν πολίχμιον κλῆσιν Ὀρεστιάδα,
ὁ Ἀγαμέμνονος υἱὸς πρὶν ἔγειρεν Ὀρέστης,
ἐκεῖ λουσθεῖς γὰρ ποταμοῖς ἰάθη τῆς μανίας,
ἐξ κάλλος τε καὶ μέγεθος ἀνήγειρεν αὐξήσας,
πόλιν Ἀδριανούπολιν, Αἰλίαν ὀνομάσας».

Ἄλλ' ἔγραφεν ἀσύστατα, ἀγνοήσας καὶ αὐτός, ὡς ὅλος ὁ κόσμος τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν.

Τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Τζέτζη ὅτι ὁ Ὀρέστης ἐλούσθη εἰς τοὺς περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν ποταμοὺς καὶ ἰάθη ἀπὸ τῆς μανίας, ὁ Στράβων ἀναφέρει εἰς τὴν ἐν Ἠπειρῷ Ὀρεστιάδα « Ἠπειρῶται δ' εἰσι καὶ Ἀμφίλοχοι καὶ οἱ ὑπερκείμενοι καὶ συνάπτοντες τοῖς Ἰλλυρικῶς ὄρεσι, Μολοττοὶ τε καὶ Ἀθαμῆνες καὶ Αἰθίκες καὶ Τυμφαῖοι καὶ Ὀρέσται, Παρωραῖοί τε καὶ Ἀτιτᾶνες λέγεται δὲ τὴν Ὀρεστιάδα κατασχεῖν ποτὲ Ὀρέστης φεύγων τὸν τῆς μητρὸς φόνον καὶ καταλιπεῖν ἐπώνυμον ἑαυτοῦ τὴν χώραν, κτίσας δὲ καὶ πόλιν, καλεῖσθαι δ' αὐτὴν Ἄργος Ὀρεστικόν».

Ἔχομεν λοιπὸν δύο ἀντικρουόμενας παραδόσεις κατὰ τὴν μίαν, ὁ Ὀρέστης ἐν Θράκῃ ἰαθεῖς ἐκτίσε τὴν ἐπώνυμον αὐτοῦ πόλιν, κατὰ δὲ τὴν ἄλλην ἐν Ἠπειρῷ ποῖα ὅμως σχέσις δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ Θράκης καὶ Ἠπειροῦ; φαινομενικῶς οὐδεμία· κατὰ βάθος ὅμως μεγίστη, ἀφοῦ ὡς ἤδη ἀπεδειξαμεν, ὁ ἱστορικὸς κόσμος εἶνε πάντῃ διάφορος τοῦ ὀμηρικοῦ, ὅστις ἦτο στενός, περι-

1) Πολυβίου· Ἱστορία Βιβλ. ΙΓ'. 10 Στράβ. Ζ, 319.

λαμβάνων ἀρχικῶς μόνον τὰς Νήσους Κερκύρας-Παξῶν καὶ τὴν ἀπέναντι αὐτῶν Ἑπειρον, παλαιὰν τε καὶ Νέαν, ὡς ἐκαλεῖτο ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ καὶ Βυζαντινῇ ἐποχῇ, λεγομένην ἅμα καὶ Ἰλλυριαν ἐν τῇ στενωτέρῃ γεωγραφικῇ ἐννοίᾳ· καὶ ἥτις ὀνομασία εἶνε ἐλληνικωτάτη σημαίνουσα ὅτι καὶ ἡ λέξις Ἑπειρος, ὡς εἶνε ἐλληνικωτάτη καὶ ἡ ἄλλη ὀνομασία Ἀλβανία καὶ αὕτη οὕσα ταυτοσήμαντος πρὸς τὴν Ἑπειρον. Ἐν ταῖς Νήσοις λοιπὸν Κερκύρα καὶ Παξοῖς καὶ ἐν Ἑπίρῳ, πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν πάντας τοὺς λαοὺς καὶ τὰς πόλεις τὰ ὄρη καὶ τοὺς ποταμοὺς καὶ πᾶν ἐν γένει ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὰ ὀμηρικὰ ἔπη, συνεπῶς καὶ τὴν Θράκην.

Περὶ Θρακῶν, τῶν ὀμηρικῶν θρακῶν ἐγράψαμεν δλίγιστα ἐν τῷ ἔργῳ ἡμῶν «Φῶς ἀπὸ τὰ βᾶθη τῶν αἰώνων» Μέρος I'. «Ἡ ὀμηρικὴ Ἰθάκη»: ὅτι ἡ Ὀμηρικὴ Θράκη εἶνε διάφορος τῆς ἱστορικῆς καὶ νῦν τοιαύτης· ἡ Ὀμηρικὴ Θράκη κατεῖχε τὰ βορειότερα ἢ Β. Δ. μέρη τῆς Θεσπρωτικῆς Ἑπείρου, συνεπῶς ἦτο ἐλληνικωτάτη ὡς καὶ ἡ Ἑπειρος, μέρη δὲ τῆς Θράκης συναφαπτόμενα ἦσαν ἡ Τροία ἢ Ὀμηρικὴ, ἥτις μόνον ἐν τῇ Θεσπρωτίᾳ δύναται νὰ κατατοπισθῇ, ἐκεῖ ὅπου καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐτοποθετεῖτο, δηλονότι ὅπου κεῖται τὸ νῦν Καστρὶ ἢ Κεστρινῆ τῶν ἀρχαίων καὶ ὁ Ἅγιος Βλάσιος ἢ Ἰλιάς· ἐν Ἑπίρῳ ἐπίσης ἡ Παφλαγονία, ἡ Πελασγία, ἡ Καρία, ἡ Φρυγία, ἡ Λυκία καὶ ὄλαι αἱ χῶραι, περὶ ὧν ἀναφέρει ὁ Ὀμηρος ὅτι διετέλεσαν σύμμαχοι τῶν Τρώων· οὗτοι δὲ εἶναι οἱ Θράκες οἱ ἀναπτύξαντες πολὺ πρὸ τῶν ἱστορικῶν χρόνων πολιτισμὸν μέγιστον ὅστις ὑπῆρξεν ἡ ζύμη ἢ ζυμώσασα ὀλόκληρον τὴν ἀνθρώποπότητα· καὶ ἡ γλῶσσα τῶν Θρακῶν ἢ χαρακτηριζομένη ὡς βάρβαρος εἶναι ἐλληνικωτάτη, αὕτη αὕτη ἢ πρωτόγονος προομηρικὴ γλῶσσα, ἡ μήτηρ τῆς Ὀμηρικῆς γλώσσης, καὶ ὄλων τῶν γλωσσῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Σανσκριτικῆ, Ζενδικῆ, Αἰγυπτιακῆ, Συμεριανῆ, Ἑβραϊκῆ, Ἀραβικῆ καὶ ἐν γένει πᾶσαι αἱ Ἰνδοευρωπαϊκαὶ καὶ Σημιτικαὶ λεγόμεναι γλώσσαι εἶναι κλώνοι, βλαστοί, τέκνα τῆς ἀρχηγίου Ἑλληνικῆς-Θρακικῆς γλώσσης, τῆς σωζομένης ὀπωδύποτε· εἰ εἰς πλείστα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ φερούσης διαφόρους ὀνομασίας, ὡς ἡ Ἀλβανικὴ λεγομένη γλῶσσα, ἡ Τσακωνικῆ, ἡ τοῦ Πόντου, Ἰονίου, Κύπρου καὶ τῶν Νήσων καὶ δὴ Σάμου καὶ Λέσβου κατὰ τὴν προφορὰν τοῦλάχιστον αἱ δύο τελευταῖαι· ἀλλ' ἀνεξαρτήτως ὄλων τῶν διαλέκτων τούτων, ἀρκεῖ τις νὰ γνωρίσῃ κατὰ βᾶθος τὴν γλῶσσαν τοῦ Ὀμήρου διὰ νὰ ἐννοήσῃ πᾶσας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου, διότι εἰς πᾶσας σώζονται αἱ ἀρχαῖαι ἐλληνι-

καὶ ρίξαι μεθ' ὅλας τὰς ποικίλας μορφὰς τὰς ὁποίας προσέλαβον διὰ τῆς πολυποικίλου ἐπενδύσεως διὰ τῶν φωνηέντων· ἡ ἀρχαία πρωτόγονος γλῶσσα δὲν εἶχε τόσα φωνήεντα, εἶχε μόνον σύμφωνα, δὲν εἶχε τόνους, εἶχε μᾶλλον τοὺς τραχεῖς φθόγγους, αὐτοὺς τοὺς ὁποίους ἀπαντῶμεν εἰς τὰς ἄλλας γλώσσας, ἀλλ' οἱ ὅποιοι διετηρήθησαν ἐν μέρει μόνον ἐν τῇ Ὀμηρικῇ καὶ Ἀττικῇ, πρὸ πάντων ὁμοῦς ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν χωρίων, ἥτις δὲν κατενοήθη, διὰ τοῦτο τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἑλληνικῶν λέξεων ἐθεωρήθη ὡς ξενικῆς προελεύσεως, Ἑλληνικώταται δὲ λέξεις ἐξελήφθησαν καὶ ἐκλαμβάνονται ἔτι ὡς ξενικαὶ Τουρκικαί, Ἰταλικαί, Σλαβικαί, Ἀλβανικαί· ἐντεῦθεν καὶ τὸ μέγα ἔγκλημα ὡσεὶ διέπραξαν οἱ Ἕλληνας εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, τὰς διαφοροῦς τοπωνυμίας αἱ ὁποῖαι ἀνάγουν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς μακροτάτους αἰῶνας νὰ ἀντικαταστήσωσιν δι' ἄλλων, ὡς ἀτυχῶς ἐγένετο τοῦτο καθ' ὑπερβολὴν σφόδρα κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους καιροὺς, καὶ μάλιστα ἐν Ἠπείρῳ· ἐκεῖ πρὸ πάντων ὅπου ἔπρεπε μετὰ ὑρησκειτικῆς εὐλαβείας νὰ διατηρηθῶσιν αἱ ἀρχικαὶ τοπωνυμιαί, αἱ περικλείουσιν ἀφάνταστον ἱστορίαν τῆς προγονικῆς ἐνκλείας.

Ἀτυχῶς πάντοτε ὑπήρξαμεν ἐπιπόλαιοι καὶ ἀμελέτητοι, ρημουλκούμενοι ἀπὸ τοὺς Ὑπεροῖους καὶ θαυμάζοντες καὶ πιστεύοντες καὶ δεχόμενοι πᾶν ὅτι αὐτοὶ μᾶς εἶπον, θεωροῦντες αὐτὸ τοῦτο θέσφατα τὰ διδάγματα αὐτῶν. Ἄλλ' οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου δὲν πταίουν· ἡ ἀρχὴ τοῦ κακοῦ ἐδόθη ἀπὸ μέρους τῶν Ἑλλήνων κατὰ πάσας τὰς ἐποχάς. Ἐκπλήσσειται τις καὶ ὑπὸ ἀπαγοιτεύσεως καταλαμβάνεται ἀναγινώσκων ὅσα ἀπ' ἀρχῆς οἱ Ἕλληνας ἔγραψαν οὐ μόνον τυχαῖοι συγγραφεῖς, ἀλλὰ κλασικοὶ ἱστορικοὶ, Φιλόσοφοι, Ποιηταί, Ρήτορες, Γεωγράφοι ¹⁾, ἐπαναλαμβάνοντες κατὰ κόρον αὐτὰ ταῦτα, ἅτινα καὶ σήμερον δογματίζουσιν οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου καὶ ἐπαναλαμβάνομεν ὡς ψιττακοὶ οἱ νεώτεροι Ἕλληνας, περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν πρώτων Ἑλλήνων, τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν· καὶ δὴ τῆς γλώσσης αὐτῶν, τὸ μυστικὸν τῆς ὁποίας δὲν ἠδυνήθησαν ποσῶς νὰ κατανοήσωσιν· διὰ τοῦτο καὶ ἡ συγ-

1) Τοὺς ἀρχαίους ἠκολούθησαν δι' εὐνοήτους λόγους οἱ πρώτοι συγγραφεῖς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ πάντας ὑπερβᾶς Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ὁ εἰς πάντα τὰ συγγράμματα αὐτοῦ καὶ δὴ τοὺς Στωικαίους, ἀγωνιζόμενος νὰ σποδείξῃ τοὺς Ἕλληνας κλέπτας, ἀπὸ τῶν βαρβάρων κλέψαντας τὴν φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν καὶ τὰ πάντα· ἐν-φ' τούταντιον οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας Βασίλειος καὶ Γρηγόριος ἦσαν δικαιοτέροι· ἀλλὰ τοῦτο δὲν μᾶς ἐκπλήττει ἀφοῦ βαρβάρους ἐκάλουν καὶ τοὺς Ἠπειρώτας, Ἀκαρνάνας, Ἠλείους, Θράκας, Φρύγας, Κάρας, Φοινίκας πάντας γνησιωτάτους Ἕλληνας· καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς Λεσβίους.

κριτικῆ λεγομένη ἐπιστήμη τῶν γλωσσῶν ἐλάχιστα ἀπέδωκε μέχρι τοῦδε, διότι αἱ βάσεις αὐτῆς εἶναι σαφραὶ καὶ ἤτις τότε μόνον θὰ ὀρθοποδήσῃ ἂν θελήσῃ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἡλυδία λίθος τῶν γλωσσῶν δὲν εἶναι, ὡς νομίζεται μέχρι τοῦδε, ἡ Σανσκριτικὴ, ἢ αὐτὴ ἢ ἐκείνη, ἀλλὰ μόνον ἡ πρωτόγονος ἐλληνικὴ Ἡπειρωτικὴ ἢ Θρακικὴ, ἡ μήτηρ ὄλων τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, τὸ φύραμα, τὸ ἄλας αὐτῶν οὐχ' ἦττον οἱ Γλωσσολόγοι, ὡς ὁ Steintal, διείδον ὅτι καὶ γλώσσαι ἔχουσαι ἀναλογίαν μεταξὺ τῶν ἀπορρέουσιν ἐκ μητρικῆς τινὸς γλώσσης λαλουμένης ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις, ἠγνόησαν ὅμως ἢ δὲν ἠθέλησαν νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἡ ἀγνωστὸς αὕτη μητρικὴ γλώσσα, εἶναι ἡ πρωτοελληνικὴ, αὕτη αὕτη ἡ Ἑλληνικὴ ὑπὸ τὰς διαφορὰς αὐτῆς μορφάς, ἢ διαλέκτους ἢ παραφράδας, ἢ πρωτόγονος θρακικὴ διότι οἱ Θραῖκες, ἀπ' ἀρχῆς εἶχον πρωτοστατήσει ἐν τῷ Ἑλληνικῷ καὶ συνεπῶς ἐν τῷ παγκοσμίῳ πολιτισμῷ. Εὐμολπίδαι, Ὀρφεῖς, Φιλάμμωνες, Θαμύριδες, Μουσαιοὶ Αἶναι ἦσαν πάντες Θραῖκες, αὐτοὶ οἱ πρῶτοι διδάξαντες εἰς τοὺς πρῶτους, Ἑλληνας τὰ μυστήρια τῶν Θεῶν, οἱ δώσαντας εἰς αὐτοὺς γλώσσαν, νόμους καὶ μουσικὴν, καὶ πᾶν ὅ,τι συντελεῖ πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Θραῖκες ἦσαν καὶ οἱ Πελασγοὶ οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν κοινὴν πίστιν· Θραῖκες ἦσαν καὶ οἱ Δωριεῖς, οἵτινες, ὡς οἱ Θεσσαλοὶ, ἐξ Ἡπείρου κατελθόντες κατέκλυσαν τὴν Θεσσαλίαν, Βοιωτίαν, Πελοπόννησον, Ἀττικὴν, τὰς Νήσους, Μακεδονίαν, τὴν ἱστορικὴν Θρακίαν καὶ τὴν Ἀσίαν καὶ πέραν ἔτι μέχρι τῶν περάτων τῆς Γῆς. Οἱ Θραῖκες οἱ Προέλληνες Ἡπειρώται, οἱ Λέλεγες—Κᾶρες καὶ Φρύγες καὶ Πελασγοὶ.

Ὡς τοσάκις ἀνεγράψαμεν καὶ δὲν θὰ παύσωμεν γράφοντες οἱ Ἕλληνες πρῶτοι πρὸ δεκάδων χιλιᾶδων ἐτῶν, φύσει μετανάσται, κατέκλυσαν τὸν κόσμον ὅλον ἐκμεταλλεινόμενοι τὰ μεταλλοφόρα ἐδάφη τῆς Γῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκπολιτίζοντες τοὺς ἀγρίους καὶ βαρβάρους λαοὺς διὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ· χιλιᾶδες ἔτη πρὶν ἢ ἀνακαλυφθῆ ὁ νέος κόσμος οἱ Ἕλληνες τὸν εἶχον γνωρίσει διὰ τοῦτο καὶ δὲν μᾶς ἐκπλήττει ὅταν ἀναγινώσκωμεν ὅτι εἰς τὸ Μεξικόν, τὴν Ἀργεντιάν, τὴν Ἀμερικὴν, τὰς Ἰνδίας, καὶ αὐτὴν τὴν Σίναν ἀπαντῶνται λαοὶ τῶν ὁποίων ἡ γλώσσα εἶναι καθαρῶς Ἑλληνικὴ τῆς προομηρικῆς ἐποχῆς· ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ μῦθοι αὐτῶν συνταντίζονται μετὰ τῶν μύθων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· ἐπαναλαμβάνομεν λοιπὸν τό: ὅτι ἐγένετο ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος ὅτε ὁλος ὁ κόσμος ἦτο Ἑλλὰς, αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο χιλιᾶδες ἔτη πρὸ τοῦ Ὀμήρου. Τὰ ὅσα ὁ Κομφούκιος γράφει περὶ τοῦ

Ἰεροῦ Ἰρίποδος περὶ τοῦ ὁποίου ἐσημειώσαμεν ἤδη, εἶναι χαρακτηριστικώτατα ἄλλως πάντες οἱ λαοὶ οὗτοι διετήρησαν τὴν ἀνάμνησιν : ὅτι οἱ πρόγονοι αὐτῶν ἦλθον ἐκ τῶν βορείων ἢ βορειοδυτικῶν μερῶν· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ Ἕλληνες οἱ τολμηροὶ ἐκεῖνοι πλοηγοὶ «οἱ ναυσίκλυτοι», οἱ φθάσαντες πρὸ χιλιάδων ἐτῶν, πολὺ πρὸ τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς, εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Ἰνδοί, Σῖναι, Φοίνικες, Αἰγύπτιοι, Βαβυλώνιοι, Ἐτροῦσοι, Σουμέριοι καὶ οἱ λοιποὶ λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος τὸ πᾶν ἔλαβον ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ ἐν τῇ διαρροῇ τῶν αἰῶνων ἰδιοποιθέντες τὰ τῶν Ἑλλήνων, παρουσιάσθησαν ὡς οἱ ἐκπολιτισταὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἡ ἱστορία δὲν δύναται νὰ πλαστογραφῆται ἐπ' ἀπειρον. Εὐτυχῶς ἔχομεν τὸν Ὅμηρον. Ὁ θῆλων δὲ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἱστορίαν τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος πρέπει νὰ μελετήσῃ βαθύτατα τὴν ὁμηρικὴν καὶ προομηρικὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ ρίζα ὅλων τῶν γλωσσῶν.

Ἡ ἀλήθεια, ἡ φαεινὴ ἀλήθεια τῶν ἡμετέρων λόγων θὰ καταδειχθῇ ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς σημασίας τῆς λέξεως Οὐσκουδάμα, ἥτις οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ὑπ' οὐδενὸς μέχρι τοῦδε κατενοήθη, θεωρηθεῖσα ὡς βάρβαρος ἐνῶ εἶνε ἑλληνικωτάτη λέξις, ταῦτοσήμαντος πρὸς τὰς ἄλλας ὀνομασίας τὰς ὁποίας ἔχει ἡ πόλις τῆς Ἀδριανουπόλεως κυρίως Ἀδρανιούπολεως ἢ Δρινουπόλεως, τῆς Ὀδρουσοῦ καὶ Ὀρεστιάδος Δρινούπολις, Ὀδρουσός, Οὐσκουδάμα καὶ Ὀρεστιάς, πᾶσαι αὐταὶ αἱ ὀνομασίαι ἔχουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φαεινὴν ἐννοίαν, διότι πᾶσαι ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἀργύρον, τὰ πολύτιμα καὶ εὐγενῆ, ἀλλὰ καὶ κακοποιὰ ταῦτα μέταλλα, τὰ ὁποῖα ἀπεθέωσαν κυριολεκτικῶς οἱ χρυσοὶ ὄντως πρόγονοι ἡμῶν. Ἡ Ἡπειρωτικὴ Ὀμηρικὴ Θράκη ἦν ἡ Μητρόπολις τῆς ἱστορικῆς τοιαύτης, ἥτις κατ' ἀρχὰς περιοριζομένη εἰς τὰς περὶ τὸν Στρομῶνα καὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος, ἐπεξετάθη βαθμηδὸν ἐφ' ὅλης τῆς χώρας, ἥτις σήμερον φέρει τὸ ὄνομα τῦτο. Ὡς ἡ ὀνομασία Ἡπειρος οὕτω καὶ ἡ Θράκη σημαίνει τόπον, ἔδαφος χρυσοφόρον· τοιοῦτον δὲ ἦτο καὶ εἶναι ἡ περὶ τὸ Πάγγαιον χώρα. Ὡς τὸ ὄνομα Πάγγαιον ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἐκ τῆς ἑλληνικωτάτης ρίζης Παγ, Παχ, Πάξ τῆς δηλούσης τὸν πάξ, τὸν χρυσόν, οὕτω καὶ ἡ Θράκη ἐκ τῆς ρίζης Δρα προσερχομένη, σημαίνει: ἔχει χρυσόν, διότι ὁ δράκων καὶ ὁ ὄφις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦσαν ἡ κατ' ἐξοχὴν προσωποποιήσις τοῦ χρυσοῦ. Ἄλλ' εἴτε ἀπὸ τὸ «δράκος» προσέρχεται ἡ Θράκη, εἴτε ἀπὸ τὸ «Τηρεὺς ἢ Θήρας», εἴτε ἀπὸ τὴν νύμφην Θράκην τὴν Τιτανίδα, τὸ ὄνομα ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὸν χρυσόν καὶ τὰ μέταλλα. Θαρσεῖς καὶ Ταρτησοὺς ἐλέγετο ἡ κατ' ἐξοχὴν χώρα τοῦ χρυσοῦ.

Οἱ Θράκες δὲ καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν προσελθόντες Κάρες καὶ Φρύγες ἦσαν Χρυσοθηραὶ ἀνιχνεύοντες τὸν χρυσὸν κατὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ ἐκμεταλλεύόμενοι αὐτόν· Ἡλέξιος Κάρῳ ἔχουσα σχέσιν πρὸς τὴν λάμπιν σημαίνει σκάπτειν, ὀρύσσειν μεταλλεύεσθαι. Ἐβραϊστὶ κατ' ὄσημαίνει ὀρύσσειν· καὶ Σουμεριστὶ Καγα-αγα εἶναι τὸ λάμπων, στίλβων. Κυρῆ ἡ ἀνατολὴ καὶ Kurasu ἢ Karasa ὁ χρυσός· διὰ τοῦτο καὶ Καρμάντιον ἐλέγετο τὸ ὄρος τοῦ χρυσοῦ Παγγαίου· Καρμέντης δὲ ὁ θεὸς τοῦ ἐμπορίου, ὁ κερδῶς Ἑρμῆς καὶ Καρκίνοι Κάρβειροι Κάρες ὄθεν ἐλέγοντο, οἱ τὸν χρυσὸν ἐξορύσσοντες· ἀλλὰ σὺν τῇ χρυσοθηρίᾳ καὶ τὰς ἐπιστήμας θεραπεύοντες. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς γράφων περὶ Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε γνώμην, ὅτι αὐτοὶ πρῶτοι «ἀστρολογίαν εἰς ἀνθρώπους ἐξήνεγκον· λύχνους τε καίειν, πρῶτοι κατέδειξαν καὶ τὸν ἐνιαυτὸν εἰς δώδεκα μῆνας διήλον, Γεωμετρίας τε εὑρεταὶ γεγόνασιν», προτίθησιν: «Εἰσὶν δὲ οἱ Κάρας τὴν δι' ἀστέρων πρόγνωσιν ἐπινοηθέντες λέγουσιν», τοῦθ' ὅπερ εἶνε καὶ τὸ ἀληθές¹⁾. Ἀλλὰ καὶ Φρύγες τὸ αὐτὸ σημαίνει. Ὁ Σχολιαστὴς τῶν Ἀργοναυτικῶν τοῦ Ἀπολλωνίου ἀναφέρει ἐκ τῆς «Φορωνίδος» ὅτι: πρῶτοι οἱ Φρύγες εὑρόντες τὸν σίδηρον κατεργάσθησαν αὐτόν καὶ ὁ Στράβων καὶ ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἀναφέρουσιν ὅτι οἱ Φρύγες Δάκτυλοι ἀνεκάλυψαν τὸν σίδηρον²⁾· ἐντεῦθεν καὶ ὁ σίδηρος ferrum λέγεται· ἀλλ' οὐ μόνον τοῦτο, ὡς οἱ Κάρες, οὕτω καὶ οἱ ἠμόφυλοι αὐτῶν Φρύγες ἔχουσιν λαμπρὰν ἱστορίαν ὡς λέγει περὶ αὐτῶν Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς³⁾:

«Τινὲς δὲ τῶν Ἰδαίων καλουμένων Δακτύλων σοφοὺς τινὰς πρώτους γενέσθαι λέγεσθαι. Πτήσεις δὲ ὀρνίθων παραφυλάξαντο πρῶτοι Φρύγες εἰς οὓς ἦτε τῶν Ἐφρεσίων λεγομένων γραμμάτων, καὶ ἡ τῶν κατὰ τὴν μουσικὴν εὑρεσις ρυθμῶν ἀναφέρεται. Δι' ἣν αἰτίαν οἱ παρὰ τοῖς μουσικοῖς Δάκτυλοι τὴν προσηγορίαν εἰλήφασιν. Φρύγες δὲ ἦσαν οἱ Ἰδαῖοι Δάκτυλοι. Ἡρόδωρος δὲ τὸν Ἡρακλέα, μάντιν καὶ φυσικὸν γενόμενον ἱστορεῖ παρὰ Ἀτλαντος τοῦ Φρυγῶς διαδέχεσθαι τοὺς τοῦ κόσμου κίονας· αἰνιττομένου τοῦ μύθου, τὴν τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην μαθήσει, διαδέχεσθαι». Καὶ ὁ Τατιανὸς «Φρύγες δὲ οἱ ἀμφό-

1) Σφωματ. Βιβλ. Α. Migne 8.781. Τατιανὸς πρὸς Ἑλληνας Α.

2) Σφίβων 423. Σχολιαστὴς Ἄργων. Ἀπολ. Α. 1129. Ν. Π. Ἐλευθεριάδου Πελασγικὴ Ἑλλάς 231.

3) Σφωματ. Βιβλ. Α. 132 Κεφ. Migne Gr. 8, 781, 784 Τατιανοῦ πρὸς Ἑλληνας Κεφ. Α.

τεροι τὴν διὰ σύριγγος ἁρμονίαν συνεστήσαντο»¹⁾. Ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς θεωροῦσι τοὺς Φρύγας «τὸ ἀρχαιότατον ἔθνος τοῦ κόσμου», «παλαιότατους τῶν ἀνθρώπων»²⁾. Ὡς δὲ ἡ ἀρχαία πατρις τῶν Φρυγῶν ἢ Ἡπειρος, οὕτω καὶ ἡ ἱστορική, ἦτο πλουσιωτάτη εἰς μεταλλεία, διὰ τοῦτο ἄλλως τε καὶ ὠνομάσθη Φρυγία ταῦτοσημάντως ὡς καὶ ἡ Θρακὴ καὶ ἡ Καρία, διότι Κᾶρες καὶ Φρύγες ἦσαν φυλαὶ Θρακικαὶ - Ἡπειρωτικαί. Ἀλλὰ περὶ τούτων πάντων ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ ἐκτενεστέρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

«Ἄφ' Ἑλλήνων ἤρξε φιλοσοφία,
ἧς καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τὴν βάρβαρον
ἀπέστραπται προσηγορίαν»

(Διογένης Λαέρτιος)

«Πλησίον δέ που καὶ τὰ ἀργυρεῖα τὰ
ἐν Δαμαστίῳ»

(Στράβων)

Γράφοντες περὶ τῆς ἐν Θρακίᾳ Οὐσκουδάμας θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὴν σημασίαν τῶν ἄλλων ὀνομάτων τῆς Θρακικῆς ταύτης πόλεως δηλονότι Ἀδριανουπόλεως, Ὀρρεσιτιάδος, Ὀδρουσοῦ, ἀλλὰ καὶ «Γονεῖς» διότι καὶ τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἔφερε κατ' ἀνάγκην ὅμως, μὴ διαθέτοντες ἱκανὸν χῶρον τῶν «Θρακικῶν» θὰ διαλάβωμεν περὶ αὐτῶν ἐν ἄλλῃ σχετικῇ Μελέτῃ ἡμῶν περὶ τῆς Ἡπειρωτικῆς Οὐσκουδάμας. Τοῦτο μόνον σημειοῦμεν ὅτι πᾶσαι αἱ ὀνομασίαι αὗται σημαίνουσι ὅτι καὶ ἡ Οὐσκουδάμα, τὸ Ἑλληνικώτατον τοῦτο ὄνομα, ὅπερ εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ Ἡπειρωτικὸν Δαμάστιον, ὅπου ὁ Στράβων τοποθετεῖ τὰ «ἀργυρεῖα». «Τῆς Ἐπιδάμνου καὶ Ἀπολλωνίας μέχρι τῶν Κεραυνείων ὑπεροικοῦσι Βυλλίονες καὶ Ταυλάντιοι καὶ Παρθίνοι καὶ Φρύγοι· πλησίον δέ που τὰ ἀργυρεῖα τὰ ἐν Δαμαστίῳ, περὶ ἃ Δυέσται συνεστήσαντο δυναστείαν, καὶ Ἐγγέλνες, οὗς Σεσαρηθίους καλοῦσι»³⁾.

«Οὐσκουδάμα» δὲν σημαίνει μόνον τὸν δόμον καὶ τὸ δόμα, ἔννοιαν ἣν προσέλαβεν ἡ λέξις ἔπειτα, ἀλλ' ἀρχικῶς τὸ «περίφραγμα», τὴν «μάνδραν», τὸ φρούριον, τὸ κάστρον, τὸ ἔδαφος τὸ περικλείον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τῶν πολυτίμων μετάλλων, καὶ δὴ χρυσὸν ἢ ἄργυρον. **Δα** ἡ γῆ, ἥτις

1) Τατιανοῦ πρὸς, Ἑλληνες Κεφ. Β.

2) Ἡροδ. Β. 2. Ἀρριαν. Νικομ. 46. Στραβ. ΙΑ. 680.

3) Στραβ. Ζ 326.

καὶ Δήμητρα λέγεται, δάμια καὶ ἀδάμια ἢ παρθενικὴ γῆ· καὶ ἀδάμιας λίθος πολύτιμος, ἀλλὰ καὶ πολύτιμον μέταλλον «πολιόν», ἐκ τοῦ ὁποίου ἢ πελώρη Γαῖα, κατὰ τὸν Ἡσίοδον «τεῦξε μέγα δρέπανον», τὴν πελώριον ἄρπην, δι' ἧς ὁ Κρόνος «φίλον ἀπὸ μήδεα πατρός ἐσσημένως ἤμασε· ὅσαι δὲ ραθαμίγγες ἀπέσσηθεν αἱματόεσσαι πάσας δέξατο Γαῖαι»¹⁾. πρὸς τὴν λέξιν δάμ δὲν εἶναι ἄσχετον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀδάμ καὶ τοῦ Κάδμου τοῦ ἐκ προσωποῦντος κατ' ἐξοχήν τὰ πολύτιμα μέταλλα· καθμεῖα λίθος ἐλέγετο ἢ ἐξάγουσα χαλκόν· ὅστις ἐν τῇ ἀρχαιότητι συνετανίζετο τῷ χρυσῷ.

Παρ' Ὀμήρω, ὅπου ἀπαντῶμεν τὴν λέξιν δάμια ἢ ἀπλῶς ἢ ἐν συνθέσει, ἔχει πάντοτε τὴν ἔννοιαν τοῦ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου καὶ τῶν συναφῶν μετάλλων ὡς Ἀδάμιας υἱὸς τοῦ Τρώος Ἀσίου φρονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Μυριόου²⁾. Δάμιασος εἷς τῶν Τρώων³⁾. Δαμαστορίδης⁴⁾. Πολυδάμιας Τρώος καὶ αὐτός⁵⁾. Πολυδάμια σύζυγος τοῦ Αἰγυπτιῶν Θῶνος⁶⁾. Ραδάμανθυς υἱὸς τοῦ Μίνως⁷⁾. Εὐρυδάμιας Τρώος καὶ αὐτὸς πατήρ τοῦ Ἀβαντος, ἀλλὰ καὶ εἷς τῶν μνηστήρων τῆς Πηνελόπης⁸⁾. Ἀδάμιαστος ὁ Ἀδης⁹⁾. Ἰφιδάμιας¹⁰⁾ υἱὸς τοῦ Ἀντήνορος καὶ Θεανοῦς, ὃν ἔπεμψε ὁ πάππος αὐτοῦ Κισσεὺς Βασιλεὺς τῶν Θρακῶν εἰς Τροίαν. Λαοδάμιας υἱὸς τοῦ Ἀντήνορος Τρώος¹¹⁾. Λαοδάμιας υἱὸς τοῦ βυσιλέως τῆς Σχερίας-Φαιακίας Ἀλκινόου¹²⁾. Λαοδάμια ἢ Δηδάμια θυγάτηρ τοῦ Βελλεροφόντου μήτηρ ἐκ Λιδὸς τοῦ Σαρπηδόου, φρονευθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος¹³⁾. Ἰπποδάμιας εἷς τῶν Τρώων φρονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως¹⁴⁾. Ἰπποδάμια θυγάτηρ τοῦ Ἄτρουκος, γυνὴ τοῦ Πειριθόου, μήτηρ τοῦ Πολυπόιτου¹⁵⁾. Ἰπποδάμια θυγάτηρ τοῦ Ἀγγέου¹⁶⁾. Ἰπποδάμια τὸ κύριον ὄνομα τῆς Βρισηίδος¹⁷⁾. Ἰπποδάμια θερακαινὴς τῆς Πηνελόπης¹⁸⁾. Ἰππόδαμος υἱὸς τοῦ Μέρποπος Τρώος¹⁹⁾. Χερσιδάμιας υἱὸς τοῦ Ηριάμου²⁰⁾. Ἐν γένει δὲ τὸ ὄνομα Ἰππόδαμος ἔφερον ἦρωες Τρώες· Ἡπειρώται, Θρακῆς καὶ Πελοποννήσιοι, ὡς ὁ Κάστωρ, Ἄτρευς, Διομήδης, Ἀμφιδάμιας ἦρωες Κυθήριοι,

1) Ἡσίοδου Θεογονία 161. 162. 179—184.

2) Ἰλιάς Μ. 144. Ν. 560.— 3) Ἰλιάς Μ. 183.— 4) Ἰλιάς Π. 416. Ὀδύσ. Χ. 293.— 5) Ἰλιάς Μ. 231. Α. 57. Ρ. 60. Σ. 249.— 6) Ὀδύσ. Δ. 228.— 7) Ἰλιάς Σ. 321. 322. Ὀδύσ. Δ. 564 Η. 323.— 8) Ἰλιάς Ε. 149. Ὀδύσ. Σ. 297. Χ. 283.— Ἀμφιμέδων, Δαμαστορίδης καὶ Δημοστόλεμος ἔτεροι μνηστές τῆς Πηνελόπης. 9) Ἰλιάς Ι. 158.— 10) Ἰλιάς Β. 844. Α. 221.— 11) Ἰλιάς Ο. 516.— 12) Ὀδύσεια Θ. 116.— 13) Ἰλιάς Ζ. 496. 205.— 14) Ἰλιάς Υ. 401.— 15) Ἰλιάς Β. 272.— 16) Ἰλιάς Ν. 429.— 17) Σχολιαστῆς τοῦ Ὀμήρου Α. 184 ἢ κατ' ἄλλους ἢ Χρυσῆς.— 18) Ὀδύσ. Σ. 182.— 19) Ἰλιάς Α. 334. Β. 830.— 20) Ἰλιάς Α. 423.—

εις ὃν ὁ Ἀπόλλων ἔδωκε τὴν Σκάνδειαν, τὴν ὁποίαν πάλιν ὁ Ἀμφιδάμας παρεχώρησεν εἰς τὸν Μόλην, καὶ αὐτὸς εἰς τὸν Μηριόνην ¹⁾).

Ἐπίσης Ἀμφιδάμας υἱὸς τοῦ Βουσίριδος φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους· ἕτερος φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατρόκλου· ἕτερος ὁ Λυκούργου καὶ Κλεοφίλης ἢ Εὐρυνόμης, ἐξ ἧς ὁ Μελανίας, κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον Λαοδάμας ὁ Ἐτεοκλέους, κατὰ τὸν αὐτόν, φυγὼν εἰς Ἰλλυρίαν, ὡς ἐπίσης Λαοδάμεια ἢ τοῦ Ἀκάστου, καὶ Δαμασίχθων ἐκ τῆς Νιόβης. Δηϊδάμεια σύζυγος τοῦ Πειρίθου τοῦ φίλου τοῦ Θησέως· ἑτέρα ἢ θυγάτηρ τοῦ Περιήρονος σύζυγος τοῦ Θεοτίου, μήτηρ τῆς Λήδας, Ἀλθαίας καὶ τοῦ Ἴφικλέους. Ἴπποδάμεια μία τῶν Δαναίδων· Ἴπποδάμας ὁ τοῦ Ἀχελφῶου καὶ Περιμήδης. Ἀλκιδάμεια ἐκ τοῦ Ἐρμού γεννήσασα τὸν Βοῦνον. Φιλοδάμεια ἐκ τοῦ Ἐρμού γεννήσασα τὸν Φάριν. Ἀμφιδάμας υἱὸς τῆς Χρυσοτελείας τοῦ Ἀρκάδος· Ξενοδάμας υἱὸς τοῦ Μενελαίου ἐκ Κνωσίας Νύμφης. Εὐρυδάμας υἱὸς τοῦ Αἰγύπτου· Τηλέδαμος υἱὸς Ἀγαμέμνονος. Νικοδάμας ἐπίσημος χαλκουργὸς Ἀρκάς· Εὐρυδάμεια θυγάτηρ τοῦ Φυλέως. Δαμασκὸς υἱὸς τοῦ Ἐρμού καὶ τῆς Φιλομήδης ἐλθὼν ἐξ Ἀρκαδίας εἰς Συρίαν καὶ κτίσας, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, τὴν Δαμασκὸν παρὰ τὸν Χρυσορροάν ποταμόν· Δάμαστος ὁ ἐξ Ἀρκαδίας ὁ καὶ Κερκύων, ὃν ἐφόνευσεν ἐν Σαλαμῖνι ὁ Θησεύς. Ἀδάμαστος Ἰθακήσιος πατὴρ τοῦ Ἀχαιμενίδου ἐταίρου τοῦ Ὀδυσσέως. Ἀμφιδάμας βασιλεὺς τῆς Χαλκίδος, Ἀστυδάμεια, ἐξ ἧς ὁ πατὴρ Ὀρμενος ἐγέννησε τὸν Κτήσιππον. Ἀστυδάμεια γυνὴ τοῦ Ἀκάστου ἀγαπήσασα τὸν Πηλέαν, δι' ὃ καὶ ἐκρεμάσθη ἢ σύζυγος αὐτοῦ Ἀντιγόνη· κατ' ἄλλην παράδοσιν ἢ Ἀστυδάμεια ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πηλέως. Εὐρυδάμας υἱὸς τοῦ Πελίου, ἀδελφὸς τοῦ Ἴφιδάμαντος, Ἀστυδάμεια θυγάτηρ τοῦ Ἀμύντορος βασιλέως τῶν Δολόπων μήτηρ τοῦ Τληπολέμου, ἢ κατ' ἄλλους θυγάτηρ τοῦ Φόρβαντος καὶ γυνὴ τοῦ Γλαύκωνος. Ναυσιδάμεια ἢ μήτηρ τοῦ Αὐγείου. Ἀλκιδάμας φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Πύρρου Νεοπτολέμου, ὅστις διὰ τὸν φόνον τοῦτον δῆθεν δὲν ἐπανῆλθεν εἰς Φθίαν, ἀλλ' ἦλθεν εἰς Ἡπειρον· Ἀμβρακίαν, τὴν φυσικὴν πατρίδα, αὐτοῦ, ἐξ ἧς οὐδέποτε ἐχωρίσθη ἢ ἐν Θεσσαλίᾳ Φθία ὑπῆρξεν ἀπλῶς ἀποικία τῶν Ἡπειρωτῶν τῆς Ἀμβρακίας. Τηλεδάμας υἱὸς τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τῆς Καλυψοῦς. Δαμῖος ὁ Ζακύνθου, Δαμασίστρατος, κατὰ τὸν Πανσανίαν, βασιλεὺς τῶν Πλαταιῶν. Δαμασίας υἱὸς τοῦ Πενθίλου ἕγγονος τοῦ Ὀρέστου. Δ α μ α σ ἄ ἐ ν Π α ξ ο ῖ ς.

Δαμνὼ σύζυγος τοῦ Δαναοῦ γεννήσασα τὰς 50 Δαναίδας. Δαμάσιος ἢ Δαμάσιππος υἱὸς τοῦ Ἰκάρου καὶ ἀδελφὸς τῆς Πηνελόπης. Ἰοδάμα θυγάτηρ τοῦ Ἰτώνου ἄπολιθωθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς· ὁ Ἴτω-

1) Ἰλιάς Κ. 268.

νος ἐθεωρεῖτο ὡς ἐφευρέτης τῆς χύσεως τοῦ χαλκοῦ, Ἰτώνη δὲ καὶ ἡ Ἀθηναῖα. Θάμυρις ὁ Θραξ ὁ τόσον ὑμνούμενος εἰς τὰς Ἑλληνικὰς παραδόσεις. Δαμηθάλης Φεναάτης κατασκευάσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τὸν ναὸν τῆς Θεσμίας Δήμητρος, μίας τῶν Καβείρων. Ἀθαμᾶνες—Ἀδαμᾶνες ἐν Ἠπειρῷ μεταλλουργοὶ καὶ αὐτοὶ 1)· διὰ τοῦτο ὁ Ἠφαιστος ἀρχηγὸς τῶν Καβείρων ἐλέγετο Ἴμιος Δαήμων, Πανδαμάτωρ Προμηθεὺς, καὶ Δημιουργός· καὶ Δαμία ἢ Θεότης τῆς ἀξήσεως, τῆς ἀφθονίας καὶ τοῦ πλούτου. Δαμασίας ὁ Διόνυσος· Βάκχος· φιλομαθῆς—φιλομηδῆς—φιλομειδῆς ἢ Ἀφροδίτη, ἢ ἀπὸ τὰ μῆδεα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ἀφροῦ τῆς θαλάσσης γεννηθεῖσα πολύχρυσος θεά. Δαμίας-Ταμίας Πολυτίμητος ὁ Ζεὺς, ὁ Δαμαροῦν τῶν Φοινίκων, ὁ Μηδινεὺς τῶν Λυδῶν, ὁ Μαξεὺς τῶν Φρυγῶν. Ἀδάμαστος ἢ Ἀθηναῖα καὶ Δαμάσσιππος, Ἀδάμαστος ὁ Ἄρης, Τιμῆς ὁ Ἀπόλλων· Δαμαῖος ὁ Ποσειδῶν, Δαμάτηρ καὶ Τιμάχοχος ἢ Δήμητρα καὶ ἡ Περσεφόνη Πολυτίμητος· Ἴπποδάμας ὁ Κάστωρ, Κάβειρος καὶ αὐτός, θεὸς μεγάλος τῶν μετάλλων. Ἴπποδάμας ὁ Ἡρακλῆς καὶ αὐτός Κάβειρος. Πανδαμάτειρα ἢ μήτηρ τῶν θεῶν Κυβέλη ἢ κατ' ἐξοχὴν θεὰ τῶν Καβείρων, Ἀδμητίς καὶ Σκιαθίτις ἢ Ἄρτεμις.

Πάντες οὗτοι θεοί, ἡμίθεοι, ἥρωες οἱ ἐκ τῆς Δάμ ἔχοντες τὸ ὄνομα αὐτῶν, ἀσφαλῶς ἔχουσι τὴν ἀναφορὰν αὐτῶν εἰς τὰ μέταλλα, τὸν χρυσοῦν καὶ τὸν ἄργυρον. Ὀπλοδάμας ὁ καὶ Θειοδάμας καὶ Δαμάστης ἐλέγετο εἰς τῶν Γιγάντων· ἦσαν δὲ οἱ Γιγάντες οἱ πρῶτοι πρὸς τὰ μέταλλα σχετιζόμενοι 1) καὶ οἱ Κάβειροι «δαίμονες ἐσχαριῶνος» ἐλέγοντο. Εὐρονδάμας εἰς τῶν Ἀργοναυτῶν οἴτινες ἦσαν οἱ πρῶτοι χρυσοθήραι. Δαμνὼ θυγάτηρ τοῦ Βήλου ἐξ ἧς ὁ Ἀγῆνωρ ἐγέννησε τὸν Φοῖνικα, Ἰσαίαν καὶ Μελίαν· ἦν δὲ ὁ Βῆλος-Γαῖος ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐκπρόσωπος τοῦ χρυσοῦ, ὁ Βάαλ, ὁ Βελίαρ, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος. Δαμναμεὺς ὁ Ἥλιος ταυτιζόμενος πρὸς τὸν Βῆλον· Δαμναμεὺς εἰς τῶν μεταλλουργῶν Ἰδαίων Δακτύλων «Κέλμις, Δαμναμεὺς τε μέγας καὶ ὑπέρβιος Ἀκμίων» Κέλμις δὲ καὶ Δαμναμεὺς οἱ τῶν Ἰδαίων Δάκτυλοι πρῶτοι σίδηρον εὖρον κατὰ τὴν παράδοσιν 2). Καὶ ἕτερος Δάκτυλος Ἰδαῖος ὁ Δέλας εὖρε χαλκοῦ κρᾶσιν· ἢ κατὰ τὸν Ἡσίοδον ὁ Σκύθης· ἦν δὲ ὁ Σκύθης υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους ἢ τοῦ Δευκαλίωνος, κατὰ δὲ τὸν Βιργίλιον ὁ Πολύδωρος· Κάβειροι «δαίμονες» ἦσαν καὶ ὁ Δάρδα-

1) Καὶ οἱ Ἠπειρῶται Σάμηδες-Δάμηδες δὲν εἶναι ἀσχετοὶ πρὸς τὴν σημασίαν τῆς λέξεως δάμῳ· ἐπίσης καὶ ὁ Τζαμανδάς-Δαμαντάς ἐν Λυκανδῷ τῆς Μέλιτινῆς καὶ ἐν Ἠπειρῷ.

2) Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως Στρωματεῖς Α'. 132, Migne Gr. 8,785.

νος¹⁾, Ἰασίωαν καὶ Ἀρμονία οἱ ἀδελφοί. Κάβειρος καὶ ὁ σύζυγος τῆς Ἀρμονίας Κάδμος, ὁ καὶ Ἐρμῆς καὶ Προμηθεὺς καὶ Βῆλος καὶ Κρόνος· ἦν δὲ ὁ Κάδμος ὁ εὐρετῆς τῶν ἐκ χρυσοῦ μεταλλείων τοῦ Παγγαίου· «Κάδμος» δὲ ὁ Φοῖνιξ, κατὰ τὸν Εὐστάθιον, λιθοτομίαν ἐξεῦρεν καὶ μέταλλα τὰ περὶ τὸ Παγγαῖον ἐπενόησε ὄρος· κατὰ δὲ τὸν Νόννον, τοὺς Κάβειρους ἐκ τοῦ Ἡφαίστου τοῦ οὐρανίου χαλκῆως «τέκε Θρηέσσα Κάβειρώ», σύμβολον τῶν ὁποίων ἦτο ἡ λαμπάς. Ἦν δὲ ἡ λατρεία αὐτῶν γενική, ἰδιάζουσα ὅμως ἐν τῇ Σαμοθράκῃ τῇ «ζαθέῃ καὶ ἡγαθέῃ», ὅπου μεταξὺ τῶν Κάβειρων ἀναφέρεται καὶ ὁ Ἡρομέδων²⁾, ὄνομα ταῦτοσήμαντον πρὸς τὸ Δαμναμεῖς ἔχων μυστικὴν ἔννοιαν· ἐντεῦθεν ἐξηγείται καὶ τὸ αἰνιγματῶδες ἐφέσειον γράμμα «δαμναμεὺς ἡ δαμναμενεὺς» τὸ ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος τῆς πολυμάζου Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, Ἐκάτης τῆς λιπαροκηδέμενου, ἀναγραφόμεναι μετὰ τῶν ἄλλων συμβολικῶν λέξεων «ἄσκι» «αἶξ ἢ λίξ», «τέτραξ» «ἄισιον³⁾», τὰς ὁποίας οἱ ἀπ' ἀρχῆς σοφοὶ μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας αὐτῶν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξηγήσωσιν· ἐν τούτοις πᾶσαι ἀναφέρονται εἰς τὰ μέταλλα καὶ τὰ Καβειρικὰ μυστήρια καὶ τὴν μητέρα τῶν θεῶν, τῆς ὁποίας θεράποντες ἦσαν οἱ Κορύβαντες-Κούρητες, Τελχῖνες καὶ Δάκτυλοι, οἱ Μεγάλοι θεοί, πάντες εἰς τὰ μέταλλα καὶ τὰ μεταλλεῖα ἀναφερόμενοι. «Δακτύλων σοφοῦς τινὰς πρώτους γενέσθαι λέγουσιν, εἰς οὓς ἦτε τῶν Ἐφεσίων λεγομένων γραμμάτων καὶ ἡ τῶν κατὰ μουσικὴν εὐρεσις ρυθμῶν ἀναφέρεται».

Τὰ Ἐφέσια ταῦτα γράμματα καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι λέξεις αἱ ἀκατανόητοι νομιζόμεναι ἐν Σαμοθράκῃ, Ἐλευσίει καὶ ἀλλαχοῦ ὡς αἱ Κάδουλος Κόης, Ἀξιόκερσος, Ἀξιόκερσα, Ἀξίερος· ἢ αἱ Ἐλευσίνιοι «Κὸνξ ὅμ Πάξ, ἢ αἱ «βέδν, Ζάψ, χθών, πληκτρον, σφίγξ, κνάξ, ξβιχ, χθύπτης, φλεγμός, δρώψ» καὶ πᾶσαι αἱ παρόμοιοι εἶναι λέξεις τῆς προοιμηρικῆς γλώσσης, τῆς κατὰ τὸν Ὅμηρον «γλώσσης τῶν θεῶν», τῆς λησμονηθείσης μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν, ἀλλὰ μετὰ στοργῆς διατηρηθείσης ὑπὸ τῶν ἱερέων, καὶ ἱερᾶς νομιζομένης.

Εἶναι λοιπὸν ἡ λέξις δάμ ἀρχέγονος ἀναφερομένη εἰς τὰ μέταλλα· συγγενεῖς δὲ πρὸς ταύτην αἱ

1) Ἰδὲς ὁ μέγας σιδηρουργὸς ἦν υἱὸς τοῦ Κάβειρου Δαρδάνου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Δίρα. (Γακώβου Θωμοπούλου, Πελασγικά, 9.179).

2) Τὸ ὄνομα Ἡρομέδων ἀναφέρεται ἐπὶ ἀγγείου Καβειρικοῦ, ἐφ' οὗ καὶ τὸ δένδρον περὶ οὗ ἐγράψαμεν ἠδη («Φῶς ἀπὸ τὰ βάθη» τεύχος Δ'. σελ. 43. 44).

3) Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως Στρωματεῖς Βιβλ. 5 κεφ. 8 Míg. Gr. 9,72.

«δαμάρι» φλέψ μεταλλική· «μάδι» τὸ λατόμιον, «τὸ μάτι», τὸ «μαδέν—μαντένι». Ἐπίσης ὁ δάμος-δήμος, δομήτωρ, δαμός, δάμαρ, δάμαλις, δμῶς, δαμάζω, δαμνάω, δαμέα, μιάδδα, μαδαρόν, μάζα, μαζὸς-μαστός, μάτηρ, mater, καὶ πᾶσαι αἱ συναφεῖς λέξεις· μαδ Ἀλβ. ὁ μέγας, ὁ ἰσχυρὸς ὁ πλούσιος· mahd Σανσκρ· ἐπίσης ὁ μέγας· ἀλλὰ καὶ μέ τ τ ο ν, κατὰ τὸν Ἑσύχιον, ὁ μείζων καὶ ἔβρ. μεῶδ· ἢ ἰσχύς.

Ἡ λέξις δὲ μὴ μαδ-μαθ εἶναι στενῶς συνδεδεμένη πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Προμηθέως-Προμαθ, τοῦ Προμέδοντος—Δαμναμέως τῆς Σαμοθράκης, διότι καὶ οὕτως ὡς ὁ Κάδμος μεθ' οὗ συνταυτίζεται, θεωρεῖται ὡς ἐφευρέτης τῆς γραφῆς, ἰατρικῆς, μαντικῆς, ἀστρονομίας, ἀλλὰ καὶ τῶν χρυσῶν μεταλλείων τοῦ Παγγαίου καὶ τῆς τήξεως τῶν μετάλλων· ὁ Ἑσίοδος ἐν τῇ Θεογονίᾳ του γράφων περὶ τῶν Τιτάνων ἐν γένει, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Τιτᾶνος Προμηθέως ποιεῖται ἰδιαζόντως χρῆσιν τῶν λέξεων μαδ, μήδ, ματ, δήμη, μεδ· ὡς· μήδεα, δήμος, δημός, ὑψιμέδων, κάματος, ἀκάματος μητιέτα, δεσμός, μειδῶ, ἢ μάτα, θυμός, καρτερόθυμος, ἀγκημιολήτης, πύματον, θαῦμα, αἰολόμητις, τὰς ὁποίας δι' οὐδένα ἄλλον θεὸν ἀναφέρει, ἐκτὸς τοῦ μεγάλου Κρόνου, ἀλλὰ καὶ οὗτος συνταυτίζεται πρὸς τὸν Προμηθέα-Καδμον¹⁾. Τὰ ὑπὸ τοῦ Προμηθέως λεγόμενα ὅτι:

«Παντέχνου πυρὸς σέλας . . . ἐγὼ ὄπασα . . .
ἐνεργε δὲ χυτὸς

1) Ἐν τῇ πατριδί ἡμῶν Ἀλάτσατα-Ἐρυθραία ἐν ἡ διεσώθη πλήθος ἀρχαιοπρεπῶν καὶ πρωτογόνων λέξεων, τυτὸς Ἀθιγγάνους τυτὸς τόσην σχέσιν ἔχοντας πρὸς τὰ χαλκεία, τὸν Ἴφαιστον, καὶ τὸ πῦρ, λεγομεν «Δέμηδες», ἀκριβῶς ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν διὰ τοῦ ὀνόματος Δάμασος πάντας τοὺς ἔχοντας σχέσιν πρὸς τὸ ὑπόγειον, τὸ πῦρ, καὶ τὰ μέταλλα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀλλὰς γλώσσας πάσας παραφω-ἀδασ αὐτῆς· οὗτω Μαδαγασκάρ λέγεται ἡ χώρα ἢ ἔχουσα μεταλλεῖα χαλκοῦ, μολύβδου, σιδήρου καὶ χρυσοῦ· οἱ κάτοικοι καλοῦν ἑαυτοὺς Μαλαγάσους καὶ Μαδαγάσους, καὶ Μαδικάσους, καὶ Ραδάμ ὄνομα βασιλέως σῦτῶν· λέξεις ταῦτοσήμανται ἢ Μαδαγασκάρ λέγεται ὑπὸ τῶν Ἰθαγενῶν Νόξεν-Δάμπω, δηλονότι Νῆσος τῶν χοίρων, ἀλλὰ δαμπὸν ξαμπὸν εἶναι ὁ χοῖρος· χρ.σ. ὁ ἐκπροσωπῶν τὸν χρυσὸν συμβολικῶς. Δαμασός-Ταμασός ἐν τῇ χρυσοφόρῳ Κύπρῳ καὶ Δηήτῳ ἀναξτῆς Κύπρου. Λομοῦς ὁ χοῖρος, Λαμοῦξ-θαμοῦξ ὁ Ἄδωνις, ὁ τῆς Παγγαίου Ἄφροδιτης ἑραστῆς ὁ υἱὸς τοῦ «ὑπερβάλλοντος πλούτῳ» Κυνήρα, βασιλέως τῆς χρυσοφόρου Κύπρου. Ἀραβιστὶ μαδέν εἶναι τὸ μέταλλον· μα(λ)δάρ ὁ πλούσιος· ματλί χρυσοπάστος· ταμά πλεονεξία· δαμάρ κλέψ· δζεμάλ χάρις, ὠραιότης· δζερεμέ ἀνθρξῆ· ξαμέρ νοῖς· δζερεμί φιλάργυρος· δζεσίμ μέγας· μεδξ πλούσιος· ἐνδοξος, μασδάρ πηγὴ, ἔχουσα ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰ μέταλλα· μεδέρ ἀργιλόδης γῆ.

κεχυμένον ἀνθρώποισιν ὠφελήματα,
χαλκόν, σίδηρον, ἄργυρον, χουσόν τε . . .
πάσαι τέχναι βροτοῖσιν ἐκ Προμηθέως ¹⁾,

δὲν ἐγράφησαν ποιητικῇ ἀδείᾳ, ἀλλὰ ἐκφαίνουσιν τὴν ἀλήθειαν· τὸ πῦρ τὸ κλαπὲν «ἐντὸς κοίλου νάρθηκος» ὑπὸ τοῦ Προμηθέως, ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὸ πῦρ τὸ ὑπὸ τὴν γῆν ὑφ' ὄλας τὰς μορφὰς αὐτοῦ, ρευστόν, μεταλλικόν, ἠλεκτρικόν.

Δὰμ καὶ κατ' ἀντιστροφὴν Μάδ, εἶναι ταυτοσήμαντα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἐκ τοῦ μάδ καὶ δὰμ κατ' ἑκτασιν· ὡς μέδ, μῆδ, δῆμ, δίμ, μέτ, δέμ καὶ λοιπά.

Μέδω, μήδομαι, μέδιμνος, μετῶ μετιορ ματαίω μέδοντες, μῆδος· μέλδω· τήκομαι ἐπὶ μετάλλων, εἶναι λέξεις ταυτοσήμαντοι πρὸς τὸ μάδ, τὸ μέταλλον· μεταναστεύω ἐκζητῶ τὰ μέταλλα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· μητρὰκ ἀραβιστί ἢ σφύρα τοῦ σιδηρουργοῦ· μεταλῆ ὁ κεχυσώμενος καὶ ματῶ ἢ ἀνατολή. Μίτρα παρὰ Πέρσαις ἢ Ἀφροδίτῃ· «χαλκομίτρος» ὁ Κάβειρος Κάστωρ. Μυτραγύρται οἱ दादुखी της Κυβέλης-Ρέας μητρὸς τῶν θεῶν τῆς «Μα», ἥτις εἶναι ἡ προσωποποίησης τῶν μετάλλων· οἱ «μεταιτοῦντες» οἱ ζητοῦντες ἀργύρια, μετά, τὸ μέταλλον, καὶ Μητῶα τὰ ἱερὰ αὐτῆς. Μίθρας ὑπὸ τῶν Περσῶν ὁ Ἀπόλλων.

Τῆς αὐτῆς ἐννοίας τῶν μετάλλων εἶναι καὶ αἱ λέξεις μετάβολοι· οἱ πραγματευταί, οἱ μεταπράται ἔμποροι· μάταιος ὁ ἐκ τοῦ πλούτου ὑβριστῆς καὶ κενόδοξος· μεθόδιτης ὁ τεχνίτης καὶ μέθοδος ἢ τέχνη· μέτοικος καὶ μέτηλγος· μεταναστεύω· μεταπρέπειν κατὰ τὸν Ἡσύχιον, τὸ ὑπερλάμπειν· μετοχή, μετῶ· καὶ πάντα ἐν γένει τὰ ὀνόματα τὰ ἐκ τοῦ μετ σύνθετα· ὁ λαὸς συνήθως τοὺς ἀστερισμοὺς καλεῖ· σημάδια· σ η μ ἄ δ ι ἐπίσης λέγεται ὁ χρυσοῦς δακτύλιος τοῦ ἀραβῶνος, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ χρυσοῦν νόμισμα τὸ διδόμενον ὡς ἀραβῶν ὑπὸ τοῦ Γαμβροῦ εἰς τὸν προξενητήν ²⁾.

κέρμας· μουτεκεφιλ σπηλαιώδης· μετά· κέρδος· μεδρεπάζ μεταπράτης καὶ λοιπά· ἐβραϊστί μαθέρ ἢ σκαπάνη δι' ἧς τὰ μέταλλα ὀρύσσονται· ματορέφ τὸ χωνευτήριον τῶν μετάλλων· μεταιλὰ σιδηρίον· μετσουλά ὀρυχείον· ματσέμβρα εἶδωλον τοῦ Β'άλ-Βήλ· Ὀφωος-χρυσοῦ· ματσεβέθ στήλη ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῶν σπηλῶν τοῦ Ἡρακλέους· δηλονότι τῶν μετάλλων· μάτμων θησαυρὸς ὑπόγειος· κεδέμ-καδέμ-Κάδμος ὁ χρυσοῦς· Σανσρκ. mātrām ὕλη· mātar μάχαιρα· mahas λάμψις, medus λίθος καὶ λοιπά. Περσιστί δζουμέρ ἐλευθέριος, γενναῖος· δζεχεννίμ καὶ δζεχιμ ἄδης· δζάν ψυχή· δζαμὸς δάμαλις. Ἀλβάνιστί· μάτ ἢ γῆ· βετίμ ἀστραπή, μαδέν μεταλλεῖα, τὸ μαῦδι τοῦ Ἡσυχίου, τὸ λατόμιον· καὶ μάθ μέγας· μετσέφ κρύπτω.

1) Αἰσχύλου Προμηθεύς σ. 109—112, 252. 450, 500. 506.

2) Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ σημεῖωματα Τομ. Β'. 254.

Ἄλλὰ καὶ πλῆθος ἄλλο κυρίων ὀνομάτων. Λαομίδεια γυνὴ τοῦ Πρωτεσιλάου. Περιμίδης υἱὸς τοῦ Αἰόλου ἀνὴρ τῆς Μερόπης τοῦ Ἄτλαντος καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀθάμαντος. Ἀλκιμέδων ἡγεμὼν τῶν Μυρμηδόνων. Ἀλκιμίδη σύζυγος τοῦ Αἴσωνος, ἢ καὶ Ἄρνη καὶ Σκάρεια τοῦτοσίμως λεγομένη. Αὐτομέδων ὁ Σκύριος, ἠνίοχος τοῦ Ἀχιλλέως. Περιμίδη θυγάτηρ τοῦ Αἰόλου, γεννήσασα ἐκ τοῦ Ἀχελφού τὸν Ἴπποδάμαντα καὶ Περιμίδην. Πρωτομέδεια μία τῶν Νηρηίδων. Ἀλκημίδη ἄλλη. Λαομέδεια ἑτέρα καὶ ἄλλη Θεμιστώ. Ἀδμήτη δὲ μία τῶν Ὠκεανίδων νυμφῶν. Μήδεια ἐξ ἧς ὁ Ποσειδὼν ἐγέννησε τὸν Ἀσπληδόνα ἢ πολυθρύλλητος Μήδεια ἢ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς παγχρόσου Κολχίδος Αἰήτου. Μέδουσα ἡ μήτηρ τοῦ Χρυσάορος. Ἀνδρομέδα ἡ τοῦ Περσέως. Εὐρυμέδων ὁ «δαίμων ἐσχαριῶνος» δηλονότι μεταλλουργὸς κατὰ τὸν Νόννον. Ἀγαμίδης ἀδελφὸς τοῦ Τροφωνίου, οἵτινες μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν Ἀπόλλωνος ἐκτισαν τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν. Ἀγαμίδη ἢ θυγάτηρ τοῦ Αὐγείου, ἦν ὁ Ὀμηρος καλεῖ «ξανθὴν Ἀγαμίδην» Ἀγαμίδης υἱὸς τοῦ Ἐργίνου βασιλεὺς τοῦ Ὀρχομενοῦ κατὰ τὸν Πausanίαν. Μεγαμίδη τοῦ Ὀρυκτίωνος—χρσοῦ, γυνὴ τοῦ Θεσπίου γεννήσασα 50 θυγατέρας τὰς Θεσπιάδας, ἐξ ὧν ὁ Ἡρακλῆς ἐγέννησε 50 τέκνα. Περιμίδης εἷς τῶν Κενταύρων. Μηδεΐδης ὁ Τυρσηνὸς ληστής, ὁ τὸν Διόνυσον λαβὼν ἐν τῷ πλοίῳ αὐτοῦ. Ἐπιμίδης εἷς τῶν ἐν Ἠλείᾳ Δακτύλων. Εὐμίδης ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου λέγεται ὁ υἱὸς τοῦ πολυχρόσου Δόλωνος¹⁾. Μηδαικάστη θυγάτηρ τοῦ Πριάμου γυνὴ τοῦ Ἴμβρου²⁾. Ἀγαμίδη ἢ τοῦ Μακαρέως ἐν Λέσβῳ. Μεγαμηδεΐδης ὁ ἀναξ Πάλλας οὐ θυγάτηρ ἢ δια Σελήνη καὶ Αὐκομίδης βασιλεὺς τῆς χρυσοφόρου Σκύρου καὶ πατὴρ τῆς Δηϊδαμείας. Φιλομέδουσα «βοῶπις» ἢ μήτηρ τοῦ Μενεσθένους βασιλέως τῆς Ἄρνης. Καὶ τὸ ὁμηρικὸν μέδων-μέδοντες οἱ ἡγεμόνες, τῆς αὐτῆς ἐννοίας εἶναι οὕτω ὁ Φόρκυνος λέγεται «ἄλδος μέδων»³⁾. Μέδων ὁ Ὀϊλέως. Μέδων ὁ ἐκ Λυκίας, καὶ Μέδων ὁ Ἰθακήσιος⁴⁾. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι καὶ ἡ Μαντίνεια τῆς Μεσσηνίας εἰς τὴν αὐτὴν ρίζαν μᾶλλον ἔχει τὴν ἀναφορὰν τῆς, ὡς καὶ ἡ ὀνομασία φυλῆς τινὸς Βοιωτικῆς τῶν «Τεμίκων» περὶ τῶν ὁποίων ἐγράφη⁵⁾ ὅτι σημαίνει «τσιμπλιάριδες»!! ἀληθῶς μεγαλυτέρα βλασφημία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γραφῆ ὑπὸ λογίου ἀνδρός.

Μέθυμνα ἐπίσης, καὶ πάντα, τὰ ἐκ τοῦ μεθ-μεδ σύνθετα ὡς ἀνεγρά-

1) Ἰλιάς Κ. 314.—2) Ἰλιάς Ν. 173. Ἰλιάς Α. 740.

3) Ὀδυσσ. Α'. 77.—4) Ἰλιάς Β. 727 Ν 693, Ο. 332. Ὀδυσσ. Δ. 677. Χ. 257.—

5) Ν. Ἐλευθερίου, Πελασγικὴ Ἑλλάς 95, 96.

ψυχην διὰ πολλῶν 1).. Ἄλλα καὶ ἡ Μυτιλήνη ἐκ τῆς αὐτῆς ἐννοίας προ-
ῆλθε 2).

Μάδυτος πόλις ἐν Θράκῃ ἀσφαλῶς ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ μετάλλων λαβοῦ-
σα τὴν ὀνομασίαν. Δημοκρανεία θρακικὴ πόλις. Μέτραι ἐπίσης καὶ Μή-
δεια καὶ Μέδουσα· Δαμασίπη ἡ μητρὸς τοῦ Ἐβρου· ἀργυροορύτης δὲ
λέγεται ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου ὁ Ἐβρος ποταμὸς τῆς Θράκης. Δημοφῶν,
Διομήδης, Λαμέας, Ἀδάμας, Μηδίστας, Μήδα, Ροιμηδάλης Δάμολξις-Ζά-
μολξις, Ραδαμπάδης θεὸς θρακικός, Λύδαμις, Ὀδομάντις, Σαλμηδησός,
Εὐρυδέλμης, Μήδοκος, Μηδόσακος, Δαμήνιον, Δαμηνῶν τεῖχος, Μηδιζεύς,
Διδυμότειχον, πάντα θρακικὰ ὀνόματα τὴν αὐτὴν ἐννοίαν ἔχοντα. Μέθα-
πος-Μέδαπος ὁ διδάξας τοὺς Θηβαίους τὰ τῶν Καβείρων μυστήρια, Δι-
μήνιοι ἀρχαῖος θρακικός λαός. Διομήδη Λεσβία θυγάτηρ τοῦ Φόρβαντος.
Δημοδίκη θυγάτηρ τοῦ Ἀγαμέμνονος· ἄλλη σύζυγος τοῦ Ἀθάμαντος·
ἄλλη σύζυγος τοῦ μεταλλουργοῦ Κορύβαντος καὶ μήτηρ τοῦ Σκαμάνδρου·
ἄλλη ἀδελφὴ τοῦ Πακτωλοῦ. Δημαίνιος ἐπίκλησις τοῦ θεοῦ Ἀσκληπιοῦ·
Δημόδοκος Φαίαιξ ἀοιδός· Δημοπτόλεμος εἷς τῶν μνηστήρων τῆς Πηνε-
λόπης. Δημολέων εἷς τῶν Κενταύρων· ἄλλος υἱὸς τοῦ Ἀντήνορος, καὶ
ἕτερος ὁ υἱὸς Δημάχου στρατεύσας μετὰ τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τῶν
Ἀμαζόνων. Δημόνησος ἡ ἐν τῇ Προποντίδι «Χάλλη» ἡ ἐξάγουσα χαλ-
κόν. Δημονίκη θυγάτηρ τοῦ Ἀγήνορος. Δημοφῶν υἱὸς τοῦ Θησέως καὶ
τῆς Φαίδρας. Δημόνασσα θυγάτηρ τοῦ Ἀμιαράνου καὶ σύζυγος τοῦ Θερ-
σάνδρου. Γανυμήδη ἡ καὶ Δία καὶ Ἡβη. Διδυμεὺς καὶ Διδυμαῖος ὁ Ἀ-
πόλλων. Διδύμη νῆσος τῶν Γαδεύρων, Διδυμοχώριον Χίου. Δίδυμοι ὁ
Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης οἱ Κάβειροι. Δίδυμοι ἦσαν καὶ ὁ Ἀπόλλων καὶ
Ἡρακλῆς, Τριπτόλεμος καὶ ὁ Ἰάσων. Θησεὺς καὶ Περίθους. Δίδυμοι ὁ
Ἀμφίων καὶ Ζύθος οἱ καὶ Ἀνακες, ὡς καὶ οἱ Διόσκουροι Ἀνακες, οἱ

1) «Φῶς ἀπὸ τὰ βάθη τῶν Διώνων» Α'. 30.

2) Ἄξιον προσοχῆς εἶναι ὅτι τόσον ὁ οἶνος, ὅσον καὶ τὸ μέλι εἰς πόσας τὰς γλώσ-
σας ἔχουσιν τὴν αὐτὴν ρίζαν πρὸς τὸ μαδ-μαθ-ματ, μέδ-μεθ-μετ, μελ ἀναφερομένη
εἰς τὰ μέταλλα· μέλδομαι τήκομαι· μέδω. σταθμῶ· μέδιμνον· τοῦτο δὲν μᾶς ἐκπλήσσει
ἀφοῦ ὁ Διόνυσος ὁ τοῦ οἴνου θεὸς εἶνε συνάμα καὶ ὁ θεὸς τοῦ χρυσοῦ, υἱὸς τοῦ
χρυσοῦ Διὸς καὶ τῆς χρυσῆς Σεμέλης, θυγατρὸς τοῦ δολοχρῦσου Κάδμου, τοῦ εἵρε-
τοῦ τῶν μεταλλείων τοῦ Πάγγαιου, τοῦ ἐκπροσωποῦντος ἀπ' ἀρχῆς τὸν χρυσόν,
διὰ τοῦτο καὶ μυθολογεῖται ὅτι μετέλλαξεν μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀρμονίας
εἰς ὄφιν τὸν ἄλλον τοῦτον ἀρχικόν ἐκπρόσωπον τοῦ χρυσοῦ. Περὶ τῆς συγγενείας
τοῦ οἴνου—μεθ πρὸς τὸν χρυσόν ὑπάρχει καὶ ἄλλη μυστικωτέρα ἐννοία περὶ τῆς ὀ-
πείας θὰ διαλάβωμεν ὅταν γράσωμεν περὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ θεοῦ τῆς ἱατρικῆς· καὶ ὁ
Ἀσκληπιὸς ὄφιν εἶνε, καὶ τὸ σύμβολον αὐτοῦ ἐπίσης ὁ ὄφιν, medecine ἡ ἱατρικὴ,
medaille τὸ χρυσοῦν κόσμημα mad, madh=ἰᾶσθαι καὶ madhon ἡ ἱατρικὴ Σανσκρι.
medeor λατ. θεραπεύω καὶ medicus ἱατρός.

Ἐφέστιοι θεοί· καὶ ἐν γένει πᾶσαι αἱ ὀνομασίαι χωρίων πόλεων, ὀρέων φέρουσαι τὸ ὄνομα τοῦτο ὑποδηλοῦν τόπους μετάλλων.

Θὰ ἠδύνατό τις νὰ μᾶς μεμφθῆ διότι πάντα τὰ ὀνόματα διὰ τῶν ὁποίων ἐκαλοῦντο οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ λαοὶ τὰ τε γενικὰ καὶ τὰ ἐπὶ μέρους ἀγωνιζόμεθα νὰ ἀναγάγωμεν εἰς τὰ μεταλλεῖα· ἀλλ' ἡ μομφὴ αὐτῆ θὰ ἦτο λίαν ἄδικος, προσερχομένη ἐξ ἀγνοίας τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν κατίσχυσαν ταῦτα καὶ τοῦ τρόπου τῆς δράσεως αὐτῶν· οἱ πανάρχαιοι πρόγονοι ἡμῶν ἦσαν κατ' ἐξοχὴν «πειρατικὸς λαός», τῆς λέξεως ἐκλαμβανομένης ἐν τῇ λαμπρᾷ ἐκδοχῇ αὐτῆς, δηλονότι ἐκζητηταὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ ἐν γένει τῶν πολυτίμων μετάλλων ἦσαν χρυσορῦχοι ἀναγαγόντες τὸ ἔργον εἰς ἐπιστήμην ὅπως σήμερον δι' εἰδικοῦ μηχανήματος εὐρίσκομεν τὰ ἐδάφη τὰ ἐγκρύπτοντα ὕδατα, οὕτω καὶ τότε οὐχὶ βεβαίως μόνον ἀπὸ διαίσθησιν, ἀλλ' ἐκ πείρας ἠδύναντο νὰ ἀνακαλύψωσιν πᾶσαν γωνίαν τῆς γῆς, ἡ ὅποια ἔκρυπτε τὰ εὐγενῆ μέταλλα· ἡμεῖς ὀπωσδήποτε ἠδυνήθημεν νὰ ἐξιχνιάσωμεν τὸ μυστικὸν τοῦτο, ἀλλ' εἰσέτι τὸ θέμα τοῦτο ἔχομεν ὑπὸ μελέτην διὰ τοῦτο καὶ δὲν τολμῶμεν νὰ τὸ βεβαιώσωμεν· οἱ Ἕλληνες καὶ δὴ οἱ Ἡπειρώται-Θρᾶκες οἱ ἀποτελοῦντες μετὰ τῶν κατοίκων τῶν Νήσων Κερκύρας-Παξῶν τὸν πρωτόγονον ἑλληνικὸν λαὸν ἦσαν, ὡς εἶναι μέχρι σήμερον «μ ε τ α ν ἄ σ τ α ι», ἥτις λέξις σημαίνει τὸν ἄνθρωπον τὸν θεωροῦντα τὸν χρυσόν· ἦτο λοιπὸν φυσικὸν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ πρὸς οὓς μετηνάστευον χάριν τοῦ χρυσοῦ νὰ ἔχωσι καὶ ἀνάλογον ὀνομασίαν, διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν γενικῶς Αἰθίοπες, Φοίνικες, Πελασγοί, Καδμεῖοι, Ἀργεῖοι, Ἀχαιοί, Δαναοί, Γραικοί Ἕλληνες, μερικῶς δὲ κατὰ φυλὰς Τρῶες, Φρύγες, Λύκιοι, Κίλικες, Σκυθαὶ, Κολχεῖς, Ἴβηρες, Ἀλβανοί, Ἴωνες, Αἰολεῖς, Δωριεῖς καὶ καθ' ἐξῆς, πᾶσαι ὀνομασίαι ἔχουσαι ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰ μέταλλα· διὰ τοῦτο καὶ τοὺς διαφόρους τόπους ὠνόμασαν ἐκ τῶν μετάλλων τὰ ὁποῖα περιέκλειον ἐν τοῖς στέγνοις αὐτῶν. Συμπληροῦντες τὸ Κεφάλαιον τοῦτο ὀλίγας λέξεις θὰ προσθέσωμεν ἔτι.

Μύθος ὁ πεπυρακτωμένος σίδηρος· Μῆτις ἐξ ἧς ὁ Ζεὺς ἐγέννησε τὴν Ἄθηναν, ἐξεληθοῦσαν ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ διὰ τῆς σφύρας τοῦ Ἡφαίστου ἢ Προμηθέως· «μῆτις» κατὰ τὸν Ἡσυχιον, ἡ τέχνη, ὁ δόλος· εἶναι δὲ πλέον γνωστὸν τί σημαίνει δόλος· διὰ τοῦτο ὁ Ἡφαιστος «κλυτόμητις» ἐκαλεῖτο· μάντις καὶ πρόμαντις λέξις οὐχὶ ἄσχετοι πρὸς τὸν Προμηθέα· μυστίον, μυττωτάω, κερματίζω· κέρμα δὲ τὸ χρῆμα καὶ κέρσα τὸ αὐτό, ἐξ οὗ, ὡς εἶπομεν, Ἀξιόκερσα, Ἀξιόκερσος, οἱ Κάβειροι τῆς Σαμοθράκης· materia ἢ ὕλη· matralia ἢ εορτὴ τῆς Λευκοθέας· Ἴνοῦς, θυγατὶς τοῦ Καβείρου Κάδμου, καὶ συζύγου τοῦ Ἀθάμαντος· μάταρις εἶδος πελέκως. Μεδεῶν πόλις τῆς Ἡπείρου· Μεδούλος καὶ Μήζηδος τῆς Εὐβοίας· Καρυστίας, καὶ Μετζᾶ τῆς Χίου· δεμίρ ὁ σίδηρος· Δεμριτζελῆ καὶ

Δεμερτζή χωρίον τῆς Θράκης· σιδάριος κατὰ τὸν Ἡσύχιον ὁ χαλκεύς, τέ-
μενος, Θέμις, ἢ «ἤτεκεν ὥρας τὰς χρυσάς».

«Πρῶτα μὲν εὐβουλον Θέμιν οὐρανόων
χρυσάεισιν ἵπποισιν ὠκεανοῦ παρὰ πάγον
Μοῖραι ποτι κλίμακα σεμναὶ
ἄγον Ὀλύμπου λιπαρὰν κάθοδον
σωτήρος ἀρχαίων ἄλοχον Διὸς ἔμμεναι.
ἃ δὲ τὰς χρυσάμπυκας ἀγλαοκάρπος τίκτει
ἀγαθὰς ὥρας», κατὰ τὸν Πίνδαρον, ἢ κατὰ τὸν Ἡσίο-

δον ὁ Ζεὺς:

«Δεύτερον ἠγάγετο λιπαρὰν θέμιν ἢ τεκεν ὥρας».

ἢ Θέμις, ἐλέγετο καὶ Καρμέντα.

Τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν πρὶν ἢ περιέλθῃ εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Ἀπόλλωνος εἶχε κατὰ τὴν παράδοσιν, ἰδρυθῆ ὑπὸ τῆς Γαίας-Θέμιδος καὶ Φοίβης μεθ' ἧς ὁ Ποσειδῶν, εἶτα ὁ Ἀπόλλων διεξεδίκει δὲ αὐτὸ καὶ ὁ Ἡρακλῆς· ἢ Θέμις-Δέμις σχετίζεται μετὰ τῶν μεταλλείων καὶ οἱ Θέμι-
στες οἱ ἱερεῖς τῆς Δωδώνης οἱ καὶ Τόμουροι-Δόμουροι-Δάμουροι λεγόμε-
νοι, ἔλαβον ἀσφαλῶς τὸ ὄνομα ὡς ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν ἐννοίας τῶν ἱε-
ρέων τῶν μετάλλων καὶ δὴ τοῦ κυριωτέρου ἐκπροσώπου αὐτῶν τοῦ Διός,
ὅστις καὶ Τιτὰν ἐλέγετο, καὶ Κάβειρος ἐθεωρεῖτο· ἔχομεν δὲ σχηματίσει
τὴν πεποιθήσιν ὅτι ὅπου ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπῆρχον Μαντεῖα, ἐκεῖ ἀσφα-
λῶς ὑπῆρχον καὶ μέταλλα· διότι οἱ ἄνθρωποι ἀπολέσαντες τὴν ἀληθῆ
ιδεάν τοῦ θεοῦ, τὰ μέταλλα ὑφ' ὅλας αὐτῶν τὰς μορφὰς ἐθεοποίησαν·
διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ ἱστορία τῶν μετάλλων περὶ
τὰ ὅποια στρέφεται πᾶσα ἡ θεογονία καὶ κοσμογονία καὶ φιλοσοφία τῶν
Ἑλλήνων, καὶ συνεπῶς πάσης τῆς ἀρχεγόνου ἀνθρωπότητος.

«Ἀληθῶς ἀφ' Ἑλλήνων ἦρξε φιλοσοφία,
ἧς καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τὴν βάρβαρον
ἀπέστραπται προσηγορᾶν»

ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἐν γένει ἡ τέχνη καὶ ἡ ἐπιστήμη· αὐτοὶ δὲ ἦσαν οἱ πρῶ-
τοι, οἵτινες ἐκ τῆς μελέτης τῶν μετάλλων καὶ τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν ἔθε-
σαν τὰς βάσεις τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ εὗρον τὴν Ἀστρονο-
μίαν, παρ' ὧν ἔλαβον τὰ σπέρματα οἱ Αἰγύπτιοι καὶ Χαλδαῖοι, οἱ νομι-
ζόμενοι ὡς πρῶτοι ἐφευρέται τῆς Ἀστρολογίας. Τὰ πάντα ἐνόησαν οἱ
ἀρχεγόνοι πρόγονοι ἡμῶν, πᾶσῶν δὲ τῶν συγχρόνων μεγάλων ἀνακαλύ-

ψεων, αἱ ὁποῖαι σήμερον καταπλήττουν, τὰ «ἐναύσματα», τὰ σπέρματα, ἀνευρίσκωμεν εἰς τὸν Ὀμηρον καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Μυθολογίαν, ἥτις οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον κατενοήθη¹⁾).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

«Σκάρκη θρακιστί, ἀργύρια»

(Ἑσύχιος)

«Σκαπτῆς ὕλης Χρύσεια μέταλλα»

(Ἡρόδοτος 6.46)

Ὡς ἡ δ ἄ μ οὔτω καὶ ἡ λέξις Οὔσκ εἶνε ἑλληνικωτάτη ἐκ τῆς ἀρχικῆς ρίζης σκ, σκα, σκε, σκι, σκην σκον, ὑπὸ πάσας ταύτας τὰς μορφὰς ἀναφερομένη εἰς τὸν χρυσὸν καὶ τὰ συναφῆ αὐτῶ μέταλλα· τοῦθ' ὅπερ μέχρι τοῦδε ἠγνοήθη, ἂν καὶ ἔχομεν τὴν γνωστὴν νῆσον Σκῦρον λαβοῦσαν τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ μεταλλείων χρυσοῦ μὴ ἀγνοηθέντων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· ὅτι αἱ λέξεις δαμ καὶ Σκυ εἶνε ταῦτοσημαντοὶ καταφαίνεται καὶ τοῦ ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Σκύρου Λυκομήδου, ὡς εἶδομεν, ἐλέγετο Δηιδάμεια, ἐξ ἧς ὁ Ἀχιλλεὺς ἐγέννησε τὸν Πύρρον ἢ Νεοπτόλεμον τὸν φονέα τοῦ Λαοδάμαντος, καὶ διότι ὡς πρῶτοι κάτοικοι τῆς Σκύρου ἐθεωροῦντο οἱ Κάρες οἱ μεταλλουργοὶ οὔτοι Κάουρες-Κάβειρες. Βεβαίως ἐκ τῆς τοιαύτης χρυσοῦς ἐννοίας προῆλθεν καὶ ἡ ὀνομασία τῆς Ἀθηνᾶς Σκιράδος καὶ τῶν Μεγαρικῶν ὀρέων τῶν Σκιράδων πετρῶν λεγομένων καὶ ταῦτοσημάντως Γερανείων· Σκίρων

1) Μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας εἶναι αἱ λέξεις Δάμ καὶ Δάν· δάνος, τὸ δῶρον τὸ διδόμενον χρῆμα, δανείζειν· δαῖν ἄραβ. ὁ δανειστής καὶ δινάριον ὁ χρυσός. Dhanam ὁ πλοῦτος καὶ Dhanin ὁ πλούσιος. Σανσκριτιστί· δανάκη νόμισμα· Δαναὸς Δανάη πρὸς ἣν ἦλθεν ὁ Ζεὺς—Δίνος ὡς χρυσὴ βροχή· δανά περσ. ὁ μόσχος-χρυσός. dānuns δὲ καὶ ἡ Ἑπειρος Σανσκρ., ἔχουσι τὴν ἐννοιαν τοῦ ὄφρα-χρυσοῦ-Τάν· καὶ Δάν ἐβρ. ὁ ὄφρις· ἀλλὰ καὶ Ἑλληνιστί ἐπίσης. ἡ Τάνος, Τήνος ἐλέγετο καὶ Ὀφριῦσα. Δάνας ἡ ρίζα δα-δι λάμπειν καὶ οἱ μεταλλουργοὶ Κάρες Δάου ἐλέγοντο· Δίαι δὲ καὶ οἱ Θραῖκες. νᾶς-νος ὁ ὄμις καὶ Σατανᾶς περσ. διβ ὁ χρυσοῦς ὄφρις, ὁ Τυφῶν, Σατοῦργος ὁ Κρόνος· σάτρα ὁ χρυσός, ἐξ οὗ καὶ Σατράπης. Δαντά ἢ Ννταντά λέγεται ἡ διὰ τοῦ γάλακτος αὐτῆς τρέφουσα τὸ βρέφος· γάλα δὲ εἶναι ὁ ἀφρός τοῦ αἵματος διὰ τοῦτο καὶ ἐβραϊστί οἱ τιτθοί-μαστοὶ λέγονται ντανταῖα, δ ἄ μ τὸ αἶμα ἐβραϊστί· εἶπομεν δὲ ὅτι αἶμα εἶναι μυστικῆ ἐκφρασις τοῦ χρυσοῦ, ἐφ' ὅσον ἡ καρδιά θεωρεῖται ὡς λέβης, ἐν ᾧ καθαρίζεται τὸ αἶμα ὡς ὁ χρυσός, αἱ δὲ ἄχρηστοι αὐτοῦ οὐσίαι εἶναι ἡ σκαρία, τὸ «σκῶρ» καὶ οἱ Δαναοὶ ὕθεν ὡς καὶ οἱ Ἀχαιοὶ Καδμεῖοι, Ἀργεῖοι, Ἑλληνες Ἀλβανοὶ εἶναι ὀνομασίαι ταῦτοσημάντο· οἱ λαμπροί, οἱ φωτεινοί, οἱ χρυσοί.

ἐλέγετο καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ὁρέων τούτων ληστής, ὃν ἐφόνευσεν ὁ Θησεύς καὶ ἐν γένει πᾶσαι αἱ τῶν Μεγάρων τοπωνυμῖαι καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη ἱστορία αὐτῶν, ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν Ὀμηρικὴν καὶ Προομηρικὴν Μεγαρίδα, καὶ ἡ ἐν αὐτῇ παρουσία τοῦ Μίνωος, Θησέως τοῦ Αἰακοῦ, τοῦ Κιχρέως, ὅστις ἦν παράστασις τοῦ ὄφρεως χρυσοῦ, μαρτυροῦσι τὴν χρυσοφαῖ ὑπόστασιν τῆς ὄλης περιφερείας ταύτης ¹⁾. Σκαπτὴ ὕλη τῆς Θράκης ἔχουσα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μεταλλεῖα.

1) Ἡ ῥίζα Σκ καὶ αἱ συναφεῖς αὐτῇ εἰσὶ γονιμώταται πρὸς παραγωγὴν ὀνομάτων, προσώπων, καὶ τόπων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦντον ἀναφερομένων εἰς πολύτιμα μέταλλα. Οὕτω Σκιρτητῆς ἐλέγετο ὁ πάγχρυσος Διόνυσος-Βάκχος· καὶ Σκύρτοι οἱ θεράποντες αὐτοῦ· Σκύρος πόλις τῆς Ἀρκαδίας καὶ Σκοπὴ βουνός· Σκουρέϊκα τῆς Σάμου, Σκουροχώρι τῆς Ἡλίδος· Σκοτεινά τῆς Ἀργολίδος, Σκουῖρα τῆς Ἀττικῆς. Σκοτοῦσα Λαρίσης, Σκόποι Φθιώτιδος Θηβῶν, Σκόρτη Ἀκαρνανίας, Σκορπιῶνα Φιλιατῶν Ἠπείρου, Σκούπα Φιλιππιάδος Σκεπαστὸ Σαμοθράκης. Σκάπετα Σουλίου Θεσπρωτίας. Σκεπετὸ Πλαταριάς Ἠπείρου· Σκεπασιὴ Χαλκίδος. Σκίρος Μάντις ἐκ Δωδώνης ιδρύσας τὸ ἐν Ἀττικῇ ἱερὸν τῆς Σκιράδος, Σκιρῖται Ἀρκάδες. Σκέφρος υἱὸς τοῦ Ταῦγέτου ὅπου μεταλλεῖα σιδήρου. Σκοτίνα Πιερίας, Σκιράδιον καὶ Σκαμβωνίδες Ἀττικῆς. Σκίρος δὲ ἐλέγετο καὶ τὸ δυσώνυμον μέρος τῆς πόλεως, τὸ Τουρκιστὶ καλούμενον Κίρκ-Χανές ὅπου ἐξαγοράζεται ἡ σάρξ. Σκαῖα ἡ θυγάτηρ τοῦ Δαναοῦ καὶ γυνὴ τοῦ Ἀρχάνδρου· Σκαμάνδρεια πόλις τῆς Τροίας καὶ Σκάμανδρος ὁ ποταμὸς καὶ ὁ Σάνθος καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἐκτορος ὁ καὶ Ἀστύναξ. Σκάρπα τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρίας· Σκαρίνα Κύπρου τῆς χρυσοφόρου Σκάρου θήρας. Σκάρφεια Λοκρίδος· Σκηπία Κεφαλληνίας· Σκηψίς Περγάμου τῆς χώρας τῶν Καβείρων. Σκοτάδι καὶ Σκοτεινὴ Παξῶν, ὡς καὶ Σκάρπες, Σκάρος, Σκινουράς Σκίδι Σκιά Εὐβοίας. Σκαῖα πύλαι τοῦ Ἰλίου καὶ Σκιράς ἢ Σαλαμίς, Σκιπερὸ Κερκύρας· Σκάρδος Λευκάδος· Σκιρτανία καὶ Σκιώνη Μακεδονίας, Σκόπελος Λέσβου Σκόπελος Εὐξείνου Πόντου· Σκόπελος Νήσος, καὶ Θράκης πόλις· Σκόπελοι Μελάντιοι, Σκροφούλα μία τῶν Ἐχινάδων καὶ Παξῶν· Σκουλυκάδες Ζακύνθου· Σκουλικαριά Ἠπείρου· Σκουλιὸ Κρήτης· Σκύλλα ἡ Ὀμηρικὴ· Σκανδάλη Λήμνου· Σκάνδαλον Θεσπρωτίας· Σκάνδαλα Κῶ· Σκιάπιδες ἔθνος ἐν Αἰθιοπίας· Σκόλοτοι εἰ Σκῦθαι· Σκύθης υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους· Σκαμνέλι Ἠπείρου· Σκαμνάκι Λακωνίας· Σκάνδεια Κηθύρων· Σκουτάριον Λακωνίας παρὰ τὸν Ταῦγέτον τὸν χαλκοτρόφον· Σκριποῦ Βοιωτίας· Ὀρχομενοῦ· Σκόρφος Ἀκαρνανίας· Σκριάξι πηγὴ ἐν Τσαμαδῷ Ἠπείρου· Σκραπηνάριον ἐν Ἠπείρῳ, ὅπου καὶ χωρίον Βάλλα· Βαλλαράτ δὲ πόλις τῆς Αὐστραλίας ἔχουσα πλουσιώτατα μεταλλεῖα χρυσοῦ· Σκούλη Κύπρου ἐν τῷ διαμερίσματι Χρυσοχοῦς· Σκουριώτισσα μεταλλεῖον χαλκοῦ ἐν Κύπρῳ· Σκουπίτσα Παράμυθιας· Σκούλη ἐν Κρήτῃ· Σιόδρος Λακωνίας· Σκούπα Ἄρτης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου ἐνθα πλούσια μεταλλεῖα· Σκουλικαριά Τσουμέρκων Ἄρτης· Σκούταρος ἢ Σκούταρον, ἐν Μεθύμνῃ τῆς Λέσβου· Σκάρφη Λοκρίδος· Σκόδρα ἢ Σκούταρη· ἐν Θράκῃ ἰδίως Σκοτοῦσα παρὰ τὸν Στρομόνα, Σκέμζα, Σκαπτὴ ὕλη, ἐπαναλαμβάνομεν, παρὰ τὸ Παγγαῖον μεταλλευτικὸς σταθ-

Εἰς πάντα ταῦτα τὰ μέρη, ὡ ἀρχαιολόγε καὶ γεωλόγε,

«ἐλαφρότερον

πέντε ἀπ' ἐμοῦ καὶ πέντε ἀπὸ σοῦ

θησαυρὸν ὄρυγε»¹⁾).

καὶ ἂν δὲν εὔρης χρυσὸν καὶ ἄργυρον, θὰ εὔρης πάντως μέταλλα ἰσάζια τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον εἶναι ἐν πλουσιώτατον μεταλλεῖον· ὡς δὲ ἐδικαιώθημεν δι' ὅσα ἀνεγράψαμεν εἰς τὸ Δ' μέρος τῆς μελέτης ἡμῶν «Φῶς ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων», οὕτω περιφανῶς θὰ δικαιωθῶμεν διὰ τὰ ἐν τῇ παρουσίᾳ, ἅτινά εἰσι συμπεράσματα βαθείας καὶ συντόμου μελέτης καὶ οὐχὶ ἐξ ἐπιπολῆς.

Ἄλλ' ἵνα μὴ ὑπολειφθῇ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ ἀπιστῶν, προσθέτομεν ἐλαχίστας ἐτι πληροφορίας σχετικὰς πρὸς τὴν σημασίαν τῆς ρίζης Σκα· Θρακιστὶ ἢ πρωτοελληνιστί: Σ κ α ρ κ η ἔ λ έ γ ο ν τ ο τ ἄ ἄ ρ γ ῦ ρ ι α· σκύρος ἢ λευκὴ πέτρα τῆς Θέμιδος-Γῆς· καὶ Σκύρος Νῆσος παρὰ τὴν Αὐλίδα πλησίον τῆς Τανάγρας, ὅπου καὶ ναὸς τῆς Θέμιδος, καὶ Θεμίσκυρα τῆς αὐτῆς ἐννοίας· ἦν δὲ ἡ ἀρχικὴ Θεμίσκυρα ἐν Ἡπειρῷ ἔνθα καὶ αἱ Ἀμαζόνες· Σκαρχίνα-καρχίνος ἐν τῇ μεταλλικῇ ἐννοίᾳ καὶ κάρχηνη ἀργυρὶς· σκαπάνη καὶ σκαφεῖον ἢ δίκελλα δι' ἧς ἀνασκάπτονται τὰ μέταλλα καὶ σκαπανεὺς ὁ σκαφεύς· σκόλοψ, σκάλοψ λέξεις τῶν μεταλλεῖων· σκίσω, σκύσει, νύσσει, κατὰ τὸν Ἡσού-

---

μὸς καὶ συνοικισμὸς πλουσίων χρυσορρυχειῶν (Ἡροδ. Στ. 46 Θουκυδ. Α. 100) ὅπου ὁ Θουκυδίδης εἶχε πλούσια μεταλλεῖα· καὶ Σκαῖον τεῖχος καὶ Σ κ α ι ο ἰ Θρακίης· Σκιώνη ἢ νῦν Κασσάνδρα· Σκεπαστὴ ἢ Σκοπός. Ἐσκιδξέ βουνα τῆς Θράκης· Σ κ α ι β ὀ α ι φυλὴ Θρακικὴ καὶ Σ κ ι ρ μ ἄ δ ε ς ἑτέρα φυλὴ καὶ τέλος ὁ ποταμὸς Ὀσκίος τοῦ Θουκυδίδου ἢ Σκίας (Ἡροδ. Δ. 49 194), καὶ Σκαῖος τοῦ Στράβωνος (ΙΓ. 59C).

Ἄσχοι καὶ Ἐτροῦσχο ἔλεγοντο οἱ Τυρρηνοὶ ὡς μεταλλουργοὶ καὶ χρυσοθήραι πειραταί· εἰς τὰς ἔτρουσκίκας ἐπιγραφὰς τὸς διγλώσσους τὰς ἠπίστας μετὰ τῆς ἐμβροθείας ἠρμήνευσεν ὁ παρ' ἐμὴν ἐπιπέτατος γλωσσεολόγος λατρετικῆς Ἰακωβὸς Θωμόπουλος (Πελασγικά Α. σελ. 462 καὶ ἐξῆς) ἀναφέρεται ἐν τῇ 20 ἐπιγραφῇ τὸ ὄνομα Fuscus ὅπερ ἐστὶ ταυτὸν τοῦ οὔσχος, ὁ Φαῖός, ὁ Ἐρουθρός ὁ πρὸς τὸν χρυσὸν σχετιζόμενος, ταυτιζόμενος πρὸς τὸν Βῆλον, περὶ οὗ διὰ πολλῶν ἐγράψαμεν ἐν «Φῶς ἀπὸ τὰ βάθη» τόμ. Γ' καὶ θὰ γράψωμεν προσεχῶς ἐκτενέστερον ἐν ἰδίᾳ μελέτῃ περὶ τοῦ Κάδμου μεθ' οὗ συνταυτίζεται, καὶ ἡ μορφή τοῦ ὁποίου πληροῦ πᾶσαν τὴν μυθολογίαν, ἀλλ' ἤϊς ἀτυχῶς ἐλησμονήθη συμφορθεῖσα, οὕτως ὥστε νὰ ἀποβῇ ἀγνώριστος. Πρὸς τὸ Fuscus τοῦτο στενωῶς συνδέεται τὸ fiscus τὸ ταμεῖον, τὸ βασιλικὸν θησαυροφυλάκιον.

1) «Φῶς ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων» Δ' σελ. 59.

χιον. Νύσος δὲ ἢ κατ' ἐξοχὴν πατρὶς τοῦ χρυσοῦ Διονύσου· σκηπτὸς ὁ κερραυτός, ἢ ἀστραπή· σκίφος ξίφος ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ· σκόπι ράβδος, βακτηρία καὶ σκῆπτρον ἐπίσης διὰ τὴν χρυσοῦν αὐτοῦ σύστασιν· καὶ ράβδος λέξις τῶν μεταλλείων ἀναφερομένη εἰς τὸν χρυσόν· σκῆπτητον τὸ πτύον, κατὰ τὸν Ἡσύχιον, καὶ σκαπάνια ἢ βακτηρία· σκάλημη ἢ μάχαιρα καὶ σκάλος, σκάμμα ὁ τάφρος, ὁ βόθρος τὸ λατομεῖον· σκαρφῶν εἶδος καμίνου μεταλλευτικῆς, κατὰ τὸν Ἡσύχιον. Σκέδ, σχεδ, σκεδάννυμι σκιδνασθαι σχίζειν, διασκορπίζειν· σκαρίας πολύτιμος λίθος. Σκοῦδον νόμισμα ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν, τὸ λατ. scutum· Σκυθία ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ, καθ' ἣν καὶ τὰ ἐκ τοῦ κυθ—κεύθω=κρύπτω κευθμών, Κύθηρα. Scrokum λατ. τὸ βαλάντιον. Σκοῖδος ἢ κοῖδος, ὁ ταμίας ὁ οἰκονόμος κατὰ τοὺς Μακεδόνας 1) ἐκυγαλλ. χρυσοῦν νόμισμα ἐκ τοῦ λατ. scutum· σκῶτα ὁ τράχηλος κατὰ τοὺς Σικελούς, ἢ δέρις, περιδέραιον χρυσοῦν κόσμημα· ἰσχύς, ἰσχυρός λέξεις ἀναφερόμεναι εἰς τοὺς δυνατοὺς τοὺς πλουσίους τοὺς βασιλεῖς τοὺς θεοὺς· τῆς αὐτῆς ἐννοίας τὸ λατ. valens valeo· valis τὸ κοίλωμα, valcam τὸ περίφραγμα. Σχεδία, σκάφος τὸ πλοῖον, δι' ἣν αἰτίαν θὰ γράψωμεν ἐν προσεχεῖ μελέτῃ ἡμῶν· σκίρατς οἱ κυβεῦται κατὰ τὸν Ἡσύχιον· σκέφαρνος ὁ ἀμφοστομος πέλεκυς· σκιρός ἢ λατύπη, καὶ σκύρος ἢ ἀργιλώδης γῆ. Ἄργιλος δὲ καὶ πόλις ἐν Θράκῃ. Σκωρία τὰ περιττώματα τῶν μετάλλων· σκωρίδες αἱ γραῖαι. Σκύταλοι λάγνοι δαίμονες τῶν μεταλλείων· σηκύλαι αἱ ταμίαι παιδίσκαι, κατὰ τὸν Ἡσύχιον· Σκυτήλη καὶ ὁ ὄφις. Σκύληξ ὁ ὀρύσσων τὴν γῆν· σκιραφώδης ὁ ἀπαταίων ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ τοῦ δόλιος· σκορδόω κατὰ τὸν Ἡσύχιον συνουσιάζω, διὰ πληρωμῆς βεβαίως, ἐξ οὗ τὸ κοινῶς «σκορδόπιστη»· σκαρία ἢ παιδιά, σκάφια τὰ ἰσχία· σκαιρός ὁ «αἰδιολέκτης» καὶ σκεῦος τὸ αἰδοῖον, σκύζα δὲ ὁ ὄργασμός, ἀσέλγια· σκίρον τὸ πορνεῖον καὶ σκύτος ὁ δερμάτινος φαλλός· ἀσκὸς ἐπίσης, σκιά ἢ λάμψις· σκιάζω ἐξωραίζω· σκορπίας καὶ σκορπίτης λίθος πολύτιμος· Σκίκαβος ἢ κίκαβος νόμισμα ἐν χρήσει ἐν τῷ Ἄδῃ· κικκάβη καὶ ἡ γλαυξ ἢ καὶ κικυρίς, ὁ λαμπτήρ κατὰ

1) Τὴν λέξιν ταύτην ὡς εἶναι ἐπόμενον παρέλαβον καὶ αἱ ἄλλαι γλῶσσαι Skhad. Σανσκρ. σχίζειν, τέμνειν λατ. Scindeo σχίζω κόπτω· ἀγγλ. Skeit Γοτθ. Skaida τέμνω. Σκανδιναβία ἢ χώρα τῶν σχισμάτων, μεταλλείων· Skarp ἢ ἄρσα τὸ δρέπανον· scrobis ὁ βόθρος τὸ ὄρυγμα. Σκορπίων ἐν τῇ μυθολογίᾳ ὁ φονεύσας κατὰ διαταγὴν τῆς Ἀρτέμιδος τὸν Ὁρίωνα. Skand skend Ἰνδογερμ. καὶ Scawon ἀρχ. γερμ. τὸ θεᾶσαι, φέγγειν, ἀνάπτειν. Κενδρωπεὺς Κενδρισὸς τόπος ἐν Θράκῃ· Σκαιβόαι φυλὴ θρακικῆ. Σουμερ. Guskīn ὁ χρυσός. Ἰσχυριον ἐν ἡμῖν τὸ χρυσοῦχον. Σανσκρ. Ush ὀσδάμι καίειν. Zenδ. ush καίειν. λατ. usuro κοίειν· candere λάμπειν. Ἄλβ. σκενδία λάμψις. Σανσκρ. πάλιν ush πρῶτα καὶ ushas φωτίζειν Σκανδ. austrat ἀνατολή. Ἰσάκ Σουμ. τὸ φῶς ἢ λάμψις ἢ «Ἴσκα» καὶ ἴς ἢ αἰθά-

τὸν Ἡσύχιον γλαυξ δὲ καὶ νόμισμα Σκάπουλος ρωμαῖος τοκογλύφος καὶ Σκάπτῃς ρωμαῖος τοκιστῆς καὶ σχίζα τὸ ὄρυγμα σκαρα-σάρα-Ἐσχάρα, καὶ οἱ Κάβειροι «δαίμονες ἔσχαριῶνος» καὶ οἱ Κουρήτες Σκιρτίται λέγονται ὡς καὶ ὁ Βάγκος· ὁ Ὀρφεύς καὶ τὰς Νηρηΐδας Σκιρτητῆς λέγει. Λατ. sartor σημαίνει-μαντεύω, ζητῶ, ἔρευνῶ πρὸς εὐρεσίαν κυρίως μετὰλλων· καὶ τὸ μεταναστεύω τὴν αὐτὴν καὶ πληρεστέραν ἔννοιαν ἔχει· μετὰ εἶναι τὸ μέταλλον, τὸ «μάδι». Σχάρα-Ἐσχάρα-Ἐσχάρης ἢ ἀρούρα· ἀρα λατ. ὁ βωμός, ἢ Ἐστία· ἢ Ἐσχάρα λέγεται καὶ κατῆζιον ὡς καὶ ὀνομάζομεν καὶ σήμερον τὸ θυμιατήριον τὸ ἐν χρήσει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν Μεγάλῃν Ἑβδομάδα· «ἐσχάριον κατὰ τὸν Ἡσύχιον τὸ κοῖλον θυμιατήριον» ἢ λέξις κατὰ παρεφθαρμένη ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὴν ρίζαν καθ, ἐξ ἧς καὶ ὁ Κάδμος ὁ κυρίως ἐκπρόσωπος τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου· κατὰ λοιπὸν λέγεται τὸ θυμιατήριον ὡς ἐξ ἀργύρου κατασκευασμένον· ἢ καθ-γαδ-γαξ ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὸν χρυσόν ἢ ἀργυρον· γαζοφυλάκιον τὸ μέρος ἔνθα φυλάσσεται ὁ χρυσὸς καὶ ἀργυρός· ἢ πόλις Γάζα τῆς αὐτῆς ἐννοίας, λέγεται ταυτοσίμως καὶ Κάδυτος· καὶ κάδυτος τὸ αὐτὸ «καδυταὶ μναῖ» εἶναι τὰ χρυσὰ ἢ ἀργυρὰ νομίσματα· κάδουλοι οἱ ἐν τοῖς μυστηρίοις τῶν Καβείρων ὑπηρετοῦντες ¹⁾).

λη· καὶ ἰσὴκ τὸ ρήγμα-ὄρυγμα· λέξεις πᾶσαι σχετιζόμεναι πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Ἐστίαν. Ὅσοι δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ὄστλιγξ ἢ λαμπηδών. Ὀστρακίας καὶ Ὀστρίτης λίθος πολύτιμος ὁμοῖος τῷ ἀγάθῃ κατὰ τὸν Πλίνιον. Ὀστρακίς, κατὰ τὸν Ἡσύχιον ἀγαλματίον τῆς Ἀφροδίτης. Ὀστρακίτης, δὲ καὶ ἡ Καδμεία λίθος· ostium χρῶμα πορφυροῦν· πᾶσαι λέξεις συγγενεῖς ἀναφερόμεναι εἰς τὸ φῶς καὶ τὴν λάμπιν· ὡς συνήθως τὸ ἀρχικὸν σύμφωνον παραλείπεται διὰ τοῦτο ἔχομεν σκύφος καὶ κύφος· σκάπετος καὶ κάπετος· σκύρτος καὶ κύρτος κ. τ. λ. οὕτω καὶ Κωπαῖς ἢ χώρα τῶν ὄρυγμάτων· σκάπτω καὶ κάπτω καὶ καθ' ἐξῆς. Σκωτία ἢ χώρα ἢ πλουσία εἰς μεταλλεῖα· Σκιρτῶνες κατὰ τὸν Πτολεμαῖον οἱ Ἀλβανοί, οὗ· ὁ Πλίνιος Σκιρτάρους λέγει (Βιβλ. Γ. Κεφ. 22) οἱ νῦν Σκυπετάρου, οἱ μεταλλουργοὶ πιθανῶς. Ἴσχυς κατὰ τὴν μυθολογίαν υἱὸς τοῦ Ἐλάτου καὶ σύζυγος τῆς Κορωνίδης μητρὸς τοῦ θεοῦ Ἀσκληπιοῦ· τὸν Ἴσχυν καὶ τὴν Κορωνίδα κατεκέρσεν ὁ Ἀπόλλων· Ἴσχα καὶ νῆσος ἠφαιστιογενῆς ἐν Ἰταλίᾳ· Ἴσχενος Γίγας συνεπῶς μειάλλευτῆς.

1) Μαθόντες ἤδη τὴν σημασίαν τῶν λέξεων δαμ καὶ σκα δυνάμεθα τὰ εἰρηωμένον ὀλίγον φῶς εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ χρυσοῦ δακτυλίου τοῦ χωρίου Ἐξερω (Θρακικὰ τόμ. Γ' 72—197) ἥτις ἀπασχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ ἔτι τόσους σοφοὺς ἀνδρας· ἡμᾶς ἐνδιαφέρουν μόνον αἱ λέξεις σκα καὶ δομεᾶν μεταξὺ τῶν ὁποίων παρατίθεται ἡ λέξις ἀραξεία κακῶς τεθεῖσα ὑπὸ τοῦ γλύπτου· ἢ σκα-δομέα εἶναι αὐτὴ αὐτῆ ἢ θρακικὴ πόλις Σκουδάμα-Οὔσκουδάμα, πρὸς ἣν σχετίζεται ὁ δακτύλιος καὶ ὁ κάτοχος αὐτοῦ· ἀραξεία βεβαίως σημαίνει τὴν χώραν, τὴν πόλιν· τὸ δὲ ἕλητα ταῦτόν πρὸς τὸ ἑλληνικώτατον ζέλ-Ζέλεια ἥτις, ὡς ἀπεδείξαμεν εἰς τὸ «Φῶς ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων» τευχὸς Δ' σημαίνει χρυσόν· οὕτω δὲ γινώσκον-

Ὁ Ὅμηρος, εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ὁποίου ἡ πρωτόγονος πρωτοελληνική γλῶσσα ἦν σχεδὸν ἀκατάληπτος εἰς τοὺς πολλοὺς, παθοῦσα ὅτι ἔπαθον πᾶσαι αἱ ἀρχαῖαι γλῶσσαι, δηλονότι περιπεσοῦσα εἰς ἀχρησίαν, ἢ καὶ περιορισθεῖσα μόνον ὡς γλῶσσα τῆς λατρείας ¹⁾, ὁ Ὅμηρος ὁσάκις ἀναγράφει λέξιν ἀρχαιοπρεπῆ δυσνόητον εἰς τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ, σπεύδει νὰ ἐπεξηγήσῃ αὐτήν, ἢ χαρακτηρίζει αὐτήν ὡς ἀνήκουσαν εἰς τοὺς θεοὺς προγόνους τοὺς «Μάκαρας» ²⁾, ἢ καὶ παραθέτει ἐτέραν ταῦτοσήμαντον μὲν ἀλλ' ἐξ ἄλλης ρίζης, τοῦθ' ὅπερ ἐλάχιστα κατενοήθη ὑπὸ τῶν ὁμηρολογούντων ³⁾. Ὁ Ὅμηρος λοιπὸν γράφων περὶ Κερκύρας-Γοργύρας καλεῖ αὐτὴν ταῦτοσήμως Φαιακίαν, ἀλλὰ καὶ Σχερίαν· καὶ ἡ ὄνομασία αὕτη σημαίνει ὅτι καὶ ἡ Φαιακία καὶ Κέρκυρα, ὅτι καὶ ἡ Οὔσκουδάμα. Λαοδάμας ἐλέγετο ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σχερίας-Φαιακίας Ἀλκινόου, καὶ Δόμας ἐγχώριος Φαίαξ· ὅτι τέλος καὶ ἡ Αἰθιοπία: *δηλονότι τόπον, ἕδαφος ἐγκλειῖον πολύτιμα μέταλλα, καὶ δὴ χρυσὸν καὶ ἀργυρον καὶ κασσίτερον οὐχὶ ὑπὸ τὴν μεταγενεστέραν ἔννοιαν τῆς λέξεως, ἀλλὰ τὴν ἀρχικὴν τὴν δηλοῦσαν πιθανῶς τὸν λευκὸν χρυσόν, ἢ τι ἕτερον πολύτιμον μέταλλον· ἐντεῦθεν καὶ ἡ ὄνομασία τῆς Κερκύρας ὡς Κασιώπης, καὶ τοῦ Διὸς ὡς Κασίου.* Ἀλλ' ὁ Ὅμηρος τὴν Κέρκυραν καλεῖ καὶ Συρίην νῆσον, διότι τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενά σχετικῶς εἰς μόνην τὴν Κέρκυραν ἀναφέρονται:

«Νῆσός τις Συρίη κεκλήσκειται, εἴπου ἀκούεις,

Ὅρτυγίης καθύπερθεν, ὅθι τροπαὶ ἡέλιου . . . . 4)»

Ὅρτυγίη εἶνε ἡ Νῆσος τῶν Παξῶν, ὡς ἤδη ἀνεγράψαμεν ⁵⁾, ὅπου καὶ πράγματι αἱ τροπαὶ τοῦ Ἡλίου, διότι χωρίζει ἡ Ἀνατο-

τες ἀκριβῶς τὴν σημασίαν τῶν τεσσάρων λέξεων τῆς ἐπιγραφῆς, δυνάμεθα κάλλιστα νὰ ἐξηγήσωμεν καὶ ὑπολοίπους τέσσαρας.

1) Ὡς τοῦτο συμπεραίνομεν ἐκ πολλῶν ἄλλων ἐνδείξεων καὶ ἐξ ὧν ὁ Ἡρόδοτος γράφει (Ἡροδ. Η. 133—136) περὶ τοῦ ἱερέως προμάντεως τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ ἱεροῦ τοῦ Πτόφου Ἀπόλλωνος· ἀλλὰ καὶ περὶ τούτου ἐς ἄλλοτε.

2) «Φῶς ἀπὸ τὰ βᾶθη τῶν αἰώνων». Δ'. 56.

3) Τοῦτο παρατήρησεν καὶ τὸ ἀναγράφομεν πρὸς τιμὴν του, καὶ ὁ ἐν πολλοῖς ἀμαρτῶν, ἀλλ' ἐν τιον ἐπιτυχῶν κ. Ν. Ἑλλενθεριάδης ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ Πελασγική Ἑλλάς σελ. 171—176· ἀλλ' ἐκφαντορικῶς ὁ ἀριστος παρ' ἡμῖν γλωσσολόγος Ἰατροφιλόσοφος, ὁ ὄντως σοφὸς Ἰάκωβος Θωμόπουλος ἐν τοῖς Πελασγικοῖς αὐτοῦ Α'. καὶ Β'. Τόμοις.

4) Ὅδυσ. Ο. 403.

5) «Φῶς ἀπὸ τὰ βᾶθη».

λή ἀπὸ τὴν Δύσιν. Τὴν Συρίην ταύτην ὁ ποιητὴς ὀνομάζει καὶ Σκύρον, ὅπου ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνετράφητο ¹⁾ μετὰ τῶν τέκνων τοῦ βασιλέως τῆς Νήσου Λυκομίδου, καὶ ὁπόθεν ὁ Ὀδυσσεὺς ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Τροίαν. Συρία-Σκυρία. Ταύτην λοιπὸν τὴν Συρίαν-Σκυρίαν ὁ Ὅμηρος λέγει καὶ Σχερίαν «Σχερίαν ἐρίβωλον»:

«Σχερίην ἐρίβωλον ἴκοιτο
Φαϊάκων ἐσ γαῖαν, οἱ ἀγχίθεοι γεγιάσιν ²⁾»

Τὴν Σχερίαν ὁ ποιητὴς καλεῖ ἐρίβωλον, ὅχι τόσον διὰ τὸ ἔφορον τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον τόσον λαμπρῶς περιγράφει, ὅσον διὰ τὰ πολύτιμα μέταλλα τὰ ὁποῖα περικλείει, διότι ἡ λέξις βῶλος ἀναφερομένη εἰς τὰ μεταλλεῖα κυριολεκτεῖται ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ ³⁾· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἥλιος «χρυσεία βῶλος» καλεῖται· ὁ δὲ Ὅμηρος μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ⁴⁾ ἐπὶ τόπων μεταλλούχων καὶ χρυσοῦχων ὡς π. χ. τῆς Ἡπείρου ⁵⁾, τῆς Φθίας τῆς Ὀμηρικῆς ⁶⁾, ἣτις εἶναι ἡ χώρα τῆς Ἄρτης καὶ ἄλλα τοιαῦτα μέρη. Τὸ ὅτι δὲ ἡ Κέρκυρα ἔχει πολύτιμα μέταλλα περὶ τούτου ἔχομεν τόσας ἀποδείξεις! ἀλλ' ἀτυχῶς ἀποροῦμεν τῶν ὕλικῶν μέσων νὰ δημοσιεύσωμεν ἰδιαιτέραν Μελέτην περὶ αὐτῆς, διὰ τοῦτο καὶ ἐπροθυμοποιήθημεν νὰ διαλάβωμεν τὸσάκις περὶ αὐτῆς ἐν τῷ περιθωρίῳ τῆς ἱστορίας τῶν Νήσων τῶν Παξῶν· ἄλλως τε ἡ Κέρκυρα ἔχει ἰόσους λογίους ὄσους καὶ Κέρκυρας, οἱ ὁποῖοι ἄς ἀναπληρώσωσιν τὴν ἡμετέραν καθυστέρησιν ⁷⁾.

Εἶπομεν ὅτι ἡ Σκυρία τοῦ Ὀμήρου ταυτίζεται πρὸς τὴν Σχερίαν-Κέρκυραν, τὴν νῆσον ταύτην τῶν πολυτίμων μετάλλων· εἶναι δὲ γνωστὸν ἐξ ἀρχαίων καὶ μεταγενεστέρων μαρτυριῶν ὅτι ἐν Σκύρῳ τῇ ἱστορικῇ λαβούσῃ τὸ ὄνομα ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης συστάσεως τοῦ ἐδάφους αὐτῆς, ὑπῆρχον καὶ ὑπάρχουν μέταλλα πολύτιμα, ἐξ οὗ καταφαίνεται ἀριδῆλως ἡ ἔννοια τῆς λέξεως σ κ α ἰ ἡ σ κ ι. Αὐτὸ τοῦτο δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ διὰ τὴν ἄλλην Νῆσον Σκιάθον σύνθετον ἐκ τῆς Σκί καὶ ἄθως ἢ ἄθον,

1) Ἰλιάς Τ. 326 Ὀδυσ. Α. 509.

2) Ὀδυσ. Ε. 34.

3) Ἀριστοτ. Θεσμ. Ἀκουσμ. 45. Ἀποσπάσμ. 248. Στράβ. 146.

4) Μ. Δεξικόν τῆς Ἑλλην. Γλώσσης ὑπὸ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου ἐν λέξει βῶλος.

5) Ὀδυσ. Ν. 235.

6) Α. 155.

7) Χάριν τῶν Μελετῶν μας πολλάκις ἐπεσκέφθημεν τὴν ἀείποτε προσφιλεῖν μας Κέρκυραν ἐκκενώσαντες τὸ ἀείποτε πενιχρὸν βαλάντιον μας· ἀλλ' ἐκάστοτε καὶ μᾶς περιέλουσαν δι' ὑβρεων, εὐρέθη δὲ καὶ Ἐφημερίς, ἣτις μᾶς διέταξε νὰ φύγωμεν ὡς ἀνεπιθύμητοι! «Ὁ Κύριος μὴ στήσῃ αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην».

ἄνθος, ἀνθηδῶν, ἄθως εἶναι λέξεις ἀναφερόμεναι εἰς τὰ πολύτιμα μέταλλα· ἀσφαλῶς δὲ καὶ τὸ ὄρος τῆς Χαλκιδικῆς Ἄθως, τὸ Ἀγήγορον ἐκ τῆς ἐννοίας ταύτης ἔλαβε τὸ ὄνομα. Ἐπισκεφθέντες τὴν νῆσον Σκιάθον μετὰ τοῦ φιλιτάτου κυρίου Θωμᾶ Ἐπιφανιάδου ἐπιφανεστάτου τέκνου τῆς Σκιάθου καὶ τοῦ προσφιλεστάτου ἱατροῦ κ. Μοσχίδου στενῶς πρὸς τὴν Νῆσον συνδεδεμένου, καὶ ἐπὶ δύο μῆνας διαμείναντες ἐν αὐτῇ πρὸ 12 ἐτῶν, ἀμυδρῶς ἠδυνήθημεν τότε νὰ κατανοήσωμεν τὴν ποιότητα τοῦ ἐδάφους τῆς Νήσου, ἀλλ' ἤδη εἰσδύσαντες εἰς τὰ βάθη τῆς ἐννοίας τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ἔχομεν τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ ὠραία Νῆσος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῶν πολυτίμων μεταλλείων αὐτῆς καὶ τῆς νάφθης ἢ πετρελαίου τοῦ ἐγκρουπιμένου εἰς τὰ βάθη αὐτῆς· ἡ πεποιθήσις δὲ ἡμῶν αὕτη ἐπιβεβαιούται ἤδη ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων, τὰ ὅποια ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν ὁ κ. Ἐπιφανιάδης.

Ἐντεῦθεν καὶ ἡ Ἀρτεμις ἢ ταυτιζομένη πρὸς τὴν Γῆν καὶ τὴν Ρέαν καὶ τὴν Θέμιδα ἐκαλεῖτο καὶ Σκιαθίτις. Βεβαίως τὸ ἐν τῶν Ἐφεσίων γραμμάτων «ασκι» τὸ ἐν τῷ ἀγάλματι τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος κεχαραγμένον δὲν εἶναι ἄσχετον πρὸς τὴν χρυσοῦν ἐννοίαν τῆς λέξεως σκι ὡς ἤδη ἀπεδείξαμεν· ὡς δὲν εἶναι καὶ ἡ ἄλλη «Δαμναμενές», ὡς ἡ «λίξ» ἢ δηλοῦσα λίθον πολύτιμον, ὡς ἡ «τέτραξ» λέξις καὶ αὕτη σχέσιν ἔχουσα πρὸς τὰ μέταλλα· οὕτω κατὰ τὸν Ἡσύχιον «Ἐκτος, τρίτος, τέταρτος νομίσματα ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ».

Οὐσκουδάμα λοιπὸν εἶνε λέξις Ἑλληνικῶτάτη ἀναφερομένη εἰς τὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ ἢ ἀργύρου καὶ πᾶν ὅτι ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν λάμπιν· ἡ λέξις δάμ, ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ, καὶ δὰρ γράφεται, ἥτις εἶνε ἡ ὀμηρικὴ λέξις οὐθαρ δῶρον· εἶδομεν δὲ ἄλλοτε ὅτι Δάρης Δαρεικὸς Δαρειὺς εἶναι λέξεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸν πλοῦτον καὶ δὴ τὸν χρυσόν, οὔσαι ταυτοσήμαντοι πρὸς τὴν βαρ λάμπειν, βαργα τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, δι' ὃ καὶ ὁ Ἥλιος· Ἀπόλλων ἐλέγετο καὶ Βραβεύς· δαρ καὶ тар таре Σουμ. φλέγειν, λάμπειν· ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ρίζης δε λάμπειν· καὶ δὰρ ὁ ἠγεμὼν καὶ ἡ Δήμητρα ἢ μήτηρ τοῦ χρυσοῦ Κίδαρία ἐλέγετο. Ἀδὰρ δὲ ἡ Gidar Σουμ. ἐκαλεῖτο ὁ θεὸς τοῦ φλέγοντος Ἥλιου διὰ τοῦτο καὶ ἡ ὀνομασία Οὐσκουδάμα παρουσιάζεται καὶ ὡς Οὐσκουδάρ ταυτοσημάντως¹⁾. Ἀπέναντι τοῦ Βυζαντίου

1) Θεωροῦμεν καθήκον νὰ δηλώσωμεν ὅτι πάσας τὰς Σουμερικὰς λέξεις λαμβάνομεν ἐκ τοῦ περιπέσω ἐργου τοῦ φιλιτάτου ἱατροῦ κ. Θωμοπούλου «Πελασγικά» τόμ. ιστ'. Ἡ Οὐσκουδάρ ἢ Οὐσκουδάμ ἀνεστραμμένως ἐγγ. Θράκι καὶ Θ'

ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς ὀχθῆς ὑπάρχει πόλις ἣτις ὀνομάζεται Οὐσκουδάρ-
Σκούταρι ἢ ταυτὸν Χρυσούπολις. Τὸ ὑπὲρ τὴν πόλιν ταύτην

νετο Δαμασκός ἦν διαρρέει ὁ χρυσορροῶς λεγόμενος ποταμός· διὰ τοῦτο πιθανῶς καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ὀνομάσθη χρυσορροῶς. Ὁ ποταμὸς τῆς Μακεδονίας Ἀξιὸς λεγόμενος καὶ Βαρδάρ θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῆι χρυσορροῶς ἢ ἀργυροδίνης, συνήθη ὀνόματα τῶν χρυσοφόρων ἢ ἀργυροφόρων ποταμῶν· τὸ θέμα δάρ, ὡς εἶπομεν, αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει, καὶ δάτις τὸ αὐτὸ σημαίνει καὶ δατεῖσθαι κατὰ τὸν Ὅμηρον δατέσθαι ληΐδα, τὰ λάφυρα· δέρα δὲ ἀροβ. τὸ κοίλωμα, τὸ ὄρυγμα. ὁ δερῆς· φρονοῦμεν δὲ ὅτι καὶ ἡ λέξις βάρβαρος δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸν χρυσὸν καὶ τὰ μεταλλεῖα, εἰς τὰ ὅποια εἰργάζοντο ὡς ἀνδρίποδα οἱ ἀργυρώνητοι οὗτοι ἄλλοεθνεῖς ἢ δορυλόωτοι οἱ ἐπισεσημένως καὶ συκεχυμένως προφέροντες τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν· βάρ καὶ δάρ ἐπαυλαμβάνομεν εἶναι λέξεις συγγενεῖς εἰς τὸν χρυσὸν ἀναφερόμεναι· bar, bara, barbar κριπτειν, κερματίζειν Σουμεριστὶ· καὶ π ἄ ρ α κατὰ τὸν Ἡσύχιον, κόψων· κόμμα νόμισμα τῶν Ὁ. bar κλάσμα bar λάμπω· φῶς, ἥλιος babar ἀνατέλλω καὶ ἡ λέξις bar os ἀρχικῶς ἐσήμαινε τὸν χρυσόν· βύρος τὸ φορτίον τοῦ μεταλλεύματος καὶ βύρβαρος ὁ ἀχθοφόρος, ὁ χαμάλης, τὸ γομάρι. ὁ γάδαρος· βάρος περσ. πορ, ἐναλλαγῆ τοῦ β εἰς π, εἶναι τὸ φορτίον· πέρ δὲ περσ. ὁ φέρων· τοῦ π καὶ φ ἐναλλασσομένων βερπέρ ὄθεν εἶναι ὁ βάρβαρος. Bar κοί βαλ τὸ αὐτὸ ἐκ τοῦ Βῆλος-Βάλ, τοῦ χρυσοῦ ὄφρα, τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὸν χρυσόν· Ballarāt πόλις τῆς Αὐστραλίας ἔχουσα πλουσιότατα χρυσορυχεῖα. Βαλχάλλα κατὰ τὴν Σκανδ. μυθολογίαν ἡ λαμπρὰ ἀθλῆ ἐν ἣ διέμενον μετὰ τὸν θάνατον οἱ γενναῖως ἐν μάχαις πεσόντες· πρὸ αὐτῆς δὲ τὸ ἄλσος Γλάσιρ οὗ τὰ δένδρα ἦσαν χρυσοφυλλὰ. Βάρ ποταμὸς ἐν τοῖς συνόροις Ἰταλίας καὶ Γαλλίας ὅπου ὑπάρχουν μεταλλεῖα σιδήρου μολύβδου καὶ ἄλλα· βάρβαρον τὸ ὄρυγμα· Βάρβικ ἀγγλικὴ κομητεία ἐν τῇ ἄνω Ἄβον ἔχουσα πλούσια ὄρυχεῖα σιδήρου· Βαριάδες Ἡπειρῶν· Βύριθες χωρίον Ἄνδρου δήμου Γαυρίου· βάριον μεταλλικὸν στοιχεῖον· Βαρναούλ τῆς Ρωσσίας ἔχουσα μεταλλεῖα ἀργύρου. Βαρὺ Σάμης Κεφαλληνίας· Ζαβάρ Σουμ. ὁ χαλκὸς ὁ οὐρείχαλκος· Περσ. ρουδερεπόρ ὁ λαμπρὸς ὁ πλούσιος· Zenδ. bar τέμνω, κερματίζω Σανσκριτ. bhar φέρειν bharos τὸ φορτίον καὶ dhar, dhar-tar ὁ φορεὺς, ὁ ἀχθοφόρος· οἱ Ἀθίγγανοι εἰ διατηροῦσαντες πολλὰς λέξεις ἀναφερομένας εἰς τὴν μεταλλουργίαν, τὴν ὁποίαν κυρίως καταργάζονται, bar λέγουσιν τὴν πέτραν ἢ τὸ λατομίον· οἱ Πέρσαι baropus λέγουν τὸ φορτίον. Τὸ δάρ προφέρεται καὶ δούρ· δούρο παλαιὸν Ἰσπανικὸν νόμισμα· Δουρμουλού χωρίον περὶ τὸ χρυσοφόρον Παγγαῖον· Δούριος ἡ Δωρίας ποταμὸς τῆς Ἰβηρίας· Ἰσπανίας· Δουραλί χωρίον τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρεῶς· Δουράγγο πολιτεία Μεξικῶ ἔχουσα πλούσια ὄρυχεῖα χρυσοῦ. Θαρσεῖς ἡ χώρα τοῦ χρυσοῦ· Δαρσεῖς· δάρ ἐβρ. ἡ λάμψις ἡ δόξα.

ὄρος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγετο Δάματρος καὶ νῦν Ἀλέμδαγ ἢ Ἀλμαία τῶν Βυζαντινῶν, βουνὸς ἐρυθρός, χρυσοῦς· ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει χωρίον λεγόμενον Ἀδαμπόλ· πλησίον δὲ τῆς Χρυσουπόλεως-Οὐσκιουδάρ ἀκρωτήριον λεγόμενον Δάμαλις καὶ Ὅρμος «τοῦ Βοῦς πόρος» καλούμενος, ἢ Κχιζ-κουλέ· καὶ οὐ μακρὰν ἢ πόλιν Χρυσοκέραμος τὸ σημερινὸν Κουζ-κουντζούκ· αὐτοῦ δέ που καὶ τὰ τῶν Βυζαντινῶν ἀνάκτορα «τὰ κατὰ τὴν Δάμαλιν ¹⁾ καὶ Σκουτάριον». Τὸ Σκουτὰρι ἐλέγετο κατὰ τινα πληροφορίαν ¹⁾ καὶ Οὐθράνουπολις ταυτοσημάντως δηλονότι Χρυσούπολις· ὁ Χάμμερ τὸ Οὐσκιουδάρ ἐτυμολογεῖ οὐχὶ ὀρθῶς ἐκ τοῦ Περσικοῦ ὡς σημαῖνον ἄγγελον-ἄγγαρον· ἐνῶ ἡ ἀληθὴς ἐξήγησις αὐτοῦ εἶναι: Χρυσούπολις, αὐτὸ τοῦτο Ἀστανδάρ ὡς γράφει ὁ Ξενοφῶν, διότι ἄστν ἐν τῇ δημοικῇ λέξει σημαίνει χρυσὸν καὶ Ἀστύναξ ἐλέγετο ὁ υἱὸς τοῦ Ἐκτορος καὶ τῆς Ἀνδρομάχης ὁ καὶ Σκαμάνδριος ἐπιλεγόμενος ²⁾. Ἄστν ἐλέγετο ἢ χρυσοφόρος Ζέλεια ³⁾ καὶ τὸ λαμπρὸν Ἴλιον ⁴⁾. Ἄλλ' ἐκεῖνο ὅπερ δέον νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν φιλομαθῶν εἶναι ὅτι οἱ Ἀσιᾶται τὸν Ἀλέξανδρον λέγουσι Ἰσκένδερ, ὄνομασίᾳ ταυτοσημαντος τοῦ Οὐσκιουδάρ-Χρυσούπολις. Τὸ ὄνομα Ἀλέξανδρος ἀπαντᾶται τὸ πρῶτον παρ' Ὀμήρω, ὅστις τὸν υἱὸν τοῦ Πριάμου τοῦ πολυχρύσου καὶ τῆς Ἐκάβης Πάριν λέγει καὶ Ἀλέξανδρον, ὡς ἐπίσης Ἀλεξάνδρα λέγεται καὶ ἡ Κασάνδρα· ἀλλ' ἀμφοτέραι αἱ ὀνομασίαι αὐταὶ ἀναφέρονται εἰς τὸν χρυσόν. Πάρις καὶ Ἀλ-Ἴλ ταυτοσημαντα· Ὑλλος υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους ἐκ τῆς Μελίτης καὶ Ἰλλυριεὺς υἱὸς τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Ἀρμονίας ⁴⁾. Ἴλος υἱὸς τοῦ Δαρδάνου. Καὶ Κασάνδρα σημαίνει ὅ,τι καὶ Πάρις-Ἀλέξανδρος δηλ. ἡ χρυσοῦ, ἡ λάμπουσα. Σανσρκ. Κὰς λάμπειν. Σουμεριστὶ Cas'sebi ὁ Σάμα θεὸς τοῦ Ἥλιου, Κισσεὺς δὲ καὶ ὁ λαμπρὸς Ἀπόλλων καὶ Κάσσιος ὁ Πάγγρυσος Ζεὺς. Καὶ ἡ Ἐκάβη ἢ τοῦ Πριάμου Γυνὴ καὶ θυγάτηρ τοῦ Δύμαντος ἢ Κισσέως τὸ αὐτὸ σημαίνει.

¹⁾ Ἐκ τῆς ἀπερορίτου ταύτης μελέτης κατεδείχθη σαφῶς διὰ τῆς ἐρμηνεύσεως τῶν λέξεων Δάμ καὶ Σκυ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπ' ἀρχῆς τῶν Μελετῶν

1) Ἡ Κωνσταντινούπολις Σκαρλάτου Βυζαντίου Β. 247.— 2) Ἴλιάς Ζ. 403 X. 506.— 3) Ἴλιάς Δ. 103.— 4) Ἴλιάς Φ. 128 ἡ ρίζα ιλ εἶναι ρίζα χρυσοῦ· Ἰλμενίτης ὀρυκτὸν ἐν Λαυρίῳ· Ἴλ καὶ Ἴλ καὶ Ἄλ δὲ καὶ ὁ θεός, κατ' ἐξοχὴν ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Ἑλλάγιος Ζεὺς. Ἀλτάια ὄρη κατ' ἐξοχὴν μεταλλοῦχα ἐγκρύπτοντα χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Ἴλινὸί ποταμὸς τῆς Β. Ἀμερικῆς ἔχων μόλυβδον καὶ ἄλλα μέταλλα. Ἴλος υἱὸς τοῦ Μεμμέρου βασιλέως τῆς ἐν Θεσπρωτίᾳ Ἐφύρας (Ὀδυσ. Α. 559, Β. 328. Ἀπολλωνίου Ἀργοναυτικὰ Δ. 538. Παρεκβολαὶ Εὐσταθίου 381).—

ἡμῶν ἐτονίσαμεν ὅτι ἡ ἀρχέγονος Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ ἀρχή, ἡ ρίζα, ἡ βᾶσις τῶν γλωσσῶν τῶν ἀρχαίων λαῶν, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἡ ἀρχαιστάτη κοιτίς τοῦ πολιτισμοῦ ἡ Ἑλλὰς ἡ ἀρχικὴ Θράκη. Ἡπειρος μετὰ τῶν Νήσων αὐτῶν, ἔνθα ἦνθῆσεν ἡ ποίησις τοῦ Ὀμήρου, ἔνθα ἐγεννήθη ἡ πρώτη φιλοσοφία καὶ τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς Τέχνης, ἥτις ἐπὶ τῶν κλασικῶν χρόνων ἔφθασε εἰς τὸ ὕψιστον τῆς ἀκμῆς αὐτῆς, ὥστε σύμπας ὁ κόσμος νὰ ἴσταται κατάπληκτος πρὸ τῶν Ἐρειπίων τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλουργοῦ τέχνης.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ
 Ὁ ἀπὸ Μεγάλων Πρωτοσυγκέλλων
 καὶ ἀπὸ Παραμυθίας

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΓΙΑΣΜΑΤΑ

ΘΡΑΚΙΚΑ

ὑπό

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

Ἀγιάσματα καὶ Θράκη θέματα μελέτης προσφιλοῦς εἰσὶ δι' ἐμὲ, παρὰ πᾶσαν ἔποψιν ἐξεταζόμενα, ἐξέτασις δὲ τῶν αγιασμάτων, καθ' ἣν εἰς αὐτὰ σημασίαν ἀποδίδει ὁ λαὸς ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἸΔ' ἴσως ἑκατονταετηρίδος, ἀποβαίνει μέχρι τινὸς ἐξέτασις τῶν παθῶν τῆς ἑλληνικῆς Θράκης. Ἐὰν ἀποδεχθῶμεν ὅτι αγιάσματά τινα, δηλὰ γε δὴ πηγαί γλυκέων ὑδάτων ἢ δεξαμενῶν νερῶν ρεόντων λαθραίως ἢ στασίμων, ὑπεμφαίνουσι, κατὰ δύο τρία τοῖς ἑκατὸν, ὡς κοινότερον λέγομεν, βυζαντινὸν ναὸν, καταστραφέντα, τόσα κατεστρέφοντο κατὰ καιροὺς ὑπὸ ἕτεροφύλων, ὁμοῦ μετὰ παρακειμένων πόλεων καὶ φρουρίων καὶ μονῶν, ἀνοικοδομουμένων, ἵνα καὶ πάλιν καταστραφῶσιν ὑπὸ νέων ἐπιδρομῶν, ὥστε 'να γίνηται ἡ τῆς ζωῆς οἰκοδομῶν καὶ κοινοτήτων ἐξέτασις ἀφήγησις, πάντοτε θλιβερά, τῶν τυχῶν καὶ τῶν παθημάτων τῆς Θράκης, ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος, ἀφ' ὅτου ἐλευθέρως ὁ χριστιανισμὸς ἠδύνατο 'ν' ἀναπνεύσῃ.

Ἡ σιδηρὰ χεὶρ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν αὐτοκρατόρων, ἐξαιρουμένου τοῦ ἐλεεινοῦ Οὐάλεντος, ἐκράτησαν ἤσυχον τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς Θράκης, ἰδίᾳ τὰς θρακῆας πλησίον τῆς Κπόλεως χώρας καὶ τοὺς τῶν χωρίων καὶ πόλεων ναοὺς, εἰς οὓς στρέφω προσοχὴν, ὡς καὶ εἰς τὰς μονὰς, ὧν οὐδεμίαν; ἂν μὴ ἀπατῶμαι, θὰ εὐρωμεν θεμελιουμένην ἔξω τῶν τειχῶν πρὸ τοῦ 400. Μικρῶ πρὸ τοῦ ἔτους τούτου γινώσκω ἔξω τῆς πόλεως ὑπάρχουσαν τὴν μονὴν τοῦ Ἐβδόμου, ἀλλ' ἀβέβαιον εἶπερ ἦτο μονή, οἷαι αἱ ἀπὸ τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος, ἢ ναός; εἰς τοὺς πρώτους ἐκκλησιαστικοὺς ἱστοριογράφους ἀναφέρεται ὁ ναὸς τοῦ Ἐβδόμου «μαρτύριον» δηλὰ δὴ ναός, ὄχι μονή. Ἐὰν δὲ διδάσκη ἡ ἱστορία ἡμᾶς, ὅτι μόλις ἐν τέλει τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος ἡ τοῦ Κωνσταν-

τίνου πόλις εἶδε μονήν, ἣ μονὰς ἐν αὐτῇ, θ' ἀποδεχθῶμεν *μετὰ τὴν Δ' μονὰς* ἔξω τῆς πόλεως οἰκοδομηθείσας. Περὶ *ναῶν* οὐδεμία, ἀμφιβολία, ὅτι ἐσώζοντο ἔξω τῆς πόλεως καὶ πρὸ τοῦ 400, διότι γνωστοὶ ἐγένοντο ὁ τοῦ Ἐβδόμου, παρὰ τὸ Μακροχώριον, καὶ ὁ τοῦ ἀγίου Θωμᾶ εἰς τὴν Δριπεΐαν, τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν Γρύπες, τουρκιστὶ Τσιφούτ-μπουργάζ, περὶ ὧν ἔγραψα ἐν Ζ' τόμῳ «Θρακικῶν» διατριβὴν βραχειᾶν «Παλαιᾶς εὐωρίας Θρακῶα κέντρα».

Προσέχω πολὺ εἰς τὰ Ἁγιάσματα, ἅτινα ὑπενθυμίζουσι ἡμῖν τὴν ὑπαρξιν βυζαντινῶν ναῶν, ὅπου δὲ οὐδὲν ἴχνος παλαιοῦ τοιοῦτου ναοῦ ὑπάρχει, θὰ ἀναγκασθῶμεν ἵνα δεχθῶμεν ὑπαρξιν ἀρχαίας πηγῆς ἐπιβλεπομένης ὑπὸ νηρηΐδων, ἧτις εἰς χρόνους χριστιανικοῦς ἀπὸ θεότητος εἰδωλολατρικῆς ἀγνώστου ἀγνωστον εἰς ἡμᾶς ἀφήκε τὸν πάτρωνα ἅγιον. Ὁ ἑλληνικὸς πρὸ Χριστοῦ κόσμος ἐγνώρισεν ἁγιάσματα, καὶ τὴν ὕδατολατρείαν αὐτοῦ, τὴν καὶ παρὰ λαοῖς ἐτέροις οὖσαν ἐν χρήσει, μετεβίβασεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν χριστιανικὸν κόσμον. Προχείρως εὐρίσκομεν εἰς τὸν Παυσανίαν (θ', β', 1) ὅτι τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Ὑσισαῖς (Ἀττικῆς) εἶχε φρέαρ, ἐμαντεύοντο δὲ οἱ πίνοντες ἐξ αὐτοῦ. Σχῆμα φρέατος εἶχον, ἣ ἔχουσί τινα τῶν Ἁγιασμάτων Κπόλεως, ἀλλὰ ταῦτα γινώσκομεν ἀγυρτικώτερον κατορθωθέντα.

Τόπον ἀνοίγω τιμητικὸν εἰς ἀείμνηστὸν τι σωματεῖον τῆς Κπόλεως (τοῦ Φαναρίου κυρίως) «Ἐταιρίαν τῶν μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν». Εἰς αὐτὴν εἰσήχθη τῷ 1892 πρὸς συζήτησιν τὸ αἴνιγμα: *Ἵπου Ἁγίασμα ἐν Κπόλει, ἣ ἀλλαχού, σώζεται σήμερον, ὑπῆρχεν ἐκεῖ ναὸς ἐπὶ βυζαντινῶν;* Αἱ γνωμοδοτήσαι ὑπῆρξαν ἀρνητικά: καὶ ἐγράφησαν ὑπὸ ἀνθρώπων, μελετησάντων ἐπὶ τόπου καὶ μαθόντων, μετὰ ἔρευναν καὶ μελέτην εὐσυνείδητον, πάντα, ὅσα εἶπον. Εἶπον ὅμως καὶ τινὰς ἐξαιρέσεις.

Προκειμένου περὶ τῶν ἐντὸς πηγαδῶν Ἁγιασμάτων ἔδωκεν εἰς τῶν ἐταίρων τὸν πιθανώτερον λόγον: ὅτι, κατὰ τὰς ἐκρηγνυμένας ἐντὸς συνοικιῶν χριστιανικῶν πυρκαϊᾶς, οἱ κάτοικοι καταστροφὴν βεβαίαν φεύγοντες, ἔρριπτον ἐντὸς τῶν φρεάτων πράγματα σεβαστὰ μὲν εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ δυσμετακόμιστα, ὧν μεταξὺ καὶ τινὰ εἰκόνα, ἣ σταυρὸν, ἣ θυμιατήριον ἀργυροῦν. Ἐπιστρέφοντες μετὰ μικρὸν, ἀνέσυρον ἐκ τοῦ φρέατος εἴ τι ἂν ἔρριψαν· ἀλλὰ συνήθως οἱ σωθέντες ἠλλασσον τόπον διαμονῆς, καὶ, ἐπειδὴ τὴν Κωνσταντινῶπολιν ἀπεδεκατίζον πολὺ συνεχῶς, πρὸ τοῦ 1839, πανώλης ἣ χολέρας, συνέβαινε ἵνα ἀποθάνωσιν οἱ κάτοχοι τῆς καυθείσης οἰκίας. Ὅτε δ' ἐπώλειτο, μετὰ διακόσια ἢ τριακόσια ἔτη τὸ γῆπεδον ἀποχερσῶθην, ὁ ἀγοραστῆς ἀνακάθαίρων τὸν χῶρον καὶ τὸ φρέαρ, καὶ εὐ-

ρίσκων τὴν εἰκόνα, ἢ τὸ θυμιατήριον, ἢ τὸν Σταυρόν, ἀνεκέρυττεν ἀμέσως τὴν ἀνακάλυψιν Ἀγιάσματος εἰς τοὺς περιοίκους, ἀφοῦ πρότερον ἐβεβαιούτο ὅτι τὸ νερόν τοῦ φρέατος ἦτο γλυκὺ, ἢ ὑπόγλυφον· Οὕτως ἐξηγήθη ἡ ὑπαρξις Ἀγιασμάτων ἐντὸς πηγαδιῶν, οἷα θὰ εὕρωμεν προχωροῦντες εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν. Εἷς τινα μέρη τὴν ὑπαρξιν Ἀγιασμάτων ἐξηγεῖ τῶν νερῶν ἢ πολλὴ συρροή.

Συρροὴν ὑδάτων πολλῶν εἶδον ἐν Φαναρίῳ τοσαύτην, ὥστε ἵνα συμπεράνω ὅτι, ἄνωθεν αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἐπὶ βυζαντινῶν κινστέρνα, καταργηθεῖσα, ἥς τὸ ὕδωρ ὑπὸ τὴν γῆν καταρρέον πρὸς τὴν θάλασσαν (τοῦ Κερατείου κόλπου) δυνατὸν ἵνα κατασκευάσῃ Ἀγιάσματα κρεμαστά, ἐν εἶδει βαβυλωνικῶν κρεμαστῶν κήπων. Προσέξατε Ὑπεράνω τοῦ κτιρίου τῆς πατριαρχικῆς δημοτικῆς σχολῆς, τῆς οὕτω λεγομένης Μαρσαλῆ, εἰς οἰκίαν ἐρειδομένην ἐπὶ τοῦ τείχους τοῦ ὀπισθεν τοῦ Πατριαρχείου, ὑπάρχει Ἀγίασμα ἐπ' ὀνόματι ἁγίου *Εὐθυμίου* (20 Ἰανουαρίου)· κάτωθεν αὐτοῦ, εἰς τὸν περίβολον τῆς σχολῆς, εὐπερίγραπτον εἶδος πηγῆς πιναρᾶς, ἣτις ἐκηρύχθη Ἀγίασμα καὶ αὕτη· τοῦτο δ' ἐτιμάτο, ἕως πρὸ ἐτῶν ἑκατὸν, εἰς ὄνομα *Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ*, καὶ ἔτρεχον οἱ εὐλαβεῖς τῇ 4 δεκεμβρίου· κατόπιν ἐτιμήθη εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου *Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου*, τοῦ λαϊκώτερον ἀποκεφαλίστου (29 αὐγούστου). Κάτωθεν αὐτοῦ τρίτον Ἀγίασμα, πλησιέστατα τῆς πιναρᾶς πηγῆς, ἐπ' ὀνόματι ἁγίου *Ἀθανασίου* (18 Ἰανουαρίου) πηγάζον ἀπὸ θολοκτίστου δεξαμενῆς. Τέταρτον ὑπῆρχεν ἄλλοτε εἰς τὸν περίβολον τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας *Εὐφημίας τοῦ Ὄρου* (11 Ἰουλίου), εἰς ὃ περιττὸν ἦτο νὰ προσέρχωνται οἱ πιστοὶ, ἀφοῦ προσήρχοντο ἵνα προσκυνήσωσι τὸ ἐντὸς τοῦ ναοῦ λείψανον τῆς ἁγίας. Τίς ἀρνεῖται νῦν, ὅτι τὸ ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ φρέατος τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου καταρρέον ὕδωρ κατασκευάζει τὰ «Κρεμαστά Ἀγιάσματα» τῶν ἁγίων *Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου*, *Ἀθανασίου*, καὶ *Εὐφημίας*; Ἀγίασμα πέμπτον, ἁγίας *Εὐφημίας* καὶ αὐτὸ, σώζεται εἰς ὑπόγειον τῆς οἰκίας Μικρίδου, ὀπισθεν τοῦ Πατριαρχείου—καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ δύο λεπτῶν, ἴσως οὔτε ἐνός τῷ βαίνοντι πρὸς τὸ Ἀγιοταφικὸν Μετόχιον, ἕκτον ἐν εἶδει πηγῆς, ὑπὸ τὴν γῆν, εἰς ὄνομα τιμώμενον ἁγίας *Παρασκευῆς* (26 Ἰουλίου), ἀνήκον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Μετοχίου, ἐν ᾧ ὑπάρχει τὸ ἕβδομον ἐν Φαναρίῳ Ἀγίασμα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου *Μηνᾶ* (11 νοεμβρίου). Ἀλλὰ καὶ ὄγδοον, ἁγίας *Παρασκευῆς* καὶ αὐτὸ ἐντὸς ἰδιωτικῆς οἰκίας. Ἐννατον ἄλλοτε μὲν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, κατόπι δὲ τῆς *Σαμαρείτιδος* ὑπάρχει—ὑπῆρχεν—ἐντὸς πύργου, τοῦ τείχους τοῦ σχεδὸν ἀπέναντι τοῦ βουλγαρικοῦ ναοῦ τὸ Ἀγίασμα, τέλεον λησμονημένον, ἐντὸς φιάλης πετρί-

νης, ὅπου ἐνίπτοντο. Δέκατον Ἀγίασμα, ἀνακαλυφθὲν πρὸ 90 ἢ 95 ἐτῶν καὶ συγχωσθὲν ὑπὸ τὴν γῆν, εὐρέθη παρὰ τὸ τεῖχος τοῦ Φαναρίου, ἐντὸς τῶν τειχῶν παρὰ τὰ σύνορα τῶν ἐνοριῶν Φαναρίου καὶ Παλίνου, δῆθεν ἀγίου *Κωνσταντίνου*, καὶ δῆθεν θαυματουργήσαν. Ἐκλείσθη. Ἐνδέκατον τὸ τῆς ἀγίας *Μαρίνης* ἐντὸς οἰκίας τινὸς παραθαλασσίας, ἀνηκούσης ἄλλοτε εἰς φαναριωτικὴν ἡγεμονικὴν οἰκογένειαν, ὕστερον εἰς τὸν μητροπολίτην Νικομηδείας Διονύσιον φρέαρ ἀβαθὲς ὕδατος ποσίμου, καίπερ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπέχον 50—60 μέτρα. Πρὸ ἐτῶν πεντακοσίων εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ Φαναρίου ἡ θάλασσα ἔβρεχε τὸ τεῖχος, κατεχώσθη δὲ καὶ ἔχερσοποιήθη τὸ μέρος ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ Μεχμέτ μετὰ τὴν ἄλωσιν.

Διὰ σὺρβρῶν πολλῶν ὑδάτων ποσίμων διεκρίνετο ἡ συνοικία Γοργοπηκόου Θεοτόκου ἐν ἔξω Κιονίῳ, τοῖς σημερινοῖς Ἐξ Μαρμάραις. Ἠρίθμει ἡ χριστιανικὴ συνοικία πολλοὺς κήπους, τὰ δ' ἐν αὐτοῖς Ἀγιάσματα, καθὼς ἤκουον, ἦσαν 12, κατὰ τινὰς ἀφηγήσεις 14 ἢ 16. Ἦσαν ἴχνη λάκκων ὕδατος ἡμελημένων καὶ ρυπαρῶν, οὐδαμῶς δικαιολογούντων ὑπόνοιαν—ὄχι βεβαιότητα—ὑπάρξεως παλαιῶν ναῶν. ; Μήπως τὸ νερὸν τῆς ἐκείσε πάλαι ποτε ζώσης Μωκηνοσίας κινστέρνας θαυματουργεῖ;

Ἐξετάσας τὰ δῆθεν Ἀγιάσματα τῆς περιοχῆς Ἐξω-κιονίου καὶ τὰ τοῦ Φαναρίου, καὶ τῶν ὑπεράνω αὐτοῦ συνοικιῶν, οὐδαμοῦ ἠδυνήθην ἵνα ἀνιχνεύσω ναῶν ἐρείπια βυζαντινῶν, ἢ εἰς τρία μέρη· ἐν Βλαχέρναις δύο, ἐν τῇ Μονῇ τῆς Χώρας ἓν, καὶ ἓν ἐν τῷ παρὰ τῇ Καλλιγαρίᾳ πύλῃ ναῶ τῆς Θεοτόκου τῆς Σούδας (εἰς Ἐγρίκαπι). Τοῦτ' αὐτὸ δύναμαι νὰ εἶπω καὶ διὰ τὰ ἔξω τῶν τειχῶν· ἐκτὸς ἑνὸς, ἢ δύο, ἐν Ῥηγίῳ (Κιουτσουκ-τζεκμετζέ), ἑνὸς ἐν Σαφρᾷ, καὶ ἑνὸς ἐν Τοπτηλάρ, ἴχνη βυζαντινῶν ναῶν, ἢ κυρίως εἰπεῖν εἰδωλολατρικῶν Ἀγιασμάτων λείψανα οὐδαμοῦ εὔρον· ἢ Ζωοδόχος Πηγὴ τυγχάνει πᾶσι γνωστῇ, καὶ διὰ τοῦτο παρέρχομαι αὐτὴν ἐνταῦθα.

Αἱ τρομεραὶ ἐκ σεισμῶν καὶ πυρκαϊῶν καταστροφαὶ οὐδέποτε δύνανται ἵνα θάψωσιν εἰς πέντε καὶ δέκα μέτρων βάθος ὑπὸ τὴν γῆν οἰκοδομὰς μεγάλων ἢ μικρῶν μονῶν καὶ ναῶν οὔτε αἱ πολλακίς ἐπαλλήλως ζημιώσασαι τὴν ἀτυχῆ Θράκην ἀπὸ βορρᾶ καὶ δυσμῶν καὶ ἀπ' ἀνατολῆς ἐπιδρομαὶ βυρβαρικῶν ὀρδῶν. Ὑπέστησαν καταστροφὰς ἐκ σεισμῶν, ὀνομαστὶ καταγεγραμμένας, τῇ 25 Σεπτεμβρίου 477, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, ὅτε ἔμβολοι, καὶ οἰκίαι, καὶ ναοὶ κατεδαφίσθησαν, καὶ ἐτάφη «πληθος ἀνθρώπων ἀναρίθμητον ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτῶν». Τῇ 14 Δεκεμβρίου 557 ἢ 558 (ἀσύμφωνοι πρὸς ἀλλήλους φαίνονται μοι

Θεοφάνης καὶ Κεδρηνός, συμφωνοῦντες διὰ τὸ μέγεθος τῶν καταστροφῶν) ὅτε κατέπεσαν οἰκίαι καὶ ναοὶ πολλοὶ ἐντὸς τῆς Πόλεως καὶ κατὰ τὰ προάστεια, ἔπαθον καὶ τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικὸν τεῖχος τῆς Κπόλεως, ἀλλὰ τὸ ταλαίπωρον Ῥήγιον «κατέπεσεν ἕως ἐδάφους, ὥστε μὴ γνωρίζεσθαι αὐτό».

Πάντα τὰ χωρία, τὰ ἔξω τῶν τειχῶν, καὶ ναοὶ, καὶ μοναὶ ἐξηφανίσθησαν, ἄγνωστον δὲ πότε πάλιν ὤικοδομήθησαν. Τῇ 26 ὀκτωβρίου 740, ναοὶ καὶ μοναὶ, κατὰ Κεδρηνὸν καὶ Θεοφάνη, καὶ οἰκοδομαὶ πολλαὶ ἔπαθον, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Πόλεως. Μαρτυρίαν ῥητὴν καταστροφῆς προαστείων εὐρίσκω παρὰ Λέοντι Διακόνῳ (σ. 175—6) περὶ τοῦ σεισμοῦ τῆς 26 ὀκτωβρίου 975, κατεδαφίσαντος ἐντὸς τῆς Πόλεως οἰκίας καὶ ναοὺς, καὶ πύργους τοῦ τεύχους. *Τὰ τε προάστεια τοῦ Βυζαντίου χωρία κατέβαλε μέχρις ἐδάφους*, καὶ πολὺν τῶν ἀγροίκων * φόνον ἐποίησεν». Ὑποθέτω, ὅτι καὶ ναοὶ πολλοὶ καὶ μοναὶ ἔμειναν γῆ χέρσος, οὗτ' ἔσπευδέ τις εἰς οἰκοδομὴν ἄλλοτε δευτέραν καὶ τρίτην, ὕστερον, ἀφοῦ φοβερὰ λαίλαψ ἐπέτρεχε τὰ θρακικὰ τῆς Κπόλεως προάστεια οἱ βάρβαροι λαοί, ὧν τινες, καὶ τοὶ ἐπίστευσαν εἰς Χριστὸν, ἀντιχρίστου διέπραττον κακουργήματα κατὰ τε μνημείων ἱερῶν, κατὰ τε ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν, ὡς οἱ χρονολογῶντες διηγοῦνται. Ἀλλὰ, καὶ ἂν ὑποτεθῆ, ὅτι τινὰ τῶν καταστροφέντων οἰκοδομημάτων ἀνωκοδομήθησαν, ἢ ἐπεσκευάσθησαν, οἱ σεισμοὶ τοῦ 1296—διήρκεσεν αὐτὸς ἀπὸ 1 Ἰουνίου μέχρις Ἰουλίου 16—καὶ τοῦ 1354 ἐκρήμισαν οἰκοδομάς, καὶ ναοὺς καὶ μονάς. Περὶ τούτων παραπέμπω εἰς τὸν Παχυμέρη (Β'. σ. 233) καὶ τὸν Γρηγοράν (Γ', 223). Ἐπίσης δὲ τῷ 1323, κατὰ τὸν φθινόπωρον, ἐπὶ μάρτυρι τῷ Φραντζῆ (σ. 32) ὅτε «συνέβη γενέσθαι σεισμὸν τὸν παμμέγιστον, καὶ πολλοὶ ναοὶ, οἱ μὲν πεπτώκασιν, οἱ δὲ ἐρράγησαν»· τίνες ἐσώθησαν, ἄγνωστον διότι τὰ παλάτια τῆς Πηγῆς ἐσώζοντο καὶ κατὰ τὸ μέσον τῆς 14' ἑκατονταετηρίδος (Φρ. σ. 55). Ταῦτα ὀλίγα ἐκ πολλῶν. Ὁ μάτις τοῦ 1453 συνεπλήρωσε τὰς ἕως τότε φοβεράς ἱερῶν καταγωγίων καταστροφάς.

Ἐὰν παραλίπω τὴν κατὰ τὸ μέσον τῆς 15' ἑκατονταετηρίδος ἐπιδρομὴν τοῦ Ἀττίλα ἐπὶ πᾶσαν τὴν Θράκην, ὅτε προῦχώρει «πᾶσαν πόλιν καὶ φρούρια δουλούμενος, πλην Ἀδριανουπόλεως καὶ Ἡρακλείας», σημειῶ ὅτι, ἀπὸ τοῦ 460 σχεδὸν ἐπὶ τῆς αὐταρχίας τοῦ Λέοντος τοῦ Θρακῆς, καὶ τοῦ Ζήνωνος Ἰσαύρου, καὶ Ἀναστα-

* Χωρικών, ὡς κοινότερον λέγομεν.

σίου τοῦ Δικόρου, ἐν διαστήματι πενήκοντα περίπου ἐτῶν, ἡ Θράκη πολλὰς ὑπέστη ζημίας, καὶ τὰ παρὰ τὴν Κωνσταντινὸπολιν μέρη. Μετὰ τὸν φόνον Ἄσπαρος καὶ Ἀρδαβουρίου τῶν ἰσαύρων, Ὁστρυς ὁ φίλος Ἄσπαρος ἐκίνησέ τινα στάσιν κατὰ Λέοντος, καὶ ἠττήθη· «καὶ ἔφυγε, λαβὼν τὴν παλλακίδα Ἄσπαρος, γόθων εὐπρεπῆ, ἣτις ἔφιππος ἐξῆλθεν ἄμα αὐτῷ ἐπὶ τὴν Θράκην, καὶ *ἐπραΐδευσε τὰ χωρία*»· δηλαδὴ ἐλαφυραγώγησε. Λαφυραγωγῶν, ἐπὶ Ζήνωνος, μετὰ τὰ 479, Θεζυδέριχος ὁ ὀστρογόθτος, καὶ μὴ δυνηθεὶς τὸν αὐτοκράτορα νὰ βλάψῃ, ἀπήλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἀλλ' αἱ ζημίαι, ἃς ἐπήνεγκεν ἐξετάθησαν μέχρι τοῦ Γαλατᾶ, κατέναντι τῆς Πόλεως. Ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 491 μέχρι 518 Βιταλιανὸς ὁ θρᾶξ ἀποστάτης ἐπήγαγε βλάβας εἰς πολλὰ χωρία (514), ἀφοῦ μάλιστα κατήλθε μετὰ στρατοῦ καὶ στόλου ἕως τοῦ Μ. Ῥεύματος, διαμένων εἰς Στένην τοῦ Βοσπόρου*.

Συστηματικὰς ὁμως καὶ συνεχεῖς τὰ παρὰ τὴν Κπολιν θρακικὰ χωρία λεηλασίας καὶ καταστροφὰς ὑπέστησαν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Θ' ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῶν μέσων τῆς Ι', ἔγραψα δὲ περὶ αὐτῶν ἐν προλόγῳ τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ἐπισήμων ἐκκλησιαστικῶν γραμμάτων περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος» (ἐν Κπόλει, 1908). Εἰς αὐτὰ παραπέμπω. Οἱ βυζαντινοὶ χρονογράφοι διηγοῦνται, ὅτι πρῆλασαν οἱ βάρβαροι μέχρι Κατασυρτῶν, προστιθέντες «ἔγγιστα δὲ οἱ Κατασύρται τῆς Πόλεως». Φρονῶ δὲ Κατασύρτας ἢ τὸ χωρίον Ἀβάσο=Abasso (ἐφόσον ἀγνοοῦμεν ὑπαρξίν ἐκεῖ ναοῦ ἀγίου Βάσσου), ἢ τὸ χωρίον Βίδος (προφέρεται τὸ δ ἐνταῦθα d). Μετὰ ταῦτα βλέπομεν τοὺς ἀγροίκους ἐπιδρομεῖς ἕως τῶν παλατίων, ἢ παλατίου τῆς ἀγίας Θεοδώρας. Καὶ περὶ μὲν τούτων ὠρισμένον τι καὶ σαφές οὐδεὶς ἔγραψεν, ὅσον ἠρεῦνησα· γινώσκομεν ὁμως τὸν Καριανὸν ἔμβολον, μέχρι τοῦ σεισμοῦ τοῦ 1894, ὅτε κατέρρευσε μὲν κατὰ τὸ πλεῖστον, τὸ δ' ἔργον τοῦ σεισμοῦ συνεπλήρωσεν ὁ κασμάς (σκαπάνη) τῆς δηθεν δημαρχίας, (κείμενον) ἔσωθι' τῆς πύλης τῆς τουρκιστί λεγόμενης Ἐηζάν-σεράη-καπκύ· δυνάμεθα ἄνα εἶπωμεν, ἢ ἄνα εἶπω, ὅτι ἔξω* τῶν τειχῶν καὶ τῆς πύλης ταύτης ἦσαν ὁ οἶκος τοῦ Καριανοῦ, ὃν Νικηφόρος ὁ αὐτοκράτωρ παρεχώρησεν εἰς τὸν Λέοντα τὸν Ἀρμένιον, πρὸ τοῦ 812. Ἐξ ἐκείνου ὠνόμασαν τὴν περιοχὴν ἐκείνην Τὰ Καριανοῦ. Τὰ ἐπώνυμα τούτῳ παλάτια ἐγένοντο, μετὰ τὸ 845, διαταγῆ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Μεθυστοῦ.

* Μαλαλάς· σ. 371, 383, 403, 409. Θεοφ. τ. Α' σ. 159.

κατοικία τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας, ἦν ἀπέκειρε διὰ βίας μοναχὴν ὁ μέθυσοσ καὶ ἀνισόβροπος αὐτῆς υἱός. Εἰς τὰ Καριανοῦ ἤγειρεν ὁ Θεόφιλος ὁ αὐτοκράτωρ «πλουσίᾳ χειρὶ καὶ ἀνάκτορα ταῖς ἑαυτοῦ θυγατράσιν» ἴσως ἐντὸς τῶν τειχῶν, διότι τούτων ἐσώζετο μέρος μέχρι τοῦ μέσου τῆς Ι΄ ἑκατονταετηρίδος*. Μέχρι τοῦ 935 ἦσαν κατεστραμμένα χωρία καὶ μοναστήρια, καὶ ναοὶ καὶ παλατια, ἀπὸ τῆς Χρυσῆς Πύλης, πλησίον τοῦ σημερινοῦ Γεδί-κουλέ-καποῦ (πύλης Ἑπταπυργίου)=(τὸ δ ὡς d=) μέχρι τοῦ Ῥηγίου. Ὁ ταλαίπωρος ὁ Ρωμανὸς Α΄ ὁ Λακαπηνὸς ἦλθε κανιστῆς ἢ δευτέρου ἰδρυτῆς «ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια πολλὰ ἔκτισεν, ἀλλὰ καὶ ἐνδύτας χρυσοῦφάντους καὶ δυσκοπότερα ἀπεχαρίσατο· πολλὰς δὲ ἐν Θράκῃ πόλεις ἢ ἐκ βάρων ἤγειρεν, ἢ ἀνεκαίνισεν». Ἴσως τινὰς τούτων ἐζημίωσαν οἱ ρῶσοι κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰουνίου τοῦ 942.

Αἱ ἐχθρικαὶ ἐπιδρομαὶ ἐξηκολούθησαν ἐπὶ πολὺ, Ἀγιάσματα καὶ ναοὶ ἔξω τῶν τειχῶν ἐξηλείφοντο διαδοχικῶς ἐκ βίβλου ζώντων ἕως τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε, κατὰ ἀπρίλιον, ὡς ἠκούσαμεν, τοῦ 1821, κατεστράφη ὁ μόλις ἐνενηκονταετίαν πρὸ τούτου τοῦ ἔτους ἀνεγερθεὶς μικρὸς ὑπὸ τὴν γῆν ναῖσκος τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὡς καὶ οἱ πενιχροὶ ναοὶ τῶν ἔξω τῆς Κπόλεως θρακικῶν χωρίων. Ἄγνωστον τί ἀπέμεινεν ἀπὸ τῶν ἐπαλλήλων τούτων καταστροφῶν ἀκατάστρεπτον. Τὰ ἐντὸς σπηλαίων ἔμειναν ἀβλαβῆ.

Θὰ πορευθῶμεν μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ χωρίου Καλφᾶ, πρὸς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὸ χωρίον Ἀζατλή. Εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ ὑπάρχει Ἀγίασμα, τοῦ προφήτου Ἥλιου λεγόμενον. Εἰσῆλθομεν τῇ ἐπαύριον τῆς πανηγύρεως, ἀφόβως, διότι συνήθως ἐντὸς αὐτοῦ διενυκτέρευον κακοποιοί. Εὐρέθημεν ἐντὸς σπηλαίου μικροῦ λελαξευμένου ὑπὸ γήλοφον· εἰς τινὰ τοῦ σπηλαίου γωνίαν εὐρίσκεται δεξαμενὴ λελαξευμένη, τετράπλευρος, ὕδωρ ἔχουσα πόσιμον χλιαρόν. Ματαίως ἐρωτήσαμεν κατοίκους τοῦ Καλφᾶ, ἀλλ' οὐδὲν ἐγίνωσκον. Οὐδὲν εὐρομεν κατακόμβης ἵχνος, εἰς ἣν ἢ δεξαμενὴ ἦτο περιττὴ· οὔτε Σταυροῦ τύπον ἐγγεγλυμμένον που, οὔτε μονόγραμμα τοῦ Χριστοῦ· οὔτε ναὸς ἦτο λοιπὸν, οὔτε καὶ λαξευτὸς τύμβος, εἰς ὃν ἄγνωστον βεβχίως διατὶ διωχετεύθη ὕδωρ· τοῦτο δὲ, δυστυχῶς,

* Continuati σ. 9. 85, 174, 430 484 Μάγιστρος Σιμεῶν 734. Λέων Γραμματικὸς 345.

οὔτε ἐξητάσθη ποτε χημικῶς, ἵνα πληροφορηθῶμεν τὴν ποιότητα τοῦ Ἀγιάσματος καὶ μάθωμεν, ἴσως, ὅτι χάριν θεραπείας μετέβαινον ἐκεῖ οἱ ἀσθενεῖς τῶν γειτονεούντων αὐτῷ συνοικισμῶν. Ναὸς ὁμῶς οὐδέποτε ἦτο.

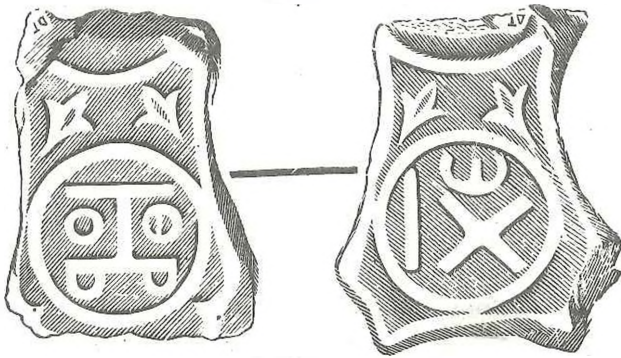
§

Κατερχόμεθα πρὸς τὴν θάλασσαν, εὐρισκόμεθα δὲ φερέλπιδες εἰς τὸ Ῥήγιον, τὸν Κλουτσούκ-τσεκμετζέ. Κατὰ τινα πρὸ ἑσάρακοντα σχεδὸν ἐτῶν ἐπίσκεψίν μου ὠδηγήθην εἰς τι μέρος, ὀλίγῳ ἄνωθεν τοῦ Ῥηγίου κείμενον, ὅπου ἐτιμᾶτο τὸ Ἀγίασμα τῆς Ἀναστάσεως, καὶ κατὰ κοινήν ἐκδοχὴν τῆς ἀγίας Ἀναστασίας. Ἡ εἰς αὐτὸ συρροή τοῦ πλήθους ἐγένετο κατὰ τὸ μέγα Πάσχα. Πέριξ τοῦ Ἀγιάσματος εὐρέθησαν κατὰ καιροὺς ἐρείπια τινα καὶ λείψανα βυζαντινῆς οἰκοδομῆς. Τὸ Ἀγίασμα, παλαιότατον, ἔκρινα διασκευασθὲν πρὸ τῆς Θ' ἑκατονταετηρίδος. Εἰς τὸ Ἀγίασμα, πρὸ τινος ἐκλιπὸν, ὀδηγεῖ καταβάσιον δεκαπέντε περίπου βαθμίδων. Δεξιόθεν τοῦ καταβαίνοντος εὐρίσκεται θαλαμίσκος· ἀριστερόθεν ἡμιθόλιον λίαν ἄκομψον. Τὸ Ἀγίασμα ἐντὸς βόθρου ξηροῦ σήμερον. Ἐτερον ὑπόγειον πανάρχαιον εὑρον οὐ μακρὰν τοῦ Ῥηγίου, τῷ 1892, εἰς τι ὕψωμα. Μετὰ ὀκταετίαν μεταβάς, ματαίως ἐζήτησα τὸν μικρὸν γήλοφον καὶ τὸ ὑπόγειον. Μνεῖαν αὐτοῦ ὁ ἀναγνώστης μου θὰ εὕρῃ εἰς τὸν Ζ' τόμον τῶν «Θρακικῶν» καὶ εἰς σελίδα ρεβ' τοῦ μικροῦ βιβλίου μου τοῦ φέροντος τίτλον «Λίθοι καὶ Κεράμια». Ἐντύπωσιν μοὶ ἐνεποίησαν αἱ τοιχογραφίαι, οὐχὶ παλαιότεραι τῶν χρόνων τῆς ἀλώσεως. Οἱ κατελθόντες εἶχομεν τὴν ἰδέαν, ὅτι ἰστάμεθα εἰς σκευοφυλάκιον μονῆς ἢ ναοῦ παρακειμένου, ἐνῶ τὸ τῆς Ἀναστάσεως κρίνω παλαιὸν, εἰδωλολατρικόν, Ἀγίασμα,

Περὶ τοῦ παλαιότερου τούτου οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ τίνα πάτρωνα ἅγιον εἶχεν, τίνα ναὸν εἶχε παρ' αὐτῷ. Τὸ ἐν Ῥηγίῳ μωαμεθανικὸν εὐκτήριον ὑποθέτω, ὅτι ἦτο πάλαι, πρὸ τῆς ἐξισλαμίσσεως αὐτοῦ, ὁ ναὸς τοῦ ἀγίου Πέτρου, ὁ ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μυκεδόνοσ ἐκ θεμελίων ἀνεγερθεὶς, πρὶν αὐτοῦ δὲ ἐκριζωθεὶς (Contin. 341) ὑπὸ σεισμοῦ βεβαίως. Περὶ τῶν εἰς τὸ Ῥήγιον ναῶν Καλλινίκου καὶ Στρατονίκου, καταστραφέντων ὑπὸ σεισμοῦ, τῷ 558, εἶδησιν οὐδαμοῦ εὑρον. Ἴσως εἰς τὸ μέρος, ὅπου κεῖται τὸ τῆς Ἀναστάσεως Ἀγίασμα, πρέπει νὰ ζητησώμεν ἐν ἡμέραις εὐδίας μικρὸν ἢ μέγαν ναὸν τῆς Θεοτόκου.

Μεταβαίνομεν εἰς Ζεφύριον, ἢ Σαφρὰν, ὅπου μοὶ ἐπροξέ-

νησεν * ἔκπληξιν, ἐξ εὐλαβείας πρὸς τὴν πολιᾶν ἀρχαιότητα τὸ Ἀγίασμα τῆς ἀγίας Παρασκευῆς, (26 Ιουλίου). Ἐγραψα περὶ αὐτοῦ ὀλίγιστα εἰς τὸν Ζ' τόμον τῶν «Θρακικῶν». Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται ἢ ἐνταῦθα ἀνατύπωσις αὐτῶν, ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἢ παράθεσις κοσμημάτων τινῶν ἱερῶν εὐρεθέντων εἰς τὸ πανάρχαιον Ἀγίασμα τοῦτο. Εἰς τὸ παρ' ἡμέραν ἐρειπιούμενον λούμα αὐτοῦ εὔρον τὸ μονόγραμμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ ὠδήγησέ με εἰς τὴν Ε', ἢ τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα.

Πρὶν ἐπανέλθωμεν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν χωρίων πάντων, ὅσα κεῖνται ἔξω τῶν τειχῶν, θὰ μείνωμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς *Τοπτηλάρ* (Πυροβολητάς), τὸ βυζαντινὸν χωρίον Ἀρεταί. Εἶχεν Ἀγίασμα ἄλλοτε λησμονηθέντος πάτρωνος, διότι μέχρι τοῦ 1870, καθὼς ἐνθυμούμαι, τὸ εὐμορφον χωρίον εἶχε 3—4 πανδοχεῖα (χάνια). μέχρι τοῦ 1840 εἶχεν ἀνεμομύλους δέκα πέντε μέχρι δεκαεπτὰ, ἄρα καὶ κατοίκους ἑλληνας, ὑπαγόμενον θρησκευτικῶς εἰς τὸν ναὸν ἀγίου Γεωργίου τὸν παρὰ τῇ πύλῃ Μυριάνδρω (Ἐδίρνε-καπὶ (τὸ δ ὡς d). Μετὰ τὸ 1870, ἢ, ἀκριβέστερον, μετὰ τὸ 1866, ὅτε κατηργήθησαν αἱ πύλαι τῶν τειχῶν καὶ τὸ καθεστῶς τοῦ κλεισίματος αὐτῶν μετὰ τὴν ἡλίου δύσιν, τὰ χάνια ἀνὰ ἕν ἐκλείοντο, καί, πολὺ πρότερον, οἱ χριστιανοὶ μωλωνάδες ἀπεχαιρέτισαν τὰς Ἀρετάς, συνοικιζόμενας ὑπὸ τούρκων· μετὰ τὸ 1900 ἐκτίσθησαν εὐμορφοὶ τινες οἰκοδομαὶ, τουρκικαί.

Ἐπεσκέφθην τὸ χωρίον, πρώτην φοράν, τῷ 1884, καὶ μνεῖαν

* Τὸ λεκτικὸν τῆς παρούσης οἰατριβῆς σχηματίζει ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «ε π ρ ο ξ ἔ ν η σ ε»· ἀλλὰ φαίνονται εἰς ἐμὲ ἀνόητα τὰ: π ρ ο ὀ ξ ἔ ν η σ ε, π ρ ο ὀ κ ἄ λ ε σ ε, π ρ ο ὀ τ ἰ μ η σ ε, καὶ πάντα τὰ ΠΡΟΥ....

βραχυτάτην ἔγραψα εἰς τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν» (τ. Δ'). Ἐντὸς κήπου μεγίστου, καλλιεργούμενου ὑπὸ βουλγάρων ὀρθοδόξων μοι ἔδειξαν Ἀγίασμα μετὰ πέντε ἔτη (1889) μετέβην καὶ πάλιν, ἔχων φίλους μού τινας συνοδοῦς, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ δικηγόρος Μελισσηνὸς Χριστοδοῦλου, ὁ ἀπὸ τοῦ 1914 μητροπολίτης Μαρωνείας, ὃς τις ἐλάλει ὀπωσθήποτε τὴν βουλγαρικὴν. Τὸ Ἀγίασμα, ὅπερ εἶδον τῷ 1884, ἀπελάμβανε τιμὴν ἀγιάσματος, ἀλλ' ἠγνόουν οἱ κηπουροὶ τὸν πάτρωνα ἅγιον αὐτοῦ. Ἦτο πηγὴ νεροῦ, ἐντὸς τῆς γῆς ἦτο 8—10 βαθμίδων, νεοκατασκευάστων ἦτο τὸ νερὸν αὐτοῦ πόσιμον. Ἦκούσαμεν, ὅτι εὐρέθησαν εἰς τὸν κήπον καὶ περίξ αὐτοῦ ἑκατοντάδες πλίνθων ἐγγράφων, ἐν ἐπιτόμβιον Φιλουμένου, καὶ τεμάχια μωσαϊκά εἰς τινὰ ναόν, ἢ ναοὺς, ἀνήκοντα, περὶ ὧν ὀλίγα, διότι ὀλίγα καὶ ἔμαθον, ἔγραψα εἰς τὸ βιβλίον μου «Λίθους καὶ Κεράμια». Ἀγνοῶ εἰς τίνα μονὴν ἢ ναὸν ἀνήκον τὰ ἐκεῖ ἀνευρεθέντα μικρὰ μετάλλια, ἢ μολυβδόβουλλα «*Ἀχειροποιήτου*»: μονῆς, ἢ εἰκόνης δούσης τὴν ὀνομασίαν ταύτην εἰς παλαιὸν ναόν.

Πρὶν εἰσελθῶμεν εἰς τὴν Πόλιν, τὴν ἐντὸς τῶν τειχῶν, καθήκον ἔχω ἵνα περιέλθω μετὰ τοῦ ἀναγνώστου μου τὰ Ἀγιάσματα τῶν θρακικῶν προαστείων. Γράφω τὴν λέξιν ἐνταῦθα κατὰ τὴν παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει σημασίαν, οὐχὶ δὲ κατὰ τὴν παρὰ βυζαντινοῖς παρ' αὐτοῖς ἐσήμαινε τὸ λεγόμενον τουρκιστὶ τσιφλήκ.

Ἐπισκέπτομαι πρῶτον τὰ *πανηγυρίζοντα κατὰ κινήτας ἑορτάς*, ὧν τὰ περισσότερα κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς *Σαμαρείτιδος* συνελκύουσι κόσμον πολὺν εὐλαβῶν. Τὰ δύο κεῖνται εἰς τὸν *Βουγζοῦνδερε* (τὸ δ ὡς d), καὶ ἐν *Θεραπεία* τῆς δυτικῆς, θρακικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου. Προσοχῆς ἀνάξια. Τὸ τῆς ἀγίας *Φωτεινῆς* (*Σαμαρείτιδος*) Ἀγίασμα, ἀνατολικῶς τοῦ ναοῦ τῆς *Δριπειᾶς* (Τσιφουτμπουργάζ) κείμενον, κατὰ τὴν πρὸς τὸν Καλφάν διεύθυνσιν, φαίνεται λείψανον ὑδραγωγείου. Ἐώρταζεν ἄλλοτε δις καὶ τρίς τοῦ ἔτους (Σαμαρείτιδος) ἀγίας Φωτεινῆς καὶ Φῶτα (Θεοφάνεια) ὅτε ἦγον ἑορτήν, ἴσως καὶ σήμερον, κατὰ συνήθειαν δυσέκνιπτον, αἶ φέρουσαι τὸ ὄνομα Φωτεινῆ. Ἄλλο Σαμαρείτιδος Ἀγίασμα εἰς τὸ χωρίον *Ἀβάσσο* = Κατασύρτας, βορείως τοῦ ναοῦ τῶν Λιτρῶν, ἐντὸς ἀμπελῶνος. Ὁ μεταβαίνων πρὸς ἔρευναν εὐρίσκειτο ἐνώπιον ἀγωγοῦ ὕδατος, παριστῶντος, δυστυχῶς, τύπον ἀκραιφνοῦς ρυπαρότητος. Ἔτερον Ἀγίασμα Σαμαρείτιδος εἰς τὸ *Ῥήγιον*, παρὰ τὴν τοῦ σιδηροδρόμου γραμμὴν, ἀνάξιον ῥίσιςδήποτε προσοχῆς. Ἀπὸ ἐξηκονταετίας ἢ ἐπ' αὐτῷ πανήγυρις περιεστέλλετο βαθμηδόν, διαγραφομένη. Ἄλλο, ἕκτον τῶν ἐμοὶ γνωστῶν Ἀγιασμάτων ἐπὶ κί-

νηταῖς ἑορταῖς τῶν ἐν θρακικοῖς χωρίοις, τάττω τὸ εἰς τὸ **Ζεφύριον** (Σαφράν), χυδαῖον ὄν ἀγωγόν ὕδατος.

Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐκτός τοῦ φημιζομένου, εὔρον Ἀγίασμα εἰς **Ψαμμαθίαν**, ἐν τῷ **ναῶ τοῦ ἁγίου Νικολάου**, φρέαρ γλυκέος ὕδατος ποσίμου. Οἱ κάτοικοι λέγουσιν ὅτι τὸ τοῦ φρέατος ὕδωρ κατέρχεται ἀπὸ τοῦ παλαιφάτου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀγιάσματος, ἀπέχοντος σχεδὸν ἡμισείας ὥρας ὁδὸν, τὴν γνώμην αὐτῶν θεμελιουῖντες εἰς τοῦτο· ὅτι ὄλων τῶν ἔξω, τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου, κειμένων ἐγγὺς ἢ μακρὰν, φρεάτων, τὸ ὕδωρ ὑπάρχει ὑπόγλυφον, ἐνῶ τὸ τοῦ Ἀγιάσματος τοῦ ναοῦ τούτου γλυκὺ. Ἐνεκα τούτου ἐκηρύχθη Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀγίασμα.

Ἀναλήψεως ἐν μόνον γινώσκω, εἰς τὸν **Κουρούτσεσμεν, Ξηροκρήνην**· μὴ μεταβάς εἰς αὐτὸ, στηρίζομαι ἐπὶ τοῦ Σκαρλάτου Δ. Βυζαντιῦ*· κατ' αὐτόν, τὸ Ἀγίασμα κεῖται παρὰ τὰ ταφεῖα τῶν ἀρμενίων, ἀναβρύον «ὑπὸ τουβλοσκέπαστον καμάρωμα... ἔχον ἵχνη τείχους ἀρχαίου ναοῦ παρ' αὐτῷ».

Ἀγίασμα Ἀγίας Τριάδος, ἔξω τῆς Μελανδησίας (Μεβλεβή-χανέκαπου) κείμενον, ὑπενθυμίζει εἰς ἡμᾶς τὴν κατὰ ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα ζῶσαν βυζαντινὴν μονὴν τοῦ Περδικάρη, περὶ ἧς παλαιὸν τι γράμμα βυζαντινὸν ἐπίσημον κατέστησε γνωστὸν διὰ τῶν «Βυζαντινῶν Χρονικῶν» τῆς Πετροπόλεως ὁ ἀγιορείτης μοναχὸς Ἀλέξανδρος Εὐμορφόπουλος ὁ Λαυριώτης, ἀποστείλας πρότερον εἰς τὴν Μεσαιωνολογικὴν Ἑταιρείαν Κωνσταντινούπολεως, εἰς ἣν οὐδεὶς εὐρέθη νὰ εἶπη τι, καίτοι μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς ἠρίθμει αὕτη τρεῖς, ἢ τέσσαρας, μελετῶντας τοὺς βυζαντινοὺς χρονογράφους· ἀπεξεδέχοντο, δυστυχῶς, οὗτοι τὴν ἐμὴν γνώμην πρῶτον, ἐγὼ δ' ἀνέμενον τὴν τοῦ ἱατροῦ καὶ θαυμασίου βυζαντιολόγου Α. Mordtmann· καίτοι τοὺς συζητήσοντας ἐχειραγῶγει ἢ ὑπαρξίς τῶν παλατιῶν τοῦ Μαγγάνη. Σημεῖωσιν τούτων ἔγραψα εἰς τὸ «Ἀνατολικὸν Ἡμερολόγιον» Κ. Βακαλοπούλου τοῦ 1896, ὅπου ὑπεσημείωσα (σ. 116) «τρὶς προταθείσης ἐν τῇ Μεσαιωνολογικῇ Ἑταιρείᾳ συζητήσεως περὶ τοῦ ποῦ ἔκειντο τὰ δίκαια τοῦ Μαγγάνη, **σιωπῶνιος ἐμοῦ**, οὐδεὶς τῶν μετὰ θράσος ἐν ἐφημερίσι παραδοξολόγων ἠδυνήθη νὰ εἶπη τι, καίπερ δοθείσης προθεσμίας ἑνὸς ἔτους πρὸς μελέτην». Μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν ἑσάρακοντα, καθὼς καὶ τότε, φρονῶ, ὅτι ἡ Ἀγία Τριάς τοῦ Περδικάρη κατεῖχε τὸν χώρον, πρὸ ἐπτὰ-ὀκτῶ αἰῶνων, ὃν κατέχει σήμερον τὸ τῆς Ἀγίας Τριάδος Ἀγίασμα· γινώσκομεν δ' ἄλλοθεν ὅτι περὶ τὴν

* Κωνσταντινούπολις· τ. Β' σ. 107.

ληξιν τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος (1400) ἐγνωρίζετο τὸ κτῆμα τοῦ Περδικάρη (Acta Patriarcatus, τ. Α' σ. 373) κείμενον πλησίον τῆς Χαρσοῦς (Χαρσίας, ἢ Χαρισίου) ἢ Μυριάνδρου, ἢ Πολυάνδρου πύλης (Ἐδίρνε-καπού), οἱ δὲ γινώσκοντες τὴν Κπολιν γινώσκουσι πόσον ἀπέχει τῆς Μελανδησίας πύλης ἢ τοῦ Μυριάνδρου. Τὸ Ἁγίασμα Ἁγίας Τριάδος ἀνήκε παραχόρδως εἰς τὸν ναὸν τοῦ χωρίου Λιτρῶν, μόλις ἀπέχον 4—5 λεπτά τῆς ὥρας ἀπὸ τοῦ τείχους, ἐνῶ τὸ Τοπτηλάρ εἰς τὸν ναὸν ἀγίου Γεωργίου τὸν παρὰ τῇ Μυριάνδρῳ δῆλα δῆ; ἢ μὲν Ἁγία Τριάς εἰς τὴν μητρόπολιν Δέρκων, τὸ δὲ Τοπτηλάρ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Κωνσταντινοπόλεως. Ἡ παλαιὰ τῆς Ἁγίας Τριάδος μονὴ βεβαίως εἶχε κινστέρναν. αὕτη δ' ἐγένετο μετὰ τὴν ἄλωσιν Ἁγίασμα. Τὰ μάρμαρα τῶν τάφων τῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι μετεκομίσθησαν πρὸ ἐτῶν ἑκατὸν (1833) εἰς τὸν ἀνακαινιζόμενον ναὸν τοῦ ἀγίου Νικολάου, ἢ μᾶλλον τὸν νάρθηκα τοῦ ναοῦ, τοῦ ἐνδοθεν τῆς πύλης τοῦ ἀγίου Ῥωμανοῦ (Τόπ-καπού)· τόσον δὲ ἀντιχρίστως καὶ ἀνευλαβῶς ἐρρίφθησαν εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ νάρθηκος, ὥστε νὰ συμπεραίνῃ ὁ κατὰ πρῶτον ἐπισκεπτόμενος τὸν νάρθηκα, ὅτι πρὸ 150 καὶ πρὸ 200 ἐτῶν, ἀφ' ὅτου χρονολογοῦνται τινες τῶν ἐπιγραφῶν, οἱ ὀρθόδοξοι ἐθάπτοντο βλέποντες ἄλλος πρὸς βορρᾶν, καὶ ἄλλος πρὸς δυσμάς. Συνέστησα (τῷ 1880) εἰς τὸν παπὰν καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον τῆς ἑλληνικῆς συνοικίας τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς ἀταξίας. Προσθετέον ἐνταῦθα, ὅτι παρεκάλεσα τότε νὰ σώσωσι καὶ τὴν ἔξω τοῦ ναοῦ ἐντετοιχισμένην, παρ' ἡμέραν δὲ φθειρομένην, ἐν λίθῳ παράστασιν τοῦ ποιμένου τοῦ φέροντος ἐπ' ὤμων τὸν ἀμνόν. Φοβοῦμαι, ὅτι ποιμὴν τε καὶ ἀμνὸς προσηνέχθησαν θυσία εἰς τὴν ἀναλγησίαν τῶν προκρίτων.

Ἁγιάσματα θερακικά, πανηγυρίζοντα κατὰ ἀκινήτους ἐορτὰς τοῦ ἔτους ἀπαριθμοῦνται περαιτέρω πολλὰ· τούτων τὰ περισσότερα εὐρίσκονται εἰς τὰ χωρία Βαθυρρύακα, ἢ Μπουγιουκ-Δερὲ (τὸ Δ ὡς D), Θεραπειαν, Μιχαήλιον ἢ Μέγα-Ῥεῦμα, καὶ Νεοχώριον, ἐν ὄλῳ 23.

δῆλὰ γε δὴ

Βουκιουκ-Δερὲς· 14 καὶ 21 μαΐου· 24 ἰουνίου· 20, 26, καὶ 27 ἰουλίου· 8 σεπτεμβρίου· 6 δεκεμβρίου· διὰ τὴν 8 σεπτεμβρίου βλέπε Μπαγτζέ-κιοῖ.

Θεραπεία (ἡ)· 21 μαΐου· 24 ἰουνίου· 1, 17, 26 ἰουλίου.

Μιχαήλιον· 12 ἰουνίου· 2, 7, 20 ἰουλίου· 29 αὐγούστου· 14 ὀκτωβρίου (ἀγίας Παρασκευῆς τῆς νέας).

Νεοχώριον· 10 φεβρουαρίου· 23 ἀπριλίου· 24 ἰουνίου· 26 ἰουλίου.

Τὰ χωρία, ἢ προάστειά, καθὼς ἐχαρακτηρίζοντο, ἢ παράπολα (παρὰ τὴν Πόλιν), καθὼς ἐλέγοντο πρὸ 200 ἐτῶν, τὰ ἔχοντα Ἁ-

γιάσματα, ὀλίγα, τάττονται κατὰ τάξιν ἀλφαβητικὴν.

Ἀβάσσο· 17 καὶ 26 Ἰουλίου.

Ἅγιος Στέφανος· 26 Ἰουλίου, καὶ 2 Σεπτεμβρίου· μεταξύ Ἁγ. Στεφάνου καὶ Ἁφαιμείας.

Ἀϊπάς· 26 Ἰουλίου·

Ἰάμεια (Μακροχώρι)· 27 Ἰουλίου.

Βαφεοχώριον ἢ Μπογιατζή-κιοῦ· 27 Ἰουλίου· μᾶλλον εἰς **Ἐμιρ-γκιάν**, ἐντὸς τοῦ μεγάρου τῆς παλαιότες διαλαμφάσης Μαυροβου-νιωτικῆς πρεσβείας.

Βεβέν (Μπε)· εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν τοῦ Βοσπόρου· 24 καὶ 30 Ἰουνίου. Ἡ περικλείουσα τὸ τελευταῖον οἰκοδομὴ ἐπεσκευά-σθη 1742.

Γαλατάρια· 23 αὐγούστου.

Γαλιτάς (ὁ κατέναντι τῆς Πόλεως)· 26 Ἰουλίου.

Γενή-Μαχαλὲ (Νέα συνοικία)· ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Προδρόμου, ὑπὸ τὸν νάρθηκα· 24 Ἰουνίου. Τὸ χωρίον, ἐπιθαλάσσιον, μετὰ τὸν Βαθυρρύακα, κάτω τοῦ στομίου τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Δαούτ-Πασάς (τὸ Δ ὡς D) ἔξω τῆς πύλης ἀγίου Ῥωμανοῦ· 26 Ἰουλίου· τὸ περίφημον Ἁγίασμα ὄφως, ὡς θὰ ἐξηγηθῇ ἡ τουρκικὴ ὀνομασία αὐτοῦ Γιλάν-Ἁγίασμα. Ὁ φίλος κ. Μιλτ. Σαραντῆς θὰ ἐρμηνεύσῃ τὸν ὄφιν.

Διπλοκιόνιον (Μπεσικ-τάς)· 9 μαρτίου, καὶ 26 Ἰουλίου εἰς τὸν ναόν τῆς «Παναγίας τοῦ Μπάνιου».

Δριπεία· 29 αὐγούστου.

Ζεφύριον (Σαφράς)· 17 Ἰουλίου, καὶ 6 δεκεμβρίου.

Ζωοδόχου Πηγῆς (πλησίον) κατὰ τὴν πρὸς θάλασσαν κατάβα-σιν· 26 Ἰουλίου· τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον Τσομπάν-τσεσμέ (κρήνη τοῦ ποιμένος). Ἡ ὀνομασία ἀπαντᾶται καὶ ἀλλαχοῦ, ἂν μὴ ἀπατῶμαι πολλῶ ἄνωθεν τοῦ Μπεσικ-τάς, καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὸ Σισλὴ ἄγου-σαν ὁδὸν εἰς τὸ Μολλᾶ Ἁγίασμα. Οὐδέποτε ἠδυνήθησαν νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Ἁγίασμα τοῦτο, ἠκουσα δ' ὅτι ἡ περικλείουσα τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος οἰκοδομὴ κατεσκευάσθη, ἐν εἴδει εὐκτηρίου (ἱμπατετχανέ) μεταξύ τῶν ἐτῶν 1740-1750. Ὡσαύτως ἀπὸ φιλικῆς ἀνακοινώσεως ἔμαθον, ὅτι Τσομπάν Ἁγίασμα καλεῖται τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς **Ἀναλήψεως** καὶ κείμενον εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ εἰς τὸν Βόσπορον βιθυνικοῦ χωρίου **Τζεγκέλ κιοῦ**, βεβαίως **Συγκέλλου χωρίου**, πλησίαζον δὲ μᾶλλον πρὸς τὴν Τζάμιλιζαν. Ἡ πανηγυρις αὕτη πρὶν τῶν ἡμετέρων χρόνων ἦτο λίαν ὀνομαστὴ, διὰ τὸ συρρέον ἀπὸ παρακειμένων χωρίων πλῆθος· ἴσως τοῦτο γίνεται καὶ σήμερον.

Θ ρ α κ ι κ ᾶ Θ'.

ΣΗΜ. Ἐάν γράφω τὸ Τζεγκέλ Συγκέλλου χωρίον, ἔχω λόγον πείθοντα, ὡς φρονῶ. Ὅτι Συγκέλλου μονή ὑπῆρχε περὶ τὸ μέσον τῆς ΙΑ΄ ἑκατονταετηρίδος; οὐ σημειούμενου* τοῦ τόπου, ὅπου ἔκειτο· τὸ περὶ ταύτην χωρίον ἄρα Συγκέλλου-χωρίον· εἰς τὸν λόγον τοῦτον ἐνίσχυσιν μοὶ δίδει ἢ διὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ὀνόματος Τζεγκέλ ἀσύμφωνος ἀσάφεια. «Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου—γράφει ὁ Σκαρλάτος Δ. Βυζάντιος εἰς τὴν «Κωνσταντινούπολιν» αὐτοῦ (τ. Β΄ σ. 233)—ὀφείλεται κατὰ τινος μὲν, εἰς τὴν ἐπὶ σουλτάν Μεχμέτ τοῦ Β΄ εὐρεθεῖσαν ἐνταῦθα ἄγκυραν· κατ' ἄλλους δέ, διότι ἔμεινε πολὺν χρόνον ἔρημον(;)· κατὰ δὲ τὸν Τιμόνην, διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ κατοικοῦντας ἀγκιστροποιούς ἢ ἀγκυλοποιούς».

Καλφάς: 26 ἰουλίου, καὶ 24 Σεπτεμβρίου (ἀγίας Θεέκλης)· ἐντὸς κήπου, (καθὼς εὐρίσκονται καὶ πάντα σχεδὸν τὰ ἐν τοῖς χωρίοις). Πλησίον τοῦ Καλφᾶ (ΚαΡφᾶ) 17 ἰουλίου Ἁγίασμα ἀγίας Μαρίνης ἢ *Πεντάντζα*, ἣν ἐνόμισαν γενομένην ἐκ παραφθορᾶς τῆς Παντανάσσης, καὶ ὑπερπαρενόμισαν οἱ κάτοικοι ὅτι ἦτο ναὸς ἐκεῖ τῆς Θεοτόκου, ἀνοικοδομηθεὶς τῷ 173. Βλέπε «Λίθους καὶ Κεράμιά μου» καὶ 15 αὐγούστου, περὶ οὗ πολλὰ ψεῦδη ἔλεγον.

Κασήμ πασᾶς: 26 ἰουλίου.

Κεφελή-κιοῖ: (χωρίον ἄνωθι τοῦ Βαθυρρύακος)· 15 Σεπτεμβρίου.

Κιρέτσο μπουρνού: (χωρίον μεταξύ Θεραπείας καὶ Βαθυρρύακος)· 7 ἰουλίου, καὶ 29 αὐγούστου.

Λίτραι: 20 καὶ 26 ἰουλίου· τὸ τελευταῖον εἰς ἓν χάνι (πανδοχεῖον), ἐν τοποθεσίᾳ Καρὰ-ἀγάτσ.

Μπαγιτζέ-κιοῖ (κήπου χωρίον;)· 2 Φεβρουαρίου· βρόχινον ὕδωρ συναζόμενον ὑπὸ κακόκτιστον θόλον. Τὸ χωρίον ὑπέρκειται τοῦ Βαθυρρύακος· καὶ 8 Σεπτεμβρίου.

Νύμφαι: 26 ἰουλίου· εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγρούσης ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου πρὸς τοὺς Ἁγίου Πάντας (Ἁϊπάν), διὰ τοῦτο δ' ἐσημειώθη καὶ ἐκεῖ.

Ξηροκρήνη (Κουροῦ-τσεσμέ): 26 ὀκτωβρίου, καὶ 6 Δεκεμβρίου.

Ὁρτάκιοῖ (δῆθεν Μεσάχωρον). 23 Ἀπριλίου· καὶ 26 ἰουλίου (Σκ. Βυζαντίου Β΄ σ. 104).

Πασᾶ-μπαγιτζές: 7 ἰουλίου καὶ 29 αὐγούστου.

Ῥήγιον: 10 Φεβρουαρίου, καὶ 26 ἰουλίου.

Σισλι: 26 ἰουλίου· μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄνωθι τοῦ Μπεσίκ-τάς μερῶν.

Σωσθένιον: 6 Δεκεμβρίου (διότι κατήντησε καταφύγιον τῶν θα-

* Κ. Ν. Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθήκη· τ. Ε΄ σ. 177. Ἐπιστ. Μιχαὴλ Ψελλοῦ.

λασσοπορούντων, ἐν καιρῷ θαλασσίας κακοκαιρίας).

Τὰ-ιαῦλα· 2 μπίου καὶ 7 Ιουλίου· καὶ 29 αὐγούστου (τοῦτο λείψανον λεηλατηθέντος ὑδραγωγείου).

Τσιραγὰν-γιαλισι τὸ γνωστὸν παλάτιον (πυρποληθὲν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, μεταξὺ Βεσικ-τάς καὶ Ὀρτάκιοϊ). Μᾶχρι τῆς τοῦ σουλτάνου Ἀζήζη βσιλείας, τὰ πλήθη τῶν πιστῶν μετέβινον εἰς τὸ ἐν τῷ παλατίῳ τούτῳ Ἀγίασμα τοῦ «Ἀποκεφαλιστοῦ» ἀγίου Ἰωάννου (29 αὐγούστου)· ἀνοικοδομουμένου δὲ τοῦ ὑπὸ φῶς δάδων (τσιρά) κτισθέντος ἄλλοτε ἀνακτόρου τούτου, διέταξεν ὁ Ἀζήζ ἵνα ἐμποδισθῇ τὸ προσκύνημα καὶ ἵνα φραχθῇ τὸ εὐκτήριον, ἢ δωμάτιον, ὅπου ἡ πηγὴ. Ἐπανειλημμένως ὁ σουλτάνος ἔβλεπε καθ' ὕπνον ἕνα προφήτην λευκογένειον προλέγοντα τῷ Ἀζήζ, ὅτι θὰ πάθῃ πολλὰ κακὰ ἐὰν μὴ ἀνοίξῃ τὸ εὐκτήριον τοῦ Προδρόμου· φοβηθεὶς διέταξε ἵνα ἀνοιχθῇ τὸ λιθόκτιστον δωμάτιον, ἵνα ἀνάπτηται διηνεκῶς κανδήλα εἰς τὸ Ἀγίασμα καὶ νὰ γίνηται τὸ προσκύνημα κατὰ τὴν καθιερωμένην ἡμέραν. Ἐμάθομεν ἀπὸ στόματος ἐλλήνων κτιστῶν ταῦτα.

Χάσκιοϊ (κατέναντι Φαναρίου καὶ Παλατᾶ)· 26 Ιουλίου (ὑδραγωγεῖον κατεστραμμένον, ἢ μᾶλλον διεστραμμένον)· καὶ 27 Ιουλίου (ἐν ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ). Τοῦ κατὰ τὸ μέρος τοῦτο παλαιοῦ *λούματος τῆς Θεοτόκου Ἀρεοβίνδου* τὰ ἐρείπια ἄδηλα.

Ἐξω τῶν τειχῶν, κατὰ τὸ πάλαι Κροσμίδειον, τὸ μετὰ τὴν ἄλωσιν Ἐγιοῦπ, ὑπῆρχεν ἄλλοτε τὸ ὑπὸ τῶν εὐλαβῶν ἐλληνίδων θεωρούμενον θαυματουργὸν Ἀγίασμα *Μπουρουντζοῦν*, οὗ τὸν ἐφέστιον ἅγιον οὐδέποτε ἔμαθον· ἤκουον μόνον ὅτι εὕρισκετο εἰς ὑπόγειον μαγαζεῖον γαλακτερὰ καὶ γιασούρτια κατασκευάζοντος.

Ὁ συγγραφεὺς τῆς «Κωνσταντινουπόλεως» Σκαρλάτος Δ. Βυζάντιος (Β' σ. 173) φρονεῖ Ἀγιάσματα τοὺς παρὰ Πέτρῳ Γυλλίφ ναοὺς Θεοτόκου καὶ ἀγίου Νικολάου. Περί τούτων γίνεται μνεῖα ἐν οἰκίῳ τόπῳ.

Ὀγδοήκοντα πέντε ἠρίθμησα ἐν θρακικοῖς χωρίοις Ἀγιάσματα ἐκτὸς τῶν τειχῶν, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν πανηγυριζομένων πρὸ δύο ἢ τριῶν αἰώνων. Ἴσως παρέλιπόν τινα. Δυσκόλως συνήθριζον εἰδήσεις περὶ Ἀγιασμάτων.

Ἀπὸ τοῦ 1870 ἐπὶ τριάκοντα τέσσαρα ἔτη, χάριν ἐκδρομῶν ἀνὰ τὰ βιθυνικὰ καὶ τὰ θρακικὰ τῆς Κωνσταντινοπόλεως προάστεια, ὑπὲρ τὰς 2500 φράγκων χρυσῶν μετὰ πολλῆς φειδοῦς, ἐκτὸς τῆς ἀμοιβῆς τῶν ὑπογραφῶν μου· τῶν ἀποτελεσμάτων δὲ ἡ συμπερασμάτων τῶν ἐρευνῶν μου μένουσι μάρτυρες οἱ *Λίθοι καὶ Κεράμια, τὸ Βυζαντινὸν Ἐορτολόγιον, αἱ Ἐκκλησίαι βυζαντιναὶ ἐξακριβούμε-*

ναι, τὸ Ἐορτολόγιον κωνσταντινοπολίτευ προσκυνητοῦ, τὰ Ἀναγνώσματα τῶν Κυριακῶν καὶ αἱ διατριβαί μου αἱ ἐν τῷ Ζ' καὶ Θ' τόμῳ τῶν «Θρακικῶν» ἐκδεδομένα. Ἐν αὐταῖς ἐζήτησα ἵνα προσθέσω ὅσα παρέλιπον ἄλλοι. Αἱ διατριβαί μου αὗται βεβαίως ἔχουσιν ἐλλείψεις, ταύτας δὲ παρακαλῶ ἵνα συμπληρώσωσιν οἱ γεννηθησόμενοι μετ' ἐμὲ εὐσυνείδητοι εὐρωπαῖοι μεσαιωνολόγοι— ἀπὸ τῶν ἐλλήνων οὐδὲν περιμένω μελέτης ἄξιον.

Ἐξακολουθήσω διασώζων ἐν τύποις εἴ τι ἂν τηρῶ παρ' ἐμοὶ τέως ἀσύντακτον. Τώρα παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην μου ἵνα ἐπανεύρωμεν τὰ 85, καὶ ἵνα προσθέσωμεν εἰς αὐτὰ τὰ ἐπίσης ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Πόλεως κείμενα παλαιὰ Ἱεράσματα· τὰ δύο δηλαδὴ ἐν Βλαχέρναις, τὸ ἐν τῆς Μονῆς τῆς Χώρας, τὸ ἐν ὑπὸ τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τῆς Σούδας, τὸ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ζῶντα οὕτως εἰπεῖν· προσθέτω τὰ λιπόντα τὸ ζῆν δύο· τὸ λοῦμα τῶν Ἀρεοβίνδου, καὶ τὸ λοῦμα τῆς Θεοτόκου τοῦ Νεωρίου. Πάντα ἐπ' ὄνοματι τῆς Θεοτόκου. Εἰς ταῦτα τὰ ἑπτὰ ἐνώνυμα προσθέτω ἐν ὑπὸ τὸν οἶκον ναλμπάντη τινὸς ὀθωμανοῦ κατὰ τὰ ὄρια τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος (Ζηρηέκ), θαυμασιώτατον βυζαντινὸν λοῦμα τῆς ΣΤ' ἴσως ἑκατονταετηρίδος, σῶζον τὸ μονόγραμμα ΧΡ... τὸ δὲ ἕτερον ὑπὸ τὸν οἶκον μωαμεθανοῦ τινος πέρσου πλουσίου κείμενον κατὰ τὴν πρὸς τὸν Βουκολέοντα κατωφέρειαν = Κάτεργα-λιμάν. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ δύο κεῖνται ἐντὸς τῆς πόλεως, ἀναγράφονται δὲ ἐνταῦθα καθὸ βυζαντινά. Πάντα 94, ἀφαιρουμένων δὲ τῶν ληθαργούντων, ἢ μᾶλλον «ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου εὐσεβῶς κεκοιμημένων» δύο, μένουσιν ἐννενήκοντα δύο Ἱεράσματα κείμενα ἔξω τῶν πρὸς τὴν Θράκην τειχῶν, τῶν οὕτω λεγομένων χερσαίων.

Ἄλλ' ἢ ἐντὸς τῶν τειχῶν πόλις τοῦ Κωνσταντίνου κεῖται ἐν τῇ Θράκῃ, ὅχι ἐκτὸς αὐτῆς καὶ δυνάμεθα νὰ συναριθμήσωμεν μετὰ τῶν θρακικῶν Ἱερασμάτων καὶ τὰ ἐντὸς τῶν τειχῶν, ἐξετάζοντες αὐτὰ δι' ὀλίγων.

Καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ πατριαρχικῇ σταυροπηγιακῇ συνοικίᾳ τοῦ Φαναρίου ἀναφέρονται ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης διατριβῆς, ἕνδεκα «σὺν Θεῷ ἀγίῳ». Οὐδὲν τούτων ἀρχαιότητος ἵχνος παραδεικνύει. Οὐτε εἰς τὴν τοῦ Ἐξω-κιονίου συνοικίαν εὗρον, ὅπου ἤκουσα ὅτι ἠριθμοῦντο δέκα πέντε ἢ δέκα ἕξ. Ἐγὼ ἠρίθμησα ὀλιγώτερα. Τινὰ παλαιὰ κατεχώσθησαν, ὡς τὸ εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ στραταρχείου = Σερασκεράτου, ὅπερ οἱ πρὸ τοῦ 1866 μεταβλίνοντες ἐφρόνουν ὅτι ἀνήκεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σωτῆρος Ἀντιφωνητοῦ· οὗ ζητοῦμεν τὸν τόπον· ἔκειτο ἐντὸς παντοπωλείου, οὗ ὁ κύριος εἰπελάμβανε τὰς

προσόδους, ὡς ἐγίνετο καὶ εἰς ἕτερα «προσκυνήματα» τοιαῦτα, τοῦ Πατριαρχείου σιγῶντος.

Τινὰ τῶν Ἁγιασμάτων μετετοπίσθησαν, ἐν τούτων ἦτο τὸ τῶν 40 μαρτύρων ἐν Μπεσίκ-τάς, κείμενον ἐντὸς τοῦ παλατίου Ντολμά-μπαγιτζέ· τοῦτο διωχτεύθη, ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Μετζήτ, ὡς ἠκούσμεν, ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὸ μέρος, ὅπου σήμερον εὑρίσκεται· τὸ δὲ τὸ αὐτὸ πάθος ὑποστάν ἐκ τῶν ἐντὸς τῶν τειχῶν λέγεται ὅν τὸ τοῦ «ἄη θράπη», δῆθεν ἁγίου Θεράποντος, ἢ Θεράποντος Χριστοῦ, κατ' ἐμέ. Εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην προήγαγον ἑμαυτὸν ἀπὸ τῆς παραδόσεως, ἣν ἔσωζον οἱ παλαιοὶ ἀρχιτέκτονες, ὅτι καὶ τούτου τοῦ Ἁγιασματος τὸ ρεῖθρον, οὕτως εἶπειν, ἐξεδιώχθη ἀπὸ τοῦ παλατίου τοῦ Σεράη-μπουρνού χειραφετηθὲν εἰς ὃν τόπον εὑρίσκεται σήμερον. Ἐναμιμνήσκομαι τοῦ ἐν τῷ παλατίῳ ἐκείνῳ ναοῦ τοῦ Σωτήρος τῆς Χαλκῆς· καὶ νομίζω ὅτι ὁ Χριστὸς αὐτὸς ὁ εἰς τὴν Χαλκὴν ζωγραφούμενος, ὁ θεραπευτῆς καὶ θεράπων ὑπεβιβάσθη εἰς ἅγιον Θεράποντα=ἄη θράπη.

Ἄλλα Ἁγιάσματα εἶχον τὰ ἀτυχή τύχην καὶ ζῶν ἀστέρων διατόντων. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1840—45 εἰς τινα τόπον, ὑπὸ τὸ τεῖχος σχεδόν, περὶ τοῦ μεταίχιμιον τῶν δύο συνοικιῶν Φαναρίου καὶ Παλίνου, ἀνεκαλύφθη Ἁγίασμα, καὶ ἅμα ἐγνώσθη ἡ ἀνακάλυψις καὶ τῶν ὀρθοδόξων τὰ πλήθη συνέβρεον μετὰ κηρίων καὶ θυμιαμάτων· ἀλλὰ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν τῆς ἀνακαλύψεως, ἀστυνομία καὶ Πατριαρχεῖον κατέχωσαν τὸ Ἁγίασμα.

Ἐτέρων ἐζήτησα τὰ ἴχνη ματαίως, ὡς ματαίως ἐζήτησα τὰ ἴχνη ναοῦ τῆς Θεοτόκου τοῦ Ἁραμπατζή-μενηντάν=Ἀμαξηλάτου πλατείας, σωζομένου μέχρι τῶν μέσων τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος ἄνω τοῦ Παλατᾶ. Τὸ ζητούμενον Ἁγίασμα θὰ μείνη γρίφος εἰς ἐμέ, καὶ εἰς τὸν φιλόρχαιον ἀναγνώστην μου. Κώδεξ τις τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Ἁγίας, δηλαδὴ τοῦ Τζιβαλίου ἀναφέρει δις καὶ τρίς ἔξοδα τοῦ Ἁγιασματος τοῦ Σωτήρος, καὶ ποτε ἐπισκευὴν «τῆς τουλούμπας», ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον· τὸ Ἁγίασμα ἦν ἐκ τῶν διὰ ἀντλίας ἀνιμωμένων. Περὶ ἄη θράπη οὕτως ἐν τῷ κώδεκι λόγος, καίτοι ὁ θράπης αὐτὸς περιείχετο ἐντὸς τῆς ἐνορίας Ἁγίου Νικολάου τῆς Ἁγίας.

Πολλὰ τῶν ἐντὸς τῶν τειχῶν Ἁγιασμάτων ἀνασύρονται διὰ σχοινίων ἀπὸ φρεάτων, ὑπέθεσαν δὲ τινες, ὅτι τὸ γλυκὺ, ἢ εἰς τινας τόπους ὑπόγλυφον νερὸν τῶν φρεάτων ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν πληρωσιν τῶν πρὸ τοῦ νάρθηκος τοῦ ναοῦ λιθίνων φιαλῶν, ἢ λεκανῶν (γούρνα=πύελος), ἀφ' ὧν ἐνίπτοντο οἱ πιστοὶ ἴσως ἀπὸ τῆς Β' ἢ τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος, ὅπου ἠδύνατο ἄνα κτίζωσι ναοῦς. Παρακαλῶ

τὸν ἀναγνώστην ἵνα ἀκούσῃ εἴ τι ἂν γράφει Νεῖλος ὁ ὄσιος πρὸς τινὰ Μαρκιανόν, ἀπαντῶν εἰς τὴν ἐρώτησιν ἐκείνου, «διατί, πρῶτον ἕξω νιπτόμενοι τὰς χεῖρας, οὕτως εἰσερχόμεθα εἰς ναὸν Κυρίου προσεύξασθαι»; καὶ διδάσκει ὁ Νεῖλος, «Ἐπειδὴ πάντες ἔχομεν ἀνάγκην τῶν δι' εὐχῆς καθαρσίων, ἡ δὲ εὐχή πλύνει πᾶσαν ἀκαθαρσίαν ἐπιγιγνομένην ἡμῖν, ἐν μὲν τῷ θείῳ βαπτίσματι, δῆλον οὖν ἐν ἀρχῇ τῆς πίστεως, ἀπελούσθημεν ἀπὸ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν, ἀλλὰ κατόπιν, ἀθεμίτου ὄντος τοῦ ἀναβαπτίζεσθαι, πᾶσαν κηλίδα ἀπορρίπτομεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὡς παρὰ Ἰώβ «ἐὰν ἀπολούσωμαι χιόνι, καὶ ἀποκαθάρωμαι χερσὶ καθαραῖς, ἰκανῶς ἐν ρύπῳ με ἔβαψας». (ἐπιστ. κδ' Α' βιβλ. ἐπιστολῶν Νεῖλου). Ὅμως καὶ ἐπὶ ὑποθέσει ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦ πηγαδίου ἀνιμάμενον διὰ σχοινοῦ ἐπλήρου τὴν φιάλην, τὸ ὕδωρ τοῦτο οὐδαμῶς ἠδύνατο ἵνα μεταβληθῇ εἰς ἡγιασμένον, διότι παρὰ τοῖς παλαιοῖς χριστιανοῖς ἦν ἄγνωστος ἡ τοιαύτη περὶ ἁγιασμάτων παράδοσις· οὐδεὶς δ' ἐκ τῶν φρονούντων ὅτι εἰς τὸ βάθος τοῦ φρέατος ὑπῆρχε πρὸ χιλίων ἐτῶν ναὸς ἐνεθυμήθη τὸ τοῦ σχολαστικοῦ «πηλίκους τραχήλους εἶχον, ὅτι εἰς τοιοῦτον βάθος πιεῖν ἠδύναντο». Ἐξήτασεν ἐπιτυχῶς ἕτερός τις τῶν αὐτοσχεδίων λογίμων ἐλλήνων τὸν λόγον τῆς ἁγιασματοποιήσεως τῶν φρεάτων.

Ἦσαν ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων τὰ πηγάδια χρήσιμα τοῖς πρὸ Χριστοῦ πιστοῖς. Μὴ λησμονήσωμεν τὰ πρὸς μάντευσιν ἱερὰ φρέατα ἐν Ὑσαιῖς καὶ Κολοφωνίᾳ· Μὴ λησμονήσωμεν ὅτι, κατὰ τὰ μεγάλα Ἐλευσίνια οἱ πιστοὶ ἐκαθαρίζοντο πρότερον εἰς τοὺς ποταμοὺς Ῥεῖτους, ἐνήστευον δὲ καὶ μίαν ἡμέραν. Τὴν ὕδατολατρείαν τῶν παλαιῶν ἐλλήνων καὶ Ῥωμαίων καὶ πάντων βεβίως τῶν ἡμέρων ἐν τῇ γῆ λαῶν ἐκκληρονόμησαν οἱ χριστιανοί, ἐν οἷς καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν. Ὡς δὲ πάντα τὰ εἰδωλολατρικὰ προσκυνήματα μετέβαλον εἰς ἱερὰ τεμένη τοῦ Θεοῦ τῆς ἀληθείας, οὕτω καὶ τὰς παρ' εἰδωλολάτραις ἱερὰς πηγὰς μετέβαλον εἰς ἱερὰς πηγὰς τῆς Θεοτόκου (βλ. προχείρως Ἑλλην. ἀρχαιοτήτων Λεξικῶν μεταφρ. Τζιβανοπούλου σ. 339, 352, 353 καὶ ἀλλαχοῦ). Ἄλλ' ἀπὸ χρόνων παλαιῶν ἐτέλουν οἱ χριστιανοὶ πανηγύρεις ἱερὰς εἰς τὰ ἐν ἀγροῖς καὶ εἰς ἀμπελώνας εὐρισκόμενα θυσιαστήρια. Ταῦτα, κατὰ τὴν ἐν Κερθαγένῃ σύνοδον «ὡσανεὶ εἰς μνήμην μαρτύρων καθιστάμενα, ἐν οἷς οὐδὲ ἔν σῶμα, ἢ λείψανον μαρτύρων, ἀποκείμενα δεῖκνυνται, ἀπὸ τῶν ἐντοπίων ἐπισκόπων, εἴ ἐστι δυνατὸν [ἦρσεν ἴνα] καταστρέφονται· εἰ δὲ τοῦτο· θορύβοις δημοτικοῖς οὐ συγχώρεται, ὅμως τὰ πλήθη νουθετηθῶσι μὴ ὀχλαγωγεῖν τοὺς τόπους ἐκείνους· καὶ ἵνα οἱ τὰ ὀρθὰ φρονούντες μηδὲμιᾶ δεισιδαιμονίᾳ τῶν τοιούτων τόπων καταδεσμῶνται. Καὶ παντελῶς μηδὲ μνήμη μαρτύρων ἐπιτελεσθῇ, εἰ μὴ

που ἢ σῶμα, ἢ τινα λείψανα ὤσιν, ἢ ἀρχαιογονία τινὸς οἰκίσεως, ἢ κτήσεως, ἢ πάθους, πιστῇ ἀρχαιότητι παραδιδόνται. "Ὅσα γὰρ δι' ἐνυπνίων καὶ ματαίων ἀποκαλύψεων ἀνθρώπων τινῶν ὀπουδήποτε καθίστανται θυσιαστήρια, παντὶ τρόπῳ τὰ τοιαῦτα ἀποδοκιμασθῶσι». Καὶ ἡ μὲν τελευταία διάταξις αὕτη τοῦ 83 κανόνος τῆς Καρθαγένης ἡδύνατο καὶ ἔπρεπε τὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τῶν πάππων, οἵτινες εἶδον καὶ ἤκουσαν πολλὰ φρέατα, ἢ λάκκους πολλοὺς ὕδατος ἀνακηρυττομένου Ἀγιάσματα «δι' ἐνυπνίων καὶ ματαίων ἀποκαλύψεων ἀνθρώπων». Ὁ δὲ κανὼν διδάσκει ὅτι οἱ πιστοὶ συνέρρουν ἐορτάζοντες μνήμας ἀγίων εἰς τεμένη κείμενα ἐντὸς ἀγρῶν καὶ ἀμπελώνων· ἀλλ' οἱ ναοὶ οὗτοι, τὰ τεμένη ταῦτα οὔτε εἰς τόπον ἀθλήσεως μάρτυρος ἠγείροντο, οὔτε λειψάνων μαρτυρικῶν ἐνθρονισμός, ἢ λειψάνων ὀσίων, ἀπὸ τοῦ 412 καὶ ἐντεῦθεν, προηγήθη. Φρονῶ ὅτι, συνέρρουν ὁ λαὸς ὁ χριστιανικὸς εἰς ἄλση καὶ πηγὰς ἱερὰς, ἀφιερωμένας πρὸ αἰώνων εἰς ἡμιθέους, ἢ θεὰς, ἢ δὲ σύνοδος τῆς Καρθαγένης, φοβουμένη τὴν μετακύλισιν τῶν πιστῶν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἀπηγόρευσε τὰ ὀχλαγώγια, καὶ, φρονιμώτατα σκεπτομένη, τὰ δι' ἀποκαλύψεων καὶ δι' ἐνυπνίων ματαίων ἀνθρώπων ὀπουδήποτε καθιστάμενα θυσιαστήρια.

Εἰς τὸ ὕδωρ τῶν εἰς ἀγρούς, ἀμπελώνας, καὶ δάση ᾠκοδομημένων χριστιανικῶν τεμενῶν ἐλούοντο ἀπ' ἀρχαίων χρόνων οἱ πιστοὶ, διάφορον ἰδέαν περὶ Ἀγιασμάτων ἔχοντες.

Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κπόλεως καὶ ἐντεῦθεν πᾶσα πηγὴ ὕδατος, φρέαρ ἢ λάκκος, ἢ πλησίον ναοῦ κείμενός, ἢ ἔχον τὴν τύχην ἵνα εὔρεθῆ ἐντὸς αὐτοῦ ἱερόν τι σκευός, ἢ σταυρός, ἢ εἰκὼν, ἐκηρύττετο Ἀγίασμα, ἤρκει νὰ ἔχη τὸ ὕδωρ γλυκὺ, οὕτω τὰ ἀλλεπάλληλα νερά, κρεμαστά ὕδατα, οἶον εἰπεῖν (κατὰ μίμησιν τῶν κρεμαστῶν κήπων τῆς Βαβυλῶνος) τοῦ Φαναρίου, καὶ τὰ γειτονεύοντα πρὸς ἀγιάσματα πανάρχαια, ἐτιμήθησαν ὡς Ἀγιάσματα, χωρὶς τινος διατυπώσεως. Εἰς τὸν ἐν Ψαμμαθία ναὸν τοῦ ἀγίου Νικολάου ὑπῆρχεν Ἀγίασμα Ζωοδόχου Πηγῆς, περὶ οὗ ἔγραφον ἄλλοτε· «φρέαρ γλυκοῦ νεροῦ, τὸ ὁποῖον οἱ κάτοικοι φρονοῦσι κατερχόμενον ἐκ τοῦ Ἀγιασματος τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καίπερ ἀπέχοντος ἡμίσειαν ὥραν, διότι τοῦτο μόνον ἔχει γεῦσιν γλυκεῖαν, ἐνῶ πάντα τὰ φρέατα τὰ κείμενα πέριξ τοῦ ναοῦ (ἀγίου Νικολάου), καθὰ λέγουσιν, ἔχουσιν ὕδωρ ὑπόγλυφον». Οὕτως ἀπήλαυεν Ἀγίασματος φήμην τὸ ἐν κτιστῷ λάκκῳ ὕδωρ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ μεγίστῃ πλησίον τοῦ ἄλλοτε ἐργοστασίου ἀτμοπλοίων Κουρτζῆ (Παναγιώτου) ἐν Φαναρίῳ, ἀπέχον 50—60 μέτρα ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ οὐχὶ παραδόξως ὄν καὶ

τοῦτο γλυκὺ· διότι ἦτο πάμπλουτος εἰς ὕδατα γλυκὰ ἢ συνοικία Φαναρίου καὶ δικαίως ἐλέγομεν περὶ αὐτῆς, ὡς καὶ περὶ τῆς Κωνσταντινοπόλεως τὸ γραφικὸν «Κύριος ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν καὶ ἐπὶ ποταμῶν ἠτοίμασεν αὐτὴν».

Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν, τὰ Ἀγιάσματα ἀγιασμοῦ πρότερον εἶχον ἀνάγκην· εἰς τὸ χρησιμώτατον Εὐχολόγιον τοῦ Γοαρ ἀναγινώσκομεν εὐχὰς δύο· τὴν μὲν «τοῦ κολυμβίου τῶν Βλαχερνῶν» τὴν δὲ «εἰς κόλυμβον διακονίας, ἦτοι λούσματος»—ἄς μετέγραφα καὶ εἰς τὸ ταλαίπωρον «Ἐορτολόγιον κωνσταντινοπολίτου προσκυνητοῦ» (ἐν ΚΠ 1904), σ. 202—3. Τί ἀπήγγελλεν ὁ πατριάρχης, ἡ οἶσθι-δή-ποτε παπᾶς; «Ἀγιάσον τὸ ὕδωρ τοῦτο. . . . Κατάπεμψον αὐτῷ τὴν χάριν τοῦ ἀγίου σου Πνεύματος. . . . Ποίησον αὐτὸ ἀσθενούντων ἰατῆριον, ὑγιαινόντων φυλακτῆριον. Κάθαρον ἡμᾶς διὰ τοῦ βαντισμοῦ αὐτοῦ ὁ τὸν κόσμον διὰ τοῦ αἵματός σου ἀποκαθάρας»—καὶ πάλιν ἄλλαχοῦ· «καὶ κατάπεμψον ἡμῖν τὰ τῆς σῆς φιλανθρώπου δωρεᾶς ἰάματα ἐν τῷ παρόντι ἡμῶν λούσματι, οὐ πρὸς ἡδονὴν σώματος, ἀλλὰ πρὸς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος» κλπ.

Λοιπόν· ταῦτα δηλοῦσιν ὅτι, καὶ Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ Βλαχερνῶν, καὶ Χώρας, καὶ Σούδας, καὶ Τιμίας Ζώνης, καὶ τοῦ παρὰ τὸ Ζηρῆκ, καὶ τοῦ ἄνω τοῦ Κάτεργα-λιμᾶν τὰ ὕδατα ἔπρεπε ἔν' ἀγιασθῶσι πρότερον δι' εὐχῆς ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου καὶ κατόπιν ἱερᾶς τελετῆς ἦσαν Ἀγιάσματα: κόλυμβοι, ἢ λούματα, μπάνια, καθὼς σήμερον λέγομεν, ὕδατος ψυχροῦ. Ἄλλ' ἀνάγνωτε τὸν Συναξαριστὴν Νικοδήμου (τοῦ τοῦτον ἀνασκολοπίσαντος), τί γράφει εἰς τὴν 31ην αὐγούστου μνήμην τῆς «ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ἐν τῷ Νεωρίῳ». Μανθάνομεν, ἐξ αὐτοῦ τὸ παράδοξον, ὅπερ καὶ ἐν χειρογράφοις πρὸ τῆς ἀλώσεως (1453) συναξαρισταῖς ἀπαντᾶται· ὅτι Ἀντώνιος ὁ πατρίκιος, ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας, ἀνεκαίνισε τὸν ναὸν, προϋπάρχοντα καὶ «ἔκτισεν ὑπ' αὐτὸν (τὸν ναὸν) λουτρὸν μικρότατον διὰ σωματικὴν τοῦ παρηγορίαν». Ἄλλ' ὑπὸ τὸ λουτρὸν ὑπῆρχε κάμινος, εἰς ἣν ἐθερμαίνετο τὸ ὕδωρ, εἰς αὐτὸ δὲ τὸ παράδοξον· Ἀγίασμα ἐλούοντο οἱ πιστοὶ! Ἀληθινὸν χαμάμι!!

Ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν, κατόπιν ὄσων ἔγραφα εἰς τὴν οὕτως ἀποκληθεῖσιν Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν (Κ σελ. 221—222), ἐπέβαλον εἰς ἑμαυτὸν ἔν' ἀριθμήσω τὰ ἐν Κπόλει, μέχρι καὶ Ῥηγίου, μέχρι καὶ τοῦ στομίου τοῦ Βοσπόρου, μέχρι Παντειχίου Ἀγιάσματα, ἐφ' ὅσον εἶδον ἢ ἤκουσα, καὶ εὗρον αὐτὰ περὶ τὰ 180. Παλαιότατα ὅμως, ἀπὸ Ῥηγίου καὶ ἐντεῦθεν, καὶ ἐντὸς τῆς Πόλεως,

φρονῶ ὄντα ὅσα ἄνω ἠρίθμησα, λέγων δὲ ἐν τὸς ἐννοῶ τὴν πρό-
τοῦ Μ. Κωνσταντίνου Πόλιν. Εὐχομαι ἵνα εὐρεθῆ περιεργός τις
καὶ πιστός Ἕλλην, ἵνα χορηγήσῃ ἡμῖν ἰδέαν πλήρη τοῦ ἐν Ἐγιούπ
Μπουρουντζοῦκ-ἀγιάσμα καὶ τοῦ ἔσω τοῦ Ζινδάν-καπού δηθεν
ἀγίου Βασιλείου.

Τοιαύτας εὐχάς ἔγραψα καὶ ἄλλοτε· νῦν δέ, ταῦτα, ὅσα λέγω,
φοβοῦμαι μὴ θεωρηθῶσιν, εἰ οὐχὶ φωνή, ἀλλὰ γραφή βοῶντος ἐν
ἐρήμῳ.

Κυριακὴ τῶν προφητῶν
Μωσέως, Ἀαρῶν, καὶ Σαμουὴλ
ἐν Ἀθήναις

ΜΑΝ. ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

ΘΡΑΚΙΚΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ

Εἰς τὸν ΙΑ' τόμον τῆς Ἐπετηρίδος Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν (1935) σελ. 361—382, ὁ κ. Α. Γκίνης δημοσιεύει Καταλόγους Ἑλληνικῶν Κωδίκων ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ. Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρονται οἱ κατωτέρω ἀφορῶντες τὴν Θράκην.

ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ: Γυμνασίου. *Β. Στεφανίδου*. Κατ. ἐν Byzantinische Zeitschrift 14 (1905) 588, 16 (1907) 226 (κ. 80, μόνον οἱ θεολογικοὶ) πρβλ. *Ν. Βέη*, ἐν Παναθηναίσις 11 (1905) 6) 88.—1 κ. περιγράφει ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος Ἀθηναγόρας, ἐν Ν. Ποιμένι 2 (1920) 612.

ΘΡΑΚΗ: Ὁ *Α. Π. Κεραμεύς*, ἐν Ἀρχαιολ. ΙΖ' Παραρτήματι (1886) τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κων]πόλεως (Περιοδικὸν) περιγράφει: 3 κ. *Σχολῆς Σηλυβρίας* (σ. 4), 3 κ. *Συλλόγου Ραιδεστοῦ* (σ. 5), 3 κ. διαφόρων ἰδιωτῶν ἐν *Μυριοφύτῳ* (σ. 5) κ. τινὰς ἐν *Ἡρακλείτῳ* (σ. 6) καὶ τινὰς κ. (ἐκ τῶν 42) τῆς Κοινότητος *Καλλιπόλεως*. Κώδικες τινὲς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, ἰδίως ἐκ Ραιδεστοῦ καὶ 2 κ. τῆς Αἴνου μετεφέρθησαν τῷ 1923 εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀθηνῶν (πρβλ. Νέος Ἑλληνομνήμων, 17, 219). Περὶ τῶν κ. τῆς *Μεσημβρίας*, πρβλ. Ἡμερολόγιον τῆς Ἀνατολῆς 6 (1887) 177. (Ὁ *Brotke*, ἐν Theolog. Literaturblatt 15 (1894) 66 περιγράφει 1 κ. τῆς *Ραιδεστοῦ*.

Ὁ *Π. Παπαγεωργίου* ἐν Ἡμερολ. τῆς Ἀνατολῆς 6 (1887) 115 περιγράφει 1 κ. τῆς *Μονῆς Μπατοκόβου*, ἐπὶ τῆς Ροδόπης. Πρβλ. καὶ Γ. Κ. ἐν Ἀκαδημίᾳ 1 (1887) 2, 22.

Ὁ *Σπ. Λάμπρος*, ἐν Mélanges Graux (Paris 1884) 621, περιγράφει ὁ κ. τῆς *Μαδύτου*. Πρβλ. Ἀδριανούπολις.

ΞΑΝΘΗ: *Μονῆς Παναγίας Ἀρχαγγελιωτίσσης*. Κατάλογος (κ. 65) ὑπὸ Χρυσοστόμου *Χατζησταύρου* ἐν Byzantinische Zeitschrift 21 (1912) 65.

Μονῆς Παναγίας Καλαμοῦς. Κατάλογος (κ. 10) ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐνθ' ἄν.

ΣΩΖΟΠΟΛΙΣ: *Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου*. Κατάλογος (κ. 44) ὑπὸ *Α. Π. Κεραμεῶς* ἐν Vizantiniski Vremennik (1900) 661. — 40 κ. ἐκ τούτων μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Θεοτόκου ἐν Χάλκῃ.

ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙΣ: Ὁ *Β. Σκορδέλης* ἐν Δελτίῳ Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος 4 (1892) 290 ἀναφέρει 1 κ. τῆς *Ἑλληνικῆς Σχολῆς* καὶ 1 κ. τῆς *Μητροπόλεως*.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω προσθέτομεν ὅτι εἰς τὸν Ε' τόμον τῶν «Θρακικῶν» σελ. 163—178 ὁ κ. *Μιλτιάδης Σαραντῆς* περιγράφει τοὺς Κώδικας τῆς Ἐπισκοπῆς *Μετρῶν καὶ Ἀθύρων* καθὼς καὶ εἰς τὸν Β' τόμον τῶν «Μεσαιωνικῶν γραμμάτων» (1934) σελ. 171—177 δημοσιεύεται παλαιὸς Κώδιξ τῆς Ἐπισκοπῆς *Μετρῶν καὶ Ἀθύρων* ὑπὸ Ἀναστασίου Κ. Π. Σταμούλη μετὰ τεσσάρων πινάκων.

Ὅμοίως εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ (1934—35) τόμ. 1ος, σελ. 189—227 δημοσιεύονται ἀντίγραφα διαφόρων ἐγγράφων καὶ πρακτικῶν ἐκ τῶν Κωδίκων τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, ἀπὸ χειρόγραφα Γ. Λαμπουσιάδου.

Ἄλλ' ἐκτὸς αὐτῶν εἰς τὰ χειρόγραφα τοῦ ἀειμνήστου Λαμπουσιάδου εὐρέθησαν καὶ αἱ ἐξῆς σημειώσεις ὡς ἀναφέρει

ἐκ τοῦ ἀρχαίου κώδικος τῆς Μητροπόλεως

Ἐν ἔτει 1658 ἐγένετο χειμὼν μέγας, ὥστε ὑπὸ τῆς πολλῆς χιόνος ἔπρσεν ἡ ἐκκλησία τῆς Μητροπόλεως, ἣτις ἦτο μικρά· ἀνακαινισθεῖσα ἐπιμελεία καὶ σπουδῇ τοῦ τότε καιροῦ μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτου ἠξυῖνθη καὶ γέγονε μγάλη καθὼς νῦν δοῖται. Τὰ δὲ ἔξοδα ἐδώκασιν οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Τῷ ἔτει 1678 ὄντος Βεζύρη τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ ὅπου δὲν ἄφινε νὰ οἰκοδομήσωσιν ἐκκλησίας, σπουδῇ καὶ φροντίδι τοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου ἐξαγραφίσθη ἡ ἐκκλησία τῆς Μητροπόλεως καὶ ἐγένετο καὶ τὸ φάτωμα ἦτοι τὸ ταβάνι τοῦ νάρθηκος δι' ἐξόδων τῶν πολιτῶν. Μόνον τὰ ἄσπρα τοῦ νακάση διὰ τὸν νάρθηκα ἔδωσεν ὁ μητροπολίτης.

Τῷ 1690 ἔδωκαν οἱ Χριστιανοὶ Ἀδριανουπόλεως ἄσσανίλα 19500 προτροπῇ καὶ ἐπιμελείᾳ ἡμετέρᾳ καὶ εὐγαλαν τὰς κανδύλας καὶ τὰ λοιπὰ ἀσημικὰ τῆς μητροπόλεως ὅπου ἦσαν ἐνέχυρον εἰς τοὺς ἐθνικούς.

Τῷ 1694 ἠλευθέρωσαν πάλιν σπουδῇ καὶ προτροπῇ ἡμετέρᾳ οἱ Χριστιανοὶ τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ ἄμφια καὶ τὰ βιβλία καὶ τὸν νάρθηκα καὶ τὴν ἀλλήν καὶ τὰ ὀσπήθια τῆς μητροπόλεως ὅπου ἦσαν ἐνέχυρα εἰς τοὺς ἐθνικούς· καταστρώνομεν δὲ εἰς τελείαν φανέρωσιν τὸ γράμμα ὅπερ πεποιήκαμεν τότε.

Δοσίθεος ἑλέω Θεοῦ Πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως

Ἱεροουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης

κατὰ μῆνα Ἰούλιον

Ὁ Ἀθανάσιος ἐδλαβέστατος ὢν περὶ τὰ θεῖα καὶ φρονιζων, ὡς εἰπεῖν καὶ μὲ τὸ ὑπὲρ δύναμιν διὰ τὴν τιμὴν καὶ εὐπρέπειαν τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως ἠβουλήθη νὰ ἐλευθερωθοῦν τὰ πράγματα ὅλα τῆς

μητροπόλεως ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ δυνάστου ὅθεν ἐκάλεσε καὶ ἡμᾶς συνεργούς, ἐδόθησαν λοιπὸν τῷ κρατοῦντι γρ. γερὰ 2,955 καὶ ἠλευθερώθησαν εἰς αὐτοὺς ὁ νάρθηξ τῆς ἐκκλησίας, καθὼς διαλαμβάνουν τὰ 9 χότζετια ὅπου ἦσαν καὶ αὐτὰ ἐνέχυρα ἅτινα ἐβάλθησαν εἰς τὸ σκευοφυλάκιον τῆς μητροπόλεως καὶ διωρίσθησαν φύλακες ἐκ τῶν γουναράδων, μπακάληδων, καφταντζίδων, ἀμπατζίδων καὶ τακιμισίδων.

Αἱ ἐν Ἀδριανουπόλει κκτὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετ.
γνωσταὶ συντεχνίαι τῶν Ὀρθοδόξων

Τούτων αἱ πρῶται δώδεκα ἦσαν αἱ ἐπισημότεραι προεδρεύουσαι κατὰ τὴν φαινομένην κάτωθι σειρᾶν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν κωδίκων.

1.	Γουναράδες	
2.	Παντοπῶλαι	
3.	Καπαματζίδες	
4.	Καλπακτσίδες	πυλοποιοὶ
5.	Ἀμπατζίδες	Κατασκευασταὶ ἐτοιμῶν ἐνδυμάτων ἐξ ἐπιτοπίου ἐριούχου (ἀμπᾶς)
6.	Μυλωνάδες	Μυλωθροὶ
7.	Ράπται	
8.	Ποσματζίδες	Οἱ ἐπιδιορθοῦντες καὶ μεταπωλοῦντες παλαιὰ ἐνδύματα καὶ ἄλλα σκευή
9.	Κερεστετζίδες	Ξυλέμποροι
10.	Παπουτσίδες	Οἱ κατασκευάζοντες εὐμαρίδας
11.	Τσιμετσίδες	Ἵποδηματοποιοὶ
12.	Λιναράδες	
13.	Μπεζάσιδες	Ἵφασματοπῶλαι
14.	Σουβατζίδες	Οἱ ἐπισκευάζοντες καὶ ζωγραφίζοντες τοὺς τοίχους τῶν οἰκιῶν
15.	Τζελέπιδες	Προβατέμποροι
16.	Ναλμπάντιδες	Πεταλωταὶ
17.	Μπογιατζίδες	Βυφεῖς
18.	Μεταξομπογιατζί- δες	Οἱ βάπτοντες μεταξωτὰ
19.	Καῦμακτσίδες	Γαλακτοπῶλαι
20.	Ταχιντζίδες	Οἱ κατασκευάζοντες ταχίνι, ὅπερ εἶνε ὁ χυμὸς τοῦ σησάμου, ἐξαγόμενος διὰ μηχανῶν καὶ χρησιμεύων εἰς κατασκευὴν χαλβᾶδων

21. Οὐντζίδες Ἄλευροπῶλαι
22. Ἀσταρτζίδες
23. Μποτζατζίδες Οἱ κατασκευάζοντες μποτζάν, εἶδος ζύ-
θου ἐκ κέγχρου
24. Γεμενετζίδες Οἱ κατασκευάζοντες τὰ εὐτελέστατα
ὑποδήματα
25. Καπνάδες
26. Κιγιτζίδες Οἱ καπνοκόπται
27. Γεζμπεζίδες Οἱ ἐπιδιορθωταὶ παλαιῶν ὑποδημάτων
28. Βουτσάδες Οἱ κατασκευασταὶ βαρελίων
29. Σιμιτζίδες Κουλουροποιοὶ
30. Κουντουράδες Ὑποδηματοποιοὶ
31. Κουγιουμτζίδες Χρυσοχόοι
32. Ἀραμπατζίδες Ἀμαξοπηγοὶ
33. Κάπηλοι Οἰνοπῶλαι
34. Δογραματζίδες Λεπτουργοὶ ἢ ξυλουργοὶ
35. Χασάπηδες Κρεοπῶλαι
36. Ψαράδες Ἰχθυοπῶλαι
37. Ἀχτσίδες Μάγειροι
38. Μουτάφιδες Οἱ κατασκευασταὶ τριχίνων ἐπίπλων
39. Ματραπὰς μπαχ-
τσεβάνιδες Οἱ πωλοῦντες χορταρικὰ
40. Μπαχτσεβάνηδες Οἱ καλλιεργοῦντες χορταρικὰ καὶ ἄλλα
δσπρια
41. Ἀχτάριδες Ροποπῶλαι
42. Καζαντζίδες Χαλκεῖς
43. Μπερμπέριδες Κουρεῖς
44. Νηματομπογια-
τζίδες Οἱ βάπτοντες βαμβακερὰ νήματα
45. Δουλγκέριδες Τέκτονες
46. Μουμτζίδες Κηροπηγοὶ
47. Τσιλεγγίριδες Κλειθροποιοὶ
48. Ταχτσίδες Λιθοξόοι
49. Τοαφτσίδες Οἱ πωλοῦντες διάφορα Εὐρωπαϊκὰ
προϊόντα, οἷον μαχαιρίδια, ἐπιστόμια
καπνοσυρριγγίων, κτένια κλπ.
50. Κεραμιδάδες Οἱ κατασκευάζοντες κεραμίδας
51. Παζαρτζίδες Ὀπωροπῶλαι
52. Καυταντζίδες
53. Νακάσιδες

54.	Σαναλτζίδες	
55.	Μπουναρτζίδες	Οί σκάπτοντες φρέατα
56.	Τσομπάνιδες	Ποιμένες
57.	Κιοτσιδες	
58.	Τσιφτσιδες	Γεωργοί
59.	Έτιουτσιδες	Οί σιδηρόνοντες φορέματα
60.	Διλτζίδες	Οί κατασκευάζοντες καπνιστάς γλώσσας
61.	Ώρολογάδες	
62.	Πατσιατσιδες	
63.	Σκεμπετζίδες	
64.	Μαντρατζίδες	Οί κατασκευάζοντες τυρούς
65.	Ίπτσιδες	Σχοινοποιοί
66.	Τσιομπάσιδες	Οί μεταπωλούντες ἵππους
67.	Μαραγκοί	
68.	Τσουκαλάδες	Οί κατασκευάζοντες τὰ πήλινα ἀγγεία
69.	Κυρατζίδες	Οί διὰ τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀμαξῶν των μεταφέροντες ἀνθρώπους καὶ ἐμπορεύματα εἰς ἄλλας πόλεις
70.	Σαπουντζίδις	
71.	Τουρσιουτζίδες	Οί κατασκευάζοντες τουρσές
72.	Ευδάδες	
73.	Σεπιουργγετζίδες	Σαροθροποιοί
74.	Σεχριπιτζίδες	
75.	Τουλουμπατζίδες	Ύδραντλιαντοποιοί
76.	Γιαγτζίδες	Οί πωλούντες ἔλαια
77.	Σεδεφτζήδες	
78.	Γιουμουρτατζίδες	Ώοπῶλαι
79.		Ἄμπελουργοί
80.	Ἄραϊτζίδες	
81.	Σαράφιδες	
82.	Μαντζιλικτσηδες	
83.	Ντοζμετζίδες	
84.	Ξενοδόχοι	

* *

Παρά τῳ ἐν Θεσσαλονίκη ἐξ Ἀδριανουπόλεως συμβολαιογράφου κ. Γ. Κωνσταντινίδη εὑρίσκειται τετρασέλιδον φύλλον διαστάσεων 0,49 × 0,27 ἐπὶ τῶν τριῶν σελίδων τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται τὰ κατωτέρω, τῶν ὁποίων δημοσιεύομεν διὰ τὸ περίεργον καὶ φωτοτυπικὰ ἀντίγραφα εὐχαριστοῦντες τὸν κ. Κωνσταντινίδη.

† Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβεβαίωσι.

† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τῆς παρουσίας αὐτῆς ἐνυπογράφου καὶ ἐμμαρτύρου ὁμολογίας δηλοποιεῖ, ὅτι πολλῶν ἐν τῇ Πολιτείᾳ ταύτῃ ἐκτιθεμένων ὁσημέραι βρεφῶν, πρὸς δὲ Χριστιανῶν ἄλλοις οὐκ ὀλίγον καμνόντων νοσήμασι, συνήγετο παρὰ πάντων τῶν τῆς ἐπαρχίας μου φιλελημόνων Χριστιανῶν, αὐτῶν τούτων χάριν ἀμοιτέρων ἱκανή τις καὶ δαιφιλῆς ἐλεημοσύνη, ὡς καὶ εἰς γρ. ὄγκον προϋούσα προβῆναι χιλίων ἐφ' οἷς τῶν ἐπαρχιωτῶν τῶν Χριστιανῶν σὺν ἐμοὶ σκεπτομένων, ὅπου ἂν παρακατατιθέντα μὴ μόνον ἐν ἀσφαλεῖ διὰ παντὸς εἶη, ἀλλὰ καὶ τινα πλείω παρὰ σχοι τὴν ὠφέλειαν τοκιζόμενα, ἔδοξε περὶ τούτων πᾶσι κοινῇ, παραθέσθαι καὶ πιστεῦσαι ταῦτα τῇ ἐπαρχίᾳ ἐμοὶ τε δηλ. παρὰ δόνας τῷ τέως αὐτῶν προϊσταμένῳ καὶ τοῖς ὑπ' ἐμὲ οὐδὲν ἦτιον ἐκ διαδοχῆς τῆδε ἀρχιερατεύουσιν αὐτὰ παραπέμφαντες. Οὕτως οὖν γνώμη κοινῇ καὶ συναινέσει πάντων ὁμοῦ τῶν ἐπαρχιωτῶν μου προεστῶτων καὶ λοιπῶν Χριστιανῶν, παραλαβὼν δανειακῶς τὰ προδηλωθέντα ἐκ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἐλεημοσύνης συνηγμένα χίλια γρ. ἀπεπλήρωσα μὲν εὐθύς ἕτερον τῆς ἐπαρχίας μου χρέος ἰσάριθμον, ὑπόσχομαι δὲ περὶ αὐτῶν καὶ διορίζομαι καὶ αὐτὸς μὲν κατ' ἔτος λόγῳ διαφόρον πληροῦν γρ. 120 καὶ τοὺς ἄει ἀρχιερατεύοντας ἐν Ἀδριανουπόλει ὀφείλιν ἀπαραιτήτως καὶ ἀμετάκινήτως ποιεῖν αὐτὸ τοῦτο, πληροῦντας δίχα τινὸς ὄλως ἀντιλογίας, ἢ προφάσεως τὰ αὐτὰ 120 γρ. τοῖς ἐν Ἀδριανουπόλει Χριστιανοῖς. Ἐπιμένοντος ἄει τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου ἀπαραμειώτου, εἰς τε τῶν ἐκθέτων ὀρφανῶν παιδιῶν ἀνατροφὴν καὶ περίθαλψιν καὶ τῶν ἐν ὀπηταλίοις νοσούντων Χριστιανῶν νοσοκομίαν τε καὶ ἐπίσκεψιν. Ὅθεν καί: εἰς ἐνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο ἡ παροῦσα μου ἐνυπόγραφος καὶ ἐσφραγισμένη ὁμολογία ἐπὶ τε βεβαιώσει τοῦ Παραγιωτάτου καὶ Σεβ. ἡμῶν ἀδθέντου καὶ Δεσπότη τοῦ Οἴκουμ. Πατρ. κ. κ. Παΐσιου καὶ μαρτυρία πανερωτάτων καὶ λογιωτάτων συναδελφῶν μοι ἁγίων Ἀρχιερέων, καὶ ἐδόθη τοῖς ἐπαρχιώταις μοι Χριστιανοῖς— αψλβ' Σεπτεμ. α' 1).

Σφραγὶς † Ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀθανάσιος ὑπόσχεται, † Χαλκηδόνος Νικόδημος, † Βερροίας, † Κρήτης Γεράσιμος, † Ἀγχάλου Καλλίνικος, † Μεσημβρίας Γρηγόριος, † ὁ Βιζύης, † ὁ Λυτίτζης Μεθόδιος.

Σελ. 2

Ἄνεδεξάμεθα τὸ ὅπισθεν τῶν χιλίων γροσίων χρέος, στέρεξαντες πλη-

1) = 1732 Ἀθανάσιος 1709—1739. Ὅρα Σάραδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι Θράκης «Θρακικά» τόμ. ΣΤ' σ. 42.

ροῦν καὶ διδόναι καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν περίληψιν τῆς χρεωστικῆς ταύτης ὁμολογίας τὸ μηνιαῖον διάφορον, εἴτε τὰ καθέκαστον μῆνα διδόμενα λόγῳ διαφόρου τῶν χιλίων αὐτῶν γροσίων δέκα γρόσια: ἀψλθ' Ὀκτωβρίου Ι¹).

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Διονύσιος ὑπόσχεται

Ἀναδεξάμεθα καὶ ἡμεῖς τὸ ὀπισθεν τῶν χιλίων γροσίων χρέος στέρξαντες πληροῦν καὶ διδόναι κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς χρεωστικῆς ταύτης ὁμολογίας τὸ μηνιαῖον διάφορον ἤτοι τὰ καθέκαστον μῆνα διδόμενα λόγῳ διαφόρου τῶν χιλίων γροσίων δέκα γρόσια:

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Νικηφόρος ὑπόσχεται ἀποδ' Ὀκτωβρίου κζ' ²).

Ἀναδεξάμεθα καὶ ἡμεῖς τὸ ὀπισθεν τῶν χιλίων γροσίων χρέος στέρξαντες κλπ., ἀψπ ³) Ὀκτωβρίου α'.

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Καλλίνικος ὑπόσχεται

Ἀναδεξάμεθα καὶ ἡμεῖς κλ.

αψλγ' σεπτ. λ' ⁴).

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Γαβριήλ ὑπόσχεται

Σελ. 3

Τὰ παρὰ τῶν σωματείων ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ κοινοῦ καὶ βοηθείᾳ τῶν δεομένων κατ' ἀρέσκειαν Θεοῦ καλῶς διατεθειμένα καὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος πολὺ τὸ Σεβάσμιον καὶ * ἔσχηκότεν οὐδεμίᾳ ἀντιλογία * τοῦ μὴ παρὰ τῶν διαδόχων εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα κατεμπεδοῦσθαι καὶ ἔργῳ βεβαιοῦντες κατὰ θεῖον ζῆλον ἀείποτε ταύτη τε καὶ ἡμεῖς κληρωσάμενοι τὴν διαδοχὴν τῶν σεβασμίων ἡμῶν προκατόχων, στοιχοῦντες τῷ ὀρθῷ λόγῳ καὶ τοῖς ἐκείνων ἔχρῃσι καλῶς ἐπεσθαι γλιχόμενοι, ἐπενωτίσθημεν καὶ τὴν ἱερὰν ταύτην λογίαν, ὑποσχόμενοι πληροῦν κατὰ μῆνα περὶ τῶν χιλίων τούτων γροσίων ἀνὰ δέκα γρ. καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἡμῶν ἰδιοχείρως ἐπικυροῦμεν ὑπογραφῇ πρὸς πίστωσιν διηγεκῆ.

αωί' Δεκεμβρ. κα' ⁵).

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Κύριλλος ὑπόσχεται

1) =1739 Διονύσιος Σεπτέμβριος 1739—1774 Αὐτ.— 2) =1774 Νικηφόρος Φεβρ. 1779—1780 Αὐτ.

3) =1780 Καλλίνικος 8)βριος 1780—1792 Αὐτ. σ. 43.

4) =1793 Γαβριήλ 7βριος 1792—1810 Αὐτόθι.

5) =1810 Κύριλλος 10βριος 1810—1811 Αὐτόθι.

*) Δυσανάγνωστον.

Ἀπεδεξάμεθα καὶ ἡμεῖς τὸ ὀπισθεν τῶν χιλίων γροσίων χρέος, στέρξαντες πληροῦν κατὰ τὴν ἀντίληπν τῆς χρεωστικῆς ταύτης ὁμολογίας γρόσια δέκα κατὰ μῆνα στοιχοῦντες τοῖς ἴχνεσι τῶν σεβασμίων ἡμῶν προκατόχων. τῇ αἰιδ'. Φεβρουαρίου ε¹).

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεος ὑπόσχεται

Καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ στέρξαντες τοῖς ἀνωτέρω, ἀπεδεξάμεθα τὸ ὀπισθεν χρέος τῶν χιλίων γροσίων ὑποσχόμενοι πληροῦν τὸν νενομισμένον αὐτοῦ τόκον εὐχαρίστως κατ' ἔτος : διὸ καὶ ὑπογράφόμεθα αὐκβ' ιβ' ²).

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Νικηφόρος ὑπόσχεται

Καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ στέρξαντες τοῖς ἀνωτέρω, ἀπεδεξάμεθα, τὸ ὀπισθεν χρέος τῶν χιλίων γροσίων ὑποσχόμενοι πληροῦν τὸν νενομισμένον τόκον εὐχαρίστως κατ' ἔτος εἰς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν μας χριστιανῶν εἰς μνημόσυνον αἰώνιον δι' ὃ καὶ ὑπογράφόμεθα αὐλ' Δεκεμβρίου ³).

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Γρηγόριος ὑπόσχεται

Ἀποδεχόμεθα καὶ ἡμεῖς τὸ ὑπὸ τῶν Σεβασμιωτάτων προκατόχων ἡμῶν ἐγκριθέντα ὑπογράφομεν. αὐμ' Ὀκτωβρ. λ'. ⁴)

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Γεράσιμος ὑπόσχεται

Κληρωσάμενοι καὶ ἡμεῖς τῇ θεῇ προνοίᾳ τὴν διαδοχὴν τῶν σεβασμίων ἡμῶν προκατόχων στοιχοῦντες τῷ ὀρθῷ λόγῳ καὶ τοῖς ἐκείνων ἴχνεσι καλῶς ἔπεσθαι δεχόμενοι ἀπεδεξάμεθα στέρξαντες πληροῦν κατὰ μῆνα τῶν χιλίων γρ. τούτων. ἀγὰ δέκα γρόσια καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἡμῶν ἐπικυροῦμεν ἰδιοχείρῳ ὑπογραφῇ πρὸς παράστασιν μόνιμον αὐωνγ', δ' ⁵).

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Κύριλλος ὑπόσχεται

1) = 1814 Δωρόθεος Ἰούνιος 1813—1821. Αὐτόθι σ. 41. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐχρημάτισαν μητροπολίται Ἀδριανουπόλεως Δονήλ καὶ Κίριλλος.

2) = 1822 Νικηφόρος Ἀπρίλιος 1821—1824. Αὐτόθι.

3) = 1830 Γρηγόριος Μάιος 1830—1840. Αὐτόθι. Μεταξὺ τοῦ προηγουμένου καὶ τοῦ Γρηγορίου ἀναφέρεται Γεράσιμος.

4) = 1840 Γεράσιμος Ἰούνιος 1840—1853. Αὐτόθι.

5) = 1853 Κύριλλος Μάρτιος 1853—1873. Αὐτόθι.

Ὡς φαίνεται τὸ δημοσιεύμενον ἀφορᾷ διὰ τὰ λεγόμενα ἀυλικὰ χρέη, εἶνε δὲ ὑπόσχεσις 13 ἀρχιερέων Ἀδριανουπόλεως (1732—1853) ἐπικυρουμένης τῆς πρώτης ὑποσχέσεως τῷ 1732 παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Παΐσιου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Πλείοτερον σχετικὰ θέλει γράψῃ εἰς προσεχῆ τόμον τῶν «Θρακικῶν» ὁ Σεβαστὸς συνεργάτης τῶν «Θρακικῶν» Ἄρχων κ. Μαν. Ι. Γεδεών.

Ὁ κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης μᾶς πληροφορεῖ σχετικῶς μὲ τοὺς κώδικας Φιλιππουπόλεως ὅτι ὁ ἀρχαιότερος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Τσουκαλά, ἀναγνώσαντος αὐτοὺς πρὸ τοῦ 1850, ἀνήρχετο μέχρι τῶν μέσων τοῦ 16ου αἰῶνος. Τῷ 1861 ὅτε οἱ Βούλγαροι συνέστησαν ἰδίαν κοινότητα ὑπεξήρσαν πάντας τοὺς κώδικας μετὰ τῶν ἐγγράφων τῆς μητροπόλεως κατὰ δὲ τὸ ἀνθελληνικὸν κίνημα τοῦ 1906 διαρπαγείσης τῆς μητροπόλεως κατεστράφησαν καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ 1861 ἀρχεῖα. Ἐν τῇ Βουλγαρικῇ Μητροπόλει περιεσώθησαν 2 κώδικες τοῦ μητροπολίτου Κυρίλλου ἀπὸ τοῦ 1780 καὶ τινες ἄλλοι καὶ περίληψιν αὐτῶν πρόκειται προσεχῶς νὰ δημοσιεύσῃ.

Κώδικες τῆς Μητροπόλεως Σηλυβρίας τῶν ἐτῶν 1870—1912 εὐρίσκονται εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Γυμνασίου Μιτυλήνης.

Εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Ταμείου Ἀνταλλαξίμων Κοινοτικῶν περιοριστῶν ἐν Ἀθήναις εὐρίσκοντο τῇ 15 Ἰανουαρίου 1935 οἱ κατωτέρω Κώδικες.

1 Κοινότης Ἀδριανουπόλεως

- 156 1) Βιβλίον περιέχον τὰς δωρεὰς ὑπὲρ τοῦ Φιλεκπ. Συλλόγου Ἀδρ]πόλεως ἀπὸ 1904 μέχρι 1905
- 157 2) Βιβλίον συνεδριάσεων ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1889 μέχρι τῆς 28 Φεβρουαρίου 1890.
- 158 3) Πρακτικὰ Φιλεκπαιδ. Συλλόγου Ἀδρ]πόλεως ἀπὸ τῆς 5ης Ν]βρίου 1919 μέχρι 2ας Φεβρουαρίου 1921.
- 159 4) Βιβλίον Πρακτικῶν Ἀστικῆς Σχολῆς Ἀδρ]πόλεως ἀπὸ 1ης Σ]βρίου 1906 μέχρι 24 Σεπτεμβρίου 1916.
- 160 5) Βιβλίον Ταμείου Ἀδρ]πόλεως ἀπὸ Σ]βρίου 1909 μέχρι Ἰουλίου 1912.
- 161 6) Καθολικὸν Κοινότητος ἀπὸ Αὐγ. 1916 μέχρι 31ης Αὐγ. 1919.
- 162 7) Πρακτικὰ Κοινότητος ἀπὸ 3ης Μαρτίου 1890 μέχρι 1ης Ἰουλίου 1892.
- 163 8) Ἐτερον βιβλίον Πρακτικῶν ἀπὸ 7ης Ἰουλ. 1892 μέχρι 13 Σ]βρίου 1895.
- 164 9) Βιβλίον Διδασκαλικῆς Ἀδελφότητος μὲ πρακτικὰ ἀφορῶντα τὴν λειτουργίαν τῶν Σχολῶν ἀπὸ 29 Αὐγούστου 1909 μέχρι 26ης Ἰουλίου 1922.

- 165 10) Ἔτερον βιβλίον Πρακτικῶν τῆς Κοινότητος ἀπὸ 3ης Μαρτίου 1887 μέχρις 28 Φεβρουαρίου 1890.
- 166 11) Βιβλίον Βιβλιοθήκης Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 10ης Ἰουνίου 1900 μέχρι τοῦ 1911.
- 167 12) Πρακτικά Ἀδρ]πόλεως ἀπὸ 27 Μαΐου 1881 μέχρι 9 Ὀκτωβρίου 1881.
- 168 13) Ἔτερον βιβλίον Πρακτικῶν Ἀδρ]πόλεως περιέχον ἐν ἀντιγράφῳ τὰ αὐτὰ τοῦ ὡς ἄνω βιβλίου καὶ με συνέχειαν μέχρις 9ης Ἰουνίου τοῦ 1882.
- 169 14) Ἔτερον βιβλίον Πρακτικῶν Ἀδρ]πόλεως ἀπὸ 22 Ἰουνίου 1882 μέχρις 27 Ν]βρίου 1883.
- 170 15) Κώδιξ Νοσοκομείου Ἀδρ]πόλεως ἀπὸ Ἰουνίου 1819 μέχρι 31ης Δεκεμβρίου 1852.
- 171 16) Ταμεῖον Ἀδρ]πόλεως. Εἰσπράξεις καὶ πληρωμαὶ ἀπὸ 10 Ἀπριλίου 1912 μέχρι 31 Αὐγ. 1914.
- 172 17) Καθολικὸν Ἀδρ]πόλεως. Ἀνάλυσις τῶν διαφόρων λογαριασμῶν τῆς Κοινότητος ἀπὸ Μαρτίου 1911 μέχρι 31 Αὐγ. τοῦ 1912.
- 173 18) Βιβλίον Πρακτικῶν τῆς Κοινότητος ἀπὸ 31ης Ἰουλίου 1884 μέχρι 3ης Μαρτίου 1887.

2. Ἐπαρχία Ἡρακλείας

- 206 1) Εἰς χατοφύλαξ (ντοσιὲ) περιέχον περὶ τὰς 1000 ἐπιστολάς τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ πρὸς ἰδιώτας. Βιβλίον πολῦτιμον διὰ τὴν ἱστορίαν. Ἀπὸ 16 Ἰουλίου 1898 μέχρι τῆς 15ης Ἰουνίου τοῦ 1915.
- 207 2) Βιβλίον Ταμείου Μακρᾶς Γεφύρας Θράκης ἀπὸ 19 Ν]βρίου 1919 μέχρις 27 Ἰουνίου 1922.
- 208 3) Βιβλίον Ἐκκλησίας Ἁγίου Ἰωάννου τῆς ὡς ἄνω Κοινότητος περιλαμβάνον εἰσπράξεις καὶ πληρωμὰς ἀπὸ 27 Σεπτεμβρίου 1921 μέχρις 6 Ἰουλίου 1922.
- 209 4) Ταμεῖον τῆς Ἐφορείας τῶν Λαμπαδαριδίων Ἐκπαιδευτηρίων τῆς αὐτῆς Κοινότητος ἀπὸ 4 Ὀκτωβρίου 1919 μέχρι τῆς 6ης Νοεμβρίου 1921.
- 210 5) Πρωτόκολλον τῆς αὐτῆς Κοινότητος εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἐγγράφων ἀπὸ 23 Ἰουνίου 1922 μέχρις 23 Σ]βρίου 1922.

3. Κοινότης Παιδεστού

- 211 1) Βιβλίον Πρακτικῶν τῆς Ἐφοροδημογεροντίας ἀπὸ 28 Ἀπριλίου 1895 μέχρι 14ης Δ]βρίου 1896.
- 212 2) Βιβλίον Κοινότητος Μακρᾶς Γεφύρας. Διάφοροι Λογαριασμοὶ καὶ Πρακτικὰ καὶ Κανονισμοὶ τῆς Κοινότητος ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου 1893 μέχρι 17ης Ν]βρίου 1899.
- 213 3) Βιβλίον τοῦ ἐν Παιδεστῷ Θρακικοῦ Συλλόγου ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ 1871 μετὰ Πρακτικῶν ἀφορῶντων τὴν Ἐθνικὴν καὶ Ἐκπαιδευτικὴν δρᾶσιν τοῦ Συλλόγου καθ' ὅλην τὴν Θράκην ἀπὸ 4 Ἰουνίου τοῦ 1871 μέχρι τῆς 30ῆς Ἰουνίου τοῦ 1879.

4. Ἐπαρχία Γάνου καὶ Χώρας

- 214 1) Κῶδιξ περιέχον προικοσύμφωνα καὶ διαθήκας ὄν συγχρόνως καὶ Πρωτόκολλον ἀπὸ 30 Σ]βρίου 1912 μέχρι τῆς 18ης Ν]βρίου 1919.
- 215 2) Βιβλίον περιέχον περιλήψεις ἀποφάσεων τῆς Ἐφοροδημογεροντίας τῆς Κοινότητος Γάνου καὶ Χώρας ἀπὸ 17 Σ]βρίου 1913 μέχρι τοῦ 1920.
- 216 3) Ἴτερος κῶδιξ τῆς αὐτῆς Κοινότητος μετὰ Πρακτικῶν τῆς Ἐφοροδημογεροντίας ἀπὸ 5 Ἰανουαρίου 1913 καὶ λήξεως ἐν Χώρα τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 1922 μετὰ συνεχείας ἐν Καβάλλα ἀπὸ 27 Δ]βρίου 1922 μέχρι τῆς 25ης Ἰουλίου 1923.
- 4) Κῶδιξ ἐπίσης τῆς ὡς ἄνω Κοινότητος μετὰ διαθήκας καὶ προικοσύμφωνα ἀπὸ 12 Ἀπριλίου 1920 μέχρι τῆς 8ης Αὐγούστου τοῦ 1922.

5. Κοινότης Μετρῶν

- 182 1) Κῶδιξ τῆς Ἰ. Μητροπόλεως Μετρῶν μεγάλης ἀρχαιολογικῆς ἀξίας περιλαμβάνων διάφορα Πρακτικὰ ἀφορῶντα τὴν Δημογεροντίαν καὶ τὰς πράξεις γενικῶς τῆς Μητροπόλεως. Ἄρχεται δὲ ἀπὸ τοῦ 8τους 1615 καὶ καταλήγει εἰς τὸ 1664 μετὰ πολλὰς ἐν τῷ μεταξὺ πρωθυστεροὺς χρονολογίας, χωρὶς δηλ. νὰ τηρηθῆται ἀκριβῶς ἡ χρονολογικὴ σειρά.
- 183 2) Ἴτερος Κῶδιξ Μετρῶν περιλαμβάνων διαφόρους εἰσπράξεις τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ 1803 μέχρι τοῦ 1825.
- 184 3) Κῶδιξ Μετρῶν ἐκ σελ. 96 ἀρχόμενος τῷ 1876 τῇ 24ῃ Ὀκτωβρίου ἐν ᾧ ἀναγράφονται διάφοροι εἰσπράξεις καὶ πληρωμαὶ τῆς Κοινότητος Μετρῶν. Πρὸς δὲ ἀλληλογραφίαν τοῦ Μητρο-

πολίτου πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ διάφορα ἄλλα Πρακτικὰ ἱστορικῆς ἀξίας ἀπὸ 28 Ἀπριλίου τοῦ 1828 μέχρι τοῦ 1837.

- 185 4) Ἔτερος Κώδιξ τῆς Κοινότητος Μετρῶν ἀπὸ 27 Φεβρουαρίου 1762 μέχρι τῆς 2ας Δεκεμβρίου 1865.

6. Κοινότης Ἀρβανιτοχωρίου

- 1) Εἰς φάκελλος περιέχων μασμπατάδες καὶ κώδικας.
- 2) Πρόχειρον βιβλίον Ταμείου.

7. Κοινότης Τυρολόης

- 1) Βιβλίον Καθολικοῦ ἔκ σελ. 248 περιλαμβάνον διαφόρους λογαριασμοὺς ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1914 μέχρις Ἀπριλ. 1920.
- 2) Κώδιξ τῆς Κοινότητος ἔκ σελ. 690 ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ 1879 καὶ λήγων τῇ 5ῃ Σεπτεμβρίου 1921. Βιβλίον μεγάλης χρησιμότητος.
- 3) Ἡμερολόγιον τοῦ Ἰ. Ναοῦ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Ἀπὸ Ὀκτωβρίου τοῦ 1921 μέχρι Νοβρίου τοῦ 1922 συνεχισθὲν ἐν Ἀλεξανδρουπόλει.
- 4) Βιβλίον Ταμείου τοῦ ἰδίου Ναοῦ καὶ τῶν αὐτῶν ἡμερομηνιῶν.
- 5) Βιβλίον Ἰ. Μητροπόλεως Τυρολόης καὶ Σερεντίου περιλαμβάνον διάφορα πρακτικὰ ἀφορῶντα ὑποθέσεις τῆς Κοινότητος ἀπὸ τῆς 7ης Ἰουλίου 1908 μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1921.
- 6) Καθολικὸν Ἐφορείας περιλαμβάνον λογαριασμοὺς τῆς Κοινότητος ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου 1908 μέχρι τοῦ 1915.
- 7) Ἔτερον βιβλίον μὲ λογαριασμοὺς ἀπὸ τοῦ 1919 μέχρι Μαΐου 1920.
- 8) Βιβλίον ἀποφάσεων ἐπὶ διαφόρων ὑποθέσεων τῆς Κοινότητος ἀπὸ 19 Νοβρίου 1908 μέχρι 25 Μαΐου 1921.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν τὸ Ταμεῖον Κοινοτικῶν περιουσιῶν ἐλάβανε τὴν φροντίδα νὰ περισυλλέξῃ καὶ τοὺς ἄλλους κώδικας τῶν Μητροπόλεων Ἀνατολ. Θράκης.

† ΜΙΧΑΗΛ ΒΑΛΑΒΑΝΩΦ
Καθηγητοῦ τῆς ἐν Σοφίᾳ Θεολογικῆς σχολῆς

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΙΤΣΟΝΙΤΙΣΣΗΣ (ΒΑΤΣΚΟΒΟΥ)*

κατὰ μετάφρασιν Κ. ΜΥΡΤ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ μετὰ τινων σημειώσεων 1)

*Πρὸς τὸν κύριον Ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερ. καὶ Ἐκκλησιαστικῶν.
Κύριε Ὑπουργέ,*

α') Συμφώνως τῇ Ὑμετέρᾳ ἀπὸ 9ης Αὐγούστου ἐν. ἔ. (1894) ὑπ' ἀρ. 8528 ἐπιστολῇ, δι' ἧς μοὶ γνωρίζετε ὅτι ἡ ἡγεμονικὴ κυβέρνησις διώρισέ με ἀπεσταλμένον διὰ τὸ ζήτημα τῆς μονῆς Βατσκόβου καὶ ὅτι περὶ τοῦ διορισμοῦ μου τούτου ἀνεκοινώθη καὶ τῇ αὐτοῦ Σεβασμιότητι τῷ Ἑλληνι ἐν Φιλιππουπόλει μητροπολίτῃ κ. Φωτίῳ, ὅπως καὶ οὗτος διορίσῃ τὸν ἀπεσταλμένον του διὰ τὸ αὐτὸ ζήτημα, ἀπῆλθον εἰς τὴν Φιλιππούπολιν τῇ 11ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός, Αὐγούστου.

Ὅποιον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐπανειλημμένων μου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συναντήσεων μετὰ τε τοῦ Σεβασμιωτάτου Φωτίου καὶ τοῦ διορισθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἀπεσταλμένου κ. Ἀχιλλέως Μαυρίδου, δικηγόρου ἐν Φιλιππουπόλει, εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω Ὑμῖν διὰ τῆς ἀπὸ 20 Αὐγούστου ἐν. ἔ. ἐκτενοῦς ἐκθέσεώς μου.

Κατὰ τὴν πρώτην ἐπι συνάντησιν ἡμῶν ἠγέρθη ὑπ' αὐτῶν τὸ ζήτημα περὶ τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς ἐντολῆς τῆς ὀρισθείσης διμελοῦς ἐπιτροπείας. Καὶ ἐγὼ μὲν συμφώνως τῇ ληφθείσῃ ὑπὸ τῆς ἡγεμονικῆς κυβερνήσεως ἀπόφασιν ἐξαρχηγήρικα τὴν ἐπιτροπείαν ὡς ἐξ ε τ α σ τ ι κ ῆ ν, σκοποῦσαν νὰ διευκρινίσῃ οὐ μόνον τὰ αἷτια, τὰ προκαλέσαντα τὰς ἐσχάτως ἀναφεισῆς π α ρ ε ν ν ο ἰ ἰ σ ε ι ς !) καὶ τὰ ἐν τῇ μονῇ ταῦτα συμ-

* Ὅρα «Θρακικῶν» τόμ. Ζ' σελ. 51—82.

1) Ἡ ἐκθεσις αὕτη χύνει πλήρες φῶς μεθ' ὅλην τὴν ἐνιαχοῦ μεροληψίαν τῆς ἐπὶ τῶν γεγονότων τῶν προκαλεσάντων τὴν ἐπέμβασιν τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως εἰς τὰ τῆς μονῆς καὶ τὴν κατάληψιν αὐτῆς, εἶναι ἀξιωμαλέητος πρὸς τὴν διεξαχθείσῃ τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Φωτίου ἀλληλογραφίᾳ πρὸς τε τὸ οἶκον. Πατριαρχεῖον καὶ τὸ Βουλγ. ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος, ἧτις ἀλληλογραφία ἐν αὐτογράφῳ ἀντιγράφῳ αὐτοῦ τοῦ Φωτίου κατὰκειται ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον ἀποσταλεῖσα ὑφ' ἡμῶν. Ἡ

βάντα, ἀλλὰ καὶ τίνα δικαίωματα κέκτηται ἡ μονὴ καὶ δυνάμει τίνος κανονισμοῦ διωκεῖτο καθόλου, ὁ δὲ Σεβασμιώτατος Φώτιος καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ διορισθεὶς ἀπεσταλμένος ἐχαρακτήρισαν τὴν ἐπιτροπείαν, οἷον ἐντεταλμένην, ὅπως ἐπαναφέρῃ καὶ ἀποκαταστήσῃ ἀδιαφιλονείκητὰ τίνα κατ' αὐτοὺς, ἀλλὰ παραβιασθέντα ἐσχάτως δικαίωματα τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῆς μονῆς ταύτης. Τὴν γνώμην ταύτην ὁ Σεβασμιώτατος Φώτιος ἐξέφρασε καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν κ. νομάρχην ἀπὸ 11 Αὐγ. καὶ ὑπ' ἀριθ. 377 ἐπιστολῇ του, δι' ἧς γνωρίζει αὐτῷ τὸν διορισμὸν τοῦ κ. Ἄχ. Μαυρίδου ὡς ἀντιπροσώπου του¹).

«Ἡ Αὐτοῦ θειοτάτη Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης—λέγει—, ἔδωκέ μοι τὴν ἐντολὴν νὰ διορίσω ἀπεσταλμένον εἰς τὴν διμελῆ ἐπιτροπείαν πρὸς διευθέτησιν τοῦ εἰρημένου ζητήματος ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι τὸ ὑφιστάμενον κυριαρχικὸν δικαίωμα τοῦ Πατριάρχου ἐπὶ τῆς μονῆς ὡς ἀδιαφιλονείκητον δὲν θὰ γείνη ἀντικείμενον οἰασθήποτε συζητήσεως... Διορίζω ἀπεσταλμένον τὸν κ. Ἄχ. Μαυρίδην, δικηγόρον, ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω μνησθέντα ὄρον, ὅτι δηλ. δὲν θὰ θιγῇ τὸ ζήτημα τοῦ κυριαρχικοῦ τοῦ Πατριάρχου δικαίωματος ἐπὶ τῆς ρηθείσης μονῆς».

Ἀδύνατον κατέστη, ὅπως αἱ ἀνταλλαγεῖσαι προφορικαὶ διασαφήσεις ἄρῳσι τὴν ἀναφυεῖσαν διαφωνίαν παρὰ τὰς δηλώσεις μου ὅτι οὐδὲν ζήτημα περὶ δικαίωματος κυριαρχίας ἢ ιδιοκτησίας θ' ἀνακινηθῆ, ἀλλ' ὅτι ἡ ἐπιτροπεία ὑποχρεοῦται νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολὴν τῆς ὡς ἀπλῶς ἐξεταστικῆ ὑπὸ τὴν, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ἔννοιαν. Ὁ φόβος τοῦ ἀντιθέτου μέρους περὶ τοῦ ὅτι θὰ ἐθίγοντο οὕτως ἢ ἄλλως τὰ κυριαρχικὰ τοῦ Πατριάρχου δικαίωματα ἐπὶ τῆς μονῆς κορυφώθεις ἐπεξετάθη ἐπὶ πάντα τὰ ἄλλα τοῦ ζητήματος σημεῖα, καὶ ὁ πατριαρχικὸς ἀπεσταλμένος παρέμεινεν ἐν Φιλιππουπόλει φέρον μόνον τὸ ὄνομα ὡς τοιοῦτος χωρὶς νὰ μετὰσχῃ τῆς περαιτέρω τῆς διμελοῦς Ἐπιτροπείας ἐνεργείας. Ἐνεκα τού-

---

ὁμολογουμένως οἰκτρὰ κατὰ τὰ ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας ἰδίως ἐτη διοικήσεως τῆς μονῆς, καταντησάσης κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον «Μυσοῦν λεία» πρὸς πλουτισμὸν ἐνίων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, τὰ ἀποπήματα καὶ αἱ παρεκτροπαὶ ἐνίων αὐτῆς μοναχῶν, ἅτινα ἠνάγκασαν τὸν τότε δικτήτορα Στ. Σταμπουλόφ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν πρυσοχὴν τοῦ μητροπολίτου Φωτίου, ὅπως λάβῃ σοβαρὰ μέτρα, πείσματα καλογηρικὰ καὶ ἀλληλοσυγκρουόμενα ὑλικά συμφέροντα τῶν ἐνδιαφερομένων ἐπήγεγκον τὴν ἀπώλειαν τῆς μονῆς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μετὰ τίνα ἔτη (τῷ 1906) ἡ μονὴ θὰ κατελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ὡς κατελήφθησαν ἅπαντὰ τὰ εὐαγγῆ ἰδρύματα τῶν ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ Ἑλληνικῶν κοινοτήτων, ἀλλ' ἔδει τὸ κακὸν γὰ μὴ προέλθῃ ἐξ ἡμῶν, δόντιον ἀφορμὴν πρὸς ἐπέμβασιν. «Τὸ κάστρον ἀπὸ μέσα παίρνεται» κατὰ τὴν παροιμίαν.

1) Ὁ Μ. Δ. Βαλαβάνωφ, ἦτο ἐκ τῶν λογίων Βουλγάρων, ἑλληνομαθέστατος, ἀπόφοιτος τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς σχολῆς.

του διηυθύνθη ἐγὼ μόνος εἰς τὴν μονὴν συμφώνως τῇ ὑμετέρᾳ τηλεγραφικῇ ἐγκρίσει ἀπὸ 23 Αὐγ. ἐν. ἔ. καὶ ὑπ' ἀρ. 9133.

β') Ἡ μονὴ τοῦ Βατοσκόβου, παλαιὰ ἀπὸ ὀκτὼ αἰώνων, εὑρίσκεται νοτιοδυτικῶς τοῦ Στενιμάχου, ἀπέχουσα 2—3 ὥρας. Αὕτη εἶναι κολοσσιαῖον τετράπλευρον οἰκοδόμημα μετὰ δύο παλαιῶν ναῶν καὶ εὐρυτάτης αὐλῆς καὶ κεῖται ἐντὸς ὀλίγον ἀνωμάλου κλιτύος τῆς Ροδόπης, οἰοῦναι περικλειομένη ἐντὸς τεσσάρων ὑψηλῶν διακλαδώσεων αὐτῆς. Παρὰ τῇ μονῇ ῥεεῖ διαυγῆς καὶ ἀρκετὰ ὀρητικὸς ποταμίσκος.

Ἀπὸ ὕλικῆς ἀπόψεως ἡ φερομένη φήμη περὶ τοῦ μεγάλου τῆς Μονῆς πλούτου εἶναι ὑπερβολικῆ. Ἐν τούτοις δυνατὸν νὰ λεχθῆ ὅτι αὕτη εἶναι μία τῶν πλουσιωτάτων ἐν Βουλγαρίᾳ μονῶν. Κέκτηται πλῆθος ἀμπελώνων, ἀγρῶν, λειμώνων, δασῶν, ὑδρομύλων, κτηνῶν, προσοδοφόρων ἐν Στενιμάχῳ κτιρίων καὶ παρὰ τῇ πόλει ταύτῃ ἐν τῇ κώμῃ Κατερλῆ πλουσίαν ἔπαυλιν. Πρὸς τούτοις κατέχει μετόχια εἰς διαφόρους τῆς Βουλγαρίας πόλεις. Ἐπισκέπτονται αὐτὴν κατ' ἔτος χιλιάδες προσκυνητῶν, ἀναμφιβόλως οὐχὶ μετὰ κενῶν χειρῶν· ἀδελφοὶ δὲ μοναχοὶ τῆς μονῆς περιέρχονται εἰς διάφορα μέρη πρὸς συλλογὴν ἐλεῶν. Κατὰ τὸν ἐπίσημον τοῦ 1891 κατάλογον τῶν κτημάτων τῆς, ἡ ἀξία αὐτῶν ἀστεγαστῶν τε καὶ ἐστεγασμένων ἀνέρχεται ἐκ 235—500 χιλ. φράγκων.

Κατὰ τὴν εἰς τὴν μονὴν ἐπίσκεψίν μου ἡ προῦπαντήσασά με ἀδελφότης τῶν μοναχῶν ἐξέφρασεν ὁμοθυμῶς τὰς εὐχαριστίας τῆς πρὸς τὴν Α. Β. Ὑψ. καὶ πρὸς τὴν κυβέρνησίν του ἐπὶ τῷ ὅτι μετὰ τοσαύτης μερίμνης ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν των ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ταύτης μονῆς καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μελετήσωσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν πραγματικὴν αὐτῆς κατάστασιν. Ἡ γενομένη μοι προσφώνησις ἐπεδόθη μοι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ πάντων τῶν ἀδελφῶν.

Ἐν τῇ μονῇ ζῶσιν ἐν γε τῷ παρόντι 48 ἄνθρωποι, ἐξ ὧν 13 εἶναι κεκαρμένοι ἀδελφοὶ μοναχοὶ ἢ ἱερομόναχοι, πέντε ἡμιμοναχοὶ οὕτως εἰπεῖν, τ. ἔ. ἀγαμοὶ περιβεβλημένοι τὴν συνήθη κοσμικὴν ἐνδυμασίαν καὶ οἱ λοιποὶ 30 ὑπηρέται καὶ ἐργάται. Οἱ πλείονες τῶν 13 ἀδελφῶν μοναχῶν κατάγονται ἐκ Στενιμάχου καὶ Φιλιππουπόλεως, οἱ δ' ἄλλοι ἐξ ἄλλων μερῶν καὶ ἐκ τῆς Μακεδονίας ἔτι. Τούτων οἱ μὲν εἶναι τὴν ἐθνικότητα Ἑλλήνες, τινὲς δὲ καὶ Βουλγαρικῆς καταγωγῆς. Οἱ πέντε ἡμιμοναχοὶ ζῶσιν ἐν τῇ μονῇ ἀπὸ 30—60 ἐτῶν καὶ κατὰ τὰς ληφθείσας πληροφορίας εἶναι πάντες εὐποροὶ. Περὶ δὲ τῶν ἐργατῶν δυνατὸν νὰ λεχθῆ ὅτι πάντες σχεδὸν εἶναι βούλγαροι, προερχόμενοι κυρίως ἐκ τῶν πλησιόχωρων Βουλγαρικῶν κωμῶν. Δέον νὰ προσμνημονευθῆ ὅτι ἐκ τῶν κεκαρμένων ἀδελφῶν τινὲς μὲν ἔζων ἀδιαλείπτως ἐν τῇ μονῇ, ἄλλοι δὲ ἀπεμακρύνοντο αὐτῆς ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἢ πλείονας ἡμέρας καὶ τινες ἐπὶ μακρότερον χρόνον, χωρὶς οἱ δεσμοὶ μετὰ τοῦ τόπου τῆς μετανοίας

νά διακόπτονται διὰ τοῦτο καὶ χωρὶς οἱ ἀπουσιάζοντες ν' ἀποβάλλωσι τὸ δικαίωμα τῆς ἐκ γένου εἰς τὴν μονὴν ἐπανόδου των, ἐκτὸς ἂν ἀπελύοντο ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀδελφότητος δι' ἔνοχὴν τινα.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ νῦν τῆς μονῆς προσωπικόν, εἰς ὃ δέον νὰ προστεθῆ καὶ ὁ ἐν Στενιμάχῳ ζῶν ἱερομόναχος Χατζῆ-Κωνσταντίος ἐκ Στάρα-Ζαγόρας, ἐτῶν 85, διατελέσας ἡγούμενος τῆς μονῆς ἐπὶ 22 ὅλα ἔτη, ζῶσα ἱστορία τῶν τυχῶν τῆς μονῆς ἐπὶ ἡμισυν καὶ πλέον αἰῶνα καὶ ὁ ζῶν ὡσαύτως ἐν Στενιμάχῳ ἱερομόναχος Χατζῆ παπᾶ Ἱερεμίας, Βούλγαρος τὴν καταγωγὴν ¹⁾, πρῶην καὶ οὗτος ἡγούμενος τῆς μονῆς, γέρον ἤδη ἐννενηκοντούτης, θαλερὸς τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ στερούμενος νῦν τῆς ὁράσεως. Ἐπεσεκψάμην ἀμφοτέρους τούτους τοὺς γέροντας ἐν Στενιμάχῳ καὶ συνωμίλησα ἐπὶ μακρὸν μετ' ἀμφοτέρων περὶ τῶν μοναστηριακῶν πραγμάτων.

Ἐκτὸς τῆς μονῆς ὑπῆρχον ἔτι δύο ἀδελφοί, ὧν ὁ μὲν ὀνομαζόμενος Βενέδικτος, ἐφημερεύων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἰσουκαλά ἐν Φιλιππουπόλει, δὲν ἐπάτησε τὸν πόδα, ὡς μοι εἶπον, ἀπὸ δεκαετίας ἤδη εἰς τὴν μονήν, ὁ δ' ἕτερος ὀνομαζόμενος Δανιὴλ ἱερομόναχος, ἐφημερεύων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐν Στενιμάχῳ, προσῆλθεν εἰς τὴν μονὴν μοναχὸς ἐξ ἄλλης μονῆς, ἀλλὰ πρὸ 24 ἐτῶν ἐπαύθη ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος διὰ σφάλμα, δι' ὃ λέγεται ὅτι ἐτιμωρήθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς. Ἐν Στενιμάχῳ ἔζων προσέτι ὁ ἱερομόναχος Καλλίνικος καὶ ὁ διάκονος Μακάριος, οἵτινες ἐκάθησαν μοναχοὶ ἐν ἄλλῃ μονῇ, προσῆλθον δ' ἔπειτα εἰς τὴν μονὴν Βατσκοβου, ἣν μετὰ διαμονὴν ἐπὶ τινα χρόνον ἐγκατέλιπον.

Πλὴν τοῦ διαμένοντος ἐν τῇ μονῇ προσωπικοῦ καὶ τῶν προηγουμένων αὐτῆς Χατζῆ-Κωνσταντίου καὶ Χατζῆ-Ἱερεμίας συνωμίλησα καὶ μετὰ πολλῶν προσώπων ἐκ τῆς παρὰ τῇ μονῇ φερωνύμου κόμης καὶ ἐκ τῶν περιχώρων, ὡς καὶ μετὰ τοῦ ὀσιωτάτου ἐκ τῆς νήσου Κύπρου ἀρχι-

1) Ὁ γέρον οὗτος προηγούμενος τῆς μονῆς ἦτο Ἕλλην κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τοιοῦτος παρέμεινε καὶ μετὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν σχίσμα καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Βουλγαρίας μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἄλλους τὴν Βουλγαρικὴν καταγωγὴν ἀναφερομένους μοναχοὺς εἴτε ἐν τῇ μονῇ καρέντας τοιοῦτους εἴτε ἐξ ἄλλης μονῆς προσελθόντας οὐδέ λόγος δέον νὰ γίνηται περὶ τῆς καταγωγῆς των. Ἄν εἶχον συνείδησιν τῆς ἐθνικῆς των καταγωγῆς μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν ἀνεξαρτήτου ἐθνικῆς Βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, θὰ ἔπρεπε νὰ καταλίπωσι τὴν Ἑλληνικὴν πατριαρχικὴν μονὴν καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τινα τῶν ἐπιδικασθειῶν μετὰ τὸ σχίσμα εἰς τὴν Ἑξαρχίαν. Παραμένοντες ὅμως οὗτοι ἢ προσερχόμενοι εἰς τὴν μονὴν ἐδήλουν ἐμπράκτως ὅτι ἦσαν Ἕλληνες καὶ ἀνεγνώριζον τὸ Ἑλληνικὸν Πατριαρχεῖον ὡς Πνευματικὴν των ἀρχήν.

μανδρίτου Μακαρίου, πατριαρχικοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς, ἠναγκασμένον σήμερον νὰ ζῆ ἐν τῷ μοναστηριακῷ μετοχίῳ ἐν Στενιμάχῳ, ἕνεκα αἰτίων, ἅτινα θὰ λεχθῶσι κατωτέρω. Συνωμίλησα ὡσαύτως καὶ μετὰ λαϊκῶν προσώπων ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, ἅτινα διὰ διαφόρους αἰτίας ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς μονῆς. Συνέλεξα ὁμοίως πληροφορίας καὶ ἐκ Φιλιππουπόλεως παρὰ τινων γηραιῶν καὶ εἰδημόνων προσώπων. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀμερολήπτου ἐρεῦνης μου ὑπῆρξε τὸ ἀκόλουθον.

γ') Καὶ πρῶτον ἀπὸ ἀπόψεως τῶν συμβάντων. Κατὰ μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1892 ἀφίκετο εἰς τὴν μονὴν ὁ προμνημονευθεὶς ἀρχιμανδρίτης Μακάριος, ἀποσταλεὶς ὡς ἡγούμενος ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν ἀγνοίᾳ τῆς μοναστηριακῆς ἀδελφότητος. Ἐάν τις ἀκούσῃ μόνον τὸν ὀσιώτατον Μακάριον, ἀφεύκτως θὰ σχηματίσῃ γνώμην ὅτι οὗτος ἦτο ἡγούμενος ὑποδειγματικός. Οὕτως ὁ Μακάριος διίσχυριζεται ὅτι ἐλθὼν εἰς τὴν μονὴν εὗρεν ἐν αὐτῇ πλὴν τοῦ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ τρεῖς μόνον ἱερομονάχους καὶ ἓνα μοναχὸν χειροτονηθέντα κατόπιν διακονον, ἀταξίαν δὲ μέχρις ὑψίστου βαθμοῦ. Ἀμέσως ἐπεχείρησεν ὀλοφύχως νὰ διευθετήσῃ τὰ πάντα. Ἐπεσκεύασε τὴν ἐκκλησίαν, τὸ παρεκκλήσιον, τὰ δωμάτια, τὰς σεσηπυίας κιγκλίδας. Διὰ ταύτας τὰς ἐπισκευὰς ἔδαπάνησεν, ὡς λέγει δ—β χιλιάδας γροσίων. Πρὸς τούτῳ διοργάνωσεν συσσίτιον κοινοβιακὸν ἀποχωρίσας τοὺς ἱερομονάχους καὶ μοναχοὺς ἀπὸ τῶν λαϊκῶν καὶ τῶν ὑπηρετῶν.

Ἐκ τῆς ἀπόψεως εὗρε τὴν μονὴν ἐν καταπτώσει πολλαπλῇ, ἄνευ ὀβολοῦ ἐν τῷ ταμείῳ, ἄνευ τεμαχίου ἄρτου ἐν τῇ ἀποθήκῃ, ἄνευ σταγόνοιο ρακῆς ἢ οἴνου ἐν τοῖς μεγάλοις βυτίοις, καὶ βεβαρημένην διὰ μεγάλων χρεῶν, ἀνερχομένων εἰς 70 χιλιάδας φράγκων καὶ τούτων ἄνευ ὁμολόγων πρὸς διακρίστωσιν τοῦ χρέους. Παρὰ τοῦ προκατόχου του ἐν τῇ διοικήσει τῆς μονῆς δικαίου Ἀνθίμου Δημητρίου, ἐνεργοῦντος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὑπεργήρου ἡγουμένου Χατζῆ-Κωνσταντίου, ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος λέγει ὅτι οὐδὲν παρέλαβε. Πᾶν ὅ,τι παρέλαβε, παρελήφθη παρόντος τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως παρ' ἐπιτροπείας προσωρινῆς, ἀποτελουμένης ἐκ Στενιμαχιτῶν. Διίσχυριζεται ὡσαύτως ὅτι ὁ Ἀνθιμος ἐπώλησε τὸν λαμπρὸν καὶ προσοδοφόρον ἐν Στενιμάχῳ λαχανόκηπον τῆς μονῆς τμηματικῶς εἰς διίφορα τῆς αὐτῆς πόλεως πρόσωπα λαβὼν τὴν ἀξίαν τῆς πωλήσεως. Ὅτε ὅμως οἱ ἀγορασταὶ ἐξήτησαν τὴν παράδοσιν τῶν ἀγορασθέντων τμημάτων τοῦ λαχανοκήπου, ὁ δὲ Ἀνθιμος δὲν ἠδύνατο νὰ παραδώσῃ αὐτοῖς ταῦτα, καθ' ὅσον αἱ ἀρμόδιοι ἀρχαὶ ἐκώλυσαν τὴν παράδοσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἠρνεῖτο ν' ἀποδώσῃ τὰ παραληφθέντα χρήματα εἰς τοὺς ἀγοραστὰς, οὗτοι ἤγειραν ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ καὶ κερδίσαντες τὴν ὑπόθεσιν ἔλαβον τὸ χρῆμά των πωληθέντος οὐ μόνον τοῦ λαχανοκήπου διὰ δημοσίου πλειστηριασμοῦ

ὑπὸ τοῦ δικαστικοῦ κλητῆρος, ἀλλὰ καὶ τεσσάρων ἐτέρων μοναστηριακῶν μαγαζείων ἐν Στενιμάχῳ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὀφειλομένου ποσοῦ. Τοὺς ἀγοραστὰς τοῦ λαχανοκίπου, λέγει, ἐνήγαγεν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, ὅπως ἐπιστραφῆ ὁ λαχανόκηπος εἰς τὴν μονήν, πρὸς δὲ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑπῆρχον καὶ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ὑποθέσεις δικαστικάι.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος ἀφηγεῖται προσέτι καὶ περὶ τινων ἐξ 80 χιλιάδων φράγκων συναλλαγματικῶν, ἃς ὁ Ἄνθιμος ἐξέδωκεν εἰκονικῶς πρὸς μεγάλην ζημίαν τῆς μονῆς. Προφανῶς διὰ πάντων τούτων θέλει νὰ δηλώσῃ ὅτι, ἂν ὑπῆρχον καταχρήσεις ἐν τῇ μονῇ, αὗται διεπράχθησαν οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, ἀλλὰ πρότερον. Προσθέτει δὲ ὅτι αὐτὸς ἐβελτίωσε τὴν κατάστασιν τῆς μονῆς, καίπερ παραλαβὼν αὐτὴν γυμνήν καὶ κατεστραμμένην πολλαχῶς. Οὕτως ἦρε τὴν ἐπιβληθεῖσαν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως κατάσχεσιν ἐπὶ 32 ἀργυρῶν κανδηλῶν· εὗρεν ἐν τῇ μονῇ μόνον 13 ἡμιόνους καὶ ἀφῆκε 21 καὶ 13 χερσγκελέδες (ἄνευ σάγματος)· εὗρε 2 ζεύγη βοῶν καὶ ἀφῆκε 5, ὡσαύτως ἀφῆκε 350 ὀκάδας χαλκίνων σκευῶν, 11 ὀκαδ. ἀργυρῶν κανδηλῶν, καὶ ἐτέρας μὴ ἀπογεγραμμένας περὶ τὰς 42, ὡσαύτως οἶνον περὶ τὰ 750 μέτρα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα.

Πρὸς τούτοις ὁμολογεῖ ὅτι, καίπερ αὐτὸς μὴ προβάς εἰς συμφωνίας, ὑπέγραψε τὸ παρασκευασθὲν πρὸ τῆς ἐλεύσεώς του ὑπὸ τῆς ἐφορείας συμβόλαιον διὰ τὴν ἐνοικίασιν ἐπὶ 4 ἔτη τῆς μοναστηριακῆς ἐπαύλεως ἀντὶ 26 χιλιάδων γροσίων ἐτησίως καὶ εἰσέπραξε κατὰ τὴν ὑπογραφὴν ἔτι τοῦ συμβολαίου τὸ ἐνοίκιον διὰ τὸ πρῶτον ἔτος. Ὡσαύτως ἔδωκεν ὑπ' ἐνοίκιον δι' ἓν ἔτος τὰ ἐν Στενιμάχῳ λιθόκτιστα καὶ λοιπὰ μαγαζεῖα αὐξήσας τὸ ἐτήσιον ἐνοίκιον αὐτῶν ἀπὸ 200—300—400 γροσίων εἰς 1000 καὶ 1200 γροσία. Ἐνεργῶν ἀείποτε πρὸς τὸ συμφέρον τῆς μονῆς λέγει προσέτι ὅτι ἤγειρεν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Ἄνθιμου διὰ 40 στρέμματα ἀμπελων τῆς μονῆς, οἰκειοποιηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἄνθιμου, ὅστις μάλιστα ἱκανὰ τούτων ἐπώλησεν.

δ') Οἱ ἐν τῇ μονῇ ὅμως κληρικοί τε καὶ λαϊκοὶ ἄλλως πως παρουσιάζουσι τὰ πράγματα. Ἡ ἀποψὶς αὐτῶν μεταβάλλεται ἐντελῶς διὰ τῶν εἰλημμένων καταθέσεων εἴτε κατ' ἰδίαν εἴτε ἀπὸ κοινουῦ. Πάντες ὁμολογοῦσιν ὅτι ἢ ἐν τῇ μονῇ τάξις καὶ πρότερον δὲν ἦτο πλήρης καὶ ὅτι αἱ καταχρήσεις δὲν ἦσαν τι ἄγνωστον. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁμολογοῦσι καὶ κατακρίνουσι τὴν πράξιν τοῦ Ἄνθιμου ἐκδόντος εἰκονικὰς συναλλαγματικὰς ἀξίας 80 χιλ. φράγκων. Τοῦτο ὁμολογεῖ καὶ ὁ ἴδιος ἀναγνωρίζων τὸ σφάλμα του, δικαιολογεῖται ὅμως ὀλίγον λέγων ὅτι ἐξηπατήθῃ γενόμενος θῦμα ἀπιστευτῶν δολοπλοκιῶν. Παρηγορεῖται δὲ μόνον ἐπὶ τῇ ἀκυρώσει κατόπιν τῶν συναλλαγματικῶν τούτων, ἐξαγορασθειῶν ὑπ' αὐτοῦ τούτου, ὡς

λέγει, ἀντὶ 300 ναπολεοντίων, μετρηθέντων ἐκ τῶν ἰδίων του χρημάτων ἀνευ ζημίας τινὸς τῆς μονῆς.

Ἄπαντες ὁμως διαβεβαιοῦσιν ὅτι ἡ κατάστασις ἐχειροτέρευσε ἐτι πλεον ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τῆς ἡγουμενείας ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Μακαρίου, διότι οὗτος ἀντὶ νὰ διορθώσῃ κατέστρεψε καὶ ἠρείπωνε τὴν μονὴν πολλαχῶς. Πρὸς τούτῳ παρὰ τὰς διατάξεις τοῦ καταστατικοῦ ἐγκατέστη οὗτος ἐν τῇ μονῇ μετὰ τῆς μητρὸς του, ἀδελφῆς, ἀδελφοῦ, νύμφης καὶ συμπάσης τῆς οἰκογενείας του. Ὡσεὶ δὲ μὴ ἦρκει τοῦτο, ἡ τῆς μονῆς διοικήσις περιῆλθεν ἐν μέρει εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἀδελφῆς του καὶ τῆς νύμφης του. Διὰ πᾶν σχεδὸν καὶ διὰ τεμάχιον ἔτι ἄρτου ἔδει οἱ ἀδελφοὶ καὶ τὸ ὑπηρετικὸν προσωπικὸν ν' ἀπευθύνωνται πρὸς αὐτούς, χωρὶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ἱκανοποιῶνται. Δὲν ἀρνοῦνται ὅτι ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος ἐξετέλεσε ἐπισκειάς τινας ἐν τῇ μονῇ, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἀδελφότητος, εἰς ἣν κατόπιν ὑπέβαλε λογαριασμὸν οὐχὶ 5—6 χιλιάδων γροσίων, ὡς λέγει, ἀλλὰ 5—6 χιλιάδων φράγκων.

Ὁ δὲ προμνημονευθεὶς Ἄνθιμος Δημητρίου ἐπίτροπος (δικαῖος) κατὰ τὴν ἡγουμενείαν τοῦ Χατζῆ-Κωνσταντίου ἀφηγεῖται ὅτι εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην Μακάριον ἀναλαβόντα τὴν διοίκησιν τῆς μονῆς παρέδωκεν ἐνώπιον ἐπιτροπείας τὸν ἐξῆς λογαριασμὸν. Ἀπέναντι τοῦ ἐκ 32 χιλ. φράγκων χρέους, ὅπερ ὁμολογεῖ, παρέδωκε πρὸς εἰσπραξίν 28 χιλ. φράγκων ἀσφαλῶν, 500 αἶγας, 48 ἡμιόνους χερσικελὲ καὶ 32 μετ' ἐπιστάγματος, 130 κτήνη, 15 ζεύγη βοῶν ἐν τῇ ἐπαύλει πρὸς ἐργασίαν, 40 ὀκάδας κανδηλῶν ἀργυρῶν, περὶ τὰς 2 χιλ. ὀκάδ. χαλκίων σκευῶν, 300 κοιλὰ γεννημάτων, πλὴν τῶν ἐν τῷ μετοχίῳ τοῦ Στενιμάχου ἐπίπλων, χαλκωμάτων, γεωργικῶν ἐργαλείων κτλ.

Ὑπὸ τοιούτους ὄρους, ὡς διίσχυρίζεται ὁ Ἄνθιμος, παραλαβὸν τὴν μονὴν ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος οὐ μόνον δὲν ἐξώφλησέ τι ἐκ τοῦ μοναστηριακοῦ χρέους ἐν διαστήματι 18—20 μηνῶν, ἀλλὰ καὶ ἐδιπλασίασεν αὐτό, ἀνερχόμενον σήμερον εἰς 70 χιλ. φρ. Ἐκ τῶν αἰγῶν, ἡμιόνων, κτηνῶν κτλ. ἄλλα μὲν ἐξέλιπον ἐντελῶς, περὶ ἄλλων δὲ ἀμφιβάλλεται, ἐὰν ὑπάρχωσι. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς 40 ὀκ. ἀργυρῶν κανδηλῶν καὶ τὰς 2 χιλ. ὀκ. χαλκωμάτων, ἐξ ὧν ἀπέμειναν μόνον περὶ τὰς 200 ὀκ. ἐν ὄλφ. Γέννημα ὡσαύτως δὲν εὐρέθη ἐν τῇ μονῇ μετὰ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐξοδὸν τοῦ Μακαρίου, ὥστε οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ διατρέφωνται ἐπὶ πιστώσει ἐπὶ ἕνα χρόνον.

Πλὴν τούτου ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος ἔδωκεν ὑπ' ἐνοίκιον διὰ 3 ἢ 4 ἔτη τὰ σπουδαιότερα τῶν μοναστηριακῶν ἀκινήτων κτημάτων εἰσπράξας ἐκ τῶν προτέρων τὸ ἐνοίκιον τριῶν ἐτῶν ἐκ τῶν περισσοτέρων. Ἐν τοῖς κτήμασι τούτοις συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ προμνημονευθεῖσα ἔπαυλις δοθεῖσα ἀντὶ 27 χιλ. γροσ. ἐτησίου ἐνοικίου καὶ μύλοι μετὰ 52

πετρῶν, οἵτινες δίδουσι τὸ σπουδαιότερον καὶ ἀσφαλέςτερον εἰς τὴν μονὴν εἰσόδημα. Ὅπως με διαβεβαιώσωσι δέ, ὅτι ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος ἐνήργει οὕτως μόνην πρόθεσιν ἔχων τὴν λῆψιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων χρημάτων καὶ ἐν ταχίστῳ χρόνῳ, χωρὶς νὰ δώσῃ εἰς τινὰ λογαριασμόν, οἱ ἀδελφοὶ ἔφερόν μοι ὡς παράδειγμα τὸν μέγαν ἐν Στενιμάχῳ μύλον. Οὐδέποτε οὗτος, μοὶ εἶπον, ἔδωκεν ὀλιγότερον τῶν 200 λιρῶν Τουρκίας ἐτήσιον ἐνοίκιον, ἀλλ' ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος ἔδωκεν αὐτὸν ἀντὶ 2500 φρ. ἐτησίως καὶ μάλιστα διὰ τρία ἔτη. Τοῦτο, εἶπον, εἶναι τιμὴ παραπεποιημένη καὶ οὐχὶ ἀληθῆς, γενομένη πρὸς τὸν σκοπὸν εὐκολωτέρας εἰσπράξεως χρημάτων οὐχὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς μονῆς, ἀλλὰ διὰ προσωπικοῦς καὶ ἀσχέτους πρὸς τὴν μονὴν σκοποῦς.

Ἄλλ' αἱ ἀποδιδόμεναι εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην Μακάριον καταχρήσεις δὲν περιορίζονται ἐν τούτοις μόνον. Ἐκ τῶν δοθέντων ὑπ' ἐνοίκιον 23 λιθοκτίστων μαγαζιῶν καὶ ἄλλων τοσούτων ξυλίνων ἐργαστηρίων οὗτος εἰσέπραξεν ἐκ τῶν προτέρων ὀλόκληρον τὸ ἐνοίκιον οὐδενὸς ἴχνους καταληφθέντος ἐν τῇ μονῇ τῶν χρημάτων τούτων. Τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ εἰς ἐν μεγαλύτερον μαγαζεῖον ἐνοικιασθὲν διὰ τρία ἔτη. Προσέτι οὗτος ἐπώλησε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὅλας τὰς σταφυλὰς τῶν μοναστηριακῶν ἀμπελῶν καὶ εἰσέπραξεν ἐκ τῆς πωλήσεως σπουδαῖον χρημάτων ποσὸν μὴ γνωσθέντος μέχρι σήμερον, πῶς διετέθη τοῦτο· ἀφῆκε δὲ τὴν μονὴν ἄνευ οἴνου καὶ οὕτω αὕτη ἦτο ἠναγκασμένη ν' ἀγοράζῃ τοιοῦτον δι' ἀνάγκας τῆς λίαν ἀκριβῆ παρὰ τῶν αὐτῶν ἀγοραστῶν τῶν μοναστηριακῶν σταφυλῶν. Ἐν γένει ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος παρίσταται ὑπὸ τινων τῶν ἀδελφῶν ὡς πρόσωπον ἐκτάκτως ἐγωϊστικὸν καὶ ἐπομένως οὐχὶ εὖνον εἰς τὴν ἀδελφότητα τῆς μονῆς.

Ἄγνοῶ, ἂν τὰ παράπονα τῶν ἀδελφῶν εἶναι εἰλικρινῆ, ἀλλ' ἐντύπωσιν ἐμποιοῦσιν τὰ τῶν διῆσχυριζομένων ὅτι οὗτοι συχνάκις ἐπεινῶν κυριολεκτικῶς τοῦ ἀρχιμανδρίτου μὴ παρέχοντος αὐτοῖς ἄστρον. Δὲν θέλω νὰ πιστεύσω τὸ λεγόμενον ὅτι δύο πρόσωπα ἀπέθανον ἐκ στερήσεων καὶ κακουχιῶν. Ὁ ἀρχιμανδρίτης συνετήρει λιτῶς μόνον δύο ἱερεῖς καὶ 5—6 ξυλοκόπους. Κατὰ δὲ τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς Γερασίμου, τοῦ γηραιότερου τῶν ἀδελφῶν τῆς μονῆς, ἐν ἧ ζῆ περισσότερον τοῦ ἡμίσεος αἰῶνος, τινὲς τῶν μοναχῶν ἐδάρασαν κατὰ τὴν ἡγουμενείαν τοῦ πανοσιωτάτου Μακαρίου. Ὁ αὐτὸς δὲ λέγει ὅτι κατὰ τὰ θέσμια τῆς μονῆς οἱ ἱερουργοῦντες ἐν τῇ μονῇ ἐλάμβανον μηνιαίως ἀνὰ 100 γρόσια. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος ἠΰξησε τὸ ποσὸν εἰς 140 γρ. ἀλλ' οὐδὲ ὀβολὸν ἔδωκεν αὐτοῖς. Ἀλλὰ τὰ παράπονα δὲν ἔχουσι τέλος καὶ ἄς παύσω.

ε') Ὡς ἐσημείωσα ἀνωτέρω ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος λέγει ὅλος τὰ ἀντίθετα τῶν ὑπὸ τῶν ἐν τῇ μονῇ ἀδελφῶν διῆσχυριζομένων. Αἱ ἀντιφάσεις εἶναι καταπληκτικαί. Ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχῃ ὑπερβολὴ ἐκουσία ἢ

ἀκουσία ἐν τοῖς διῖσχυρισμοῖς ἑκατέρων, πιθανῶς δὲ καὶ παρεξηγήσεις. Οὕτω λ. χ. ὁ Ἄνθιμος ὁμολογεῖ τὰ περὶ τοῦ λαχανοκήπου εἰρημένα ὡς ἀληθῆ, ἀλλὰ προσθέτει ὅτι ταῦτα συνέβησαν ἐκ πονηρίας καὶ κατ' ἀπαίτησιν κυρίων τινῶν ἐν Στενιμάχῳ, ὅπως ἀποσπασθῶσιν οὕτω χρήματα ἐκ τῆς μονῆς ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς. Κατὰ κακὴν τύχην ἐν τῇ μονῇ δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε ἀρχεῖα οὔτε πρωτόκολλα οὔτε ἄλλα ἔγγραφα τῆς διοικήσεως, ὅπως δυνηθῆ τις νὰ ἐξελέγξῃ μέχρι τινὸς τὴν ἀλήθειαν. Πάντως ὅμως ἀναμφισβητήτως τὰ προεκτεθέντα περὶ ἐνοικίων, πωλήσεων, εἰσπράξεων ἐκ τῶν προτέρων εἶναι τετελεσμένα γεγονότα.

Πρὸς τοῦτοις ἡ ἀδελφότης κατακρίνει ἐν γένει τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ Μακαρίου αὐστηρότερον ἴσως, καθ' ὅσον οὗτος ἔλθων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῆς προθέσεως δῆθεν, ὅπως ἐκριζώσῃ μέχρι τῶν ἐλαχίστων τὰ ἐφιστάμενα ἐν τῇ μονῇ κακά, οὐ μόνον οὐδὲν ἔπραξε πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ἀνέπτυξεν αὐτὰ εὐρύτατα. Ἡ κατάκρισις δὲ αὕτη προέρχεται οὐ μόνον ἐκ τῶν ἀποδιδόμενων εἰς αὐτὸν καταχρήσεων ἐπὶ τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ περιφρονητικοῦ τρόπου, μεθ' οὗ ἐφέρετο πρὸς τὴν ἀδελφότητα καὶ ἐν γένει πρὸς τὸ ὑπηρετικὸν τῆς μονῆς προσωπικόν. Ἡ καθόλου διαγωγή αὐτοῦ ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς φόβον περὶ συστηματικῆς, ἀσφαλοῦς καὶ ἐντελοῦς ἐρημώσεως καὶ καταστροφῆς τῆς μονῆς.

στ') Λόγον ποιούμενοι περὶ τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ Μακαρίου οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τῇ μονῇ ἀναμνησκονται ἀκουσίως καὶ τὸν πανιερώτατον κ. Γρηγόριον ¹⁾ μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως μετὰ τὴν ἀπελευθέ-

1) Ὁ μητροπολίτης Γρηγόριος (1880—84) Μυτιληναῖος διεδέξατο τὸν Νεόφυτον, μετατεθέντα εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ κατόπιν αἰρεθέντα οἰκουμενικὸν πατριάρχην. Ἦτο κάτοχος εὐρείας παιδείας καὶ ρήτωρ ἔξοχος καὶ ἀνεδείχθη μέγας υπερασπιστὴς τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων ἐν τῇ βουλῇ τῆς ἀνατ. Ρωμυλίας, ἧς μετεῖχεν ὡς μέλος. Ἀπὸ Φιλιππουπόλεως ἐγένετο Ἰεραπεξοῦντος καὶ εἰτα Ρόδου. Ἀπῆλαυε φήμης ἀνδρὸς τὰ μάλιστα πλεονέκτου. Πολλὰ τῶν ὑπὸ τῶν μοναχῶν περὶ αὐτοῦ ρηθέντων περὶ τῆς ἐν τῇ μονῇ δράσεώς του περιήδοντο ἐν τε τῇ Φιλιππουπόλει καὶ τῇ Στενιμάχῳ. Ἡ ἀφαίρεσις τῶν τυπικῶν τῆς μονῆς, κωδίκων, τιμαλῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν τίτλων τῶν κτημάτων τῆς ὁμολογεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Γ. Μουσαίου, ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κατὰ παράφρασιν τυπικοῦ τῆς μονῆς. Μικρὸν δεῖγμα τῆς πλεονεξίας του μνημονεύω τὸ ἀκόλουθον συμβάν ἀκούσας παρὰ τοῦ μακαρίτου Δ. Ἀργυριάδου, προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Φιλιππουπόλεως τότε. Ἐν τινι γενικῇ τῆς Κοινότητος συνελεύσει προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ἀπεφασίσθη νὰ γείνη ἔρανος ὑπὲρ τῶν σχολείων. Μετὰ λαμπρὸν τοῦ μητροπολίτου λόγον συγκινήσαντα πάντας ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος περιήγαγε δίσκον ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ μητροπολίτου. Οὗτος ἐπιδεικτικῶς ἐξήγαγε τὸ βαλάντιόν του καὶ ἀναστάς ἔρριπεν εἰς τὸν δίσκον δέκα Τουρκικὰς λίρας ἀριθμῶν ὀνά μίαν πρὸς ἐκπλήξιν καὶ θάυμασμόν πάντων, τῶν γνωριζόντων αὐτόν. Τὸ τοιοῦ-

ρωσιν, ἐν ἧττονι δὲ μοίρα καὶ τῶν διάδοχον αὐτοῦ κ. Ἰωακείμ¹⁾. Ἄγνωστος πῶς, ἀλλ' ἐξ ὧσων ἤκουσα, ἐσχημάτισα τὴν γνώμην ὅτι ἐν τῇ μονῇ καὶ περὶ αὐτὴν ἐγεννήθη ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν μητροπολιτῶν τούτων ἡ σκέψις ὅτι ζοφερόν καὶ βαρὺ νέφος ἤρξατο καλύπτον καὶ ἀπειλοῦν τὴν τύχην τῆς μονῆς.

Περίεργος ἱεράρχου τύπος ἦτο ἀληθῶς ὁ πανιερώτατος κ. Γρηγόριος εἰς ἀληθείᾳ τὰ περὶ αὐτοῦ ἀφηγούμενα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τῆς μονῆς. Ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ὡς μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως καθίσταται αὐτὸς οὗτος καὶ ταμίας καὶ ἐπίτροπος (διαχειριστής) τῆς μονῆς. Ὁπως εἶναι δὲ μᾶλλον ἐλεύθερος ἐν ταῖς ἐνεργείαις του ἀπολύει αὐθαίρετως ἐκ τῆς ἡγουμενείας τὸν Χατζῆ-Κωνστάντιον ἐπὶ τῇ προφάσει ἡλικίας προβεβηκίας καὶ τοποθετεῖ ἀντ' αὐτοῦ τὸν Χατζῆ-Ἰερεμίαν, γηραιότερον καὶ δὴ τυφλόν· ἀλλὰ καὶ οὗτος διετέλει ἡγούμενος μόνον κατ' ὄνομα, καθ' ὅσον ὁ πραγματικὸς μετ' ἀπεριορίστων δικαιωμάτων ἦτο μόνον ὁ μητροπολίτης. Οὗτος ἐδίδεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὸν Ἰερεμίαν χρήματα τινα πρὸς συντήρησιν τῆς ἀδελφότητος, μὴ ὑπερβαίνοντα ἐν ὅλῳ τὰς 2 χιλ. ρουβλίων ἐτησίως, πάσας δὲ τὰς προσόδους τῆς μονῆς εἰσέπραττεν αὐτὸς προσωπιζῶς.

Μὴ ἀρκούμενος εἰς τοῦτο κατέφυγε, λέγουσιν οἱ ἀδελφοί, καὶ εἰς ἄλλα μέσα πρὸς εἰσπραξίν χρημάτων. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1882 ἀπέθανεν ὁ ἐπίτροπος τῆς μονῆς Χατζῆ-Ἀνθίμος Ἀμβρόσιος. Ὁ μη-

τον ἠνάγκασε καὶ τοὺς παρισταμένους νὰ καταβάλωσιν ἀναλόγως καὶ ὁ δίσκος ἐπληρώθη χρυσῶν νομισμάτων. Μετὰ τὴν λήξιν τῆς συνελεύσεως ἡ δημογεροντία μετέβη εἰς τὰ ἐν τῇ μητροπόλει γραφεῖά της, ὅπως ὑπογράψῃ τὸ σχετικὸν πρακτικὸν περὶ τοῦ γενομένου λίαν ἱκανοποιητικῷ ἔργῳ. Καθ' ὃν δὲ χρόνον συνετάσσετο τὸ πρακτικὸν καὶ ἐσχολιάζετο ποικιλοτρόπως ἡ γενναιοδωρία τοῦ μητροπολίτου, πρᾶστας οὗτος ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ δίσκου πρὸς ἐκπληξίν τῶν δημογερόντων τὰς δέκα λίρας του εἰπὼν ὅτι ἔσφιγεν αὐτὰς εἰς τὸν δίσκον πρὸς τὸ θεαθῆναι ὑπὸ τῶν παρισταμένων, ὅπως φιλοτιμούμενοι καταβάλωσι πλουσίως τὸν ἔρανον των, προσέθηκε δὲ οἱ ὁ ἐκφωνηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ λόγος ἤξιζε περισσότερον πασηδῆποτε ὑπὸ τῶν ἄλλων καταβληθεῖσιν χρηματικῆς συνδρομῆς. Γνωρίζοντες τὸν χαρικτῆρα τοῦ σεβασμιωτάτου, εἶπεν ὁ κ. Ἀργυριάδης, οὐδὲν ἀντετάξαμεν, διότι ἐφοβήθημεν μὴ ἀπαιτήσῃ νὰ πληρωθῇ καὶ διὰ τὸν λόγον του.

1) Ὁ Ἰωακείμ Εὐθυβούλης, ἐξ ἐπισήμου τοῦ Φαναρίου οἴκου, ἠρχιερέτευσεν ἐν Φιλιππουπόλει ἀπὸ 1881—1889, γενόμενος βραδύτερον Χαλκηδόνος καὶ εἶτα Ἐφέσου. Ἦτο εὐφυὴς καὶ διπλωμάτης καὶ ἐξετιμῆθη πολὺ ὑπὸ τοῦ τότε ἡγεμόνου τῆς Βουλγαρίας Φερδινάνδου I. Ἐπ' αὐτοῦ ἀνηγέρθη ἐκ βάρων τὸ νέον μητροπολιτικὸν μέγαρον. Τοῦτον διεδέξατο ὁ ἀπὸ Εἰρηνουπόλεως Φώτιος, ἀνὴρ εὐπαιδευτος καὶ ἀγαθὸς ποιμένας ἐν εἰρήνῃ μέχρι τοῦ 1906, ὅποτε ὑπὸ τοῦ Βουλγ. κράτους κατελύθη οὐσιαστικῶς ἡ ἱερά μητρόπολις μετὰ τῆς Ἑλλην. Κοινοτήτος. Τῷ 1910 ἐγένετο μητροπολίτης Σεββίων καὶ Κοζάνης.

τροπολίτης ἐνοχοποιεῖ, λέγουσιν, τὸν τότε ἡγούμενον ἐπὶ δηλητηροῖσει τοῦ ἀποθανόντος καὶ ἀπαιτεῖ 200 λίρ. τουρκ. πρὸς συγκάλυψιν τοῦ πρῶ-
 γματος. Ἀθῶος ὢν ὁ ἡγούμενος ἐντελῶς ἔκλαυσεν ὡς μικρὸν παιδίον ἐπὶ τῇ
 κατηγορίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ μητροπολίτου ἠναγκάσθη νὰ
 καταβάλλῃ τὸ ποσόν. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ὁ μητροπολίτης παρουσιάζεται.
 λέγουσιν, εἰς τὴν μονὴν καὶ παραλαμβάνει πᾶν ὅ,τι εἶχεν ὁ ἀποθανὼν
 Ἀμβρόσιος,— ὅστις ἦτο εὐπορος καὶ φιλοδάπανος,— ἦτοι: πολίτμα
 ἐπιπλα, βαρυτίμους μηλωτάς, ὠραίους τάπητας, δέσματα ἀρκτων, προσ-
 κεφάλαια καὶ στρώματα μετάξινα, σκευὴ ἀργυρᾶ, κοχλιάρια κτλ. ἀξίας
 ἐν συνόλῳ οὐκὶ κατωτέρας τῶν 500 λίρ. τουρκ. Ταῦτα πάντα ἀγοράζει
 δῆθεν διὰ 300 φρ., ἅπερ οὐδέποτε ἐπλήρωσεν. Ἄλλὰ τοῦτο ἦτο μικρὸν
 εἰς τὸν μητροπολίτην, ὡς ἦτο μικρὸν καὶ τὸ φιλοδώρημα, ὅπερ εἶχε λάβει
 παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Χατζῆ Κωνσταντίου, τοῦ μακαρίτου Θεοφάνους,
 ὅπως διορίσῃ αὐτὸν ἐπίτροπον (δικαῖον) ἐν τῇ μονῇ.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλο τι ἀφηγοῦνται οἱ τε ἀδελφοὶ καὶ ἄλλα πρόσωπα
 ἐκτὸς τῆς μονῆς περὶ τοῦ πανιερωτάτου κ. Γρηγορίου. Οὗτος ἐπώλησε
 χάλκινα ἀγγεῖα τῆς μονῆς βάρους 6 χιλιάδων ὀκάδων πρὸς 16 γρ. τὴν
 ὀκᾶν καὶ ἔλαβε τὸ χρῆμα περὶ τὰς 100 χιλ. γρ. Ὁσαύτως ἐπώλησεν ἐκ
 τῆς ἐπαύλεως κατὰ τὸ 1883 ζῶα 140, ὧν τὴν ἀξίαν ἰσότιμον πρὸς τὴν τῶν
 χαλκωμάτων ἔλαβεν αὐτὸς πάλιν. Κατὰ τὸ 1884 ἐπώλησεν 800 πρόβιατα
 καὶ 600 ἀρνία ἀντὶ 40—50 χιλιάδων γρ. ἅτινα ἐνεθιλάκωσεν ὁμοίως.
 Πρὸς ταῖς ζημίαις ταύταις ὁ πανιερώτατος ἐπήνεγκε καὶ ἄλλας εἰς τὴν
 μονὴν ἀνυπολογίστου σπουδαιότητος.

Βεβαιοῦσιν ὅτι οὗτος παρέλαβεν ἅπαντας τοὺς τίτλους ἰδιοκτησίας
 τῶν ἀκινήτων μοναστηριακῶν κτημάτων καὶ παρέδωκεν εἰς τὸ Πατριαρ-
 χειον, ὅπου νῦν εὐρίσκονται. Παρέλαβεν ἐπίσης καὶ τρία χρυσόβουλλα, ἐν
 ἐνὶ τῶν ὁποίων ἀπογορεύεται εἰς τὸν μητροπολίτην Φιλιπποπόλεως
 ἢ εἰς τὴν μονὴν εἴσοδος ἀνευ προσκλήσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἀδελφότη-
 τος. Ἡ μεγαλυτέρα ὅμως ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθεῖσα ἱεροσυλία πιασῶν ἦτο
 ἡ ἀφαίρεσις τοῦ καταστατικοῦ (τυπικοῦ) τῆς μονῆς, φυλαττομένου ἐν χει-
 ρογράφῳ. Περὶ τούτου τοῦ τυπικοῦ θ' ἀναφέρωμεν κατωτέρω. Λέ-
 γουσι προσέτι ὅτι ἄλλα τινα χειρόγραφα βιβλία ἔκαυσεν ὡς ἄχρηστα.
 Ταῦτα διῦσχυρίζονται περὶ τοῦ ἱεράρχου τούτου οἱ τε ἐν τῇ μονῇ καὶ οἱ
 ἐκτὸς αὐτῆς.

ζ') Ἡ ἐπιβαρύνουσα τὸν διάδοχον τοῦ Γρηγορίου πανιερώτατον Ἰω-
 κείμ κατηγορία πάντως εἶναι ἐλαφροτέρα. Οὗτος δὲν ἀνέλαβε τὰ καθήκον-
 τα οὔτε ἡγουμένου οὔτε ἐπιτρόπου, ἀλλ' ἀφηγοῦνται περὶ αὐτοῦ τὸ ἑξῆς.
 Ἐπὶ ἀπειλῇ ἑξορίας εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος ἠνάγκασε τὸν Χατζῆ Κωνσταν-
 τιν καὶ τὸν μακαρίτην ἀδελφόν του Θεοφάνην νὰ δώσῃ ἕκαστος ἀνά
 400 λίρ. τουρκ. διὰ τὴν ἐν Στένιμάχῳ Ἑλληνικὴν σχολὴν καὶ οὗτοι ἔδω-

καν μὲν τὸ χοῦμα ἄγνωστον πόθεν ληφθέν, ἀλλ' ἐκ τούτου ὁ Θεοφάνης, λέγουσί μοι, ἔπαισεν ἀπόπληκτος· ὅτε δὲ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν, ἐκ τῶν εὐρεθέντων παρ' αὐτῷ 500 λ. τ. 100 ἐδόθησαν εἰς τὸν ὑπηρετήν του, τὰς δὲ ὑπολοίπους 400 ἔλαβεν ὁ πανιερώτατος Ἰωακείμ¹⁾). Περὶ αὐτοῦ ὡσαύτως λέγουσιν ἄπαντες ὁμοφώνως, ὅτι ἀφῆρεσεν ἀπὸ τῆς μονῆς μίαν παλαιὰν ἱστορικὴν ποιμαντορικὴν ράβδον (πατερίτσαν-σκῆπτρον), ἐπεξεργασμένην θαυμασιῶς ἐξ ἀργύρου ἔσωθεν καὶ ἐκ σμάλτου ἔξωθεν ἀξίας 1000—1500 λ. τ. εἰ μὴ περισσοτέρων. Κατὰ παράδοσιν ἐν τῇ μονῇ ἐπιστεύετο, ὅτι αὕτη ἦτο τοῦ πατριάρχου Τυρνόβου Εὐθύμιου²⁾).

1) Ὁ ἀμερόληπτος ἀπεσταλμένος τὴν πρᾶξιν τοῦ μητροπολίτου ἀναγκάσαντος τὸν ἠγούμενον καὶ τὸν ἐπίτροπον νὰ δώσωσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλ. σχολῆς 800 λίρ. ὑπολαμβάνει ἔγκλημα· ἂν τὰ χρήματα διετίθεντο ταῖτα ὑπὲρ τῆς βουλγαρικῆς σχολῆς, ἀναμφιβόλως θὰ ἦτο ἔπαινος. Οἱ Στενιαχίται δι' ἀναφορῶν πολλῶς ἀπετάθησαν πρὸς τὸ οἶκ. Πατριαρχεῖον, ὅπως ἀναγκάσῃ τὴν ἀδελφότητα τῆς μονῆς νὰ χορηγῇ ποσὸν τι πρὸς συντήρησιν τῶν σχολείων τῆς Κοινότητός των, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ὁ κτίτωρ ὤρισεν, ὅπως λειτουργῇ σχολεῖον μειροκίων ἐν τῇ μονῇ καὶ τὰ πλείστα τῶν προσοδοφόρων κτημάτων τῆς μονῆς ἦσαν ἐν Στενιαμάχῳ. Ἄλλ' οἱ ἐκείστοτε ἠγούμενοι, οἴτινες ἐθησαύριζον δι' ἑαυτοὺς καὶ τοὺς οἰκείους των, προβαίνοντες εἰς διαφόρους καταχρήσεις, ἠροῦντο προβάλλοντες ἀδυναμίαν. Μετὰ δυσκολίας δὲ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ὠρίσθη ἐπίδομα τῆς μονῆς εἰς τὴν Κοινότητα χάριν τῶν σχολείων τῆς 60 λ. τ. ἐτησίως. Ὁ Ἰωακείμ θεαρέστως καὶ φιλανθρώπως ἐνεργᾶν ἀπέσπασε τὸ ποσὸν πρὸς ἐξόφλησιν χρεῶν τῆς Κοινότητος, δημιουργηθέντων ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Ταξιαρχῶν ἀνεγέρσεως ἐκ βάρων σχιζοῦ κυρίου. Περιέργως δέ, ἐνῶ ὁ ἀπεσταλμένος παραδέχεται τὰς διαφόρους ἐν τῇ μονῇ καταχρήσεις ὑπὸ τῶν διοικούντων αὐτήν, ἀπορεῖ πόθεν οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐξοικονομήσαντες ἐμέτησαν τὸ ἐπιβληθὲν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ποσόν. Ἀναμφιβόλως οὐχὶ ἐκ τῆς πατρικῆς των κληρονομίας, ἀλλ' ἐκ τῶν θησαυριζομένων ὑπ' αὐτῶν εἰς βάρος τῆς μονῆς. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶναι καὶ τὸ ὅτι ὁ ἐπίτροπος ἀποθανὼν μετ' ὀλίγον ἀφῆκεν ἐτέρας 500 λ. τ. μετρητάς, ἐξ ὧν ἔλαβεν ὁ μητροπολίτης τὰς 400, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἑαυτόν. Ἀπεστάλησαν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ οἴκ. Πατριαρχείου αὐταί.

2) Ἡ παράδοσις περὶ τοῦ πλουτίμου τούτου σκῆπτρου εἶναι πλάσμα τῆς ἀδελφότητος προσχωρησάσης εἰς τὴν ἐξαρχίαν καὶ θελούσης νὰ κολακεύσῃ τὴν ἐθνικὴν φιλομίαν τοῦ ἀπεσταλμένου. Ὁ Πατριάρχης Εὐθύμιος ἱστορικῶς δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένος ὅτι ἐμόνασεν ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ, ὅπως καταλίπη ἐν αὐτῇ μετὰ θανάτου τὴν περιουσίαν του. Ἀλλὰ καὶ ὑποτεθέντος ὅτι ἐμόνασεν ἐν αὐτῇ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὸ τιμαλφές κειμήλιον. Διότι κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Τυρνόβου ἡ μητρόπολις του διηρπάγη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ αὐτὸς μόλις σωθεὶς ἀπεστάλη εἰς ἔξορίαν. Τὸ σκῆπτρον ὡς καὶ ἄλλα βαρῦτιμα ἄμφια ἐπισκοπικὰ προφανῶς ἀνήκουσιν εἰς Ἑλληνας κληρικούς, πατριάρχας καὶ ἀρχιεπισκόπους, οἵτινες οἰκειοθελῶς ἀποχωρήσαντες εἰς τὴν μονήν, ὅπως ἐφησυχάσωσι μέχρι τοῦ θανάτου των, συναπεκόμισαν μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν κινητὴν τῶν περιουσίαν, ἣτις φυσικῶ τῷ λόγῳ περιῆλθεν εἰς τὴν μονήν.

Ὁ αὐτὸς μητροπολίτης ἀφῆρεσεν ἐκ τῆς μονῆς 4—5 χειρόγραφα ἐπὶ μεμβράνης εὐαγγέλια, διὰ λαμπρῶν ἐπιχρῦσων δερμάτων δεδεμένα, ὧν ἕκαστον, λέγουσιν, εἶχε βάρους περὶ τὰς 20 ὀκάδας (!). Ὡσαύτως ἔλαβε δύο ἀρχιερατικά βιβλία χειρόγραφα ἐπὶ μεμβράνης, ὧν τὰ ἀρχικά γράμματα τῶν ἑκασταχοῦ τοῦ κειμένου κεφαλαίων ἦσαν ἐξαισίως καλλιτεχνικά, πρὸς δὲ καὶ ἐν ἐπιτραχήλιον, κατειργασμένον ἐκ χρυσῶν νημάτων, ἐφ' οὗ ἦσαν ἀπεικονισμένοι θαυμασίως οἱ προφήται, βάρους ἡμισείας ὀκάς. Εἴπομεν ὅτι ἡ βαρύνουσα τὸν πανιερώτατον Ἰωακεῖμ κατηγορία εἶναι ἐλαφροτέρα, ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἀπὸ ὑλικῆς ἀπόψεως, πρὸ παντὸς δὲ ἀπὸ ἠθικῆς εἶναι σπουδαιότερα ¹⁾.

η) Αἱ περὶ τοῦ νῦν Ἑλληνος μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως τοῦ σεβασμιωτάτου κ. Φωτίου ἐν τῇ μονῇ διαδόσεις δὲν εἶναι πρὸς μεγάλην ζημίαν του. Ἦκουσα μόνον τινὰς λέγοντας ὅτι καὶ οὗτος ἀφῆρεσεν ἐκ τῆς μονῆς ζευγὸς ἐπιμανίκων καὶ μίαν ἀρχιερατικὴν ζώνην μὴ ἀποδιδομένης μεγάλης σημασίας εἰς ταῦτα²⁾.

θ) Ἡ συμπεριφορὰ τῶν Αὐτῶν Πανιερωτήτων κ. κ. Γρηγορίου καὶ Ἰωακείμ, ἰδίως τοῦ πρώτου, ὡς παρεστάθη ἡμῖν, φαίνεται ὅτι κα-

1) Τὸ περὶ τοῦ μητροπολίτου Ἰωακείμ συμπέρασμα τοῦ κ. ἀπεσταλμένου εἶναι ἄδικον. Ὁ μητροπολίτης Ἰωακείμ, καθ' ὅσον ἡμῖν εἶναι γνωστόν, οὐδὲν ἐκ τῆς μονῆς ἔλαβε δι' ἑαυτὸν· διότι τὰ μὲν ἀποσπασθέντα χρήματα, ὡς προεργήθη, διετέθησαν ὑπὲρ τῶν σχολείων τοῦ Στενιμάχου καὶ τῶν Πατριαρχείων, τὰ δὲ ληφθέντα χειρόγραφα, εὐαγγέλια καὶ βιβλία, ὡς καὶ τὸ ἐπιτραχήλιον, ἀπεστάλησαν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, ἂν ἐγκαίρως ἐλαμβάνετο πρόνοια καὶ παρελαμβάνοντο καὶ ἕτεροὶ τινες κώδικες ἐκκλησιαστικῶν πατέρων τοῦ 12ου καὶ 13ου αἰῶνος, οἷς εἶδεν ὁ Βλ. Σκορδέλης, ὅστις περιειργάσθη τὴν κοινοτοβριθὴ συλλογὴν τῶν βιβλίων, κατεργημένην ἐν τινι κελλίῳ, ὧς μοι ἔλεγε, καὶ ἀντέγραψε τίτλους τινὰς καὶ σημειώσεις πρὸ 60 ἐτῶν (1870—74), ὅτε ἐλειτούργησεν ἐν τῇ μονῇ ἱερατικὴ σχολή. Μεταξὺ τῶν χειρογράφων ἀναμφιβόλως θὰ ὑπῆρχόν καὶ Ἑλλήνων κλασσικῶν ἐξαφανισθέντα σὺν τῷ χρόνῳ ἕνεκα τῆς ἀμαθείας τῶν μοναχῶν. Ὁ καθηγητὴς Πέτρος Παπαγεωργίου κατὰ Μάϊον τοῦ 1886 ἐπισκεψάμενος τὴν μονὴν καὶ ἰξετόσας τὴν συλλογὴν ἀνεκάλυπεν ἀπόσπασμα τοῦ Σοφοκλείου Αἴαντος, χειρόγραφον ἀπὸ τοῦ 1460. *Revue archéol.* ἔτ. 1887, σελ. 70

2) Προφανῶς ἡ προσχωρήσασα εἰς τὴν ἐξαρχίαν ἀδελφότης τῆς μονῆς ἠθέλησε νὰ ἐνοχοποιήσῃ καὶ τὸν μητροπολίτην κ. Φώτιον λέγουσα ὅτι οὗτος ἀφῆρεσε τὰ μνημονευόμενα ἀρχιερατικά ἄμφια. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές· Ἡ ἀδελφότης αὐτὴ ἐδώρησεν αὐτὰ εἰς τὸν μητροπολίτην κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ εἰς τὴν μονὴν ἐπίσκεψιν ἐκδηλοῦσα τὸν πρὸς τὴν Πανιερωτότητα του σεβασμὸν της. Ἐδώρησε πρὸς τούτους εἰς αὐτὸν καὶ ἕξ ἐβένου ἀρχιερατικὴν ράβδον (πατριεῖταν), κεκοσμημένην διὰ πετραδίων ἐξ ὄνυχος καὶ δι' ἔλεφαντόδοντος, ἣν ὁ Πανιερώτατος διὰ τὴν ἐλαφρότητα καὶ ἀπλότητά της μετεχειρίζετο συχνάκις, ἰδίως κατὰ τὰς ἀκολουθίας τῶν νηστειῶν, ὁπότε ἐχοροστάει ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ.

κῶς διέβηκε τὴν ἀδελφότητα ἀπὸ τῶν χρόνων ἐτι ἐκείνων κατὰ τοῦ τρόπου τῆς διοικήσεως τῆς μονῆς. Ἡ ἀγανάκτησις ὅμως τῆς ἀδελφότητος ἐξορυσφόθη ἐπὶ τῇ προορηθείσῃ συμπεριφορᾷ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Μακαρίου καὶ ἐξεδηλώθη διὰ ριζικῆς μεταβολῆς ἐν τῇ παλαιᾷ ταύτῃ μονῇ. Πρὸ τούτου ὅμως ἡ ἀδελφότης ἀπειραράθη νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ κακοῦ δι' ἄλλης ὁδοῦ, τῆς ἀκολούθου:

Ἡ ἀδελφότης συντάσσει αἴτησιν πρὸς τὸν οἶκ. Πατριάρχην, ἐν ἣ ἐλευθερῶνται τὰς προηγουμένας ἐν τῇ μονῇ ταραχάς, ἐνεκα τῶν ὁποίων ἀπεστάλη ἐκτακτὸς τοῦ Πατριαρχείου ἀπεσταλμένος, ὁ Γεράσιμος Λώριζας, ὁ ἦδη μητροπολίτης Καφαλληνίας, παραπονεῖται πικρῶς ἐναντίον τοῦ Μακαρίου, παρ' οὗ καίπερ ἀντικανονικῶς ἀποσταλέντος περιέμεναν ὅπωςδῆποτε τὴν διόρθωσιν τοῦ κακοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας αὐτοῦ ἔχε φθάσει εἰς τὸ ἀπροχώρητον, ὑπερ ἢ ἀδελφότης προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ διὰ διαφόρων γεγονότων.

Ἡ αἴτησις τῆς ἀδελφότητος καταλήγει ὡς ἑξῆς: «Παρακαλοῦμεν τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα τὸ μὲν ν' ἀπομακρύνῃ τὸν ἡγουμένον Μακαρίον ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῶν μοναστηριακῶν πραγμάτων καὶ ἀπὸ τῆς ἡγουμενείας μέχρι τῆς ἐπιθεωρήσεως καὶ ἐκκαθαρίσεως τῶν λογαριασμῶν του, τὸ δὲ ἀνορθοῦσα τὸ κῦρος τοῦ καταστατικοῦ (τυπικοῦ) τῆς μονῆς καὶ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἀπὸ ἐκατοντάδων ἐτῶν ἐν τῇ μονῇ ἐθίμου, νὰ ἐπιτρέψῃ, ὅπως ἡ ἐκλογὴ τοῦ τε ἡγουμένου καὶ τῶν συνεργατῶν του γίνῃται ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν καὶ ἐξ αὐτῶν¹⁾, ὡς ἐγένετο πρότερον ὑπὸ τὴν ἐπιουλαξίν τοῦ δικαίωματος τῆς ἐγκρίσεως ταύτης ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος».

Ἡ αἴτησις αὕτη φέρουσα ἡμερομηνίαν 13 Φεβρ. 1894, ἦς πλήρες

1) Τοῦτο ἐν γένει δὲν εἶναι ἀληθές· διότι καὶ ἡγουμένος μὴ μέλος τῆς ἀδελφότητος ἐξελέγετο καὶ ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ δὲν ἐγένετο ἐλευθέρως μόνον ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. Κατὰ πρωτοκόλλον τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως ἀπὸ 26 Νοεμβρίου τοῦ 1781 ἡγουμένος τῆς μονῆς ἐξελέγη ὁ παπὰ κύρ Μακάριος, τῶς τριαυτοῦς τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Θεοδοῦρου ἐπὶ τῆς Ροδόπης ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Φιλιππουπόλεως κατὰ τὴν ἐπικρατήσαν ἐκπαλαι συνήθειαν κ ο ι ν ἢ ψ ἡ ρ φ καὶ γ ν ὁ μ η τῶν τιμωτάτων κληρικῶν καὶ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τῶν τιμωτάτων προεστώτων Στενιμάχου καὶ Ἀμπελιάνου καὶ θ ε λ ἰ σ ε ι καὶ γ ν ὁ μ η τῶν ἐν τῇ μοναστηρίῳ ὁσιωτάτων πατέρων ληρθέντος τοῦ λογαριασμοῦ πρότερον ὑπὸ τῶν αὐτῶν παρὰ τοῦ τῶς ἡγουμένου τῆς μονῆς κύρ Γρηγορίου διὰ εἴκοσι δύο μῆνας. Ἴδε Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, Περὶ τῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονῆς τῆς Πετριτσονιτίσεως § ἡ καὶ τὴν σχετικὴν σημείωσιν. Ἀείποτε ὅμως ἐξητεῖτο καὶ ἡ γνώμη τῆς ἀδελφότητος. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς πέμπτης δεκαετηρίδος τοῦ 19ου αἰῶνος ἢ καὶ ὀλίγῳ πρότερον τῇ ἐπεμβάσει ἰσχυρῶν προκρίτων Φιλιππουπόλεως καὶ Στενιμάχου ἐπε-

ἀντίγραφον ἑλληνιστὶ ἐδόθη μοι, ἐκομίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ δύο ἀδελφῶν τῆς μονῆς καὶ ἐπεδόθη ὑπ' αὐτῶν ἰδιοχείρως τῷ Πατριάρχῃ. Ἀποτέλεσμα ταύτης, πιθανῶς δὲ καὶ ἑτέρων προειδοποιήσεων, ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἀποστολὴ ἐξάρχου, ὀνομαζομένου Κυρίλλου, πρὸς ἐξέτασιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὅλης τῆς ὑποθέσεως. Οὗτος ἐπελάβετο τῆς ὑποθέσεως ὡς πρόεδρος ἐπιτροπείας, συγκροτηθείσης ἐκ τεσσάρων Ἑλλήνων, δύο ἐκ Φιλιππουπόλεως καὶ δύο ἐκ Στενιμάχου. Τί συνέβη μεταξὺ τῆς ἐπιτροπείας ταύτης καὶ τοῦ ὀσιωτάτου ἡγουμένου, ὑποχρεομένου νὰ δίδῃ λογαριασμοὺς τῆς διαχειρίσεώς του, δὲν ἠδυνήθη ἀκριβῶς νὰ πληροφορηθῶ· γεγονὸς ὅμως εἶναι ὅτι ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος ἐκλήθη ταχέως εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου, ὅπου καὶ ἀπῆλθεν ἄνευ ἀναβολῆς.

Ἐρηθεῖσα ἐπιτροπεία ἐν τῷ συνταχθέντι ὑπ' αὐτῆς πρακτικῷ πρὸς ἀποστολὴν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον προέτεινε σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ὅτι ὁ Πατριάρχης πρέπει νὰ διορίσῃ νέαν ἐπιτροπείαν, ἥτις μετὰ τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως νὰ συντάξῃ νέον κανονισμὸν τῆς μονῆς. Καὶ τῷ ὄντι συνεστήθη τοιαύτη ἐπιτροπεία ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. κ. Σ. Ἀντωνιάδου ἱατροῦ καὶ Ἀχ. Μαυρίδου δικηγόρου Φιλιππουπολιτῶν καὶ Ἀθ. Ἐπιτρόπου καὶ Κ. Χατζῆ-Νικολαίου Στενιμαχιτῶν. Τὴν σύστασιν τῆς ἐπιτροπείας ταύτης ἀνιγγεῖλεν ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως καὶ πρὸς τὸν νομάρχην Φιλιππουπόλεως διὰ γράμματος ἀπὸ 6 παρελθόντος Μαΐου καὶ ὑπ' ἀριθμ. 326.

«Διὰ τοῦ παρόντος, λέγει, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω Ὑμῖν ὅτι ἡ Αὐτοῦ Παναγιότης καὶ ἡ ἱερὰ σύνοδος διὰ γράμματος ἀπὸ 7 Ἀπριλίου καὶ ὑπ' ἀριθ. 1753 διώρισαν ὡς ἐπιτρόπους τῆς μονῆς Βατσκόβου τοὺς κ. κ. Σ. Ἀντωνιάδην καὶ Ἀχ. Μαυρίδην ἐκ Φιλιππουπόλεως καὶ τοὺς κ. κ. Ἀθ. Ἐπιτρόπου καὶ Κωνστ. Χατζῆ-Νικολαίου ἐκ Στενιμάχου ὑπὸ τὴν ἐμὴν προεδρείαν, ὅπως φροντίξωσι περὶ τῆς καλῆς διοικήσεως τῆς μονῆς . . .».

Ἡ ἐπιτροπεία, αὕτη, ὡς μοι εἶπον ἐν τε τῇ μονῇ καὶ τῷ Στενιμάχῳ, συνέταξε νέον κανονισμὸν τῆς μονῆς, ὅστις εἶναι ἄγνωστος, τί ἐγένετο. Πάντα ταῦτα ἐτελέσθησαν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἐν μονῇ ἀδελφότητος, ἥτις,

τράπη ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἡγουμένου καὶ τοῦ ἐπιτρόπου νὰ γίνηται ἐν τῇ μονῇ ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος καὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἐγκρινομένης τυπικῶς ὑπὸ τῆς μητροπόλεως. Ἐξ ἀμελείας δὲ τῆς μητροπόλεως περισπωμένης περὶ ἄλλα σπουδαιότερα ζητήματα ἕνεκα τῆς πρὸς ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν χειραφέτησιν κινήσεως τῶν Βουλγάρων ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς ἔπαυσε καὶ νὰ λογοδοτῇ εἰς τὴν μητροπολιν περὶ τῆς διαχειρίσεώς του. Ἐκ τούτου προῆλθον ἡ ἀταξία καὶ αἱ καταχρήσεις, ὧν ἀμέτοχοι δὲν ἦσαν καὶ τζορματζήδες τινες.

ἐνῶ ἀνέμενε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ρηθεῖσαν αἰτησίαν τῆς, ἀνεπίστως καὶ ἐν μέρει ἐπληροφορήθη ὅτι ἐτέθη οἰονεὶ ὑπὸ κηδεμονίαν, ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ τῆς συνετάχθη ὑπὸ προσώπων ξένων πρὸς τὴν μονὴν νέος κανονισμὸς περὶ τῆς διοικήσεώς τῆς καὶ ἐν γένει περὶ τῆς ἐνεστώσης καὶ μελλούσης τύχης τῆς καὶ ὅτι κατόπιν πάντων τούτων πρόκειται νὰ διορισθῇ νέος ἡγούμενος καὶ δὴ μὴ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἀδελφότητος. Τότε ἡ ἀδελφότης ἀφυπνίζεται καὶ ἡ τῆς μονῆς ὑπόθεσις λαμβάνει ἄλλον χαρακτήρα. Οὐχὶ πλέον διὰ λόγων καὶ παρακλήσεων, ὡς λέγει, ἀλλὰ δι' ἔργων ἄρχεται ἀγωνιζομένη περὶ τῆς αὐθυπαρξίας τῆς.

ι') Περὶ τὴν ἐσπέραν τῆς 19ης Ἀπριλίου ἐν. ἔ. ἡ ἀδελφότης συνέρχεται εἰς τὴν κοινὴν μοναστηριακὴν αἴθουσαν καὶ ἐκλέγει ὡς ἡγούμενον ἓνα τῶν ἀδελφῶν, τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀκάκιον, ὡς ἐπίτροπον δὲ ἡ δικαῖον κατὰ τὴν μοναστηριακὴν ἔκφρασιν τὸν Ἀνθιμον Δημητρίου. Κατὰ τὴν ἐκλογὴν παρίστατο καὶ ὁ Ἑλλήν ἀρχιερατικὸς ἐν Στενιμάχῳ ἐπίτροπος, ἱερεὺς Λεωνίδας. Ὡς μὲ διαβεβαιοῦσιν οἱ ἀδελφοί, ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος ἐνέκρινε τὰ γενόμενα καὶ μάλιστα ἐπεκύρωσε τὸ περὶ τῆς ἐκλογῆς συνταχθὲν πρακτικόν, ὅπερ καὶ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ, ὅπως ὑποβάλλῃ εἰς τὸν μητροπολίτην κατόπιν ὅμως μετανοήσας κατέστρεψε τὸ πρακτικόν τῆς ἐκλογῆς· τοῦτο δὲ λέγουσιν ὅτι ἔπραξε, διότι δὲν ἐξελέγη ὡς ἡγούμενος ὁ ἐκ Στενιμάχου Καλλίνικος, στενὸς συγγενὴς ἐνὸς ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων Στενιμαχιτῶν περὶ τῶν τῆς μονῆς πραγμάτων. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, οἱ ἐν Στενιμάχῳ πληροφοροῦνται ἀμέσως περὶ τῆς γενομένης ἐκλογῆς καὶ τῇ ἐπιούσῃ 20ῆς Ἀπριλίου, ὅταν ὁ νεωστὶ ἐκλεγείσ ἡγούμενος καὶ ὁ ἐπίτροπος κατῆλθον εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ μοναστηριακὸν μετόχιον, ὁμᾶς Στενιμαχιτῶν Ἑλλήνων ἐπιτίθεται κατ' αὐτῶν, οἵτινες μόλις ἠδυνήθησαν νὰ διασωθῶσι τῇ βοήθειᾳ τῆς ἀστυνομίας, κακοποιηθέντες σοβαρῶς ἀμφοτέρω, περισσότερον μὲν ὁ Ἀκάκιος, ὀλιγώτερον δὲ ὁ Ἀνθιμος. Ἄλλη ὁμᾶς μετέβη τὴν ἐπομένην καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μονὴν καὶ ἐπετέθη καὶ κατὰ τῶν ἐκεῖ διαβιούτων ἀδελφῶν, οὓς ἐκακοποίησε τοσοῦτον, ὥστε τινὲς αὐτῶν ἐδέησε νὰ κατέλθωσιν εἰς Στενιμάχον πρὸς νοσηλείαν των. Περὶ τῶν συμβάντων τούτων ὡς καὶ περὶ ἄλλων τῆς αὐτῆς φύσεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔθηκε πέρας ἡ ἐπιχωρία ἀστυνομία ὑποβοηθουμένη οὐχὶ ἀπαξ καὶ ὑπὸ στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἡ ἡγεμονικὴ κυβέρνησις ἐπληροφορήθη ἐγκαίρως ἐν πίσῃ λεπτομερεῖᾳ ὑπὸ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, ὥστε ἀρκεῖ μόνον νὰ γείνη ἀπλῆ μνεῖα αὐτῶν ἐνταῦθα 1).

1) Τὰ συμβίβντα ταῦτα ἐμεγαλοποιήθησαν ἐκ σκοποῦ ὑπὸ τῶν ἐδιαφερομέ-

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ Πατριαρχεῖον πληροφορεῖται ἐκ Στενιμάχου καὶ Φιλιππουπόλεως περὶ πάντων τῶν ἐν τῇ μονῇ γενομένων. Δι' ἐπιστολῆς δὲ ἀπὸ 2 Μαΐου ἐν: ἔ. καὶ ὑπ' ἀριθ. 325 ὁ Ἑλλην μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως ἀνακοινοῖ εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀκακίον ὅτι καθηρέθη διὰ πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς πράξεως τῇ 30ῇ Ἀπριλίου. Κρατῶ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἐν τῷ πρώτῳ μέρει ἧς φέρεται αὐτολεξεῖ τὸ ἐξῆς: «Κύριε! Ἡ μήτηρ ἡμῶν, ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἕνεκα τῆς ἀσυγγνώστου ὑμῶν ἐσχάτως τόλμης ἐν τῇ ἱερᾷ πατριαρχικῇ καὶ σταυροπηγιακῇ μονῇ τῆς Παναγίας τοῦ Βατσοκόβου ἐπέβαλέ σοι τὴν τιμωρίαν τῆς καθαιρέσεως ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς ἱερωσύνης ἀξιώματος, ὅπερ πρὸ ὀλίγου ἔφερες, διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γραμματος, ὅπερ σήμερον ἀναγινώσκειται ἐπ' ἐκκλησίας ἐνταυθα τε καὶ ἐν Στενιμάχῳ». Ἀκολουθεῖ τὸ δεύτερον μέρος, ἐν ᾧ ἐκφράζεται ἡ θλίψις καὶ παρέχεται ἐλπίς περὶ παροχῆς συγγνώμης, ἐὰν ὁ καθαιρεθεὶς μεταμεληθῇ.

Ἡ ἀσύγνωστος τόλμη τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀκακίου ἐν τῇ μονῇ Βατσοκόβου εἶναι προφανῶς ἡ ἐκλογή αὐτοῦ ὡς ἡγουμένου. Ἔργον τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐθεντιῶν εἶναι νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν ἀξίαν τῆς πράξεως, δι' ἣν στερεῖται τις τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος προκειμένου ὅμως περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀκακίου, ὅστις ἐτιμωρήθη ἄγαν αὐστηρῶς, εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἐνταυθα, νομίζω, πληροφοροῖαι τινές.

ια') 1) Ἑλλην, γεννηθεὶς ἐν Φιλιππουπόλει, τὴν καταγωγὴν ὅμως Κωνσταντινουπόλιτις, ἀνθρώπος μέσης μορφώσεως, ἐκάθη νέος ὢν ἐν τῇ μονῇ Βατσοκόβου καὶ δὲν ἔπαυσεν ἀνήκων εἰς τὴν ἀδελφότητα τῆς μονῆς ταύτης, εἰ καὶ περιῆλθε διάφορα μέρη. Ἐσχάτως, προτοῦ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν μονήν, ἐξετέλει χρῆμα ἱερατικά ἐν Φιλιππουπόλει ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἑλλήνου μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως. Ἐχω εἰς χειρᾶς μου γράμματα αὐθεντικώτατα, ἅτινα εἶναι ὑπὲρ αὐτοῦ. Οὕτω λ. χ.

2) Οὗτος ἦτο ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος ἐν Καβακλῇ κατὰ τὰ ἔτη 1883—85, ὅπου ἀπὸ διακόνου προήχθη εἰς ἀρχιμανδρίτην ὑπὸ τοῦ τότε μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως, νῦν δὲ οἰκουμενικοῦ πατριαρχου Νεοφύτου. Ὅτε ἀπεφάσισε νὰ καταλίπῃ τὴν θέσιν ταύτην, οἱ Καβακλιῶται ἀπενθύνονται δι' αἰτήσεώς των ἀπὸ 20 Φεβρ. 1885 καὶ ὑπ' ἀριθ. 209 πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως, ὃν ταπεινῶς παρακαλοῦσι νὰ πείσῃ τὸν ἐπίτροπόν του, ὅπως παραμείνῃ ἐν τῇ θέσει του καὶ ἐν τῷ

νων πρὸ τοῦ κυβερνητικοῦ ἀπεσταλμένου. Κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν Στενιμαχιτῶν οὐδεμία βιοπραγία κατ' οὐδενὸς τῶν μοναχῶν ἐγένετο, ἀλλ' ἀπλῶς ἀποδοκιμασία τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἡγουμένου ὑπὸ ὁμάδος πολιτῶν, διαλυθείσης ἀμέσως ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας βίαιως.

μέλλοντι διὰ τὴν εὐημερίαν τῶν Χριστιανῶν. Οὗτοι παρακαλοῦσιν ἐπιμόνως, καθ' ὅσον ὁ ἀρχιμανδρίτης τῶν κατὰ τὸ διετὲς τῆς ἐκεῖ ἐπιτροπείας του διίστημα διεκρίθη διὰ τῆς ἀφοσιώσεως, δραστηριότητος καὶ αὐταπαρνήσεως ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ἱερατικῶν του καὶ ὑψηλῶν καθηκόντων, κηρύσσων καθ' ἑκάστην τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φροντίζων περὶ τῶν κοινοτικῶν ὑποθέσεων μετ' ἐξαιρέτου εἰδικότητος.

3) Ὅτι τοῦτο ἔχει οὕτως, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ δύο γραμμάτων, ἀποσταλέντων ὑπὸ τοῦ τότε μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως κ. Νεοφύτου πρὸς τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀκάκιον, τοῦ μὲν ἀπὸ 4 Ἀπριλ. 1885, τοῦ δὲ ἀπὸ 4 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ μητροπολίτης εἶχεν ἀλληλογραφίαν πρὸς τὸν ἐν Καβακλίῃ ἐπίτροπόν του, ὃν προσεπάθησε νὰ μεταπέσει, ὅπως παραμείνῃ ἐν θέσει του, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσέ τι. Τὸ γράμμα τοῦ πανιερωτάτου Νεοφύτου ἀπὸ 4 Ἰουνίου ἔχει καὶ ἄλλην οὐσιώδη σπουδαιότητα διὰ τὴν μονὴν Βατσοκόβου, περὶ ἧς κατωτέρω θὰ γείνη λόγος.

4) Ἐν τῷ ἀπολυτηρίῳ γράμματι ἀπὸ 25 Ἰουνίου 1885 καὶ ὑπ' ἀριθ. 453, δοθέντι τῷ Ἀκακίῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱεράρχου, ἀναγινώσκω μεταξὺ ἄλλων καὶ τοὺς ἐξῆς λόγους: «Πιστοποιοῦμεν ὅτι οὗτος, ὁ Ἀκάκιος, καθ' ὅλον τὸ διίστημα τῆς διακονίας του ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἐπαρχίᾳ ἐπεδείξατο μετριοφροσύνην, βίον ἀρμόζοντα εἰς ἱερέα, ἄκραν τιμιότητα καὶ ἐχεφροσύνην καὶ ὅτι πάντοτε διεκρίθη ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων του».

Ὁ νῦν Ἑλλήν μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως κ. Φώτιος ἀναγνωρίζει ὡσαύτως ἱερατικά τινα προσόντα εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀκάκιον, παριστᾷ ὅμως αὐτὸν ὡς πνεῦμα ἀνήσυχον δι' ἑαυτὸν καὶ ἐπίφοβον διὰ τοὺς ἄλλους 1).

1) Ἡ περὶ τοῦ Ἀκακίου γνώμη τοῦ σεβασμιωτάτου κ. Φωτίου προήλθεν ἐκ τῶν ὑστερῶν· διότι ὁμολογουμένως, ἂν ὁ Ἀκάκιος δὲν προεκάλει ἢ δὲν ἀπεδέχεται τὴν ἐκλογὴν του ὡς ἡγουμένου ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος, θ' ἀπεφεύγαντο τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα καὶ θὰ ἐφηρμόζετο ἐν τῇ μονῇ ὁ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας συνταχθεὶς ἤδη νέος κανονισμός. Κατὰ τοὺς γνωρίσαντας ὅμως καλῶς τὸν Ἀκάκιον, οὗτος ἦτο τὸ σέμνωμα τοῦ ἑπάρχιας Φιλιππουπόλεως Ἑλληνικοῦ κλήρου. Γόνος τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πολυμελοῦς οἰκογενείας τῶν Βέργων φέρων τὸ ὄνομα Ἀλέξανδρος ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ ἐλληνικῇ σχολῇ Φιλιππουπόλεως διακριθεὶς ἐπὶ ἐπιμελείᾳ καὶ χρηστότητι. Οὗτος ἀνῆκεν εἰς τὴν γενεάν ἐκείνην, ἧς κατὰ τοὺς δόξυτάτους ἐν Φιλιππουπόλει φυλετικούς καὶ ἐκκλησιαστικούς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἀγῶνας ἐσφυρηλατήθη ἀδαμαντίνως ἐπὶ τοῦ ἀκμίνους τῆς Ἑλληνικῆς ιδέας καὶ τῆς ὀρθοδοξίας ὑπὸ τῶν ἀειμνήστων τοῦ γένους διδασκάλων, τῶν ἐνθουσιωδῶν Βλ. Σκορδέλη καὶ Νικ. Λούση, εἰτα ἐπισκόπου Κίτρου καὶ πρωτεργάτου τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαναστάσεως τοῦ 1878.

ββ') Ἐν σχέσει πρὸς τὴν καθάραισιν τοῦ Ἀκακίου ὁ πανιερώτατος κ. Φώτιος εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοι κοινοποιήσῃ ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν ἀπὸ 4 Μαΐου ἐν. ἔ., ἐν ἣ ὁ Ἀκάκιος ἀνεγνώριζε τὸ σφάλμα του καὶ ἐξητεῖτο συγγνώμην. Οὕτως ὅμως ἢ ἄλλως τὴν ἐπιούσαν ὁ ἀρχιμανδριτίης εὔρε τὴν καθάραισιν του παράνομον, ὑπεγορευμένην ἀπλῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου πνεύματος, ἐξ οὗ ἐγεννήθη τὸ σχίσμα, τὸ κηρυχθὲν κατὰ

Διάκονος ἔτι ὡν διετέλεσε διδάσκαλος ἐν τῇ ἱερατικῇ σχολῇ τῆς μονῆς Βατοκόβου καὶ κατόπιν κλεισθείσης ταύτης ἐν τῇ σχολῇ τοῦ αἰοιδίμου Μιχαὴλ βῆ Γκιουμισγεράνην ἐν Φιλιππουπόλει. Ὁ τότε μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως κ. Νεόφυτος μετατέθεις εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ἐκτιμῶν τὰς ἀρετάς του, διώρισεν αὐτὸν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπόν του ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καβακλῆ προχειρίσας ἅμα εἰς ἀρχιμανδριτήν. Ἐκείθεν παραιτηθεὶς ἀποκαθίσταται ἐν τῇ γενετείρῃ του ὡς ἐφημερεύων τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. Μελετηρὸς εἰς ἄκρον ἐπλούτισε τὰς θεολογικὰς καὶ φιλολογικὰς γνώσεις του καὶ κατέστη θαυμάσιος ἱεροκρηξ. Καθ' ἑκάστην κυριακὴν καὶ ἑορτὴν ἡρμήνευεν ἀπ' ἄμβωνος τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον καὶ ἐκήρυτεν τὸν θεῖον λόγον εἰς γλῶσσαν καθαρῆουσαν, ἀλλ' ἀπλὴν καὶ καταληπτὴν τοῖς πᾶσιν ἀποβλέπων κυρίως εἰς τὴν κράτυνσιν τοῦ ἐθνικοῦ καὶ ἰθροσκευτικοῦ συναισθήματος καὶ εἰς τὴν μετάδοσιν κοινωνικῶν καὶ βιοτικῶν ὑποθηκῶν εἰς τὸ ἐκκλησιασμά του, ὅπερ συνέργει πολυπληθές. Ἦτο δὲ καὶ δεξιὸς ἱεροψάλτης. Μετριοφρῶν, τίμιος, ἀνώτερος χρημάτων, σεμνὸς τὸ ἦθος, λιτὸς τὸν βίον, προστάτης τῶν ἔνδεων καὶ παρήγορος τῶν ἀσθενῶν παρὰ τῇ κλίνῃ τῶν ἀπῆλauen ἀπολύτου σεβασμοῦ, ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως παρὰ τοῖς ἐνορίταις του. Ἡ μόνη φιλοδοξία του καὶ τὸ ὄνειρον ἦτο ν' ἀναλάβῃ ποτὲ τὴν διοίκησιν τῆς δεινοπαθοῦσης ἕνεκα τῶν ἀτασθαλιῶν καὶ τῆς πλεονεξίας τῶν ἡγουμένων τῆς μονῆς τοῦ Βατοκόβου, εἰς τὴν ἀδελφότητα τῆς ὁποίας ἀνήκε, νὰ διορθώσῃ τὰ οἰκονομικά της, ν' ἀποκαταστήσῃ τὸ παλαιὸν τῆς κῦρος καὶ νὰ ἐπανιδρύσῃ τὴν ἐν αὐτῇ σχολήν. Ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ ἀκάμπτου καὶ εἰλικρινοῦς χαρακτῆρός του μὴ δυναμένου νὰ προσαρμοσθῇ εἰς ραδιοργάνια, ὑποχωρήσεις καὶ κολακείας, ἐβλεπεν ὅτι παρηγωνίζετο προτιμωμένων τῶν ἐπιτηδείων. Ὅθεν ἐπωφελούμενος τὴν δυσφορίαν τῶν ἀδελφῶν ἕνεκα τῆς ἄφρονος διοικήσεως τοῦ ἡγουμένου Μακαρίου καὶ τοῦ ἐπικειμένου διορισμοῦ ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ἄλλου μὴ προσερχομένου ἐκ τῆς ἀδελφοποιτος ἀπέρχεται εἰς τὴν μονὴν καὶ συντελεῖ εἰς τὴν ἐκλογὴν του ὡς ἡγουμένου ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ προϊστάμενη του πνευματικὴ ἀρχὴ θὰ ἐπεκύρου τὴν ἐκλογὴν του εὐρισκομένη πρὸ τετελεσμένου γεγονότος. Δυστυχῶς αὐτὸς μὲν ἠκατήθη εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς του, ὑπὸ πολλῶν δὲ παρεξηγήθη ἢ πρᾶξις του. Ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς του, ἐν ᾧ χρόνῳ συνετάσσετο νέος κανονισμὸς τῆς μονῆς καὶ ἐμελετάτο ὁ διορισμὸς ἄλλου ἡγουμένου, προσέκρουσεν εἰς τὸ κῦρος τῆς μητροπόλεως καὶ τοῦ πατριαρχείου, οὐχὶ ὀλιγώτερον δὲ εἰς τὰ συμφέροντα τζορμπατζήδων Στενιμαχιτῶν καὶ οὕτω ὁ ἄκακος Ἀκάκιος μοιραίως κατέστρεφεν ἑαυτὸν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δράσεως. Ἡ μὴ τῆ Ἐκκλησία ἐφάνη σκληρὰ, σκληροτάτη πρὸς ἕνα τῶν ἀρίστων λειτουργῶν τῆς παραπεισθεῖσα ὑπὸ ὀπισθοβούλων εἰσηγήσεων. Ἄν ἀντὶ ἀφορισμοῦ καὶ καθαιρέσεως ἀνεγνώριζε τὴν ἐκλογὴν ὡς νόμιμον κατὰ τὰ πρῶην εἰωθότα, ἐν τῇ προσωπῷ τοῦ Ἀκακίου θὰ εὕρισκεν ἢ μονὴ τὸν ἀριστόν

τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ὡς λέγεται ἐν τῷ ὑπογραφέντι ὑπὸ πάντων τῶν ἀδελφῶν λόγῳ, δι' οὗ μὲ εἶχον εἰς τὴν μονὴν προαπαντήσει.

Ὅπωςδὴποτε ἡ καθαιρέσις τοῦ ἡγουμένου ἐπήνεγκεν ἀποτελέσματα ἐξ ὀλοκλήρου ἀντίθετα τῶν ἀναμενομένων. Ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι τὸ πρακτικὸν τῆς γενομένης τῇ 19ῃ Ἀπριλίου ἐκλογῆς κατεστράφη, ἡ ἀδελφότης συνέρχεται ἐκ νέου τῇ 5ῃ Μαΐου ἐν. ἔ. καὶ ἐκλέγει αὐτὴς ἡγούμενον τὸν αὐτὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀκάκιον,

της ἡγούμενον, περὶ οὗ ἐχέγγυον ἀσφαλὲς ἦτο τὸ παρελθὸν καὶ ὁ χαρακτὴρ του καὶ θ' ἀπεσοβοῦντο τὰ ἐπακολουθήσαντα. Ἀλλὰ καὶ ὁ τότε μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως, ὅστις ἐγνώριζε τὴν κατάστασιν τῆς μονῆς καὶ τὰς ἐπ' αὐτῆς βλίψεις τῶν Βουλγάρων, ἐφάνη ἥκιστα διπλωμάτης. Ἀντὶ τὰ προσπαθῆσθαι νὰ μεταπίσῃ τὸ πατριαρχεῖον, ὅπως ἀνακαλέσῃ τοῦλάχιστον τὴν καθαιρέσιν τοῦ Ἀκακίου, ἵνα ἐπανέλθῃ οὗτος εἰς τὴν θέσιν του καταλείπων τὴν μονήν, ὡς συνεβούλευσαν ὁ κ. Ἀργυριάδης καὶ ἄλλοι πρόκριτοι Φιλιππουπολίται, ἔσπευσε ν' ἀναγνώσῃ αὐτὴν ἐπ' ἐκκλησίας. Οὕτω ἡ καθαιρέσις ἔφερεν ὅλως ἀντίθετα τῶν προσδοκηθέντων δι' αὐτῆς ἀποτελέσματα, πρᾶγμα, ὅπερ πᾶς τις ψυχολογῶν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας καὶ σταθμίζων τὰς βλίψεις καὶ τὰς ἐνδεχομένας κρατικὰς ἐπεμβάσεις πρὸς κατάληψιν τῆς μονῆς ἠδύνατο νὰ προεικιάσῃ. Ὁ Ἀκάκιος εὐρέθη αἰφνης πρὸ δεινοῦ διλήματος· καθαιρεθεὶς ὄφειλεν ἢ νὰ καταλίπῃ τὴν μονήν καὶ πενέστατος ὦν νὰ λιμοκτονήσῃ ἢ αὐτοκτονήσῃ ἢ νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν μονήν ὡς ἡγούμενος τῇ ὑποστηρίξει τῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἐξαρχίας ἐπὶ τῆς μονῆς, ὡς ὑπεδείχθη εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ἀδελφότητα ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων. Ὑποκύπτων εἰς τὸ ἀνθρώπινον τῆς αὐτοσυντηρησίας ἔνστικτον καὶ ἀνομετρῶν τὴν εἰς αὐτὸν γενομένην ἀδικίαν προετίμησε τὸ δεύτερον. Προσεχώρησε μετὰ τῆς ἀδελφότητος εἰς τὴν Ἐξαρχίαν. Τοῦτο ἤθελεν ἡ κυβέρνησις, καθὼς κατεδείχθη ἐκ τῆς ὅλης αὐτῆς ἐνεργείας, διότι δὲν ἀπέδωκε τὴν μονήν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον μεθ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας του. Δύο ἔτη βραδύτερον διμοίρασε τοὺς Ἑλληνας μοναχοὺς εἰς διαφόρους τῆς ἡγεμονίας μονὰς μὴδὲ τοῦ Ἀκακίου φεισθεῖσα. Ἐἶδον τὸν Ἀκάκιον ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἅμα τῇ εἰς τὴν γενετείραν μου ἐπανόδῳ. Ἦτο ἀνθρώπινον ἐρείπιον. Μετενόησε πικρῶς ἐπὶ τῇ πρῶξί του καί, ὅπως καταπνίγη τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεώς του, ἐρρίφθη αὐτὸς ὁ ἐγκρατέστατος καὶ λιτώτατος εἰς τὴν μέθην. Ἐπὶ ὥρας παρέμεινε παρ' ἐμοὶ ἀηγοῦμενος τὰ γενόμενα καὶ κλαίων ὡς παιδίον. Εἶθε ὁ δικαιοκρίτης ν' ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν του. Προσημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἀκακίου δυσμένειαν τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν ἰθυόντων τότε τὴν κοινότητα, οὔτινες μετὰ τῶν Στενιμαγλιτῶν προεκάλεσαν τὴν καθαιρέσιν, οὐκ ὀλίγον, πιθανῶς δὲ καὶ κυρίως, συνετέλεσεν ὁ διχασμὸς τῆς κοινότητος Φιλιππουπόλεως. Ὁ Ἀκάκιος ἦτο προσωπικὸς φίλος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπολιτεύσεως κ. Ἀργυριάδου, ὡς ἐκ τῆς δημοφιλίας δὲ ἧς ἀπήλαυεν, ὑπελήφθη ἐπικίνδυνος εἰς τὴν κοινότητα. Ἐπ' ἀνελήφθη εἰς αὐτὸν ἡ ἱστορία τοῦ καθαιρεθέντος ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἐν ἔτει 1815 Σακελλαρίου Μανουὴλ μητροπολιτεύοντος τοῦ Ἰωαννικίου. Ἴδε, Μυρτ. Ἀποστολίδου, ὁ ἀπὸ Σηλυβρίας Φιλιππουπόλεως Παῖσιος, «Θρακικά», τόμ. Γ' ἔτ. 1932, σελ. 20, 43.

ἐπίτροπον τὸν αὐτὸν Ἀνθιμον Δημητρίου καὶ τρία ἕτερα λαϊκὰ πρόσωπα ἐκ τῶν πλησίων κωμῶν ὡς ἐπιτρόπους. Ἄλλὰ τῶρα ἡ ἀδελφότης δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς τὰς ἐκλογὰς ταύτας. Αὕτη συντάσσει ἰδιαίτερον πρακτικόν, δι' οὗ ἀπαρνείται τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἀναγνωρίζει τὴν ἐπὶ τῆς μονῆς δικαιοδοσίαν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Ἀπὸ τῆς δὲς Μαΐου ἐν τῇ μονῇ μνημονεύεται ὁ Βούλγαρος Ἐξάρχος. Περὶ πάντων τούτων οἱ ἀδελφοὶ ταυτοχρόνως ἀναγγέλλουσιν εἰς τὰς ἀρμοδίας λαϊκὰς καὶ πνευματικὰς ἀρχὰς καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὰς ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν νέαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ πανιερώτατος κ. Φώτιος διεμαρτυρήθη περὶ πάντων τούτων πάση δυνάμει καὶ οὐχὶ ἅπαξ ἐνώπιον τῶν ἀρμοδίων ἡγεμονικῶν ἀρχῶν.

Σημειωτέον ἐν τέλει ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ τούτου τοῦ χρόνου ἔφθασεν εἰς Φιλιππούπολιν ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ληφθεῖσων ὑπ' ὄψιν τῶν γενομένων προηγουμένως ἀταξιῶν ἐν τε τῷ Στενιμάχῳ καὶ τῇ μονῇ ἀπηγορεύθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς ἐπιχωρίου ἀρχῆς ἢ ἐκ Φιλιππουπόλεως εἰς τὸν Στενιμάχον μετάβασις. Οὗτος ὁμως παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην πρῶϊαν τινὰ μετέβη εἰς τὸ ἐν Στενιμάχῳ μετόχιον, ὅθεν πολλάκις προσεπάθησε νὰ πορευθῆ εἰς τὴν μονήν, δὲν κατώρθωσε δὲ κωλυόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχῶν καὶ ἀποκρουόμενος ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῇ ἀδελφότητος. Ὅθεν παραμένει μέχρι σήμερον ἐν τῷ μετοχίῳ, ὅπου μεταβὰς εἶδον αὐτόν.

Τοιοῦτον εἶναι ἀπὸ πραγματικῆς ἀπόψεως τὸ πολυθρόλυτον τῆς μονῆς Βατοκόβου ζήτημα.

1γ) Εἰς ταῦτα προσθετέον καὶ τοῦτο. Ἐν τῷ ἀπὸ 2 Ἰουνίου ἐν. ἔ. καὶ ὑπ' ἀριθμ. 348 γράμματί του πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν ὁ πανιερώτατος Φώτιος ἀνακοινοῖ ὅτι δύο ἐκ τῶν ἀδελφῶν τῆς μονῆς, ὁ Γεράσιμος καὶ ὁ Γαβριήλ, ἠρνήθησαν τὴν ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ ὑπογραφὴν των δι' ἀναφορᾶς πρὸς αὐτὸν ἐπισυννημμένης τῷ γράμματι τούτῳ. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἔδει νὰ δώσω πληροφορίας τινάς, ἀλλὰ τοῦτο οὐδεμίαν σπουδαιότητα ἔχει σήμερον, καθ' ὅσον οἵαςδήποτε δηλώσεις καὶ ὀπωσδήποτε καὶ ἂν ἔκαμον οὗτοι οἱ μοναχοί· σήμερον παραμένουσιν ἐν τῇ μονῇ οὗτοι, συζῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ αἱ ὑπογραφαὶ των ὑφίστανται ἀκέραιαι—ἀκεραϊόταται ἐν τῷ τέλει τοῦ παραδοθέντος μοι λόγου, δι' οὗ εἶχον προσφωνηθῆ 1). Ὁ λόγος οὗτος περατοῦται διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων: «Ὁμοφώνως ὁμολογοῦμεν ὅτι ἐπιθυμοῦμεν νὰ διατελῶμεν ἕσαι ἐπὶ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἱερᾶς Ἐξαρχίας».

1) Ὁ ἀπεσταλμένος λαμβάνει ὑπ' ὄψιν μόνον τὰς ὑπογραφὰς χωρὶς νὰ ἐξελέγξῃ τὴν γνησιότητα αὐτῶν ἢ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐλήφθησαν, ὡς ὤφειλεν.

Πρὸς τούτῳ ἐν τῷ αὐτῷ γράμματι ὁ πανιερώτατος Φώτιος διαφιλονεικεῖ καὶ τὰς ιδιότητας τῶν ὑπογεγραμμένων 13 ἀδελφῶν ὡς τοιούτων : καὶ ὁμολογεῖ μὲν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀδελφῶν ἀνέρχεται εἰς 13, ἀλλὰ λέγει ὅτι ἐξαιρουμένων δύο-τριῶν οἱ ὑπόλοιποι εἶναι ἕτεροι, εὐρισκόμενοι ἐκτὸς τῆς μονῆς. Νομίζω περιττὸν γὰρ ἐνδιατρίψω ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, καθ' ὅσον προκειμένου περὶ τῶν ἀδελφῶν πόσοι εἶναι, ὅποιοι εἶναι, πόθεν εἶναι, ποῦ ζῶσιν, εἶπον τὰ ἀναγκαῖα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐκθέσεως ταύτης. Ὁ πανιερώτατος Φώτιος δὲν ἀναγράφει ἕτερα ὀνόματα, ἀλλὰ ταξινομεῖ ταῦτα κατ' ἄλλον τρόπον¹⁾.

1δ') Ἐξεταστέον γυν τὸ ζήτημα ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως.

Ἡ ἀδελφότης ἐν τῇ ρηθείᾳ πρὸς τὸν Πατριάρχην αἰτήσῃ της²⁾ ὑπομνήσκει τὸ καθιερωμένον ἀπὸ αἰῶνων δικαίωμα τῆς ὑπ' αὐτῆς ἐκλογῆς τοῦ διοικοῦντος τὴν μονὴν προσωπικοῦ. Ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τούτου βασίζεται καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν κατόπιν τῶν πρακτικῶν πρὸς ἐκλογὴν νέου ἡγουμένου καὶ ἐπιτρόπου ἀποσχισομένη ἅμα τοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀναγνωρίζουσα τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν³⁾. Τὸ δικαίωμα τῆς τοῦτο τονίζει ἡ ἀδελφότης καὶ ἐν τῷ λόγῳ της ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς προὔπαντήσεώς μου. Πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ διαφύλαξιν τοῦ δικαιώματος τούτου ἡ ἀδελφότης ἀπευθύνεται καὶ πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἐπικαλουμένη βοήθειαν. Ἐχει τοιοῦτον ἢ τοιαῦτα δικαίωματα ἡ μονὴ τοῦ Βατσκόβου καὶ ποῦ ταῦτα βασίζονται ;

Τοῦτο ἢ ταῦτα τὰ δικαίωματα διαπιστοῦνται ἐκ τῶν ἑξῆς :

1) Ἀνεξαρτήτως οἰαζθήποτε ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας ἡ μονὴ τοῦ Βατσκόβου ἀπῆλθεν ἐπὶ ὀλοκλήρους αἰῶνας ἑσωτερικῆς αὐτονομίας, καθιερωμένης ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κτίτορος. Οὗτος ἦτο εἰς τῶν μεγάλων καὶ γνωστῶν κυβερνητικῶν λειτουργῶν τῆς Βυζαντιακῆς Αυτοκρατορίας. Καλούμενος Γρηγόριος Πακουριανός, τὴν καταγωγὴν Ἀρμένιος ἢ Ἰβηρ (Γεωργιανός), ὀρθόδοξος τὸ θρήσκευμα, οἰκογενεῖας δὲ ἐπιφανεστάτης,

1) Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἡ ἐκθεσις δὲν εἶναι σαφής. Ἄν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀδελφῶν ἦτο 13, πῶς οὗτοι πάντες ἦτο δυνατόν νὰ φέρονται ὑπογεγραμμένοι ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἡγουμένου ἀπὸ 6 Μαΐου ὡς συνελθόντες εἰς τὴν μονὴν καὶ ἐν τῷ ἐπιδοθέντι βραδύτερον πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον λόγῳ, δι' οὗ εἶχε προσφωνηθῆ, ὡς ζῶντες ἐν αὐτῇ. Ἄφου τινες τούτων ἔζων ἐκτὸς τῆς μονῆς ἀπὸ πολλοῦ, οἱ ἀμφότεροι οἱ προμνημονευθέντες προηγούμενοι, ἱερομόναχοι Καλλινίκος, Λανιήλ, Βενέδικτος, Μαζάριος ; Δὲν εἰκάζεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ τε ἐκλογὴ καὶ ἡ προσχώρησις εἰς τὴν Ἐξαρχίαν δὲν ἦτο ὁμόφωνος ἢ ὅτι αἱ φερόμεναι ἐν τῷ πρακτικῷ καὶ τῷ λόγῳ ὑπογραφαὶ δὲν ἦσαν πᾶσαι γνήσιαι :

2) Ἰδε ἀνωτέρω § 4'.

3) Ὡσαύτως § 1β'.

ἔζη παρὰ τῷ αυτοκράτορι Ἀλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ (1081—1118), εἰς ὃν ἐφάνη χρισιμώτατος ἔν τι κινδύνῳ. Ἀπέθανε φονευθεὶς ἔν τι μάχῃ κατὰ τῶν Πετσενέγων τῷ 1086 ὡς ἀρχηγὸς τῶν Βυζαντιακῶν στρατευμάτων. Κορσεθεὶς δόξης λαϊκῆς καὶ αὐλικῶν τιμῶν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐξ ἐκστρατείας τινὸς στρατοπεδεύει ἔν τι ἀποκέντρῳ τοποθεσίᾳ, ὅπου ἤδη κεῖται ἡ μονὴ τοῦ Βατσκοῦβου, ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὑπῆρχεν ἐκτιμῆνον φρούριον οὐχὶ ἄνευ σημασίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Πετριτσός, ἐξ οὗ εἶχεν ὀνομασθῆ κατ' ἀρχὰς καὶ αὐτὴ ἡ μονὴ τοῦ Βατσκοῦβου. Τῇ ἀδείᾳ αὐτοῦ τοῦ αυτοκράτορος ὁ Γρηγόριος Πακουριανὸς ἰδρύει ἐνταῦθα ἔν ἔτει 1084 τὴν ἐπικληθεῖσαν κατόπιν μονὴν τοῦ Βατσκοῦβου, τὴν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας καὶ πλουσίως προικοδοτεῖ αὐτὴν οὐ μόνον διὰ πολυτίμων παντοειδῶν δώρων, ἀλλὰ καὶ διὰ γαιῶν μεγάλῃς ἐκτάσεως, κειμένων τῶν μὲν πλησίον τῆς μονῆς, τῶν δὲ μακρῶν αὐτῆς, ἐκχωρηθεισῶν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος καὶ κεκυρωμένων ἀπιστῶν δι' αυτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων. Οὗτος ἔκτισε τὴν μονὴν ταύτην, ὡς λέγει, «ἐκ μέσης καρδίας καὶ μετὰ μεγάλου κόπου καὶ μετὰ μεγάλων ἐξ ἰδίων ἐξόδων» χάριν τῶν ὁμογενῶν καὶ συμπατριωτῶν τοῦ Ἰβήρων. Κατὰ τὸ παράδειγμα ἄλλων ὁμοίων ἰδρυμάτων συνέταξε καὶ κανονισμόν, καθ' ὃν ἔδει νὰ διοικῆται ἡ μονὴ μετὰ τῶν κτημάτων τῆς καὶ νὰ ζῶσιν οἱ ἔν τῇ μονῇ ἀδελφοί, ὧν ὠρίσθη ὑπ' αὐτοῦ ὁ ἀριθμὸς οὔτε μεγαλύτερος οὔτε μικρότερος τῶν 50 πλην τοῦ ἡγουμένου. Ἐκ τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἀποσπῶ ἐνταῦθα τὰ ἀκόλουθα :

Ἐν τῷ κεφαλαίῳ III μεταξὺ ἄλλων ὁ κτίτωρ ὁρίζει ὅτι ἡ μονὴ εἶναι ἀνεξάρτητος καὶ αὐτεξούσιος, ὅτι αὐτοδιοικεῖται, ὅτι δὲν ὑπόκειται εἰς φόρους καὶ ἀπαιτήσεις καὶ ὅτι ἐπ' αὐτῆς οὐδὲν δικαίωμα ἔχει αυτοκρατορικὴ καὶ πατριαρχικὴ ἐξουσία ἢ ἀρχὴ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, ἰδίως δὲ τοῦ ἁγίου Φιλιππουπόλεως, πρὸς ὃν ἡ μονὴ οὐδαμῶς πρέπει ν' ἀπευθύνηται δι' οἰανδήποτε ὑπόθεσιν, ἀλλὰ μόνον νὰ μνημονεύῃ μετὰ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων κτλ.

Ἐν τῷ V κεφαλαίῳ ὁ κτίτωρ ὁρίζων τὰ περὶ τοῦ ἡγουμένου λέγει ὅτι οὗτος πρέπει νὰ ὑποδεικνύηται ὑπὸ τοῦ ἐπιθανατίου ἡγουμένου, προσεπάγεται δὲ ρητῶς τὰ ἑξῆς : Ἐάν συμβῇ ὁ ἡγούμενος ν' ἀποθάνῃ ἐξαίφνης χωρὶς νὰ προφθάσῃ νὰ ὑποδείξῃ ἕτερον πρόσωπον διὰ τὴν θέσιν τοῦ ἡγουμένου, τότε οἱ μᾶλλον ἐχέφρονες καὶ εὐεργετικοὶ ἐκλέγουσιν ἐκ τῆς ἀδελφότητος τὸν ἰκανότερον καὶ εὐεργετικώτερον πάντων καὶ προύγουσιν αὐτὸν εἰς ἡγούμενον.

Ἐν τῷ XVIII κεφαλαίῳ ὁ κτίτωρ αὐθις ἐπαναλαμβάνει : Ἀπαιτῶ, ὅπως ἔν τῇ ἱερῇ ταύτῃ μονῇ εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐπεμβαίη εἴτε ξένος τυγχάνει οὗτος εἴτε συγγενὴς μοι, εἴτε προσωπικότης βασιλικὴ ἢ πατριαρχικὴ. Ἀξιοσημειώτως εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ κεφα-

λαίου XXIV, ἣτις ἐν τῷ κειμένῳ, ὅπερ εἶχον ὑπ' ὄψιν, ἀποτελεῖ καὶ ὀλόκληρον τὸ κεφάλαιον, διακοπτόμενον ὑπὸ ἀποσιωπητικῶν. Τοῦτο κελεύει νὰ μὴ γίνηται κοινοβιάτης ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ οὐδεὶς Ρωμαῖος μοναχὸς ἢ πρεσβύτερος. . . Ἦκουσα ὅτι ἐν τῷ ἐντύπῳ τούτῳ κειμένῳ τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἦτο οὕτω διακεκομμένον ἔνεκα φράσεων τινων δυσαρθέστων διὰ τοὺς Ρωμαίους (Ἑλληνας) μοναχοὺς, ἐλλείπει ὁμῶς τοῦ ὅλου κειμένου οὐδὲν δύναμαι νὰ διῴσχωρισθῶ.

Ἐν γένει ὁ κτίτωρ ἐν τῷ ἐκπονηθέντι ὑπ' αὐτοῦ κανονισμῷ ἐπανέρχεται συχνάκις εἰς τὸν ὀρισμὸν ὅτι ἡ μονὴ αὕτη μεθ' ἀπάντων τῶν κινήτων καὶ ἀκινήτων κτημάτων ἦτο ἐλεύθερος καὶ ἀνεξάρτητος ἄνευ δικαιώματος ξένης ἐπεμβάσεως εἰς τὴν διοίκησιν αὐτῆς εἴτε κοσμικῆς εἴτε πνευματικῆς, τ. ἔ. πατριαρχικῆς ἢ μητροπολιτικῆς. Περὶ τῆς μοναστηριακῆς ταύτης ἀνεξαρτησίας τῆς ὁ κτίτωρ σημειοῖ ἐν τῷ τέλει τοῦ κανονισμοῦ ὅτι ὑπῆρχε ρητὸν βασιλικὸν χρυσόβουλλον.

Ἐν τῷ κεφαλαίῳ XXXIII, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ τελευταῖον, ὁ Γρηγόριος ἐξορκίζει ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ πάντας, ἡγουμένους καὶ ἀδελφοὺς καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς μονῆς νὰ μὴ τολμήσωσι νὰ μεταβάλωσι τι ἐκ τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἢ νὰ πράξωσι τι ἐναντίον τῶν διατάξεων αὐτοῦ.

Ὁ κανονισμὸς καλεῖται ἑλληνιστὶ τυπικόν. Ἐν τῷ τέλει ὁ κτίτωρ σημειοῖ ὅτι τὸ τυπικὸν συνέταξεν ἑλληνιστί, ἰβηριστί, ἀρμενιστί, διότι, λέγει, οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς ἄγνοοῦσι τὰ Ἑλληνικά γράμματα «ἐν τούτοις, προσεπάγεται, ἡμεῖς ὀρίζομεν τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ὡς ἔγκυρον, καθ' ὅσον καὶ ἡμεῖς ἑλληνιστὶ ἐν τῷ τέλει ὑπεγράψαμεν». Τὸ τυπικὸν προσυπεγράφη καὶ ὑπὸ τοῦ τότε πατριάρχου Ἱεροσολύμων Εὐθυμίου, παρευρεθέντος ἐν τῇ μονῇ μετ' ἐπιστροφῆν του ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅπου εἶχεν ἀποσταλῆ μετὰ τοῦ Γρ. Πακουριανοῦ ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου αὐτοκράτορος πρὸς συνομόλογησιν εἰρήνης μετὰ τῶν πολεμίων Φράγκων, ὡς σημειοῦται πάλιν ἐν τῷ τέλει τοῦ τυπικοῦ.

Ὡσαύτως σημειοῦται καὶ τὸ ἐξῆς: Ἀκριβὲς ἀντίγραφον τοῦ τυπικοῦ τούτου κατετέθη ἐν τῇ ἱερᾷ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει μονῇ τοῦ Παναγίου, ὅπως φυλάσσηται ἐκεῖ ἀσφαλῶς. Ἐν ἡ περιπτώσει τῶν ἡγουμένων ἢ τῶν μοναχῶν τις ἤθελε προξενήσει βλάβην ἢ κακὸν εἰς τὴν μονὴν (ὁ μὴ γένοιτο), καὶ ἤθελε παραβῆ τὸ ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ παρόντι τυπικῷ ὀριζόμενον, ἢ ἤθελεν ἀποκρύψει τὸ τυπικὸν τοῦτο ἢ καταστρέψει αὐτό, ὅπως πρᾶττη ἀνεξελέγκτως ὅ,τι ἂν θέλῃ, ἀμέσως δέον νὰ ἐξαχθῇ εἰς φῶς τὸ ἀκριβὲς τοῦ τυπικοῦ ἀντίγραφον, ὅπερ φυλάσσηται ἐν τῇ ρηθείσει πατριαρχικῇ μονῇ καὶ κατ' αὐτὸ δέον ὁ ὑποπίπτων εἰς σφάλματα νὰ καταισχυνηθῇ, νὰ τιμωρηθῇ δικαίως, νὰ ζητηθῇ παρ' αὐτοῦ λογαριασμὸς ἐπὶ ταῖς προξενηθείσαις εἰς τὴν μονὴν βλάβαις καὶ νὰ ἐκδιωχθῇ ὁ

τοιούτος ἐκ τῆς μονῆς. Κατόπιν τούτων τὸ ἀκριβὲς ἀντίγραφον τοῦ τυπικοῦ δεόν νὰ κατατίθῃται αὐθις ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Παναγίου μονῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καθ' ὅσον οὐδαμῶς ἐπιθυμῶ τὸ τυπικὸν νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς μονῆς καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Διὰ τοῦτο ἐξορκίζω καὶ τοὺς ἡγουμένους τῆς μονῆς ταύτης καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς, ἂν παραστῆ πρὸς ἀνάγκη νὰ ἐπιδειχθῇ τὸ τυπικὸν τοῦτο εἰς τοὺς διοικοῦντας διὰ τινα ὑπόθεσιν, νὰ μὴ ἐξάγωσιν αὐτὸ τὸ τυπικὸν, ἀλλ' ἀντιγράφοντες μόνον τὸ σχετικὸν κεφάλαιον ν' ἀποστέλλωσιν, ὅπου δεῖ ἐπικεκυρωμένον ὑπὸ τε τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν ἀδελφῶν, τὸ δὲ πρωτότυπον νὰ φυλάττωσιν αἰείποτε ἐν τῇ μονῇ.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Γρ. Πακουριανοῦ συνιαχθεὶς κανονισμὸς διὰ τὴν ἰδρυθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ μονὴν τῆς Πετριτσονιτίσσης, νῦν τοῦ Βατοκόβου καλουμένην καὶ τοιαῦτα τὰ διὰ τὴν ἀσφάλειάν της ληφθέντα μέτρα. Πολλοί, ἵνα μὴ εἶπω οἱ πλείονες, τῶν διατάξεων τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἔμειναν σὺν τῷ χρόνῳ γράμμα νεκρόν. Τὸ δικαίωμα ὅμως τῆς ἐκλογῆς ἡγουμένου ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀδελφότητος καὶ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς παρέμεινεν ἐν ἰσχύει κατὰ τὸν κανονισμὸν τοῦτον¹⁾.

Ποῦ ὅμως εὐρίσκεται σήμερον τὸ τυπικὸν τοῦτο; Ἐν τῇ μονῇ μεθ' ὅλας τὰς ἐξετάσεις καὶ τὰς ἐρεῦνας μου δὲν εὐρίσκεται τό τε πρωτότυπον καὶ ἀντίγραφον αὐτοῦ. Ὅτι ὅμως εὐρίσκετο ἐν τῇ μονῇ καὶ πρωτότυπον καὶ ἀντίγραφον αὐτοῦ καὶ δι' οὐχὶ πρὸ πολλοῦ, δύναται τις θετικῶς νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι ἀναμφίβολον. Ζῶσιν ἀκόμη πρόσωπα, ἅτινα εἶδον καὶ ἀνέγνωσαν τό τε πρωτότυπον καὶ τὸ ἀντίγραφον αὐτοῦ. Μεταξὺ τούτων εἶναι καὶ οἱ προμνημονευθέντες προηγούμενοι, οἱ γέροντες Χατζῆ-Κωνστάντιος καὶ Χατζῆ-Ἱερεμίας. Ἀμφότεροι οὗτοι δι' ἰσχυρίζονται ὅτι τό τε πρωτότυπον καὶ ἀντίγραφον αὐτοῦ ἑλληνιστὶ εὐρίσκοντο οὐχὶ πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ μονῇ καὶ διὰ μὲν τὸ πρωτότυπον ὁ Χατζῆ-Κωνστάντιος νομίζει ὅτι ὑπεξηρέθη πρότερον ἐκ τῆς μονῆς, διὰ τὸ ἀντίγραφον ὅμως ἀμφοτέρω δι' ἰσχυρίζονται ὅτι ὑπεξηρέθη ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Γρηγορίου μετ' ἄλλων πολυτίμων ἀντικειμένων καὶ μετὰ τῶν ἐγγράφων τῶν κτημάτων τῆς μονῆς.

Ἄλλὰ περὶ τοῦ τυπικοῦ τῆς μονῆς Βατοκόβου καὶ περὶ τῆς τύχης τοῦ τε πρωτοτύπου καὶ τοῦ ἀντιγράφου αὐτοῦ ἐκ περιπτώσεως ὑπάρχει ὀλόκληρος ἱστορία, ἐκδοθεῖσα ἐσχάτως.

Ὁ Γεώργιος Μουσαῖος, Ἕλλην, γεννηθεὶς ἐν Στενιμάχῳ καὶ διαβίων νῦν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1888 μετὰ διασαφητικῆς εἰσαγωγῆς τὸ τυπικὸν τοῦ Πακουριανοῦ, ὅπερ εὗρεν ἐν ἀντιγράφῳ μεταξὺ τῶν χειρογράφων ἐγγράφων τῆς μονῆς. Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ

1) Περὶ τούτου ἴδε σημ. ἐν τῇ § θ'.

τῆς ἐκδόσεώς του οὗτος λέγει: Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἀντιγράφου τούτου ὑπάρχει σεσημειωμένον ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως ὅτι κατὰ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὸ παλαιὸν κείμενον ἦτο παρηλλαγμένον πρὸς τὸ σημερινὸν ἑλληνικὸν ἰδίωμα καὶ ὅτι τὸ ἀντίγραφον ἐγένετο ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, γεγραμμένον ἑλληνιστί, ἰβηριστί, καὶ ἄρμενιστί. Ἐπεθυμήσαμεν, ἐξακολουθεῖ ὁ ἐκδότης, νὰ συγκρίνωμεν τὸ ἀντίγραφον πρὸς τὸ πρωτότυπον, ἀλλ' ἡ πρὸς τοῦτο αἰτησις ἡμῶν πρὸς τοὺς μοναχοὺς δὲν ἐξεπληρώθη, διαβεβαιουῦντας ὅτι τὸ πρωτότυπον ἐξηφανίσθη. Μὴ δύντες πίστιν εἰς τοὺς μοναχοὺς ἐπεφυλάχθημεν νὰ λάβωμεν ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου ἐλπίζοντες ὅτι ἡ ἐπιθυμία ἡμῶν θὰ ἐκπληρωθῇ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἄλλὰ δύο ἔτη βραδύτερον ὁ Ἕλλην μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως κ. Γρηγόριος ἐκ Μυτιλήνης, παρὰ τὰς ρητὰς διατάξεις τοῦ τυπικοῦ τῆς μονῆς, τὸ νὰ μὴ ἀναμιγνύηται εἰς τὰ τῆς διοικήσεώς της ὁ μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως, ἀναλαβὼν τὴν ἐποπτείαν τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων ἀφῆρσε καὶ ἐσφετερίσθη πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ αὐτὸ τὸ πρωτότυπον.

Ἡ ὑπεξαίρεσις αὕτη τοῦ πρωτοτύπου τυπικοῦ προεκάλεσε τὰς διαμαρτυρίας τῶν τε μοναχῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων Στενιμάχου τε καὶ Φιλιππουπόλεως πρὸς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχεῖον, ὅπερ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας μετέθηκε τὸν μητροπολίτην εἰς Τραπεζοῦντα. Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ διὰ Κωνσταντινούπολιν εὐρισκόμενοι ἐν Στενιμάχῳ ἀπετάθημεν πρὸς αὐτὸν φιλικῶς καὶ ἐζητήσαμεν νὰ παραβάλωμεν τὸ πρωτότυπον πρὸς τὸ ἀντίγραφον, ἀλλ' ἡ ἐσπευσμένη αὐτοῦ κατὰ διαταγὴν ἀναχώρησις εἰς Κων(σταντινού)πολιν ἐστέρησεν ἡμᾶς καὶ τῆς ἐσχάτης ἐλπίδος, καθ' ὅσον ὁ μητροπολίτης κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ ἐκ πρωτοτύπου ἀντίγραφον, κατατεθὲν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ. Κατὰ τὸν μητροπολίτην παραβαλόντα τὰ δύο χειρόγραφα ἡ διαφορὰ αὐτῶν συνίστατο μόνον ἐν τῇ γλώσσῃ, ἡ δ' ἔννοια ἀπεδίδοτο πιστῶς ἐν τῷ ἀντιγράφῳ, ὅπερ νῦν δημοσιεύεται ὑφ' ἡμῶν. Οὕτως ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς μονῆς Βατοκόβου τὸ πρωτότυπον τυπικόν, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ ὑπεξηρέθη καὶ τὸ παρηλλαγμένον γλωσσικῶς ἀντίγραφον αὐτοῦ¹⁾). Χάριτι ὁμως τοῦ Στενιμαχίτου Γεωργίου Μουσαίου τὸ ἐν παραφράσει τυπικὸν διασωθὲν διὰ τῆς ἐκτυπώσεως δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ ἐξαφανισθῇ ἢ νὰ καταστραφῇ.

2) Τὰ δικαιώματα τῆς μονῆς μαρτυροῦσι καὶ πάντες οἱ ἐξετασθέντες, οἳ τε ἐντὸς καὶ οἳ ἐκτὸς τῆς μονῆς, οἵτινες ὁμοφώνως ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ μονὴ ἦτο ἀείποτε ἐλευθέρα νὰ ἐκλέγῃ τὸν ἡγούμενόν της μεταξὺ

1) Ἴδε ἀνωτέρω, § ια', 3.

τῶν μελῶν τῆς ἀδελφότητος καὶ ὅτι ὁ μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως οὐχὶ μόνον δὲν εἶχε δικαίωμα ν' ἀναμειγνύηται οἷωςδὴποτε ἐν τῇ διοικήσει τῆς μονῆς, ἀλλὰ καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς ἀδελφότητος νὰ μεταβῇ εἰς τὴν μονήν. Λέγεται μάλιστα ὅτι ὁ μητροπολίτης Νικηφόρος διέκοψε τὴν πορείαν του μεταβαίνων εἰς τὴν μονήν, καθ' ὅσον δὲν εἶχε τοιαύτην ἄδειαν.

3) Τὰ δικαιώματα ταῦτα καθιεροῖ καὶ ἡ συνεχὴς ἐπὶ αἰῶνας πράξις τῆς μονῆς, ἐκλεγούσης τὸν ἡγούμενόν της καὶ τοὺς συνεργάτας του. Τοῦτο παρεβιάσθη ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Γρηγορίου, ἀλλὰ καὶ οὗτο εἰ καὶ πρὸς τὸ θεαθῆναι μόνον, διώριζε τὸν ἡγούμενον ἐκ τῶν ἀδελφῶν, οἵτινες οὕτω ἐν μέρει ἱκανοποιοῦντο ἐν τῇ φιλοτιμίᾳ των. Αἱ ὑπόκωφοι κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ φανεραὶ ἀποδοκιμασίαι τῶν ἀδελφῶν ἐνεφανίσθησαν, ὅτε ἀπεστάλη ἡγούμενος ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν μονήν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως χωρὶς νὰ ἐκλεγῇ ὑπ' αὐτῶν, ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν καὶ μὴ ἐκ τῆς ἀδελφότητος. Ἡ τοῦ Πατριαρχείου αὕτη πράξις καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα εἶτα μέτρα πρὸς σύνταξιν κανονισμοῦ νέου ἄνευ τῆς συνεργασίας τῶν ἀδελφῶν βεβηλώθη ὡς πρᾶξις πρὸς κατάπνιξιν τοῦ ἀπ' αἰῶνων δικαιώματός των τοῦ ν' αὐτοδιοικῶνται. Ὡς ἐσημείωσα ἀνωτέρω τοῦτο ἐγένετο κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1892 διὰ τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀποστολῆς τοῦ ὁσιωτάτου Μακαρίου.

4) Ἀλλὰ προκειμένου περὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς μονῆς ταύτης ὑπάρχει καὶ ἐν ἔγγραφον ὑψηλῆς καὶ ἀδιαφιλονεικῆτος ἀξίας. Ἀνέφερα ἀνωτέρω περὶ μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ νῦν πατριάρχου Νεοφύτου, ἄλλοτε μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως καὶ εἶτα Ἀδριανουπόλεως. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπὸ 4 Ἰουνίου 1885 ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀκάκιον εὐρίσκειται νῦν ἐν πρωτοτύπῳ ὑπ' ἀριθ. 21]94 ἐν τῇ δικογραφίᾳ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ του ὁ εὐσυνείδητος ἱεράρχης¹⁾ οὐ μόνον ἀποκαθιστᾷ τὸ δικαίωμα τῆς μοναστηριακῆς αὐτονομίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἡγουμένου, ἀλλ' ἐν τῇ περινοίᾳ του προβλέπει πόρρωθεν καὶ πάντα τὰ ὀλέθρια ἐπακολουθήματα διὰ τὴν μονήν, ἂν τὸ δικαίωμα τοῦτο ἤθελε παραβιασθῆ. Ἡ ἐπιστολὴ ἀπεστάλη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὁ Πανιερώτατος ἅγιος Ἀδριανουπόλεως κ. Νεόφυτος ἦτο μέλος τῆς ἱεράς Συνόδου. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐκείνῃ μεταπεφρασμένη ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀναγινώσκω:

---

2) Ὁ μητροπολίτης Νεόφυτος ἀφῆκεν ἀγαθὴν μνήμην παρὰ τοῖς Βουλγάροις, διότι κατὰ τὴν τοῦ Ἀπριλίου ἐπανάστασίν των ὅποτε ἐπληρώθησαν αἱ φυλακαὶ τῆς Φιλιππουπόλεως ἐνόχων καὶ μὴ πολλοὺς ἔσωσεν ἀπὸ τῆς ἀγχόνης διὰ τῆς παρὰ ταῖς ἀρχαῖς μεσολαβήσεώς του (1876—78).

Περὶ τῶν πραγμάτων τῆς μονῆς Βατσκόβου γράφομεν ἡμῖν ὅτι ἐνταῦθα (τ. ἔ. ἐν Κωνσταντινουπόλει) ἦσαν διατεθειμένοι νὰ διορίσωσιν ἐντεῦθεν ὡς ἡγούμενον πρόσωπον μὴ κεκαρμένον ἐν τῇ μονῇ. Ἡμεῖς ἐπετύχομεν, ὅπως καταλειφθῆ ἡ μονὴ ἐλευθέρα αὐτὴ νὰ ἐκλέγῃ τὸν ἡγούμενόν της, εἰὰν θέλῃ, μεταξὺ τῶν ζώντων ἐν αὐτῇ μοναχῶν· ἄλλως, τ. ἔ. ἂν ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀρχὴ νὰ διορίζηται ἐντεῦθεν ὁ ἡγούμενος παρὰ τὰς μοναστηριακὰς διατάξεις, τοῦτο θὰ ἦτο κακὸν καὶ ὀλέθριον εἰς τὴν μονήν· οὕτως, καθὼς γράφω καὶ εἰς τὸν κ. Ἀργυριάδην, οἱ ἐκεῖ, δηλ. ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πατέρες τῆς μονῆς εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέξωσιν ὅντινα ἂν θέλωσιν ὡς ἡγούμενον. Πιθανὸν εἶναι οὗτοι νὰ ἐκλέξωσιν ὡς ἡγούμενον τὴν ἡμετέραν πανοσιότητα, εἰ καὶ καθ' ἡμετέραν γνώμην καλύτερον εἶναι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο νὰ διορισθῆ ὡς ἡγούμενος ὁ Κωνσταντίνος, ἡ δὲ ὑμετέρα πανοσιότης ὡς ἐπίτροπος, μετὰ δὲ τὴν λήξιν τοῦ ἔτους, ὅποτε πιστεύομεν ὅτι ὁ κ. Κωνσταντίνος δὲν θὰ εἶναι πλέον εἰς κατάστασιν νὰ ἐκτελῆ τὰ ἡγουμενικά του καθήκοντα ἕνεκα γήρατος, ἄλλος δὲ καταλληλότερος τῆς ὑμετέρας πανοσιότητος δὲν θὰ ὑπάρχῃ, τότε νὰ διορισθῆτε ὑμεῖς ἡγούμενος τῆς μονῆς. Ἄλλ' ἡμεῖς οὐδὲν ἔχομεν ν' ἀντιτείνωμεν, εἰὰν σὰς ἐκλέξωσι τοιοῦτον ἀπὸ τοῦδε.

Τὸ γράμμα τοῦτο δὲν χρῆζει σχολίων. Τὸ τελευταῖον ἀπόσπασμα παρέθεμεν μεταφράσαντες, διότι ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται μεταξὺ ἄλλων ὅτι ὁ ἀρχιμανδρὴς Ἀκάκιος ὑπῆρξεν ἀπὸ ἐτῶν ὑποψήφιος ἡγούμενος τῆς μονῆς. Ταῦτα ἦσαν τὰ δικαιώματα καὶ τοιοῦτος ἦτο ὁ κανονισμὸς τῆς μονῆς ταύτης.

ιε') Εἰς τὴν μονὴν ταύτην ἀποδίδεται εἰς τινὰ τελευταῖα γράμματα τὸ ἐπώνυμον *σταυροπηγιακὴ*. Κατὰ γενικὸν κανόνα σταυροπηγιακὴ μονὴ λέγεται ἐκεῖνη, ἐν τοῖς θεμελίσις τῆς ὁποίας εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐπήχθη σταυρὸς ἀποσταλεῖς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, πρᾶγμα, ὅπερ δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ γείνει κατὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς μονῆς· ἀφ' ἑτέρου μονὴ μὴ σταυροπηγιακὴ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γείνη σταυροπηγιακὴ μετὰ τὴν ἀνέγερσίν της¹⁾. Ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ σταυροπηγιακαὶ μοναὶ δὲν

1) Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 17ου αἰῶνος ἐν πατριαρχικοῖς γράμμασι ἡ μονὴ καλεῖται *σταυροπηγιακὴ* καὶ *πατριαρχικὴ*. Φαίνεται ὅτι ἀνοικοδομηθεῖσα τῷ 1604 ἐκ βάθρων τῆς ἐκκλησίας της, ἥτις κοί μετονομάσθη τότε τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐπήχθη πατριαρχικὸς σταυρὸς καὶ ἐγένετο *σταυροπηγιακὴ* τεθεῖσα ὑπὸ τὸν ἑλεγχον τοῦ Πατριαρχείου, διὰ τῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως γυνόμενιν. Ἴδε *Μύρτ. Ἀποστολίδου*, ἡ ἐπὶ τῆς Ροδόπης τῆς Πετροσοσιότητος μονή, η'. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλέγχου εἶχε τὸ Πατριαρχεῖον οὐ μόνον ὡς πνευματικὴ ἀρχή, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸ τὸ τυπικόν, δι' οὗ ἀνεγνωρίζετο ἐμμέσως ἡ ἐπέμβασις αὐτοῦ εἰς τὴν πιστὴν τοῦ τυπικοῦ ἐφαρμογὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κτίτορος, ἐν ἀνάγκῃ. Διότι τὸ Πατριαρχεῖον *ipso jure* ἀντικατέστη-

στερουῦνται ἕνεκα τῆς ιδιότητός των ταύτης τῶν καθιερωμένων αὐταῖς δικαιωμάτων περὶ τῆς διοικήσεώς των. Παράδειγμα παρ' ἡμῖν ἡ τῆς Ρήλας μονή, ἀλλὰ τοῦτο δυνατόν νὰ λεχθῆ καὶ περὶ πασῶν τῶν μονῶν, αἷτινες φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἐὰν δὲ δὲν εἶναι αὕτη σταυροπηγιακὴ ἐν τῇ ἀληθεὶ σημασίᾳ τῆς λέξεως, ἔτι ὀλιγώτερον εἶναι πατριαρχεικὴ, ὡς καλεῖται λ. χ. εἰς τὴν προμνημονευθεῖσαν τοῦ σεβασμιωτάτου Φωτίου ἀπὸ 2 Μαΐου ἐν. ἔ. ἐπιστολήν, δι' ἧς ἀνακοινοῦται εἰς τὸν Ἀκάκιον ἡ καθαιρέσεις του. Ἀλλὰ καὶ τὸ νέον τοῦτο ἐπώνυμον γενόμενον ἀποδεκτὸν οὐδὲν σημαίνει, διότι ἡ λέξις δὲν δύναται νὰ μεταβάλλῃ τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος καὶ νὰ μετατρέψῃ οὕτως ἢ ἄλλως εἰπεῖν μίαν ἀνεξάρτητον μονὴν εἰς πατριαρχικὴν ιδιοκτησίαν μετ' ἀπεριορίστων ἐπ' αὐτῆς δικαιωμάτων. Τὰ δικαιώματα τῆς μονῆς Βατοκόβου παραμένουσιν ἀκέραια.

Τὰ δικαιώματα ταῦτα τῆς μονῆς ἴσχυον καὶ ἰσχύουσι καὶ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ κατὰ Φεβρ. τοῦ 1870 Σουλτανικοῦ φιρμανίου διὰ τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν. Ἐν τῷ φιρμανίῳ τούτῳ ἡ μονὴ τοῦ Βατοκόβου ἀποκλείεται ἀληθῶς ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἐξαρχίας καὶ ἐπαφίεται ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου, ὅπερ δὲν ἀνεγνώρισε τότε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος φιρμάνιον· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἀναγνωρίζει πλέον τοῦτο κατὰ τι μόνον σημεῖον αὐτοῦ, τὰ δικαιώματα καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς μονῆς Βατοκόβου παραμένουσιν ἀκέραια, διότι διὰ τοῦ φιρμανίου οὐδαμῶς θίγονται τὰ ἱστορικὰ καὶ κανονικὰ δικαιώματα τῆς μονῆς, ἀλλὰ κανονίζονται ἀπλῶς τὰ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας ὑφ' οὗς ὄρους ὑφίστατο τότε ἡ μονή, εἶδομεν δὲ πῶς ὑφίστατο καὶ πῶς διωκεῖτο, μετὰ τίνων δικαιωμάτων καὶ τίνος κανονισμοῦ.

ιστ') Τελευταῖον θὰ εἶπω τὰ ἐξῆς:

Ἡ μονὴ τοῦ Βατοκόβου ἀπῆλauen ἀνεξαρτησίας καὶ ἐκέκτητο ἴδια δικαιώματα ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ἔτι πρὸ ὀκτῶ αἰώνων. Τὰ δικαιώματα ταῦτα κατεπατήθησαν καὶ ἄλλως ἐπ' ἐσχάτων, πρὸ πάντων ὅμως διὰ τῆς ἀποστολῆς ἡγουμένου ἀπ' εὐθείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰλημμένου, πρὸς δὲ οὐχὶ μέλους τῆς ἀδελφότητος. Κρίνων ἀμερολήπτως φρονῶ ὅτι πᾶς τις θὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ μονὴ τοῦ Βατοκόβου ἔχει τὸ δικαίωμα ἀμνημονεῖν ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων της νὰ μεριμνᾷ περὶ τῆς συντηρήσεώς της.

Ἔσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπόσχισιν τῆς μοναστηριακῆς ἀδελφότητος

σε τὴν Πατριαρχικὴν τοῦ Παναγίου μονήν, καταλυθεῖσαν μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἣν ὤρισεν ὁ κτίτωρ ὡς κηδεμόνα οὕτως εἰπεῖν τῆς μονῆς του πρὸς κανονικὴν λειτουργίαν αὐτῆς.

ἀπὸ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀναγνωρίσεως ὑπ' αὐτῆς τῆς δικαιοδοσίας τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, τοῦτο εἶναι ζήτημα καθαρῶς πνευματικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἀνήκει εἰς τὴν πνευματικὴν ἀρχὴν ν' ἀποφανθῇ περὶ αὐτοῦ ὀριστικῶς.

Ὡσαύτως πνευματικοῦ χαρακτῆρος εἶναι καὶ ἡ καθάρσις τοῦ νεοστί ἐκλεγέντος ἡγουμένου Ἀρχιμανδρίτου Ἀκακίου. Καὶ περὶ αὐτοῦ δικαιούται ν' ἀποφανθῇ ἡ πνευματικὴ ἀρχὴ μόνον. Περιορίζομαι μόνον νὰ συστήσω ὅσα εἶπον ἀνωτέρω περὶ τοῦ ὁποῖα τις προσωπικότης εἶναι ὀρηθεῖς ἀρχιμανδρίτης Ἀκάκιος ¹⁾.

Διατελῶ, Κύριε ὑπουργέ, μετ' ἐξαιρέτου ὑπολήψεως.

Ἐν Σοφίᾳ τῇ 15 ἡ Σεπτεμβρίου 1894

M. A. Βαλαβάνωφ.

K. Μυρτ. Ἀποστολίδης, 1934 Ἰουνίου 30

1) Ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκθέσεως ταύτης τοῦ ἀπεσταλμένου της ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐποφθαλμιωμένης ἔκπαισι ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἱστορικῆς καὶ πλουσίας μονῆς ἀνεγνώρισεν ὡς νόμιμον τὴν ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος γενομένην ἐκλογὴν τοῦ Ἀκακίου συμφώνως πρὸς τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τοῦ τυπικοῦ δικαιώματα τῆς μονῆς, ἰδρυθείσης ὡς ἀνεξαρτήτου καὶ αὐτοδιοικήτου. Ἀπέκλεισε τὰ ἐπ' αὐτῆς ἀπεριόριστα δικαιώματα τοῦ Πατριαρχείου, μεταβαλόντος τὴν μονὴν εἰς ἰδιοκτησίαν του καὶ διοικοῦντος δι' ἀπεσταλμένου του αὐτὴν αὐθαίρετως, ἀναγνωρίζουσα μόνον τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μονῆς, ἣτις καὶ αὐτὴ ἔπαυσεν ὑφισταμένη, ἀφοῦ ἡ ἀδελφότης ὁμοφώνως (!) καὶ ἐκουσίως (!) προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἐξαρχίαν. Ἡ δ' Ἐξαρχία εὐμενῶς ἀποδεξαμένη εἰς τοὺς κόλπους της τὴν ἀποσχισθεῖσαν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριαρχείου ἀδελφότητα, ἐκπροσωποῦσαν τὴν μονὴν, ἀφῆκεν ὡς ἡγοῦμενον ἐπὶ τινὰ χρόνον τὸν Ἀκάκιον, οὐδαμῶς λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος καθάρσιν του, ἣν ἔκρινεν ὡς ἄδικον, μερληπιτικὴν καὶ ἐμπαθῆ. Πᾶσαι οἱ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν διαμαρτυρία τοῦ τε Πατριαρχείου καὶ τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως περὶ ἐπαναφορᾶς τῆς μονῆς εἰς τὴν προτέραν της κατάστασιν, εἰς ἣν ἀπὸ αἰῶνων διετέλει, ἀπέβησαν ἄκαρποι. Οὕτω ἡ μονὴ περιήλθεν εἰς τοὺς Βουλγάρους. Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἡ μονὴ ἐξηρετήθη ὑπὸ τῆς ἐν Σοφίᾳ ἱεράς Συνόδου, ἣτις ἔκτοτε διοικεῖ αὐτὴν δι' ἡγουμένου ὀριζομένου ὑπ' αὐτῆς. Τὸ διαιτητικὸν τῆς Χάγης δικαστήριον, οὐ ἐξητήθη ἡ διαιτησία ἐπὶ τῶν διαφωνιῶν τῆς μικτῆς ἐπιτροπείας, τῆς ὀρισθείσης κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Neilly ἀτὸ 14]29 Νοεμβρ. 1919 περὶ ἐκουσίας ἀμοιβαίας ἀντολλαγῆς τῶν Ἑλλήνων κατοίκων Βουλγαρίας καὶ Βουλγάρων Ἑλλάδος πρὸς ἀποζημίωσιν τῆς καταλειφθείσης ἀκινήτου περιουσίας των, ὡς καὶ τῆς τῶν διαλυθεισῶν Ἑλληνικῶν ἐν Βουλγαρίᾳ κοινοτήτων καὶ μονῶν, καταλειφθείσης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἔκρινε τὴν μονὴν τοῦ Βατσκόβου ὡς Ἑλληνικὴν, ἀνήκουσαν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Ἑλληνικὴν κοινότητα Στενιμάχου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΑΓΧΙΑΛΟΥ

Εισαγωγικόν Σημείωμα. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἐμφανίσεώς του ὁ Χριστιανισμὸς, κηρυχθεὶς διὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐν Μακεδονίᾳ 1), ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς πολλὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Θράκης, τὰς τε παραλίας ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας ἐκείνης, αἵτινες ἐπὶ τρεῖς σχεδὸν αἰῶνας εἶχον ὑποκύψει εἰς τὸν Ἑλληνορωμαϊκὸν πολιτισμὸν. Ἐνωρὶς δ' ἐκεῖ ἰδρύθησαν ἐκκλησίαι κατὰ πάντα ὀργανωμέναι μετὰ ἐπισκόπων καὶ τοῦ ἄλλου κλήρου, συνερχομένου εἰς συνόδους, μετέχουσαι τοῦ κοινοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου, ὅστις ἐξεδηλοῦτο εἰς τὴν παθητικὴν ἄμυναν κατὰ τῆς κυριαρχούσης πολυθείας καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν πρώτων αἰρέσεων. Περί τὰ μέσα ἤδη τοῦ β' αἰῶνος ὀργανωμέναι ἐκκλησίαι ἀναγράφονται ἐν Ἀγχιάλῳ, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου, καὶ ΒΔ. ἐκείνης ἐν Δεβελτῳ (σημ. Δαβουτλή), στρατιωτικῇ ρωμαϊκῇ ἀποικίᾳ εἰς τὴν μεσόγαιαν πρὸς τὸν Αἴμον. Ταύτης τῆς Δεβελτοῦ ὁ ἐπίσκοπος Αἴλιος Πούπλιος Ἰούλιος, ἐν ἐπιστολῇ τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Σαραπίωνος (198-212) φέρεται μαρτυρῶν περὶ τῆς κατὰ τῶν αἰρετικῶν Μοντανιστῶν δράσεως τοῦ πρό τιος τότε ἀποθανόντος ἐπισκόπου Ἀγχιάλου Σωτᾶ, γράψας «Ζῆ ὁ Θεὸς ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι Σωτᾶς ὁ μακάριος ὁ ἐν Ἀγχιάλῳ ἠθέλησε τὸν δαίμονα τὸν Πρισκίλλης ἐκβαλεῖν, καὶ οἱ ὑποκριταὶ οὐκ ἀφῆκαν» 2). Ἡ αἵρεσις τοῦ Μοντανοῦ ἐκ Φρυγίας, ὅπου τὸ πρῶτον ἐνεφανίσθη, διεδόθη καὶ ἐν Θράκῃ διὰ τῶν δύο ἀμέσων ἀκολούθων αὐτοῦ γυναικῶν, Πρίσκας ἢ Πρισκίλλης καὶ Μαξιμίλλης (περὶ τὸ 160), αἵτινες παρίστων ἑαυτὰς ὡς προφήτιδας 3). Ἐκ τῆς παλαιάτης ταύτης μαρτυρίας τοῦ Αἰλίου Ἰουλίου μεταγενεστέρα—ἴσως τοῦ ε' αἰῶνος—παράδοσις ἐδημιούργησεν ὄλην σύνο-

1) Ἀποστ. Πράξ. 16,11—17,2.

2) Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. γ. 19,3 ἐκδ. Dintorf. 1890.

3) Περὶ αὐτῶν καὶ τοῦ Μοντανοῦ βλ. L. Duchesne Histoire ancienne de l' Eglise t. I (1923) p. 270—284.

δον ἐκ 13 Θρακῶν ἐπισκόπων ἐν Ἀγχιάλῳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μακαρίου Σωτᾶ. Οὕτως ὁ Papyrus ἐν τῷ Libello synodico γράφει ὅτι «Ἱερωτάτη σύνοδος συνήλθεν ὑπὸ τὸν ἀγιώτατον ἐπίσκοπον Σωτᾶν τῆς ἐν Θράκῃ Ἀγχιάλου μετὰ δώδεκα ἄλλων ἐπισκόπων, ἤλεγξε τὰς πλάνας Θεοδότου τοῦ σκυτέως ¹⁾, τοῦ Μοντανοῦ καὶ τῆς Μαξιμίλλης καὶ κατεδίκασεν αὐτούς» ²⁾.

2. Ἄν τις πιστεύσῃ τὴν παράδοσιν περὶ τῆς ἀγίας Σεβαστιανῆς, ἑορταζομένης τὴν 7 Ἰουνίου καὶ 16 Σεπτεμβρίου, καὶ ἥς τὸν βίον ἐξέδωκαν οἱ Βολλανδισταὶ ³⁾, τὸ Εὐαγγέλιον εἶχε κηρυχθῆ καὶ εἶχεν ὁπαδοὺς ἐν Ἀγχιάλῳ ἤδη περὶ τὰ τέλη τοῦ α'. αἰῶνος· διότι ἡ παράδοσις αὕτη λέγει ὅτι «ἐξεληθοῦσα ἡ ἀγία Σεβαστιανὴ εἰς Ἀγχιάλον καὶ εὐροῦσα μαθητὴν τοῦ ἀγίου Παύλου, ὀνόματι Θεοφάνιον, ἠσπάσατο αὐτὸν σὺν τοῖς ἀδελφοῖς». Ἐν Ἀγχιάλῳ οὐδεμία ἀπήχησις διεσώθη οὔτε τῆς παραδόσεως ταύτης οὔτε τῶν ἐν αὐτῇ ἀπαντῶντων ὀνομάτων. Ἡ ὀργάνωσις ὁμῶς τῆς ἐν αὐτῇ Χριστιανικῆς κοινότητος εἰς ἐπισκοπὴν ἤδη ἀπὸ τοῦ β'. αἰῶνος εἶνε ἀναμφισβήτητος ἕκ τε τῆς ἀνωτέρω παρατεθείσης ἀσφαλοῦς ἐκ τοῦ αἰῶνος ἐκείνου μαρτυρίας τοῦ Αἰλίου Ἰουλίου, ἦν περιέσωσεν ὁ Ἀντιοχείας Σαραπίων καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ Εὐσέβιος, καὶ ἐκ τῆς συμμετοχῆς τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς εἰς τὸν καθόλου βίον τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τοῦ νεωτάτου καταλόγου τῶν ἐν τῇ Α'. Οἰκουμηνικῇ Συνόδῳ (325) παραστάντων ἐπισκόπων φαίνεται ὅτι καὶ ἡ Ἀγχιάλος ἀντεπροσωπεύθη ἐν Νικαίᾳ ⁴⁾. Μετὰ 18 δὲ ἔτη κατὰ τὰς περὶ τοῦ Μ. Ἀθανασίου συνόδους ἐν Σαρδικῇ καὶ Φιλιππουπόλει (343) παρέστη ὁ Ἀγχιάλου Τιμόθεος ⁵⁾, ὡς καὶ ἐν τῇ Β' Οἰκουμηνικῇ Συνόδῳ (381) ὁ Σεβαστιανός ⁶⁾. Πάντα ταῦτα πείθουσιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία Ἀγχιάλου καὶ διὰ τὴν ἀρχαιότητα αὐτῆς καὶ διὰ τὴν γειτονίαν πρὸς τὸ κέντρον καὶ τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου, ὅποιον κατέστη ἀπὸ τοῦ δ'. αἰῶνος ἡ Κωνσταντινούπολις, μετεἶχε διὰ τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς τοῦ καθόλου βίου τῆς ἐκκλησίας.

3. Ἐν τῇ μακρᾷ ὁμῶς ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγχιάλου

1) Περὶ τούτου «πρώτου εἰπόντος ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν» βλ. Εὐσεβ. ἹΕ. Ἱστ. γ, 28,6.

2) Mansi Conciliorum Collectio amplissima t. I. col. 723.

3) H. Delehaye: Proylaecum ad Acta Sanctorum Novembris col. 50 καὶ ἐν Acta SS. Junii VII.

4) Wl. N. Bénéchévitch: Κατάλογος τῶν ἐν Νικαίᾳ πατέρων (ρωσ.).

5) Feder: Studien zu Hilarius von Poitiers. Vien 1911 p. 91 n. 72.

6) Mansi t. III. c. 572 καὶ Le Quien: Oriens Christianus t. I. p. 1190.

υπάρχουσι πολλά κενά, ὡς τοῦτο παρατηρεῖται καὶ περὶ ὄλων τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, τῶν τε μικρότερων καὶ αὐτῶν τῶν μεγίστων καὶ πατριαρχικῶν ¹⁾). Ἀπὸ τοῦ πτωχοῦ καταλόγου τοῦ *Le Quien* ²⁾ καὶ τοῦ μακαρίτου Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου Ἀλεξούδη ³⁾ μέχρι τοῦ πρὸ 23 ἐτῶν δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ *S. Vaillhé* ⁴⁾, ὁ κατάλογος τῶν ἐπισκόπων Ἀγχιάλου σπουδαίως ἐπλουτίσθη καὶ συνεπληρώθη· σήμερον δ' ἀπετελέσθη σειρὰ ὅλη 49 ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν αὐτῆς, διὰ τῆς δημοσιεύσεως πολυπληθῶν ἐγγράφων περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου, τῶν διαφορῶν μονῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν. Τὰ υπάρχοντα εἰσέτι κενὰ παρατηροῦνται, ὡς συνήθως, εἰς τὴν πρὸ τῆς Ἀλώσεως περίοδον καὶ τοὺς δύο πρώτους μετ' αὐτὴν αἰῶνας.

4. Ἐπισκοπὴ οὖσα κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ Διοικήσει ἢ Ἐπαρχίᾳ Λιμιμόντου ⁵⁾, περὶ τὸ 630 ἀναγράφεται ὡς ἀνεξάρτητος ἀρχιεπισκοπὴ τῆς διοικήσεως Ροδόπης, ἐξαρτωμένη ἀμέσως ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Κηπόλεως ⁶⁾, ὡς 52α ἐπαρχία, τῆς Μεσημβρίας ἀναγραφομένης ὡς 67ης ⁷⁾. Ἐκ τῆς εἰς Λέοντα τὸν Σοφὸν ἀποδιδομένης «Διατυπώσεως» τοῦ δεκάτου αἰῶνος ⁸⁾ ἢ Ἀγχιάλος καὶ ἡ Σωζούπολις ἐλλείπουσιν ⁹⁾, ἀναγράφεται ὁμοίως ἡ Μεσημβρία ὡς ἀρχιεπισκοπὴ. Ἐν ταῖς «Ἀναγραφαῖς» τοῦ 19. αἰῶνος ἐλλείπουσιν ἢ τε Ἀγχιάλος καὶ ἡ Μεσημβρία, οἱ δὲ ἐπίσκοποι Σωζουπόλεως, Ἀγαθοπόλεως, Δεβελτοῦ, Τραβίζυρος, Καράβου. Βουκέλλων, Προβάτου, Σκοπέλλου, Βρού-

1) Εἶνε γνωστὸν ὅτι καὶ τῶν ἐπισκόπων τοῦ Βυζαντίου ὁ κατάλογος τῶν πρώτων 3 αἰῶνων συνεπληρώθη βραδύτερον, καὶ τὰ ὀνόματα καὶ ἡ σειρὰ καὶ ὁ χρόνος τῆς ἀρχῆς τῶν πρώτων 15 ἐπισκόπων τῆς Ρώμης ὑπόκεινται εἰς πολλὴν ἀμφισβήτησιν.

2) *Le Quien: Oriens Christianus t. I p. 1189—1192.*

3) Τὸ ἀξιόλογον ἀλλ' ἀτελές ἔργον τοῦ Ἀλεξούδη περὶ τῶν πατριαρχῶν καὶ ἐπισκόπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Νεολόγῳ» Κηπόλεως ἀπὸ τοῦ 1890 καὶ ἐξῆς.

4) Ἐν *Dictionnaire d' Histoire et de Géographie ecclésiastique. Paris 1914. t. II, col 1151—1153* ἐν λ. *Anchialos*.

5) *G. Parthey: Hieroclis Synecdemus et Notitiae Graecae episcopatum.* Ὁ Συνέκδημος τοῦ Ἱεροκλέους ἐγράφη πρὸ τοῦ 535 (βλ. *Krumbacher—Σωτηριάδου: Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας τ. Β' σ 22*)· δὲν ἀναγράφονται δ' ἐν αὐτῷ οὔτε ἡ Μεσημβρία οὔτε ἡ Ἀπολλωνία (Σωζούπολις).

6) Ψευδ. Ἐπιφανίου ἐκθεσις παρὰ *Gelzer: Ungedruckte undungenügend veröffentlichte Texte d. Notitiae episcopatum p. 535 n. 59.*

7) *Parthey* αὐτ. σ. 58 καὶ 59 καὶ 73, ἔνθα μετὰ τῆς Μεσημβρίας εἶνε ἠνωμένη καὶ ἡ Σωζούπολις.

8) *Parthey* αὐτ. σ. 100.— 9) *Parthey* αὐτόθι.

σεως, Βουλγαροφύγου καὶ Τζωϊδος τάσσονται ὑπὸ τὸν Ἀδριανουπόλεως ¹⁾. Ἐν τῇ μετὰ ταύτην 4ῃ Ἀναγραφῇ περὶ Ἀγχιάλου σημειοῦται ὅτι «πρότερον ἦν ἠνωμένη τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Μεσημβρίας. Αὐτῆς δὲ τιμηθείσης εἰς Μητρόπολιν, ἐγένετο καὶ ἡ Ἀγχιάλος ἀρχιεπισκοπῇ ²⁾», καὶ ἀπεσπάσθησαν ἡ μὲν Μεσημβρία εἰς τὴν Διοίκησιν Αἰμιμόντου, ὑπαχθεῖσα εἰς τὸν Ἀδριανουπόλεως ³⁾, ἡ δὲ Ἀγχιάλος εἰς τὴν τῆς Ροδόπης ὡς ἀρχιεπισκοπῇ ⁴⁾· ἐπὶ δὲ Ἀνδρονίκου β' τοῦ Παλαιολόγου (1282—1328) προήχθη εἰς Μητρόπολιν καὶ τοιαύτη παρέμεινε μέχρι τῆς καταστροφῆς αὐτῆς τῷ 1906 ⁵⁾.

5. Ἡ μέχρι τῆς δ' Σταυροφορίας σπουδαιότης τῆς Ἀγχιάλου ὡς τοῦ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πολεμικοῦ λιμένος τῆς αὐτοκρατορίας, μετὰ δὲ τὸν περιορισμὸν πρὸς Β. καὶ ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ ἐν ταῖς νήσοις τῶν κτήσεων τοῦ Κράτους, ἡ ἄμεσος γειτονία αὐτῆς πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ἐξηγεῖ τὴν συχνὴν παρουσίαν τοῦ μητροπολίτου αὐτῆς ἐν τῇ ἐνδημούσῃ Συνόδῳ τῆς Κπόλεως. Ἐν τούτῳ σημειωτέος πλὴν ἄλλων Σωφρόνιος ὁ α' μετασχὼν τῆς ἐξ εἴκοσι μητροπολιτῶν ἀντιπροσωπείας τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐν Φερράρα καὶ Φλωρεντία πρὸς ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν Συνόδῳ τοῦ 1438—1439 καὶ διατελέσας πιστὸς παραστάτης τοῦ προμάχου τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῇ Συνόδῳ ἐκείνῃ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ ⁶⁾. Μετὰ δὲ τὴν Ἀλωσιν, ὅτε ἡ Ἀγχιάλος κατέστη σπουδαῖον κέντρον τῆς διασκορπισθείσης Βυζαντινῆς Ἰστοκρατίας, ὁ μητροπολιτικὸς αὐτῆς θρόνος ἀπέβη περιζήτητος· εἰς αὐτὴν ἀπεστέλλοντο ἐκλεκτοὶ ἀρχιερεῖς, οἱ δὲ κάτωκοι αὐτῆς ἦσαν περὶ τοῦτο ἀπαιτητικοί. Οὕτω π. χ. ἔτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1400, βραδύνοντος τοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου νὰ πληρῶσῃ τὴν χρεῦουσαν μητρόπολιν Ἀγχιάλου, οἱ προύχοντες μετὰ τοῦ κλήρου διὰ γράμματος ἀπήτησαν τοῦτο, ὑποδείξαντες μάλιστα καὶ ἴδιον ὑποψήφιον, τὸν συμπολίτην αὐτῶν ἱερομόναχον Ἰσίδωρον. Ὁ Πατριάρχης ἀποκρινόμενος παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῶν μητροπολιτῶν ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τῆς Συνόδου, ἣτις ὥριζε τρεῖς ὑποψηφίους, ἐξ ὧν ὁ πατριάρχης ἐξέλεγε τὸν καταλληλότερον· διὸ παραπέμπει αὐτοὺς εἰς τὴν Σύνοδον, ὑποσχόμενος, ἂν μεταξὺ τῶν ὑπὸ ταύτης ὑποδειχθησομένων συμπεριληφθῇ καὶ ὁ Ἰσίδωρος, τοῦτον

1) Parthey σ. 123—124.— 2) Parthey σ. 135.— 3) Parthey σ. 160.— 4) Parthey σ. 153 καὶ 164.

5) Parthey αὐτ. σ. 235.

6) Ἄδαμ, Ν. Διαμαντοπούλου : Μάρκος ὁ Εὐγενικός καὶ ἡ ἐν Φλωρεντία Σύνοδος 1899 σ. 89.

αὐτός νά ἐκλέξη 1). Ὅτε τῷ 1836 ἡ Σύνοδος μετέθηκε τὸν Ἀγχιάλου Σωφρόνιον β΄ εἰς Ἐρσέκιον, ἀντικαταστήσασα αὐτὸν διὰ τοῦ Δημητριάδος Νεοφύτου, οἱ Ἀγχιαλίται ἐπέμειναν καὶ ἐπέτυχον νά παραμείνῃ ὁ ὑπ' αὐτῶν ἀγαπώμενος Σωφρόνιος μέχρι τοῦ 1847, τοῦ Νεοφύτου ὡς πρώην Ἀγχιάλου μετατεθέντος εἰς Σωζούπολιν 2). Ἐκ τῶν κοσμησάντων τὸν θρόνον τῆς Ἀγχιάλου πολλοὶ ἀρχιερεῖς διέπρεψαν καὶ κατὰ τὴν αὐτόθι ποιμαντορίαν των καὶ ἐν τῷ καθόλου βίῳ τῆς Ἐκκλησίας. Πλὴν τοῦ ἁγίου Σωτᾶ καὶ τοῦ Σωφρονίου α΄, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγράψαμεν, Παρθένιος ὁ α΄ καὶ Βασίλειος ὁ β΄. ἔγιναν καὶ Οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι. Παρθένιος ὁ β΄. ἦτο πρότερον Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης λαβὼν τὴν Ἀγχιάλον «προεδρικῶς». Βασίλειος ὁ α΄. ὁ εἶτα γενόμενος προτελευταῖος μητροπολίτης Σμύρνης διεκρίθη διὰ τὴν διοικητικὴν του ἰκανότητα, τὴν σοφίαν καὶ φιλομουσίαν καὶ τοῦ βίου τὴν ἀγιότητα.

6. Ἡ ἐπαρχία Ἀγχιάλου εἰς παλαιότερους χρόνους περιελάμβανε 54 χωρία καὶ κωμοπόλεις καὶ τὰς πόλεις Ἀγχιάλον καὶ Πύργον. Συνορεύουσα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν πρὸς τὰ ΒΔ. μετὰ τῆς ἐπαρχίας Πρεσθλάβας περιῆλθε τῷ 1636 πρὸς αὐτὴν εἰς προστριβάς ἐπὶ τοῦ ΠΚ. Νεοφύτου Γ΄, ὅτε διὰ πράξεως τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπεστράφησαν εἰς τὸν Ἀγχιάλου Μητροφάνη τὰ παρανόμως ὑπὸ τοῦ Πρεσθλάβας κατεχόμενα χωρία Τσαλη-καβάκ, Σεμέντοβο καὶ Κλίνοβο 3). Τὰ πλεῖστα τῶν χωρίων τούτων ἦσαν βουλγαρόφωνα, ἀλλὰ πιστὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ πατριαρχείου, ἐξ οὗ καὶ κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τοῦ βουλγαρικοῦ Σχίσματος ἡ ἐπαρχία Ἀγχιάλου, ὡς καὶ ἡ τῆς Μεσημβρίας, Σωζουπόλεως καὶ Βάρνης, δὲν περιελήφθη εἰς τὴν δημιουργηθεῖσαν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν.

7. *Ἐπίσκοποι καὶ Μητροπολίται Ἀγχιάλου.*—1. *Σωτᾶς*—ἅγιος, περὶ τὸ 170 ἔτος. Μνημονεύεται ὑπὸ Εὐσεβίου Ἐκκλ. Ἱστορ. ν, 19,3. βλ. ἀνωτ. § 1.

2. *Τιμόθεος.* 343—344. Παρῆν ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Σαρδικῆς-Φιλιππούπολεως, περὶ ἧς βλ. L. Duchesne: *Histoire ancienne de l'Église* t. II. p. 215—232 καὶ P. Batiffol: *La paix Constantinienne* p. 433—440. βλ. ἀνωτ. § 2.

3. *Σεβαστιανός.* 381. Παρῆν ἐν τῇ Β΄ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ. Mansi III c. 572. *Le Quien* I p. 1190.

4. *Σαββάτιος.* 459. Ὑπέγραψε τὴν ἐπὶ ΠΚ. Γενναδίου α΄ πρῶξιν

1) Miklosich-Müller: *Acta Patriarchatus Constantinopolitani* t. II. p. 345—347.

2) Ἐκκλησ. Ἀλήθεια ἔτος 2 σ. 332.

κατὰ Σιμωνιακῶν, φερόμενος μετὰ τὸν ἐπ. Κῶ Ἰουλιανόν, τὸν γνωστὸν ἔμπιστον λεγαῖτον τοῦ πάπα Λέοντος α'. ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι Δ'. Οἴκουμ. Συνόδῳ. Mansi VII. c. 920. Le Quien p. 1190.

5. **Παῦλος α'**. 553. Παρῆν ἐν τῇ Ε'. Οἴκουμ. Συνόδῳ ἐπὶ ΠΚ. Εὐτυχίου, ὑπογράφας «Παῦλος ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος πόλεως Ἀγχιάλου ὁμοίως (ὑπέγραψα)». Mansi IX. c. 396.

6. **Ἰάκωβος**. Ἐπὶ ΠΚ. Ταρασίου (784—806).

7. **Νικόλαος**. 879. Παρῆν ἐν τῇ ἐπὶ Μ. Φωτίου Η'. Οἴκουμ. Συνόδῳ (879 - 880) ὑπογράφας «Νικόλεως Ἀγχιάλου». Mansi XVII c. 376.

8. **Στέφανος**. 1166—1170. Ὑπέγραψεν εἰς Πρακτικά δύο Συνόδων: τῷ 1166 καὶ 30 Ἰανουαρίου 1170 ἐπὶ ΠΚ. Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου κατὰ τοῦ προκατόχου τούτου Λουκά Χρυσοβέργη. Allatius: De consensu. Spiritus Sancti p. 690. πρβλ. καὶ Chalandon: Les Comptes t. II. p. 651.

9. **Μιχαὴλ ὁ τοῦ Ἀγχιάλου**, ὁ γενόμενος Οἶκ. Πατριάρχης, ὅτε πρέπει ν' ἀναγραφῆ πρό τοῦ Στεφάνου. Οὕτως ἐκλαμβάνει ὁ Vaillé (ἐν Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastique t. II. p. 1512) τὰ περὶ τοῦ ΠΚ. «Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου» ἢ «τοῦ Ἀγχιάλων» ὡς φέρεται ἐν ἀποσπάσματι πράξεως τοῦ πατριάρχου τούτου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Πυργίου Κωνσταντῖνον Σπανόπουλον (Α. Π. Κεραμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολ. Σταχυολογίας τ. Α'. σ. 460—461). Τοιαύτη ὁμως ἐξήγησις τοῦ «ὁ τοῦ Ἀγχιάλου» ἀντὶ τοῦ «ἀπὸ Ἀγχιάλου» εἶναι ἄνευ προηγουμένου ἢ καὶ μεταγενεστέρου παραδείγματος. Τὸ ἄρθρον «τοῦ» ἄγει εἰς τὴν ὑπόθεσιν μήτοι πρόκειται περὶ τοῦ Μιχαὴλ τούτου ὡς συγγενοῦς ἢ ἀναστήματος ἐπιφανοῦς τινος τότε μητροπολίτου Ἀγχιάλου ἢ καὶ ἀπλῶς ἐξ Ἀγχιάλου καταγομένου.

10. **Ἰωάννης**. Ἐπὶ ΠΚ. Γεωργίου Ξιφιλίνου (1191—1198), ἐφ' οὗ ὑπέγραψε συνοδικὴν πράξιν.

11. **Ἰωσήφ**. 1381. Φέρεται ὑπογεγραμμένος εἰς ἀφορισμὸν κατὰ τοῦ ἐπ. Περιθεωρίου, ἐπὶ ΠΚ. Νείλου. Miklosich et Müller Acta P. C. - ni t. II. p. 39.

12. **Συφρόνιος α'**. 1438. Παρῆν ἐν τῇ ἐν Φερράρα καὶ Φλωρεντία ἐνωτικῇ Συνόδῳ, ὡς μέλος τῆς δεκαμελοῦς ἐξ ἀρχιερέων καὶ ἄλλων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν πρὸς τοὺς Λατίνους συζητησιν (Συρόπουλος Vera historia etc. γ. 6, 120, 14, 134, 16, 137, VI 13, 160. Ἀδ. Ν. Διαμαντοπούλου: Μάρκος ὁ Εὐγενικός καὶ ἡ ἐν Φλωρεντία Σύνοδος. Ἀθηναί 1899 σ. 78, 89). Τοῦτον ὁ Vaillé ἀναγράφει μόνον ὡς ὑπογράφαντα τὰ Πρακτικά τῆς ἀνυπάρκτου συνόδου τοῦ 1450 καὶ τῆς τοῦ 1467, παραπέμπων εἰς τὸν Allatium de con-

sensu. Sp. Sancti p. 1388. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀναγράφει αὐτὸν καὶ ὁ Σάρδεων Γερμανὸς ἐν «Θρακικοῖς» Η΄ σ. 121 πρβλ. καὶ «Ὁρθοδοξίαν» Η΄. 315, 345.

13. Ἰγνάτιος. 1474—1477. Σάρδεων Γερμανοῦ: Συμβολὴ εἰς τοὺς πατριαρχικοὺς καταλόγους ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως καὶ ἔξης. Κπολις 1935 σελ. 16 «Ὁρθοδοξία» αὐτ. σ. 320 καὶ Ἐπ. Σταματιάδου: Ἐκκλησ. Σύλλεκτα. Σάμος 1891 σελ. 14.

14. Νεόφυτος α΄. 1484—1497. Κατὰ Ἠλ. Ἀλεξανδριδην, συμπληρώσαντα τοὺς Καταλόγους τοῦ Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου.

15. Ἰωαννίκιος. 1523. Κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀλεξανδριδην.

16. Ἀνάκιος. 1561. Ὑπογράφει πρᾶξιν πολυμελοῦς τοπικῆς ἐν Κπόλει συνόδου, ἣτις ἀνεγνώρισε τὸν βασιλικὸν τίτλον τοῦ ἐν Μόσχᾳ τσάρου Ἰωάννου δ΄ τοῦ Κεραυνοῦ, ὡς γνησίου διαδόχου τοῦ ἁγ. Βλαδιμήρου, ἀνεγνωρισμένου ὑπὸ τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου β΄. Regel Analecta Byzantinorussica p. 79.

17. Ξενοφῶν—1565. Ὑπέγραψε τὴν Πρᾶξιν τῆς καθαιρέσεως τοῦ ΠΚ. Ἰωάσαφ β΄. τοῦ Μεγαλοπρεποῦς, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1565. M. Crusii Turcograecia p. 172.

18. Θεόληπιτος—1590. Ἐπὶ ΠΚ. Ἱερεμίου β΄. Regel, ἐνθ΄ ἄνωτ. p. 89.

19. Ἀθανάσιος. 1593—1609. Miklosich-Müller: Acta et Diplomata P. C.—ni V. p. 461 ἐπὶ Πράξεως τοῦ 1596. Α. Π. Κεραμέως ἐν Μαυροκορδατείῳ Βιβλιοθήκῃ τ. Α΄. σ. 121. Κπολις 1891. Πατρ. Κῶδ. Α΄. 23.47.

20. Παρθένιος; α΄. 1609—1623. Διάδοχος τοῦ Ἀθανασίου (Γενναδίου Ἡλιουπόλεως: Φωτίειος Βιβλιοθήκῃ τ. I. σ. 80—81 κατὰ τὸν Πατρ. Κῶδ. Α΄. 47 πρβλ. καὶ τ. II σ. 6) ἐπὶ τῆς β΄ πατριαρχείας Νεοφύτου β΄. (1608—1612). Τῷ 1614 ὑπογράφει πρᾶξιν περὶ τινῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Φιλίππων (Πατρ. Κῶδ. Α΄. 70), τῷ 1616 πρᾶξιν περὶ ὁρίων τῆς ἐπαρχίας Ἀμασειᾶς (Πατρ. Κῶδ. Α΄. 31 ἐν Φωτ. Βιβλ. I. σ. 81 σημ. 15 πρβλ. καὶ Πατρ. Κῶδ. Α΄. 13, 49, 70, 74, 75, 77, 103, Β΄. 23). Τὴν 19 Ἰουνίου 1623 μετετέθη εἰς Ἀδριανούπολιν (É. Legrand: Bibliographie hellénique au XVII siècle t. I p. 192 καὶ t. IV p. 341 καὶ 345 πρβλ. καὶ Ἐκκλησ. Ἀλήθειαν 2 σ. 229. Ὁ Σάθας ἐν Μεσ. Βιβλιοθήκῃ τ. 3, σ. 563 ἐσφαλμένως χρονολογεῖ ὑπόμνημα αὐτοῦ ὡς «πρώην Ἀρχιάλου»). Τῷ 1639, εἰς τὴν ταραχώδη καὶ τραγικὴν ἐποχὴν τοῦ Πατριαρχείου Κπόλεως (πρὸ ἐνός ἔτους ἔπνιξαν Κύριλλον τὸν Λούκαριν καὶ καθήρεσαν καὶ ἔπνιξαν Κύριλλον τὸν Κονταρῆν) «ἔπεισαν τὸν Ἀδριανουπόλεως κύριον Παρθένιον, τὸν πρότερον χρηματίσαντα καὶ Ἀρχιάλου» κατὰ τὸν Πατρ. Κατάλογον Φι-

λίππου τοῦ Κυπρίου, ἐν Bandurī Imperium Orientale t. I, p. 248) ν' ἀνέλθη εἰς τὸν πατρ. θρόνον, γέρων ἤδη, καὶ ἀπὸ τριακονταετίας ἀρχιερεὺς (Φωτ. Βιβλ. τ. I, σ. 80—81).

21. **Χριστοφόρος**. 1623—1628 ἀπὸ ἱερομονάχου ἐξελέγη εἰς διαδοχὴν τοῦ Παρθενίου α'. κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1623, ὅτε κατ' Αὐγουστον ὑπέγραψε σιγίλλιον τοῦ ΠΚ. Ἀνθίμου β'. περὶ ἐνώσεως τῶν ἐπαρχιῶν Μηδείας καὶ Σωζουπόλεως (Πατρ. Κῶδ. Α'. 137 κατὰ Σάρδεων Γερμανὸν ἐν «Θρακικοῖς» ΣΤ' σ. 97—98) καὶ κατ' Ἀπρίλιον 1624 ἐπὶ ΠΚ. Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Γάνου καὶ Χώρας Ἰωαννικίου (Πατρ. Κῶδ. Α'. 333 πρβλ. Ἐκκλ. Ἀλήθειαν 2, σ. 668). Τῆ 27 ἰαν. 1628 μετετέθη εἰς Φιλιππούπολιν διαδεχθεὶς τὸν καθαιρεθέντα Μελέτιον (Ἐκκλ. Ἀλήθεια αὐτ. σ. 669). Ἀπέθανεν ἐν Φιλιππουπόλει τῷ 1636.

22. **Μητροφάνης**. 1628 ἀπὸ Σωζοαγαθοπόλεως ἐξελέγη 27 ἰαν. 1628 (Νομικὴ Συναγωγὴ σ. 204 καὶ Σάθας Μ. Βιβλ. τ. 3 σ. 566 καὶ Σάρδεων ἐν «Θρακικοῖς» Η'. σ. 118). Ἀναφέρεται κατὰ Ἰούνιον 1630, Ὀκτώβριον 1632, Σεπτέμβριον 1638 εἰς σιγίλλιον τοῦ ΠΚ. Νεοφύτου Γ'. περὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἀγχιάλου τῶν χωρίων Τσαλη-καβάκ, Σεμέντοβο καὶ Κλίνοβο, παρανόμως κατεχομένων ὑπὸ τοῦ Πρεσθλάβας (Πατρ. κῶδ. Α'. 242—243 καὶ ἐν Φωτ. Βιβλιοθήκη I σ. 159—161) καὶ Ἰούλιον 1639 (Α. Π. Κεραμέως: Ἀνάλεκτα Ἱεροσολ. Σταχυολογίας τ. IV, σ. 104).

23. **Ἰωακείμ α'**. 1653—1662. Ἀναφέρεται, ἄγνωστον ἂν διαδεχθεὶς τὸν Μητροφάνη, κατὰ Δεκέμβριον 1653 (Ἑλλην. Φιλολογικὸς Σύλλογος ΚΠ. τόμ. 20ὸς σ. 104), τὸν δὲ Ἰούνιον τοῦ 1662 ὑπογράφει τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ΠΚ. Διονυσίου Γ' τοῦ Βαρδαλῆ (Ἐκκλ. Ἀλήθεια II, σ. 698). Ἀπέθανε πρὸ τῆς 24 Ἰουλίου 1662.

24. **Κάλλιστος** 1662—1671. Ἀπὸ ἱερομονάχου καὶ Μ. πρωτοσυγκέλλου, ἐξελέγη τὴν 26 Ἰουλίου 1662 εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀποθανόντος Ἰωακείμ (Πατρ. Κῶδ. Α'. 425. Νομικὴ Συναγωγὴ σ. 269. Σάθας Μ. Βιβλ. τ. 3, σ. 596. Ἐπετηρὶς Βυζ. Σπουδῶν Θ'. σ. 259 καὶ Β. Μυστακίδης ἐν Ἐπ. Βυζ. Σπουδ. IB. σ. 151).

25. **Παρθένιος β'**. 1671—1672 πρῶτην ΠΚ. Παρθένιος ὁ Δ' ὁ Μογιλάλος, ὁ πεντάκις γενόμενος πατριάρχης κατὰ τὴν οἰκτρὰν ἐκείνην περίοδον τοῦ Οἴκ. Θρόνου, ὅτε εἰς μίαν εἰκοσιπενταετίαν (1651—1676) ἐπατριάρχευσαν ὅλοι ἔνδεκα, ὧν ὁ μὲν Κύριλλος Γ' καὶ Παΐσιος Α' δις, ὁ δὲ Παρθένιος Δ' καὶ Διονύσιος Δ' πεντάκις ἑκάτερος, ἔλαβε δ' ὁ Παρθένιος τῷ 1671 τὴν 17 Ἰανουαρίου μετὰ τὴν τρίτην του πατριαρχίαν τὴν Ἀγχιάλου «προεδρικῶς» κατὰ Σάθαν (Μ. Βιβλ. τ. 3 σ. 602) κατὰ δὲ Σάρδεων Γερμανὸν τῷ 1677 ποιμάνας,

κατ' αὐτὸν «ἄγνωστον μὲν πόσον χρόνον ἀλλὰ πιθανῶς μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1684» («Θρακικὰ» Ἡ' σ. 122 καὶ σημ. 6).

26. *Δανιήλ*, 1671—1.00. Ἀναφέρεται κατὰ Δεκ. τοῦ 1671 (Βελουδούδου : Χρυσόβουλλα. 1873 σ. 54) καὶ ὑπογράφει εἰς συνοδικὴν πράξιν τοῦ Ὀκτ. 1672 (Καλ. Δελικάνη : Πατρ. ἔγγραφα τ. Γ' σ. 242) καὶ 1675 (Ἀλεξούδης ἐν «Νεολόγῳ» παραρτ. ἔτ. Γ' σ. 633) τῷ 1591 εἰς ἐγκύκλιον ἰδρύσεως σχολείου (Ἐκκλ. Ἀλήθεια 2 σ. 151 καὶ Ἀθ. Ὑψηλάντου : Τὰ μετὰ τὴν Ἄλωσιν σ. 208) καὶ τῷ 1697 ἐπὶ Π. Κ. Καλλινίκου Β' (Σάθας : Μ. Βιβλ. τ. 3 σ. 408). Ὁ Σάρδεων Γερμανὸς τὸν Δανιήλ τοῦτον προτάσσει Παρθενίου τοῦ β' (ὃν θέλει ποιμάναντα τὴν Ἀρχιάλον ἀπὸ τοῦ 1677—1684), μεθ' ὃν εἰσάγει ἄλλον Δανιήλ, ἀναφερόμενον τῷ 1687, 1689, 1691 καὶ Μάτιον τοῦ 1697, σημειῶν ὅμως ὅτι «ἄγνωστον ἔαν ὁ Δανιήλ οὗτος εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν πρὸ τοῦ Παρθενίου Δ' ὁμώνυμον» («Θρακικὰ» Ἡ' 122).

27. *Μακάριος*, 1700—1713. Ἀπὸ πρώην ἐπ. Μετρῶν, ἐκλεγείς τὴν 28 Ἀπριλίου 1700. Τὸ ἔτος τοῦτο ὑπογράφει, κατὰ Μάτιον, σιγίλλιον τῆς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Θηβῶν («Ἑλληνικὰ» ἔτ. Α' 1929, σ. 397). Τῷ δὲ 1702—1713 φέρεται ὑπογράφων διάφορα πατρ. ἔγγραφα (Miklosich-Müller Acta, P. C-ni VI p. 213). Κατὰ Γεδεῶν (Καν. διατάξεις Α' σ. 73) ὁ Μακάριος ἀπὸ Μετρῶν εἶχε μετατεθῆ εἰς Ναύπακτον τῷ 1697, ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς νὰ μεταβῆ ἐκεῖ παρητήθη τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους· τῷ δὲ 1700 Καλλίνικος ὁ Β' ἠκύρωσε συνοδικῶς τὴν μετάθεσιν ἐκείνην, ὀρίσας ὅπως ὁ «Μακάριος ἔχει ἄδειαν ἐλευθέρως καὶ ἀνεμποδίστως μετατεθῆναι ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Μετρῶν εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν ἀπροκριματίστως», ὅτε καὶ ὡς πρώην Μετρῶν μετετέθη εἰς Ἀρχιάλον.

28. *Καλλίνικος*, 1713—1732. Διάδοχος τοῦ Μακαρίου, ἀναφέρεται εἰς πατριαρχικὰ ἔγγραφα τοῦ 1718 (Μάτιος), τὸν Φεβρ. 1719 (Σιγίλλιον σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ναυπλίου—Ἀργους), τὸν Ἰούνιον καὶ Αὐγουστον 1723, τὸν Ἰανουάρ. τοῦ 1724 (Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1882. σ. 500 «Ἑλληνικὰ» Α' σ. 421) τὸν Δεκ. τοῦ 1726, τὸν Ἰαν. καὶ Σεπτ. καὶ Νοέμβ. 1727 καὶ Νοέμβ. 1729 («Ἑλληνικὰ» Α' σ. 434 καὶ Γ' 118 καὶ 122 πρβλ. καὶ Β' σ. 415, 431, 434. Δελικάνη Β' 486, 487, 490, 666 καὶ Γ' 843. «Νέα Σιών» 1932 σ. 550, 562 καὶ 1933 σ. 165). Τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1732 ἦν συνοδικὸς ἐπὶ ΠΚ. Παΐσιου Β' (Ἀρχεῖον Θρακικοῦ λαογρ. καὶ γλωσθ. θησαυροῦ τοῦ τ. Α' σ. 208).

29. *Ναθαναήλ*, 1739—1753. Ὁ Καλονάρης ἢ Κλωνάρης, ἐκλεγείς πρὸ τοῦ 1739 (Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1882 σ. 282 Revue d' Orient latin Paris 1873 p. 318) παρέμεινε μέχρι Νοεμβρίου 1759, ὅτε μετετέθη εἰς Ἐφεσον, καὶ ἀναγράφεται εἰς πατρ. Πράξ. τῶν ΠΚ. Παΐσιου

Β'. Νεοφύτου ΣΤ'. καὶ Κυρίλλου Ε'. (Δελικάνη Πατρ. Ἔγγρ. Γ'. 446. 450. 456. 499. Μ. Γεδεών Κανον. Διατάξεις Α'. σ. 230. 234. 240. «Ἑλληνικά», Γ'. σ. 56 καὶ 145).

30. Ἄνανίας. 1753—1773. Διάδοχος τοῦ Ναθαναήλ, ἀπὸ ἱερομονάχων, πελοποννήσιος ἐκ Καλυβίων τῆς Ζαρούχλης (ἐπαρχίας Κορινθίας καὶ Κερνίτζης). Φέρεται ὑπογεγραμμένος εἰς Πατρ. Πράξεις κατὰ Ἰαν καὶ Φεβρ. 1759 (Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1882. σ. 202 καὶ «Ἑλληνικά» ΣΤ'. σ. 201 εἰς σιγίλλιον τοῦ ΠΚ. Σεραφεῖφ Β', ἐπικυροῦν τὴν σταυροπηγιακὴν ιδιότητα τοῦ ἐν Δαχδίφ μοναστηρίου τῆς «Θεοτόκου Βερνικοβίτισης»), κατὰ Σεπτ. 1765 (Μανο : Familie Mano, Bucarest. p. 119) καὶ Ἰαν. 1767 (Ἱερὸς Νυμφαγωγός, Κπολις 1859 σ. 115). Τὸν Φεβρουάριον 1773 (ὁ σύγχρονος Ὑψηλάντης : Τὰ μετὰ τὴν Ἄλωσιν σ. 512 ἀναγράφει τὴν μετάθεσιν κατ' Ὀκτώβριον) μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Δέρκων (Πατρ. Κῶδ. Ζ'. 52), ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1791 τὴν 26 Μαρτίου (Ὑψηλάντης αὐτόθι καὶ Στ. Ἀριστάρχης : Οἱ Δέρκοι, ἐν «Ὁρθοδοξία» 1934 σ. 132).

31. Γαβριήλ α'. 1773—1775. Μ. Πρωτοσύγκελλος τοῦ Πατριαρχείου (Πατρ. Κῶδ. Ζ'. 54) διαδεχθεὶς τὸν Ἄνανιαν καὶ ἀποθανὼν πρὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1775. Φέρεται εἰς ἔγγραφα τοῦ ΠΚ. Θεοδοσίου Β'. κατὰ Μάιον 1773 («Ἑλληνικά» Δ'. σ. 235) καὶ Σωφρονίου Β'. («Ἑλληνικά» αὐτ. σ. 245).

32. Ἰωακείμ β'. 1775—1794. «ἀπὸ ἱερομονάχων καὶ διδάσκαλος» (Πατρ. Κῶδ. Ζ'. 90 καὶ Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1882 σ. 228—229). ἐποίμανε τὴν Ἀγχίαλον μέχρι Σεπτεμβρίου 1794, ὅτε μετετέθη εἰς Κύζικον. Ἀναγράφεται εἰς πατρ. ἔγγραφα Σωφρονίου Β'. κατὰ Ἰαν. 1778, Ὀκτ. 1780 καὶ Μάρτιον 1781 («Ἑλληνικά» Δ'. 380 καὶ 387 καὶ Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1883 σ. 250), Νεοφύτου Ζ'. κατ' Ἀπρίλ. καὶ Μάιον 1793 («Ἑλληνικά» ΣΤ' σ. 127. 133) καὶ Γερασίμου Γ'. κατὰ Μάρτιον 1794 περὶ τῆς ἐν Τριγλίᾳ σταυρ. Μονῆς Ἰωάννου Θεολόγου «τῆς Πελεκητῆς» («Ἑλληνικά» αὐτ. σ. 144).

33. Ἰωάσαφ. 1795—1808. Μ. Πρωτοσύγκελλος τοῦ Πατριαρχείου Κπόλεως «τῶν κανονικῶν ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Μ. Ρεῦματι ἱερῷ ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν» (Πατρ. Κῶδ. Θ'. 72). Τῷ 1808 ὅμως διὰ πολιτικῶν μέσων καὶ ἀπαιτήσῃ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, τὴν ὁποίαν διεβίβασεν ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδοβλαχίας Σκαρλάτος Καλλιμάχης, ὁ Ἰωάσαφ μετετέθη «ἐπιβατικῶς» εἰς Φιλιππούπολιν, τὴν ὁποίαν διώκησε 18 μῆνας, ὅτε ἐπαύθη χαρακτηρισθεὶς ἐν τῇ περὶ τούτου πατρ. Πράξει ὡς «Κακοῖωάσαφ, ἐπιβατικῶς εἰσπηδήσας» καὶ καθηρέθη (Πατρ. Κῶδ. Θ'. σ. 261. Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1908 σ. 305 πρ. Γ. Σάρδεων «Θρακικά» Η'. σ. 187 καὶ Β. Μυστακίδης : Κατάλογοι Ἐπισκοπικοὶ

ἐν Ἐπετηρίδι Βυζ. Σπουδῶν ΙΒ'. σ. 228). Ἡ δι' ἐκβιασμοῦ μετάθεσις αὐτοῦ ἐξ Ἀρχιιάλου εἰς Φιλιππούπολιν διεξήχθη παρά τὰς συνηθείας, διαταχθείσης αὐταρχικῶς ὑπὸ τῶν τούρκων τῆς ἀμέσου ἐξ Ἀρχιιάλου μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Φιλιππούπολιν χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς Κπόλιν, ἔνθα καὶ εἶχε κληθῆ ὑπὸ τοῦ πατρ. Γρηγορίου τοῦ Ε'. Ὁ πατριάρχης καὶ ἡ σύνοδος ἐξοικονομοῦντες τότε τὸ πρᾶγμα ἀνέθηκαν εἰς τὸν μητροπολίτην Τορνόβου Μακάριον «ἵνα ποιήσῃ ὡς ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τὰς κανονικὰς ἐκατέρων (δηλ. καὶ τοῦ Ἀγαθουπόλεως Γαβριήλ) μεταθέσεις μετὰ τῶν πλησιοχώρων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων αὐτοῦ» (Πατρ. γράμμα περὶ ἐνώσεως τῶν ἐπαρχιῶν Σωζουπόλεως καὶ Ἀγαθουπόλεως εἰς μίαν, Πατρ. Κῶδ. ΙΑ'. 78, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Γ. Σάρδεων ἐν «Θρακικοῖς». Η'. σ. 116—118).

34. **Παῦλος** β'. 1808. Φέρεται ὑπογράφων εἰς πρᾶξιν τῆς ἐν Κπόλει Συνόδου περὶ τῆς ἐν Ἄθῳ Ρωσικῆς Μονῆς (Mansi t. XXXIX c. 1054, ἔνθα ἐσφαλμένως τίθεται ἡ χρονολογία 1803).

35. **Γαβριήλ** β'. 1808—1813. Ὁ ἀπὸ Ἀγαθουπόλεως, οὗ ἡ μετάθεσις, ὡς ἀνωτέρω ἐγράφη, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Τορνόβου ἐν Ρουστσουκίῳ (πρβλ. καὶ Πατρ. Κῶδ. Θ'. 252) τῇ 8 Ἰουνίου 1808. Τῷ δὲ 1813 μετετέθη εἰς Φιλαδέλφειαν (Ἰούνιος).

36. **Εὐγένιος**—1813. Εὐγένιος ὁ Καραβίας, Ἰθακήσιος, διδάξας ἐν Ἀρχιιάλῳ μέχρι τοῦ 1807 (Παρανίκα: Σχεδιάσμα σ. 45) καὶ τῷ 1808 κατὰ Μάρτιον ἐκλέγεις Φιλιππουπόλεως, ὅπου ὁμως ἀντ' αὐτοῦ, ἐξαναγκασθὲν εἰς «οἰκειοθελῆ παραίτησιν», μετέβη «ἐπιβατικῶς», ὡς εἶδομεν, μετατεθεὶς ὁ «Κακοῖώσασαφ», (ἐν τῷ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Καλλιμάχην πατρ. Γράμματι λέγεται «μ' ὄλον ὀποῦ ἡ Ἐκκλησία διὰ κανονικῶν ψήφων καὶ συνοδικῆς ἐκλογῆς φθάσασα κεχειροτόνηκεν ἀρχιερέα» εἰς Φιλιππούπολιν («Θρακικὰ» Η'. σ. 11,6) ὁ δ' Εὐγένιος ἔμεινε μέχρι τοῦ 1813 ἄνευ ἐπαρχίας ὡς «πρῶν Φιλιππουπόλεως», πιθανῶς ἐν Κπόλει. Τῷ 1813 ἐπὶ ΠΚ. Κυρίλλου τοῦ ΣΤ'. ἀπεφασίσθη ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Εὐγενίου εἰς Μηθύμναν· ἀλλὰ τὸ περὶ αὐτοῦ καὶ δύο ἄλλων (τοῦ Σμύρνης Ἀνθίμου καὶ τοῦ Μηθύμνης Παναρέτου) συνταχθέν ὑπόμνημα δὲν ὑπεγράφη καὶ δι' ἐπισημείωσης ἠκυρώθη, ἀντὶ δὲ τῆς Μηθύμνης μετετέθη εἰς Ἀρχιιάλον κατὰ Ἰούνιον, «τῶν κανονικῶν ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Κουρούτσεσμε ἰ. νὰφ τοῦ ἀγίου Δημητρίου» (Πατρ. Κῶδ. Θ'. 318 καὶ Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1882 σ. 296 σημ. 1).

37. **Ἀγαθάγγελος**. 1819. Ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον ἐξελέγη ὁ Ἀ. εἰς Ἀρχιιάλον, ὑπογράφας καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς τρίτης ἀναρρήσεως Γρηγορίου τοῦ ε'. τῇ 14 Ἰαν 1819 (Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1882 σ. 316). Ἡ

ἀναμφισβητήτως ὅμως μεμαρτυρημένη παρουσία τοῦ Εὐγενίου ἄς Ἀγχιάλου ἐν Κπόλει τῷ 1821 καὶ ἡ μετ' ἄλλων συνοδικῶν σύλληψις καὶ φυλάκισις καὶ ὁ μαρτυρικός αὐτοῦ θάνατος τῇ 10 Ἀπριλίου καὶ ἡ ἀμέσως μετὰ τοῦτο κατ' Ἀπρίλιον γενομένη ἐκλογή τοῦ Ἀνθίμου εἰς διαδοχὴν τοῦ «οἰκτρῶς τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος» Εὐγενίου, ὡς ἀναγράφει τὸ πατριαρχικὸν ἔγγραφον τῆς ἐκλογῆς (Θ'. 439), πείθουσιν ὅτι ὁ Ἀγαθάγγελος δὲν ἔγινε δεκτὸς ἐν Ἀγχιάλῳ καὶ παρέμεινε ἐν Κπόλει μετατεθεὶς ἴσως ἀλλαχοῦ, ἄγνωστον ποῦ.

38. *Ἀνθιμος* α'. 1821—1831. Ἀπὸ Σωζουπόλεως, ἐκλεγείς κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1821 (Πατρ. Κῶδ. Θ' 439 καὶ 440), κατὰ Ἰούλιον 1831 μετετέθη εἰς Κύζικον (Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1882 σ. 329, 346), ὁπότεν τῷ 1841, ἔγινεν Οἰκ. Πατριάρχης. Πρὸς τοῦτον, Ἀγχιάλου ἔτι ὄντα, φέρεται ἐπιστολὴ τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου, 23 Δεκ. 1827 (Σαβράμη: Κῶδ. Μ. Ἡρακλείας Ἰγνατίου ἐν «Θρακικοῖς» ΣΤ'. σ. 221).

39. *Σωφρόνιος* β'. 1831— ἀπὸ Ἱερομονάχων, ἐκλεγείς κατ' Αὐγούστον 1831, (Πατρ. Κῶδ. ΙΔ'. 202) καὶ τὴν 7 Μαρτίου 1847 μετατεθεὶς εἰς Αἴνον (Πατρ. Κῶδ. ΚΒ', 148) καὶ Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1882 σ. 363). Ὅτε τῷ 1836 ἀνηγγέλθη ἡ μετάθεσις του εἰς Ἐρσέκιον, οἱ Ἀγχιαλίται ἐξανέστησαν καὶ διὰ ὁμοφώνου παρακλήσεως κλήρου καὶ λαοῦ «καὶ ὕψηλῶν συστάσεων» (ὡς λέγει τὸ Πρακτικόν) ἐματαίωσαν τὴν ἀπομάκρυνσίν του (Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1882 σ. 332).

40. *Νεόφυτος* 1836. Ἀπὸ Δημητριάδος μετετέθη εἰς Ἀγχιάλον, ὅπου ὅμως δὲν μετέβη, ἀκυρωθείσης τῆς μεταθέσεώς του· ἐδόθη δὲ εἰς αὐτὸν ἡ μητρόπολις Σωζουαγαθουπόλεως (Πατρ. Κῶδ. ΙΔ'. 273, 280).

41. *Σωφρόνιος* γ'. 1847—1865. Ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Λαοδικείας ὁ ἐκ Ραιδεστοῦ Σωφρόνιος προήχθη εἰς Ἀγχιάλον εἰς διαδοχὴν τοῦ εἰς Αἴνον μετατεθέντος τὴν 7 Μαρτίου 1847 Σωφρονίου τοῦ β'. (Πατρ. Κῶδ. ΚΒ', 149 καὶ ΚΕ'. 209—211 καὶ Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1882 σ. 363). Πάσχων ἐξ ἀνιάτου νοσήματος ἐπὶ τέσσαρα ἔτη καὶ ἐκ βαρηκοῦας (ἐξ οὗ καὶ «ὁ κωφός» ἐπωνυμεῖτο) παρητήθη κατ' Αὐγούστον τοῦ 1865 καὶ ἐγκατέμεινε ἐν Ἀγχιάλῳ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τὴν 3 Αὐγούστου 1867 καὶ ἐτάφη εἰς τὸν νάρθηκα τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῶν Ταξιάρχων, ἔνθα ἀνεπαύοντο καὶ τὰ λείψανα τοῦ τῷ 1845 ἐν Ἀγχιάλῳ ἀποθανόντος Μεσημβρίας Γρηγορίου. Εἰς ἀμφοτέρους ἐπὶ τῆς κοινῆς μαρμαρίνης πλακὸς ἐπέγραψεν ὠραῖον ἠρωελεγεῖον ἐκ 10 στίχων ὁ διάδοχος αὐτοῦ Βασίλειος.

42. *Βασίλειος* α'. 1865—1877. Ἀπὸ ἀρχidiaκόνου τοῦ Νικαίας Ἰωαννικίου, ἐκ Ζαγορισαίνης (νῦν ἀπ' αὐτοῦ Βασιλειάδος κληθείσης) τῆς ἐπαρχίας Καστρίας, ἐκλεγείς τῇ 21 Αὐγούστου 1865, διεκρίθη

διὰ τὴν ἔξοχον παιδείαν, τὴν φιλομουσίαν καὶ τοῦ ἠθους τὴν χρηστότητα, δημιουργήσας ἐν Ἀγχιάλῳ ζωηρὰν κίνησιν περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν φιλανθρωπίαν. Κεκηρυγμένος κατὰ τοῦ μεταθετοῦ τῶν ἐπισκόπων ἠρνήθη τὴν πρωτόθρονον ἐπαρχίαν Καισαρείας, εἰς ἣν προήγαγεν αὐτὸν τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1871 ἡ Ἐκκλησία, ἐν τῷ μεταξύ ἀναλαβόντα τὴν διεύθυνσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης (30 Νοεμβρίου 1869—Ἰουλίου 1872). Τῷ 1873 ἐπανήλθεν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Θεολ. Σχολῆς· τῷ δὲ 1877, ἔνεκα καταγγελίας τούρκων ἐξ Ἀγχιάλου ἐπὶ ἐκδηλώσει συμπαθειῶν πρὸς τοὺς νικηφόρως προελαύνοντας Ρώσους, ἐπαύθη μόλις σωθεὶς ἀπὸ χείρονος κακοῦ ὑπὸ τοῦ προστάτου αὐτοῦ πανισχύρου τραπεζίτου Γεωργίου Ζαρίφη. Ὡς τέως Ἀγχιάλου ἀπὸ τοῦ 1878—1881 παρέμεινεν ἐν Κπόλει προϊστάμενος τοῦ ἐν Σταυροδρομίῳ ναοῦ καὶ τῆς ἐνορίας τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου μέχρι τῆς 11 Φεβρ. 1881.

43. **Βενέδικτος** 1877—1881. Ὁ Μ ἀρχιμανδρίτης τοῦ Πατριαρχείου, ἐκλεγείς τῇ 17 Ἰουνίου 1877 μέχρι τῆς 11 φεβρουαρίου 1881, ὅτε μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Γάνου καὶ Χώρας (Πατρ. Κῶδ. 126 καὶ 277 καὶ Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1882 σ. 634).

44. **Βασίλειος** α'. τὸ δεύτερον 1881—1884. Ἐπιμόνῳ αἰτήσει τοῦ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν πρῶν ἐπαρχίαν του, «ὡς καὶ ἄλλοτε εὐδοκίμως ἀρχιερατεύσας ἐν αὐτῇ καὶ θεαρέστως ποιμένας τὸ ἐν αὐτῇ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον» (Κῶδ. ΞΖ'. 247), ἦν ἐποίμανε μέχρι 22 Δεκεμβρίου 1884, ὅτε ἐπιμόνῳ ἀξιώσει καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν φίλων του ἐδέχθη τὴν εἰς Σμύρνην μετάθεσίν του. Ἐν Σμύρνη δὲ μετὰ πολυσχιδῆ εὐδόκιμον δράσιν, μεγίστης ἀπολαύων τιμῆς, ἀπέθανε τὴν 23 Ἰαν. 1910.

45. **Γρηγόριος** 1885 - 1888 ἀπὸ Παραμυθίας, ὁ Δρακόπουλος, ἐκ Μεσημβρίας, ἐκλεγείς τῇ 22 Ἰανουαρίου 1885 καὶ ἐλθὼν εἰς Ἀγχιάλον τῇ 17 Μαρτίου (Πατρ. Κῶδ. ΞΖ'. 304. Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1885 σ. 213. 229. 230 280).

46. **Ἀνθιμος** β'. 1888. Τοῦ Γρηγορίου μετατεθέντος εἰς Καστορίαν, ἐξελέγη τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1888 ὁ Αἴνου Ἀνθιμος ὁ Τσάττος, ἠπειρώτης. Πατρ. Κῶδ. ΞΖ'. 365. Θεωρήσας τὴν εἰς Ἀγχιάλον μετάθεσίν του ὡς ὑποβιβασμὸν ἠρνήθη ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖ, προτιμήσας, ὡς εἶπε, νὰ λέγηται πρῶν Ἀγχιάλου, εἰ καὶ βραδύτερον ἐδέχθη τὴν πολὺ ὑποδεεστέραν Μητρόπολιν Λέρου καὶ Καλύμνου. Διὰ τὴν ἀπειθειαν ἡ Ἱ. Σύνοδος ἔπαυσεν αὐτὸν καὶ ἐξώρισεν εἰς ἄγ. Ὅρος· τῇ 17 Νοεμβρίου 1888 (Πατρ. Κῶδ. ΞΖ'. 371). Οὗτος εἶνε ὁ διὰ τὰς φι-

λοδοξίας καὶ τὸ πείσμα τῶν ἐχθρῶν Ἰωακείμ τοῦ Γ'. γενόμενος Π. Κπόλεως Ἄνθιμος ὁ Ζ'. (1895—1897).

47. **Σωφρόνιος** δ'. 1888—1889 ὁ ἐπίσκοπος Παμφίλου, προϊστάμενος ἀρχιερατικῶς τοῦ ἐν Γαλατᾶ Κπόλεως ναοῦ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ (Πατρ. Κῶδ. ΞΖ'. 207 καὶ 371. Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1888—1890 σ. 25). Εἰς Ἀγχιάλον ἀπῆλθε τῇ 21 Δεκ. 1888 καὶ μετὰ ἐπτάμηνον μετετέθη εἰς Κάρπαθον καὶ Κάσον, τὴν 5 Αὐγούστου 1889.

48. **Βασίλειος** β'. 1889—1906. Ἀρχιμανδρίτης καὶ πρῶην Διευθυντῆς τῆς Πατρ. Κεντρικῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς ὁ Βασίλειος Γεωργιάδης ἐκ Φιλαδελφείας τῆς Μ. Ἀσίας, προλύτης τῆς θεολογίας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐπὶ 8 ἔτη καθηγητῆς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολ. Σχολῆς, συμπληρώσας τὰς σπουδὰς του ἐν Μονάχῳ, ἐξελέγη τῇ 8 Αὐγούστου καὶ ἐχειροτονήθη τῇ 21 Σεπτ. 1889 καὶ εἰς Ἀγχιάλον ἀπῆλθε τῇ 5 Ἰαν. 1890 (Πατρ. Κῶδ. ΞΖ'. 387. Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1889 σ. 321. 377. καὶ ἔτ. 1890 σ. 2). Φιλόμουσος καὶ προοδευτικὸς δὲν κατάρθωσεν νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἀπὸ τινος διασπασθεῖσαν ἐνότητα τῶν προυχόντων τῆς Ἀγχιάλου τῷ 1906 κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων πυρπόλῃσιν τῆς πόλεως (30 Ἰουλίου) μόλις σωθεὶς ἐκ τοῦ θανάτου ἐπανῆλθεν εἰς Κπολιν καὶ μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Πελαγονίας (12 Μαΐου 1909) καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν τῆς Νικαίας, ὁπόθεν τῷ 1925 διεδέχθη Κωνσταντῖνον τὸν ΣΤ'. εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ὡς Βασίλειος Γ'. ἀποθανὼν τῷ 1929

49. **Κωνσταντῖνος** 1909 ὁ ἀπὸ Γάνου καὶ Χώρας, ὅστις οὐδ' ἀπῆλθεν εἰς Ἀγχιάλον, ἧς ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος ἀρχιερεὺς. (Γ. Σάρδεων ἐν «Θρακικοῖς» ΣΤ'. σ. 62 καὶ Η'. σ. 125).

Ἐν Ἀθήναις, Ἀπρίλιος 1937.

καθ. Ἀδαμάντιος Ν. Διαμαντόπουλος

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ ΠΑΠΑ Ο ΘΡΑΞ .

Εἰς τὸν κατάλογον τῶν διδασκάλων τοῦ Γένους, ὅσοι κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἰη'. αἰῶνος ἐπεδόθησαν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ τῆς ἔδρας τοῦ σχολείου εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς φοιτήσεως νεολαίας καὶ καθόλου τοῦ πληρώματος τῶν ἐκασταχοῦ ἑνοριῶν καὶ κοινοτήτων διὰ τῆς κατὰ Χριστὸν διαπαιδαγωγήσεως αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ἀναζωπυρήσεως τῆς ἄλλης προγονικῆς σοφίας, θέσιν ἰδιαιτέραν κατέχει καὶ **Σταμάτιος Παπᾶ** ἢ **ὁ τοῦ Παπᾶ** ἢ ἄλλως ὡς **Παπᾶ Στάμος** ἀναφερόμενος, «ἀνὴρ σοφὸς καὶ πάσης ἄλλης ἐπιστήμης ἐμπειρότατος».

Κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν, κατήγετο ἐκ Κορνοφωλεᾶς τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου, γεννηθεὶς ἀρχομένου τοῦ ἰη' αἰῶνος. Ἀρχικῶς μαθητεύσας πιθανῶς παρὰ τινι τῶν τότε διδασκάλων τῆς Θράκης, ὕστερον φέρεται φοιτήσας ἐν τῇ περιφήμῳ σχολῇ τῆς Πάτμου, ἔνθα συναντῶμεν αὐτὸν κατὰ Νοέμβριον 1721 καὶ Ἰανουάριον 1724. Ἐὰν ἀπεπεράτωσεν ἐκεῖ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ, εἶνε ἄγνωστον. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐκεῖθεν περιῆλθεν ἐπὶ χρόνον μακρὸν μέρη ἱκανὰ αὐξάνων καὶ ἐπεκτείνων τὰς γνώσεις αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς οὗτος ἀναφέρει ἐν τῷ κατωτέρῳ μνημονευομένῳ **προλόγῳ ἀποδεικτικῷ**—«μετὰ τὴν τσαύτην μου πολυχρόνιον καὶ διὰ ξηροῦ καὶ θαλάσσης περιήγησιν, ἀφόντις λέγω ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν σοφῶν μου διδασκάλων ἐπιπίλισα, ὡς ἄλλη τις φιλόπονος μέλισσα τὸ ὑμήττειον τῆς διδασκαλίας μέλι....».

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς γ'. δεκάδος τοῦ ἰη'. αἰῶνος συναντῶμεν τὸν Σταμάτιον Παπᾶ διδάσκοντα καὶ κηρύττοντα ἐν Αἰγύπτῳ, προχειρισθέντα καὶ εἰς **ἱεροκήρυκα τοῦ Ἐθαγγελίου** ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κοσμᾶ, ἐφοδιάσαντος ἔπειτα αὐτόν, ἐπανερχόμενον εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ σχετικοῦ πατριαρχικοῦ εὐεργετηρίου γράμματος—κατ' Ἀπρίλιον 1730—ἐν ᾧ σὺν ἄλλοις σημειοῦνται καὶ τάδε: ὅτι δηλ. ἢ αὐτοῦ μακαριότης: «γνώριμον ἔχουσα τὸν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως λο-

γιώτατον διδάσκαλον κύριον Σταματίον ἔτι ἐκ νεαρῶς αὐτοῦ ἡλικίας, ἐπιδημήσαντα δὲ καὶ ἐν τοῖς κατ' Αἴγυπτον τούτοις μέρεσι καὶ ἱκανὸν καιρὸν ἐνδιατρίψαντα, εὐάρεστον τε ἀναφανέντα διὰ τὴν εὐθύτητα τῆς εὐλαβοῦς αὐτοῦ διαθέσεως καὶ τὸ ἐν πᾶσι τρόφιμον καὶ δι' ἦν ἐν λόγοις ἐκέκμητο παιδείαν καὶ μαθήσιν, ἔκρινεν εὐλόγον τῇ τῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας τροφίμων ὀμηγύρει τοῦτον συγκαταλέξασθαι, δωρεᾶς τε χάριν πνευματικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς φιλοτιμίας· καὶ δὴ τῇ χάριτι δωρεᾶ τε καὶ ἐξουσίᾳ τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος διὰ κανονικῆς χειροθεσίας σφραγίσαντες προεχειρισάμεθα *ἱεροκήρυκα τοῦ Ἐθαγγελίου*, ὅστις καὶ νῦν βονιόμενος ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἐξήτησεν ἐπ' αὐτῷ ἄδειαν, ἦν καὶ ἔλαβε μετ' εὐχῆς συνιστῶντων ἡμῶν τοῦτον καὶ διὰ τοῦ παρόντος συστατικοῦ γράμματος καὶ διαμαρτυρομένων ἵνα πρὸς οὓς ἂν ἀποδημήσῃ ὁ αὐτὸς λογιώτατος διδάσκαλος κύριος Σταματίος... εἴη καὶ λέγηται καὶ γνωρίζηται ἱεροκήρυξ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας τιμώμενος καὶ ἀγαπώμενος παρὰ πάντων.....».

Ἰθθαίνως ἐξ Ἀλεξανδρείας μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁπόθεν «ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὴν θείαν καὶ ἱερὰν σύνοδον τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων, κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ πανιερωτάτου κυρίου Ἀθανασίου», μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως, ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν αὐτῇ ἐλληνικῆς σχολῆς διδάσκων ἐν αὐτῇ, κηρῦτων δ' ἐπ' ἐκκλησίας καὶ τὸν θεῖον λόγον. Ἡ Ἀδριανούπολις, τῆς ὁποίας ἐξαρχατήριζεν ἑαυτὸν μετὰ τινος εὐχαριστήσεως «ὡς συμπολίτην τρόπον τινά», δὲν ἦτο ἄγνωστος τῷ Σταματίῳ. Καὶ ἄλλοτε ἐπεσκέφθη αὐτὴν παρακολουθήσας τὴν ἐν τῇ σχολῇ διδασκαλίαν καὶ τὸ ἐπ' ἐκκλησίας κήρυγμα τῶν προκατόχων αὐτοῦ διδασκάλων ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ δὴ κατὰ σειράν, τοῦ ἐκ Λαορίσσης κύριου Μάρκου καὶ τοῦ ἐκ Αἰτίτσης μαθητοῦ αὐτοῦ Δημητρίου, εἶτα τοῦ μετ' αὐτοῦ Ἀθανασίου τοῦ Βοθρονέως, τοῦ ἐξ Ἰωαννίων κύριου Ζώης καὶ τελευταῖον τοῦ κύριου Ἀλεξίου Σπανοῦ. «Αὐτὸς ἐγὼ ἐγενόμην αὐτότητος καὶ αὐτήκοος ἐκείνων καὶ εἰς τοὺς ἐπ' ἐκκλησίας αὐτῶν πανηγυρικοὺς λόγους καὶ εἰς τοὺς ἐπὶ τοῦ σχολείου τῶν μαθημάτων ἐξηγήσεις... μὲ πόσῃ ἀκρίβειαν ἐπαρτηροῦσαν τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς ῥητορικῆς... καὶ τῶν μαθητῶν ἐπήνεσα τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀμίλλαν».

Ὁ διορισμὸς τοῦ Σταματίου ὡς διδασκάλου ἢ ὡς ὁ ἴδιος σημειοῖ περὶ ἑαυτοῦ ὡς «γυμνασιάρχου τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἐλληνικῆς σχολῆς», ἐγένετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1733, ἐὰν μὴ καὶ λίγοντος τοῦ 1732. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ ἡδη ἀνωτέρω μνημονευθεὶς *πρόλογος ἀποδεικτικὸς ἦτοι ὁ ἐκ πρώτης ἀφετηρίας λόγος* ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον αὐτοῦ ἐναρκτήριον

λόγον, ὃν ἐξεφώνησε τῇ 10 Φεβρουαρίου 1733 ἐπὶ τῇ ἀναλήψει ὑπ' αὐτοῦ τῆς διευθύνσεως τῆς ἐν λόγῳ σχολῆς. Ἡ δράσις τοῦ Σταματίου, εὐμοιροῦντος πολλῆς μαθήσεως τῆς τε ἔσω καὶ τῆς ἑνὸς θύραθεν, ὑπῆρξε λίαν εὐεργετικὴ διὰ τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ὀλόκληρον τὴν Θράκην, μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν αὐτοῦ μαθητῶν διεκρίθησαν ὁ Σταυῖρος καὶ ὁ Θεοχάρης υἱοὶ Γεωργίου τοῦ προσκυνητοῦ, Ἰωάννης ὁ Φωκνίδης καὶ τις Ἀθανάσιος ὀνόματι. Ἐπὶ πόσον χρόνον διετέλεσε διδάσκαλος καὶ ἱεροκῆρυξ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἄγνωστον. Ὁ ἐκ τῶν ὡς ἄνω μαθητῶν αὐτοῦ Σταυῖρος ἢ Σταυράκης, συγγράψας τὸ «μαθητᾶριον» αὐτοῦ τῇ 27 Ἰανουαρίου 1758, ἀναφέρει τὸν Σταμάτιον. Ἐξηκολούθει καὶ τότε οὗτος διδάσκων καὶ κηρύττων ἐν Ἀδριανουπόλει; Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἔζη κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ἀποθανὼν τῷ 1763 καὶ ταφείς ἐν Κορνοφωλεᾷ, τῇ πατρίδι αὐτοῦ ¹⁾).

*
**

Τοῦ Σταματίου Παπᾶ σώζονται ἔργα ἰκανά, θρησκευτικοῦ καὶ ἄλλου περιεχομένου, κατὰ τὸν κάτωθι κατάλογον.

Α΄.

«*Γυμνάσιον ἀπερίεργον*, ἦτοι λόγοι ἀπλοῖ, φυσικῶς μᾶλλον ἢ τεχνικῶς, εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀπλουστέρων συντεθέντες, πρὸς τοῦ ταπεινοῦ διδασκάλου τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἑλληνικῆς σχολῆς Σταματίου τοῦ Παπᾶ, ἐκ Κορνοφωλεᾶς, κατὰ τὸ ἀπλθ'. ἔτος σωτήριον» ²⁾). Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε χειρόγραφον, χαρτῶν— $21\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ —ἐκ σ. α'—λδ. +1—545—διατηρούμενον εἰσέτι καλῶς καὶ φέρον ἄρ. *νθ'*. μεταξὺ τῶν χειρογράφων τῆς Χαλκίτιδος Ἰ. Θεολ. σχολῆς, εἰς ἣν περιῆλθε πάντως ἀπὸ μέρους τοῦ

1) Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Σταματίου Παπᾶ ὀλίγιστα ἔχουσι γραφῆ. Ἐκτὸς τῶν χειρογράφων αὐτοῦ, δυναμένων πιθανῶς γὰ διαφωτίσασαι τὰ κατ' αὐτόν, ὄρα καὶ: *Κ. Ν. Σάλα* Νεοελληνικὴ φιλολογία. Ἀθῆναι. 1868 σ. 605.—*Ματθ. Κ. Παράνικα* σχεδιάσμα περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμμάτων κλπ. Κωνσταντινούπολις 1867 σ. 42.—Τεσσαρακονταετηρίς τῆς καθηγεσίας *Κ. Σ. Κόντου*. Ἀθῆναι. 1909. σ. 392 ἐξ.—*Μανουὴλ Ι. Γεδεῶν* τρεῖς ἱεροκήρυκες τριῶν πατριαρχῶν ἐν Ἐκκλ)κῇ Ἀληθείᾳ τόμ. ΑΒ'. (1912) σ. 76.—*τοῦ αὐτοῦ*, γράμματα ἐκ τῆς Ἀδριανουπόλεως. Κ)πολις 1913, σ. 55. 72. 74 ἐξ.—*τοῦ αὐτοῦ*, Ἀδριανουπολιτικῆς ἱστορίας ὑπομνήματα ἐν Ἐκκλ. Ἀλ. ΔΓ' (1913) σ. 91-92. *Π. Κομνηνοῦ* συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν σχολῶν ἡμῶν καὶ διδασκάλων ἐν Ἐκκλ. Ἀλ. ΔΓ'. σ. 459 ἐξ.—*Μ. Διδυμοτεῖχου Φιλαρέτου Βαρφειδου* ἐκκλ. ἱστορία τόμ. Γ'. μέρος Β'. Ἀλεξάνδρεια. 1928. σ. 390.—*Θρακικὰ* τόμ. Β'. Ἀθῆναι. 1929. σ. 80 τόμ. Γ'. Ἀθῆναι. 1932. σ. 88.—*Παράρτημα Γ'*. τόμ. Α' Ἀθῆναι. 1931. σ. 63.

2) *Κ. Ν. Σάλα* ὡς ἄνωτ. σ. 605.—*Μ. Παράνικα* ὡς ἄνωτ. σ. 42 ἐν σημειώσει.—*Μ. Γεδεῶν* γράμματα κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 75 ἐξ.—*Ἐκκλ. Ἀλ. ΔΓ'*. 459.—*Παράρτ. Γ'*. τόμ. «Θρακικῶν» σ. 62 σημ. 2.

μητροπολίτου Ηροσπών Καλλινίκου, ἐκλεγέντος τῷ 1801 καὶ ἀποθανόντος τῷ 1843. Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ χειρογράφου, πρὸ τῆς α' σελίδος σημειοῦνται : καὶ τὸδε πρὸς τοῖς ἄλλοις ταπεινοῦ *Καλλινίκου*, ἀψήδ'. Ὁκτωβρῶν κε'.» καὶ ἐν τῇ ὄμ τῆς 1 σελ. : «καὶ τὸδε πέφυκε ταπεινοῦ *μητροπολίτου Ηροσπών Καλλινίκου* τοῦ ἐκ Καλλιουπόλεως».

Ἡ ἀνάληψις τοῦ ὡς ἄνω χειρογράφου, ἔχει ὡς ἑξῆς :

*Πρόλογος ἀποδεικτικὸς, ἦτοι ὁ ἐκ πρώτης ἀφετηρίας λόγος*¹⁾. (σ. γ'.—ιθ').

— *Ἀρχή*: Ἐπρεπεν, ὦ εὐγενές μου ἀκροατήριον,...

— *Τέλος*: ναί, εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα.

— Μετὰ τὸ τέλος ἡ ἑξῆς σημείωσις :

«*Ἐρρέθη κατὰ τὸ ἀπλγ'. ἔτος, φεβρ. (οὗτω) 10, ἐπὶ τοῦ παριερωτάτου κυροῦ Ἀθανασίου.*

σελ. κ'. κενή.

Τοῖς φιλαναγνώσταις (σ. κα'.—κβ').

—*Ἀ.*: ἐγὼ, ὦ φιλομαθέστατοι ἀναγνώσται, στοχαζόμενος . . .

—*Τ.*: εἰς σημεῖον ἀγάπης διηνεκοῦς, Σταμάτιος ὁ τοῦ Παπῶ ἐκ Κορωνοφωλεᾶς».

σ. γγ'+κδ'. κεναί.

σ. κε'.—λβ'. : *Ἦίναξ τῶν ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ περιεχομένων.*

σ. λγ'+λδ'. : σχεδιάσμα δύο προσωπογραφιῶν (εἰκόνων).

σ. 1—20+σ. κε'.

Λόγος εἰς τὸ Γενέσιον τῆς ἀειπαρθένου (Σ)βρ. 8).

—ὅτι ἐβδόμη τρώντι ἡμέρα, εὐλόγημένη τε καὶ ἡγιασμένη, εἶναι ἡ ἀειπαρθένος καὶ θεοτόκος Μαρία. (περίληψις).

— «Καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἐβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν» (ρητόν).

—*Ἀ.*: «Καθὼς ὅταν ἀπὸ τὴν λαμπρὴν πύλιν τῆς ἀνατολῆς . . . .

—*Τ.*: ἐδωρήσατο ἡμῖν ζωὴν τὴν αἰώνιον».

σ. 20—33+σ. κε'.

Λόγος εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Παρθένου (Ν)βρ. 21).

—ὅτι ἡ Παναγία εἶναι τὸ ἀκηλίδωτον ἔσοπτρον τῆς ἀγγελίας καὶ καθαρότητος καὶ αὐτὸς ὁ λάμπων καὶ ὀλόφωτος Ἴηλιος.

1) Ἀνάληψιν τοῦ λόγου τούτου ἐποίησατο ὁ αἰδιδιμος καθηγητῆς τῆς ἐν Κάλκῃ ἱ. Θεολ. Σχολῆς Παντολέων Κομνηνός ἐν Ἐκκλ. Ἀλ. ΛΓ'. 459 ἐξ.

— «Καλή ὡς σελήνη, ἐκλεκτή ὡς ὁ ἥλιος, θάμβος ὡς τεταγμένοι»
(Ἰ. Ἄσμα ἀσμ. ζ' κεφ.).

— Ἀ.: «Ἄς θαυμάζουσιν ἄλλοι σοφοὶ καὶ διδάσκαλοι . . .

— Τ.: καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν».

σ. 33—51+κε'.

Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς σεβασμίας Πεντηκοστῆς (Μάϊος).

— περὶ τοῦ ἑπταδικοῦ ἀριθμοῦ πόσον εἶναι ἱερὸς καὶ σεβάσιμος
καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅτι εἶναι ἡ ἀληθὴς καὶ βεβαία
Πεντηκοστή.

— «Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς,
ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν» (Πράξ. κεφ. β').

— Ἀ.: «Ἐπαινετὴ βεβαιότητα καὶ θαυμαστὴ λίαν ἐστάθη . . .

— Τ.: καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν».

σ. 52—68+κε'.

Λόγος τῆ ἑορτῆ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (Ἰουν. 29).

— ὅτι οἱ ἀπόστολοι εἶναι θεῖοι διὰ τὸ ἀποστολικὸν ἐπάγγελμα,
θεῖοι διὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, θεῖοι καὶ διὰ τὰ ὑπερένδοξα ἔργα.

— «ἀποκριθεὶς οὖν ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῶ: σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς
τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος».

— Ἀ.: «Προαρπάζων τὸν λόγον ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἀποστόλου . . .

— Τ.: καὶ κατεβαίνω πλέον ἀπὸ τὸν ἄμβωνα».

σ. 68—79+κε'.

Λόγος τῆ ἑορτῆ τοῦ περὶ τὸν Ἡλιοῦ (Ἰουλ. 20).

— πόσην πολλὴν καὶ μεγάλην δύναμιν ἔχει ἡ προσευχὴ.

— «Καὶ ἔκλυεν Ἡλιοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἔθηκε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
ἀναμέσον τῶν γονάτων αὐτοῦ» (Ἰ'. Βασιλ.).

— Ἀ.: «Καὶ ἂν εἰς κάθε ἄλλον καιρὸν ἀναγκαῖα ἦτο ἡ προσευχή . . .

— Τ.: καὶ εἰς τοὺς ἀπερ. αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν».

σ. 79—93+κε'.

Λόγος εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (Αὐγ. 2).

— ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ οἰκοδοσπότη.

— «ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδοσπότης, ὅστις ἐφύτευεν ἀμπελῶνα . . .».

— Ἀ.: «Ἀνίσως αὐτὸς ὁ αἰσθητὸς καὶ φαινόμενος οὐρανός . . .

— Τ.: καὶ εἰς τοὺς ἀπερ. αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν».

σ. 94—104+κε'.

Λόγος εἰς τὴν ἱερὰν μετástασιν τῆς Μητρὸς Παρθένου (Αὐγ. 15).

— ὅτι ἡ Θεοτόκος εἶνε ἡ μυστικὴ ναῦς, ὅπου ἔφερεν τὸν ἄρτον τῆς

ζωῆς, τὸν Χριστὸν, καὶ ἐχόρτασε τὸν πεινασμένον κόσμον τῆς χάριτος.

—«Ἀνασταῖσα Μαριὰμ ἐπορεύθη κλπ.» (Λουκ.).

—Ἀ.: «Ἐπρόσταξεν ὁ μέγας Θεός. . . .

—Τ.: σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι».

σ. 105—124+κς'.

Λόγος τῆ ἑορτῆ τοῦ Ἁγίου Νικολάου (Δ]βρ. 6).

—ποσαχῶς ἡ ἀγάπη καὶ πόσον ὠφελεῖ.

—Ἀ.: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται»
λέγει μὲ τὸ ἀψευδέστατον αὐτοῦ στόμα. . . .

—Τ.: μετὰ πάντων τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ, ἀμήν».

σ. 124—144+κς'.

Λόγος τῆ ἑορτῆ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος (Δ]βρ. 12).

—ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε τὸ ἄκρον ἀγαθὸν καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν τὸ γνωρίζει, ὅτι δὲν θέλει.

—«Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα, δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ κλπ. . . .

—Ἀ.: «Ἐκεῖνος ὁ πατὴρ τῶν δώδεκα φυλῶν Ἰσραήλ. . . .

—Τ.: εἰς τοὺς ἀπερ. αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν».

σ. 144—155+κς'.

Λόγος τῆ ἑορτῆ τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος (Δε-
κεμβρ. 25).

—ὅτι ἡ ἔνσαρκος τοῦ Θεοῦ οἰκονομία ἐπροξένησεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐλευθερίας τὴν ἐπίγνωσιν, τὴν ἐπάνοδον καὶ τὴν υιοθεσίαν.

—Ἀ.: «Σήμερον, ἀγαπητοί, εἶνε ἐκείνη.

—Τ.: εἰς τοὺς ἀπερ. αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν».

σ. 155—164+κς'.

Λόγος τῆς ὀκταήμερου περιτομῆς τοῦ Κυρίου (Ἰαν. 1).

—ὅτι ὁ νόμος εἰς μὲν τὸν ἄνθρωπον ἦτο σημεῖον διορθώσεως, εἰς δὲ τὸν Χριστὸν ἦτο σημεῖον ἀγάπης.

—Ἀ.: «Ἐκεῖτο ὁ μέγας ἐν πατριάρχαις Ἰσαάκ. . . .

—Τ.: ἐκεῖ δὲ αἰώνιον τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν, ἀμήν».

σ. 165—182+κς'.

Λόγος τῆ ἑορτῆ τῶν Θεοφανείων (Ἰαν. 6).

—ὅτι τὸ βάπτισμα εἶναι μία μυστικὴ ἀναγέννησις, χωρὶς τὸ ὁποῖον ἀδύνατον εἶναι νὰ σωθῇ ἄνθρωπος.

—«Ἐὰν μὴ τις ἀναγεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος οὐ δύναται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν»,

—³Α. : «Πάλιν ἑορτὴ καὶ πάλιν πανήγυρις δεσποτικῆ...

—Τ. : ὁ Θεὸς δίκαιον ἀποφαίνεται».

σ. 182—197+κστ'.

Λόγος τῶν ἁγίων τριῶν Ἱεραρχῶν (Ἰαν. 30).

—ὅτι ὁ χριστιανὸς εἶνε ὁ θρόνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναπαύεται ὁ Θεὸς—ὁ χριστιανὸς εἶναι ἕνας κόσμος νέος, ὁποῦ ἔχει θεμέλιον τὸν Χριστόν, πύργους τοὺς μάρτυρας, φωστῆρας τοὺς διδασκάλους καὶ εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς κατοικεῖ διὰ παντός.

—«Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οἴκου τῆς δόξης... (Ἰεζεκ.)

—³Α. : «Αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, αὐτοὶ εἶναι οἱ δύο πόλοι..

—Τ. : ἐκεῖ διὰ νὰ συννευφραινώμεθα εἰς νομὰς αἰωνίους, ἀμήν».

σ. 198—218+κζ'.

Λόγος τῆ ἑορτῆ τῶν αὐτῶν φωστῆρων, ἢ περὶ φωτός (Ἰαν. 30).

—ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τὸ κατ' οὐσίαν καὶ φύσιν φῶς, οἱ δὲ διδάσκαλοι εἶναι τὸ κατὰ μετουσίαν καὶ χάριν φῶς.

—«Ὑμεῖς ἔστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου...».

—³Α. : «Καθὼς ὅταν ὁ αἰσθητὸς οὗτος καὶ φαινόμενος ἥλιος...

—Τ. : τὸ φωτίζον καὶ ἀγιάζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον».

σ. 219—233+κζ'.

Λόγος εἰς ἱεράρχην ἢ εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον (Μαῖον 2).

—ὅτι ὁ μέγας Ἀθανάσιος εἶναι ἕνας ὀλολαμπῆς καὶ δλόφωτος ἥλιος, ὁποῦ λάμπει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

—«Ὑμεῖς ἔστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου...».

—³Α. : «Καθὼς ὁ λαμπροπυρσόμορφος οὗτος καὶ...

—Τ. : διὰ νὰ συννευφραινώμεθα εἰς αἰῶνας αἰώνων».

σ. 234—254+κζ'.

Λόγος εἰς ἱερομάρτυρα ἢ εἰς τὸν ἅγιον Χαλαλάμπη (Φεβρ. 10).

—ὅτι τὸ δοκίμιον εἶναι μαρτύριον ὁποῦ προξενεῖ εἰς τοὺς δεδοκιμασμένους τῆς αἰωνίου ζωῆς τὸν ἀμαράντινον στέφανον.

—«Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ἡμῶν...».

—³Α. : «Μακάριος ὄντως εὐγενές μου ἀκροατήριον..

—Τ. : εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν».

σ. 254—277+κζ'.

Λόγος εἰς μνήμην μαρτύρων ἢτοι ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους τεσσαράκοντα μάρτυρας (Μαρτ. 9).

—³Α. : «Ἀνίσως καὶ ἐκεῖνος ὁ σοφὸς καὶ μέγας ποιητής...

—Τ.: τὴν εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος».

σ. 277—299 + κζ'.

Λόγος τῆ ἑορτῆ Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρός (Δεκεμβρ. 27).

—πόσον γενναιοτάτη ἢ ἡρωϊκὴ αὐτοῦ ἄθλησις.

—'Α.: «Μέγα τφόντι καὶ ἀξιοθαύμαστον ἔργον εἶναι...

—Τ.: εἰς τοὺς ἄπερ. αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

σ. 299—323 + κζ'.

Λόγος εἰς τὸν εὐαγγελισμόν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου (Μαρτ. 25).

—ὅτι ἡ παναγία παρθένος εἶναι κεχαριτωμένη κατ' ἐξοχὴν ὡς πληροστάτη πάσης χάριτος καὶ ἐπομένως εὐλογημένη.

—«Χαῖρε κεχαριτωμένη ὁ Κύριος μετὰ σοῦ».

—'Α.: «Ἡμέρα χαρμόσυνος καὶ εὐφροσύνης ἀνάπλευς..

—Τ.: καὶ καταβαίνω πλέον ἀπὸ τὸν ἄμβωνα».

σ. 323—343 + κζ'.

Λόγος τῆ ἑορτῆ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

—ὅτι ἡ μητροπάρθενος κόρη καὶ θεοτόκος Μαρία εἶναι ἡ ἀληθινὴ Ζωοδόχος Πηγὴ, ὅπου ἐπήγαγεν εἰς τὸν κόσμον τὸν ποταμὸν τῆς ζωῆς, τὸν Χριστόν.

—'Α.: «ὦ, πόσῃν χαρὰν, ὦ, πόσῃν εὐφροσύνῃν...

—Τ.: ἐκεῖ δὲ νὰ μᾶς ἀξιῶσῃ τῆς αἰωνίου βασιλείας».

σ. 344—371 + κη'.

Λόγος τῆ μεγάλης ἑορτῆ τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς (Ἰούνιος).

—ὅτι ὁ ὕψιστος καὶ μέγας Θεὸς εἶναι τριάς καὶ μονάς, ἦτοι ἐν τὰ τρία καὶ τρία τὸ ἐν—καὶ ὅτι οἱ ἔβραῖοι τώρα εἶναι τελείως ἄνομοι, ἐπειδὴ μήτε τὸν παλαιὸν νόμον ἠμποροῦν νὰ ἐνεργήσουν, ὡς ὅπου δὲν ἔχουσι τὸν ναδόν, μήτε τὸν νέον ἐνεργοῦν, ὅτι δὲν πιστεύουσι τὸν Χριστόν.

—«Ὅν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος εἰς τὰς πηγὰς...».

—'Α.: «Καθὼς ὁ καθ' ὑπεροχὴν εἰδήμων καὶ ἔμπειρος...

—Τ.: καὶ εἰς τοὺς ἄπερ. αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν».

σ. 371—388 + κη'.

Λόγος τῆ ἐξῆς μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἡμέρα, ἦτοι τῆ β'. τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Μάϊος καὶ Ἰούνιος).

—ὅτι ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ὅλους ἀπαξιαπλῶς τοὺς ἀνθρώπους θέλει νὰ σωθῶσι, πλὴν ὀλίγοι τινὲς εἶναι οἱ σωζόμενοι.

—'Α.: «Αὕτη εἶναι ἡ μεγαλειτέρα παρηγορία...

—Τ.: καὶ ἐπισκηνώσῃ ἐν ἡμῖν».

σ. 389—404+κθ'.

Λόγος τῆ Κυριακῆ τῶν ἁγίων Πάντων, ἥτοι περὶ ὁμολογίας τῆς πίστεως (Μάιος, Ἰούνιος).

—ὅτι ἡ τῶν δικαίων κατάστασις εἰς τὸν οὐρανὸν εἶναι μία ζωὴ αἰωνίου μακαριότητος καὶ ἡ τῶν ἁμαρτωλῶν ἐξ ἐναντίας κατάστασις εἰς τὸν ἄδην εἶναι μία ζωὴ αἰωνίων βασάνων.

—'Α.: «Αὐτὴ εἶναι ἡ μοναχὴ παρηγορία...

—Τ.: καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν».

«Μετὰ τὴν ἀνωτέρω εἰκοσιτριῶν πανηγυρικῶν λόγων τούτων ἰδοὺ σοι, ᾧ φιλαναγνώστα, καὶ ἕτεροι ἠθικοὶ λόγοι ἐννέα».

σ. 405—416+κθ'.

Λόγος εἰς παρθενομάρτυρα, ἥτοι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Ἰουλ. 26).

—ὅτι ὁ Θεὸς διὰ πέντε φωνῶν πάντας προσκαλεῖ εἰς μετάνοιαν.

—'Α.: «Κἂν τῶν ἱματιῶν αὐτοῦ ἄψομαι σωθῆσομαι...

—Τ.: τῶν δικαίων καὶ πάντων τῶν εὐφραινομένων, ἀμήν».

σ. 417—429+κθ'.

Λόγος τῆ ἑορτῆ τοῦ ἀδελφοθέου Ἰακώβου (8)βρ. 23).

—πόσοι τῆς θείας Προνοίας οἱ τρόποι καὶ ποῖα τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα τῆς ἱερωσύνης.

—'Α.: «Ὅταν ἡ ἀνωτάτη θεία προμήθεια ἀπεφάσισε...

—Τ.: καὶ σὲ προσκυνοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας».

σ. 430—442+κθ'.

Λόγος εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Προδρόμου (Ἰουν. 24).

—ὅτι ἡ μέθη εἶναι τὸ χεῖριστον πάθος, ὅπου προξενεῖ νάρκωσιν εἰς ὅλα τὰ αἰσθητήρια καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν νοῦν καὶ βλάπτει καθὼς τὸ σῶμα εἴζη καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου.

—'Α.: «Ἰστορεῖ ἡ θεία καὶ ἱερὰ Γραφὴ πῶς...

—Τ.: δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου...».

σ. 443—452+κθ'.

Λόγος τῆ Κυριακῆ τοῦ Ἀσώτου.

—ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ Εὐαγγελίου.

—'Α.: «Καθὼς τὸ βαρυφορτωμένο καράβι...

—Τ.: καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων γένοιτο, γένοιτο».

σ. 452—462+κθ'.

Λόγος περὶ ἑορτῆς ἀπλῆς ἢ καὶ Κυριακῆς.

—πῶς πρέπει νὰ σχολάζῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἡμέραν τῆς σχολῆς

διὰ νὰ εἶναι δεκτὴ πρὸς τὸν Θεὸν ἢ σχολῆ του.

—'Α.: «'Αγκαλὰ ὁ Ὑψιστος καὶ μέγας Θεός, ὁ πανταχοῦ παρών...»

—Τ.: ἐν Χῶ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ἀμήν».

σ. 462—472+κθ'.

Λόγος εἰς τὴν σύναξιν τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ.

—'Α.: «Καθὼς εἰς κάθε πολιτικὴν πανήγυριν...»

—Τ.: κατὰ τὸ μέγα ἔλεος ὡς τῶν ἀσωμάτων ἀρχιστρατήγου».

σ. 472—480+κθ'.

Λόγος τῆς Περιτομῆς τοῦ Σωτήρος καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

—'Α.: «'Αγκαλὰ καὶ ἡ σημερινὴ ἑορτὴ νὰ εἶναι μεγάλη...»

—Τ.: ἐν Χῶ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ἀμήν».

σ. 480—492+κθ'.

Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

—'Α.: «'Ανίσως καὶ ὁ κοιμιστὴς ὁποῦ διὰ νὰ λάβῃ...»

—Τ.: χαῖρε ὕδωρ σωτήριον».

σ. 492—504+κθ'.

Λόγος τῆ Κυριακῆ τῶν ἀγίων Πάντων.

—'Α.: «Καθὼς ὁ ἀσθενὴς ἐπιθυμῶντας τὴν ὑγείαν του...»

—Τ.: καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει».

Ἐπιφωνήματα.

σ. 505—508+λ'.

Ἐπιφώνημα σύντομον ἀρχιερέως κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐμφάνειαν εἰς τὴν κληρωθεῖσαν αὐτῷ ἐπαρχίαν.

—'Α.: «'Ακούει, ὃ εὐλογημένον μου ἀκροατήριον, καὶ...»

—Τ.: καὶ τοῖς εὐχομαι καὶ τοὺς εὐλογῶ».

σ. 508—514+λ'.

Ἐπιφώνημα ἕτερον ἀρχιερέως κατὰ τὴν β'. αὐτοῦ ἐμφάνειαν ἐν Κυριακῆ φέρ' εἰπεῖν ἢ ἑορτῆ.

—'Α.: «Τέχνη τις ἔστι τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν...»

—Τ.: δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου κλπ...».

σ. 515—529+λ'.

Ἐπιφώνημα διδασκάλου εἰς τὴν ὑποδοχὴν καὶ παρουσίαν τοῦ νεωστὶ προβιβασθέντος εἰς τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα.

—'Α.: «'Ακούει καὶ αὐτὴ ἡ πάντολμος...»

—Τ.: πάσης ἐπιβουλῆς τοῦ ἀλάστορος».

Λόγοι νεκρώσιμοι

σ. 529 536+λ'.

Λόγος, ἐκ κατασκευῆς.

— «ὦ θάνατε ὡς πικρόν σου τὸ μνημόσυνον . . .» (Σειράχ').

— Ἀ.: «Φοβερός ὄντως καὶ τρομερός εἶναι ὁ θάνατος . . .

— Γ.: ὁποῦ ἀναπαύονται διὰ παντὸς οἱ δίκαιοι, ἀμήν».

σ. 537—544+λ'.

Λόγος, ἐξ ἀνασκευῆς.

— «Θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπανσις» (Σοφ. Σειράχ').

— Ἀ.: «Δέν εἶναι φοβερός ὁ θάνατος, ἀγαπητοί. . . .

— Γ.: θάνατος γὰρ ἀνδρὶ ἀνάπανσις».

σ. λ'. — εἰς τὸ τέλος σημειοῦται :

— «Διπλοῦν τὸν ἀπλοῦν ἢ κυήσασα Λόγον
διπλῆν ῥῶσιν δίδου μοι τῷ γεγραφότι».

σ. 544, σημειοῦται :

— «Ἐγὼ Σταμάτιος ἐκ Κορωνοφωλεᾶς,
ὁ συγγραφεὺς τε καὶ γραφεὺς ὁμοῦ πέλω
τεθνήξομαι μὲν καὶ γενήσομαι κόνις,
μένει δὲ βίβλος ἐν κύκλοις πολλῶν χρόνων,
ᾧσοι δὲ τυγχάνοιτε τῆςδε τῆς βίβλου
εὐχεσθε τοῦ γράψαντος χάριν ὡς θέμις
τυχεῖν με χάρας τῆς ἄνω τρισολβίου,
ἀμήν, ἀμήν, σῶτέρ μοι, γένοιτό μοι».

σ. 545, στίχοι εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα :

«Τὸν δακτύλοις γράψαντα καὶ συγγραφέα
τὸν ἀναγινώσκοντα ταύτην ὡς θέμις.
κτησάμενόν τε ἅμα τοὺς τρεῖς ὡς ἓνα
φύλαττε Τριάς καὶ Μονὰς ἐν ἀνίγκαις».

σ. λα' Τῆς ῥητορικῆς ὅρος ἢ ὀρισμός.—Τὰ μέρη αὐτῆς πέντε—αἱ
τούτων ἐνέργειαι—τὸ ζήτημα διχῶς—οἱ κοινοὶ καὶ ῥητορικοὶ τόποι εἶναι
εἰκοσιδύο.

Β'.

Θεματάριον, οὕτως ἐπιγραφόμενον χαρτῶν χειρόγραφον τῆς αὐτῆς
ἱ. Θεολ. Σχολῆς—21¹/₃×16, ιη'. αἰών—φέρων ἀριθμὸν ρμοστ'. καὶ ἐν τῇ
ἀρχῇ αὐτοῦ τὴν ἐξῆς σημειώσιν : «Σύνθεσις μὲν τὸ παρὲν Θεματάριον

διαφόρων, μάθημα δὲ καὶ πόνημα ἰδιόχειρον Σταματίου τοῦ Παπᾶ, ἐκ Κορωνοφωλεᾶς, οὕτινος τὰ νῦν καὶ κτῆμα πρὸ τῶν ἄλλων, μετ' οὐ πολὺ δ' ἔσεται καὶ τῶν ἄλλων».

«Ἡ χεὶρ μὲν ἢ γράψασα κρύπτεται τάφῳ,
μένει δὲ βίβλος ἐν χρόνων πολλῶν κύκλοις,
ὅσοι δὲ τυγχάνοιτε τῆσδε τῆς βίβλου,
εὔχεσθε τοῦ γράψαντος, ὡς θέμις, χάριν.

Ταπεινὸς Σταμάτιος ὁ τοῦ Παπᾶ
Ἐκ Κορωνοφωλεᾶς

Τὸ Θεματάριον τοῦτο περιέχει σὺν ἄλλοις καὶ : 1)

— «Ἐμοῦ τοῦ Σταματίου Παπᾶ θέματα, ἐν τῇ μεγαλοπόλει Ἀλεξανδρείᾳ ἐκδοθέντα τοῖς πρωτοπείροις, κατὰ τὸ ἀψλ', Γαμαλιῶνος α'».

— «Ταπεινοῦ Σταματίου Παπᾶ, τοῦ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει σχολῆς γυμνασιάρχου, ἔξω τῶν εἰδῶν, πείρας ἔνεκα τῶν μαθητευσάντων μοι κατὰ τὴν τῆς πανώλους φυγὴν 1733, Ὀκτωβρίου 20».

— «Σταματίου τοῦ Παπᾶ, ἔξω τῶν εἰδῶν, πρὸς τοὺς ἐν Ἀδριανοῦ μαθητάς».

— «Τοῦ α'. εἴδους Σταματίου τοῦ Παπᾶ».

Γ'.

«Πνευματικὸν ἐντρέφημα τοῖς τὴν κατ' ἀρέσκειαν τοῦ Θεοῦ βιοτὴν ἐξαιτουμένοις καὶ τὸ σῶμα τῷ πνεύματι δουλαγωγεῖν καὶ ὄλως ἀπαθῶς βιοῦν ἐλομένοις, ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων συγγραμμάτων, μάλιστα δ' ἐκ τῶν τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ, Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ, Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ καὶ Μαξίμῳ τῷ ἀγιωτάτῳ πεποιημένων συνεροανισθὲν καὶ κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν ξυντεθὲν παρὰ τοῦ ταπεινοῦ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἑλληνικῆς σχολῆς γυμνασιάρχου Σταματίου Παπᾶ ἐκ Κορωνοφωλεᾶς, κατὰ τὸ ἀψνζ'. ἔτος ἀπὸ θεογονίας, βοηδρομῶνος ἔτη καὶ νέα» 2).

Δ'.

Φέρεται γράψας :

α') Χρηστομάθειαν 3),

β') ἐξηγήσεις κανόνων Ἀναστάσεως Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ 4).

1) Πρὸβλ. καὶ Παράρτημα Γ', τόμ. «Θρακιῶν» σ. 73.

2) Χειρόγραφον ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν κωδίκων τῆς βιβλιοθήκης Ἀλεξίου Κολυβά (N. Ἑλληνομνήμων ΙΕ'. σ. 88. — Παράρτημα κλπ. ὡς ἀνωτέρω σ. 73).

3) Παράρτημα κλπ. σ. 73.

4) ἀπτόθι σελ. 73.

γ') «Ψυχαγωγίαν», περιέχουσαν ἐξηγήσεις ἐλλήνων συγγραφέων¹⁾,
 δ') ἐπικήδειον εἰς τὸν θανόντα τῷ 1739 μητροπολίτην Ἀδριανουπό-
 λεως Ἀθανάσιον²⁾).

ε') προτροπικὴν ἐπιστολὴν «πρὸς τὸν ἀγαπητόν μου μαθητὴν καὶ
 ἀνεψιὸν Ἰγνάτιον Σαράφογλου ἐπίσκοπον Ναζιανζοῦ»³⁾).

στ') ἐπιτιμητικὴν ἐπιστολὴν ἐκ Κ/πόλεως πρὸς τοὺς προὔχοντας
 Κορνοφωλεῶς παραχωρήσαντας τὸ ἐξωκκλήσιον τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεο-
 τόκου—ἐνθα σήμερον τὸ μετόχιον τῆς ἱερᾶς μονῆς Ἰβήρων—εἰς τὸν ἐξ
 Ἄνδρου γνωστὸν μοναχὸν Αὐξέντιον, τὸν γνωστὸν ἔπειτα ταραξίαν ἐν
 Κατιρλί τῆς Νικομηδείας⁴⁾).

Ε΄.

Φέρεται ἀντιγράψας :⁵⁾

α') κώδικας *Γεωργίου Κορεσίου*, τῷ 1723.

β') προοίμια ῥητορικῆς τέχνης *Θεοφίλου Κορυνθαλλέως* κατὰ Νοέμ-
 βριον 1721 ἐν Πάτμῳ.

γ') ἐπιστολὰς *Συνεσίου*, τῇ 25 Ἰανουαρίου 1724 ἐν Πάτμῳ.

δ') κώδικα τοῦ *Μακαρίου* περιέχοντα ἐκθεσιν ῥητορικῶν κανόνων
 τοῖς ἱεροκέρυξι μάλιστα συμβαλλομένων ἐκ τοῦ λατινικοῦ.

1) Ἐκκλ. Ἀλ. ΑΒ' 76.—Πιθανῶς σχετίζεται πρὸς τὴν *Χρηστομάθειαν*.

2) *Μ. Γεδεῶν* γράμματα κλπ. ὡς ἀνωτέρω σ. 55.74.—*Παράρτημα* κλπ. σ.
 63.—Ἐκκλ. Ἀλ. ΑΓ' 92.

3) Ἀντίγραφον ταύτης ἐδόθη παρὰ τοῦ ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀειμνήστου κα-
 θηγητοῦ *Γ. Δαμπουσιάδου* τῷ ἐκ Κορνοφωλεῶς πανοσ. ἀρχιμ. *Νεοφύτῳ Στα-*
ματιάδῃ καὶ ὑπὸ τούτου ἡμῖν.

4) Κατὰ πληροφορίας μεταδοθείσας ἡμῖν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιμ. *Ν. Σταμα-*
τιάδου.

5) *Παράρτημα* κλπ. σ. 73.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΕΙΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΝ

Εἰς τὴν παρὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ἐκδοθεῖσαν Ἀνθολογίαν τῶν Θρακῶν ποιητῶν δημοσιεύεται εἰς σελ. 13 ἡ Θρηνολογία τοῦ Κ. Θαλείδου ἣτοι τὸ γνωστὸν ποίημα «Εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ζωῆς μου».

Ὁ συνεργάτης τῶν «Θρακικῶν» κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης μᾶς ἀπέστειλε πρὸς συμπλήρωσιν τὰς ἑξῆς στροφάς:

- 2) Τὴν ψυχὴν του κυριεύει
θλιβερὰ μελαγχολία,
ἢ ψυχρὰ ἀναισθησία
εἶν' ἡ μόνη του ἐλπίς.
Τέροψις του τὸ δάκρυ εἶναι
στεναγμὸς ἢ λαλιά του,
καὶ ἡ θλιβερὴ ματιά του
ἡλίον δύοντος ἀκτίς.
- 3) Κατ' ἀρχὰς μὲ τόνον κράζει :
« Συμπαθῆς ἐφάνης, κόρη,
καὶ ἡ μοῖρα ἐθεώρει
τὸν δεσμόν μας εὐμενῆς.
Πλὴν πνοὴ ἐχθροπραξίας
ἢ κακόβουλος ζηλείη
σὲ παρέσυρε, δολία
στὴν φιλίαν νὰ φανῆς.
- 4) » ὦ ! τὰς θύρας ἂν ἠμπόρουν
τῆς καρδίας σου νὰ κρούσω,
δύο λόγους της ν' ἀκούσω,
καὶ δυὸ λόγους νὰ τῆς πῶ
Μὲ τὸ δάκρυ νὰ σὲ λούσω,
νὰ σοὶ δείξω, πῶς δὲν πταίω·
εἶναι σφάλμα μου, ἂν κλαίω,
σφάλμα μου, ἂν ἀγαπῶ ;
- 5) » Ἡ ζωὴ μου, ναί, ἀρχίζει,
ἀφοῦ ἔλαμψες ἔμπρὸς μου,
μ' ἄφησες κι' ἐντὸς τοῦ κόσμου
ζωντανὸς εἶμαι νεκρός.
"Ὀλη ὄλ" ἢ ἕπαρξίς μου
εἰς ἐσὲ συνεκεντρώθη·
μ' ἄφησες κι' ἀπενεκρώθη
καὶ κατήγησα οἰκτρός.
- 6) » Εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ζωῆς μου κτλ.

ΠΩΣ ΓΙΑΤΡΕΥΑΝ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΓΙΑΤΡΙΚΑ ΓΗΤΕΙΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΕΣ *

Στὴν ἱερὴ μνήμη τῶν Γονέων μου
Ἀναστασίου καὶ Ξανθίππης Σταμούλη

Α΄.

ΓΙΑΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΗΤΕΙΕΣ

53. Χτυποκαρδία ¹⁾).

α΄

* Νὰ πάρης σιντέφι καὶ νὰ τὸ βράσης μὲ ξίδι καὶ χλιαρὸ νὰ τὸ βάζης ἐπάνω εἰς τὸν παλμό, παύει.

β΄

Ὅποιος ἔχει καρδιοχτύπι πέρνει ἓνα περιστέρι ζωντανὸ τὸ σχίζει πίσω ἀπὸ τὰ ποδαράκια καὶ βγάζει τὴν καρδιά τ' καὶ ἀκόμα πὺν χτυπάει ἢ καρδιά τ' τὴν βουτᾶς στὴ ζάχαρη ἢ στὸν κάντιο καὶ τὴν καταπίνει ζεστὴ καὶ περνάει ἢ χτυποκαρδία.

Καστανιές

54. Στὸν καρδιόπονο ²⁾).

α΄

Ὅταν ἔχεις πόνο στὴν καρδιά ³⁾ βράζεις μαντζουράνα μὲ λίγο δυόσμο καὶ λεμονοσκούπιδο καὶ πίνεις τὸ ζουμί, παύει.

---

* Συνέχεια ἀπὸ Η΄ τόμον Σελ. 351—383.

1) Ταχυκαρδία.—2) Στομαχόπονος.—3) Στομάχι.

β'

Βράζεις μασούρι κανέλλα μὲ νερό κι' ἀφοῦ βράσει πολὺ τὴν χύνεις μέσα σὲ καλὸ κονιάκ καὶ τὸ πίνεις.

γ'

Κεραμίδι, τὸ ζεσταίνεις καὶ τὸ σβύνεις μὲ τὸ ξίδι, τὸ ντυλίζεις μὲ φανέλλα καὶ τὸ βάζεις πάνω στὴν κοιλιά, ὠφελεῖ πολὺ.

δ'

Ὅταν ἡ καρδιὰ εἶναι πρησμένη μαραίνεις στὴ φωτιά ἓνα φύλλο πλατομαντήλα ¹⁾ καὶ τὸ βάζεις πάνω στὴν καρδιά, εἶναι πολὺ γιατρικόν.

Φανάρι

ε'

Τὰ ἀγριοζεμπουλάκια ²⁾ τὰ βράζουν καὶ πίνουν τὸ ζουμί.

στ'

Ἐνα κοιμπὶ σιντεφένιο τὸ βάζνε σ' ἓνα φυλτζάνι, στίβνε μέσα λεμόνι, τὸ ξαστριζνε, τὸ πρῶτὶ τὸ σιντέφι λιώνει καὶ τὸ πίνε γιὰ τὸν καρδιόπονο.

Ἡράκλεια

ζ'

Κάνεις φρυγανιά τὴν βουτᾶς στὸ κρασί παι καθὼς εἶναι ζεστὴ τὴν βάζεις πάνω στὴν καρδιά, πολὺ ὠφελεῖ.

55. Ἡ κασίδα ³⁾.

α'

Πέρνεις καρυδόσεφλα τὰ καῖς καὶ τὰ κάμνεις στάχτη, ρίχνεις μέσα λίγο λάδι, τὰ δουλεύεις καὶ τὰ κάμνεις ἀλοιφή, ὕστερα κάθε πρωὶ καὶ κάθε βράδυ τ' ἀλείφεις καὶ περνάει.

1) Ἐχει πολὺ μεγάλα φύλλα ὡς δυὸ πιθαμές, ὀλοστρογγυλα καὶ χοντρὸ μίσχο· στὶς Καστανιές τὴν λένε καὶ πικρολαπατουῖνα.—2) Καρποὶ θάμνου, κόκκινοι, στρογγυλοὶ καὶ μικροὶ σάν μπιζέλι.—3) Ἀχῶρ.

β'

Ἐπαιρνε ἡ γιάτρισσα γαλαζόπετρα τῆ δούλευε μὲ τὸ λάδι καὶ μὲ τὰ κεῖνο τὸ λάδι ἄλειφε τὸ κεφάλι καὶ περνοῦσε ἡ κασίδα.

Καστανιές

γ'

Τὸ χαμαγλιό¹⁾ τὸ βράζνε καλὰ μὲ τὸ νερὸ νὰ λυώση νὰ γίνη σὰν ἀλοιφή. Μ' αὐτὸ γιατρεύεται καὶ κατεβάζει μαλλιά.

Φανάρι

56. Διὰ τὰ καταμήνια²⁾.

α'

* Νὰ πάρης μία ρίζα τοῦ μάλαθρου, νὰ τὴν βάλῃς μὲ 400 δράμια κρασί παλὸ νὰ βράση, νὰ μένη 100 δράμια. Νὰ πίνῃ πρωτὶ, ἔρχονται.

β'

Ὅταν ἀργούσανε νὰ ἔλθνε τὰ συνήθεια³⁾, ἔπερναν φλούδα ἀπὸ μαύρη ἀσκαμιά, μερικὲς χρομμυδόφλουδες, μερικὰ φουντουκότσεφλα καὶ τᾶβραζαν. Ἀπὸ βραδὺ τᾶπιναν καὶ τὸ πρωτὶ εἶρχονταν.

Καστανιές

γ'

Πίνε ἀλιφασκιά⁴⁾ γιὰ νὰ ἔλθνε τὰ ροῦχα⁵⁾.

δ'

Πίνε τὸ θερμὸ⁶⁾ κ' ἔρχονται.

Τζετώ

1) Χόρτο τοῦ βουνού.

2. 3. 4. Ἡ περίοδος.—5) Φασκόμηλο.—6) Τὸ νερὸ ποὺ ἐπλυναν γιὰ πρώτη φορά τὰ μαλλιά ποὺ κούρευαν τὸ πρόβατο.

ε'

Ἐποια κορίτσια δὲν εἶχαν τὶς τάξεις ¹⁾ τοὺς ἔπιναν ἀπὸ νερὸ τῆς Στριβοῦς ²⁾ καὶ τὰ εἴρχονταν.

Φανάρι

στ'

Γαλάξιου κρίνου ρίζα καὶ τῆς μαύρης ἀσκαμιῶς φλούδα ἀπὸ τῆ ρίζα μέσα, τὰ βράζει μὲ τὸ κρασί καὶ τὰ ποτίζει σ' ὅποιαν στάθμην τὰ συνήθεια κ' ἔρχονται.

57. Οἱ τάξεις μὲ πόνο.

Σὰν ἔρχονται μὲ πόνο ἀπὸ κρύωμα πέρνε, ἀγελαδίτικη κουπριά καὶ ξεστή ξεστή τὴν βάζνε ἀπὸν στὴν κοιλιά, βάζνε κ' ἀπὸ μιὰ βδέλλα στὰ πόδια πρὸς τὴν κοιλιά καὶ περνάει ὁ πόνος καὶ δὲ ματαέρχεται.

58. Γιὰ τὴν κατεβασιά ³⁾.

Πέρνεις φύλλα πικροδάφνης ⁴⁾ τὰ βάζεις στὸ φουῖρο νὰ ξεραθοῦνε, τὰ κουπανίζεις, τὰ περνῶς ἀπὸ ἓνα τουλπάνι καὶ τὰ ρουφᾶς σὰν ταμπάκο.

Ἄμυδαλιὰ
ἐπαρχίας Αἴνου

β'.

Ἐπερναν γαλάξιο πανὶ καὶ ζάχαρη τ' ἀναβαν καὶ καπνίζονται, τράβαγαν τὸν καπνὸ μὲ τὴ μύτη καὶ πέρναγε.

γ'.

Βρέχεις ἓνα πανάκι στὸ σπύργο, τὸ πιπιτίζεις μὲ λίγο μαῦρο πιπέρι τὸ βάζεις στὴν κορφὴ σ' τὸ δένεις, πὸ πάνου μ' ἓνα τουλπάνι καὶ περνάει ἢ καταρροή.

1) Τὴν περίοδο.

2) Βρύση στὸ Φανάρι, τὰ νερά της ἔτρεχαν ἀπὸ τὸν κορμὸ μιᾶς μεγάλης λεύκας μέχρι τοῦ 1913 ὁπότε τὴν ἔκοψαν οἱ Βούλγαροι.

3) Καταρροή.— 4) Ροδοδάφνη.

59. Διὰ κάψιμο.

α'

* Νὰ πάρης πουπουρεκιοῦ ¹⁾ λίγδα καὶ ἓνα κομμάτι πανὶ νὰ τὸ κάνης μουσαμᾶ καὶ νὰ τὸ βάλῃς ἐπάνω. Πρωὶ καὶ βράδῃ νὰ βάζῃς ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἄλειμμα νὰ γίνεται φρέσικος.

β'

* Νὰ πάρῃς σαμόλαδο ²⁾ καὶ στουπέτσι ³⁾ νὰ τὸ κάνης ἀλοιφή, νὰ τὸ ἀλλάζῃς συχνά, θεραπεύεται.

γ'

* Νὰ κουπανίσης ὃ ἀβγῶν ἀσπράδια καὶ 100 δράμια νερὸ νὰ τὰ κτυπήσης ἕως ὅτου ἀσπρίσει ὡσὸν σκάμα ⁴⁾ καὶ νὰ πάρῃς καὶ 25 δράμια κερὶ καὶ 25 δράμια λάδι, τὰ δουλεύεις ὅλα μαζὺ καὶ γίνονται ἀλοιφή καὶ τὴν βάζεις κάθε ἀγῆ, τὸ βράδῃ ὄχι.

δ'

Βράζεις φλοῦδα κἀραγατς ⁵⁾ καὶ μ' αὐτὸ βρέχεις πανιὰ καὶ τὰ βάζεις πάνω στὴν πληγή. Τὸ κάψιμο περνάει γλήγορα.

Καστανιές

ε'

Χτυπᾶς 4 ἀσπράδια ἀπὸ ἀβγὰ φρέσκα, 50 δράμια λάδι τῆς ἐλιᾶς φρέσκο ἀνάλατο, πάχος τῆς ὄρνιθας καὶ καθαρὸ κερὶ τῆς μέλισσας. Χτυπᾶς τ' ἀσπράδια σ' ἓνα ποτήρι μὲ νερό, ζεσταίνεις τὸ λάδι, τὸ πάχος καὶ τὸ κερὶ μαζὺ, ἀπ' αὐτὰ θὰ ρίχνεις ἀπὸ λίγο μέσα στὰ ἀσπράδια ὅπως κάμνεις τὸ ἀβγολέμονο, τὸ γυρνᾶς ὅλο ἀπὸ ἓνα μέρος γιὰ νὰ μὴ κόψῃ.

Πλύνεις τὴν ἀλοιφή μὲ χλιαρὸ βρασμένο νερό, ἀλείφεις τὴν ἀλοιφή σ' ἓνα πανάκι καὶ τὸ βάζεις ἐπάνω. Τὸ κάμνεις πρωὶ βράδῃ καὶ περνάει.

Ἄμυδαλιὰ

1) Λ. Τ. Νεφροῦ.— 2) Σουσαμοῦ λάδι.— 3) Ἀνθρακικὸς μόλυβδος.— 4) Σαπουνάδα.

5) Λ. Τ. Πτελέας.

στ'

Χτυπᾶς ἀσπράδι μὲ λάδι μαζύ, τὸ βάζεις ἐπάνω στὸ κάψιμο μ' ἓνα πανάκι καὶ περνάει.

Φανάρι

60. Γιὰ τὸ ἄνοιγμα τοῦ κεφαλιοῦ τοῦ μωροῦ.

Κουπανίζνε ξερὰ κονγκιά, τὰ περνοῦν ἀπ' τὸ κόσκινο καὶ τὰ βάζνε σταυρωτὰ πάνω στὸ κεφάλι κι' ἀπὸ πάνου τὰ σκεπάζνέ μ' ἓνα πανί. Μετὰ τὰ δυὸ μέρες βρέχνε τὸ πανί μὲ ζεστὸ νερὸ καὶ τὸ ξεκολνοῦνε μὲ προσοχή. Κατόπι θὰ τὸ λοῦσνε καὶ κάθε μέρα θὰ λοῦγνε τὸ κεφαλάκι τοῦ μωροῦ καὶ γιανίσκει.

Τζετῶ

61. Στὸν κεφαλόπονο.

α'

Γιὰ τὸν κεφαλόπονο ἄνοιγαν φουντανέλα καθὼς καὶ γιὰ ἄλλες ἀρρώστειες, πού εἶχανε χρόνια.

Γιὰ νὰ τὴν ἀνοίξνε ἔπερναν λίγη φλοῦδα ἀπὸ ἀγριόκλημα ἢ ἀπὸ δέντρο πού ἔκαμναν τὰ κοφίνια γιὰ τὰ μελίσσια, ἢ χρυσοκάνθαρο· τὸν ἔβαζαν στὸ μέρος πού ἤθελαν νὰ τὴν ἀνοίξνε, τὸ περισσότερο τὴν ἄνοιγαν στὸ πόδι πάνω στὸ μαλακὸ κρέας, ἀπὸ πάνω ἔβαζαν μιὰ δεκάρα καὶ τὴν ἔδεναν.

Τῶκαμαν ἀπὸ βραδὺ καὶ τὸ πρωὶ ἄνοιγε. Ἐχωναν μέσα στὴν πληγὴ ἓνα ροβίθι, ἀπὸ πάνω ἔβαζαν φύλλο κισσὸ κι' ὅλο τραβοῖσε τὸν ὄρκο.

Φανάρι

β'

Στὸ δυνατὸ πονοκέφαλο κουπανίζνε ἓνα σκόρδο μὲ τὶς φλοῦδες ἀλεῖφνε τὸ λακκάκι πού εἶναι πίσω στὸ λαιμὸ λίγο λάδι κι' ἀπὸ πάνω βάζνε τὸ σκόρδο, τὸ ἀφίνε ὡς πού νὰ τσοῦξ' κ' ὕστερα τὸ βγάζνε.

Καστανιές

γ'

Σὲ περνάει ὁ κεφαλόπονος ἂν λουσθεῖς τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ καὶ ποτὲς ὕστερα μέρα Παρασκευῇ νὰ μὴ λουθῆς.

Σηλυβρία

δ'

Κόφτανε φέτες τὶς πατάτες καὶ τὶς ἔδεναν στὸ μέτωπο μὲ τουλπάνι καὶ δρόσιζε.

62. Γιά πονοκέφαλο ἀπὸ μάτι.

Ἔπερναν 3 φύλλα δάφνης τοῦ Βαϊοῦ ἢ ποὺ ἔλεγαν Ἀνάστα ὁ Θεὸς τὸ Μεγάλο Σάββατο, τοίμπαγαν τὸ καθένα 41 τρύπα, τὰ σταύρωναν τρεῖς φορὲς στὴν καντήλα, τὰ βούταγαν μέσα καὶ τὰ καπνίζονταν γιὰ τὸν κεφαλόπονο ἀπὸ τὸ μάτιαγμα.

Εἶχαμε πίστη καὶ περνοῦσε.

Καστανιές

63. Κινητικὰ ¹⁾.

Τὸν Μάη νὰ πάρη κανεὶς κινητικὸ κάνει καλό.

α'

Κουπανίζεις τὶς καβουνόσποροι ²⁾, τὶς ἀνελάς μὲ τὸ νερὸ καὶ πίνεις τὸ ζουμί, ἢ τὶς κουπανίζεις καὶ τὶς ρίχνεις σὲ ζεστὸ νερὸ, τὶς ἀφίνεις ὡς μιὰ ὥρα, τὶς περνᾶς ἀπὸ τρουπητὸ καὶ τὸ πίνεις.

Τζετὼ

β'

Κουπανίζεις τοῦ κρίνου τὴ ρίζα, τὴν ἀνελάς μὲ τὸ νερὸ καὶ τὴν πίνεις.

Καστανιές

---

1) Καθάρασια.—2) Πεπονόσποροι.

64. Για νὰ κοιμηθοῦνε τὰ μωρά.

Γιὰ νὰ κοιμούνται τὰ μωρὰ τὰ τάιζαν θειριακὴ, γιὰ ἀφιόνι. Μὲ τὸ μικρὸ δαχτυλάκι ἔπερναν λίγη καὶ τὴν ἔβαζαν στὸ στόμα τοῦ μωροῦ, αὐτὸ τὴν πιπίλιζε κι' ἀποκοιμούντανε ¹⁾.

Φανάρι

65. Κοκκινουῖδι καὶ ἕλεση.

α'

* Εἰς κοκκινουῖδι ἢ ἕλεση ὅταν πρησθεῖ ἡ κοιλιά ἢ καὶ τὸ πρόσωπο νὰ καθουρντίσης ἄσπρο σκυλόσκατο καὶ ἀπάνω εἰς κόκκινο τσιγέρι νὰ τὸ πισπιτίσης καὶ νὰ τὸ βάλῃς εἰς τὴν κοιλιά.

Νὰ πύρης καὶ 2 ἀβγά, νὰ τὰ τηγανίσῃς μὲ μπεζίρι²⁾ ἢ μὲ ρακὶ καὶ νὰ τὸ βάλῃς στὸ στουπὶ καὶ νὰ πιπιτίσης καὶ σκυλόσκατο καὶ νὰ τὸ βάλῃς ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὸ λαιμό.

24 ὥρες νὰ τὸ ἀφίσῃς καὶ ξεπρήσκειται.

β'

Ἐβαζαν κατ' ἀπὸ τὸ μαξιλάρι τοῦ παιδιοῦ ποὺ ἔχσε ³⁾ ἕλεση κόκκινη ζάχαρη καὶ κρεμοῦσαν στὸ φακίολι τ' μιὰ σκελίτσα ⁴⁾ σκόρδο κ' ἕνα φλουρὶ δεμένο μὲ μιὰ κόκκινη κλωστή γιὰ τὸ μάτι 40 μέρες.

Τὸ παιδί ποὺ ἔχ' ἕλεση δὲ πρέπ' νὰ μυρίσ' μυρωδιὰ φαγιοῦ, γι' αὐτὸ μαγέρεναν τὸ φαγὶ στὴ γειτονιά.

Ἐβαζαν τὰ κόκκινα φύλλα τῆς παπαρούνας ἔβαζαν καὶ λίγο ζάχαρη καὶ πότιζαν τὸ παιδί καὶ τὸ πέρναγε.

Καστανιές

66. Στὸν κικκότη.

α'

Ὠφελεῖ τὸ ζουμί τοῦ λεμονιοῦ.

Ἡράκλεια

1) Ἦταν βλαβερὸ γιὰ τὰ παιδιά, τὸ ἔκαμναν ὅσες ξενοδούλευαι, εὐτυχῶς τὰ τελευταῖα χρόνια ἔπαυσαν.

2) Λ. Τ. λινέλαιο.—3) Ἐχυσε.—4) Μικρὴ σκέλιδα.

β'

Τὸ σάλιο τοῦ σάλιαγκου κάμνει καλό.

γ'

Ἄφραχτο γιατρικὸ ἢ βοώμη. Τὴ βράζεις καλὰ ὡς πού ν' ἀνοίξη καὶ τὴν τρώγει τὸ παιδί πού ἔχ' κοκκύτη καὶ περναίει.

Τσόβλου

67. Στὸν κόλπο ¹⁾).

Τοὺς ἔπερναν ἀμέσως αἷμα μὲ κοφτὲς βεντούζες καὶ μὲ βδέλλες.

Σηλυβριά

68. Γιὰ τὴν κομέρα ²⁾).

α'

Κάθε πρωὶ νησιζάτα πέρνεις μιὰ σκέλιδα σκέζδο, τὴν κόφτεις σὲ κομμάτια καὶ τὰ καταπίνεις, ρουφᾶς κ' ἓνα ποτηράκι μαῦρο κρασί.

β'

Τὰ λουλούδια τῆς παπαρούνας τὰ ξεραίνεις, τὰ βράζεις, στίβεις μέσα λίγο λεμόνι, τὰ ξαστροίσεις καὶ τὰ πίνεις γιὰ τὴν κομέρα.

γ'

Πίνεις τοῦ περιστεριοῦ τὸ αἷμα καὶ γιανίσκεις.

Καστανιές

δ'

Τὶς πρώτες μέρες τοῦ Μάη μαζεῦνε λουλούδια πού μοσχοβολοῦνε, θρύμπο, φλισκοῦνι, καρνόφυλλα. Τὰ βράζνε σὲ καζάνι μὲ νερὸ κ' ὕστερα τὰ ρίχνε μέσα σὲ πολίμι ³⁾, μέσα σ' αὐτὸ θὰ μπεῖ ὁ ἀδύνατος καὶ θὰ καθίς' σ' ἓνα σκαμνί, καὶ τὸν σκεπάζνε καλὰ, μόνε τὸ κεφάλι νὰ εἶναι ἔξω. Σὲ τρία, τέσσερα μπάνια πού θὰ κάνει σιγὰ σιγὰ δυναμῶν³⁾.

Φανάρι

1) Ἡμιπληγία.

2) Ἀδυναμία.— 3) Βαρέλι.

ε'

Στὴν κομάρα ἀνοίγαν φουντανέλα κι' ὠφελούσε πολύ.

Τσόρλου

69. Διὰ κορδέλλα ¹⁾).

α'

* Νὰ πάρης κολοκυθόσποροι κόκκινου κολοκυθιοῦ, νὰ τοὺς κουπανίσης, νὰ τοὺς βράσης καὶ νὰ τοὺς πιῆς νηστικάτα.

Ἄν δὲν σὲ ὠφελήσει αὐτό, νὰ πάρης τῆς ἄγριας ροδιᾶς φλοῦδες καὶ νὰ τὶς βράσης καὶ νὰ τὶς πιῆς πρωί, βγαίνει ἡ κορδέλλα.

β'

Τρῶς 50 δράμια κολοκυθόσποροι, ἄλλο τίποτε νὰ μὴ φᾶς.

Ἦστερα μόλις τοὺς ἔφαγες νὰ πάρης καθαρτικό, περνάει ἡ κορδέλλα.

'Αρμενοχώρι

70. Ὁ κουλικᾶς ²⁾).

α'

Ὁ κουλικᾶς βγαίνει ἀπὸ στενοχώρια, ὁ ἄρρωστος νὰ μὴ τρώγ' κρέας, ψάρι, ἀβγό, ἀκόμα κ' οἱ τραγουνοὶ πρέπ' νὰ μὴ τρῶνε γιατί κ' ἡ μυρωδιά πειράζει τὸν ἄρρωστο καὶ ἀκόμα οὔτε φωτιά νὰ ἀνάπτει.

Πέρνει κίλ-ἔρμενη ³⁾, καὶ λίγο κερμηζ ⁴⁾ καὶ τὰ κουπανίζνε, κουπανίζεις καὶ λίγο ἀμάραντο, τὸ περνοῦν ἀπὸ πανάκι καὶ τὸ ζουμί τ' ἀνακατεύεις μὲ τὸ κίλ-ἔρμενη, καὶ τὸ κιομήζ, βάζνε λίγο νερὸ καὶ τὸ πίνει κι' ἀλείφνε τὶς κοκκινιές.

Στράντζα

ἐπαρχίας Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου

β'

Τὸ κίλ-ἔρμενη ἀνελάς μὲ τὸ νερό, κουπανίζεις τὸν ἀμάραντο τὸν ζουπᾶς, καὶ τὸ ζουμί τὸ ἀνακατεύεις. Τὸ πίνεις καὶ μὲ δύο μαῦρα φτερά ἀλείφεις καὶ τὸ σῶμα σ' καὶ περνάει τὸ φύτι ⁵⁾.

Φανάρι

1) Ταινία.

2) Κνίδωσις.—3) Λ. Τ. Γῆ ἄρμενική.—4) Λ. Τ. Κέρμης.—5) Ὁ κουλικᾶς.

γ'

Μὲ τὸν κουλικὰ 1) ἔτριβαν τὸν κουλικὰ καὶ τὸν κατάπιναν καὶ περ-
νοῦσε.

Καστανιές

δ'

Τὴ νύχτα νὰ ξεντυθῆ ὁ ἄρρωστος σπῆτι τ' νὰ ντυλιχθῆ μ' ἓνα σεν-
τόνι καὶ νὰ πάγῃ νὰ κυλισθῆ δλόγυμνος μέσα στὰ χωράφια σ' ἓνα σταυ-
ροδόμι καὶ γιάτρεύεται.

Τσόρλου

71. *Στὸ κόψιμο.*

Τὸ σπαθόχορτο βάζνε σ' ἓνα μπουκάλι μὲ λάδι καὶ τὸ ἀφίνε στὸν
ἥλιο. Ὅταν κόψεις τὸ δάκτυλο, βάζεις σ' ἓνα πανάκι λίγο σπαθόλαδο,
τὸ βάζεις πάνω στὸ κόψιμο καὶ γιανίσκει.

Σηλυβριά

72. *Στὸ κρύωμα.*

α'

Βράζεις ἰλάνοτο καὶ πίνει, ζεσταίνεις νερὸ σὲ μιὰ μπακίρα καὶ
τὴ βάζεις στὸ στρῶμα κεῖ ποὺ εἶναι ξαπλωμένος ὁ ἄρρωστος καὶ βάζει
τὰ πόδια του μέσα στὸ ζεστὸ νερὸ κατ' ἀπὸ τὸ πάπλωμα. Περνάει τὸ
κρύωμα καὶ θεραπεύεται.

Ἡράκλεια

β'

Ἀπὸ βραδὺ ἔβαζαν τὰ πόδια στὸ ζεστὸ νερὸ μὲ σινάπι κουπανι-
σμένο, τὸν ἔβαζαν βεντουῖζες κι' ἂν ἦτανε πολὺ κρυομένος τὸν ἔβαζαν
κοφτὲς βεντουῖζες, τὸ πρῶι τὸν ἔδιναν κινητικὸ καὶ περνοῦσε.

73. *Γιὰ τὸ κρύωμα τῶν παιδιῶνε.*

Κουπανίζεις τὸ σιντέφι στὸ σιδερογοῦδι καὶ παίρνεις τὸ ζουμί, βάζεις

---

1) Τὸν ἀμάραντο.

λίγο λάδι καὶ λίγη παπαδιά ¹⁾, τὰ κάνεις σάν ἀλοιφή κι' ἀλείφεις τὸ παιδί. Τὸ κουκουλώνεις, μαλακώνει τὸ κορμί τ' καὶ γιανίσκει.

Φανάρι

74. Στὸ κτύπημα.

α'

Κουπανίζεις ἀπάστρευτα κρομμύδια μὲ τὸ ἄλας καὶ τὰ βάζεις ἐπάνω στὸ κτύπημα καὶ περνάει ὁ πόνος.

β'

Καίεις σ' ἓνα σαχάνι λίγο ξίδι ἢ ρακί, ἔχεις ἄπλυτο μαλλί καὶ τὸ γυρνᾷς μέσα στὸ σαχάνι νὰ ρουφήσῃ τὸ ξίδι καὶ τὸ βάζεις πάνω στὸ χτύπημα, θεραπεύεται.

Φανάρι

γ'

Πέρνεις προβιὰ ζεστή ἀπ' τὸν χασάπη μόλις ξέγδαρε τὸ πρόβατο ἢ τ' ἄρνι καὶ τὴν βάζεις πάνω στὸ χτύπημα, γιανίσκει.

δ'

Λίγο χαβὰ-τσιβὰ καὶ λίγο ἄλειμμα ἀπὸ τὸ μπουμπουρέκι ἀπὸ καλὸ ἄρσενικὸ κρέας τὰ βάζεις σ' ἓνα σαχάνι στὴ φωτιά, βουτᾷς ἓνα πανάκι μέσα καὶ τὸ βγάζεις. Παγώνει καὶ γίνεται σάν μουσαμάς καὶ τὸ βάζεις πάνω στὸ χτύπημα.

ε'

Τὴν σκορδοπλεξοῦδα τὴν λιακίζεις ²⁾ μὲ τὸ ψαλίδι, κάμποσα πίτερρα καὶ ξίδι τὰ βράζεις καὶ τὰ βάζεις πάνω στὸ χτύπημα.

στ'

Κίμνεις κραιοψυχιά καὶ τὴ βάζεις πάνω στὸ χτύπημα, τὸ πρήξιμο κατεβαίνει καὶ δὲν ἀφίνει μελανιά.

Σηλυβριά

1) Χαμόμηλο.

2) Κόφτεις ψιλὰ.

ζ'

Κουπανίζνε τις ἐλιές μὲ τὰ κουκκούτσα καὶ τις βάζνε κατάπλασμα γιὰ τὸ χτύπημα καὶ τὸν πόνο.

Καστανιές

η'

“Όταν κανείς κτυπιούνται μὲ τὸ τουφέκι κ' ἔμνισκε μέσα στὸ κρέας τὸ μολύβι ἔπιαναν μὲ τὸ καπάνι ¹⁾ ποντικό, τὸν ἀνοιγαν στὴ μέσ' καὶ τὸν ἔβαζαν ἀπάν' καὶ τὸβγαζε τὸ μολύβι.

Καρατζά κιοϊ

θ'

Κουπανίζνε θυμιάμα, τὸ κτυποῦνε μὲ ἀσπραδι ἀβγοῦ ὕστερα τὸ ἀλείφνε σὲ πανί, ἀπὸ πάνω τὸ ραντίζνε μὲ ρακί καὶ γίνεται σὰν μπλάστρι. Τὸν μπλάστι τὸν βάζνε στὸ κτυπημένο μέρος, τὸ ἀφίνε μέρες καὶ θεραπεύεται.

75. Εἰς κτύπημα ὅπου ἀνοίγει ὡσὰν σκασματιά.

α'

* Νὰ κτυπήσης ἓνα κρόκο τοῦ ἀβγοῦ μὲ ζάχαρη, καὶ τὸ βάζεις ἐπά-νου καὶ τὸ δένεις, δὲν μνίσκει σημάδι.

β'

Πέρνεις τὴν ψίχα τοῦ ψωμοῦ ζεστὴ μόλις βγεῖ ἀπὸ τὸν φούρνο ἔχεις κουπανισμένα μυρωδικά, κανέλλα, πιπέρι, γενῆ μπαχάρ, καὶ μ' αὐτὰ πιπιτίζεις τὴν ψίχα καὶ τὴν βάζεις πάνω στὸ χτύπημα.

γ'

Πέρνεις ζεστὴ στάχτη, τὴν βρέχεις μὲ τὸ ξίδι ἢ μὲ τὸ νερὸ καὶ τὴ βάζεις σ' ἓνα πανί καὶ τὴ βάζεις στὸ κτύπημα καὶ περνάει.

76. “Όταν τὸ μικρὸ κτυπήσει τὸ κεφαλάκι του.

α'

“Όταν θὰ πέσει καὶ κτυπήσει τὸ μικρὸ παιδί ὡς ἐνάμισυ χρονοῦ, ση-

1) Λ. Τ. Παγίς. Τὴν ἔλεγαν καὶ καπάντζα.

κῶνεις ἀπὸ πίσω τὸ καρφί ¹⁾ του κ' ἔπειτα τηγανίζεις ἀβγὸ μὲ σιντέφι κοπανισμένο μὲ τὸ λάδι, τὸ πιπιτίζεις μὲ κιεφὲ-κίμνο καὶ χλιαρὸ τὸ βάζεις.

Τζετό

β'

Βαθρακὸ ζωντανό, τὸν σχίζεις καὶ τὸν πιπιτίζεις μὲ κιεφὲ-κίμνο καὶ τὸ βάζεις ἀπὸ πίσω στὸ κεφάλι καὶ γιαιτρεύεται.

77. Διὰ κτύπημα τοῦ ψαριοῦ.

* Νὰ πάρης ζιρνί ²⁾ καὶ νὰ τὸ βάλῃς εἰς τὴν φωτιά, νὰ τὸ καπνίσῃς τὸ κτύπημα, περνᾷ.

78. Γιὰ λαιμιά.

α'

Κουπανίζεις τὶς μαῦρες ἐλιές μὲ τὰ κουκκούτσια τὶς καβουρντίζεις λίγο, τὶς βάζεις σὲ πανὶ καὶ τὶς βάζεις πάνω στὸ λαιμὸ καὶ γιανίσκει.

β'

Βράζεις κριθάρι σὲ τέντζερὲ, τὸν σκεπάζεις μὲ μιὰ πετσέτα κ' ἀχνίζεσαι, ὠφελεῖ πολὺ.

γ'

Τρίβεις τὸ λαιμὸ μόνε μὲ λάδι ἢ μὲ λάδι καὶ πιπέρι, κάμνεις γαργάρα μὲ ζαμποῦκο καὶ περνᾷ.

Καστανιές

δ'

Πέρνεις ἀλογοφοῦσκι ³⁾, τὸ δουλεύεις μὲ ξίδι κ' ὀχλὴ ⁴⁾ στάχτη μὲ τὸ λάδι καὶ τὰ βάζεις στὸ λαιμὸ, τὸν δένεις καὶ περνᾷ.

Ἡράκλεια

ε'

"Ἀσπρο κρομμῦδι τὸ ψήνεις στὴ φωτιά καὶ τὸ τρῶς ζεστό.

Φανάρι

1) Ὁ δεύτερος σπόνδυλος, ὁ ἄξων τοῦ κεφαλιοῦ.—2) Λ. Τ. Ἄρσενικό.

3) Κοπριά ἀλόγου.—4) Χλιαρή.

στ'

Τὸ λεμόνι τὸ σκάφτουνε καὶ βάζνε μέσα θυμιάμα, τὸ παραχῶνε στὴ φωτιά, ψήνεται καὶ τὸ βάζνε στὸ λαιμὸ καὶ γιανίσκει.

ζ'

Τὸ μῆλο τὸ ψήνει στὴ φωτιά, ὕστερα τὸ ἀνοίγει, βάζει λίγο λάδι καὶ τὸ βάζει πάνω στὰ λαιμὰ καὶ τὸ δένει.

Ἐντὶς μῆλο ψήνε καὶ κρομμύδι.

η'

Μικρὸ κοτοπούλι μαῦρο τὸ σχίζνε στὴ μέση, βάζνε πάνω χαμομήλι καὶ μπαχάρια ¹⁾, τὸ ἀφίνεις πάνω στὸ λαιμὸ εἰκοσιτέσσερες ὥρες καὶ περνάει.

Καστανιές

θ'

Ζεσταῖνε στὸ τηγάνι λίγο πίτερο, τὸ ρίχνε μέσα σὲ κάλτσα καὶ τὸ βάζνε στὸ λαιμὸ, ἀπὸ πάνω τὸν δένε μὲ μαντήλι καὶ περνάει.

79. Πάτημα λαιμοῦ.

Τὰ παιδιὰ πονούσανε συχνὰ τὰ λαιμὰ τους κ' ἦτανε γρηῆς πὺ τὸν ἔτριβαν ἀπὸ ἔξω κ' ἀπὸ μέσα τὰ πατούσανε.

Ἡ γρηὰ ἔβαζε τὸ δάχτυλο ²⁾ μέσα στὸ στόμα τοῦ παιδιοῦ καὶ πατοῦσε τὸ λαιμὸ κ' ὕστερα μὲ τὸ καλάμι φουσοῦσε μέσα στὸ λαιμὸ μιὰ γκρίζα σκόνη.

Πῶς ἔκαμνε τὴ σκόνη: Κοπάνιζε ντὰλ-φουρ-φούρ, χαβαρτζάν, αὐτὸ εἶναι ρίζα πὺ μοσχοβολάει, λίγο νισαντήρι ³⁾, μοσχοκάρυδο, τᾶκαμνε σὰν ἀλευρι, ὕστερα ἔπαιρνε καλάμι τᾶκαμνε σὰν πένα, ἔβαζε κεῖ τὴν σκόνη, πατοῦσε μὲ τὸ δάχτυλο τὴν γλώσσα, ἀκουμποῦσε στὴ γλώσσα τὸ καλάμι, τὸ φύσαγε καὶ πήγαινε ἡ σκόνη μέσα στὸ λαιμὸ, μ' αὐτὸ τὸν ἔκαιγε καὶ γιάνισκε.

Καστανιές

80. Διὰ πρήσματα ὅπου ἐβγαίνει εἰς τὸν λαιμὸν καὶ πιάσιμο τοῦ λαιμοῦ.

* Νὰ πάρης μυγιστόφυλλα ⁴⁾ νὰ τὰ κουπανίσης εἰς τὸ γουδι νὰ γίνονται ὡσὰν ἀλοιφή νὰ τὰ ἀλείφης ἐπάνω εἰς τὸ πανὶ καὶ νὰ βάζης καὶ ἀπὸ

1) Α. Τ. Μυρωδικά.

2) Τὸν δείκτη. — 3) Α. Τ. χλωριούχον ἀμμώνιον. — 4) Φύλλα ἰου, μυγίτσες τὰ ἴα.

παίνου ψιλή ζάχαρη καὶ νὰ τὸ βάζης ἐπάνω εἰς τὴν πρήξη, τὴν ἡμέρα τέσσερες καὶ πέντε φορὲς νὰ τὰ ἀλλάζης, θεραπεύεται.

81. Στὸ λεύκωμα.

Πέρνεις ἓνα ποτήρι τοῦ νεροῦ γεμάτο λουλούδια τῆς κουκκιᾶς ξερά, τὰ βράζεις μὲ 2 ὀκάδες νερὸ καὶ 200 δράμια, στὸ βράσιμο νὰ λιγοστέψῃ 100 δράμια τὸ νερὸ. Τὸ περνᾶς ἀπὸ τὸ τρυπητὸ καὶ τὸ πίνεις ὡς νερό, περνάει τὸ λεύκωμα.

Τζετὸ

82. Ἡ λογυρίστρα.

Ἄμα δγεις πὺν σὲ σουγλάει τὸ δάχτυλο θὰ βγάλεις λογυρίστρα, τὴ ζεματεῖς δυὸ τρεῖς φορὲς μέσα στὸν καφτὸ καφέ, στρίφτει καὶ περνάει.

Σὰ δὲ τὴν προλάβεις, βράζεις ρύζι μὲ τὴ ζάχαρη καὶ τὸ βάζεις πάνω λαπά, περνάει.

Καστανιές

83. Ὁ λόξιγκας.

Γιὰ νὰ σταμτήσῃ, κατεβάζνε 7 κόμποι νερὸ χωρὶς νὰ πάρνε ἀναπνοή.

84. Νὰ μὴ πέφτουν τὰ μαλλιά.

α'

Κουπανίζεις ψιλὰ τὸ δαφνοκούκκουτσα, τὰ βράζεις μὲ ξίδι καὶ ἀφοῦ λούσεις τὰ μαλλιά ἀλείφεις τὶς ρίζες καὶ τ' ἀφίνεις καμιὰ ὄρα, ἕστερα περεχᾶς τὰ μαλλιά μόνε μὲ νερὸ, χωρὶς σαπούνη καὶ ξεβγάζεις τὰ δαφνοκούκκουτσα καὶ σφίγκουν τὰ μαλλιά.

Σηλυβριὰ

β'

"Εβραζαν θρούμπο στο νερό και λούγονταν, έτρεφε και στερέωνε τα μαλλιά.

Καστανιές

85. Για να βγάλνε μαλλιά.

Βράζνε της ροδοδάφνης τα φύλλα με το νερό και με κείνο λούγονται και βγάζνε μαλλιά.

Φανάρι

86. 'Ο τριχοφάς.

α'

"Οποιος έχ' τριχοφάγο να βρῆ ένα σκόρδο να έχ' κόκκινη φλούδα, κάθε πρωί πριν βγει ο ήλιος να βγάζ' μιὰ σκέλιδα να τον τρίβ', περνάει.
"Αν δέν περάσει μ' αυτό, τότες ένα Σαββάιο πρωί να πάγη στον μπρομπέρη να τον χαράξη τον τριχοφάγο, ύστερα βάζ' επάνω λεμόνι, το τρίβει με άλάτι, σκοτώνεται και γιάτρευεται.

Για να βγάλη τρίχα γλήγορα να κάψ' τα φλούδια από ξερά καρύδια, να πάρ' τῆ στάχτη και να βιάλη λάδι και θά το δουλέψει. Θα βάλει μιὰ φορά τῆν μέρα και γλήγορα φέρνει μαλλί.

Τσόρλου

β'

Κεϊ πού έπεσαν τα μαλλιά να βάλης από πάνου μπαροῦτι και να πάρης λεμόνι να στραγκίσης κεϊ πού έπεσαν τα μαλλιά και να το τρίβης από πάνου με σκόρδο ως πού να τσουύξη.

'Οκτώ μέρες να το κάμνης γιάτρευεται.

Τζετώ

87. Στην πιτυρίδα.

Κτυπάζ 1 άβγο μέσα στο νερό και γίνεται άσπρο. Με τα κείνο το νερό λούξεσαι και σε περνάει ἡ πιτυρίδα.

'Ηράκλεια

88. Διὰ μαλλιά και πονοκέφαλο.

* Νά πάρης 20 παραδῶ σουσάμι, 20 παραδῶ δαφνοζούγκκουτσα, 20 παραδῶ κουκκοβέλια ¹⁾, 20 παραδῶ ραστίκτασι, 20 παραδῶ κινά. Νά ἀλείψης τὸ σαχάνι ὀλίγο λάδι και ἀπὸ ἕνα νά τὰ καθουρντίσης και νά τὰ κουπανίσης ψιλά και νά τὰ βάλῃς με ξίδι και τὸν κινά νά βράσουν και νά γίνουν ὡσάν λαπῶς. Και ἀφοῦ πᾶς εἰς τὸν λουτρὸ και λουθεῖς νά τὰ ἀλειφθῆς και ἔπειτα νά περιχυθῆς, νά μὴν λουσθῆς πλέον.

89. Διὰ μάτια δποῦ πονοῦν.

α'

* Νά πάρης 10 παραδῶν κινά, και πικράγκουρα νά τὰ κουπανίσης νά τὰ σουρώσης και νά τὰ κάνῃς ὡσάν λαπά και νά τὰ βάλῃς εἰς τὴν κορφή σου, ἀλλὰ πρέπει νά ξουρίσης ὀλίγον μέρος και ἔτσι νά τὰ βάλῃς.

β'

* Νά πάρης 10 παραδῶν καρί φιοφίρι, 10 παραδιῶ πιπερόριζα, 10 παραδιῶ μοσχοκάρφια, 10 παραδιῶ κανέλλα, 10 παραδιῶ κεφέ κίμνο, 10 παραδιῶ κινά, 1 μασχοκάρυδο. Νά τὰ κουπανίσης και νά τὰ βράσης με παλῆθ κρασί και ἀφοῦ πᾶς στὸ λουτρὸ και λουθεῖς τὰ βάζεις στὴ κορφή και κάθεσαι ἀρκετὴ ὥρα και ἔπειτα μόνον παρεχέσαι χωρὶς νά λουθῆς. Ἄν θέλεις τὸ κάνεις τρεῖς φορές.

γ'

* Νά ξουραφίσης τὴν κορφή σου ἕως ἕνα μετζηντιέ ²⁾, και νά πάρης δυὸ κρόκους τοῦ ἀβγοῦ και δυὸ κουταλιές τοῦ γλυκοῦ καλογεμάτες ἄλας ψιλό, νά τὰ χτυπήσης καλά νά γίνῃ ὡσάν ἀλοιφή και νά τὰ βάλῃς ἐπάνου εἰς τὸ ξουρισμένο μέρος και ἀπὸ πάνου ἕνα πανί και νά σταθῆ ὡς ποῦ νά ξεκολλίση μόνο του και πάλιν, νά τὸ ξανακάνῃς τρεῖς φορές και νά τὸ βάλῃς, θεραπεύεσαι.

1) Και κουκκουξέλια, καρποὶ στρογγυλοὶ ποῦ κáμνουν τὰ κυπαρίσσια και ἄλλα δέντρα τοῦ βουνοῦ.

2) Ἄσημένιο τούρκικο νόμισμα, μεγαλείτερο ἀπὸ τὸ πεντάδραχμο, ἢ ἀξία του ἦτανε 20 γρόσια,

δ'

Όταν τὰ μάτια πονοῦνε, τσιμπλιάζνε καὶ δακρύζνε παίρνεις μερικά τριαντάφυλλα τοῦ γλυκοῦ, βράζεις τὰ φύλλα μὲ νερό, τὰ περνᾷς ἀπὸ πανάκι, ἂν θέλεις ρίχνεις μέσα καὶ λίγο κάντιο. Κάθε πρωὶ αὐτὸ τὸ ζουμί τὸ ζεσταίνεις λίγο καὶ πλύνεις τὰ μάτια καὶ τὸ βράδυ, πρὶν νὰ κοιμηθῆς, τὰ φύλλα λίγο ζεστὰ τὰ βάζεις σὲ καθαρὸ πανάκι καὶ τὰ βάζεις πάνω στὰ μάτια.

ε'

Κεῖνον ποὺ πονοῦν τὰ μάτια τ' κοκκινίζνε καὶ τσιμπλιάζνε τὸν βάζνε ἀβδέλλες.

Ἔβαζαν τὶς ἀβδέλλες μέσα σ' ἓνα ποτηρόκι 5—6 καὶ τὸ ἀκουμπούσανε στὸν πάτο τ', κεὶ ποὺ βγαίν' τὸ κόπριο. Όταν ἔπιαναν τσίμπααν σὰν τὸ ψύλλο, ἄφου ἔφαγαν μόνες ἔπεφταν στὸ ποτηράκι. Γιάνισκαν τὰ μάτια.

Ἡράκλεια

στ'

Ἐνα κουταλάκι γλυκὸ τριαντάφυλλο τὸ βάζεις σὲ πανάκι καὶ δυό, τρία βράδια τὸ βάζεις πάνω στὸ μάτι καὶ γιανίσκει.

ξ'

Τὰ φύλλα τοῦ τριαντάφυλλου τοῦ γλυκοῦ τὰ ξεραίνε καὶ τὰ κρῦβνε γιὰ τὸ ματόπονο. Τὰ βράζνε, τὰ βάζνε σὲ πανάκι καὶ τὰ βάζνε πάνω καὶ περνάει ὁ ματόπονος.

Καστανιές

η'

Βράζεις ζαμπούκο, βάζεις καὶ λίγη γαλαζόπετρα, ὠφελεῖ.

θ'

Μαζεῦνε τὸ δάκρυ ποὺ στάζει ἀπὸ τὸ κλαδεμένο κλῆμα, μ' αὐτὸ πλῦνε τὸ πονεμένο μάτι καὶ θεραπεύεται.

Σηλυβριά

90. Γιὰ τὸν μουσαφίρη.

Σὰν εἶχαμε μουσαφίρη ¹⁾ τότε φώναγαμε μιὰ γυναῖκα ποὺ ἤξερε τὴ

1) Ματόπονος μὲ ἔξανθήματα.

γητειὰ καὶ τὸν γήτερε. Ἐπαιρνε ἕνα μαυρομάνικο μαχαῖρι καὶ μ' αὐτὸ σταύρωνε τὸν μουσαφίρη τὸ βαστοῦσε κ' ἔλεγε μέσα στὸ νοῦ :

Σαράντα πελεκάνιδι¹⁾ πελεκούσανε
τὴν Παναγιὰ θρονὶ καὶ τὸν Χριστὸ σημαντρόξυλο.
Τινάχθηκε τοῦ πρώτου πελεκάνιδου ἡ πελεκουδιὰ
καὶ μπῆκε στοῦ φτωχοῦ τὸ μάτι κ' ὁ φτωχὸς ἔκλαψε.
Πῆγε κ' ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ρώτησε, γιατί κλαῖς ;
Καὶ κείνος ἀπεκρίθηκε :

Σαράντα πελεκάνιδι πελεκούσανε
τὴν Παναγιὰ θρονὶ καὶ τὸν Χριστὸ σημαντρόξυλο.
Τινάχθηκε τοῦ πρώτου πελεκάνιδου ἡ πελεκουδιὰ
καὶ μπῆκε στοῦ φτωχοῦ τὸ μάτι κ' ὁ φτωχὸς ἔκλαψε.
Χαμογέλασε ὁ Χριστὸς, εἶπε εἶναι κανένα δύσκολο ;
Πάρε ἕνα μαυρομάνικο μαχαῖρι σταύρω το τρεῖς φορὲς
καὶ φύσα τρεῖς φορὲς νὰ γιάνη.

Τὸ σταύρωνε τρεῖς φορὲς ἡ γιατροῖσα μὲ τὸ μαυρομάνικο μαχαῖρι,
τρεῖς φορὲς τὸ φύσαγε καὶ γιάνισκε.

Ἀφοῦ τὸν γήτερε ἔκαμνε ψωμὶ ψυχιὰ φρυγανιά, τῶβρεχε μέσ' στὸ
κρασί καὶ τῶδενε πán' στὸ μάτι, τὸ πρῶτὸ πρὶν νὰ βγῆ ὁ ἥλιος εὔρισκαμε
ἕνα σκυλι μαῦρο καὶ τῶδινάμε κ' ἔλεγαμε :

Ἔχω ἕνα μουσαφίρη
καὶ τὸν φιλεύω νὰ φύγη.

Καλλιπράτεια .

91. Διὰ τοῦ ματιοῦ τὸ ἀσπράδι.

* Νὰ πάρης ἕνα περιστέρι μαῦρο, νὰ βγάζης κάθε πρῶτὸ ἕνα πούπουλο
ἀπὸ φτερό του καὶ νὰ τὸ στάζης ἐκεῖνο τὸ αἷμα εἰς τὸ ἀσπράδι ἐπάνου,
χάνεται.

92. Γιὰ νὰ μὴ κολήση ματόπονο.

Ὅταν τοῦ ἀντικρυνοῦ σ' τὰ μάτια πονοῦν γιὰ νὰ μὴ κολήσης λὲς
τρεῖς φορὲς :

1) Ευλουρηγοί.

Ἐσὺ μέλι καὶ γὼ κουρέλι
Ἐσὶ μέλι καὶ γὼ κουρέλι
Ἐσὺ μέλι καὶ γὼ κουρέλι.

Καὶ δὲ κολνᾶς.

Ἡράκλεια

93. Σὲ κριθάρι καὶ σκουπίδι στὸ μάτι.

α'

Πέρνεις κριθάρι, σταυρώνεις μ' αὐτὸ τὸ κριθάρι καὶ λές τρεῖς φορές :

Ἄϊ Γιώργη Καβαλάρη,
μὲ σπαθὶ καὶ μὲ κοντάρι·
δόσ' με τὸ κλειδάκι σου
ν' ἀνοιξῶ τὸ ματάκι μου
νὰ δῶ τί ἔχει μέσα.
—Γιὰ σιτάρι, γιὰ κριθάρι,
γιὰ κοκκὶ μαργαριτάρι.

Καὶ περνᾷ.

Κονομεῖο

β'

Ὅποιος ἔχει στὸ μάτι κριθάρι πέρνει ἓνα κριθάρι καὶ τὸ ρίχνει μέσα στὸ φούρνο καὶ λέγ' τρεῖς βολές :

Ἄν θὰ φυτρώσ' τὸ κριθάρι,
νὰ βγῆ καὶ τὸ κριθάρι στὸ μάτι μ'.

Καστανιές

γ'

Πέρνεις τρία κριθάρια ἀπὸ ἀλογήτικη κουπριά καὶ μὲ τὸ κάθε κριθάρι σταυρώνεις τὸ μάτι καὶ λές :

Ἄν σὲ πύρω καὶ σὲ ματαφυτέψω ¹⁾
τότε νὰ βγάλω κριθάρι στὸ μάτι.

Ἔστερε τὰ κριθάρια ρίχνεις σὲ μιὰ ἄκρη καὶ δὲ ματαβγάζεις.

Μάδυτος

1) Ξαναφυτέψω.

δ'

Τὸ κριθιάρι τὸ σταυρώνει ὁ παπαῖς στὴν ἐκκλησία μὲ τὴν ἁγία λόγχη κα' ὅταν ὀμπιάσει ¹⁾ τὸ σπάνουν μὲ τὴν μύτη τοῦ κριθαριοῦ καὶ περνάει.

Σηλυβριά

ε'

Ἄν ἔμπαινε σκουπίδι στὸ μάτι σ', ἔλεγεσ τρεῖς φορές :

Ἄν εἶναι χῶμα νὰ λυώσ
ἂν εἶναι σκουπίδι νὰ πέσ'.

Ἐφτυνες τρεῖς φορές σὺν τὸν παπὰ τοῦ φτύν' στὴ βάπτισι, κα' ἔβγαινε.

Δημοκράνεια

Ἐπαρχίας Μειρῶν καὶ Ἀθίρων

94. *Μαυροτήγανο.*

α'

* Εἰς μαυροτήγανο εἰς τὴν ἀρχὴ ὅταν ἔβγει νὰ κάνεις πλάσμα ²⁾ μὲ χύσινο ἀλεῦρι καὶ πετιμέζι, νὰ τὸ ἀλλάξῃς συχνά, τὸ σκοτώνει.

β'

Βγαίνει μιὰ μαύρη φουσκα καὶ πονεῖ πολὺ. Ἄμα τὴ δρεῖς νὰ πάθῃς μιὰ κόκκινη κλωστή μεταξωτὴ καὶ νὰ τὴν περάσῃς μὲ τὸ βελόνι καὶ νὰ τὴν ἀφίσης 24 ὥρες, περνάει.

Καστανιές

95. *Στὸν μηνιγγίτη.*

Τις βδέλλες στὸ μηνιγγίτη τις ἔβαζαν στὰ ζυγία, στὸ λαιμὸ ἔπο πίσω καὶ γιαιοῦονταν.

96. *Γιὰ τὸ ξεμέθυσμα.*

Στοῦ μεθυσμένου τὸν ὀφθαλμὸ βάζνε κουπανισμένα χρομμύδια

1) Ὅταν κάνει πῶον.

2) Ζύμη, πλάση.

μὲ τὸ ἄλλας καὶ τὸν δίνε νὰ φάγη γιοῦρτι γιὰ νὰ ξεμεθύσῃ.

Ἄμυδαλιὰ

97. Γιὰ τὸν μέθυσον.

Πλύνε τοῦ μέθυσου τὰ ροῦχα μὲ τὸ σαποῦνι ποὺ ἔπλυναν τὰ νεκρικὰ ¹⁾ ροῦχα τοῦ πεθαμμένου καὶ τότε ποτὲς δὲ ξαναμεθάει.

Σκοπὸ

ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν

98. Διὰ μέση ὁποῦ πονεῖ πλάστρι.

α'

* 2 δράμια θυμιάμα καλό, 2 δράμια μαστίχα, 2 δράμια πιπερόριζα, 2 δράμια κεφὲ-κίμνο, 2 δράμια τσάμι-σακίζ ²⁾, 2 δράμια μερμέρ-ιλί, νὰ τὰ κουπανίσης ὅλα μαζὺ, νὰ τὰ ἀνακατεύσης, νὰ ἀλείψης τὴν μέση-τρεμεντίνα καὶ πισπιτίσεις καὶ αὐτὰ ἀπὸ πάνου, νὰ πάρης καὶ γαλάζια κόλλα ³⁾ νὰ τὴν τριπύσης μὲ καρφίτσα καὶ νὰ ζεσταίνης καὶ καλὸ ρακὶ νὰ τὸ βουτήσης καὶ νὰ τὸ βάλῃς ἀπάνου καὶ ἓνα πανὶ ἀπὸ πάνου καὶ τὸ ζεσταίνεις μὲ τὸ σίδερο ἕως ὅτου πιάσει. Ἐντὶ χαρτὶ καὶ μαλλὶ ἄπλυτο καλὸ εἶναι.

β'

* Νὰ ξύσης ἀρκετὸ ἄπιαστο σαποῦνι νὰ πάρης καὶ δυὸ ἀσπράδια τοῦ ἀβγοῦ νὰ τὰ χτυπήσης καλὰ ἕως ὅτου νὰ ἀσπρίσουν καὶ ἔπειτα βάζεις καὶ ὡς ἓνα φλυτζάνι ρακὶ σπύρτο. Καὶ τὰ χτυπᾶς ὅλα μαζὺ καὶ τὰ ἀλείφεις ἐπάνου εἰς στουπὶ καὶ τὸ βάζεις εἰς τὸν πόνο.

γ'

* Νὰ πάρης ἓνα κερὶ 10 παραδιῶν, χαβάτσιβα 10 παραδιῶν, μουμνιά ⁴⁾ 10 παραδιῶν βλατένι, νὰ ἀνελῆς ὅλα μαζὺ καὶ βουτᾶς τὸ πανὶ καὶ τὸ βάζεις ἐπάνου εἰς τὸν πόνο.

1) Τὰ ροῦχα ποὺ φοροῦσε ὁ νεκρὸς ὅταν ξεψυχοῦσε

2) Λ. Τ. Τερεβενθίνῃ.—3) Χαρτί.—4) Λ. Τ. Κερὶ.

99. Μητρικά.

Ἐποια πιάσχει ἀπὸ μητρικὰ βράζει ἀβατουνιάς ρίζα, τσουνκίδα φύλλα καὶ καρυδόφυλλα καὶ τὰ πίνει.

Καδῆ-κιοῖ, ἐπαρχίας Σηλυβρίας

100. Πόνος στὴ μήτρα.

Παίρνεις τὴ τσουνκίδα τὴν πλύνεις τὴν στραγκᾶς, τὴν βάζεις στὴ φωτιά καὶ ρίχνεις λίγο λαδάκι, σὰν μαλακώσ᾽ τὸ βάζεις πάνω στὸν πόνο τῆς μήτρας καὶ γιανίσκει.

Καδῆ-κιοῖ

101. Στὴ μήτρα ἀέρα.

Σὰν ἔχ᾽ ἀέρα ἡ μήτρα, βράσε φλησκούνι πολὺ νὰ γίνῃ μαῦρο, κάνε κλύσμα καὶ σὲ περνάει, καταλαβαίνει πὺ βγαίνει ὁ ἀέρας.

102. Τὸ νταλάκι ¹⁾.

Εἶναι ἄσπρη φούσκα καὶ τρώγει.

Ἄναψε σπύρτο ἄγριαξ ²⁾ ἀπάν᾽ καὶ σβύσ᾽ το. Ἄνάφτε 4 καὶ 5 σπύρτα ὡς πὺ νὰ ταραχθῇ ὁ ἄρρωστος καὶ καταλάβῃ τὸ κάψιμο, τότε δὲν καίει ἄλλο καὶ περνάει.

Σὰ δὲ τὸ προλάβῃς ψήνεις γκιόστασι ³⁾ στὴ φωτιά καὶ γίνεται ἄσπρη, βάζεις χαμούρι γύρω στὴ πληγὴ καὶ ρίχνεις λίγη γκιόστασι πάνω στὴ πληγὴ καὶ ἀπὸ πᾶν᾽ λίγο νερό, κεῖνο τὸ καίει καὶ περνάει.

Οἱ γιατροὶ αὐτὰ τὰ καίνε μὲ τὸ καρφί.

Ἡράκλεια

103. Ξέκομμα μωροῦ.

Τὸ καλοκαίρι δὲ ξέκοφταν τὸ μωρὸ πὺ βύζανε, περιμέναν νὰ λθῇ ὁ Σεπτέμβριος νὰ δροσίση ὁ καιρὸς καὶ ὕστερα νὰ τὸ ξεκόψνε.

1) Λ. Τ. Κακοθήης φλύκταινα. — 2) Ἀκούμπισέ το. — 3) Λ. Τ. Γαλαζόπετρα, θεϊκὸς χαλκός.

104. Στὸ ξεπάγιασμα.

α'

Βράζεις κάστανα μὲ τὸ νερό, τὰ βγάζεις καὶ σὲ κείνο τὸ ζουμί βου-
τᾶς τὰ ξεπαγιασμένα χέρια ἢ πόδια καὶ γιατρεύονται.

Σηλυβριά

β'

Ὅταν ἔχεις ξεπαγιασμάτα χώνεις τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια μέσα στὸ
ζεστό αἷμα τοῦ γουρουνιοῦ μὴ μίλις τῶσφαξαν.

Δελειῶνες
ἐπαρχίας Σηλυβρίας

105. Ὁ Παρμένος.

α'

Μακρὰ ἔπο δῶ, ὅταν κανεῖς εἶναι καλὰ καὶ μονομιᾶς παθαίν' ἀρ-
ρώστια, εἶναι παρμένος ἀπὸ ζωτικά πού εἶναι οἱ διαβόλ', οἱ διαβόλσες,
οἱ ὄξω ἔπο δῶ, οἱ τρισκατάρτοι. Ὁ παρμένος τὴ νύχτα γιὰ τίποτε πάτσε,
γιὰ σὲ ρέμα πέρασε κ' ἦτανε κακιὰ ἢ ὦρα, γιὰ πάτσε στάχτη, γιὰ κα-
τοῦρσε σὲ στάχτη, κεῖ στὴ στάχτη ὄλ' οἱ ἀναθεματισμένοι τρωγυροῦνε
κ' ὅποιος τήνε πατήσ' νύχτα παθαίν' ἀερικό, γι' αὐτὸ δὲν τὴν ἔρριζαν
κατὰ μεσῆς τὸ δρόμο, τὴν ἄφιναν σὲ μιὰ ἄκρη γιὰ νὰ μὴ τὴν δρασκε-
λῆσνε. Ὅταν κοιμούνται τὴ νύχτα δὲν ἄφιναν ἀνοιχτὸ παράθυρο, μὴν
μπεῖ μέσα τὸ δαιμόνιο. Φυλάγουνταν ἀπὸ τὸν κακὸ ἀγέρα καὶ τὴν κακιὰ
τὴν ὦρα, ξέσκεποι δὲ κοιμούνται.

Ἄερικό καὶ παρμένος ἓνα εἶναι. Αὐτὴ ἡ ἀρρώστια εἶναι χειρό-
τερο ἀπὸ τὸ πάτημα καὶ τὶς ἄλλες ἀρρώστιες, αὐτὸς πού ἔπαθε ἀερικό
δύσκολα γλυτών' ἀπ' τοῦ χάρου τὸ στόμα, ἔχ' πολλοὶ πόνοι κ' εἶναι κα-
τάκοιτος χρόνια ὡς πού νὰ πεθάν'.

Τὶς ἄλλες ἀρρώστιες ξέρονε μὲ γιαιρικά, μὲ γητειῆς καὶ τὶς γιατρεῦνε,
αὐτὴνα δὲ καλοξέρονε νὰ τήνε γιάνε.

Γιὰ νὰ γιατρευθῆ κάνει πρῶτα τοῦ διάβολου. Ἡ γιάτρισσα ἔπαιρνε
σ' ἀφόριο πράσινο πινάκι ἀρπακτικὸ νερὸ κ' ἔρριχνε μέσα μιὰ λόθρα ¹⁾
πού πήρε ἀπὸ κρυφὰ ἀπ' τὸν πεταλωτή, λίγο κριθάρι, λίγο μέλι, μιὰ

1) Καρφὶ πού κάθωναν τὸ πέταλο στ' ἄλογα, στὰ βουβάλια καὶ στὰ βῶδια.
Οἱ λόθρες ἦσαν τρεῖς εἰδῶν καὶ τὶς ἔκαμναν ἀπὸ μαλακὸ σίδερο τῆς Σουηδίας:

παληὰ χτένα κ' ἓνα κλωνάκι βασιλικὸ δεμένο με κόκκινη κλωστή, φύλαγε καὶ σφιίλναν οἱ ὄρες καὶ πάγαινε στὸν ἄρρωστο καὶ τὸν ράντιζε με τὸ βισιλικὸ ἀπ' τὸ νερὸ τοῦ πινακιοῦ κ' ἔλεγε :

Σὲ δίνω χτένα νὰ χτερίσης τ' ἄλογο σ',
 σὲ δίνω λόθρα νὰ καλιβώσης ¹⁾ τ' ἄλογό σ',
 σὲ δίνω κριθάρι νὰ ταίσης τ' ἄλογό σ',
 σὲ δίνω κόκκινη κλωστή νὰ βάλς χαλινάρι στ' ἄλογό σ',
 σὲ δίνω βασιλικὸ νὰ μοσχισθῆς,
 σὲ δίνω γλυκὸ νὰ φᾶς, νὰ γλυκαθῆς
 καὶ νὰ δόσης τοῦ ἄρρωστου τῆ γειά.

"Ὑστερα ράντιζε καὶ σ' ὅποιο μέρος εἶχ' ὑποψία π' ἀρρώστησε ὁ ἄρρωστος, ἔσβυνε τὸ φῶς καὶ πήγαινε σὲ σταυροδρόμι κ' ἔσπανετὸ πινάκι. "Ἄν δὲ λαλοῦσ' ὁ πετεινὸς δὲν τὸ ἄναπτε κ' ἢ πόρτα τ' ἄρρωστου δὲν ἀνοίγ' ὡς τὸ προῖ.

"Ὑστερα τὸν ἔκαμναν χάρες, ἔστελναν ἓνα πονκάμσο τ' στὴν ἐκκλησία νὰ τὸ διαβάσ' ὁ παπᾶς ²⁾ καὶ νὰ τὸ φορέσ' ὁ παρμένος καὶ τὸν κοινονοῦσαν τρία Σαββάτα καταποδιαστά.

Ξάστρο

Ἐπαρχίας Σηλυβρίας

β'

Θὰ πάρεις τριῶ λογιῶ ζάχαρη κουπανισμένη σ' ἀφόριο πινάκι καὶ ἄμα βραδυᾶς, πὺ μαζεύεται ὁ κόσμος μέσα τότε βγαίν' μιὰ γυναῖκα ἢ ἄντρας καὶ ρίχνει ζάχαρη πᾶν' στὸν ἄρρωστο, ρίχνει γύρω στὸ σπῖτι τρεῖς βραδυὲς κατὰ σειρὰ καὶ τὴν τρίτη βραδυὰ τὴν περισσεμένη τὴν ρίχνει σὲ σταυροδρόμι καὶ σπᾶνει τὸ πινάκι.

Καστανιές

γ'

Πέρονεις νερὸ ἀπὸ τρία ἀγιάσματα ἢ ἀγιασμὸ ἀπὸ τρεῖς ἐκκλησίες, βάζεις μέσα θ κουκκιά κριθάρι καὶ θ κουκκιά ζάχαρη, πίνει, νίβεται ὁ παρμένος καὶ τὸ ἄλλο χύνεις κεῖ πὺ κουρνιάζνε οἱ ὄρνιθες. "Ὑστερα τὸν ἀφίνει στὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ κ' ἴσως γίνει καλά.

Ἡράκλεια

1) Νὰ πεταλώσης.

2) "Ὅταν ἔκαμναν γιὰ τὰ ξωτικά πὺ ἦτανε τοῦ διαβόλου καὶ πήγαιναν ὕστερα στὸν παπὰ καὶ τὸ ξεμολογούτανε, ὁ παπᾶς τίς ἔβαζε κάνονα.

106. Στὸ πέσιμο ἀπὸ κακιὰ ὥρα.

Κεῖ ποῦ πέφτει κανεῖς, λάφσα ¹⁾ νὰ ρίξης λιγάκι γλυκό, ζάχαρι μὲ νερό, γιὰ νὰ γλυκάνῃς τὴν κακιὰ ὥρα.

Καστανιές

107. Γιὰ νὰ φύγῃ ὁ Βρυκόλακας.

Ὅταν κακονειρεῦσαι νὰ κουνήσης τὸ μεγάλο δάχτυλο τοῦ ποδιοῦ σ' καὶ γλήγορα ἔρχεσαι στὸν ἑαυτὸ σ', λές καὶ τὸν ἔξορκισμό καὶ φεύγει ὁ Βρυκόλακας.

108. Ὅταν σὲ πλακώσ' ἡ μύρα ²⁾).

Κάμνεις τὸ σταυρὸ σ' καὶ λές τὸν ἔξορκισμό :

Μαύρη κερὰ Μαγδαληνή,
πῶς πλαγιάζεις ³⁾ μοναχί ;

— Δὲ πλαγιάζω μοναχί,
ἔχω Πέτρο, ἔχω Παῦλο,
ἔχω δώδεκ' Ἀποστόλοι.

Τὰ βαγγέλια ἀνοιχτά,
ἀνοιχτὰ παρανοιχτά ⁴⁾

κι' ὁ Χριστὸς τὰ μελετᾷ.

Τοῦ Χριστοῦ τὸ δεκανίκι
στὸ προσκέφαλό μου τῶχω,
ὅποιοι ἔλθει κατὰ μένα,
κατακέφαλα τὸν πέρωω.

Μαύρη κάτα ⁵⁾ στή γωνιά μου,
μαῦρος σκύλος στήν ἀδλή μου.

Μαυρομάνικο μαχαῖρι
ἀπὸ κάτ' τὴν κεφαλή μου

Φανάρι

109. Ὁ Ἰσκιος

Στὸ χωριὸ μας τὴ Στράντζα θὲ νὰ πάγῃ ὁ ἴσκιος στὸ κρεββάτι τῆς Πανιώς κι' αὐτὴ μαρτυροῦσε κάθε βράδυ. Ἔκαμε παιδι ἀπ' αὐτὸν κι' ὁ

1) Ἀμέσω;.—2) Ἐφιάλης.—3) Κοιμάσαι.—4) Ὅλωσ διόλου ἀνοιχτά.—5) Γάτα.

καϊμένος ὁ ἄντρας της κι' αὐτὴ δὲ μποροῦσαν νὰ γλυτώσνε ἀπὸ τὸν ἴσκιο.

Ἔγινε πόλεμος καὶ λέγει τὴν Πανιὼ ὁ ἴσκιος; γὰ θὰ πάγω μακρὰ στὸν πόλεμο καὶ σὺ σκοτωθῶ θ' ἄλθ' νὰ πέσ' μπρὸς στὸ παραθύρι σ' ἓνα μαῦρο πουλὶ σκοτωμένο.

Πέρασαν χρόνια τώρα, εἶδε τὸ μαῦρο πουλὶ σκοτωμένο μπρὸς στὸ παραθύρ' της καὶ γλύτωσε ἡ γυναῖκα.

Στὸ Φανάρι μιὰ γυναῖκα νωπολουσμένη¹⁾ πῆγε κ' ἔβγαλε νερὸ ἀπ' τὸ πηγάδι κ' ἔσκυψε κ' εἶδε τὸ ἴσκιο της. Κεῖν' τὴν ὥρα μπῆκε τὸ κακὸ μέσα. Ἀπὸ τότε τὴ νύχτα δὲν ἠσύχαζε, εἶρχονταν κάθε βράδυ ὁ ἴσκιος καὶ μεροδεύονταν μαζί της καὶ δὲν τὴν ἄφινε ἡσυχία καὶ δὲν τὴν ἄφινε νὰ χαρῆ τὸν ἄντρα της καὶ τὰ παιδιά της.

Ἔκανε χάρες μὰ τίποτε δὲ τὴν ὠφέλησαν. Τὴν εἶπαν: ἂν ἔκαμενε ὁ ἄντρας της μιὰ θυμωνιά μὲ χορτάρι καὶ στὴ μέσ' στὴ θυμωνιά ἔμπαινε κείνη καὶ τὴν ἔδινε φωτιά, θὰ καίονταν ὁ ἴσκιος καὶ θ' ἄβρισκε τὴ σωτηρία.

110. Μάγια²⁾ γιὰ τὴν ἀγάπη.

α'

Βράζεις ὀλόκληρο τ' ἀγαποβότανο³⁾, βράζοντας πού κυλάει μέσα στὸ νερὸ μελετᾶς καὶ λές:

Ὅπως βράζει στὴ φωτιά καὶ κυλάει
ἔτσι νὰ βράζη καὶ κείνος γιὰ μένα.

1) Ἡ νωπολουσμένη δὲ παίρνει νερὸ ἀπ' τὸ πηγάδι, νύχτα δὲ πέρνει νερὸ ἀτ' τὴ βρύση, δὲ ξεβγαίν' ἀπ' τὸ σπῖτι κι' ἂν βγεῖ νὰ βάλῃ στὸ κεφάλι ἓνα κουκκὶ ἄλας, ἓνα θυμιάμα καὶ νὰ φτύσ' κατὰ γῆς τρεῖς φορές.

Τὴν φουάγει κακὸς ἀγέρας καὶ παθαίν κ' οἱ νεράιδες τὴν πέρνουνε τὰ μυαλά.

2) Φίλτρα ἐρωτικά. Τὰ μάγια πιάνε περισσότερο τὴ Μεγάλῃ Σαρακοστῇ καὶ τὸ Σαραντόμερο πού νησιῦνε. Γιὰ νὰ πιᾶσνε ἔλεγαν ἓνα ψέμα πού νὰ τὸ πιστέψ' ὁ κόσμος.

Ἔλεγαν ὅτι οἱ μάγισσες κατέβαζαν τὸ φεγγάρι. Τῆς ἰδίας, «Θρακικά» 1936 Παραδόσεις τῆς Θράκης, σελ. 265, 302—3. Ἔλεγαν ὅτι ἔβγαιναν γυμνὲς τὴν παραμονὴ τ' αἰ Γιωργιῶ τὰ μεσάνυχτα κ' ἔπαιρναν τὸ μερεκέι ἀπὸ τὰ σπῖτις, τὰ χωράφια ἢ τὶς ἀγελάδες. Τῆς ἰδίας, «Μεσαιωνικὰ Γράμματα» 1931. Οἱ μάγισσες, σελ. 154—5

3) Χόρτο χαμηλό, ἢ ριζίτσα του εἶναι ἴσια, ἔχει ἓνα στρογγυλὸ σὰ ροβυθάκι ἀπὸ δῶ κ' ἓνα ἀπὸ κεῖ, κάμνει λουλούδια σὰν τῆς κουκκιάς. μὲ χρώμα, κοραλί καὶ ἄσπρο.

Τὸ τραβᾶς ἀπ' τῆ φωτιά και λῆς πάλι τρεῖς φορές :

“Ὅπως βράζει στη φωτιά και κυλάει
ἔτσι νὰ βράζη και κείνος γιά μένα.

“Υστερα τ' ἀγαποβότανο κάμνεις φυλακτὸ και τὸ φορεῖς. Πάντοτε σ' ἀγαπάει, ἀπ' τὶς γονιοὶ τ' ἔξακμνε ἀπὸ σένα ὄχι. Κι' ὅποιον ἠθελες τὸν ἔκαμνες γαμπρό.

Καστανιές

β'

“Ἐβαζες τρεῖς πιπεριές τσοῦσκες ¹⁾ σ' ἓνα καφὲ ἱμπρὶκι κ' ἔβραζαν. Τὸ ἱμπρὶκι τὸ ἔβαζες και τὸ ἔβγαζες στη φωτιά κ' ἔλεγες :

“Ὅπως βράζει τὸ πιπέρι και καίει
ἔτσι νὰ καίγεται και κείνος γιά μένα.

Ἄπὸ κείνο τὸ νερὸ τοῦ πιπεριοῦ, γιά ἀπάν' του νὰ ἔρριχνες, γιά νὰ τὸν πότιζες λίγο και σ' ἀγαποῦσε. “Υστερα ὄλ' τῆ νύχτα τραγουνοῦσε. Ἡ Φροσύν' ὄλο καλοὶ γαμπροὶ ἔκαμνε γιὰτὶ ἤξερε και τᾶκαμνε.

Δελειῶνες

γ'

Πέρνονν μονόγαλο, γάλα μάνας και κόρης ποὺ γέννησαν τὸν ἴδιο καιρὸ και βυζάνουνται κ' οἱ δυό, τὸ ἀφίνε 40 μέρες στην ἐκκλησία γίνεται σὰν καϊμάκι και τὸ τρῶνε ἀπὸ λίγο τὸ παλληκάρει και τὸ κορίτσι.

Ἡράκλεια

111. Μάγια γιά τὸ κορίτσι και τὸ παλληκάρει, τὸν γαμπρὸ και τῆ νύφη.

α'

Τὴν ἀνεψιά της στη Τζετὸ ἔκαμαν μάγια. Στὸ σπίτι τῆς ἀνεψιάς της πῆγε μιὰ γυναῖκα και γύρεψε δανεικὸ ἀλευρι. Μόλις ἔφυγε, ἔσφιξε ἡ καρδιά της κ' ἔγινε σὰν κουβάρει κ' ἔπαθε μεγάλο κακό, μιὰ τὴν ἔπιανε και μιὰ τὴν ἀφινε, ἔλυωνε σὰν τὸ κερί.

Τὴν πῆγαν στη Σηλυβριά, ὁ χότζας ἔλυσε τὰ μάγια κ' ἔγινε καλά.

β.

“Ὅταν κορίτσι και παλληκάρει ἀγαπιοῦνται κ' οἱ γονιοὶ τοῦ ἐνοῦ δὲ

1) Πιπέρια κόκκινα ποὺ καίνε πολὺ.—2) Τὸν ἔδινες νὰ πῆ.

θέλνε νὰ παρθοῦνε, πέρνε οἱ γονιοὶ ἕνα σαπούνη καὶ κολνοῦνε ἀπάν' τρί-
χες σκύλου καὶ γάτας, τὸ τυλίζνε γύρο μὲ κλωστὲς παρμένες ἀπ' τὸ φό-
ρεμα τοῦ κοριτσιοῦ, γιὰ τοῦ παλληκαριοῦ, ποὺ θέλνε νὰ τὸ κάνε μάγια, τὸ
ρίχνε στὴ θάλασσα, γιὰ σὲ πηγάδι καὶ μελετοῦνε :

Ὅπως λυών' τὸ σαπούνη,
ἔτσι νὰ λυώσ' κ' ἡ ἀγάπη τους
κι' ἂν παρθοῦνε, νὰ μαλῶνε
σὰν τὸν σκύλο μὲ τὴ γάτα.

Ἐπιβάτες

γ.

Μιάς κοπέλλας ὁ ἀρβωνιαστικὸς τὴν παρότσε κι' ἀγάψε ἀλλήνα.
Ἡ μάννα τ' γιὰ νὰ σχαθῆ τὴν ἀλλήνα πῆρε τὸ φακίολ' της τὸ καλὸ κ'
ἔκανε μάγια. Ὁ γιὸς της ξεμάκραινε καὶ πῆρε τὴν ἀρβωνιαστικιά τ'
Παντρεύτηκαν κι' ὡς τὰ τελευταῖα ἔζηγαν ἀγαπημέν'.

Φανάρι

δ'

Ἀπὸ τὰ κουφέτα τῆς χαρᾶς ἂν κανεὶς ἔχ' ὄχθρα τὸν γαμπρό, γιὰ τὴ
νύφη, τοὺς κάμνει μάγια.

Μιά ἔριξε μέσα στὸ πηγάδι κουφέτα καὶ 30 ἀλογίσιες τρίχες, 1
ἄσυρτο 1) σαπούνη, 60 βελόνια καινούργια, 3 γαλάζια γυάλινα μάτια, 1
κομμάτι πανὶ ἀπὸ τὸ φουστάνι τῆς νύφης.

Ἄν ἔλυωνε τὸ σαπούνη θὲ νὰ πεθάν' ἡ νύφη, μόνη τραβώντας μὲ
τὸν κουβὰ νερὸ ἀπ' τὸ πηγάδι σκάλωσαν καὶ βγήκαν. Μαζὺ ἦτανε καὶ τὰ
κουφέτα λυωμένα ποὺ ἀπόμιναν μόνη τ' ἀμύγδαλα ποὺ εἶχαν μέσα.

Φανάρι

ε'

Μιά πεθερὰ δὲν ἤθελε νὰ ξαναπαντρευθῆ ὁ γαμπρὸς της ἀφοῦ πέ-
θανε ἡ κόρ' της κ' ἔκανε μάγια τὴ νύφ' καὶ τᾶκρυψε κατ' ἀπ' τὴ σάλα
ποὺ θὰ γύριζαν ἀπ' τὴν ἐκκλησία ἀφοῦ στεφανώνουνταν γιὰ νὰ τὰ πατήσ'
ἡ νύφ'. Τὰ πάτσε ὁ γαμπρὸς κι' ἀπὸ κεῖ ποὺ ἦτανε γερός καὶ ροδοκόκ-
κινος, πάθιασε καὶ πέθανε.

Κερμένη

στ'

Γιὰ τὸν γαμπρὸ τῆς κερά Παγῶνας, ποὺ ἄλλη τὸν ἤθελε γιὰ τὴν
κόρ' της, τὸν ἔκαμε μάγια.

112. Για να μη σε πιάσνε τὰ μάγια.

α'

Σκαλώνεις καλά ένα βελόνι ἀπάνω σ' και μελετᾷς:

"Αν βρεῖ τὸ βελόνι και τὸ περᾶσ'
τότες να πιάσνε τὰ μάγια τ'.

β'

"Όταν μάθεις πού σε κάνε μάγια, για να μη σε πιάσνε λές:

Κλούβια
κι' ἄπιαστα.

γ'

Σὰν πιάσεις αὐτήνα πού σε κάμνει μάγια να φορῆς τὸ πουκάμισό σ'
ἔπο τὴν ἀνάποδη και τὸ μπρὸς πίσω και να πῆς τόμ¹⁾ τὴ διῆς
Θεός, Θεά, Θεῖον πνέμα.

Τζετώ

113. Με τι κάνε μάγια τὸν γαμβρὸ και τὴ νύφη.

Τὸ φυτίλ' ἀπ' τὶς λαμπάδες τῆς χαρᾶς, ἂν τὸ βρεῖ ὁ ὄχθρὸς μπορεῖ
να κάνη μάγια. Γι' αὐτὸ ἂν εἶναι μεγάλο, τὸ κόφτ' ἢ μητέρα για ἢ
ἀδελφὴ τῆς νύφης κι' ἂν δὲν ἔχ', μιὰ συγγενίς της τὸ πάγει στὴν ἐκκλη-
σία και τὸ βάζει κάτ' ἀπὸ τὴν ἀγία Τράπεζα.

"Αν πάρ' χῶμα ἀπ' τὴν πατησιὰ πού πάτσε ὁ γαμπρὸς.

"Απὸ τὰ ξουρίδια πού θὰ ξουρισθεῖ. Γι' αὐτὸ τὰ φυλάγνε μαζὺ με
τὰ τελιασμένα λουλούδια πού φορεῖ στὴ στεφάνωση, τὰ δένε σε μαντήλι
και τὸ βράδυ πού κοιμηθοῦνε ὁ γαμπρὸς κ' ἢ νύφη τὰ βάζνε κάτ' ἀπὸ τὸ
προσκεφάλι τους και δὲ τοὺς πιάνε τὰ μάγια.

"Απ' τὸ κολλίκι πού ἔστειλε ὁ γαμπρὸς στὴ νύφη, ἂν πάρ' κανεῖς ἀπὸ
κρυφὰ κ' ἕνα κομματόπλο και τὸ βγάλ' ἔξω ἔπο τὸ σπίτι. Γι' αὐτὸ πρόσε-
χαν να φαγωθῆ ὄλο τὴν ἴδια ὥρα.

Καστανιές

114. Προφυλακτικὰ στὸ γαμπρὸ.

α'

Τὸν γαμπρὸ δέκα πέντε μέρες πρὶν παντρευτεῖ δένε στὴ μέση τ' ἕνα
κομματι πλεμάτι πού πιάνε τὰ σαφρίδια και λένε:

1) Μόλις.

Ὅταν λυθῆι τὸ πλεμάτι ἔπο τῆ μέση τ'
τότε νὰ τὸν πιάσνε τὰ μάγια.

β'

Ὁ γαμπρὸς κουβαλάει κλειδωμένη κλειδαριὰ στὴ τσέπη τ', γιὰ μέσα
στο ζουνάρι καὶ μελετάει :

Ὅταν ἀνοιξ' ἡ κλειδαριὰ
τότε νὰ πιάσνε τὰ μάγια.

Ξάστρο

γ'

Τὸν γαμπρὸ πού θὰ τὸν ντύσνε τὰ παλληκάρια θὰ δέσνε τὴ μέση τ'
μὲ μιὰ λουρίδα ἔπο καινούργιο χασέ.

Θὰ τὸν βάλνε ὅλα ἀπὸ διπλά, 2 πουκάμισα, τὸ ἓνα, τ' ἀπὸ μέσα, τὴν
τραχηλιά 1) ἔπο πίσω, 2 σώβρακα, τὸ ἀπ' ἔξω πῶστειλε ἡ νύφη ἔπο μπρὸς δὲ
θὰν' σχισμένο· ὅταν ἦτανε ἀνάγκη νὰ πάγη κάπου τὸ ἔσχιζε μὲ τὸ μα-
χαῖρι, 2 ζευγάρια κάλτσες ἔπο τὴν ἀνάποδη.

Καὶ τὴ νύφη τὰ κορίτσια πού τὴν ἀλλάζνε, τὴν βάζνε τ' ἀσπρό-
ρουχα ἀπὸ διπλά. Διπλὴ πουκαμίσα, διπλὸ παντελόνι, διπλὲς κάλτσες ἔπο
τὴν ἀνάποδη.

Ἡράκλεια

115. Πῶς λύνουνταν.

Εἶναι ἄντροι πού ξέρνε καὶ λύνε τὰ μάγια, γυναῖκες κομπολογοῦδες
πού τὰ βλέπνε μέσα στο πηγάδι κ' οἱ χοτζιάδες ξέρνε νὰ τὰ λύσνε.

α'

Γιὰ τὸ ἀμπόδεμα φώναζαν κείνον πού ἤξερε νὰ τὰ λύσ'. Αὐτὸς
ἔκαμνε ἓνα μεγάλο στεφάνι ἀπὸ ἀγιόκλημα καὶ περνοῦσε ἀπ' αὐτὸ τρεῖς
φορὲς καὶ τοὺς δυὸ μαζὺ ὀλόκληρο τὸ κορμί τους, τὸν γαμπρὸ καὶ τὴ
νύφη κ' ἔλεγε :

Θεός, Θεά, Θεοῦ πνέμα.

Καὶ κατ' ἀπ' τὸ κρεβάτ' τους ἔρριχνε ἓνα κομπόδεμα μὲ 9 βόλια
παρμένα ἀπὸ σταυροδόμοι καὶ γιάνισκαν.

Τζετῶ

1) Τὸ ἀνοιγμα τοῦ λαιμοῦ, τὴ λαιμόκοψη.

β'

“Όταν ὁ γαμπρός δὲ μπορεῖ νὰ πάγη στὴ γυναῖκα τ', κόφτνε κ' οἱ δυὸ τὰ νύχια τους κι' ἀπ' τὰ 20 δάχτυλα, τὰ βάζνε σὲ λίγο νερό, πίνε τὸ νερὸ καὶ νίβουνται. “Υστερα βρίσκονται.

γ'.

Ἡ μάννα τῆς πρώτης του ἀρβωνιαστικῆς πῆρε τὸ φυτίλι ἀπ' τὶς λαμπάδες ποὺ ἔγινε γαμπρός, χῶμα ἀπ' τὴ πατησιὰ τ' καὶ κουφέτα τῆς χαρᾶς καὶ τὸν ἀμπόδεσε.

“Ὁ κουμπάρος ἤξερε νὰ τὰ λύσ' κι' ἂν δὲν τῶκαμνε θὰ πέθνησκε ὁ γαμπρός.

Πῆρε μπαροῦτι καὶ σκόρδο, εἶπε τὰ λόγια τῆς γητειᾶς, τὰ χτύψε μὲ τὸ μανίκι ¹⁾ τοῦ τουφεκιοῦ, τὸν πότσε ἀπ' αὐτὸ καὶ τὸν πέρασε.

Δελειῶνες

116. Για τὸν ξωδομένο ²⁾.

α'

“Όταν ὁ ἄντρας ξεμάκραίν' ἀπ' τὴ γυναῖκα τ' καὶ παραίνει σ' ἄλλη-
να, ἡ γιάτρισσα ποὺ γητεύει βάζ' ἀπ' τὴν ἀνάποδη τὸ πουκάμισό τ' πάνω
στὴν ἀνέμη, τὴν γυρνάει καὶ λέγει τρεῖς φορές:

“Ὅπως γυρίζ' ἡ ἀνέμη
νὰ γυρίσ' κι' ὁ . . . . ³⁾
κατὰ τὴ γυναῖκα τ'.

Καὶ γύριζε στὴ γυναῖκα τ'.

Καστανιές

β'.

Νὰ πᾶς στὴν ἐκκλησία πρωὶ καὶ νὰ πάρης ἓνα κερὶ, ἀπὸ τὴν ἀνάπο-
δη νὰ τ' ἀνάψεις στὴν Παναγιά καὶ νὰ πῆς:

Παναγία μ', ὅπως γύρσα τὸ κερὶ σὲ σένα ἀνάποδα
νὰ τὸν γυρίσης καὶ κείνονε σὲ μένα.

Διαβάξεις καὶ παράκληση, ὁ παπᾶς μνημονεύει καὶ τῶν δυὸ τὰ ὄνό-
ματα καὶ γυρνάει κατὰ σένα.

Καστανιές

γ'

Καπνίζνε τὸν ξεμυαλισμένο μὲ λελεγκοφωλιὰ ἢ χελιδνοφωλιὰ καὶ
θεραπεύεται.

1) Ὑποκόπανος. — 2) Ξεμυαλισμένο. — 3) Τὸ ὄνομα τοῦ ξεμυαλισμένου.

δ'

Στὸν ξωδομένο ἄντρα βάζνε ἀπὸ πάνω στὸ κεφάλι τ' τὸ σταρικό ¹⁾ κόσκινο καὶ τὸν περεχοῦνε ξεγυμνωμένο μὲ νερό.

117 Γιὰ ἀντρόγγυνο ποὺ μαλώνει.

Πέρνε μονόγαλο, καὶ μ' αὐτὸ ἢ γυναῖκα τ' ἀντρόγγυνο ποὺ μαλώνει ζυμώνει μὲ τὰ χέρια ἔπο πίσω καὶ κάμνει κουλοισράκι, τὸ κρεμάει στὸ φοῦρο καὶ ξεραίνεται. Μ' αὐτὸ ταΐζει τὸν ἄντρα τῆς χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ καὶ περνάει ἢ γνώμη τ'.

Τὸν τάτσει μάννας κόρης γάλα καὶ τὸν πέρασε.

Τσόβλου

118. Ἡ πατημένη ¹⁾.

α'

Ἡ πατημένη χωρὶς νὰ ἔχ' ἀρρώστια παρακλυιέται στὸ στρώμα, χλωμαίξει, ἀδυνατίζει, γαλαξεῦνε τὰ χεῖλια καὶ τὰ νύχια, δὲ θέλει νὰ φάγῃ καὶ μαραίνεται, δυσκολεύεται νὰ πάρῃ ἀναπνοή.

Πατιοῦνται πῶς πολὺ τὰ Δωδεκάμερα ποὺ εἶναι ἕλα τὰ δαιμόνια, ζούζουλα, τὰ ρημόματα τὰ ἀργατὰ στὸ ποδᾶρι καὶ τὸ περισσότερο πατιοῦνται οἱ λεχοῦσες, οἱ νιόνυφες καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ.

Τὸ πάτημα περνάει μὲ τὴ γητεία²⁾ οἱ γιατροὶ δὲ ξέρνε αὐτὰ νὰ τὰ θεραπεῦσνε.

Τὸ βράδυ στὸ ἡλιοβασίλεμα πέρνε ἀπὸ τάφο ποὺ δὲ ξέρνε ποιὸς εἶναι θαμμένος χῶμα ἀπὸ τέσσερα μέρη, ἀπ' τὸ κεφάλ', τὰ πόδια καὶ ἀπὸ τὸ δεξι καὶ τὸ ἀριστερὸ χέρι καὶ τὸ ἀνελοῦν μὲ ἀρπαξιμὸ νερό.

Τὴν πατημένη τὴν πέρνουνε ἐκεῖ ποῦ μπαينوβγαίνουν τ' ὀρνίθια, στὴν καθίστρια καὶ τὴν καθίζνε μέσα σὲ σκαφίδα ὀλόγγυνη, πέρνε σταρικό κόσκινο καὶ τὴν περεχοῦνε μὲ τὸ νερὸ καὶ τὸ χῶμα τοῦ τάφου.

Τὸ νερὸ μὲ τὸ χῶμα ποὺ εἶναι μέσα στὴ σκαφίδα τὸ ρίχνουν ἐπάνω στὸ μνήμα ποὺ πῆραν τὸ χῶμα κ' ἢ πατημένη γίνεται καλά.

Τζετώ

β'

Πέρνε τὴ νύχτα ἀρπακτικὸ νερό, τὸ ξαστρούζει καὶ τὸ πρωὶ χαράματα ξυπνοῦνε τὴν τσαλαπατημένη καὶ τὴν δίνε νὰ τὸ πιῇ καὶ γιατρεύεται.

1) Ποὺ κοσκινίζουν τὸ στάρι.—2) Καὶ τσαλαπατημένη.

γ'

Βάζνε ρουχο τῆς πατημένης στο ἄστρο καὶ ξαστροίζεται ἢ τὸ ἀφίνε στη βρούσ' πάνω στη πέτρα πού τρέχει τὸ νερό.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ τὸ φορεῖ βρεμμένο καὶ γιανίσκει.

Καστανιές

119. Για νὰ μὴ παιοῦνται.

Γιὰ νὰ μὴ παιοῦνται, νύχτα στη βρούση δὲ πῆγαιναν, θὰ νὰ λαλήσ' τ' ἀρνίθ' κ' ὕστερα. Τὰ ζῶα δὲν τὰ τάιζαν τὴ νύχτα, τὴν αὐγὴ νὰ λαλήσ' τ' ἀρνίθ' νὰ δγιοῦνε καὶ τὴν Ἀλετριπόδα ¹⁾ κ' ὕστερα, ὠρολόγια τότε δὲν εἴχανε κ' ἔβλεπαν τὰ σημάδια τ' οὐρανοῦ. Τὴ νύχτα δὲν ἀφίναν ἀνοικτὸ παράθυρο, ὅταν τύχαινε κακιὰ ὦρα φύσασε κακὸς ἀγέρας καὶ πάθαιναν.

120. Για τὸ πάτημα τῆς λεχούσας.

Κεῖν' πού κάνει τὴ γητεία θὰ σηκωθεῖ νὰ πάγη μεσάνυχτα. Πίσ' της δὲ πρέπ' νὰ γυρίσ' νὰ δγῆ, σκῦλος νὰ μὴ γανγίσ', στὴν κάμαρα πού θὰ πάγει κ' ἔχνε τὴν λάμπα ἀναμμέν' θὰ τὴν σβύσ' νὰ γίν' σκοτίδα.

Ἡ ἄρρωστη θὰ εἶναι κατὰ ἡλιοῦ γυρισμένη καὶ θὰ ἔχ' κάτ' ἀπ' τὸ μαξιλάρι τῆς μαυρομάνικο μαχαίρι.

Ἡ γιάτραινα θὰ τὸ βάλ' στῆς λεχούσας τὸν ὀφθαλμό, νὰ τὸν ἀκουμπᾷ τὸ μανίκι κ' ἢ μύτ' ἐπάνω, θὰ ξαπλωθεῖ πάνω τῆς καὶ θὰ πεῖ τρεῖς φορὲς :

Καλὴ σπέρα σου κακό,
ὡς πού νάλθ' ἢ μέρα νὰ μὴ σὲ βροῖ.
Ἄγια Μαρίνα ἀνέβαινε ἀπὸ τὸ Γεροσέλιο ²⁾
τὸ καλαμάρι τῆς κρατεῖ καὶ τὴ γητεία τῆς λέγει·
Ἄϊ Γιώργη μ', δύσηνε, δύσηνε καὶ τρίσηνε,
δέσε καὶ χαλίνωσε τὴ Γιλλοῦ ³⁾ καὶ τὸ Μιαρὸ
τὸ κακὸ τὸ πονηρὸ, καταπόδι τὸ Κλωθῶ
καὶ τὴ νύχτα περπατεῖ καὶ τὰ τζάτζαλα ⁴⁾ φορεῖ.
Νὰ πάγη σαράντα ὀργιές πίσω μακρὰ
ἐκεῖ πού ψήν' ὁ ἥλιος τὸ ψωμί

1) Ζυγός.—2) Ἱεροσόλυμα.—3) Δαιμόνιο φθονερὸ καὶ παιδοκτόνο.

4) Ρουχα παληά, κουρέλια.

κι' ὁ ἄνεμος τὴν πύττα.
 Νὰ σχισθῆ ἡ γῆς σαράντα ὀργιές
 νὰ πάρῃ τὸ κακὸ μέσα.

Καὶ γιατρεύεται.

Αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ: Δευτέρα βράδ' Τρίτ' ξημέρωμα, Τετάρτη βράδ'
 Πέμπτ' ξημέρωμα, Παρασκευὴ βράδ' Σαββάτο ξημέρωμα.

Τὸ κακὸ σκάν' κ' ἡ πατημένη γίνεται καλά. Ἀνάθεμα στὴ κα-
 κιά ὥρα.

Ἡ λεχοῦσα πατιέται σὰ τὴν δγῆ ἀλλ' ἀσαράντιστη λεχοῦσα, σὰ διο-
 θυῦνε πρέπει ν' ἀλλάζνε βελόνι καὶ νὰ ποῦνε:

Καὶ σὺ προκομμέν' καὶ γὼ προκομμέν'.

"Ἄν δὲν ἀλλάζνε βελόνι καὶ μελετήσ' ἡ μιὰ καὶ πεῖ:

Γὼ προκομμέν' καὶ σὺ ἀνυπρόκοπη,

τότες πατιέται ἡ ἄλλη καὶ ζουριάζει καὶ τῆς ἄλλης τὸ παιδί.

Μέσα στὴν κάμαρα τῆς λεχοῦσας δὲν ἔβαζαν ζεστὸ ψωμί καὶ σαράν-
 τα μέρες σὰ βασίλευε ὁ ἥλιος δὲν ἔβγαζαν τίποτε ἀπ' τὸ σπίτι.

Δὲν ἄφιναν μονάχη τὴ λεχοῦσα μέσα στὴν κάμαρα, ἂν τὴν ἄφιναν
 τότε ἔβαζαν πάνω στὴ λεχοῦσα τὴ σκουπα καὶ μελετοῦσαν:

"Ὅπως ἡ σκουπα φυλάγει τὸ σπίτι

νὰ φυλάξ' καὶ τὴ λεχοῦσα.

"Ἡ ἄφιναν τὴ μασχιά καὶ μελετοῦσαν:

"Ὅπως ἡ μασχιά φυλάγει τὸ σπίτι καὶ δὲ βγαίν' ὄξω

νὰ φυλάξ' καὶ τὴ λεχοῦσα.

"Ἐμπηγαν στὸ προσκέφαλό τς 3 καρφίτσες, τὰ κεφάλια τους ἀπόξω
 κ' ἔβαζαν κάτ' ἀπ' τὸ προσκεφάλι ἕνα περόνι καὶ τότε δὲν κόντιζε ¹⁾ κανέ-
 να ξωτερικό ²⁾).

"Ὡς στὶς ὄχτὼ μέρες ὅταν πηγαιναν στὴ λεχοῦσα, πρῶτα πήγαιναν
 νὰ καθήσνε σ' ἄλλη κάμαρα, γιὰ θὰ πήγαιναν στὸ ἀποχωρητήριο γιὰ νὰ
 μείν' ἐκεῖ τὸ κακὸ, κ' ὕστερα νὰ ξμπαιναν στῆς λεχοῦσας τὴν κάμαρα.
 Αὐτὸ γίνονταν κ' ὡς στὶς σαράντα ἅμα βασίλευε ὁ ἥλιος.

"Ὅταν ἡ λεχοῦσα ἦταν ἀσαράντιγη ³⁾, σαράντα μέρες ὅταν βράδευε
 ἄφιναν τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ ἀκράνοιχτη καὶ τὸ θυμιατὸ 'κεῖ μπρὸς κ'
 ἔκαιε τὸ θυμιάμα. Σὰν εἶρχονταν ὄλοι τοῦ σπιτιοῦ, ἡ πόρτα δὲ ματά-
 νοιγε ὄλ' τὴ νύχτα καὶ τὸ θυμιατὸ ξμνισκε ὡς τὸ προυνὸ.

"Ἄν τὴ νύχτα ἄνοιγε ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τύχαινε κακιά ὥρα

1) Δὲν πλησίαζε.— 2) Ὁ ὄξω 'πὸ δῶ.— 3) Ἀσαράντιστη.

καὶ αὐτὸς ποὺ μπῆκε μέσα δὲν ἄφσε τίποτε ἔξω ἀπ' τὴ πόρτα, μπαστουῖνι, φόρεμα, μαντίλι, γιὰ ἄλλο τίποτε ἀπὸ πάν' του, τότε, Παναγία νὰ φυλάγη, τὸ καταπόδι τ' ἔμπαινε τὸ κακὸ πράμα καὶ πατιούντανε ἢ λεχοῦσα καὶ τὸ μωρό

Σὰν γύριζε καμιὰ ἀπ' τὸ λείψανο καὶ πήγαινε ἴσια στὴ λεχοῦσα.

Σὰν πέρασε λείψανο ἔξω ἔπὸ τὸ σπίτι κι ἀνατρίχιασε κι' ἔτυχε κακιὰ ὥρα πατιούντανε.

Σὰν ἦτανε τὴ νύχτα ἢ λεχοῦσα πλαγιασμένη στὴ στρωμνὴ καὶ πήγαινε τὸ φεγγάρι πάνω της, τὴν πατοῦσε καὶ φεγγαριάζουνταν, καθὼς τὸ μωρὸ καὶ τὴν ἄρρωστη σὰν τοὺς ἔβλεπε τὸ φεγγάρι.

Φανάρι

121. Τὸ πατημένο μωρὸ ¹⁾).

α'

Τὸ μωρὸ εἶναι ἀδύνατο, ζωωμένο, δὲ μεγαλώνει, ὄλο κλαίγει, δὲν τρώγει κι' ὄλο γρινιάζει. Ἀντὶς νὰ μεγαλῶν', θαρροῖς καὶ ζωώνει, οὔτε γιανίσκει οὔτε καὶ πεθαίν'.

Γιὰ νὰ γιάνη τὸ πέρνει μιὰ γρηὰ καὶ τὸ πάγει στὸ σπίτι ποὺ ἔχνε λείψανο, τὸ βάζει καὶ πατεῖ πάν' στὸν πεθαμμένο σὲ τρεῖς μεριές, στὰ πόδια, στὴ μέσ' καὶ στὰ στήθια καὶ λέγ' τρεῖς φορές:

Σὺ πατᾶς ἐμένα
καὶ γὼ πατῶ ἐσένα.

Ἡράκλεια

β'

Πολὺ πρῶι πέρνει τὸ πατημένο παιδί μιὰ γρηὰ καὶ τὸ πηγαίν' στὸ μνήμα τοῦ τελευταίου ποὺ πέθανε ἢ σ' ἄλλον ποὺ θαρροῦν ποὺ τὸ πάτσε καὶ τὸ ἀφίν' ἐκεῖ.

Πηγαίν' μιὰ ἄλλη γρηὰ καὶ τὸ πέρνει καὶ τὸ πάγει π' ἄλλο δρόμο σπίτι τ'.

Τζετώ

γ'

Πέρνουν χῶμα ἔπὸ τάφο ποὺ ξέρονε πὼς π' αὐτὸν πατήθηκε τὸ παιδί, τὸ λυῶνε μ' ἀρπακτικὸ νερὸ καὶ τὸ περεχοῦν.

Τὸ νερὸ μὲ τὸ χῶμα ρίχνε στὸν τάφο ποὺ τὸ πῆραν.

Σκοπὸ

1) Τσαλαπατημένο καὶ ζωριασμένο.

δ'

Στὸν τάφο τοῦ πεθαμμένου, ποὺ δὲν πέρασαν σαράντα μέρες ποὺ τὸν ἔθαψαν, ξάπλωναν πάν' ἐκεῖ τὸ πατημένο παιδί κ' ἔλεγαν τρεῖς βολές :

Τὴν ζούρα πῶχει τὸ παιδί
νὰ τὴν πάρ' ὁ πεθαμμένος μαζί τ' κεῖ ποὺ θὰ πάγει.

Καὶ περνοῦσε.

Ἄμυδαλιὰ

ε'

Ὅποιος ἤθελε δὲν ἔβγαζε τοῦ πεθαμμένου τὸ δαχτυλίδ' ἢ τὸ βραχιόλι κ' ὅταν τοὺς ξεχωμάτιαζαν¹⁾, στὰ ἑπτὰ χρόνια, ἔπερναν τὸ δαχτυλίδ' γιὰ τὸ βραχιόλι καὶ τῶκουβαν γιὰ γιαιτρικό. Ὅταν ἦταν παιδί ζουριασμένο ἔπερναν ἀμίλητο νερὸ κ' ἔρριχναν μέσα τὸ δαχτυλίδ' γιὰ τὸ βραχιόλι καὶ μὲ τὰ κείνο τὸ νερὸ τὸ πότιζαν²⁾, καὶ τῶπλυναν ἀνάτρεχα τρεῖς φορὲς κ' ἔλεγαν :

Ὅπου πάγ' ὁ πεθαμμένος
νὰ πάη κ' ἢ ζούρα.

Καὶ γιάνισκε.

Ἡράκλεια

στ'

Ἄν ἔχεις ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη ποταμὸ ἓνα θαλασσινὸ σαλιγκάρι καὶ βάλεις ἀμίλητο νερὸ καὶ τὸ πιεῖ τὸ ζουριασμένο, γιανίσκε.

ζ'

Πέρνεις ράμνου³⁾ φύλλα τὰ κουπανίζεις στὸ σιδερογοῦδι, τὰ πέρνεις, τὰ σφίγκεις στὴ φούχτα σ', βάζεις ἓνα σφοντύλι στὴν ἀγκῶνα σ' γιὰ νὰ τρέξ' τὸ ζουμι ἀπ' τὴν τρύπα τοῦ σφοντυλιοῦ. Μ' αὐτὸ τὸ ζουμι ἀλείφεις τὸ πατημένο παιδί καὶ θεραπεύεται.

Τζετώ

122. Τὸ νυχτοπάτημα.

α'

Ἄν εἶχες ἀχρόνιαστο παιδί τὴ νύχτα δὲν τὸ ἔβγαζες στὸ δρόμο ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, νυχτοπατιοῦντανε. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶρχουνταν ἀπ' ἔξω

1) Ἐκαμναν τὴν ἀνακομιδή.—2) Τὸ ἔδιναν νὰ πιῇ.—3) Θάμνος ἀγκαθωτός, τὸν φύτευαν γιὰ φράκτη.

ἔπρεπε πρώτα νὰ πάγ' στὸν ἀπόπατο, ἂν δὲν πήγαινε, ὅταν εἴρχονταν, ἢ ἴδια ὥρα πού μπῆκε ὁ ἄνθρωπος καὶ πῆγε ἴσια κεῖ πού ἦταν τὸ μωρό, τὸ μωρὸ νυχτοπατιούντανε. Μαύριζε ἀπὸ τὰ κλάματα καὶ δὲ βύζανε. "Ὀλη τὴ μέρα καλά, κείν' τὴν ὥρα μαύριζε ἀπὸ τὸ κλάμα, τὸ παιδί ἦταν νυχτοπατημένο καὶ ἤθελε τὴ γητειὰ τ' γιὰ νὰ γιάνη.

"Ἐκαμναν τρεῖς πηττακὲς 1) λινάρι, τὴν μιὰ πηττακιὰ ἢ γυναικα πού ἤξερε τὴ γητειὰ ἔβαζε στὸ πάτο 2) τῆς ρόκας, τὴν ἔδινε φωτιά καὶ τὴν ἔκαιε. Ἡ μάνα τοῦ μωροῦ πού εἶχε νυχτοπατήματα τὸ εἶχε στὴν ἀγκαλιά της καὶ ρωτοῦσε τὴ μαμμή:

— Τί καῖς;

— Τοῦ παιδιοῦ σ' τὰ νυχτοπατήματα.

Μὲ τὸ ροκοπάτι ἀλληνῆς ρόκας τῶσβυνε καὶ γυροῦσε τρεῖς φορές γύρο στὴ μητέρα καὶ στὸ παιδί.

Τὸ ἴδιο θὲ νὰ γίνη καὶ στὶς ἄλλες δυὸ πηττακὲς καὶ τίς ἔβαζε κάτ' ἀπ' τὸ μαξιλάρι τοῦ παιδιοῦ. Ἡ γυναικα πού ἔκαμε τὴ γητειὰ θὲ νὰ τὸ ρίξη σὲ δρόμο πού θὰ περνοῦσαν τ', ἀγελάδια καὶ πάρτε ὅ,τι κακὸ κι' ἂν εἶναι νὰ τὸ πάνε στὰ βουνὰ καὶ περνοῦσε.

Τξετὼ

β'

Κάμνεις τρία πητταρούδια ἀπ' τὸ λινάρι, καὶ ἀπὸ βραδὺ βάζεις ἓνα στὸ κεφαλάκι τοῦ μωροῦ, τὸ ἄλλο στὰ χεράκια τ' κι τὸ τρίτο στὰ ποδαράκια τ'. Θὰ σηκωθεῖς πρωὶ νὰ πὰ νὰ τὰ πετάξης σὲ σταυροδρόμι καὶ θὰ πεῖς τρεῖς φορές:

Σὲ δίνμε τὰ πητταρούδια

νὰ μᾶς δόσης τοῦ παιδιοῦ τὴν γειά.

Καὶ γιανίσκει.

Τσόρλου

123. Τὸ φεγγάρισμα.

Τὸ μωρὸ ὅσο βυζάνουνταν, πρόσεχαν τὴν ὥρα πού κοιμούντανε, τὸ φεγγάρι νὰ μὴ πάγη ἔπάνω τ'. Τότες τὸ φεγγάρι πατοῦσε τὸ μωρὸ καὶ φεγγαριάζουνταν, χλώμιαζε, ἢ μυτίτσα τ', ξεραίνονταν, ἢ κοιλίτσα τ' πρήσκουνταν, δὲ βύζανε κ' ἦτανε νὲ γερὸ νὲ ἄρρωστο.

Τότε τὸ πήγαιναν σὲ μιὰ γοητὰ. ποῦξερε τὴ γητειὰ, τὴν ἔκαμνε καὶ γιάνισκε.

1) Τὸ λινάρι ἔκαμναν στρογυκλὸ σὰν μικρὸ πηττάκι, πητταροῦδι.— 2) Ἡ βάση τῆς ρόκας λεγόταν καὶ ροκοπάτι.

Ἡ γητεῖα ἦτανε: Ἐπερνε 3 σαράκια 1) τ' ἀλευριοῦ καὶ μιὰ δαχτυλιὰ βούτυρο, ἔπερνε πρῶτα τὸ ἓνα σαράκι τῶβαζε στὸ ἓνα ρουθούνη τοῦ μωροῦ, ψόφαιε καὶ τὸ ἄφινε. Ἐπερνε τὸ ἄλλο, τῶβαζε στὸ ἄλλο ρουθούνη, ψόφαιε καὶ τ' ἄφινε. Ἐπερνε τὸ τρίτο καὶ μετὰ τὴ δαχτυλιὰ τὸ βούτυρο τὸ ἀκούμπαε ἐπάνω στὸ κεφαλάκι τ' στὸ μαλακὸ κ' ἔλεγε τρεῖς φορὲς:

Ὅπως λυὼν' τὸ βούτυρο,
νὰ λυώσ' ἢ κουρούπα 2).

Τὸ φακιόλιζε 3) καὶ τὸ πῆγαιναν σπῖτ'. Ἐβαζανε σ' ἓνα φυλιζάνη λίγη στάχτη καὶ νερὸ καὶ τῶδιναν στὸ μωρὸ μ' ἓνα χουλιαράκι.

Τὸ βράδου ἔπερναν ἀμίλητο νερὸ σ' ἓνα πινάκι, μέσα ἔσπαναν ἓνα φρέσκο αὐγὸ, τὸ σκέπαζαν μετὰ τοῦ μωροῦ τὸ πουκαμισάκι καὶ τῶγαζανε ἔξω στὸ ἀστρὶ νὰ ξαστρισιθῆ.

Τὴν ἄλλη μέρα σκῶνονταν πρῶτ', πρὶν νὰ βγῆ ὁ ἥλιος, τῶπερνανε μέσα. Μετὰ τὰ κείνο τὸ νερὸ ἔνιβανε τὸ μωρὸ, τῶδινανε λίγος κ' ἔπινε, τὸ ἄλλο μετὰ τ' ἀβγὸ τῶροίχανε στὸν τοῖχο σὲ μιὰ ἄκρη ποὺ νὰ μὴ τὸ δρασκελάνε, τὸ πουκαμισάκι τὸ φόραγαν στὸ μωρὸ.

Ἄν τὸ μωρὸ ἦτανε κουρουπιασμένο, τὸ ἀβγὸ ψήγουνταν, σάνα 4) ψήθηκε στὴ φωτιά, καὶ τὸ παιδί σὲ δυὸ, τρεῖς μέρες γίνονται καλὰ καὶ κοκκίνιζε.

Φεγγαριάζονται ἢ λεχοῦσα καὶ ἢ ἄρρωστη.

Καστανιές

124. Πότε πατιέται τὸ μωρὸ.

Ὅταν πεθάν' κανεὶς σὲ σπῖτι ποὺ ἔχνε μωρὸ καὶ δὲν τὸ βάλνε πάν' στὸν πεθαμμένο νὰ πατήσ' καὶ νὰ ποῦνε τρεῖς φορὲς:

Θεὲ νὰ με πατήσης σὲ πατῶ.
Θεὲ νὰ με πατήσης σὲ πατῶ.
Θεὲ νὰ με πατήσης σὲ πατῶ.

Πατιέται ἂν περάσ' λείψανο, ἔξω ἔπὸ δῶ, ἔξω ἀπὸ τὸ σπῖτι καὶ δὲν τὸ σηκῶσνε ποὺ εἶναι πλαγιασμένο στὴν κούνια καὶ δὲ τὸ ἔβαλαν πάν' τ' μασχιά γιὰ ψαλίδι.

Τὴ νύχτα δὲν κάν' νὰ τὸ μιλάς, νὰ τὸ φιλάς, μήτε νὰ λὲς τ' ὄνομά τ', οὔτε νὰ τὸ βγάλς νύχτα στὸ δρόμο ἔξω ἀπ' τὸ σπῖτι, τυχαίν' κακιὰ ὦρα καὶ τὸ μωρὸ ζουρίζ' καὶ τσαλαπατιέται.

1) Τὰ μικρὰ σκουληκάκια, ποὺ γεννιοῦνται μέσα σὲ ἀλεύρι ἀπὸ πολὺ καιρὸ ἀλεσμένο.—2) Τὸ φεγγάρισμα καὶ κουρούπιασμα.—3) Ἐβαζε τὸ φακιόλι.—4) Ὡς νὰ.

Τὸ παιδί ὡς ἐνοῦ χρόνου δὲν τὸ δείχνε καθρέφτη. Τὰ παιδιά πού τὰ πιάν' κείνο τὸ ξορκισμένο ἢ σάρα¹⁾ ἀπ' αὐτὸ εἶναι.

Ἡράκλεια

125. Τὸ μάτιαγμα²⁾.

Τὸ μάτιαγμα εἶναι κακό, ἀρρωσταίνει τὸν ἄνθρωπο, ἢ δουλειά του πάγει στραβά, ζῶα ψοφάει ὡς καὶ δέντρα ξεριζώνει. Πόσα ζῶα ἔκασαν ἀπ' τὸ μάτι κι' ἀπόμκαν μόνε οἱ ζυγοί!

Τὸ μάτι κείνου πού τρεῖς φορὲς τὸν ἀπόκοψε ἢ μητέρα τ' καὶ πάλε τὸν ξαναβύζαξε πιάν' πολὺ. Εἶναι κακὸ τὸ μάτι τ' καὶ νὰ τὸν προσέχτε.

Εἶναι ἄνθρωπος πού τὸ μάτι τ' ματιάζ', περισσότερο πιάνει τὸν Σαββατογεννημένο καὶ τὸν λαφροῖσκιoto.

Τὸν Μάρτη μῆνα πιάν' τὸ μάτι περισσότερο ἀπ' τὶς ἄλλοι μῆνιδοι.

Τὰ γαλανὰ μάτια ματιάζνε καὶ τὸ μάτι πιάνει περισσότερο τὶς λεχοῦσες καὶ τὰ μωρά.

Καστανιές

126. Γιὰ ξεμάτιασμα τοῦ μωροῦ.

α'

Σ' ἓνα ποτηράκι μὲ νερὸ στάξεις 1 κόμπο λάδι ἀπ' τὴν καντήλα νὰ εἶναι ἀναμμέν' στὸ εἰκόμισμα.

Ὅταν τὸ παιδί εἶναι βασκαμένο τὸ λάδι σκορπίζεται κι' ὅταν δὲν εἶναι στέκεται ὁ κόμπος δλάκαιρος.

Μὲ κείνο τὸ νερὸ βρέχεις τὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ καὶ λὲς τρεῖς βολές:

Ἄνάτρεχα ἦλθε
ἀνάτρεχα νὰ πηγαίν'.

Καὶ πίν' λίγο ἀπ' αὐτὸ τὸ νερὸ τὸ ματιαγμένο παιδί καὶ ξεματιάζεται.

Ἡράκλεια

β'

Μὲ μοσχοκάρφια καπνίζνε τὸ παιδί καὶ τὰ ὀνοματίζνε. Σ' ὅποιον ὄνομα κάνει πάτ, πάτ, κείνος τὸ μάτιαξε. Τὰ μοσχοκάρφια ρίχνε μέσα στὸ νερὸ καὶ δίνε λιγάκι ἀπ' αὐτὸ νὰ πιῇ τὸ παιδί, πλένε τὸ πρόσωπο τ' ἀνάτρεχα καὶ τὰ χέρια τ', τὸ σκουπίζ' ἀνάποδα μὲ τὸ φουστάν' τῆς αὐτῆ πού κά-

1) Σεληνιασμός.—2) Ἡ βασκονία. Βάσκαμα, βάσκα, ἀβάσκα καὶ μάτι.

μνει τὴ γητεία, καὶ ὅσο νερὸ περισσεύει τὸ πετρεῖο πάνω στὸ ταβάνι καὶ λέγει τρεῖς βολές:

Πάνω τὸ κακό,
κάτω τὸ καλό.

Βγάζ' ἀνάποδα τὸ πονκάμισο τ' καὶ τὸ βάζει ἄλλο.

Τζετὸ

γ'

Πέρνουν ἓνα κομμάτι ἀπ' τὸ φουστάνι τῆς γυναίκας ποὺ τὸ μάτιαξε καὶ μ' αὐτὸ τὸ καπνίζνε καὶ ξεματιάζεται.

δ'

Πέρνε ἓνα φύλλο δάφνη ἀπ' τὰ βῆλα ποὺ εἶναι στὸ εἰκόνημα, τὸ κάμνε 41 τρύπα. σταυρῶνε τρεῖς φορὲς τὸ πρόσωπο τοῦ ματιαγμένου παιδιοῦ, βάζνε τὸ φύλλο σὲ μιὰ καρφίτσα, τὸ ἀνάφτνε μ' ἓνα σπύρτο καὶ λένε τρεῖς φορὲς:

Σὰν εἶναι ἀπ' τὸ μάτι
νὰ σκάση.

Σὰν εἶναι βασκαμένο σκάν' τὸ φύλλο καὶ κάνει κρότο. Τὴ στάχτη ρίχννε μέσα στὴ γωνιά.

Καλλικράτεια

ε'

Πέρνεις ἀρπακτικὸ νερὸ σ' ἓνα πράσινο πινάκι, ρίχνεις μέσα 3 κουκκόπλα ἄλας καὶ μὲ τὸ ψαλίδι ἀνοιχτὸ κάμνεις σταυρὸ πάνω στὸ πινάκι καὶ λές τρεῖς βολές:

Λαφίνα γέννησε, λαφομοῦσκι ἔκαμε,
στὸ βουνὸ τὸ γέννησε, στὸ βουνὸ τ' ἀνέθρεψε,
στὸ κάμπο τὸ πῆρε καὶ κατέβηκε,
ἀνθρώποι τὸ εἶδαν καὶ τὸ ματιάξαν,
φωνὴ στὴ γῆς φωνὴ στὸν οὐρανό.
Τ' ἄκσαν οἱ ἀγγέλοι, κατέβηκαν καὶ ρώτησαν:
Τί ἔχ' ἡ λαφίνα καὶ στριγγλίζει καὶ μουγγρίζει;
— Λαφίνα γέννησε, λαφομοῦσκι ἔκαμε,
στὸ βουνὸ τὸ γέννησε στὸ βουνὸ τ' ἀνέθρεψε,
στὸ κάμπο τὸ πῆρε καὶ κατέβηκε,
ἀνθρώποι τὸ εἶδαν καὶ τὸ μάτιαξαν,
φωνὴ στὴ γῆς φωνὴ στὸν οὐρανό.

“Αν εἶναι κορίτσι νὰ σκάσνε τὰ βυζιά τ’,
 ἂν εἶναι γυναῖκα νὰ βγοῦνε τὰ μάτια τς
 καὶ ἂν εἶναι ἄντρας νὰ σκάσνε τὰ πράματά τ’,
 εἶπαν οἱ ἄγγελοι.

Μὲ τὰ κείνο τὸ νερὸ ραντίζεις τὸ παιδί καὶ τὸ ἄλλο ρίχνεις μέσα
 στὸ σταυροδρόμι καὶ ξεματιάζεται.

Τζετῶ

στ’

Μὲ τὴ λυκότριχα καὶ τὴν ἀρκουδότριχα κάπνιζαν τὸν μεγάλο καὶ τὸ
 μωρὸ καὶ ξεματιάζονταν. Κάπνιζαν καὶ τὸ ζουριασμένο καὶ ξεζούριζε.

Ἔδιναν τὸν ἀρκουδιάρη μιὰ δεκάρα κ’ ἔβαζε τὴν ἀρκουδα καὶ πά-
 ταγε τὸν ματιαγμένο, γιὰ τὸν θερμασμένο, γιὰ τὸ παιδί τὸ ζουρισμένο καὶ
 γιάνισκε.

127. Πῶς νὰ μὴ ματιάζεται τὸ μωρό.

Τὸ φορῆς στή σκουφίτσα τ’ σταυρὸ μὲ φλουρί καὶ γαλάζιο χάντρο
 καὶ μαριτσουδι ¹⁾).

Τὸ χέρι τοῦ σφάλαιγα ²⁾ κρεμοῦσανε στὸ σκουφάκι τοῦ μωροῦ μαζὺ
 μὲ τὸ γαλάζιο χάντρο καὶ τὸ φλουρί.

Λίγο ἁγιοκέρ’ καὶ λίγη μαύρη μυρωδιὰ ὅταν φορεῖς τὰ παιδιά δὲν
 τὰ πιάνει τὸ μάτι κ’ ὅταν βάλεις στοῦ παιδιοῦ τὸ χέρι δεκάρα ἢ γρόσ’
 ποὺ ράντισαν τὴ νύφη, δὲν τὸ πιάν’ ἢ βάσκα.

Μὲ τῆς ἀλυγαριᾶς τὸ ξύλο κάμνοννε σταυρουδάκι γιὰ τὰ παιδιά καὶ
 τὸ φοροῦνε γιὰ τὸ μάτι.

Τὸ μονόσκορδο ³⁾ μ’ ἓνα γαλάζιο χάντρο καὶ μ’ ἓνα κομματάκι κόκ-
 κίνο πανὶ κρεμοῦνε στή κουνίτσα τοῦ μωροῦ.

Τὸ παιδί γιὰ νὰ τὸ φυλάγνε ἀπ’ τὴν ἀβάσκα τὸ φοροῦνε φυλακτό,
 πέργνε ὅ κουκκιά πιπέρι, ὅ μοσχοκάρφια, 41 κουκκί μαύρη μυρωδιὰ, κερὶ
 ἀπ’ τοῦ Χριστοῦ τὴν λαμπάδα, εἶτε ἀποκαψίδια ⁴⁾ τῆς λαμπάδας τῆς
 Παναγίας, τὰ ράφτεις μέσα σὲ τρίγωνο γαλάζιο πανί, περναῖς κ’ ἀπὸ ἓνα
 γαλάζιο χάντρο ἀπὸ δῶ κ’ ἓνα γαλάζιο χάντρο ἀπὸ κεῖ καὶ τὸ κρεμᾶς στὸ
 λαιμὸ τοῦ παιδιοῦ καὶ δὲν τὸ πιάν’ τὸ μάτι.

Καλλικράτεια

1) Κοχύλι μικρό, ἄσπρο σὰν σιντέφι τῶραζαν γιὰ τὸ μάτι στὰ παιδιά, σὺς
 λεχοῦσες καὶ στὰ ζῶα.— 2) Τυφλοπόντικα.— 3) Σκόρδο μὲ μιὰ σκέλιδα.— 4) Αὐτὸ
 ποὺ μνίσκει ἀφοῦ κάψει λίγο τὸ κερὶ.

128. *Νὰ μὴ ματιάξεται ἡ λεχοῦσα.*

Γιὰ νὰ μὴ πιάνη τὸ μάτι στὴ λεχοῦσα, ἡ μαμμὴ τὴν κρεμοῦσε στὸ λαιμὸ μὲ μιὰ κόκκινη κλωστή ἕνα καρφί, καὶ τὴ φοροῦσε στὰ μαλλιά ἕνα φλουρί, γιὰ δαχτυλίδι μὲ μιὰ γαλάζια κορδέλλα κ' ἕνα γαλάζιο χάντρο. Τὴν ἔχωνε μέσα στὸ στρῶμα ἕνα ἄπλυτο ροῦχο τοῦ ἀντροῦ της καὶ τὸ εἶχε ὀκτῶ μέρες ὡς πὺν νὰ σηκωθῆ ἀπ' τὸ στρῶμα.

Λένε πὼς ὀκτῶ μέρες ἡ λεχοῦσα πρέπει νὰ μὴ σηκωθῆ ἀπὸ τὴ στρωμνὴ ἀφοῦ κ' ἡ ἀρκοῦδα πὺν εἶναι ἀρκοῖδα ὀκτῶ μέρες φυλάγει τὸν τόπο πὺν γένσε.

Ἡράκλεια

129. *Μάτιαγμα μεγάλου.*

α'

Αὐτὴ πὺν θὰ κάνει τὴ γητεῖα θὰ πάρ' ἀμίλητο νερὸ καὶ 3 κουκκιά ἄλας θὰ τὰ ρίξει μέσα, πέρνει καὶ 3 φωτιῆς μὲ τὸ ψαλίδι. Μὲ τὴν κάθε φωτιὰ σταυρῶνει τὸ νερὸ καὶ λέγει :

Ἡ Παναγιὰ νελοῦζονταν
μέσα στὸ λειβάδι.

Χρυσὴ λεκάνη λούγουνταν,
χρυσὸ τάσι νερὸ χύνουνταν,

χρυσὸ χτένι χενίζονταν

χρυσὴ πλεξούδα ἔκανε,

χρυσὴ καρέκλα ἔκατσε,

χρυσὴ ρόκα πῆρε,

χρυσὸ ἀδράχτι εἶχε

χρυσὴ κλωστή ἔκαμνε,

τρεις ἀδελφάδες πέρασαν

κι' ἀβάσκα τὴν ἐρρίξανε,

τὴν σούγλισε τὸ κεφάλι της,

ἀνετρίχιασ' τὸ κορμί της

καὶ κόπκε ἡ κλωστή της.

Πῆγε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τὴν εἶπε.

«Τί ἔχεις καὶ βάρ' ἀνεστενάζεις»;

— Τρεις ἀδελφάδες πέρασαν

κι' ἀβάσκα μὲ ἐρρίξανε,

ἔσουγλισ' τὸ κεφάλι μου

ἀνετρίχιασ' τὸ κορμί μου

καὶ κόπκε ἡ κλωστή μου.

— Καὶ εἶναι κανένα δύσκολο ;

“Ὅταν εἶναι βασκαμένος τὰ κάρβουνα πλέχνε ἀπάνω καὶ σιγά, σιγά κατεβαίνει. Μὲ τὰ κεῖνο τὸ νερὸ τὸν πλένε ἀνάτρεχα, ἀπὸ τὰ πόδια στὸ κεφάλι καὶ τὰ χέρια, ὄν δίνε νὰ πιῇ 3 κόμποι καὶ περνάει τὸ μάτιαγμα.”

Καὶ στὸ ματιαγμένο ζῶο κάμνε τὴν ἴδια γητειὰ καὶ τότε μέσα στὸ νερὸ δὲ βάζει κάρβουνα, μόνε ἀλάτι, καὶ τινάζ’ ἓνα ἀβγὸ στὸ μέτωπο καὶ γιανίσκει.

Καστανιές

β’

Σ’ ἓνα φυλιτζάνι βάζεις λίγο νερὸ, πέρνεις τὴν μποτίλια τὸ λάδι καὶ σταυρώνεις μὲ τὸ μπουκάλι τὸ φυλιτζάνι καὶ λές :

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς
καὶ τοῦ Υἱοῦ
καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος
Ἀμήν.

Ρίχνεις 3 κόμποι λάδι στὸ φυλιτζάνι, βουτᾶς τὸ χέρι σ’ στὸ νερὸ τὸ βρέξς καὶ τὸν πλένς ἀνάποδα, ἀπ’ τὰ πόδια κατὰ πάνω καὶ λές :

Ἀνάτρεχα ἦλθε
ἀνάτρεχα νὰ παγαίν’

Πρῶτα τὰ πόδια, ὕστερα τὸ πρόσωπο, κ’ ὕστερα τὰ χέρια, ἀπὸ τρεῖς φορὲς. Τὸ νερὸ ποὺ περίσσεψε τὸ ρίχνεις ἀψηλὰ στὴ γωνιὰ καὶ τὴ τσάσκι 1) ἀφίνεις μπρούμιτα 2).

Σκοπέ

γ’

Ἡ γυναῖκα ποὺ θὰ κάνει τὴ γητειὰ πέρνει ἓνα πράσινο μικρὸ πινάκι μὲ λίγο νερὸ καὶ δυὸ κουκκιά ἄλας. Μὲ τὸ ἄλας σταυρώνει τρεῖς φορὲς τὸ πρόσωπο τοῦ ματιαγμένου, πρῶτα τὸ μέτωπο, τὸ κατόπι, τὸ πηγούνι, τὰ μάγουλα, δεξιὰ, ἀριστερὰ καὶ λέγει τρεῖς φορὲς ἀπὸ τὸ τέλος στὴν ἀρχή :

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς
καὶ τοῦ Υἱοῦ
καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Νὰ σκάσ’ τ’ ἄλας, εἴτε γυναῖκα, εἴτε ἄντρας εἶναι ποὺ τὸν μάτιαξε.

Τὸ ἄλας ρίχνει στὸ πράσινο πινάκι καὶ νιβ τὸν ματιαγμένο ἀνάτρεχα καὶ λέγει τρεῖς φορὲς :

1) λ. τ. Φυλιτζάνι.—2) Τὰ χεῖλια κάτω.

Ἀνάτρεχα ἦλθε
ἀνάτρεχα νὰ παγαίν'

Βρέχει τρεῖς φορές τὸ μέτωπο τοῦ βασκαμένου, φτύνει τρεῖς φορές, μιὰ ἀπ' ἐδῶ καὶ μιὰ ἀπὸ κεῖ νὰ φύγνε τὰ δαιμόνια. Τὸ νερὸ καὶ τ' ἄλας χύν' ἀψηλὰ μέσα στὴ γωνιά καὶ λέγ' :

Νὰ φύγνε τὰ κακούδια ἀπὸ πᾶν' τῆ γωνιά.

Τὸ πιάτο ἀφίν' μπρούμιτα ὡς τὸ ἄλλο τὸ πρωί.

Ἄρμενοχώρι
ἐπαρχίας Δέρκων

δ'

Πέρνε ἀρπαξιμιὸ νερὸ σ' ἓνα πράσινο πινάκι, σπᾶνε ἓνα ἀβγὸ καὶ τὸ ρίχνε μέσα. Τῆ νύχτα θὰ τὸ ξαστρίσνε καὶ τρία προυνὸ ¹⁾ θὰ δόσνε στὸν ματιασμένο νὰ πιῆ λίγο νερὸ καὶ θὰ τὸν πλύνε ἀνάτρεχα.

Ἄν εἶνε ματιαγμένος τὸ ἀβγὸ θὰ γίν' σὰν ἀβγομάτι ψημένο.

Σκεπαστὸ
ἐπαρχίας Βιζύης

ε'

Κάπνιζαν τὸν ματιαγμένο μὲ τὸ ψόφιο λελεγκάκι πού ρίχνει ὁ λέ-
λεγκας τ' αἶ Κωσταντίνου καὶ ζεματιάζονταν.

Καστανιές

*130. Για μεγάλο ἄνθρωπο, για παιδί, για ζῶα, βουβάλια,
ἀγελάδια καὶ σκουλήκια.*

α'

Θὰ πάρνε τὸ ἀβγὸ πού γένσε ἡ μαύρη ὄρνιθα μετὰ τὸ μεσημέρι καὶ τὸ βράδ' μόλις νυχτώσ' θὰ πάρνε ἀρπακτικὸ νερὸ σ' ἓνα πράσινο πινάκι ἀπ' τὴ βρύση, κρουμένο κατ' ἀπ' τὴν ποδιά.

Μπρὸς στὸ πρόσωπο τοῦ ματιαγμένου, μιὰ θὰ βαστάει τὸ πινάκι μὲ τὸ ἀρπακτικὸ νερὸ καὶ μιὰ ἄλλ' γυναῖκα σπᾶνει τὸ ἀβγὸ, πέρνει καὶ μιὰ κόκκινη κλωστή, τὴν βελονιάζει στὸ βελόνι, τοιπάει μιὰ σκέλιδα σκόρδο καὶ τὴν βάζ' μέσα στὸν κρόκο κ' ἓνα ἀσημένιο παρᾶ. Πέρνει ἀπ' τὴ γωνιά 3 μικρὰ ἀναμμένα κάρβουνα, τὰ σταυρώνει τρεῖς φορές πάνω στὸ πινάκι, τὸ καθένα ξέχωρα καὶ τὰ σβύν' μέσα στὸ πιάτο.

Τὸ πράσινο πινάκι μὲ τὸ νερὸ, τὸ ἀβγὸ, τὴν κόκκινη κλωστή μὲ τὸ

1) Πρωί.

σκόρδο και τὸν παρᾶ θὰ βγάλ' ἔξω στ' ἄστρα γιὰ νὰ ξαστρισιθῆ τὴ νύχτα.

Πρωί, ἀκόμα πρὶν ξημερώσ', θὰ τὸ πάρνε κι' ἀκόμα πὺν θὰ κοιμᾶται ὁ ματιαγμένος θὰ τὸν πλύν' τὸ πρόσωπο ἀνάτρεχα, τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια τ' καὶ θὰ πεῖ τρεῖς βολές :

Ἀνάτρεχα ἦλθε,
ἀνάτρεχα νὰ παγαίν'

Καὶ μὲ τὴν ἀνάποδη τῆς μπροστέλας της τονὲ σκουπίζ'.

Τὸ πινάκι θὰ σπᾶσ' μπρὸς στὴ βρύσ' ἢ σὲ σταυροδρόμι καὶ θὰ πεῖ :
Νὰ φύγ' τὸ κακό.

"Ἄν εἶναι ματιαγμένος, ὁ μεγάλος, γιὰ τὸ παιδί, τὸ ἀβγὸ ψήνεται καὶ γίνεται σὰν σφουγγάτο ¹⁾.

Τὸ ἴδιο γήτεμα κάνε ὅταν εἶναι ματιαγμένα ζῶα, βοιβάλια, ἀγελάδες, σκουλήκια ²⁾.

Τζετῶ

β'

Τοῦ κοράκου τὴ φωλιά κάπνιζαν τὸν ματιαγμένο ἄνθρωπο καὶ τὸ ματιαγμένο ζῶο καὶ γιατρεύουνταν.

Φανάρι

131. Γιὰ νὰ μὴ σὲ πιάνη τὸ μάτι.

Σκαλώνεις βελόνι στὸ στήθος σου, μνίσκει 'κεῖ τὸ μάτι τοῦ ξένου καὶ δὲ σὲ πιάν' τὸ μάτι.

Νὰ φορεῖς ἓνα ἀσπρόρουχό σ' ἀπ' τὴν ἀνάποδη γιὰ νὰ μὴ σὲ πιάνη τὸ μάτι.

Νὰ φορεῖς ἓνα γυάλινο μάτι.

Ἡ σχωρεμένη ἢ Σμαραγδὴ ἔκαμνε μαλλι πολὺ γλήγορα καὶ γι' αὐτὸ κρέμασε στὴ ρόκα τὴν πλάτη τῆς τούρνας ³⁾ γιὰ νὰ μὴ τὴν πιάνη τὸ μάτι.

Γιὰ τὴν ἀβάσκα τὸ καλαγκάθι τὸ κρεμοῦνε στὴν πόρτα, γιὰ μέσα γιὰ τὸ μάτι.

Κρεμοῦνε τὸ καβούκι τῆς χελώνας μ' ἓνα γαλαζίιο χάντρο στὴν κάμαρη.

Πρωὶ βράδυ νὰ θυμιάζης, πάγει τὸ κακὸ μάτι κ' ἢ γλωσσοφαγιά.

"Ὅταν ἔχεις λυκοτόμαρο μέσ' στὸ σπίτι δὲ σὲ πιάν' τὸ μάτι.

Τσέρλου

1) Ὁμελέτα. 2) —Μέταξοσκώληκες.

3) Ψάρι τοῦ γλυκοῦ νεροῦ ἢ λίμνη τῶν Δέρκων εἶχε πολλές.

132. Για νὰ μὴ τὸν ματαπιᾶσ' ποτὲς τὸ μάτι.

Κάμνεις ἀπ' τὴν ἄκρη τοῦ τουλπανιοῦ ὡς τὴν ἀγκώνα σ' ἓνα λαφροῖ κόμπο, τὸν ντυλίξεις καὶ λὲς τρεῖς φορὲς :

Ἄγία Μαρίνα ἔρχεται ἔπο τὴν Ἱεροσολύμη,
 βαστᾶ στὸ χέρι της χαρτί, εἰκόνα στὸ κεφάλι.
 Θωρεῖ ἡ Παναγία. «Ποῦ πᾶς κερά Μαρίνα» ;
 — Πιάγω στήν. . . . . 1) ποὺ εἶναι βασκαμένη.
 — Δὲν εἶναι βασκαμένη, μήτ' ἀπὸ μάτι περασμένη.
 Χριστὸς πελέκα, πελεκούδα τίναξε
 Τὴν χτύπησε στὸ κεφάλι καὶ τὴν κατακεφάλιασε.
 πῆγε κ' ἡ Παναγία καὶ τὴν ἰάτρευσε.
 Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ, Παναγία τὰ σκορπᾷ.

Τὸ λὲς καὶ σταυρώνεις τὸ βασκαμένο. Ἄν τὸ διάστημα τῆς ἄκρας τοῦ τουλπανιοῦ πρὸς τὸν κόμπο λιγότεψε τότε θὰ πεῖ πὼς εἶναι ματιαγμένο κ' ἂν δὲν λιγότευσε δὲν εἶναι.

Ἄν σαράντα μέρες κάνεις σ' ἓνα αὐτὴ τὴ γητεῖα δὲν τὸν ματαπιάνει τὸ μάτι.

Ἡ γυναῖκα ποὺ εἶπε τὴ γητεῖα πρόσθεσε, ὅτι τὸν γιό της τὸν βάσκαναν καὶ πρήσθηκε, μ' αὐτὸ τὸ γήτεμα ἔγινε καλά, τὸ ἔκαμε καταποδιαστὰ σαράντα μέρες κ' ἀπὸ τότε δὲν τὸν πιάνει τὸ μάτι.

Μάδυτο

133. Για νὰ μὴ πιάσ' τὸ μάτι σ'.

Ἄν ἀρέσεις παιδί, ζῶο, λουλουδι, δουλειά, ἢ ὅτι ἄλλο, πρὶν πεῖς :
 τί ὁμορφο εἶναι, νὰ λὲς :

Φτοῦ, νὰ μὴ ματιαχθῆ. ἢ
 Σκόρδα νᾶχ'. ἢ
 Σκόρδα καὶ κουτσὰ βελόνια. ἢ
 Σκόρδα καὶ φτοῦνε στὸν κόρφο τους.

Ξάστρο

134. Για νὰ μὴ ματιαχθῆ ἀπ' ἀτόξ του 1).

Ἄν ἦτανε κανεὶς φαρισστημένος καὶ τὸ ἔλεγε, γὰ νὰ μὴ ματιαχθῆ ἀπ' ἀτόξ του ἢ τύχαινε κακιὰ ὥρα νὰ τὸν ἀκούσ' ὁ δαίμονας καὶ φθονήσ', ἔλεγε γιὰ ζόρκισμα :

1) Τὸ ὄνομα τῆς ματιαγμένης. — 2) Ἀὐτοματιαχθῆ.

Κουφός ὁ τόπος πού μ' ἀκούει.

Στάχτη στή γλῶσσά μ'.

Χῶμα στή γλῶσσά μ'.

Ἔστερα ἄνοιγε τὰ ροῦχά τ'· καί φουσοῦσε στὸν κόρφο τ'.

Δελειῶνες

135. Φυλακτὰ γιὰ τὶς μεγάλοι.

α'

Γιὰ νὰ φυλάγονταν ἀπὸ τὸ μάτιαγμα οἱ ἀθρώπ' φοροῦσανε φυλακτὰ στὸ λαιμό.

Ἐρραφτανε ἓνα μικρούτσικο τρίγωνο τρουβαδάκι ἀπὸ μαῦρο πανί ἢ γαλάζιο, καί μέσα ἔβαζαν 41 κουκκιά μαύρη μυρωδιά καί χάρες: ἁγιοκέρι, λουλούδια ἔπο πάν' τὸν Ἐπιτάφιο, λουλούδια πού μοιράζνε τοῦ Σταυροῦ καί γραμμένο σ' ἓνα χαρτόπλο ¹⁾ ἀπ' ἀνάποδα, ἀπὸ τὸ τέλος στήν ἀρχή τὸ Πάτερ ἡμῶν ἢ τὸ Πιστεύω.

Καστανιές

β'

Πέρνειν λίγα λουλούδια τοῦ Ἐπιτάφιου ἢ τοῦ Σταυροῦ, λίγο πανί ἀπὸ τὸν μανδύα τοῦ δεσπότη πού ἐγκαινίασε ἐκκλησία, ἓνα πανόπλο ἀπὸ σφούγγια ²⁾ φούρνου πού εἶνε ἢ πόρτα τ' γυρισμέν' κατὰ ἥλιοῦ, 3 κουκκιά μαῦρο πιπέρι, 3 κουκκιά μελάδι, τὰ βάζεις σὲ τρίγωνο πανί καί τὰ φορεῖς στὸ λαιμό φυλακτό.

Τζετώ

γ'

Ἐβγαζαν τὴ ρίζα τοῦ καρά-τσαλι ³⁾, τὴν πελέκααν κ' ἔκαμναν ἓνα σταυρουδάκι τῶβαζαν μέσα στὸ φυλακτὸ καί 41 κουκκιά μαύρη μυρωδιά καί καθαρὸ ἁγιοκέρι· καί τὸ φοροῦσανε γιὰ τὴν ἀβάσκα.

Τσόρλου

δ'

Ἡ ὠμοπλάτη τῆς χελώνας, φυλακτὸ γιὰ τὶς ἄντροι, τὴν ἔβαζαν μέσα στὸ ζουνάρι.

1) Μικρὸ χαρτί, χαρτάκι, ἢ κατάληξη πλο εἶναι ὑποκοριστική.— 2) Ἡ πάνα πού σκούπιζε τὸν φούρνο.— 3) Λ. Τ. Μαῦρο ἀγκάθι. Θάμνος μαυριδερός, τὸν φύτευαν γιὰ φράκτη, ἔκαμνε καρπὸ κίτρινο μέ γεύση γλυκειά, τὸ σχῆμά του ἦτανε δίσκου δισκοβολίας.

136. Για τὸν ὀρνιθόκωλο ¹⁾).

α'.

Ὅποιοις ἔχ' ὀρνιθόκωλο, νὰ τρίψ' τὸν πισινὸ τῆς μαύρης ὀρνιθας
πάν' στὴ λειχήνα καὶ νὰ πῆ:

Ὅρνιθόκωλος εἶναι
καὶ στὸν ὀρνιθόκωλο πάγει.

Περνάει.

Στράντζα

β'

Νὰ σηκωθῆ τὴν Πέμπτη πολὺ πρωί, πρὶν βγεῖ ὁ ἥλιος, νὰ πάγη
στὴ γωνιά νὰ πάρ' φτύσμα ἀπ' τὸ στόμα τ' καὶ νὰ τὸ βουτήξ' στὴ στά-
χτη καὶ νὰ τρίβ' τὴ λειχιά καὶ νὰ λέγ':

Ἡ λειχιά κ' ἢ μασχιά,
πῆγαν πάνε στὸν μασά,
ἢ λειχιά ἀπόμκε
κ' ἢ μασχιά ἦρθε.

Τὸ κάνεις Πέμπτη, Παρασκευή, Σάββατο καὶ περνάει

Τσόρλου

137. Διὰ ὄφαλό ὀποῦ τρέχει.

* Νὰ πάρῃς 1 μᾶξι ²⁾) νὰ τὸ κουπανίσης καὶ νὰ τὸ πισπιτίσης πρωί
καὶ βράδου κλειῖ.

138. Ὁ ὄφαλός τοῦ μωροῦ γιὰ τὴ γειά τ'.

Στὶς τρεῖς μέρες ἢ στὶς ὄχτὼ ποὺ γεννιούνται τὸ παιδί ἔπεφτε ὁ
ὄφαλός του, ἢ μάννα τ' τὸν ἔδενε σ' ἓνα κομπόδεμα καὶ τῶβαζε σαράντα
μέρες κάτ' ἀπ' τοῦ μωροῦ τὸ μαξιλάρι, ὕστερα τῶκριβε στὸν πάτο ³⁾) τοῦ
σεντουκιοῦ ἢ στὸ παράκλι, ⁴⁾) καὶ τὸ φύλαγε γιὰ τὴ γειά τοῦ μωροῦ καὶ νὰ
τὸ φυλάγη.

Ἄλλες μάννες τὸν ἔρριχναν στὸ ρέμα κ' ἄλλες τὸν ἔκαιαν.

139. Για νὰ χαθοῦνε οἱ πανάδες ⁵⁾).

Τὴν Πρωτομαγιά πολὺ πρωί, πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος, ὅποια εἶχε πανάδες

1) Λειχήνα καὶ λειχιά.— 2) Βαλανίδι.— 3) Στὸ βάθος.— 4) Βαρθαλεμίδι.

5) Καὶ πυκνάδες, οἱ ἐφηλίδες.

ἔβγαινε ἔξω στο χωράφι ἔπερνε μὲ τὰ δύο χέρια τρεῖς φορές δροσιὰ ἀπὸ κατὰ γῆς καὶ μὲ τὰ δύο χέρια τὴν ἔβαζε στο πρόσωπο κ' ἔλεγε :

“Ὅπως χάνεται ἡ δροσιὰ
ἔτσι νὰ χάνονται κ' οἱ πανίδες.

Γύριζε ὕστερα χωρὶς νὰ τὴν διῆ ὁ ἥλιος καὶ χάνουνταν.

Καστανιές

140. Ἡ Πανοῦκλα.

Γιατρικὸ κανένα δὲ σωτήρευε, ὅποιος πάθαινε πέθνισκε.

Τὴν ἔλεγαν καὶ θανατικὸ, ὀλόκληρες οἰκογένειες ξεκληρίσθηκαν καὶ σπίτια ἔκλεισαν καὶ τὸ κλειδί πῆρε ἡ ἐκκλησία.

Στὸν καιρὸ τῆς προγιαγιᾶς μου ἦλθε ἡ Πανοῦκλα στο χωριό μας καὶ ὅλος ὁ κόσμος τρομαγμένος πῆρε τὰ βουνὰ κ' ἔμειναν ἄκεῖ μέρες.

Ὁ παπᾶς εἶδε τὴν Πανοῦκλα στο δρόμο, ἦτανε μαυροφόρα γυναῖκα καὶ μπουμπουλωμένη ¹⁾ μὲ μαγουλίκα καὶ τὸν εἶπε: φεύγω, θὰ πάγω τώρα ἀλλοῦ καὶ γύρσανε στο χωριό.

Ἀπὸ τότες δὲ ματαῆλθε. Λένε πὼς ἡ Εὐρώπη τὴν ἔπιασε καὶ τὴ ἔβαλε μέσα στο μπουκάλι.

Τσόρλου

141. Για τὴν παραμαγούλα ²⁾.

α'

Κουπανίζεις τὸ καλαγκάθι μὲ ἄσπρο κρομμύδι καὶ λίγη θεριακὴ καὶ τὸ βάζεις ἐπάνω, γιανίσκει.

Φανάρι

β'

Τσάκιζαν ³⁾ ἀγκιναρόφυλλα πέτρα μὲ πέτρα καὶ τᾶβαζαν κ' ἔστριφτε.

Καστανιές

γ'

Κουπανίζεις τὴν μαγκούτα ⁴⁾ πέτρα μὲ πέτρα καὶ καθὼς ἦτανε κρύα τᾶβαζες πᾶν' στὴ προῆξη κ' ἔστριβε.

Καστανιές

δ'

Ἐψηναν τὴ μαγκούτα στὴ χόβολη σὲ χαρτί βρεμμένο, ὕστερα τὴν ἀνοιγαν, τὴν ἔβρεχαν μὲ λίγο λάδι καὶ ζεστὸ τᾶβαζαν πάνω κ' ἔστριβε.

Τσόρλου.

1) Κουκουλωμένη.—2) Παρωτίτις.—3) Κουπάνιζαν.—4) Τὸ βρωμόχορτο.

Ἐπιόνι τὸλμωνες με ραζί, τὰ καπινόφυλλα τᾶβροχες μέσα, τᾶβαζες καὶ πέφναγε.

Καστανιές

142. Για τις παρανυχίδες.

α'

Στὴ στάχτη τοῦ καλόχρονου ¹⁾, ἀκόμα χλιαρὴ ἔχοντας τὰ χέρια ἀπὸ πίσω τὰ βουτούσανε μέσα γιὰ νὰ μὴ βγάζνε παρανυχίδες.

Καστανιές

β'

Στὴ χόβολη τοῦ καλόχρονου ἔψηναν ἓνα σκόρδο, ἔτρωγαν ἀπὸ μιὰ σκελίδα κι' ὅποιος εἶχε σκυλονυχίδες ²⁾ τὶς ἔτριβε στὴ σκελίδα καὶ περνούσανε.

Ἐποῖος τῶκαμνε δὲ ματάβγαζε.

Καστανιές

143. Διὰ πάτο ὄπου ἔβγαίνει.

* Νὰ πάρης μᾶζι, νὰ τὸ κουπανίσης καὶ νὰ βουτήσης τὸ πανὶ καὶ νὰ τὸν σκουντίσης μέσα δὲν ἔβγαίνει.

144. Διὰ πέτρα ὄπου ἔχουν.

α'

* Νὰ πάρης φλοῦδες μιὰ φουῦχτα ἀπὸ ντισπουτάκι ³⁾ καὶ μιὰ φουῦχτα χόρτα ὄπου βγαίνουν στὴν Τούζλα ⁴⁾, νὰ τὰ βάλῃς εἰς ἓνα τέντζερε χωματένιο καὶ 1 ὄκα νερό, νὰ τὰ χρίσης ἀπὸ ἀνίου, νὰ βράσουν νὰ μείνῃ 100 δράμια, νὰ τὸ σουρώσης καὶ νὰ πίνῃ ἓνα φλυτζάνι τοῦ καφέ, πρῶι, μεσημέρι καὶ βράδυ καὶ νὰ κρουπανίσης κρομμύδια με τὰ σκουπίδια μαζὺ καὶ νὰ τὰ βάλῃς με ἀλειμματοκέρι νὰ βράσουν καὶ νὰ τὰ βάζῃ εἰς τὸ προκοῖλι, παύει ὁ πόνος.

β'

Φλοῦδες ἀπὸ μελιὰ τὶς βράζνε καὶ πίνε τὸ ζουμί.

1) Τοῦ Πλάνη. Οἱ φωτιές πὺ ἀνάφτου ἀπὸ βραδὺς τὴν παραμονὴ τοῦ ἁγίου Γιάννη σὺς 23 Ἰουνίου.—2) Παρανυχίδες.

3) Μελιά.—4) Ὁ Ἄλμυρός ποταμὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Σηλυβριά πρὸς δυσμὰς.

γ'

Πιέρνεις ρίζα ἀγριομολόχας, τὴν βράζεις μὲ νερὸ καὶ πίνεις τὸ ζουμί, πολὺ ὠφελεῖ.

Σηλυβριά

δ'

Βράζεις τὴ τσουκνίδα μὲ νερὸ, πίνεις τὸ ζουμί, τρῶς καὶ τὰ χόρτα, ἄφταχτο γιαιτρικὸ γιὰ τὴν πέτρα.

145. Πόνος στὰ πλαταράκια.

α'

Ὅταν τὸ μωρὸ κρύωνε καὶ τὸ πονοῦσαν τὰ πλαταράκια ¹⁾ τ', κ' εἶχε κάψη ²⁾ καὶ δὲ βύζανε τὸ πηγαιναν στὴ γιάτρεινα. Ἡ γιάτρεινα εἶχε γιαιτρικά, σιντέφι, χαμόμηλο ³⁾, τσαγανοὶ καὶ λάδι, ὅλα μαζύ, μὲ τὸν καιρὸ γίνονταν σὰν ἀλοιφή καὶ μ' αὐτὸ τᾶτριβε τὰ πλαταράκια.

Ὑστερα ἔπερνε προζύμι, τσάκιγε πέτρα μὲ πέτρα 1-2 τσαγανοὶ καὶ τοὺς ἔβαζε ἔπο πάνω τὴν ἀλοιφή, πάνω ἀπ' τὴς τσαγανοὶ ἔβαζε τὸ προζύμι καὶ τᾶδενε πίσω στὰ πλαταράκια καὶ στὴν κορφίτσα καὶ τὸ σκέπαζε καλὰ καὶ τὸ κεφαλάκι τ'.

Ἰδρωνε τὸ μωρὸ καὶ γιάνισζε.

Ἡράκλεια

β'

Ἐπλυνε τὴς κόκκινες σκουλήκες μὲ τὸ ξίδι, ὕστερα τὴς κουπάνιζε καὶ τὴς ἔβαζε πίσω στὰ πλαταράκια καὶ στὴν κορφί, στὸ κεφαλάκι τ' καὶ περνοῦσε.

Ἐκλακλή

ἐπαρχίας Δέρκων

146. Ἀλοιφή διὰ πληγῆ.

α'

* 20 παραδῶν κέρι κίτρινο ¹⁾ καὶ λάδι, 20 παραδῶν τριμεντίνα, νὰ τὰ βράσης εἰς ἓνα κόκκινο πιάτο ὅλα μαζύ ἕως ὅτου πηξουν, ὠφελεῖ εἰς κάθε πληγῆ.

1) Οἱ πλάτες. — 2) Πυρετό. — 3) Εἶχαν σὲ καλὸ νὰ μαζέψουν τὸ χαμόμηλο τῆς Ἀναλήψεως, ἔλεγαν οὐ τότε ἀναλεῖ (ἐξαφανίζει) τὴν ἀρρώστια. — 4) Μελισσοκέρι.

β'

* Νὰ ψήσης 1 ἄβγό, νὰ πάσης τὸν κρόκο νὰ τὸν δουλέψης μὲ τὸ σάλιο πολὺ ὥρα νὰ γίνῃ ὡσὰν ἀλοιφή, ἔπειτα βάζεις 20 παραδιοῦ σουροῦλι καὶ 20 παραδιοῦ μουρτεσένι, τὸ κουπανίζεις καὶ βάζεις ἀπὸ λίγο λίγο λάδι καὶ τὸ δουλεύεις καλὰ ἕως ὅτου νὰ γίνῃ ὡσὰν ἀλοιφή καὶ πλύνεις τὶς πληγὰς μὲ νερὸ βρασμένον μὲ τὸ πότερον καὶ τὸ ἀλείφεις τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν καὶ θεραπεύεται.

γ'

* Νὰ βράσης σαλκάμια ¹⁾, νὰ τὰ βάζης ἐπάνω καὶ νὰ τὰ ἀλλάζης κάθε μισὴ ὥρα.

δ'

* 2 δράμια μαστίχι θηλυκὸ, 1 δράμι σουροῦλι, 1 δράμι μουρτεσένι, 1 δράμι διάργυρο ²⁾, 1 δράμι σιντέφι καὶ ὀλίγον καλῆμ-σεκέρι ³⁾ μὲ ὀλίγη λίγδα γουρινίσια, δουλεύεις τὸ διάργυρον νὰ γίνῃ ὡσὰν ἀλοιφή.

ε'

Γιὰ πληγὴν ὠφελεῖ καὶ οἱ λαπατόριζες, νὰ τὶς βράσης νὰ γίνῃ λαπαῦς καὶ νὰ τὸ ἀλλάζης συχνά, νὰ πίνης καὶ λίγο ζουμί.

στ'

Τὸ φύλλον τοῦ πεντάνευρου γιαιτρεύει τὴν πληγὴν.

ζ'

Στὴν πληγὴν βάλε φύλλα ἀίκουλα ⁴⁾ καὶ γιαιτρεύεται.

η'

Ὅταν ἔχῃς μικρὴ πληγὴν βάζεις σ' ἓνα πανάκι λίγο σπαθόχορτο καὶ τὸ βάζεις ἐπάνω καὶ γιανίσκει.

θ'

Τοῦ ἄβγοῦ τὸ κροκάδι ὠφελεῖ γιὰ πληγὴν.

ι'

Ὅτι καὶ πληγὴν νὰ εἶναι γιανίσκει μὲ τοῦ φρέσκου ἄβγοῦ τὸν κρόκο.

ια'

⁵⁾ Ἀπὸ κίτρινη δειτρογία ⁵⁾ τὰ φύλλα θὰ τὰ κουπανίσῃς καὶ ν' ἀλείψῃς τὴν πληγὴν, περνάει.

Καστανιές

1) Α. Τ. Εἶδος γλυκοῦ παντζαριοῦ, οἱ Τοῦρκοι τὰ ἔλεγον καὶ τατλί τροῦπ.
—2) Ὑδράργυρον. — 3) Α. Τ. Ζαχαροκάλαμο. — 4) Χόρτο μὲ μικρὰ μαλλιαρὰ φύλλα καὶ μὲ πολλὰ κίτρινα λουλουδάκια, φυτρώνει μέσα σ' ἅλας χωράφια. — 5) Βιόλα.

147. Για νὰ τραβήξ᾽ τὸν ὄρκο 1).

Τὸ κισσόφυλλο, τ' ἀμπελόφυλλο, τὸ λαχανόφυλλο, τὸ βατσοννόφυλλο, τὸ φύλλο τῆς σαμπογιᾶς 2), τῆς μουριᾶς, τὸ πεντάνευρο, τὰ παζιά 3), ὅλα τραβοῦνε τὸν ἔμπνο 4) καὶ καθαρίζνε τὴν πληγή.

Ἡράκλεια

148. Διὰ πληγὴ ὅπου δὲν σφαλνᾷ.

α'

* Νὰ πάρης τσιρίσι 5) καὶ νὰ τὸ λυώσης πυχτό, νὰ τὸ βάλῃς εἰς τὸ πανὶ καὶ ἀπὸ πάνου νὰ τὸ ἀλείψῃς λάδι, νὰ τὸ βάλῃς εἰς τὴν πληγὴ, κλεῖ.

β'

Ἄνάλατο βούτυρο, διάγγυρο, ἀλοιφή γιασεμί, μιντρασένι καὶ σουρούλι τ' ἀγοράζεις ἀζύγιαστα, ἓνα Σαββάτο πρὸς μιὰ ἡλικιωμέν' γυναῖκα στὴ γωνιά ποὺ μαγερεῦνε τὰ κάμνει ἀλοιφή καὶ τ' ἀλείφτουνε καὶ θεραπεύεται.

Καστανιές.

γ'

Τὸν ἔδιναν νὰ φάγῃ τζιγέρια τοῦ φιδιοῦ καὶ γιάνισκαν οἱ πληγές.

δ'

Ἡ γυναῖκα ποὺ ἔκαμνε τὴ γητεῖα ἔπερνε χῶμα ἀπὸ 40 μεριές ποὺ σήκωνε τὸ χῶμα ὁ σφάλαγγας τὸν γήτευε καὶ σφάλναε ἡ πληγὴ.

Ἄσκῶ

ἐπαρχίας Τυρολόης καὶ Σιρενιζίου

149. Για τὸν πόνο.

α'

Κρομμῦδι μὲ τὸ ἄλας τὸ κουπανίζεις καὶ τὸ βάζεις πάνω στὸ πονεμένο μέρος.

β'

Τὴν τσουνίδα τὴν πλύνεις, τὴν ἀχνίζεις μὲ τὸ λάδι καὶ τὴν κάνεις κατάπλασμα. Εἶναι ἄφταχτο γιὰ πόνο.

1) Πῦον.— 2) Βίολα.— 3) Σέσκουλα.— 4) Πῦον.— 5) Ριζα, τὴν κάνουν σκόνη καὶ κολνοῦν, τὴν μεταχειρίζονται ἰδίως οἱ παπουτσάδες.

γ'

Τρίβησαι μὲ ἄλας καὶ σπύρο καὶ περνάει ὁ πόνος.

δ'

Βράζεις σκόρδο μὲ ξίδι κ' ὕστερα τρίβησαι ὅπου σὲ σουγλίζει.

Καστανιές

ε'

Τὸ μαλλὶ τὸ ἄπλυτο εἶνε ἄφταχτο γιαιτρικὸ γιὰ τὸν πόνο.

Σηλυβριά

στ'

Ἐπερναν τὴν ἀγελαδίσια κουριὰ ζεστή, ζεστή καὶ τὴν ἔβαζαν ἀπάν' στὸν πόνο καὶ περνοῦσε. Πόνος λαίμου, πόνο χειροῦ, πόνο κοιλιᾶς, ἄφταχτο γιαιτρικὸ.

Φανάρι

ζ'

Τὴν σκορδοπλεξοῦδα τὴν ἔκοφταν ψιλή, ἔβαζαν πίτερο, δάφνη καὶ ξίδι, ὅλα τὰ ἔβραζαν καλὰ καλὰ καὶ τὴν ἔκαμναν κατάπλασμα.

Γιὰ ὅπου πονεῖ κανεῖς, ἀκόμα καὶ στὰ γελάδια ¹⁾.

Καδὴ-κιοῖ

η'

Καβουρντίζεις χοντροὺ ἄλας, τὸ βάζεις σὲ τρουβὰ καὶ τὸ βάζεις πάνω στὸν πόνο καὶ περνάει. Σὲ πόναι ἢ μέσ', ἢ πλάτη, ἢ κοιλιὰ, ἄφταχτο γιαιτρικὸ.

θ'

Καβουρντίζαν πίτερο, τῶβαζαν ζεστὸ μέσα σὲ τρουβαδάκι ἀπάν' στὸν πόνο καὶ πέρναγε.

ι'

Τὸ ριγανόλαδο ὠφελεῖ στὸν πόνο.

150. Ὁ ξερὸς πόνος στὸν ὤμο.

Ἡ γιάτρισσα κάνει μὲ τὴν ἀπαλάμη ²⁾ τρεῖς πιθαμὲς χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὸ χέρι πάνω στὸ πονεμένο μέρος καὶ σὲ τσιμισιρένιο χουλιάρη βάζει ἓνα χαρτάκι μ' ἓνα σταυρὸ ζωγραφισμένο μὲ μολύβι, ἀπὸ πάνω λίγη

1) Ἀγελάδες.— 2) Παλάμη.

στάχτη και στη στάχτη δυὸ φωτίτσες. Ἀπλώνει στὸ πονεμένο μέρος ἕνα τουλπανάκι και σέρνει ἀπὸ πάνω τὸ χουλιάρι και τὸ καιει λέγοντας τρεῖς φορές :

Πέρασε ἕνας γεροντάκος μὲ τὰ γένεια τ', περνάει κ' ἡ γρηίτσα και τὴν λέγ :

«Φύσηξ' τον για νὰ περάσ' ὁ πόνος ὁ ξερός».

Περνάει αὐτὴ και τὸν ἐφυσάγει τρεῖς φορές και πρήστηκε.

—Γιατὶ κακομοίρα γρηὰ μὲ φύσηξες και πρήστηκα ἐγώ;

—Γιὰ νὰ πάψ' ὁ πόνος τ' ὤμου.

—Γιατὶ μὲ φύσηξες και πρήστηκα,

—Δὲν μὲ τόπες νὰ σὲ τὸ δόσω μὲ τὴν ἀγάπη για νὰ περάση τ' ὤμου ὁ πόνος.

Φυσάει ὁ γέρος κατὰ γῆς τρεῖς φορές και παύει.

Ἄφου πεῖ τρεῖς φορές τὴ γητεία, ἀλείφει τὸν πόνο μ' ἀλοιφή καμωμένη μὲ λάδι και ἀνθόνερο, ἀπὸ πάνω βάζει ἄπλυτο μαλλὶ και γιανίσκει.

Τσόρλου

151. Τὸ σφαγιὸ ¹⁾ τοῦ πλευροῦ.

Νὰ βάνη λίγο λάδι και λίγο κάνναβο λινάρι και θὰ πεῖ :

Τρία ἀδέλφια ἦτανε
πῆραν τ' ἀξινάρια τους
και πῆγαν στὸ ὄργὸ βουνό,
νὰ κόψουν τὸν Χριστὸ ἀσήμαντρο ²⁾

τὴν Παναγιὰ πατερίτσα,
και τὸν αἰ Γιώργη δεκανίκι.

Βαρεῖ μιά, βαρεῖ δυό,

τινάχθηκε ἡ ὀξιά,

βαρεῖ τὸ νιὸ στὸ βυζί,

στριγγίζει, μουγγρίζει..

Τ' ἄκσαν οἱ ἀγγέλοι

κατέβηκαν και ρώτησαν :

«Τί ἔχει ὁ νιός

και στριγγίζει και μουγγρίζει;

—Νά, τρία ἀδέλφια ἦτανε,

πῆραν τ' ἀξινάρια τους

και πῆγαν στὸ ὄργὸ βουνό,

νὰ κόψουν τὸν Χριστὸ ἀσήμαντρο

1) Ὁ πόνος τοῦ πλευροῦ.— 2) Σήμαντρο.

τὴν Παναγιὰ πατερίτσα,
καὶ τὸν αἰ Γιώργη δεκανίκι.
Βαρεῖ μιά, βαρεῖ δύο,
τινάχθηκε ἡ ὄξιὰ
καὶ βαρεῖ τὸ νιὸ στὸ βυζὶ
καὶ στριγγλίζει καὶ μουγγρίζει.
Κ' εἶπαν οἱ ἀγγέλοι:
«Πάρε κάρναβο
κ' ἀπ' τῆς ἐλιᾶς τὸ λάδι
καὶ βάλ' τὰ πέντε δάχτυλα
κ' ἄλειψε τὸ νιό,
νὰ γιάνη τὸ πλευρό.

Ἔνα κορίτσι δέκα χρονῶ νὰ δέση τὸν κάρναβο στὸ χέρι τ' ἄρρω-
στου καὶ νὰ πῆ:

Σὰν ἔρθω καὶ κοιμηθῶ κοντά σ'
τότε νὰ σὲ πονέσ' τὸ πλευρό σ'.

Τρεῖς μέρες τὸ φορεῖ, ὕστερα τὸ λουῖνε καὶ τὸ δίνε δρόμο στὸ ρέμα.

Φανάρι

152. Στὴν πόντια ¹⁾.

α'

Ἔβαζαν κρασί σὲ μιὰ χωματένια κανάτα καὶ μιὰ φουχτιά πιπέρι
κ' ἔβραζε. Ζεστό, ζεστό ὅσο δέχονταν ὁ πουντιασμένος τὸ ἔπινε καὶ
περνοῦσε.

Ἡράκλεια

β'

Ἐκαιγαν πέτρες καὶ κεραμύδια καὶ τὸν ἴδρωναν, τὸν πότιζαν παπα-
ροῦνες, τὸν ἔπερναν αἶμα καὶ περνοῦσε.

Σκοπὸ

γ'

Ἐπερναν ρακὶ ἢ κονιάκ ἔβαζαν μέσα ζάχαρι κ' ἓνα κομματάκι ρίζα
χαβαρζτάν, μοσχοβόλαε καὶ ἔκαιε, τὸ ἔβραζαν καὶ τῷπινε ὁ κρουολογημένος
καὶ πέρναγε.

δ'

Ἐπινε φιδόχορτο κ' ἔχυνε πολὺ ἴδρω, τὸν ἔπερναν αἶμα ἀπὸ τὴν
κλείδωσι τοῦ χεριοῦ καὶ γιάνισκε.

Καστανιές

1) Περιπνευμονία.

ε'

Ἐπερνε αἷμα ὁ κουφέας μὲ τὸ νιστέρι καὶ τὴν ἴδια ὥρα ἔκοφτε ὁ πόνος.

Δελειῶνες

153. Γιά προξίματα.

α'

Βγάξεις τὰ μολόγια καὶ τὰ βάζεις λαπὰ ἀπάνω στὸ προξίμο τοῦ λαιμοῦ ἢ σ' ὅτι προξίμο εἶναι καὶ ξεπροξίζεται.

β'

Πέρονεις μαῦρες σταφίδες, τὶς κουπανίζεις, τὶς βρέχεις μὲ τὸ σπέρτο καὶ τὶς βάζεις πάνω στὸ προξίμο καὶ περνάει.

γ'

Κουπανίζεις τὰ ἀγκιναρόφυλλα καὶ τὰ βάζεις ἐπάνω στὸ προξίμο, ὅτι προξίμο εἶναι, θεραπεύεται.

Φανάρι

154. Γιά προσημένη κοιλιὰ.

α'

Τὴν πλατομαντήλα τὴν ντυλίζεις μέσα σὲ πανί, τὸ βρέχεις καὶ τὸ παραχώνεις σιή χόβολη, σὰν κάψει καλὰ τὴν βγάξεις. Τὴν πλατομαντήλα ἀπ' τὴν ἀνάποδη τὸ φύλλο τὴν ἀλείφεις μέλι καὶ τὴν βάζεις πάνω στὴν κοιλιὰ καὶ ξεπροξίζεται.

Ἡράκλεια

β'

Κρασί, ψυχιὰ ψωμοῦ, οἶγανη καὶ λίγο ἀγιοκέρι τᾶβαζαν σιή φωτιά καὶ γίνονταν κατάπλασμα, τᾶβαζαν σιή προσημένη κοιλιὰ, ξεπροξίσκουνταν κ' ἔπαυε ὁ πόνος καὶ πέραγε ὁ ἀνεμος.

155. Σιὴν προωτάρα ¹⁾.

Ἄν ἦτανε ἡ λεχοῦσα προωτάρα, ἡ μαμμη ²⁾ τηγάνιζε ἓνα ἀβγὸ καὶ τᾶστρωνε σ' ἓνα πανί καὶ τὴν βράκωνε ἀπὸ κάτ' κ' ὕστερα γλήγορα γιά-νισκε.

Τσόβλου

1) Ἡ γυναίκα ποὺ γέννησε τὸ πρῶτο παιδί.— 2) Τὰ παλιὰ χρόνια ἡ μαμμη κοιμούτανε σαράντα νύχτες στὸ σπιῖνι τῆς λεχοῦσας ἐκτός ἐὰν στὸ μεταξὺ γίνονταν ἄλλη γέννα.

156. Διὰ ρευματικά ¹⁾.

α'

* Νὰ πάρης τῆς γῆς σκούληκες, νὰ τῖς κουπανίσῃς, νὰ βάλῃς λάδι, χαβύ-τζιβὰ καὶ σιντέφι, νὰ σιγοβράσουν καὶ νὰ τὸ ἀλείψῃς ἢ εἰς τὸν ἥλιο ἢ ἀντίκρου εἰς μαγκάλι.

β'

* Νὰ πάρῃς 300 δράμια πικράγκουρα καὶ μισὴ ὄκα λάδι νὰ τὰ βάλῃς σὲ σιγῇ φωτιά νὰ σιγοβράσουν, ἕως ὅτου σωθῆι τὸ ζουμί τὸ ὁποῖον ἀπολύουν καὶ νὰ μένῃ 150 δράμια τὸ λάδι καὶ τὰ σουρώνῃς ἀπὸ τουλπάνι καὶ τρίβεις ὅπου πονεῖς τὸ βράδυ καὶ βάζεις καὶ ἀπάνου φανέλλα.

γ'

Κουπανίζεις λίγο τὰ πικράγκουρα καὶ τὰ ρίχνεις μέσ' στὸ λάδι νὰ λυῶσνε. Μ' αὐτὸ τὸ λάδι τρίβεις τὸν πόνο καὶ περνάει. Ἐφτὰ χρονῶ πόνο νὰ ἔχῃς περνάει. Ἄν δὲ βρεῖς πικράγκουρα τὸν χειμῶνα βγάζεις τὴ ρίζα, τὴν κουπανίζεις καὶ τὴν βάζεις μέσα στὸ λάδι. Ἡ ρίζα εἶναι πιὸ πικρὴ κι' ἀπὸ τὰ πικράγκουρα.

Καστανιές

δ'

Πεστροφόλαδο. Βάζεις τὴν πέστροφα μέσα στὸ λάδι νὰ σαπίσῃ καὶ μ' αὐτὸ ἀλείφεις τοὺς ρευματισμοὺς.

ε'

Τὴν γερὴ πέστροφα ²⁾ βάζουσιν πάνω στὰ ρευματικά καὶ γιανίσκουσιν.

Στράντζα

στ'

Πέρνεις 50 δράμια κόκκινα σκουλήγια ³⁾ καὶ τὰ βράζεις μὲ 50 δράμια λάδι, βράζει ὡς πού νὰ μείνῃ τὸ μισό, στὸ βράσιμο τὰ σκουλήγια ἔλυωσαν.

Μ' αὐτὸ τὸ σκουληκόλαδο τρίβεις τὸ πονεμένο πόδι ἢ χεῖρ ἀντίκρου στὸν ἥλιο καὶ περνάει ὁ πόνος.

• Τὸ φίδι εἶπε στὴ σκούληκα: Ἐγὼ τσίμπσα νιὸ καὶ πέθανε, σὺ τί μπορεῖς νὰ κάνῃς;

— Ἐγὼ εἶμαι γιαιτρικὸ γιὰ τὰ μωρὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ξεροὺς τοὺς πόνους.

Καστανιές

1) Ρευματισμοί. — 2) Ὁ Στράντζα δεξέ (Σαργέντιος), ποτόμι μὲ καθαρὰ τρεχίμενα νερὰ ἔχει πέστροφες. — 3) Βρίσκονται μέσα στὰ ὑγρὰ χρώματα, κάτ' ἀπ' τὶς πέτρες καὶ στὴν κοπριά τὴν ἀγελαδίσια.

ζ'

Τὸ τοίμπημα τῆς μέλισσας εἶναι γιαιτρικὸ γιὰ τοὺς ρεματισμούς.

η'

Στὸ Μικρὸ Σεῖμένι ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ εἶναι ἓνα μέρος πού ὄλο τὸν καιρὸ ἡ γῆς εἶναι ξερὴ σὰν πέτρα καὶ τέλη Ἰουλίου ἀρχίζ' ἀπὸ Θεοῦ νὰ μαλακῶνῃ καὶ πρωὶ πού ἀρχίζ' ὁ Ἄγουστος γίνεται λάσπη.

Οἱ ἄρρωστοὶ ἀπὸ ρεματικά μπαῖνε μέσα, ἄλλους τοὺς δέχεται ὡς τὸ γόνα, ἄλλους ὡς τὸ στῆθος καὶ ἄλλους ὡς τὸ λαιμό.

Κάθονται μέσα ὡς πού νὰ βαρεθοῦν, ἔπειτα τοὺς πλύνουν καὶ γίνονται καλά.

Φανάρι.

θ'

Στὰ ρεματικά ἀνοίγαν φουντανέλλα καὶ χρόνια τὴν δούλευαν,

Τζειῶ

157. Γιὰ τὶς σκούληκες.

α'

Τὰ παιδιὰ πού ἔχνε σκούληκια εἶναι κιτρινάρικα, ὄλο σκαλίζνε τὴ μύτη τους, ἡ κοιλιὰ τους φουσκώνει, τρῶνε πολὺ, καὶ δὲ χορταῖνε.

Τότε τὰ δίνε σουλιτζάν-ότοῦ, τὸ κουπανίζνε ἔξω 'πὸ τὸ σπίτι, γιὰ νὰ μὴ πάρῃ μυρωδιὰ τὸ παιδί (ἔχει βαρειά μυρωδιὰ) τὸ ἀνακατῶνε μὲ τὸ μέλι καὶ τὸ βάζνε στὸ ἄστρο καὶ τὸ πρωὶ πρωὶ τὸ δίνε στὸ παιδί, τὸ τρώγ' νηστικάτα καὶ ρίχνει τὰ σκούληκια.

Καστανιές

β'

Ξερὸ βασιλικόσπορο, τὸν βράζεις μὲ τὸ γάλα καὶ τὸ βάζεις στὸ ἄστρο ἀπὸ βραδὺς καὶ τὸ πρωὶ σηκώνεσαι πολὺ πρωὶ καὶ τὸ πίνς. Μὲ τὰ κείνο πέφτουνε.

Καστανιές

158. Τὸ σπάσιμο ¹⁾.

α'

Βράζεις τὸ κολύμεντο ²⁾ καὶ βρακώνεις τὸν σπασμένο.

1) Κήλη. — 2) Μαϊντανός.

β'

Καθαρίζεις τὰ κοκκιά τὰ βράζεις σάν φάβα, βρακώνεις τὸν σπασμένο καὶ θεραπεύεται.

Φανάρι

159. Για ἰς σπασμοί.

Ὅταν τὸ παιδί τὸ πιάνε σπασμοί, κείν' τὴν ὥρα θὰ πᾶρς ἓνα καρφὶ νὰ τὸ καρφώσης κατὰ γῆς, ἐπάνω σπάνεις ἓνα γλυτῆρι, χτυπᾶς δυὸ λανάρια τὰ δόντια τους καὶ βάζεις τὸν καθρέφτη στὸ μούτρο τ' καὶ κυττάει μέσα γιὰ νὰ μὴ χάσ' τὸ φῶς του καὶ περνάει.

Μιά χωριανή μ', δὲν ἔβαλε τὸν καθρέφτη κ' ἔχασε τὸ παιδί τὸ φῶς του.

Καστανιές

160. Σπλήνα προσημένη.

α'

Τις περιστερίτσες κατσουλιές νὰ τις βράσης μὲ τὸ ξίδι καὶ τις βάλεις ἀπάνω, πολὺ ὠφελεῖ.

Ἡράκλεια

β'

Τὴν σπλήνα τὴν κόφτνε.

Πηγαίν' ὁ ἄρρωστος κάτ' ἀπὸ μιὰ καρυδιὰ μαζὺ μὲ τὸν γερόνε πού θὰ τὸν γητέψ'. Ὁ γερός ρίχνει ἓνα σχοινὶ στὸ κλαδί κι' ὁ ἄρρωστος κρεμιέται μὲ τ' ἀριστερὸ χέρι στὸ σχοινὶ καὶ τὸν σκουντάει ὁ γερός τρεῖς φορές.

Ἔστερα κατεβαίνει καὶ πάνε παρὰ πέρα, ὁ ἄρρωστος βάζει μπρὸς τὸ ἀριστερὸ πόδι κι' ὁ ἄλλος κόβει μὲ τὸ μαχαῖρι τὸ χῶμα γύρο ἀπ' τὸ πόδι καὶ τὸν ρωτάει τρεῖς φορές:

— Τί κόβεις;

— Τὴν σπλήνα κόβω.

Ἔπειτα αὐτὸς πού κάνει τὴ γητεῖα πέρνει τὸ χῶμα πού ἔκοψε μὲ τὸ μαχαῖρι γύρο ἀπ' τὸ πόδι τ' καὶ λέγ' τρεῖς φορές:

Ὅπως βγάξω αὐτὸ τὸ χῶμα, ἔτσ' νὰ βγῆ ἡ σπλήνα,

ὅπως ξεραίνεται τὸ χόρτο, νὰ ξεραθῆ ἡ σπλήνα.

Ὁ ἄρρωστος πέρνει τὸ χῶμα καὶ τὸ βάζει μέσα στη γωνιὰ καὶ θεραπεύεται.

Ἡ γητεῖα γίνεται στὸ σῶμα ¹⁾ τοῦ φεγγαριοῦ Πέμπτη καὶ Σάββατο

1) Στὸ τέλος.

κι' ἄλλη Πέμπτη καὶ Σάββατο τοῦ ἴδιου φεγγαριοῦ νὰ μὴν βοῆ τὴν ἀρρώστια.

Καστανιές

γ'

“Όταν πονεῖ ἡ σπλήνα ἢ εἶναι πρησμένη τὴν κόφτουνε ἔξω στὴν ἐξοχὴ στὰ χόρτα, καὶ ποὺ τρέχει νερὸ τρεχάμενο.

Θὰ πάνε πρωί, πρωί, πρὶν βγεῖ ὁ ἥλιος, ἢ ἄρρωστη καὶ κείν' ποὺ θὰ τὴν κόψ', ἢ γιάτρισσα. Ἡ γιάτρισσα ποὺ θὰ θὰ γητέψ' πρέπει νὰ εἶναι καθαρὴ¹⁾, μὲ τὸ ξερβί της πόδι πατᾶ στὴν ἄκρη στὸ νερὸ καὶ λέγ' τρεῖς φορές:

Σὺν εἶναι ἀπὸ τὸ νερό, νὰ γίν' νερὸ νὰ τρέξῃ
καὶ σὺν εἶναι ἀπὸ τὸ ἄλλας, ἄλλας νὰ γίν' ν' ἀνελύσ'
καὶ σὺν εἶναι ἀπ' τὸ ψομί, πάλε νὰ χωνέψ'²⁾.

Κόβει γύρω τὰ χόρτα, τὰ γυρνάει μπροῦμιτα καὶ γιάτρευεται.

Τζετώ

161. Νὰ μὴ βγάξης σπυριά.

“Όταν βροῖσκεῖς τῆς ζελώνας ἀβγά τὰ τηγανίζεις καὶ τὰ τρώς. Εἶναι καλό, δὲν κοιλνᾶς καὶ δὲν βγάξεις σπυριά.

Καστανιές

162. Πώς προλαβαῖνε τὸ σπυρί.

Σὲ πονεῖ τὸ δάχτυλό σ' καὶ σουγλιᾶς, θὰ βγάλεις κανένα σπυρί. Προλαβαίνεται σὺν τὸ βάλεις μέσα σὲ ζυματιστὸ καφέ.

Σηλυβριά

163. Γατρικὸ γιὰ τὰ σπυριά.

α'

Τὴ στάχτη τῆς φωτιάς τῆς Πρώτης Ἀνάστασης, ποὺ ἀναφταν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, τὴν ἔβαζαν στὸ κοιμητήριό κι' ὅταν ἔβγαζαν σπυρί ἀλείφονταν ἀπ' αὐτὴνα τὴ στάχτη καὶ γιάνισκαν.

Ἀμυδαλιά

β'

Τὴ στάχτη ἀπὸ ἀνήμερα τὰ Χριστούγεννα ὡς τὴν παραμονὴ τῶ

1) Νὰ μὴν ἔχει τὰ ἔμμηνα.—2) Νὰ διαλυθῇ.

Φωτῶ 1) κρατοῦσαν γατρικὴν γὰρ σπυριά πού ἐβγαζαν στὸ πρόσωπο.

Τζετῶ

γ'

Ροδοδάφνη φύλλα τὰ καίνε, τὴ στάχτη τὴ δουλεῦνε μὲ λίγο λάδι, γίνεται ἀλοιφή γιὰ τὰ σπυριά.

Φανάρι

δ'

Ψῆνε καλὰ τὸ κρομμύδι στὴ χόβολη, ὕστερα, βάζνε μέσα στὸ κρομμύδι λίγη στάχτη καὶ ζάχαρη καὶ τὸ βάζνε πάνω στὸ σπυρὶ γιὰ ν' ἀνοίξ'. Ἀπέκειο 2) σὰν ἀνοίξ', ψῆνε κρομμύδι βάζνε μόνε ζάχαρη καὶ περνάει.

Καστανιές

ε'

Νὰ βάλῃς τὴ βδέλλα στὸ σπυρὶ νὰ ρουφήξ' τὸ κακὸ γαῖμα, γιανίσκει.

στ'

Σφάζεις τὴ χελώνα καὶ τὸ γαῖμα ποτίζεις στὸ παιδί, γιὰ τὸν μεγάλο πού ἔχ' σπυριά. Καθαρίζ' τὸ γαῖμα καὶ περνῶνε.

Κερμένη

164. Διὰ φαγούρα δπου ἔχει εἰς τὸ στόμα καὶ φλογίζει.

* Νὰ πάρῃς 1 δράμι κερμηζὶ νὰ τὸ κουπανίσῃς καὶ ὡς 2 φοῦχτες σιντέφι νὰ τὸ κουπανίσῃς καὶ 2 δράμια θηργιακὴ καὶ 2 φοῦχτες πελίνο νὰ τὸν κουπανίσῃς καὶ νὰ τὰ ἀνακατεύῃς μὲ καλὸ ραζὶ ὡς 150 δράμια καὶ νὰ ἀλείφῃς τὴν ὥρα πού θὰ κοιμηθεῖς.

165. Τὸ στόμα πού πονάει καὶ ἔχ' κοκκινιά.

α'

Βρόξεις 1 ἀβγὸ σφικτὰ, πέρνεις τὸ ἀσπράδι, τὸ πιπιτίζεις μὲ ψιλοκουπανισμένο γχιόζτασι, τὸ βάζεις σ' ἓνα τουλιπανάκι καὶ τὸ στραγκεῖς σ' ἓνα φλυτζάνι. Μ' αὐτὸ ἀλείφεις τὸ στόμα καὶ τὴ γλῶσσα μ' ἓνα καθαρὸ πανάκι κάθε μέρα καὶ γιαιτρεύεται.

Φανάρι

β'

Στὸ πονόστομο ἢ γιάτρισσα ἔπερνε μοσχοκάρφι, μοσχοκάρνδο, λίγο

1) Τῶν Θεοφανείων, τῶν Φώτων.—2) Ὑστερα, κατόπι.—3) Κέρμης, ἔντερο μικρὸ, οἱ ἀχτάριδες τὰ πουλοῦσαν ξερό, ἔβαγαν μ' αὐτὰ τὰ πανὰ κόκκινα πρὸς τὸ βυσινὶ καὶ τὰ ἀβγά τοῦ Πάσχα.

νισαντήρι, νιάλ-φουρ-φουρ ¹⁾) και ροδότησεφλο, τὰ ἔψηγε λίγο, τὰ καμινε σκόνη, τὸ πέρναγε ἀπ' τὴ· σίτα κι' ἅμα πόνναγε καμιὰ τὸ στόμα, τ'ἄλειψτε μ' ἓνα πανάκι και πέρναγε.

Ἡράκλεια

166. Στὸ στόμα πληγή.

Τσάκιγε ἓνα μοσχοκάρυδο, τὸ ἔρριχνε μέσα στ' ἀμυγδαλόλαδο και κάθε πρωὶ μὲ τὰ κεῖνο τὸ λάδι ἄλειψτε κάθε πρωὶ μ' ἓνα βαμπάκι μέσα τὸ στόμα και πέρναγε.

167. Διὰ βραθακάκι ²⁾) και δυι πληγή εἶναι εἰς τὸ στόμα.

* Νὰ πάρης 1 βραθακὸ ³⁾) νὰ τὸ ψήσης νὰ γίνη στάκτη, νὰ πάρης και 10 παραδιῶν στύψη νὰ τὴν ψήσης. Ὅταν θὰ ψήνεται νὰ βάλῃς και 3 μοσχοκάρυφα και ὡς 1 φουντοῦκι λουλάκι, νὰ τὰ κουπανίσης ὄλα μαζὺ και νὰ τρίβῃς τὴν πληγὴ, θεραπεύεται.

168. Διὰ στούμπωμα ⁴⁾).

α'

* Νὰ πάρης 80 μαριτσούδια μικρὰ και νὰ τὰ τρίψῃς και νὰ στραγκίσης μισὸ λεμόνι. Νὰ τ' ἀφίσης ἔως τὸ πρωὶ και νὰ τὰ πίνῃς νηστικάτα. Ὅσο πίνεις αὐτὸ νὰ πάρης και ἀνάμισυ δράμι ριβέντι, νὰ τὰ κουπανίσης και νὰ τὰ βάλῃς εἰς μιὰ ποτίλια νὰ πίνῃς ἀπὸ αὐτὸ τὸ νερό.

β'

Πέρνεις ἄλειμμα τοῦ μπουτιοῦ ⁵⁾) τῆς καμήλας ἔπο μέσα τὸ κόκκαλο, τὸ ἀλείφεις στὸ στήθος ἀντίκρου στη φωτιά κι' ἀπὸ πάνω βάζεις ἓνα κομμάτι φανέλλα. Αὐτὴ γίνεται σὺν μουσαμάς και μὲ τὰ κεῖνο περνάει τὸ ἄσθμα.

Καστανιές

γ'

Ἄποιος εἶχε ἄσθμα ⁶⁾) και τὸν πίνηγε, ἔπινε 25 δράμια γκάζι ⁷⁾), σὲ δυὸ, τρεῖς μέρες ἔπεφτε τὸ πάθος και ἠσύχαζε.

1) Λ. Τ. Λουλοῦδι πού μοσχοβολοῦσε, τὸ πουλούσανε οἱ ἀχτάριδες. 2) Βατράχιον.—3) Βάτραχο.—4) Δύσπνοια.—5) Λ. Τ. Τὰ ὀπίσθια πόδια.—6) Δύσπνοια.—7) Λ. Τ. Πετρέλαιο.

δ'

Ἀπὸ τὸ ξύλο τοῦ ἀρδίτς βγαίνει κατράνι καὶ τὸ πίνουνσι γιὰ τὸ ἄσθμα.

Στράντζα

ε'

Ὁ καπνὸς ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ κοιλὶ ὅταν καίγονσι τὰ ξύλα νὰ κάμουνσι τὰ κάρβουνα, ὠφελεῖ πολὺ καὶ γιανίσκουσι ἀπὸ τὸ ζουχοῦνι ¹⁾.

Στράντζα

στ'

Πέρνεις τοῦ λαγοῦ τὸ κεφάλι καὶ βγάξεις τὰ μάτια, τὸ μυαλό, τὰ μάγουλα, τὴ γλῶσσα καὶ χωρὶς νὰ τὸ πλύνης ἔτσι πὼς εἶναι μὲ τὰ αἵματα τὸ βάζεις στὸ φούρνο νὰ ψηθῆ καλά, ὕστερα τὸ κομπανίζεις καὶ κάθε πρωὶ λίγο, ὅσο πέρνει μιὰ πεντάρια ²⁾ μαζὺ μὲ λίγο μέλι.

Καὶ τὴν ὥρα ποῦ θὰ καταλάβεις ποῦ θὰ σὲ πιύσει τὸ ζουχοῦνι νὰ ξαναπάρης.

Τσόρλου

169. Στραγγούλισμα.

Τρίβνε τὸ σταγγουλισμένο μέρος μὲ λάδι, σβοῦνε λίγη χόβολη μὲ ξίδι καὶ τὴ βάνε πάνω καὶ περνάει.

170. Στὸ σύγκαμα.

Ἐλυωναν τὸν πηλὸ ³⁾ μὲ τὸ νερὸ καὶ τὸ βαζαν πάνω καὶ περνοῦσε.

Σηλυβριά

171. Τσίμπημα μέλισσας.

Στὸ τσίμπημα τῆς μέλισσας βάζνε λάσπη καὶ περνάει ὁ πόνος.

Σηλυβριά

172. Γιὰ τὸ τσίμπημα τοῦ σαρανταπόδαρου.

Ὅταν ὁ σαρανταπόδαρος τσίμπηγε ἓνα ἄνθρωπο κάμνανε μιὰ κούνια κ' ἔβαζαν ἀπάν' τὸν τσιμπημένο, φώναζαν καὶ 40 νομάτ', γυναῖκες, ἄντροι, παιδιά, 40 ποδάρια εἶχε ὁ σαρανταπόδαρος, 40 νομάτ' τὸν κού-

1) Α. Τ. Δύσπνοια.—2) Νόμισμα μικρὸ τῆς Τουρκίας, ἀξίας πέντε παράδων.

2) Εἶδος χώμα. Τὰ παλιὰ χρόνια στὰ χωριά τὸν μεταχειρίζονταν στὸ πλύσιμο τῶν ρούχων ἀντὶ σαποῦνι.

ναγαν, καὶ καθέννας ἔφτυνε στὸ πρῶσινο πινάκι ποὺ τὸ εἶχαν κεῖ στὸ πλάγι. Ἦνὸ κείνο τὸ φτύσιμο ἔβαζε κάνα δυὸ κόμποι μέσα στὸ νερὸ καὶ πότιζε τὸν τριμπημένο καὶ μὲ τὸ πεδέλειπο¹⁾ τὸν ἔπλυνε τὴν πληγὴ ποὺ τὸν τσίμπασε καὶ σὲ μιὰ βδομάδα γιάνισκε.

Φανάρι

173. Στὸ τσίμπημα τῆς τσουκνίδας.

Ἦταν σὲ τσιμπήσ' τσουκνίδα, πάρε μολόχα καὶ τρίψε κείνο τὸ μέρος καὶ πὲς καθὼς θὰ τρίβεις πολλὲς φορὲς :

Ἦμπα μολόχα,
ἔβγα τσουκνίδα,
Ἦμπα μολόχα,
ἢ ἔβγα τσουκνίδα.

Θὰ περᾶσ' ἢ φαγοῦρα.

Μέτρες

174. Σὲ τσίμπημα φιδιοῦ.

α'

Ἦμα φίδι τσίμπασε τὸν ἄνθρωπο ἢ καὶ ἀγελάδα, ἔπερναν φουντοκόφυλλα, τὰ ἔβραζαν μὲ τὸ γάλα καὶ τᾶβαζαν ἄπάνω κατᾶπλασμα καὶ περνοῦσε.

Καστανιές

β'

Ἦ Οὐ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔκανε τραπέζι καὶ προσκάλεσε ὅλα τὰ πουλιά, ἔρπετά, συροτά, τῆς γῆς τῆς οἰκουμένης τὰ ζῶα γιὰ νὰ φάνε.

Ἦ Ὅλα πῆγαν καὶ ἔφαγαν καὶ ὁ ὄφης δὲν ἐπῆγε καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν εἶπε: Σὺ ὄφη γιατί δὲν ἦλθες;

Ἦ—Ἦγὼ ἔφαγα.

Ἦ—Τί ἔφαγες;

Ἦ—Τσίμπασα νιὸ καὶ πέθανε.

Ἦ—Ἦχ καταραμένη, καὶ δὲν ἤξεραν νὰ βάλνε ἄλας καὶ στουπί καὶ φουντοκόφυλλα μὲ τὸ γάλα νὰ σοῦ συντρίψουν τὴν κεφαλή, νὰ γιάνε τὴν πληγὴ;

Ἦ Τὸ λένε τρεῖς φορὲς, βάζνε πάνω στὴν πληγὴ ἄλας καὶ στουπί καὶ φουντοκόφυλλα βρασμένα μὲ γάλα καὶ γιατρεύεται.

Σκοπὸ

1) ἮΥπόλοιπο.

175. Για νὰ μὴ σὲ τσιμπήσ' τὸ φίδι.

Ὅποιοι δούλευαν ἔξω στὰ χωράφια καὶ φοβούντανε τὰ φίδια, νὰ μὴ τοὺς τσιμπήσῃ ἀλειφαν θεωριακὴ στὰ χέρια καὶ στὰ πόδια κι' ἂν ἡ μάνα εἶχε καὶ τὸ παιδί μαζί της ἔξω, τὸ ἀλειφε μὲ λίγη θεωριακὴ καὶ λίγη ἔβαζε στὸ στόμα τ'.

Ἡράκλεια

176. Νὰ σιδεριάσ' τὸ φίδι.

Ὅταν δγείς φίδι καὶ φορεῖς τὴ μπροστέλα σ', τὴ βγάζεις καὶ τὴ ρίχνεις κατὰ γῆς καὶ λὲς τρεῖς φορὲς :

Κακὸ δὲ σ' ἔκανα
κακὸ νὰ μὴ μὲ κάνς.
Σίδερο νὰ γίν'.

Σιδεριάζει, στέκεται καὶ δὲ φεύγει.

Τ' ἄκσα ἀπ' τὴ σχωρεμένη τὴν Ἀννιώ, ποὺ βγῆκαν κάτ' ἀπ' τὸν μάγκανο ποὺ κένταε, δυὸ φίδια, ἔλυσε τὴ ποδιὰ καὶ τὴν ἔρριξε κι' εἶπε τρεῖς φορὲς :

Κακὸ δὲ σ' ἔκανα
κακὸ νὰ μὴ μὲ κάνς.
Σίδερο νὰ γίν'.

Σιδερίασαν καὶ δὲ τὴν τσιμπήσαν.

Καστανιές

177. Για νὰ μὴ μεταβγῆ τὸ φίδι.

Πέρνειξ ξίδι, πηλὸ καὶ μαῦρο χτένι καὶ πᾶς στὸ μέρος ποὺ βγαίνει τὸ φίδι ρίχνεις λίγο ξίδι στὸν πηλὸ καὶ στὸ μέρος ποὺ ξεβγαίνει τὸ σταυρώνειξ μὲ τὸ χτένι καὶ λὲς τρεῖς φορὲς :

Ἄκου φίδι τοῦ φιδιοῦ
κι' ὁ τόπος ὅπου σ' ἔχει,
νὰ πάρηξ χτένι καὶ πηλὸ
νὰ πᾶς στὴν ἔρμη νὰ λουθῆς.
Ἄρα λουθεῖς καὶ μὴ λουθεῖς,
νὰ σχισθῆ ἡ γῆς σαράντα ὀργιές
καὶ νὰ σὲ πάρη μέσα.

Καὶ τὸ φίδι δὲν μεταβγαίνει.

Φχνάρι

178. Το τσίμπημα της χελώνας.

Ἡ χελώνα ἢ πράσινη τσιμπάει πολὺ ἄσχημα καὶ δὲν ἀφίν' τὸ δάγμα ἀν δὲν ἀκούσ' φώναγμα γάϊδαρου.

Τζετώ

179. Φαγούρα στὸ κορμί.

Οἱ ἄνθρωποι στ' ἀλώνια ποὺ λύχνιζαν τὸ κριθάρι, τὸ ἄγανο ἔφερε φαγούρα κ' ἐβγαζαν κοκκινιές στὸ κορμί, ἀλείφονταν πρώτα μὲ μολυβόνερο κι' ὕστερα ἔκαμναν μπάνιο καὶ περνοῦσε.

Τζετώ

180. Διὰ φαγούρα ὅπου ἔχουν ἐμπρός.

α'

* Νὰ πάρης μουρτεσένη νὰ τὸ κουπανίσης καὶ νὰ βάλῃς καὶ λάδι νὰ γίνῃ ἀλοιφή, νὰ τὸ ἀλείφῃς, κόβει ἡ φαγούρα.

β

* Νὰ πάρῃς σάπια φουντούκια καὶ κριθάρι νὰ τὰ καβουρντίσης καὶ ἔπειτα νὰ τὰ κουπανίσης νὰ γίνουν ὡσὲν καφέζ, νὰ τὰ βάλῃς νὰ βράσουν μὲ ροδύστομο καὶ νὰ τὸ ἀλείφῃσαι, παύει ἡ φαγούρα.

181 Διὰ φαρμακωμένους.

α'

* Τοῦ ἀβγοῦ τὸ ἀσπράδι καὶ κάντιο νὰ τὰ ἀνακατέψῃς μαζὺ καὶ νὰ τὸ πιῇ καὶ τῆς πάπιας τὸ αἷμα.

β'

Στὸν φαρμακωμένο δίνε νὰ φάγῃ γιοσῦρτι. Λένε πὼς τὸ φαρφουρι¹⁾ ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ ἐξουδετερώνῃ τὸ φαρμάκι.

182. Γιὰ τὸν φόβο.

α'

Ἐπερνε λίγο ὑδράργυρο, τὸν ἔκοφτε μὲ μιὰ ἀσημένια δεκάρα²⁾, ἔφτυνε στὴ μέση γιὰ νὰ σκοτωθῇ ὁ ὑδράργυρος κ' ὕστερα ἔβαζε καὶ λίγο νερό, καὶ τὸδινε στὸν τρομαγμένο καὶ περνοῦσε ὁ φόβος.

1) Πορσελιάνη.—2) Νόμισμα τῆς Τουρκίας, ἡ ἀξία του ἦταν 10 παράδες.

β'

Τοῦ μικροῦ περιστεριοῦ τὴν καρδιὰ καθὼς εἶναι ζεστή; μόλις τῶσφαι-
ξαν τὴν τρῶνε γιὰ τὸν φόβο.

Φανάρι

γ'

Τις παπαροῦνες, τὰ κόκκινα φύλλα ¹⁾ τις στίβεις λεμόνι, τις ξαστρι-
ζεις ²⁾ καὶ τις πίνεις γιὰ τὸν φόβο.

Καστανιές

δ'

Στάχτη τοῦ Ἑβραίου ποῦ ἔκαψαν τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ ἀνελοῦνε
μὲ τὸ νερό καὶ τὴν πίνε γιὰ τὸ φόβο.

Φανάρι

ε'

Τὴ στάχτη τοῦ καλόχρονον ³⁾ τὴν φύλαγαν γιὰ τὸν φόβο, τὴν
ἔλυωναν μὲ νερό καὶ τὴν ἔπινε ὅποιος ἔπαθε ἀπὸ φόβο.

Τζετώ

στ'

Λίγη πλάση ⁴⁾ τῆς Μεγάλῃς Πέφτης, λίγο μερμελι ἀπὸ τὸν ἀχτάρη
καὶ ἀρπαξιμιὸ νερό, τὰ ξαστριζεις καὶ ἀκόμα νύχτα πρὶν ξημερώση, ποῦ
εἶναι ἀκόμα τοῦ φοβισμένου τὰ σπλάγγνα ἀνοιχτά, τὸν δίνεις αὐτὰ τὰ
τρία ἀνακατωμένα καὶ περνάει ὁ φόβος του.

Φανάρι

ζ'

Στὰ μαριτσούδια στίβνε λεμόνι καὶ τὰ βάζνε στ' ἄστρι τὴ νύχτα,
τὸ πρῶι εἶναι λυωμένα καὶ τὰ πίν' ὅποιος ἔπαθε φόβο.

Φανάρι

η'

Πέρνονν ἀρπακτικὸ νερό, ρίχνε μέσα λίγο ἀλεῖρι καὶ τὸ ξαστριζνε
τρία μεσάνυχτα, δίνε λίγο ἀπ' τὸ νερό καὶ πίν' ὁ φοβισμένος. Κεῖν' τὴν
ῶρα τὰ μεσάνυχτα εἶν' ἀνοιγμένα τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς του καὶ τὸν
περνάει ὁ φόβος.

Τζετώ

θ'

Ἄστραπόπετρα μαύρη, τὴν βάζνε στὸ νερό, τὴν ξαστριζνε ἔξω στὸ

1) Τὰ πέταλα.—2) Τις ἀφίνεις ἔξω στὰ ἄστρα.—3) Τοῦ Πλάνη.—4) Ζυμάρι.

ἄστρο καὶ τὸ πρωὶ θὰ δόσνε νὰ πιῆ ἐκεῖνος ποὺ ἔχ' τὸν φόβο.

Τσόρλου

ι'

Κόφνε τὴ νύχτα περιστέρα, βγάζνε τὴν καρδίτσα κ' ἔτσι πὼς σπαρ-
ταράει τὴν γυροῦνε μέσα στὴ ζάχαρη καὶ τὴν δίνε στὸν φοβισμένο νὰ
τὴν φάη τὴν ὄρα ποὺ κοιμᾶται ποὺ εἶναι ἡ καρδιά τ' ἀνοιχτή. Οἱ σπι-
τικοὶ τρῶνε τὴν περιστέρα.

Ἡράκλεια

ια'

Πέρνεις τρία χατζήδικα βόλια ἀπὸ τὸν Γιορδάνη ποταμό, πέρνεις
ἀπὸ τρεῖς μονοστέφανες λίγο ἄλεῦρι μὲ τὰ τρία δάχτυλα, πέρνεις τρεῖς
κορφὲς μελισσοχόρταρο κι' ὅλα τὰ βάζεις μέσα στ' ἀμίλητο νερὸ σ' ἓνα
τσανάκι¹⁾, τὸ ξαστρούζεις καὶ τὸ πρωὶ αὐτόνα ποὺ πῆρε τὸν φόβο θὰ τὸν
νίψει ἀνάτρεχα τρεῖς φορὲς καὶ θὰ τὸν δόσεις νὰ πιῆ.

Καστανιές

ιβ'

Ἄπὸ τρία μονοστέφανα ἀντρούγινα πέρνουν ἄλεῦρι μέσα σ' ἓνα γα-
βαθάκι καὶ τρία κεριά. Λίγο ἄλεῦρι βάζνε σ' ἓνα πανάκι καὶ τὸ φοροῦνε
γιὰ φυλαχτὸ καὶ τὸ ἄλλο λυῶνε μέσα σὲ νερὸ καὶ τὸ πίνε νηστικάτα.

Καστανιές

ιγ'

Στὰ ὀπίσθια τοῦ χανοῦ μας στὴ Σηλυβριά, κοντὰ στὸ διοικητήριο,
εἶναι ἡ ριζιμιὰ πέτρα, χωμένη μέσα στὴ γῆ βαθειά, ἔχ' ἓνα βαθούλωμα
μεγαλείτερο ἀπὸ ἄβγό, ὅποιος φοβούντανε πῆγαινε πολὺ πρωὶ νηστι-
κάτα, ἔβαζε στὸ βαθούλωμα νερὸ ἀπὸ τὴ βούση τοῦ Χ'' Ἰσμαήλ ποὺ
εἶναι ἀντίκου, τόπνε καὶ γίνονταν καλά.

Σηλυβριά

ιδ'

Ὅταν τρομάζει κανεὶς φτύν' τὸν κόρφο τ' τρεῖς φορὲς, πάγει καὶ
κάνει τὸ ψιλό²⁾ τ' καὶ σιάζ' ἡ καρδιά τ'.

Ἡράκλεια

ιε'

Τὸν φοβισμένο κρεμοῦνε ἀπ' ἀνάποδα, τὰ πόδια στὸ ταβάνι καὶ τὸ
κεφάλι στὸ πάτωμα, τὸν κουνοῦνε γιὰ νὰ γυρίσ' ἡ καρδιά τ' καὶ πάγει
στὸν τόπο καὶ λένε τρεῖς φορὲς :

1) Δ: Τ. Πιάτο.— 2) Τὴν μικρὴ του ἀνάγκη.

Γυρίζουν τ' ἄστρα ἀπ' τὸν οὐρανὸ καὶ γίνονται γῆς,
 γυρίζ' ἢ γῆς γίνεται οὐρανός.

Νὰ γυρίσ' ἢ καρδιὰ τοῦ . . . . νὰ πάγη στὸν τόπο.

Νὰ γῦρνε τ' ἄστρα ἀπὸ τῆ γῆς νὰ πάνε στὸν οὐρανὸ,
 νὰ γυρίσ' ἢ γῆς ἀπ' τὸν οὐρανὸ νὰ κατέβ' στὴ γῆς,
 νὰ γυρίσ' ἢ καρδιὰ νὰ πάγ' στὸν τόπο.

Βροντάει τὶς φτέρνες στὸ πατεροῦ καὶ λέγ' τρεῖς φορές :

Πατεροῦ πατεῖ

φόβο δὲν κρατεῖ.

Ἔπειτα τὸν ξεκρεμοῦνε καὶ περνάει ὁ φόβος.

Φανάρι

183 Γιὰ νὰ μὴ φοβᾶται τῆ μπουμπούνα ¹⁾

Ἄλλοις φοβᾶται τῆ μπουμπούνα καίει τῆ φρυγανιὰ καὶ τὴν τρώγει.

Ἄμυγδαλιὰ

184. Φούστουλας ²⁾.

* Νὰ πάρης στύψη νὰ τὴν ψήσης, νὰ τὴν κουπανίσης, νὰ τὴν περῶσης ἀπὸ τουλπάνι καὶ νὰ βάζῃ πρωὶ βράδν εἰς τὴν τρύπα, θεραπεύεται.

185. Διὰ φύση ³⁾ ὅπου πρηστεῖ.

* Νὰ πάρης κρομμύδια ἄσπρα, μὲ τὰ τσόφλια μαζὺ νὰ τὰ κουπανίσης καὶ νὰ τὰ βάλῃ μέσα στὸ ρακὶ καὶ νὰ τὰ ζεσταίνῃς νὰ τὴν τυλίξῃς τὴν φύση, βάζεις καὶ στὸ ἀποκοῖλι.

Ἄφοῦ βγάλεις αὐτὰ νὰ πάρης μαγιτανό, νὰ τὸν κουπανίσης νὰ βάλῃς καὶ μπεζίρι ⁴⁾, νὰ τὰ ζεστάνῃς καὶ νὰ τὰ βάζῃς ἐπάνω, ξεπρήσκειται.

186. Στὴ φώκια ⁵⁾.

α'

Ἄλλοις βροῦνε μέσ' στὴ θάλασσα τὴ φώκια καὶ τὴν ἐπιάσνε, πέρνε τὸ κόκκαλο, τὸ λιανίζνε, τὸ κουπανίζνε, τὸ κάνε σκόγη καὶ τὸ καπνίζονται γιὰ τὴ φώκια.

Κονομεῖδ

1) Βροντή.—2) Συριγγιον,φίστουλας.—3) Πέος.—4) Λ. Τ. Λινέλαιο. 5) Ἰχθύόσις.

β'

“Όταν τὸ φεγγάρι ἀρχίζ᾽ νὰ κούβεται, αὐτὴ ποὺ κάμνει τὴ γητειά φορεῖ μόνε πουκαμίσα, παντελόνι δὲ φορεῖ, πέρνει ἓνα ἀβγὸ κτυπάει τὸ ἀσπραδι μὲ τὴ σκόνη τοῦ κόκκαλου τῆς φώκιας κι' ἀλείφ' τὸν ἄρρωστο καὶ τὸ ἀβγότσεφλο μὲ τὸ κιτρινάδι τὸ παραχών' σ' ἓνα κούφιο μέρος, ἐκεῖ ἔχ' ἡ φώκια τὸ μέρος της, καὶ λέγ:

Σάλιαρα καὶ μπάλιαρα
καὶ κουκκιὰ μαγερεμένα.

Ἐπιβάτες

187. Σὰ σκάζνε τὰ χέρια.

α'

Μὲ τὸ φιδόπετσο ἀλείφνε τὰ χέρια τους καὶ περνάει τὸ σκάσιμο.

Καστανιές

β'

Μαστίχα, ἁγιοκέρι, καὶ λάδι τᾶβραζαν καὶ μ' αὐτὴ τὴν μαστιχαλοιφὴ ἄλειφαν τὰ χέρια τους καὶ περνοῦσε.

Τσόβλου

188. Στὴ χρυσῆ¹⁾.

Σαράντα μέρες δὲ τρῶνε φασούλια κι' ἄλυμνὸ ψάρι.

Τὴ χρυσῆ τὴν κόφτουνε καὶ θεραπεύεται. Περνάει ἡ γιάτρισσα μιὰ βελόνα μὲ μετάξι κατ' ἀπ' τ' ἀχεῖλι τὸ πάνω, τὴν τραβάει καὶ τρέχ' τὸ μαῦρο αἷμα καὶ θὰ πίνει κάθε πρωὶ πλάταναν φλοῦδα, θὰ τὴν βράσει σὰν τσάι καὶ περνάει.

Καστανιές

189. Γιὰ τὸ χτικιό²⁾.

α'

Κουπανίζνε φύλλα τῆς ροδοδάφνης μὲ τὸ σιδερογοῦδι, ρίχνε μέσα λίγο νερὸ καὶ πίνει τὸ ζουμί.

Φανάρι

β'

Ἡ Ρηγίτσα ἡ σχωρεμέν' μάζευε τὸ Μάη ἀχελῶνα καὶ τ' αἶ Κωνσταντίν' τὸ λελεγιάκι ποὺ ἔφοιχνε ὁ λέλεγκας κουρμπάνι³⁾ στὸν αἶ Κωνσταντίνο, τὰ ξέραινε καὶ τᾶκαυνε γιατρικὸ γιὰ τὴ φθίσ'.

Καστανιές

1) Ἴκτερος, τὴν ἔλεγαν καὶ σαρχίκι λ. Τ. — 2) Φθίσση.—3) Λ. Τ. Θουσία.

Υ'

Ἄμα ἦτανε στὴν ἀρχὴ τὸ χτικιό, ἔσφαζαν ἓνα μικρὸ μαῦρο σκυλάκι ποὺ βύζανε, τῆβραζαν καὶ τῶδιναν στὸν χτικιασμένο νὰ τὸ φάγ' καὶ τὸν ἔλεγαν ὅτι ἔδιναν λαγό.

Ἀφοῦ τῶτρωγε κ' ὕστερα, τὸν ἔλεγαν ποὶ τὸν ἔδοσαν σκυλάκι γιὰ νὰ ἀνακατωθῆ καὶ κἀν' ἑμετό. Ἐκαμνε ἑμετό κ' ἔβγαξε τὸ πάθος καὶ γίνονταν καλὰ.

Ἐστερα ἔβραζαν 101 λογιῶ χόρτο τοῦ βουνοῦ καὶ μὲ τὸ νερὸ κεῖνο τὸν πότιζαν πρωὶ καὶ βράδυ καὶ γίνονταν καλὰ.

Ὁκλαλῆ

190. Τὸ χιαρτζίκι 1)

α'

Τὸ βγάζνε στὴν κλειδα *) τοῦ πῶδαριου, βάζνε ἐπάνω ἀγγοῦρι καὶ τὸν χεμιῶνα ἀγγοῦρι τουρσί καὶ μὲ τὴν δροσιὰ περνάει.

β'

Στὴν ἀρχὴ ὅταν πονεῖ καὶ φουσκῶνει βάζνε θεριακὴ καὶ κουπανισμένα πικραγκουράκια, ὠφελεῖ.

Σοφίδες

ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν

191. Στὴ χολέρα.

Τῆς χολέρας τὸ γιατρικὸ εἶναι κάμφορας καὶ κονιάκ νὰ τὸ πίν' ὁ χολεριασμένος γιατρεύεται.

192. Ἡ ψάλιδα.

Μόλις ξεφούρνιζες τὸ ψωμί ἔπερνες τὴν ψυχιά ζεστή, ζεστή, ἔρριχνες λίγο λάδι κ' ἔβαζες τὶς ἄκρες τὰ μαλλιὰ ποῦχανε τὶς ψάλιδες μέσα καὶ περνοῦσαν.

Καδὴ-κιοῖ

193. Διὰ ψεῖρες ἱατρικόν.

* Νὰ πάσης 10 παραδῶ ψειροβότανο, 10 παραδῶ μελισσοβότανο, 10 παραδῶ μεμζέκ, νὰ τὰ κουπανίσης ὅλα μαζύ, νὰ τὰ βράσης μὲ ξίδι καὶ

1) Βουβάν. Χιαρτζίκι λ. Τ. χιάρ εἶναι τὸ ἀγγοῦρι.— 2) Κλειδώση.

ἀφοῦ λουθεῖ νὰ τὸ ἀλείψῃς εἰς ὄλο τὸ κεφάλι, δὲν κάνει πλέον.

194. Διὰ ψώρα ἀλοιφή.

α'

* Νὰ πάρῃς 1 ἄβγὸ καὶ νὰ τὸ τρυπήσῃς λίγο ἀπὸ πάνω καὶ νὰ χύσῃς τὸ φαγὶ του καὶ νὰ βάλῃς 10 παραδιῶ γκιόζτασι καὶ κιουκιοῦρι¹⁾ νὰ γίνῃ μισὸ τ' ἄβγὸ, νὰ τὸ σφραγίσῃς ἀπὸ πάνου καὶ νὰ τὸ βάλῃς εἰς χόβολη νὰ ψηθῇ ἕως ὅτου ἀρχίσει νὰ μαυρίζῃ τὸ ἄβγὸ. Νὰ τὸ βγάλῃς, νὰ τὸ κουπανίσῃς καλὰ, νὰ βάλῃς καὶ λάδι νὰ γίνῃ ἀλοιφή, νὰ ἀλείφεται τὸ βράδυ κατὸ πρωὶ νὰ λούζεται.

Τρεῖς φορὲς νὰ ἀλειφθῇ θεραπεύεται.

β'

Ἡ ψώρα θέλει ἀλοιφή
σαρικοφᾶ²⁾ νὰ γιάνῃ.

Πέρνουν τὴ ρίζα τοῦ σαρικοφᾶ καὶ τὴν ξεραίνε στὴ φωτιά, τὴν φλουδα κουπανίζνε, τὴν ἀνακατεῖνε μὲ γιαοῦρι καὶ γίνεται ἀλοιφή γιὰ τὴν ψώρα.

Τζετῶ

Β'

195. ΧΑΡΕΣ

Ἐκάμναν γιαιτρικὰ καὶ γητειῆς στοὺς ἄρρωστους, κύτταγαν καὶ τίς χάρες. Εἶχε ὁ κόσμος πίστη στὸ Θεό, πήγαινε στ' ἀγιάσματα καὶ σ' ἐκκλησίαις κ' εὗρισκε τὴ σωτηρία τ'.

Ἐπερναν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας ἢ ἄλλου ἁγίου καὶ τῷβάζαν κατ' ἀπὸ τὸ μαξιλάρι τ' ἄρρωστο, γιὰ πανωθιῶ ἀπ' τὸ στρώμα τ'.

Πήγαιναν στὴν ἐκκλησία ἓνα φακιόλι, πουκάμισο καὶ σῶβρακο τ' ἄρρωστο, τ' ἄφιναν στὴν ἁγία Τράπεζα καὶ λειτουργοῦντανε, ἀναφταν κερὶ στὴν Παναγία κ' ἔδιναν ἓνα γρόσι τὸν παπὰ ποὺ θὰ μνημόνευε τὸν ἄρρωστο. Ὁ ἄρρωστος φοροῦσε τὰ λειτουργημένα ροῦχα καὶ γίνονταν καλά.

Τὰ νιψήδια, ποὺ νίβουνταν ὁ παπᾶς ἀφοῦ ἔπιασε τ' ἁγία Μυστήρια, τᾶπερνανε κι' ἐνίβαν τὸν ἄρρωστο. Νίβουνταν κι' ὅποιος εἶχε κεφαλόπονο, γιὰ ματόπονο καὶ πέρναγε.

1) Λ. Τ. Θειάφι.— 2) Ὁ σαρικοφᾶς ἔχει φύλλα μακρουλά καὶ τὸν Αὐγουστο κάμνει μικρὰ λουλούδια.

Φώναζαν τὸν παπὰ στὸ σπίτι κ' ἔκαμνε εὐχέλαιο.

Ἄλλοτε διάβαζε γιὰ τὴ βασκανία.

Τοὺς ξορκισμοὺς διάβαζε τὸ βράδυ καὶ τότε μέχρι τὸ πρωὶ δὲν ἄνοιγαν τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ.

Ἔταζε ὁ ἄρρωστος νὰ πάγη ξυπόλυτος στὴ χάρη καὶ πήγαινε.

Ἔταζε νὰ γίν' καλὰ καὶ νὰ πλύν' τὰ καντήλια τῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ πάγη λάδι.

Ὅταν ἓνας ἦτανε πολὺ καιρὸ ἄρρωστος φώναζαν τὸν παπὰ καὶ τὸν μεταλάβαινε ἀφοῦ πρῶτα ἔκαμνε εὐχέλαιο. Πολλῆς φορῆς ὁ ἄρρωστος γύριζε στὸ καλὸ.

Τὸ Τετραβάγγελο διάβαζε ὁ παπᾶς στὸν ἄρρωστο πὺ κοίτουσαν πολὺ καιρὸ καὶ πὺ δὲ γίνουσαν καλὰ καὶ βασανίζουσαν. Ἄν ἦτανε γιὰ νὰ γιάνη γιάνισκε κ' ἄν ἦτανε γιὰ νὰ πεθάνη πέθινσκε γλήγορα καὶ γλύτωνα.

Τὸν ἄρρωστο κοίμιζαν στὴν ἐκκλησία πρὸς στὸ ἱερὸ κ' ἡ χάρη τ' ἁγίου τὸν σωτήρευε. Καὶ τοὺς τρελλοὺς κοίμιζαν στὴν ἐκκλησία.

Τὴν ὥρα πὺ διάβαζε ὁ παπᾶς τὸ Εὐαγγέλιο πήγαινε ὁ ἄρρωστος καὶ στέκουσαν κἀτ' ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο κ' ὁ παπᾶς καθὼς ἦτανε λειτουργὸς ξεφόραε πάνω τ'.

Ἐπερναν ἓνα χερᾶκι ἀσημένιο, πόδι ἢ μάτι ἢ εἰκόνισμα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, τὸ φοροῦσε ὁ ἄρρωστος 40 μέρες καὶ γίνουσαν καλὰ. Ὑστερα τὸ πήγαινε πίσω στὴν ἐκκλησία μαζὺ μὲ λάδι γιὰ τὴν καντήλα κ' ἀναφτε κερὶ στὴν Παναγία. Ὅποιος πάλι ἤθελε ἔκαμνε στὸ χρυσικὸ ἢ ἀγόραζε ἓνα ἀσημένιο χερί, μάτι, καρδιά, ὅ,τι τὸν πονοῦσε ἢ καὶ ὀλάκαιρο ἀνθρωπάκι, τὸ φοροῦσε 40 μέρες κ' ὕστερα τὸ χάριζε στὴν ἐκκλησία.

Ὁ παπᾶς μὲ τὴν ἁγία Λόγχη σταύρωνε τὸ κεφάλι αὐτοῦ πὺ τὸν πόναγε καὶ γιάνισκε, σταύρωνε καὶ τὸ κριθάρι τοῦ ματιοῦ καὶ περνοῦσε.

Τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ περνοῦσε ὁ ἄρρωστος κάτω ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιο. Καὶ τὰ λουλούδια ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ¹⁾ τὸν τάφο, πὺ ἐμνισκαν κει ὀλη τὴν νύχτα, τᾶπερναν τὸ πρωὶ καὶ τὰ κράτηγαν, καθὼς κράτηγαν καὶ τὰ λουλούδια τοῦ Σταυροῦ καὶ κάπνιζαν τὸν ἄρρωστο.

Ὅταν περνοῦσαν τὰ Ἅγια ἄφιναν τὸ παιδί κατὰ γῆς, ὁ παπᾶς περνοῦσε ἄπὸ πάνω τ', ἢ μητέρα τοῦ παιδιοῦ παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ κ' ἔλεγε: Θεέ μ' γιάνε με καὶ τὸ γιάνισκε.

196. Ποιὰ χάρη θὰ σωτήρευε.

Γιὰ νᾶβλεπαν ποιὰ χάρη θὰ σωτήρευε τὸν ἄρρωστο, ἔπερναν 7

1) Τὸν Ἐπιτάφιο.

στρογκυλά πετρουδάκια πού ἦτανε ἔξω ἀπ' τὸ ἀγίασμα τῆς ἀγίας Παρασκευῆς καὶ τᾶβραζαν μέσα στὴ φωτιά, ὅταν γίνονταν κόκκινα τᾶβραζαν. Ἄπ' τὴν πρώτη¹⁾ μέρα εἶ. αν παρμένο ἀμίλητο νερὸ καὶ ἀπὸ κείνα τὰ 7 πετρουδάκια ἀπὸ ἓνα μελετούσανε μιὰ χάρη, τὴν Παναγία, τὸν Χριστὸ Σωτήρα²⁾, τὴν ἀγία Παρασκευή, τὸν ἅγιο Παντελεήμονα. Ὅποιου ἁγίου σφύριζε τὸ βόλι μέσα στὸ νερὸ, κείνος ὁ ἅγιος σωτήρευε τὸν ἄρρωστο καὶ σὲ κείνου τὴ χάρη πάγαινε.

Θὲ νὰ πάγη νηστικιάτα, πάγαινε κερὶ καὶ προσφορὰ στὸ ἅγιο, προσκυνοῦσε τὴν εἰκόνα, ἀναφτε τὴν καντήλα καὶ ὁ παπᾶς διάβαζε Παράκληση. Ἄν εἶχε ἀγίασμα ἔκαμνε πρῶτα τὸ σταυρὸ καὶ ἔπινε ἀγίασμα καὶ περεχούντανε. Ἐκοφτε ἀπ' τὸ ρουῆχὸ καὶ ἓνα κουρελάκι, γιὰ τραβοῦσε 5, 6 τρίχες ἀπ' τὸ κεφάλι καὶ, τίς ἐκάμνε 3 κόμποι καὶ ἔλεγε στὸν κάθε κόμπο:

Δένω τὴν ἄρρώστια μ'.

Ἐστερα τίς τρίχες ἢ τὸ κουρελάκι ἔδενε πάνω στὸ δέντρο ἢ στὰ σίδερα τοῦ παράθυρου καὶ ἔλεγε τρεῖς φορές:

Σὲ δένω ρουῆχὸ μ'

νὰ μὲ δόσης τὴν ὑγεία μ'.

Στὸ Φανάρι ἔπερναν ἀπὸ βραδὺ 5 ἢ 7 συκόφυλλα, ἔβαζαν ἀπόνα στὸ κάθε βαθούλωμα τῆς πινακωτῆς καὶ μελετούσανε τὸ καθένα ἀπὸ μιὰ χάρη, τὴν Παναγία τὴ Σηλυβρινή, τὴ Μπαλουκλιώτισσα, τὸ Γεροστάνη καὶ ἄλλες χάρες. Ὅποιας χάρης μαραίνονταν τὸ φύλλο, σὲ κείν' τὴ χάρη πήγαινε ὁ ἄρρωστος καὶ ἔβλεπε τὴ γεία τ'.

Καστανιές

197. Οἱ ἅγιοι.

Ὅλ' οἱ ἅγιοι μᾶς ἦτανε βοηθοί, μόνε μεῖς τώρα πού δὲν τοὺς ἀκολουθοῦμε καὶ δὲν κάμε τὰ χρέη μας καὶ δὲν τοὺς γιορτάζουμε, χάλασαμε τὴ θρησκεία καὶ ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τὴν ὀργή τ'.

Παρακαλοῦσανε τὸν ἅγιο νὰ κάνη καλὰ τὸν ἄρρωστο καὶ τὸν πηγαιναν κεριά, λαμπάδες, προσφορές, λάδι, σκέπη στὴν εἰκόνα καὶ πεστέτες κεντημένες. Ἐταζαν νὰ γιάνη τὸν ἄρρωστο καὶ στὴ γιορτή τ', νὰ κόψνε κουρμπάνι πρόβατο, γιὰ ὀρνιθα, τῶπηναν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία ἢ τὸ ἀγίασμα καὶ μοίραζαν σ' ὅλους ἀπόνα κομμάτι.

Παναγία ἢ Σηλυβρινή ἔκαμνε πολλὰ θαύματα καὶ θεράπευε πολλούς. Ἐταζαν νὰ γιάνε καὶ νὰ πάνε ξυπόλυτοι στὴ χάρη τῆς. Στὴ μνήμη τῆς τὴν πηγαιναν μεγάλες λαμπάδες καὶ ἄλλα χαρίσματα. Οἱ γο-

1) Προηγούμενη.— 2) Καὶ ἀγία Σωτήρα, ἢ Μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ 6 Αὐγούστου.

νιοὶ πουλοῦσανε τὰ παιδιά τους σκλάβοι στὴν Παναγιά κι' ὅταν μεγάλωναν πρὶν παντρευθοῦνε πάγαιναν στὴν Παναγία ταξίματα καὶ ξεσκλαβώνουνταν.

Στὴν Μπαλουκλιώτισα Παναγία στὸ Μπαλουκλή πηγαίναν πολλοὶ κ' εὕρισκαν τὴ γειά τους.

Γιατροὶ ἦταν: οἱ ἅγιοι Ἀνάργυροι, στὸν ἅγιο Παντελεῖμονα ἔτρεχαν κάθε λογῆς ἄρρωστοι.

Κουτσοὶ στραβοὶ
στὸν ἅγιο Παντελεῖμονα.

Ἐὶς τὸν ἅγιον Γιάννην ὁ Ἀποκεφαλιστὴς¹⁾ γιάτρευε τὴ θέρμη. Στὴ μέρα τ', 29 Αὐγούστου νήστευαν καὶ δὲν ἔτρωγαν λάδι, ἐλιές, μαῖτρο σῆκο, μαῖτρο σταφύλι, μαντζάνες.

Τὸν ἅγιο Χαράλαμπο γιόρταζαν γιὰ τὴν πανούκλα, τὴν ἔπιασε καὶ γλύτωσε τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ θανατικόν²⁾.

Τὴν ἁγία Βαρβάρα γιόρταζαν γιὰ τὴν εὐλογημένην οἱ γυναῖκες καὶ τὸ περισσότερον οἱ μητέρες ποὺ εἶχανε μικρὰ παιδιά καὶ κάθε χρόνον στὴ γιορτῇ της ἔκαμναν βαρβάρα³⁾ καὶ μοίραζαν στὰ συγγενικά σπίτια καὶ στὴ γειτονιά.

Τὴν ἁγία Παρασκευὴν γιόρταζαν γιὰ τὰ μάτια.

Τὸν ἅγιο Τρύφωνα γιὰ τὰ δόντια. Ὅποιον πονοῦσε τὸ δόντι ἔτρωγε τ' αἶ Τρύφωνα ρεπάνι καὶ πιὰ δὲ ξανάτρωγε καὶ δὲ ματαλάθαινε δοντόπονο.

Ἐὶς τὸν ἅγιον Στυλιανόν γιὰ τὴν στύλωση καὶ ζήση τὸ παιδί. Ὅποιος μητέραρ πέθινεσκάν ἓνα, δυὸ παιδιά μικρὰ, γιὰ τὴν ζήση τὸ παιδί ποὺ γενιόυντανε τὸ ἔβγαζαν Ζήση, Στυλιανόν ἢ Στυλιανή, στύλωνε καὶ ζοῦσε.

Ἐὶς τὸν ἅγιον Σπυρίδωνα γιὰ τὰ φτιά.

Στὴ Σηληβριά ἦτανε ἐκκλησία βυζαντινὴ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα. Πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας τὸ μάρμαρον ἔβγαζε, ἔλεγαν, λίγο λάδι. Ὅποιος πονοῦσε τὸ φτί τ' ἔπερνε λίγο μὲ τὸ βαμβάκι, τῶβαζε στὸ φτί καὶ περνοῦσε ὁ πόνος.

Μὲ πονοῦσε τὸ φτί καὶ πῆγαμε νὰ προσκυνήσμε τὸν ἅγιον Σπυρίδωνα τῆς Σηληβριάς. Ἐξω ἀπὸ τὰ δημόθυρα, πρὸς τὸ νότον, ἦτανε δυὸ κολῶνες. μωριαρένιες κι' ὅποιος πόνανε τὸ φτί τ', ἔβαζε τὸ κεφάλι τ' κεῖ μέσα. Ὅποιον θὰ σωθίρνε, μὲ μιὰ βοή μπου, οὐ, οἶ, ἔσφιγγε τὸ κεφάλι της, καὶ δὲν τὸ ἄφινε νὰ βγῇ. Ἐταξες κάτι καὶ σ' ἄφινε ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας.

1) Ὁ ἀποκεφαλισθεὶς. — 2) Πανούκλα, ἢ πανάλης. — 3) Στάρι, βρασμένο καλά, ἔβγαζαν μέσα ζάχαρη, μυρωδικά, ἀμύγδαλα, σταφίδες, εἶδος ἀσορτέ.

Ἔβαλα καὶ γὰρ τὸ κεφάλι μ', μὲ τῶσφιξε· μὲ βούτσιε ὁ καντηλανάφτης κ' ἓνα βαμβάκι στὴ καντήλα πῶκαιγε μπρὸς στὸν ἅγιο Σπυρίδωνα, τῶβαλα στὸ φτι μ' καὶ μὲ πέρασε ὁ πόνος.

Καὶ τοῦ ἀντροῦ μ' τὸ φτι πονοῦσε κι' ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας τὸν σω-
τήρησε.

Ἀπὸ τότε κάθε φορὰ ποὺ θὰ πήγαινε στὴ Σηλυβριά πήγαινε στὸν ἅγιο Σπυρίδωνα καὶ ἀναφτε ἓνα κερί. Μεγάλη ἡ χάρη του.

198. Ἀγιάσματα : Γιὰ τὴ θέρμη.

Τὸ ἀγίασμα τοῦ Γεροσιάνη ἢ αἰ Γέρον (Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, 8 Μαΐου) ἦτανε στὶς Δελειῶνες μέσα στὸ παρεκκλήσι σὲ βαθούλωμα σὲ ἔμορφη θέση.

Ὁ ἄρρωστος πήγαινε ἐκεῖ, ἔπινε ἀγίασμα ¹⁾ περὲχουόντανε, βουτούσανε μιὰ φορεσιὰ τ' στὸ ἀγίασμα, τὴν στέγνωναν καὶ τὴν φοροῦσε. Ἔδεναν στὰ σίδερα τοῦ παραθύρου ἢ σ' ἓνα δέντρο κουρελάκι ἀπὸ τὸ ροῦχο τ' ἄρρωστου, ἔδεναν ἐκεῖ τὴν ἄρρώστια καὶ γίνονταν καλὰ κι' ἄφινε κεὶ τὸν παροξυσμό.

Ὁ αἰ Γιάννης τοῦ Καπακλή (8 Μαΐου), τὸ ἀγίασμα ἦτανε στὸ Γιαπαγτζῆ μέσα στὰ χωράφια, μεταξὺ Σηλυβριάς καὶ Τζετώ, γιάτρειε τὴ θερμασιά.

Τὸ ἀγίασμα τοῦ αἰ Γιάννη στὶς Καστανιές (29 Αὐγούστου). Ὅταν κανεὶς εἶχε παροξυσμὸ καὶ δὲν τὸν ἄφινε, πήγαινε στὸ ἀγίασμα καὶ μέτραε μὲ μιὰ κλωστή βαμπάκι τὸ μπόϊ ²⁾ τ' αἰ Γιάννη στὴν εἰκόνα τ', τὴν ἔδενε στὸ χέρι τ', τὴ φοροῦσε 40 μέρες καὶ τὸν ἄφινε ἡ θέρμη.

Τοῦ Χριστοῦ Σωτήρα (τῆς Μεταμορφώσεως ὁ Αὐγούστου) στὶς Κα-

1) Τὸν Μάιο τοῦ 1918 πῆγα μὲ τὸν πατέρα ἀπὸ τὴ Σηλυβριά στὸ Γεροσιάνη καὶ πήραμε ἀγίασμα σ' ἓνα μπουκάλι. Στὴν ἐπιστροφή πέρασα ἀπὸ φιλικὸ σπίτι, ἐκεῖ ἦσαν κι' ἄλλες γυναῖκες. Τὶς ρώτησα, ἂν θέλουν νὰ τίς δώσω ἀγίασμα τοῦ Γεροσιάνη. Κυτάχθηκαν φοβισμένες καὶ μὲ εἶπαν: «Μεγάλη ἡ χάρη του, μὰ τὸ ἀγίασμα στὸ σπίτι δὲν ἔρχεται, τὸ δίχως ἄλλο θὰ εἴχατε δυσάρεστα στὸ δρόμο καὶ τὸ ἀγίασμα δὲν εἶναι στὸ μπουκάλι. Ἀπ' τ' ἀγιάσματα τοῦ Γεροσιάνη καὶ τοῦ αἰ Γιάννη τοῦ Καπακλή δὲν πέρνουν ἀγίασμα. Μιὰ ποὺ πῆρε, στὸ δρόμο ἔφυγε τὸ ἀγίασμα καὶ μιὰ ἄλλη γυρίζοντας μὲ τὸ ἀμάξι, στὸ δρόμο τρώμαξαν τ' ἄλογα, τὸ ἀμάξι ἀναποδογύρσε, ἔσπασε τὸ μπουκάλι, χύθηκε τὸ ἀγίασμα καὶ τότε τὰ ἄλογα ἠσώχασαν καὶ γύρσαν γεροί». Ἀπόρησαν ποὺ δὲν πάθαμε τίποτε στὸ δρόμο καὶ ποὺ τὸ ἀγίασμα ἦτανε μέσα στὸ μπουκάλι.

2) Λ. Τ. Ἀνάστημα.

στανιές. Ὅποιον ἔπιανε ἡ θέρμη ἔκαμνε προσφορᾶ, τὴν ἔπερνε καὶ πήγαινε στὸ ἁγίασμα, ἔδινε τρισάγιο, ἔταξε κουρμπάνι ὄρνιθα, ἔδενε ἓνα κουρελάκι πάνω στὶς μουριές ἔδεκεῖ ἔξω.

Σὲ ρωτούσανε, τί δένς; Κ' ἔλεγεσ, δένω τὴν ἀρρώστια μ' καὶ πέρναγε.

Στὴ γιορτὴ τῆς ἁγιά Σωτήρα¹⁾ ἔκαμναν πολλοὶ ἄρτοι καὶ μοίραζαν κουρμπάνι ὄρνιθα.

Τὸ ἁγίασμα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς στὴν Ἡράκλεια, ἦτανε σ' ἓνα μικρὸ ἐκκλησιάκι κοντὰ στὴν παλιὰ μητρόπολη, γιάτρευε τὴ θέρμη.

199. Γιὰ τὰ ρεματικά.

Ὅποιοι εἶχαν ρεματικά ἀπὸ τὸν ἁγί Γιάννη τοῦ Κουρτομουῆς²⁾ (29 Αὐγούστου) ἔβρισκαν τὴ γειὰ τους.

Τὸν ἄρρωστο τὸν πήγαιναν ἀπὸ βραδὺ τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς του, ἔσκαφταν κοντὰ στὸ ἁγίασμα ἓνα λάκκο ὅπως ὅταν παράχωναν τὶς πεθαμμέν', ἔρριχναν μέσα ξύλα κ' ἔκαιγαν καλὰ τὸν τάφο, ὕστερα τὸν ἔβρεχαν μὲ τὸ ἁγίασμα, τὸν ἔστρωναν μὲ κλαδιὰ ἔβαζαν ἄνω ἓνα χαλί, ἓνα μαξιλάρι, ξάπλωναν τὸν ἄρρωστο καὶ τὸν σκέπαζαν καλὰ, μόνε τὸ κεφάλι νὰ φαίνεται. Ἄν διψοῦσε τὸν ἔδιναν κρασί ἢ λίγο καρπούζι.

Τὴ νύχτα ἴδρωνε, καὶ μαλάκωνε τὸ κορμί τ'. Τὸ πρωὶ τὸν σκούπιζαν καλὰ, τὸν ἔντυναν τὸν ἔβαζαν στὸ ἀμάξι, τὸν καλοκοκούλωναν καὶ τὸν πήγαιναν στὸ χωριὸ τ'. Ἡ χάρη τ' ἁγίου Γιάννη τὸν θεράπευε.

Οἱ σκαμμένοι τάφοι γιὰ τοὺς ἄρρωστους ἦτανε πολλοί. Τὸ ἁγιασματέλι³⁾ ἦτανε πολὺ μικρὸ, μὰ κείν' τὴ μέρα ἔφθανε νὰ πιοῦνε ὄλοι καὶ νὰ βρέξνε ὄλ' τὶς λάκκοι.

Ὁ ἁγί Γιάννης ἢ ἁγί Γέρος τοῦ Ἰσαουσιῆ⁴⁾ (Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, 8 Μαΐου). Τὸ ἁγίασμα ἦτανε τρεχάμενο, ἔκαμνε λάσπη καὶ μέσα στὴ λάσπη χώνουνταν οἱ ἄρρωστοι ἀπὸ ρεματικά κ' ἔβρισκαν τὴ γειὰ τους.

Τέσσερες ὥρες μακρὰ ἀπ' τὴ Ραιδεστὸ πρὸς τὸ Πάνιδο καὶ Κούμπιο ἦτανε μεταλλικὸ ζεστὸ νερό. Ὅταν ἔμπαινε ὁ ἄρρωστος ποὺ εἶχε ρεματισμούς, τὸ νερὸ ἔφθανε ὡς τὸ γόνα, ὕστερα τὸν τραβοῦσε κάτω τὸ νερὸ, ἔφθανε ὡς τὸ λαιμὸ καὶ γίνονταν σὺν λάσπη.

Ἐλεγαν πὼς γιάτρευε μόνε στὴ γιορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως (6 Αὐγούστου).

1) Καὶ Χριστοῦ Σωτήρα.—2) Τσιφλίκι κοντὰ στὴν Ἡράκλεια, μεταξὺ Σηλυβριᾶς καὶ Τσερκέζ-κιοῦ, βορειοδυτικὰ τοῦ Φαναριοῦ.—3) Μικρὸ ἁγίασμα.—4) Τσιφλίκι ἰδιοκτησία Τζούνη.

200. Για τὰ πονεμένα μάτια.

Τὸ ἀγίασμα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς (26 Ἰουλίου) στὴ Σηλυβριά σὲ πηγάδι μέσα στὸ παρθιναγωγεῖο, θεράπευε τὰ πονεμένα μάτια.

Τὸ ἀγίασμα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς στὴ Τζετὼ ἦτανε στὸν κάτ' μαχαλά 1), κατέβαινες μὲ τρία σκαλοπάτια, γιάνισκε τὸ ματόπονο.

Στὸ ἀγίασμα τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ (25 Σεπτεμβρίου) στὸ Φανάρι, πήγαιναν ὅσοι εἶχαν πονεμένα μάτια κ' ἡ χάρη τοὺς ἔκαμνε καλά.

Τῆς ἁγίας Βλαχερίνας τὸ ἀγίασμα στὸ Φανάρι, γιόρταζε τὴν τρίτη μέρα τοῦ Πάσχα, τὸ εἶχανε γιὰ τὰ μάτια.

Στὴ Στράντζα μισὴ ὥρα μακρὰ ἀπὸ τὸν μερὰ 2) τῆς Ἄσκὸ πρὸς τὴ Μαύρη Θάλασσα ἦτανε ἀγίασμα πού γιόρταζε τὴ δεύτερη μέρα τῆς Πασχαλιᾶς, ἔπερναν ἀγίασμα καὶ ἀφοῦ τὸ θύμιαζαν γρηῆς τὸ ἔκρυναν γιὰ τὸν ματόπονο.

201. Για νὰ κατεβάση γάλα.

Ἡ σαλοπαιδοῦσα 3) ὅταν δὲν εἶχε γάλα πῆγαινε στὸ Φανάρι στὴν ἁγία Μαύρα τὴ Γαλατερῆ (γιόρταζε στὶς 3 Μαΐου), ἔπινε ἀγίασμα καὶ κατέβαζε γάλα.

Στὸ κρυφάγισμα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς (26 Ἰουλίου) στὶς Μέτρες πῆγαιναν οἱ γυναῖκες πού δὲν εἶχαν γάλα νὰ βυζᾶνε τὰ παιδιὰ τους, τὸ θύμιαζαν, ἔκαμναν Παράκληση, ἔπιναν ἀγίασμα καὶ κατέβαζαν γάλα.

Τὸ κρυφάγισμα τοῦ ἁγίου Παντελεήμονα (27 Ἰουλίου) στὶς Καστανιᾶς ἦτανε μέσα σὲ σπηλιὰ. Ἀπ' τὸν θόλο κρέμουνταν βυζιά 4), ἅμα τὰ θύμιαζε, ἔτρεχαν νερά. Ὅποια γυναῖκα δὲν εἶχε γάλα ἔπινε π' αὐτὸ τὸ νερὸ πού ἔτρεχε, πὸ τὰ βυζιά καὶ κατέβαζε.

202. Για τὸ ζούριασμα.

Στὸν αἰ Γιάννη τοῦ Καπακλή πῆγαιναν τὰ ζουριασμένα παιδιὰ τὴν αὐγὴ καὶ γυμνὰ τὰ περεχούσανε ἀγίασμα.

Κοντὰ στὸ ἀγίασμα τ' αἰ Γιάννη τοῦ Θεολόγου στὸ Τσαουσλῆ ἦτανε τὸ ζουλόδεντρο, τὰ ζουριασμένα παιδιὰ ἀφοῦ τὰ περνούσανε κάτ' ἀπ' τὸ δέντρο, ἔκοφταν ἓνα κλωνὶ καὶ μ' αὐτὸ κάπνιζαν τὸ παιδί καὶ περνούσε τὸ ζούριασμα.

1) Α. Τ. Συνοικία.—2) Α. Τ. Βοσκότοπος.

3) Ἡ γυναῖκα πού εἶχε μωρὸ παιδί.—4) Σταλαχτίτες.

Στις Καστανιές στο ἄγιασμα τῆς Παναγίας πρὶν ἀκόμα νὰ βγῆ ὁ ἥλιος, πολὺ πρῶτὶ πήγαιναν τὸ ζουριασμένο παιδί¹⁾, τὸ περεχούσανε ἀγίασμα ἀπ' τὸ κεφαλάκι τ' τρεῖς φορές καθὼς ἦτανε ντυμένο, ὕστερα ἔσχιζαν τὰ ρουχαλάκια τ', τὰ πετούσανε μέσα στο ποτάμι γιὰ νὰ μὴ τὰ δρασκελήσῃ κανένας κ' ἔλεγαν:

Παναγία μ', γιὰ νὰ μὲ τὸ χάρισης καὶ μὲ τὸ γιάνης,
γιὰ νὰ τὸ πάρς, νὰ μὴ τυραννιέται.

"Ἄν ἦτανε γιὰ νὰ γιάνη, γιάνισκε κι' ἂν ἦτανε γιὰ νὰ πεθάνη πέθινε καὶ γλύτωνα.

203. Γιὰ τὴ σάρα.

Τὸ ἄγιασμα τ' αἰῖ Ἀντριᾶ σις Καστανιές ἦτανε κατὰ τὸν βοριά, φαίνονταν σὺν νὰ εἶχε ἄπο πάνω λάδι καὶ γιάνισκε κεῖνον ποὺ ἔπιανε, Παναγιὰ νὰ φυλάγῃ, σάρα. Πήγαινε στο ἄγιο καὶ προσφορά.

204. Γιὰ τὰ βυζούνια καὶ σπυριά.

Ἡ ἀγία Μαύρα ἢ Γαλατερῆ στο Φανάρι, ἔξδν ποὺ ἦτανε γιὰ τὴ σαλοπαιδοῦσα νὰ κατεβάσῃ γάλα, γιάνισκε τὰ βυζούνια καὶ τὰ σπυριά.

Μάζευε ἀπ' τὸ δρόμο 41 βόλια, τὰ παρῶχωνε ἔξω ἀπὸ τὸ ἄγιασμα κ' ἔλεγε τρεῖς φορές:

"Ἄν ἔλθω καὶ τὰ ξεπαρῶχῶσω
τότε νὰ ματαβγάλω.

Καὶ δὲ ματάβγαζες.

205 "Ὅταν ὁ ἄνδρας ζουλεύει τὴ γυναῖκά τ'.

"Ὅταν μαλὼν τ' ἀντρούγννο κι' ὁ ἄντρας ζουλεύει τὴ γυναῖκά τ', ἢ γυναῖκά τ' πέρνει μιὰ προσφορά καὶ τὴν ἀλλαξιά τ'²⁾ καὶ τὸ Σαββάτο βράδν τὰ πάει στὴν ἐκκλησία καὶ τ' ἀφίν' κάτ' ἀπὸ τὴν ἀγία Τράπεζα.

Ὁ παπᾶς τὴν Κυριακὴ μνημονεύει τ' ὄνομα κεινοῦ καὶ κεινῆς κ' ὕστερα πέρνει ἢ γυναῖκα τὰ ροῦχα καὶ τὰ φορεῖ ὁ ἄντρας τῆς.

Τρία Σαββάτα τὸ κάμνει καὶ τὸν περνάει.

Τῶκαμε καὶ κόπκε ἢ γρίνα τ' δόξα τὸν ἄγιο Θεό.

Καστανιές

1) Ὅταν τὸ παιδί ἦτανε ἀδύνατο, κι' ἀντι νὰ μεγαλώνη ζάρωνε, κ' εἶχε τὰ ποδαράκια τ' πολὺ ἀδύνατα, τὸ κεφαλάκι τ' ὄλο γυρμένο καὶ πάντοτε γρίνιαζε, νὲ γιάνισκε νὲ πέθαινε, ἦτανε ζουριασμένο.

2) Τὰ ἐσῶρρονχα, πουκάμισο, σῶβραχο καὶ κάλτσες.

206. Οἱ ζουλόπετρες.

Οἱ ζουλόπετρες ἔκαμναν πολλὰ θάματα, καὶ πολὺς κόσμος πήγαινε κ' ἔβλεπε τὴ σωτηρία τ'.

Κοντὰ στὴ Σηλυβριὰ ἦτανε δυό, ἢ μιὰ στὸ Γαρδὰ κ' ἢ ἄλλη στὸ Καρά-Μουράτ¹).

Τέσσερες ὄρες μακρὰ ἀπ' τὴ Σηλυβριὰ κατὰ τὸ βορρῖα κ' ὡς δυὸ ὄρες ἀπ' τὸ Καρά-Μουράτ ἦτανε ἡ ζουλόπετρα τοῦ Καρά Μουράτ, μακρὰ ὡς τρεῖς πῆγες, στὸ μᾶκρος ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλληνα, εἶχε τρούπα ὡς μιὰμισυ πιθαμή. Ἐμπαινε ὁ ἄρρωστος ἀπ' τὸν καράγιαλι²) κ' ἔβγαινε ἀπ' τὸν ἥλιο, τόκαμνε τρεῖς φορές, ἂν ἦτανε γιὰ νὰ γιάνη ἡ ζουλόπετρα τὸν ζούλαγε, ἔταζε καὶ τὸν λευθέρωνε. Ὅσοι κουλοὶ πήγαιναν πορπατούσανε κ' ὅσοι τυφλοὶ ἔβλεπαν.

Ὡς τὶς σαράντα μέρες ἔδειχνε τὸ θάμα τ', σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ὁ ἄρρωστος γιάνισκε ἢ πέθαινε.

Εἶχε κ' ἀγίασμα, κάθε χρόνο τῆς Μπαλουκλιώτισας, γίνονταν παναγύρι.

207. Τὰ σταυρωμένα χωριά.

Ἦτανε καὶ χωριά σταυρωμένα ποὺ δὲν πάθαιναν μεγάλη ἀρρώστια· ἡ Τζετὸ ἦτανε σταυρωμέν' ἀπὸ ἀγιάσματα ποῦχε τριγύρω: Τ' αἱ Θανάση, τ' αἱ Γιώργη, τ' αἱ Νικόλα, τ' αἱ Λιά, τῆς ἀγίας Κυριακῆς, τ' αἱ γιοὶ Ἀνάργυροι κ' ἀπ' τὰ δυὸ ἀγιάσματα τῆς ἀγίας Παρασκευῆς.

Ἡ Ἀμυγδαλιὰ ἦτανε σταυρωμέν' ἀπὸ δυὸ μοσχάρια ποὺ γεννήθηκαν τόσο μεγάλα ποὺ τὰ ἔξεψαν στὸ ζυγὸ κ' ἔκαμαν τὸν γῦρο τοῦ χωριοῦ, μόνε ἓνα λίγο μέρος δὲ μπόρεσαν νὰ κάμνε καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἀρρώστια ἔμπαινε μονάχα ἔπο κεί.

Οἱ Καστανιές ἔκλιναν μὲ ἑπτὰ ὑψωμένα δέντρα. Γύρω στὸ χωριό, ἔξω ἔπο τὰ σπίτια, ἦτανε ἑπτὰ μεγάλα δέντρα παληά, χρονίσια τὸ ἓνα μακρὰ ἔπο τ' ἄλλο, τρεῖς καρδιές, δύο καστανιές, μιὰ ἀσκαμὰ καὶ μιὰ βαλανιδιά. Ὅταν ἀκούονταν ἀρρώστια στὰ χωριά γιὰ νὰ μὴ πάγη στὶς Καστανιές ἔκαμναν ἀγρυπνία στὴν ἐκκλησία, τὸ πρωὶ διάβαζαν λειτουρ-

1) Στὴν Πόλη ἦτανε μιὰ μικρὴ ζουλόπετρα στὴν ἐκκλησία τῶν Ταξιαρχῶν μεταξὺ Φαναριοῦ καὶ Μπαλατᾶ.— 2) Λ. Τ. Δύση· λέγανε καὶ τὸν δυτικὸ ἀέρα.

γία, ὕστερα ἔβγαζαν τὶς μεγάλες εἰκόνες τῆς ἐκκλησίας, τὰ σίχνα 1) καὶ μὲ ψιλμουδιᾶς ἔκαμναν ὅλο τὸ γῦρο ἀπόξω στὸ χωριό. Κάμνοντας τὸν γῦρο θὲ νὰ σταθοῦνε στὸ κάθε δέντρο, ὁ παπᾶς μ' ἓνα μαχαιράκι ἔβγαζε ἓνα στρογκυλὸ ἀπ' τὸν κορμὸ τοῦ δέντρου, ἔβαζε μέσα λίγο Ὑψωμα, ἀπὸ πάνω ἔβαζε τὸ κομματάκι τὸ ξύλο καὶ τὸ βούλωνε μὲ κερί. Ὑστερα θὲ νὰ πάνε στὴν ἐκκλησία καὶ κεῖ σκόρπιζε ὁ κόσμος.

Ἔτσι ἔκλινε τὸ χωριὸ μὲ τὶς χάρες, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν πίστη ποὺ εἶχαν ἢ ἀρρώστια δὲν πῆγαινε.

Ὁ κόσμος τὰ περασμένα χρόνια ὅλα τὰ φύλαγε ὅπως τὰ ἦρε ἀπὸ πάππων πρὸς πάππων. Εἶχανε φόβο Θεοῦ, φοβούντανε τὴν ἀμαρτία, ψέμματα καὶ κακὸ λόγο δὲν ἔλεγαν, νῆστευαν, εἶχαν πίστη κ' οἱ χάρες τότε σωτήρευαν.

ΠΙΝΑΞ ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ *)

Αβάσκα 125, 129, 135γ.
 ἀβατσουνιάς 3δ, 31γ, 99.
 ἀβατσουνόφυλλα 14ε.
 ἀβγομάτι 129δ.
 ἀβγότσεφλο 186β.
 ἀβδέλλες 3α, 48α, 52, 89ε.
 ἄγανο 179.
 ἀγαποβότανο 110α.
 ἀγγουρόσποροι 50.
 ἀγιοκέρι 127, 135α, 154β, 187β.
 ἀγκιναρόφυλλα 25α, 141β, 153γ.
 ἀγκῶνα 121στ, 132
 ἀγριάδα 21ζ, 32δ.
 ἀγριομολόχας 141γ.
 ἀδελφοδιώχτης 2.
 ἀδράχι 129.
 ἀερικό 105α.
 αἰ Ἄντρεϊά 203.

αἰ Γέρο 198.
 ἀίκουλα 146ζ.
 ἄκριτο 25β.
 ἀκροῦμ 9.
 ἀκρουμιάτικο 9α.
 ἀλειμματοκέρι 42α, 144α.
 Ἄλειτριπόδα 119.
 ἀλευράκι 21θ.
 ἀλιφασσιά 56γ.
 ἀλλαξιά 20δ.
 Ἄλμυρός 144.
 ἀλογοκάπιστρα 14γ.
 ὀλυγαριά 127.
 ἀμάραντο 17γ, 31α.
 ἀμάτωτος 31γ.
 ἀμίλητο 1, 25β.
 ἀμπελομάνα 11.
 ἀμποδένω 115.

1) Λάβαρα ἀπὸ τὴ λατινικὴ λέξι signum.

*) Ἡ παραπομπὴ εἰς τὰς παραγράφους.

- άμυγδαλόλαδο 42α, 166.
 άνάτρεχα 1.
 άνέμη 116α.
 άνεμοπούρωμα 1, 14.
 άνθι 4βισ.
 άνθόνερο 150.
 άνθρωπάκι 195.
 άντερο 46γ.
 άντικρινοϋ 92.
 άξινάρια 151.
 άουλος 30γ.
 άπαλάμη 150.
 άπήγανος 44.
 άποκαψίδια 127.
 άποκοΐλι 185.
 άπιθαμή 25β.
 άρδίτς 163δ.
 άρκουδότηριχα 126στ.
 άρνίθι 119.
 άσήμαντρο 151.
 άσκαμιά 56β, 207.
 άσκάμυνα 18α, 31β.
 Άσκό 148δ, 200.
 άσπράδι 45δ, 91, 98βα, 165α, 181α, 186β.
 άστραπόπετρα 182θ.
 άστρο 47γ, 49β, 123, 157β, 182ζ.
 άστροπελέκι 16.
 άφτρες 18.
 άχελώνια 19.
 άχνό 42, 45ε.
 άψιθιά 15.
 Βιθούλωμα 183γ, 196, 198.
 βαρθαλεμούδι 138.
 βασιλικόσπορο 157β.
 βάσκα 125, 127.
 βάσκαμα 125.
 βγαλτά 19.
 βλατένι 98γ.
 βλογημένη 24.
 βόλια 28β, 115, 196, 204.
 βραθακάκι 167.
 βραθακό 167.
 βραχιόλι 121ε.
 βρωμόχορο 141γ.
 βυζούνια 19η, 27, 28, 204.
 Γαβαθάκι, 182ιβ.
 γαγδοϋρα 22α.
 γαΐμα, 163ε.
 γαλαζόπετρα 55β, 89η, 102.
 γαρδαβίτσες 30.
 γειά 122β, 138, 196, 197, 199.
 γερόνε 160β.
 γεροντάκος 150.
 γιάτρινες 1, 120, 145.
 γιατρίασα 1, 90.
 γιάτρισσα, 105α, 116α, 160γ, 165β, 188.
 γκριζωπό 17γ.
 γλυκόρριζα 34.
 γλυτήρι 159.
 γλωσσοφαγιά 131.
 γνέσιμο 24.
 γόνα 156η, 199.
 γουδιοϋ 14α.
 γουδοχέρι 19ζ.
 γούλα 31.
 γούρος 32, 33, 34.
 γουρουνίτικη 42ε.
 γρητίσα 150.
 γρίνα 205.
 Δάγκαση 36.
 δαιμόνια 1, 105α, 118α, 129γ.
 δαφνοκούκκουτσα 84α, 88.
 δεκανίκι 108, 151.
 δεντρισάχι 21.
 δεντρόγια 146α.
 διαβόλας 105α.
 διάργγυρο 146δ, 148β.
 διμάγκα 36α.
 δισκέλι 16.
 δοντοκοιλίες 31β.
 δύσιμο 43β, 54.
 Έμπτυο 147.
 Ζαμποϋκο 39, 89η.
 ζαπαρίνα 3στ.
 ζεστασιά 42β, 45ε.
 ζήση 44δ.
 ζήγια 95.
 ζούζουλα 118α.
 ζουλόδεντρο 202.
 ζουλόπετρα 206.
 ζούρα 121δ.

- ζούριασμα 202.
 ζουριασμένο 499, 121στ.
 ζουχοῦνι 168ε.
 ζωχάδες 47.
 ζωχιές 18β.
 Ἡλιοβασιλευμα 118α.
 Θανατικὸ 140.
 θελιά 42α.
 θεριακάρ 51.
 θεριακὴ 9α, 19δ, 51, 141α, 175, 190β.
 θηργιακὴ 164.
 θρονί 14γ, 90.
 θρύμπο 42δ, 81β.
 Ἴλαντζίκι 51.
 ἱμπρίκι 15.
 Καβούκι 47ε, 131.
 καθίστρια 118α.
 κακούδια 129γ.
 καλαγκάθι 52, 131, 141α.
 καλαμιὰ 11.
 καλέμ-σεκερι 146δ.
 καλόχρονον 142, 182ε.
 καμηλοκούρελα 47δ.
 κάμφορας 191
 καμφουρά 17β.
 κάωμα 24.
 κανάτα 152α.
 κάνναβο 151.
 κάνονα 1, 105.
 καντηλανάφτης 197.
 κάντιο 53β, 89δ, 181α.
 καπάκι 25γ.
 καπάνι 74η.
 καπάντζα 74η.
 καπινὸ 4α.
 καπινόφυλλο 19στ, 141ε.
 καρὰ-γιαλί 206.
 καρὰ-μπογια 14β.
 καρὰ-τσαλί 135γ.
 καρδιόπονο 54.
 καρδίτσα 182ι.
 καρδιοχτύπι 53β.
 καρνι-γιαρικι 42α.
 καρυδότσεφλα 55α.
 καρυδόφυλλα 3γ, 42γ, 99.
 κασίδα 55.
 κάτα 108.
 καταμήνια 56.
 κερμηῆζι 70, 164.
 κεφέ-κίμνο 89β, 98α.
 κικίδια 40.
 κινὰ 88, 89α.
 κιδρ-τεπέκ 19.
 κιοκιοῦρτι 194α.
 κισσόφυλλα 10β, 11, 147ιβ.
 κιτρινάδι 35β, 44α, 186β.
 κλειδα 190.
 κοκκινάδα 14β.
 κοκκινιά 165.
 κοκκίνοφορεμένοι 14γ.
 κολάστρα 49γ.
 κόλιαντρο 21στ.
 κολίμεντο 158α.
 κόμβους 33.
 κομματόπλο 113.
 κομπολογουδες 115.
 κόμπο 17α, 126α, 129α, 132, 172, 196.
 κόπριο 89ε.
 κότσια 30.
 κουί 168ε.
 κουκκοζοῦμι 45ζ.
 κουκκόπλα 126ε.
 κουκκοβέλια 88.
 κουκκουξέλια 88.
 κουκκουνάρας 32δ.
 κουκκούτσια 74ζ.
 κούπανο 14α.
 κουρμπάνι 189β, 198.
 κουρούπα 123.
 κουρούπιασμα 123.
 κουρσουμιού 34.
 κρατητήρα 8β, 16.
 κρατητικὸ 16.
 κροκάδι 16, 146θ.
 κρυφαγίασμα 201.
 Λαγοτόμαρο 17θ.
 λαιμόκοψη 114γ.
 λαλέδες 42γ.
 λαμπροκέρι 14ε.
 λανάρι 159.
 λαπατόριζες 146ε.
 λάρδο 25γ.
 λαφίνα 126ε.

- λαφομούσκι 126ε.
 λελεγκάκι 129ε, 188β.
 λέλεγκας 129ε, 188β.
 λελεγκοφωλιά 116γ.
 λεμονοσκούπιδο 54α.
 λεμονόφλουδα 43α.
 λεμπλεμπιά 32γ.
 λεχούσα 8. 120, 123, 125, 127, 128, 155.
 λίγδα 42ε, 59α, 146δ.
 λογιῶ 16, 189γ.
 λόθηρα 105.
 λυκοτόμαρο 131.
 λυκότριχο 126στ.
 Μαγδανό 5α, 31α.
 μαγιασιλοχόρταρο 47γ.
 μαγκούτα 141γ.
 μαγουλίza 140.
 μάζι 137, 143.
 μάλαθρου 56.
 μαρισσοῦδι 127, 168α, 182ζ.
 μασούρι 54β.
 μασχιά 120, 124, 136β.
 ματσόβεργα 49η.
 μαυρομάνικο 1, 90.
 μαυροτήγανο 94.
 μαχαιρόπλο 14γ.
 μελάδι 7, 135β.
 μελιά 144β.
 μελισσοβότανο 193.
 μελισσοκέρι 17ι.
 μελισσοσχόρταρο 182ια.
 μεμζέκ 193.
 μεργελί 182στ.
 μεριῶ 17η.
 μερμέρ-ίλι 98.
 μήνιδοι 125.
 μολυβόνερο 179.
 μονόγαλο 110γ, 117.
 μονόσκορδο 127.
 μονοστέφανες 182ια.
 μονότσουνη 31γ.
 μοσκιά 25α.
 μοσχοκάρυδο 89β, 165β, 166.
 μοσχοκάρφια 21δ, 31α, 32γ, 89β, 126β,
 127, 165β, 167.
 μουμνιά 98γ.
 μουργιάς 147, 198.
 μουρτασέν 44α, 146β, 148β, 180.
 μπάλιαρα 186β.
 μπασά 136β.
 μπερκετί 110.
 μπόγι 25β, 198.
 μπουμπούνα 183.
 μπουρτσάκι 42β.
 μπουτιού 168β.
 μώρα 108.
 Νισανιήρι 79, 165β.
 νιστέρι 1, 152ε.
 νομάτοι 172.
 νταλάκι 102.
 ντάλ-φούρ-φούρ 165β.
 ντισπουτάκι 144α.
 νυχτοπάτημα 122.
 Ξάστρισμα 1.
 Ξέκομμα 103.
 Ξιμέθυσμα 96.
 Ξεμυαλισμένο 116γ.
 Ξεπάγιασμα 104.
 Ξόρκισμα 134.
 Ξορκισμένο 14γ.
 Ξορκισμούς 1, 108, 195.
 Ξουρίδια 113.
 Ξωδομένο 116.
 Ξωτερικό 120.
 Ξωτικά 1, 105.
 Όβδέλλες 3, 32β.
 όργό 25γ.
 όρνιθόκωλος 136.
 όχθηρα 111δ.
 όχθηρός 113.
 Πάνα 135β.
 πανάδες 139.
 πάππων 207.
 παραδιοῦ 32γ, 44α:
 παραδιῶ 98γ, 194.
 παραδῶν 49α, 88, 89β, 146, 168στ. 182, 193.
 πσράκλι 138.
 παρσμαγούλα 141.
 πεδέλειπο 172.
 πελεκάνιδοι 90.
 πελεκούδα 132.
 πελεκουδιά 90.

- πελεσέγκια 33.
 πελίνο 161.
 πεντάνευρο 46ε, 146στ, 147.
 περιστερίτρες 160α.
 πεστροφόλαδο 156δ.
 πητιάκι 122.
 πηττακιές 122.
 πητταρούδι 122.
 πιθαμές 49ε, 54δ, 150, 206.
 πικράγκουρα 49α, 89α, 156β.
 πικραγκουράκια 190β.
 πικρολαπατούνα 54δ.
 πινακοπλύτη 28α.
 πιπερόριζα 89β, 98α.
 πλάστρι 7α, 42, 98.
 πλατάκια 23.
 πλαταράκια 145.
 πλατομαντήλα 54δ, 154.
 πολύτριχο 8.
 πονόστομο 165β.
 ποντικόλαδο 17η.
 ποντικοτσάλια 41.
 πούντα 152.
 πούπουλο 91.
 πουπουρεκιοῦ 59α.
 πουρνές 49β.
 προκοίλι 7α, 32β, 33, 144α.
 προυνό 129δ.
 πρωτάρα 155.
 πυκνάδες 139.
 Ραβέντι 168α.
 ράμνου 121ζ.
 ραστίκτασι 88.
 ραχνιά 3α.
 ρημώματα 118α.
 ριγανόλαδο 149ι.
 ριζιμιά 182γι.
 ροδότσεφλο 45ια, 165β.
 ροκοπάτι 122.
 ρόκα 122α, 129, 131.
 Σάλιαρα 186β.
 σαλιγκάρι 121στ.
 σαλκάμια 146γ.
 σαλοπαιδοῦσα 201, 204.
 σαμόλαδο 59β.
 σαμπογιᾶς 147.
 σάρα 124.
 σαράκια 123.
 σαρανταπόδαρου 172.
 σαρικοᾶ 194β.
 σαρλίκι 188.
 σαρι-σαμπρι 49α.
 σαφρίδια 114α.
 σαχάνι 88.
 σημαντρούξυλο 14γ, 90.
 σιδερογοῦδι 121ζ, 189ε.
 σιντεφένιο 54στ.
 σίτα 165β.
 σίχνα 201.
 σάμια 59γ.
 σκαντζόχερο 47α.
 σκαφίδα 118α.
 σκέλιδες 49β, 65β, 127, 130, 142β.
 σκορδοσπλεξοῦδα 149ζ.
 σκουληκόλαδο 156στ.
 σκυλονυχίδες 142β.
 σουλιτζάν-δοῦ 157α.
 σουρούλι 44α, 146β, 148β.
 σπαθολούλουδο 45ιδ.
 σπαθόχορτο 45γ, 146η.
 σταπίδα 27β.
 στούμπωμα 168.
 στουπάκια 14γ.
 στουπέτσι 59β.
 σύγκαμα 170.
 συκόφυλλα 196.
 συλιγουδάκια 12
 συλιγουδάς 12.
 συναμική 34, 41β.
 σφαγιώ 151.
 σφάλαγκα 127, 148δ.
 σφιντύλι 121ζ.
 σφούγγια 135β.
 σῶσμα 160β.
 Τατλι-τροῦπ 146γ.
 τζάιξαλα 120.
 τιμόξυλο 16.
 τούρνας 131.
 τρεμεντίνα 32γ, 98α, 146α.
 τριανταφυλλόκομποι 45ιγ.
 τριανταφυλλόξυδο 49στ.
 τριχοφάγος 86.
 τριχοφᾶς 86.
 τριχώμα 25.

- τσαγανό 7β, 145α.
 τσαλαπατημένη 118β, 121.
 τσάμ-σακίξ 98α.
 τσανάκι 182ια.
 τσάσκα 129β.
 τσαντάουρο 49ε.
 τσέφλιο 46β.
 τσιμπάνι 27.
 τσιρίσι 148α.
 τσουκνίδα 3ε, 44β, 47β, 99, 100, 141δ,
 149β, 173.
 τσούξιμο 33, 34.
 τσοῦσκες 110β.
 τσόφλια 185.
 τυφλοβούζουνα 11.
 Φαγούρα 164, 173, 179, 180.
 φακιόλι 111γ, 123, 195.
 φάκο 25γ.
 φαρφουρί 181β.
 φασκόμηλο 56γ.
 φιδόπετσα 49ζ, 187α.
 φιδόχορτο 21α, 152δ.
 φιλέματα 27ε.
 φιλοκτάνς 14ε.
 φιοφίρι 89β.
 φλησκοῦνι 101.
 φλούδια 86α.
 φουντανέλλα 156θ.
 φουντουκότσεφλα 56β.
 φουντουκόφυλλα 174α.
 φοῦσκες 14β, 94, 102.
 φουσκέλια 18β.
 φούστουλας 184.
 φούχτα 121ζ, 144α, 164.
 φουχτιά 152α.
 φτιά 17γ, 197.
 φωίτσες 150.
 Χαβαριζάν 152γ.
 χαβά-τσιβα 98γ, 156α.
 χάλαβρα 30γ.
 χαμαγλιό 16, 55γ.
 χαμούρι 41β, 102.
 χαρτόπλο 135α.
 χελιδονοφωλιά 116γ.
 χελωνάκι 19η.
 χελώνια 19.
 χιαρτζίκι 190.
 χόβολη 9β, 19ζ, 141δ, 142β, 154α, 163δ,
 169, 194α.
 χτυποκαρδιά 53.
 Ψειροβότανο 193.

Πίναξ τῶν περιεχομένων.

1. Γιατρικά καὶ γητείες. Γιατροὶ καὶ γιάτραινες.
2. Ὁ ἀδελφοδιώχτης.
3. Γιὰ νὰ καθαρίζνε τὰ αἷματα.
4. Διὰ μύτη ὅπου τρέχει αἷμα.
5. Αἷμα ἀπὸ τὸ στόμα ὅπου ἔρχεται.
6. Γιὰ νὰ σταματήσῃ τὸ αἷμα ἀπὸ δόντι.
7. Διὰ αἱμορραγία καὶ ἀνοίγ' ἢ μέση της.
8. Γιὰ τὴν αἱμορραγία τῆς λεχούσας.
9. Γιὰ τὸ ἀκροῦμ.
10. Τὸ ἀμπέλι.
11. Ἄμπελομάνα.
12. Στὶς ἀμυγδαλίτ'.
13. Στὸ ἀνακάτωμα.
14. Στὸ ἀνεμοπύρωμα.
15. Γιὰ τὴν ἀποβολή.
16. Ἡ κρατητήρα.
17. Διὰ ἀφτιοῦ νόνο.
18. Γιὰ τὶς ἀφτρες.
19. Διὰ ἀχελώνια.
20. Διὰ βελόνι ὅταν ἔμβει.
21. Διὰ βῆχα.
22. Διὰ βῆχα χρονικόν.
23. Διὰ βῆχα μωροῦ ποὺ βράζει καὶ τὸ στηθάκι του.
24. Ἡ Βλογημένη.
25. Διὰ τὸ τρίχωμα τοῦ βυζιοῦ.
26. Πόνος βυζιοῦ ὡς σκῦρος ἢ ἀλλοῦ.
27. Γιὰ τὰ βυζούνια.
28. Γιὰ νὰ μὴ μεταβγάλης βυζούνια.
29. Γιὰ νὰ κατεβάσ' γάλα.
30. Γιὰ τὶς γαρδαβίτσες.
31. Διὰ γοῦλα ὅπου πονοῦν.
32. Ἱατρικὸν διὰ τὸ γοῦρος.
33. Διὰ γυναῖκες ὅπου ἔχουν πόνο, τσοῦξιμο καὶ δὲν ποροῦν νὰ κά-
νουν τὸ γοῦρος τους.
34. Διὰ γοῦρος ὅπου κάνει συχνὰ καὶ ἔχει πόνο.
35. Στὸ δάγκωμα σκύλου.
36. Γιὰ δάγκαση.
37. Ἀπόστημα δοντιοῦ.
38. Στὰ κούφια δόντια.
39. Στὸν πονόδοντο.
40. Γιὰ τὴν δυσεντερία.
41. Γιὰ τὴν δυσκοιλία.
42. Διὰ νὰ μείνῃς ἔγκυος.
43. Γιὰ νὸ παύσ' τὸ ἐμετό.
44. Διὰ τὸ ἔξιμα.
45. Διὰ εὐκοιλότητα.
46. Γιὰ εὐκοιλία παιδιοῦ.
47. Ζωχάδες.
48. Τὸ πιάσιμο τοῦ ἡλιου.
49. Διὰ θέρμη.
50. Ἰδρωτήρια.
51. Ἰλαντζικί.
52. Τὸ καλαγκάθι.
53. Χτυποκαρδία.
54. Στὸν καρδιόπονο.
55. Ἡ κασίδα.
56. Διὰ τὰ καταμήνια.
57. Οἱ τάξεις μὲ πόνο.
58. Γιὰ τὴν κατεβασιά.
59. Διὰ κάψιμο.
60. Γιὰ τὸ ἀνοιγμα τοῦ κεφαλιοῦ τοῦ μωροῦ
61. Στὸν κεφαλόπονο.
62. Γιὰ πονοκέφαλο ἀπὸ μάτι.
63. Κινητικά.
64. Γιὰ νὰ κοιμηθοῦνε τὰ μωρά.
65. Κοκκινιοῦδι καὶ ἴλερη.
66. Στὸν κοκκύτη.
67. Στὸν κόλπο.
68. Γιὰ τὴν κομάρα.
69. Διὰ κορδέλα.
70. Ὁ κουλικάς.

71. Στο κόψιμο.
72. Στο κρύωμα.
73. Για τὸ κρύωμα τῶν π. ιδιῶν.
74. Στο κτύπημα.
75. Εἰς κτύπημα ὅπου ἀνοίγει ὡσάν σκαματιά.
76. Ὅταν τὸ μικρὸ κτυπήση τὸ κεφαλάκι του.
77. Διὰ κτύπημα τοῦ ψαριοῦ.
78. Για λαιμά.
79. Πάτημα λαιμοῦ.
80. Διὰ πρήσματα ὅπου ἐβγαίνει εἰς τὸν λαιμὸν καὶ πιάσιμο τοῦ λαιμοῦ.
81. Στο λεύκωμα.
82. Ἡ λογυρίστρα.
83. Ὁ λόξυγκας.
84. Νὰ μὴ πέφτουν τὰ μολλιά.
85. Για νὰ βγάλνε μαλλιὰ.
86. Ὁ τριχοφᾶς.
87. Στὴν πιτυρίδα.
88. Διὰ μαλλιὰ καὶ πονοκέφαλο.
89. Διὰ μάτια ὅπου πονοῦν.
90. Για τὸν μουσαφίρη.
91. Διὰ τοῦ ματιοῦ τὸ ἀσπράδι.
92. Για νὰ μὴ κολήση ματόπονο.
93. Σὲ κριθαράκι καὶ σκουπίδι στὸ μάτι.
94. Μαυροτήγανο.
95. Στὸν μηνιγγίτη.
96. Για τὸ ξεμέθυσμα.
97. Για τὸν μέθυσο.
98. Διὰ μέση ὅπου πονεῖ πλάστρι.
99. Μητρικά.
100. Πόνος στὴ μήτρα.
101. Στὴ μήτρα ἀέρα.
102. Τὸ νταλάκι.
103. Ξέκομμα μωροῦ.
104. Στο ξεπάγιασμα.
105. Ξωτικά : Γ' Ὁ παρμένος.
106. Στο πέσιμο ἀπὸ κακιὰ ὄρα.
107. Για νὰ φύγ' ὁ Βρυκόλακας.
108. Ὅταν σὲ πλακῶσ' ἡ μύρα.
109. Ὁ ἴσκιος.
110. Μάγια γιὰ τὴν ἀγάπη.
111. Μάγια γιὰ τὸ κορίτσι καὶ τὸ παλληκάρι, τὸν γαμπρὸ καὶ τὴ νύφη.
112. Για νὰ μὴ σὲ πιάσνε τὰ μάγια.
113. Μὲ τί κάνε μάγια τὸν γαμπρὸ.
114. Προφυλακτικὰ στὸ γαμπρὸ.
115. Πῶς λύνουνταν.
116. Για τὸν ξωδομένο.
117. Για ἀντρόγυνο ποὺ μαλώνει.
118. Ἡ πατημένη.
119. Για νὰ μὴ πατιοῦνται.
120. Για τὸ πάτημα τῆς λεχοῦσας.
121. Τὸ πατημένο μωρό.
122. Τὸ νυχτοπάτημα.
123. Τὸ φεγγάρισμα.
124. Πότε πατιέται τὸ μωρό.
125. Τὸ μάτιγμα.
126. Για ξεμάτιαγμα τοῦ μωροῦ.
127. Πῶς νὰ μὴ ματιάζεται τὸ μωρό.
128. Νὰ μὴ ματιάζεται ἡ λεχοῦσα.
129. Μάτιαγμα μεγάλου.
130. Για μεγάλο, γιὰ παιδί. Για ζῶσ, βουβάλια, ἀγελάδια καὶ σκουλήκια.
131. Για νὰ μὴ σὲ πιάνη τὸ μάτι.
132. Για νὰ μὴ τὸν ματαπιάσ' ποτέσ τὸ μάτι.
133. Για νὰ μὴ πιάσ' τὸ μάτι σ'.
134. Για νὰ μὴ ματιαχθῆ ἀπ' ἀτός του.
135. Φυλακτικὰ γιὰ τίς μεγάλοι.
136. Για τὸν ὀρνιθόκωλο.
137. Διὰ ὄφαλὸ ὅπου τρέχει.
138. Ὁ ὄφαλὸς τοῦ μωροῦ γιὰ τὴ γειά τ'.
139. Για νὰ χαθοῦνε οἱ πανάδες.
140. Ἡ Πανοῦκλα.
141. Για τὴν παραμαγοῦλα.
142. Για τίς παρανυχίδες.
143. Διὰ πάτο ὅπου ἐβγαίνει.
144. Διὰ πέτρα ὅπου ἔχουν.
145. Πόνος στὰ πλαταράκια τοῦ μωροῦ.
146. Ἄλοιφή διὰ πλιγγή.
147. Διὰ νὰ τραβήξ' τὸν ὄρκο.
148. Διὰ πλιγγή ὅπου δὲν σφαλνά.
149. Για τὸν πόνο.
150. Ὁ ξερός πόνος στὸν ὄμο.
151. Τὸ σφαγιῶ τοῦ πλευροῦ.
152. Στὴν πούντα.
153. Για πρηξίματα.
154. Για πρησμένη κοιλιά.

155. Στὴν πρωτάρα.
 156. Διὰ ρευματικά.
 157. Γιὰ τὶς σκούληκες.
 158. Τὸ σπᾶσιμο.
 159. Γιὰ τὶς σπασμοί.
 160. Σπλήνα πρησμένη.
 161. Γιὰ νὰ μὴ βγάξουν σπυριά.
 162. Πῶς προλαβαίνεται τὸ σπυρί.
 163. Γιατρικὸ γιὰ τὰ σπυριά.
 164. Διὰ φαγοῦρα ὅπου ἔχει εἰς τὸ στόμα καὶ φλογίζει.
 165. Τὸ στόμα πὺν πονάει καὶ ἔχει κοκκινιά.
 166. Στὸ στόμα πληγῆ.
 167. Διὰ βραθακάκι καὶ ὅτι πληγῆ εἶναι εἰς τὸ στόμα.
 168. Διὰ στούμπωμα.
 169. Στραγγούλισμα.
 170. Στὸ σύγκαμα.
 171. Τσίμπημα μέλισσας.
 172. Γιὰ τὸ τσίμπημα τοῦ σαρανταπόδαρου.
 173. Στὸ τσίμπημα τῆς τσουκνίδας.
 174. Σὲ τσίμπημα φιδιοῦ.
 175. Γιὰ νὰ μὴ σὲ τσιμπήσῃ τὸ φίδι.
 176. Νὰ σιδεριάσῃ τὸ φίδι.
 177. Γιὰ νὰ μὴ ματαβγῆ τὸ φίδι.
 178. Τὸ τσίμπημα τῆς χελώνας.
 179. Φαγοῦρα στὸ κορμί.
 180. Διὰ φαγοῦρα ὅπου ἔχουν ἐμπρός.
181. Διὰ φαρμακωμένους.
 182. Γιὰ τὸν φόβο.
 183. Γιὰ νὰ μὴ φοβάται τὴ μπουμπούνα.
 184. Φούστουλας.
 185. Διὰ φύση ὅπου πρηστεῖ.
 186. Στὴ φάκια.
 187. Σὰ σκάζνε τὰ χέρια.
 188. Στὴ χροσῆ.
 189. Γιὰ τὸ χτικιό.
 190. Τὸ χιαρτζίκι.
 191. Στὴ χολέρα.
 192. Ἡ ψάλιδα.
 193. Διὰ ψεῖρες ἰατρικόν.
 194. Διὰ ψώρα ἀλοιφή.
 195. Χάρες.
 196. Ποιὰ χάρη θὰ σωτήρευε.
 197. Οἱ ἅγιοι.
 198. Ἀγιάσματα: Γιὰ τὴ θέρμη.
 199. Γιὰ τὰ ρευματικά.
 200. Γιὰ τὰ πονεμένα μάτια.
 201. Γιὰ νὰ κατεβάσῃ γάλα.
 202. Γιὰ τὸ ζούριασμα.
 203. Γιὰ τὴ σάρα.
 204. Γιὰ τὰ βυζούνια καὶ σπυριά.
 205. Ὅταν ὁ ἄντρας ζουλεύει τὴ γυναῖκα τ'.
206. Οἱ ζουλόπετρες.
 207. Τὰ σταυρωμένα χωριά.
 Πίναξ ἰδιωματικῶν λέξεων.

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ ΚΑΙ ΓΑΜΟΙ ΣΤΟ ΑΥΔΗΜΙ

Εἰς τὸ Αὐδήμι ὅταν ἀρραβωνιάζονταν ἓνα κορίτσι τὰ μισὰ προικιὰ τὰ εἶχε σχεδὸν ἔτοιμα. Κρατοῦσε δὲ ἡ συνήθεια νὰ κάθωνται ἀρραβωνιασμένα 8—10 καὶ 12 ἀκόμη χρόνια. Τὸ ὀλιγώτερο ἦταν 3 χρόνια. Τελευταίως ὅμως σ' ἓνα δυὸ μῆνες ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς ἀρραβώνας γίνονταν ὁ γάμος.

Τὰ κορίτσια μόλις ἄφηναν τὸ σχολεῖο—τὰ περισσότερα δὲν πήγαιναν στὶς τελευταῖες τάξεις—ἄρχιζαν νὰ κάμνουν τὴν προῖκα τους ¹⁾, νὰ πλέκουν τίς ταντέλες μὲ κορσέ, μὲ τὸ βελόνι καὶ μὲ τίς βελόνες πὺν πλέκουν κάλτσα, καὶ μὲ τὴ σαῖτα φερβολιτέ, καὶ ἔβαζαν κ ρ ε β α τ ῖ ν α (ἀργαλειό), γιὰ νὰ ὑφάνουν τὰ στρώματα τὰ ἀ ν ε λ ε χ τὰ μὲ διάσιμο διαφόρων σχεδίων, ἦτοι τὸν ἥλιο, τ' κλειδαργιά, τοὺ ρόδου κὶ τοὺ ρουδακ(ι), τ' γόπτσα, τοὺ μουσκὸσάπνου, τοὺ ποτήρ(ι), τοὺ πεδουκκοῦκ(ι) καὶ ἄλλα.

Τὸ ἴδιο ἀνέλεμα, δηλ. φίσιμο, ὑφαιναν καὶ τὰ προσκέφαλα γιὰ τὰ μ δ ἔ ρ γ ι α τῆς κάμαρας, θὰ ὑφαιναν κατόπι τὰ χ' τὰ (χυτὰ) πανιά, γιὰ νὰ κάμνουν σινδόνια, μαξλάδες τοῦ ὕπνου, μαχραμάδες ²⁾ καὶ βρακουζῶνες.

Τὰ χυτὰ αὐτὰ εἶναι ἀπαράλλακτα ὅπως τὰ σημερινὰ λεγόμενα φιντηρέ, ἀλλὰ δουλεύονταν στὴν κρεβατίνα. Κατόπι ὑφαιναν τὰ κοκκ' νοβιάτα καὶ τὰ κίτρινοβιάτα, δηλ. πανὶ μὲ κίτρινες καὶ κόκκινες μέσα ρίγες ἢ καὶ καρέ, πὺν τὰ χ ρ η σ ῖ μ ε ν α ν καὶ αὐτὰ γιὰ κ α π λ α δ ῖ κ ι α ³⁾ σινδόνια καὶ πετσέτες τοῦ τραπεζιοῦ.

Ἐπρεπε δὲ καὶ τὸ πῶς φτωχὸ κορίτσι, πὺν δούλευε μεροκάματο στὰ ἀμπέλια καὶ στὸ ἐργοστάσιο, πὺν ἦταν στὸ χωριό, νάχη δώδεκα πετσέτες τοῦ τραπεζιοῦ καὶ δώδεκα τοῦ προσώπου, ὅλα ἴφραμένα μὲ τὰ χέρια του στὸν ἀργαλειό. Τὰ νοικοκυροκόριτσα ἔπαιρναν ἀπὸ 30—40 ἢ καὶ περισ-

1) Προῖκα (ἢ) καὶ προικιὰ (τὰ) ἔλέγοντο εἰς τὸ Αὐδήμι τὰ ρουχικά. Τράχωμα (τὸ) τὰ κτήματα. Τὰ χορήματα ἔλέγοντο καὶ προῖκα, ἀλλὰ τὸ περισσότερον ἔλέγοντο τράχωμα καὶ αὐτὰ.

2) Πετσέτες τοῦ προσώπου.— 3) Λ. Τ. Ἐπενδύματα τῶν παπλωμάτων.

σύτερα. Πανιά ἔφαιναν διαφόρων ειδῶν; τὰ κ α σ τ α ν ι ἄ καὶ τὰ κ ι ζ ι π λ ι ἄ, τὰ ὅποια ἦταν ψιλῆ, μὲ φ ι λ ε μ ἔ ν (ι)¹⁾ στριμμένο καὶ ἄστριφτο, ἔφαιναν χωριστὰ χονδρὰ πανιά, διὰ τὸν χειμῶνα, καὶ ψιλῆ, καλοκαιρινῆ, διὰ τὰ τὰ κάμουν ἐσώρουχα καὶ σινδόνια καὶ καπλαντικια. Διὰ τὸν χειμῶνα ἔφαιναν καὶ μάλλινα. Ἐπρεπε νὰ φάνη τὰ γ α λ ἄ ζ ι α. ἦτοι πανὶ μὲ λουριὰ ἢ καὶ καρὲ κόκκινο, γαλάζιο καὶ ἄσπρο πού χρησιμοποιοῦνταν διὰ τραπεζομάνδηλο καὶ πετσέτες τοῦ τραπεζιοῦ καθημερινῆ. Ἄλλο πανὶ πάλιν ἔφαιναν μὲ βάμα (κόκκινο φιλεμένι) καὶ γαλάζιο πού τὸ ἔκαμναν γάζες πού φοροῦσαν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ τ σ α τ ἄ λ ι, ἔφαιναν ἄ λ α τ ζ ἄ²⁾, πού τὸ ἔκαμναν β ρ α κ ι ἄ χειμωνιάτικα, δηλ. σ α λ β ἄ ρ ι α³⁾, καὶ ὅ,τι ἄλλο ροῦχο τοῦ σπιτιοῦ, ἔπρεπε νὰ τὸ ὑφάνουν στὸν ἀργαλειό. Ἐξὸν μερικὰ φουστάνια καὶ τσατάλια μπασμαδένια, πού θᾶπαιρναν ἀπὸ τὸν πρᾶμματευτῆ, τᾶλλα ὅλα ἦταν ὑφαντὰ κι ἓνα δυὸ μεταξωτὰ διὰ ἐπίσημα. Γι' αὐτὸ τὰ κορίτσια τότε δὲν στέζονταν καθόλου τὴν ἡμέρα στὸ μεροκάματο καὶ τὴ νύχτα ὡς τὰς 12—2 ἔφαιναν ἢ ἔροαβαν γιατί τότε δὲν εἶχε μηχανές· ὡς τὸ 1900 οἱ ραπτομηχανές ἦταν 2—3 σὲ ὄλο τὸ χωριό, καὶ τὰ προικιά καὶ τὰ ροῦχα πού φοροῦσαν ἔπρεπε ὅλα νὰ τὰ ράψουν μὲ τὸ χέρι. Ἐκεῖνες δὲ οἱ μ π ι μ π ἰ λ ε ς, τὸ π ι σ ω κ ἔ ν τ ι τὸ τ ρ υ π ο γ α ζ ἄ κ (ι) ἢ κ α β α ρ ο ὦ λ α ὅλα τοῦ χειροῦ. Ἐπρεπε κάθε κορίτσι νὰ πλέξη τις καλνσοακοῦλες μὲ χ ρ υ σ ἄ φ (ι), μὲ μ π ι ρ σ ἰ μ (ι) καὶ μὲ τ ρ ι π λ ἦ κ (ι) χρωματιστό, μὲ εἰδῶν, εἰδῶν σχέδια, ἄλλες μὲ πουλιά, μὲ γλάστρες καὶ μὲ λουλούδια. Ἐπρεπε ἀκόμη νὰ κεντήσῃ στὴν κ α ρ κ ἄ φ (η) (μάγγανο, ἢ τελάρο) τὰ μανδύλια πού θὰ τὰ δώριζε στοῦ γαμπροῦ τὸ σόι καὶ στὸν ἴδιο. Τὰ μανδύλια πρὸ τοῦ 1900 ἦταν μεγάλα, ἀπὸ πατίστα καὶ μεταξωτὰ κεντιοῦνταν δὲ καὶ στίς 4 ἄκρες μὲ χρυσάφι, ἄ σ μ ὄ τ ε λ ο καὶ τ ρ ι π λ ἦ κ ι ἄ σ π ρ ο. Ἀργότερα ὁμως τὰ κατήγγησαν καὶ ἀγόρασαν μεταξωτὰ, γιατί

1) Τὸ γνωστὸ φιλὸ νῆμα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὸ Αὐδήμιον ἦτο γνωστὸν μόνον εἰς τρία χρώματα: ἄσπρο, κόκκινο (τὸ λεγόμενον βάμα καὶ γαλάζιο. Ἴσως ἡ ὄνομασία νὰ προέκυψε ἐκ τοῦ τουρκικοῦ Φιλεμέν—Ὀλλανδία.

2) Ἄλαντζᾶς λ. Τ. Ὑφασμα στερεό, μὲ ἐναλλασσόμενα χρώματα, χρησιμοποιούμενο διὰ ἐνδύματα ἀνδρικὰ καὶ γυναικεῖα, ἐξώρουχά τε καὶ ἐσώρουχα. Διέφερε πολὺ ἀπὸ τοὺς σημερινούς ἀλατζᾶδες τῆς ἀγορᾶς.

3) Σ α λ β ἄ ρ ι, τ σ α ξ ἰ ρ ι ἢ π ο τ ο ὦ ρ ι, ἦτο εἰς τὸ Αὐδήμιον μόνον ἀνδρικὸν ἐνδυμα. Ἐως τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος ἐφόρουν καὶ αἱ γυναῖκες σαλβάρια μὲ ἐπανωφόρια λεγόμενα τ α ρ τ ἄ ρ' κ α, τὰ ὅποια ἦταν μεταξωτὰ μὲ ζώνην χρυσοῦν εἰς τὴν μέσην. Ἀργότερον ἐφόρουν αἱ γυναῖκες β ρ α κ ι ἄ δυὸ εἰδῶν, τὰ λεγόμενα τ σ α τ ἄ λ ι α καὶ σ ἔ λ λ ε ς οἱ δὲ ἄνδρες τσαξίρια καὶ ποτούρια. Τὸ σαλβᾶρι ἦτο βγωστόν,

ἦταν πολὺ κοπιαστικά. Θὰ κεντοῦσαν ἀκόμη βρακοζῶνες χασένιες, ἔκαμναν καὶ ὑφιντές, θὰ κεντοῦσαν μαξιλάρες, πετσέτες, σιντόνια, καὶ ὅλα αὐτὰ στὴν κ α ρ κ ά φ (η) διότι στὸ χέρι δὲν ἤξευραν νὰ κεντήσουν. Μόνον κατὰ τὸ 1906 ὅτε ἔφεραν διδασκάλισσα στὸ χωριό, ἄρχισαν τὰ κορίτσια καὶ μάθαιναν καὶ κεντοῦσαν στὸ χέρι.

Ἄφου ἔκαμνε τὰ δικά της τὰ προικιά ἔκαμνε καὶ γιὰ τὸ γαμπρὸ ἐσώρουχα καὶ κάλτσες. Ἄλλὰ ἀπὸ τὸ 1880, πού ἄρχισαν νὰ φοροῦν τὰ στενά (παντελόνια) τὸ ἔπαιρναν (προϊκα) τὸ πανί σ τ ρ ο ὕ μ π ε ς (ρόλον) γιατί δὲν ἤξευραν ἂν θὰ πάρουν (ἄνδρα) μὲ τὰ φ α ρ δι ά (τσακίρια) ἢ μὲ τὰ σ τ ε ν ά (παντελόνια), ἐνῶ στῆς γαγιαῖς μου τὴν ἐποχὴ ἔοραβαν τὰ πουκάμισα μὲ ψιλές π α σ τ ο ὕ λ ε ς στὸ χέρι καὶ τὶς τ σ α τ ά λ ε ς μὲ τὶς μ π ι μ π ί λ ε ς. Τὰ γαμπροῦκια τὰ ἐσώρουχα καθὼς καὶ τῆς νύφης ἦταν ἀπὸ σ κ έ π ι α τὰ ὁποῖα ἔφαιναν καὶ αὐτὰ στὸ Αὐδῆμι, ἀπὸ τὰ κουκούλια πού ἔκαμναν τότε καὶ τὰ χρησιμοποιοῦσαν διὰ τὸ σπίτι γιατί ἦταν λίγα. Ἄφου ἔβραζαν τὰ κουκούλια καὶ γίνονταν ὅλα μαζί ἓνα μίγμα, τραβοῦσαν μιὰ κλωστή μὲ ἓνα βρομμένο πανὶ ἄσπρο καὶ τὴν ἔβραζαν στὸ μάγγανο, καὶ κανόνιζε πόσο τὸ ἤθελε χονδρό, ἢ ψιλό, καὶ γυρορίζοντας τὴν ἀνέμη, μαζεύονταν καὶ ὕστερα τὸ ἔβγαζαν καὶ ἔδεναν θηλιά, διὰ νὰ μὴ περιπλέκεται. Κατόπιν ἔφαιναν τὰ σ κ έ π ι α, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔκαμναν τὰ μεταξωτὰ ἐσώρουχα γιὰ τὸ γάμο, σιντόνια καὶ κ α π λ α ν τ ί κ ι α πού τὰ μεταχειρίζονταν ὅταν ἦταν λεχῶνες γιὰ φιγοῦρα, πετσέτες, βρακοζῶνες, πού θὰ ἔδεναν καὶ στοῦ γαμπροῦ τὸ ἄλογο ὅταν θὰ ἔπαιρναν τὴν προικα της. Ὅλα ὅμως αὐτὰ τὰ μεταξωτὰ τὰ μεταχειρίζονταν γιὰ λοῦσα, ὄχι εἰς καθημερινὴν χρῆσι, διότι ὅταν τὰ ἔπλυναν ζάροναν καὶ δὲν ὑπῆρχαν τότε σίδερα νὰ τὰ σιδερώσουν, καὶ ἔτσι φυλάσσονταν καὶ δίνονταν ἀπὸ μάνα σὲ παιδί, καὶ τὰ διατηροῦσαν ὅσο πού λέκιαζαν καὶ τὰ ἔδιναν στοὺς ἐβραῖους, στὰ παληά Εἶχαν τὴν ἰδέα ὅτι χαλνοῦσαν, ἂν πλυθοῦν. Τώρα ὅσοι εἶχαν σ κ έ π ι α τὰ ἔκαμαν κουρτίνες καὶ τραπεζομάνδηλα, τὰ πλένουν καὶ τὰ σιδερώνουν καὶ γίνονται πολὺ ὠραῖα. Τὰ σ κ έ π ι α δὲν τὰ εἶχαν ὅλες στὸ Αὐδῆμι μόνον τὰ νοικοκυρκόριτσα, γι' αὐτὸ τονίζονταν ὅταν θὰ γίνονταν ἡ προξενιά: Ν ά π ά ρ ' ς α ὕ τ ἦ ν ι α μ π ά ρ η μ ' π ὄ χ ' κ ι τ ὄ σ α σ κ έ π ι α, π ο ὕ ν α ι κ ι ν ' κ ο κ υ ρ ο κ ὀ ρ τ σ ο υ ' σέ τόση ὑπόληψι τὰ εἶχαν.

Τὰ κορίτσια ἄρροβωνιάζονταν ἀπὸ 16 χρονῶν καὶ ἄνω.

Ἐπῆρχε δὲ ἡ κακὴ συνήθεια νὰ περιμένη ὁ γαμπρός νὰ τὸν ζητήσῃ τὸ κορίτσι. Ἡ φράσις δὲ «τὸ δάδε τὸ νὲ γύρεψε ἡ . . . . .» ἐσήμαινε τὸν ἐζήτησε εἰς γάμον. Συνέβαινε δὲ ἓναν γαμπρὸ νὰ τὸν ζητήσουν 4—5 νύφες. Προπαντὸς δὲ ἂν ἤρχετο ἀπὸ τῆ ξενητεία μὲ τὰ τσόχυνα π ο υ τ ο ὄ ρ γ ι α καὶ κρεμασμένη ἔμπρός του μιὰ πλατειά ἀλυσσί-

δα, πού κρατούσε τὸ ρολοί, οἱ π ρ ο ξ ε ν ' τ ἄ δ ε ς ¹⁾ ὁ ἕνας πήγαινε καὶ ὁ ἄλλος ἔφευγε. Κύτταζαν ὅμως καὶ τὰ σ ὄ γ ι α ' νὰ εἶναι «ἀπὸ σοί» (ἀπὸ οἰκογένεια καλή). Γι' αὐτὸ καὶ συνήθως ἀκούγονταν ἢ διαμαρτυρία: «Αὐτός, μαρή ²⁾, τί τὰ βλέπετε τὰ τσοχιά κι τσ' ἄλ'σίδες κρεμασμένες, εἶναι ἄσογος!», δηλαδή ἀπὸ κατώτερη οἰκογένεια.

*
*
*

Τρεῖς μέρες πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο θὰ λούζονταν ἡ νύφη, προτοῦ δὲ λουστῆ ὑπῆρχε ἔθιμο νὰ λούξη ἕνα ἀγόρι π ρ ω τ ο σ τ ἔ φ α ν ο ³⁾. Κατόπι θὰ λούζονταν ἡ νύφη καὶ κατόπιν ἀπὸ τῆ νύφη λούζονταν καὶ ἕνα διὸ πρωτοστέφανα κορίτσια, τὰ ὁποῖα καὶ θὰ χτένιζαν καὶ θὰ ἔπλεκαν τὶς δυὸ πλεξοῦδες τῆς νύφης. Τὸν παλαιότερο καιρὸ ἔπλεκαν 42 πλεξοῦδια, γι' αὐτὸ καὶ τραγουδοῦσαν τὸ ἀκόλουθο τετράστιχο:

*Σαράντα πλεξοδοῦσά μου
ποιὸς κάθε ⁴⁾ νὰ σὲ πλέκη,
ποιά ἔχει νοῦ καὶ λογισμό
τραγούδια νὰ σὲ λέγη.*

Τὴν παραμονὴ τοῦ γάμου θὰ γίνονταν καὶ τὸ κάλεσμα, τὸ ὁποῖο τὰ τελευταῖα χρόνια γίνονταν γραπτῶς μὲ προσκλητήρια ἔντυπα ἢ χειρόγραφα. Ἀλλὰ τὰ παλαιότερα χρόνια ἐγένετο προφορικῶς κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: Δυὸ κορίτσια πρωτοστέφανα θὰ πήγαιναν ἀπὸ τοῦ γαμβροῦ τὸ μέρος καὶ δυὸ ἀπὸ τῆς νύφης, ξεχωριστά, πού θὰ κρατοῦσαν σ' ἕνα κόκκινο μανδηλι φροῦτα καὶ λουλούδια καὶ ἀφοῦ θὰ ἔδιναν ἕνα λουλούδι καὶ ἀνάλογα φροῦτα (ἕνα μῆλο, πορτοκάλι, κ. λ. π.) θὰ ἔλεγαν:

1) Προξενήτες ἦταν ἄνθρωποι σοβροί, ὅταν δὲ ἐτελείωε τὸ συναινεῖσθαι θὰ εἶχαν διακεκριμένη θέσι εἰς τὰ γεύματα καὶ τὰς τελετάς, τοὺς εἶδοντο δὲ καὶ δῶρα ἀπαραιτήτως. Ὅταν ὅμως δὲν ὑπῆρχαν πολλὰι πιθανότητες καὶ ἐχρειάζετο βολιδοσκοπῆσις, διὰ νὰ μὴ ριψοκινδυνεύσουν τὴν ὑπόληψίν των, ἔβαζαν διὰ τὰ τὸ προτείνῃ πρόσωπόν τι μὴ σοβαρὸν, ὥστε, ἐν ἀποτυχίᾳ, νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι τὸ μὴ σοβαρὸν πρόσωπον ἐξ ἰδίων του ὠμίλησε καὶ ὄχι ἐκ μέρους τῆς οἰκογενείας, ἢ ἔποια βέβαια διὰ τοιαύτην ὑπόθεσιν εἶχε καταλληλότερον πρόσωπον νὰ χρησιμοποιοῖ. Ὁ προξενήτης δὲ ἢ ἡ προξενήτρα, ὅταν θὰ πήγαινε νὰ κάμῃ τὴν προξενειά, θὰ ἔδενε τὶς ἀλάτσες τοῦ τῆ μιὰ μὲ κόκκινη λωρίδα καὶ τὴν ἄλλη μὲ πράσινη, νὰ νὰ πιάσῃ ἢ προξενειά.

2) Μ α ρ ῆ καὶ ἐν θυμῷ: ἰ μ α ρ ῆ! ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ ἀρσενικὸν μ ω ρ ἔ. Ἦτο δὲ πολὺ συνηθισμένον καὶ ἐθεωρεῖτο οἰκείον, ἀλλὰ καὶ χεδαῖον ὅταν ἐλέγετο εἰς μίαν ξένην.

3) Πρωτοστέφανο ἐσήμαινε πού δὲν εἶχε παντρευθεῖ ἢ μάννα του ἢ ὁ πατέρας του δευτέρη φορά.

4) Κύθεται.

«Χαιρετίσματα ἀπ' τὸ θεῖό μ' . . . καὶ τῆ θειά μ' . . . νᾶρτητε στοῦ νιγούν » ¹⁾).

Σχετικῶς μὲ τὴν πρόσκληση αὐτὴ εἶναι καὶ τὸ ἀκόλουθο τραγοῦδι :

*Γιόκα μου ἂν τὴν ἀγαπᾶς,
γιόκα μου ἂν τὴν θέλης,
βάλε τὰ κίτρα στὸ ριχιό,
τὰ μῆλα στὸ μαντήλι,
βάλε καὶ τὸ γλυκὸ κρασί
σὲ φράγκικο ποτιῆρι.*

Τὸ κάλεσμα ἦταν ξεχωριστὸ ἐκ μέρους τῆς νύφης καὶ ξεχωριστὸ ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ. Εἶχε δικαίωμα νὰ καλέσῃ καὶ ὁ κομπάρος. Ἀπρόσκλητοι οὐδέποτε πῆγαιναν σὲ γάμο.

Τὴν προῖκα τὴν ἐτοιμάζαν ὅλη τὴν ἐβδομάδα γυναῖκες πρωτοστέφανες καὶ κορίτσια πρωτοστέφανα (δηλαδὴ ποὺ δὲν εἶχε ξαναπαντρευτῆ ἢ μητέρα τους ἢ ὁ πατέρας τους), ἔραβαν καὶ γέμιζαν τὰ μαξιλάρια καὶ τὰ στρώματα μὲ μαλλὶ καὶ μὲ βαμβάκι. Χωριστὰ δὲ θὰ γέμιζαν 24 μαξιλάρια μὲ πλατανόφυλλα γιὰ τὰ μιντέρια τοῦ σπιτιοῦ.

Ὅταν θὰ γέμιζαν τὰ στρώματα καὶ τὰ ξάπλωναν γιὰ νὰ τὰ σιάξουν θὰ κίλοῦσαν ἐπάνω ἓνα ἀγόρι πρωτοστέφανο γιὰ νὰ εἶναι τὸ πρῶτο παιδί τῆς νύφης ἀγόρι.

Ἐποῦ θὰ καπλάνιζαν τὸ πρῶτὴ τὴν Παρασκευὴ τὰ παπλώματα, μετὰ τὸ μεσημέρι θὰ στολίζονταν ἢ προῖκα καὶ θὰ καλοῦσαν τοὺς συγγενεῖς, τοὺς φίλους καὶ τὶς γειτόνισσες νὰ διοῦν τὰ προικιά, καὶ τὸ Σάββατο τὸ πρῶτὴ θὰ συνεχίζονταν ἡ ἐκθεσις αὐτῆ τῆς προίκας.

Στολίζονταν δὲ τὰ ἀντικείμενα μὲ πολλὴν τάξιν, τὰ στρώματα, οἱ σελτέδες, τὰ παπλώματα, τὰ μαξιλάρια τοῦ κρεβατιοῦ γίνονταν στίβα. Τὰ παπλώματα διπλώνονταν ἀπὸ τὸν ἀφαλὸ, ἦτοι τὸ ἐξωτερικόν των μέρος, γιὰ νὰ φαίνωνται τὰ χρώματα καὶ οἱ ὥραιες ταντέλλες ποὺ θὰ εἶχαν στὰ καπλαντίκια, ἢ φερβολιτὲ ποὺ πλέκονταν μὲ σαῖτα, καὶ τοῦ κορσὲ διάφορα ὥραια σχέδια. Ἐπλωναν σκοινιά καὶ κρεμοῦσαν τὶς πετσέτες, μαξιλάρες, κεντημένες βροακοζῶνες καὶ ἄλλα προικιά. Σὲ τριπέζια ἐπάνω στολίζονταν τὰ ἐσώρουχα τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύφης.

Ἐποῦ θὰ πῆγαιναν νὰ διοῦν τὴν προῖκα σχεδὸν ὅλα τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ καὶ πολλὲς γυναῖκες, κατὰ τὸ ἀπόγευμα τὸ Σάββατο ἢ τὴν Κυριακὴ τὸ πρῶτὴ, θὰ ἔστελνε ὁ γαμβρὸς μουλάρια καὶ ἄλογα γιὰ νὰ πάρουν τὴν προῖκα.

1) Λ. Τ. Γάμος.

Τὰ ἄλογα καὶ τὰ μουλάρια τὰ κρατοῦσαν παλληκάρια καλοφορεμένα, τὰ συνώδευαν δὲ καὶ πολλοὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι ποὺ τραγουδοῦσαν. Ἐὰν ὁ γαμβρὸς συνέβαινε νὰ ἔχη ἄλογο ἢ μουλάρι ἔδεναν εἰς τὸ αὐτὶ τοῦ ἀλόγου μιὰ βρακοζώνα σκεπένια (μεταξωτὴ) ὡς καὶ εἰς τοῦ ἀδελφοῦ του, ἔαν εἶχε.

Τὰ μαξιλάρια τὰ μικρά, ποὺ προωρίζονταν γιὰ τὰ μιντέρια καὶ ἦταν κεντημένα μὲ μεταξία στὴν καρκάφη, καὶ πλεχτὰ μὲ ὠραῖα μοτίφια τοῦ κορσὲ θὰ τὰ πηγαινάν ἀγόρια πρωτοστέφανα 8—12 χρονῶν, ποὺ θὰ τὰ κρατοῦσαν στὸ κεφάλι τους καὶ θὰ ἀποτελοῦσαν ὅλα μιὰ σειρά.

Ἡ πομπὴ ἄρχιζε μὲ τὰ παιδιὰ ποὺ κρατοῦσαν στὸ κεφάλι τους τὰ μαξιλάρια, ἀκολουθοῦσαν τὰ ἄλογα 3—6 μὲ τὴν προῖκα καὶ κατόπιν οἱ προσκεκλημένοι τοῦ γαμβροῦ ποὺ τραγουδοῦσαν τὰ τραγούδια τῆς προίκας :

*Ἡ μάννα σου σὲ ἔδωσε προῖκα πολὺ ὠραῖα,
καὶ θὰ τὴν πᾶμε στὸν γαμβρὸ μὲ ὅλη τὴν πορεία.
Ἔχετε γιὰ γειτότισσες μὴν παραπονεθῆτε
ποὺ πήραμε τὴν προῖκα σας, θᾶρθετε νὰ τὴν δῆτε.*

Ἀπὸ τὰ σοκάκια ποὺ περνοῦσε ἢ προῖκα τὴν ράντιζαν οἱ γυναῖκες ἀπὸ τὰ παράθυρα μὲ ρυζὶ καὶ κουφέττα, τὰ δὲ παλληκάρια κρατοῦσαν 3—4 μπουκάλια μὲ ρακὴ καὶ κερνοῦσαν τοὺς ἄνδρες ποὺ συναντοῦσαν στὸ δρόμο. Καὶ ὅταν ἐφθάναν κατὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ τραγουδοῦσαν :

*Ἔβγα τῆς νύφης πεθερὰ καὶ τοῦ γαμβροῦ ἡ μάννα
νὰ δῆς τὴν προῖκα πῶρχειται μὲ ὅλη τὴν ὁμάδα.*

*Ἀπὸν στὴν βέτρα περπατῶ κι' ἡ βέτρα πᾶν στὴ βέτρα
Ἀνίσως καὶ μ' ἀπαρσιτῆς τὰ ὑστερνὰ σου μέτρα.*

*Ἀπόφα εἰς τοὺς γάμους σας πουλιὰ θὰ κελαυθήσουν
ν' ἀνοίξουν τὴν καρδούλα σας καὶ νὰ τὴ λουλουδήσουν.*

(Κότμα ¹) *Μαλαματένιος ὁ σταυρὸς
νὰ ζῆ ἡ νύφη καὶ ὁ γαμπρὸς.*

*Ὅταν στερέψ' ἡ θάλασσα καὶ βγῆ ἓνα κυπαρίσσι
τότε ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρὸς πρέπει νὰ ξεχωρίση.*

1) Ἐπωδός. Ἴσως νὰ ὑπάρχῃ σχέσηις μετὰ τῶν ἐν Σαρόντα Ἐκκλησιαῖς Κορήματα Δίσιχα; Ὅρα σ. 460 τοῦ Β' καὶ 283 τοῦ Δ' τόμου τῶν «Θρακικῶν».

(Κότμα) Σὰν πλέξ' ἡ πέτρα στὸ γιὰλὸ
τότε θὰ σ' ἀρνησῶ κι' ἐγώ.

Ἔβγα ν' ἀκούσης τὰ πουλιὰ πῶς γλυκοκελαῖδοῦνε
νομίζεις πῶς σὴν Παναγιά παράκλησι περνοῦνε.

Ἀπόφα λάμπη ὁ οὐρανὸς λάμπουν καὶ τὰ σοκάκια
ἀπόφα ξεχωρίζουνε τὰ πέντε ἀδελφάκια.

(Κότμα) Σταλαματιὰ σταλάζεται
ἢ γι' ἀγάπη δὲ μοιράζεται.

Ἀπόφα τὴν ἐπάτησες τὴ γῆ μὲ τὰ λουλούδια
πὺν παίρνης τὴν ἀγάπη σου μὲ γέλια μὲ τραγούδια.

Ἀπόφα τὴν ἐπάτησες τὴ γῆ μὲ τὰ χορτάρια
καὶ παίρνεις τὴν ἀγάπη σου μ' ὄλα τὰ παληκάρια.

(Κότμα) Σταλαματιὰ στάζ' τὸ ρακὶ
γαμπρὸς τὴ νύφη πάει νὰ διῆ.

Τότε κατέβαινε ὁ γαμβρὸς καὶ ξέ ν ι α ζ ε ¹⁾ τὰ παιδιὰ πὺν κρατοῦσαν τὰ μαξιλάρια καὶ τὰ μισοπαλήκαρα πὺν κρατοῦσαν τὰ ἄλογα. Ἡ πεθερὰ θὰ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ παρὰθυρο νὰ ραντίση τὴν προίκα μὲ ρύζι καὶ κουφέττα καὶ ροδόσταμο ἢ κολώνια. Γυναῖκες πάλιν πρωτοστέφανες καὶ κορίτσια πρωτοστέφανα θὰ ξεφόρτωναν τὴν προίκα καὶ θὰ τὴν κουβαλοῦσαν ἐπάνω στὸ σπίτι, ὅπου θὰ τὴν στοίβιαζαν μὲ τὴν ἴδια τάξι.

Ἄν συνέβαινε ὁ γαμβρὸς νὰ ἔχη ἀδελφὴ χήρα ἢ ἀνεψιὰ ὀρφανή, ἐστέκονταν ἀπὸ μακρὰ καὶ ἔβλεπαν τὸ ξεφόρτωμα τῆς προίκας. Ἐθεωρεῖτο εἶδος κατάρας καὶ ἱεροσυλίας νὰ ἐγγίσουν τὴν προίκα γυναῖκες πὺν εἶχαν χάσει ἄνδρα ἢ κορίτσια τοὺς γονεῖς των.

Ὁ γαμβρὸς θὰ κερνοῦσε τὰ παληκάρια οὕζο, κουφέττα καὶ σταπίδες καὶ θὰ ἔφευγαν.

Ἡ προίκα ἔμενε πάλι ἐκτεθειμένη εἰς ἓνα δωμάτιο, ὅπου θὰ πῆγαιναν οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια νὰ τὴν βλέπουν.

Ἡ συνοδεία πὺν θὰ πῆγαινε τὴν προίκα ἀπὸ τῆς νύφης τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ, θὰ ἔπαιρνε ἀπὸ τοῦ γαμβροῦ τὶς πόδυσες. Οἱ πόδυσες, (ἴσως ὑπόδυσες) ἦταν τὰ δῶρα πὺν θὰ ἔστελνε ὁ γαμβρὸς στὴ νύφη.

Ἀποτελοῦνταν δὲ αὐτὲς ἀπὸ δύο πῆτες οἱ ὁποῖες ἦταν σκέτο ψωμί ἀπὸ καθαρὸ καὶ πλυμένο σιτάρι, ἢ μία μεγάλη καὶ ἡ ἄλλη μικρή, πὺν εἶχαν ἐπάνω διάφορα πλουμίδια καὶ ζάχαρη ἄσπρη καὶ κόκκινη, ἀπὸ ἓνα πανέρι φροῦτα καὶ ἓνα ἄλλο μὲ διάφορα ἀντικείμενα, ἦτοι παντόφλες, παπούτσια ἄσπρα νυφικά, χτένες, ποῦδρες, λεβάντες, καθρέπτη καὶ ἄλλα, διὰ τὴ νύφη καὶ τοὺς συγγενεῖς της.

Μὲ τὴν ἴδια δὲ πάλι συνοδεία θὰ ἔστελνε καὶ ἡ νύφη πόδυσες στὸ

1) Φιλοδωροῦσε.

γαμβροῦ. Ἦτοι δύο πῆτες καὶ αὐτὴ καὶ πουκάμισο, γραβάττα καὶ στὰ παλιότερα χρόνια ποὺ δὲν φοροῦσαν γραβάττες ἔστελναν ἐσώρουχα, μανδύλια καὶ καπνοσακκοῦλες ὡς καὶ διὰ τοὺς συγγενεῖς τῆς γαμβροῦ.

Ἐφοῦ θὰ πῆγαινε ἡ προῖκα καὶ θὰ ἀνταλλάσσονταν οἱ πόδυσες, τὴν Κυριακὴ τὸ πρωτὶ, ἀλλὰ τὸ περισσότερο τὸ ἀπόγειμα, μαζεύουντιαν οἱ προσκεκλημένοι στὸ σπίτι τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμβροῦ καὶ θὰ ἄρχιζε τὸ στόλισμα τῆς νύφης.

Ἐ γαμβροῦς θὰ πῆγαινε μὲ τὴ μουσικὴ καὶ μὲ πολλοὺς προσκεκλημένους νὰ πάρῃ ἀπὸ τὸ σπίτι του τὸν κοιμπάρο καὶ ἀφοῦ θὰ γύριζαν στοῦ γαμβροῦ ἄρχιζε τὸ ξύρισμα τοῦ γαμβροῦ καὶ τοῦ κοιμπάρου καὶ ἀκόμη ἐνὸς στενοῦ συγγενοῦς. Κατόπι θὰ ντύνονταν καὶ ὁ γαμβροῦς.

Ποῖν ἀρχίσῃ τὸ στόλισμα τῆς νύφης φιλοῦσε αὐτὴ ὅλων τὰ χέρια πρῶτα τῶν γονέων της, ἂν ζοῦσαν, ἀφοῦ θὰ ἔβαζε τρεῖς μετάνοιες, κατόπιν τῶν στενῶν συγγενῶν καὶ κατόπιν ὅλων τῶν προσκεκλημένων μὴ ἐξαιρουμένων οὔτε τῶν μωρῶν ποὺ θὰ κρατοῦσαν οἱ μάννες στὴν ἀγκαλιά τους. Ἐφοῦ τελείωνε τὸ χειροφίλημα, πῆγαινε ὁ πατέρας της, καὶ ἂν δὲν ζοῦσε, κάποιος θεῖός της νὰ τῆς περάσῃ ἀπὸ ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἐσώρουχά της ἓνα πουκάμισο, καὶ ἀφοῦ τὸ σταύρωνε τῆς τὸ ἔβαζε λέγοντας καὶ τίς σχετικὲς εὐχὲς «ὦ ρ ε ς κ α λ ἔ ς κ α ι β λ ο γ η μ ἔ ν ε ς», «Κ α λ ο ρ ί ζ ' κ η» κ. ἄ.

Κατόπιν ἡ νύφη ἔβγαινε στὴ σάλα, ἢ στὴν κάμαρα ποὺ ἦταν τὰ κορίτσια ποὺ ἄρχιζαν δυὸ-τρεῖς κορίτσια ἢ καὶ περισσότερα νὰ τὴν στολίζουν καὶ νὰ τραγουδοῦν: «Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά κ. τ. λ.». Τὴν ὥρα ποὺ στολίζαν τὴν νύφη ὁ μπαμπὰς της θὰ ἔκοφτε τίς πῆτες καὶ ἀπὸ τὴ μεγάλη θὰ ἔτρωγαν ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι, ἀπὸ δὲ τὴν μικρὴ, ἀφοῦ θὰ τὴν ἔβαζαν ἐπάνω στὸ κεφάλι τῆς νύφης μὲ τὸ πανέρι, θὰ ἔβαζε τὸ χέρι της καὶ θὰ ἔπαιρνε τὸ μεσακὸ κομμάτι καὶ νὰ τὸ δώσῃ στὴ μάννα της γιὰ νὰ τὸ βάλῃ στὰ εἰκονίσματα καὶ κατόπιν θὰ τὸ ἔβαζε μέσα στὸ σεντούκι της νὰ στέκεται γιὰ πάντα ἐκεῖ καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ φάγῃ καθὼς καὶ οἱ σπιτικοί. Ἐπὸ τὴν μεγάλη ἢ νύφη δὲν ἔπρεπε νὰ φάγῃ. Τὸ ἴδιο ἐγένετο καὶ εἰς τοῦ γαμβροῦ. Ἐφοῦ ἔτρωγαν τὴν πῆτα θὰ τοὺς κερνοῦσαν καὶ γιομίσια¹⁾ καὶ γλύκισμα ποὺ θὰ ἔκαμναν ἐπίτηδες. Συνήθιζαν δὲ νὰ κάμνουν γιὰ τὸ γάμο, στοὺς ἐπισήμους, ἀμυγδαλωτὰ (μυγδαλένια), κουραμπιέδες (βουτροῖνια) καὶ μπλαμακαρόνια, στοὺς φτωχικοὺς θὰ ἔκαμναν κορδέλλες ἢ λουκούμια τὰ ὁποῖα παρὰγγέλναν ἀπὸ τὸ Ρ δ ο υ σ τ ὸ (Ραιδεστόν).

Ἐφοῦ τελείωνε τὸ χτένισμα καὶ τὸ στόλισμα τῆς νύφης τραγουδῶν-

1) Γιομίσια ἔλεγαν τὰ ξηρὰ φρούτα, λέξις τουρκικὴ γιεμῖς.

τας τὴν ἔβαζαν τὴν νύφη καὶ στέκονταν στὸ ἑσπερὸ καὶ καμαρωμένη τὴν κρατοῦσαν ἀπὸ τὰ δυὸ πλάγια οἱ παρὰ νυμφες, ἀδελφές ἢ εἰς, ἢ ἑξαδέλφες. Ἔως τὰ 1900 οἱ νύφες εἶχαν τὰ μίτια τους κλειστά, ἀργότερα ὅμως ἔπαινε αὐτὸ τὸ ἔθιμο.

Τὸ Σάββατο θὰ ἐτοίμαζαν καὶ τὸν κνὰ γιὰ νὰ βάλουν στὸ δάχτυλο τῆς νύφης καὶ τῶν προσκαλεσμένων. Ὁ κνὰς ἦταν χόρτο ποῦ τὸ πρῶτὸ τὸ μούσκευαν μὲ τὸ κρασί καὶ τὸ βράδνυ δυὸ γυναῖκες, ἢ μιὰ θὰ κρατοῦσε τὸν κνὰ καὶ ἡ ἄλλη ἄσπρες λωρίδες καὶ ἔβαζαν στὸ δεξιὸ μικρὸ δάχτυλο καὶ τὸ ἔδεναν. Ἐκεῖνες δὲ ποῦ κνιάζονταν ἔρριχναν ἀπὸ ἓνα δυὸ μετὰ ἑλπίκα 1) στὸ δίσκο ποῦ κρατοῦσαν καὶ τὰ μοιράζονταν κατόπιν ἐκεῖνα ποῦ σύναζαν οἱ δυὸ τους.

Ὅταν θὰ κνιάζονταν ἡ νύφη, ἔλεγαν καὶ τὸ ἐξῆς τραγοῦδι:

Δῶσέ με μάννα μ' τὴν εὐχή σ'
 τώρα στὰ κνιάσματά μου,
 καὶ νὰ ἴκησῃς καὶ τὸ γαμπρὸ
 ποῦ θὰ σταθῇ κοντά μου.
 Ἰκησέ με μάννα μ' ἴκησέ με
 καὶ δός μου τὴν εὐχή σου,
 καὶ πὲς πὼς δὲν με γέννησες
 δὲ μ' ἔκαμες παιδί σου.

Στὰ τελευταῖα χρόνια τὸ ἔθιμο τοῦ κνὰ ἐξέλιπε ὀλοτελῶς.

Τραγοῦδι καὶ νυφιάτικα ποῦ λέγονταν ὅταν στολίζαν τὴ νύφη.

Ἐλα Χριστέ καὶ Παναγιά μὲ τὸ Μονογεννῆ σου
 τ' ἀντρογύνο ποῦ θὰ γενῆ νὰ δώκῃς τὴν εὐχή σου

Ἐλα Χριστέ καὶ Παναγιά μὲ δώδεκα Ἀποστόλοι
 ἔλατε νὰ βλογήσετε αὐτὸ τὸ νυφοστόλι.

Τώρα νύφη στολίζεται καὶ βάνει τὰ χρυσὰ της
 καὶ πάει νὰ πάρ' τὸ σταυραγιτὸ μέσα στὴν ἀγκαλιά της.

Ἄνοιξε στόμα μ' ἄνοιξε καὶ γλῶσσά μου μελένια
 καὶ πὲς τραγοῦδια τ' νύφη μας γλυκὰ καὶ ζαχαρένια

Νὰ ρχίσω ἔπὸ τὴν κεφαλὴ νὰ πῶ γιὰ τὰ μαλλιά σου
 νὰ πῶ καὶ γιὰ τὸ μπόϊ σου καὶ γιὰ τὴν ἔμορφιά σου.

Ἐχεις μαλλιά σὰ θάλασσα καὶ μπόϊ σὰν τὸ κῆμα
 καὶ πρόσωπο σὰν Παναγιά ποῦναι μὲς τ' Ἅγιο Βῆμα.

1) Νομίσματα, δεκάρες.

Ἔχεις μαλλιά τετράξανθα στίς πλάτες σου ριχμένα
 πού τὰ χτενίζουν ἄγγελοι μὲ τὴ χρυσοῦ τὴ χτένα.

Τὰ μάτια σου σφάζουν πασοῦ τὰ φρύδια σου βεζύρη
 καὶ τὸ λιγνὸ σου τὸ κορμὶ σφάζει καρβοκόρη.

(Κότμα) Ροδαθθεῖ τὸ πρόσωπόν σου μ' ἓνα ὕφος σοβαρὸ
 μὲ μαγνήτη ἐνωμένο καὶ μὲ βλέμμα ἰλαρό.

Ἐγύρισα Ἄνατολὴ ἐγύρισα καὶ Δύση
 δὲν εἶδανε τὰ μάτια μου τέτοια ὠραία νύφη

Ἐγύρισα Ἄνατολὴ ἐπῆγα καὶ στὴν Προῦσα
 δὲν εἶδανε τὰ μάτια μου τέτοια μαυροματοῦσα

Ἐγύρισα Ἄνατολὴ ἐπῆγα καὶ στὴν Πόλη
 δὲν εἶδανε τὰ μάτια μου τέτοια ὠραία κόρη ¹⁾).

(Κότμα) Εἶσαι ὠραία σὰν τὸ ρόδον, ὅμως μὲ διαφορὰ
 σὺ μωρίζεις διὰ πάντα καὶ τὸ ρόδον μὲ φορὰ.

Ἄπὸν στὴ βέτρα φύτρωσε τὸ στάρι καὶ τὸ ρύζι
 κι τὰ πιδιὰ πού τὸ γονιὸ ἢ γι' ἀγάπη τὰ χωρίζει

Ἄπ' ὄλα τὰ φυτὰ τῆς γῆς καλύτερον τὸ ρύζι
 ἢ μάννα κάμνει τὸ παιδί κι' ὁ ἔρωσ τὸ χωρίζει

Ἄπὸ τὴ βρώτη Κυριακὴ κι' ἀπὸ τὴ βρώτη Τρίτη
 τοιμάστηκε ἡ πέριδικα νὰ πάγη σ' ἄλλο σπίτι.

Ἄπὸ τὴ βρώτη Κυριακὴ χάλασε ἡ καρδιά μας
 πού θενά φύγ' ἡ πέριδικα ἀπὸ τὴ γειτονιά μας.

Ἄποφα εἶσαι νύφη μου ἄσπρη σὰν τὸ τλουπάνι
 πού βάνει ἡ βασίλισσα καὶ βγαίνει στὸ σεργιάνι.

(Κότμα) Δενδρὶ τοῦ παραδείσου εἶναι τὸ μπόι σου
 καὶ τῆς κανέλλας τᾶνθη εἶναι τὸ σόι σου.

Βασίλισσα ἂν ἦσουνα δὲν θᾶχες τέτοια χάρι
 νᾶσαι ἀνθὸς τῶν κοριτσιῶν τῆς γειτονιάς καμάρι.

Βασίλισσα νὰ ἦσουνα δὲ θᾶχης τέτοια χάρι
 δὲ θᾶχης τόση ἔμορφα τέτοια ὠραία κάλλη.

Γαλάζια πέτρα τοῦ γυαλοῦ μαλαματένια βούλα
 νὰ σὲ χαρῆ ἢ μαννοῦλά σου πού σᾶχει μοναχοῦλα

(Κότμα) Ἀφροδίτη καὶ Ἐλένη. Καλλιόπη ἂν σὲ πῶ
 τοὺς ἐπαίνους ἐλατιῶνω διὰ τοῦτο σιωπῶ.

1) Ἡ «τέτοια μοναχοκόρη» ἂν ἐτύχαινε νὰ εἶναι μοναχοκόρη.—2 Ἄν ἦταν
 μοναχοκόρη.

Νύφη μου χρυσοκέφαλη χρυσᾶ εἶναι τὰ μαλλιά σου
χρυσὸς εἶναι καὶ ὁ γαμπρὸς ποὺ θὰ σταθῇ κοντά σου.

Ἰὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν χαρίτων ἔχεις πληθὸς
τὸ ὄντι ἡγεμονικὸν τὸ σοβαρὸν σου ὕφος.

Ποιὸς οὐρανὸς σὲ χάρισε τίς εὐωδιὲς τ' Ἀπρίλη
τοῦ παραδείσου τίς δροσιὲς στὰ κουραλένια σ' χεῖλη.

Πῶς πρόεπον τὰ γαρούφαλα μέσ' τῆ χρυσῆ τῆ γοῦπα
ἔτσι πρέπει κι' ἡ νύφη μας στὰ νυφικά τὰ ροῦχα.

(Κότμα) Λάμπει ὁ ἥλιος λάμπει στὰ ὄρη στὰ βουνὰ
λάμπει κι' ἡ ἔμορφιά σου μέσα στὰ σκοτεινὰ
Χίλιοι δασκάλιοι ἔρχονται ἀπὸ τὴ Μιτυλήνη
γιὰ νὰ τὸ ζωγραφίσουνε τὸ κόκκινό σου χεῖλι.
Ρόδα καὶ τριαντάφυλλα κ' ἄνθη τοῦ παραδείσου
τὰ σύναξε ὁ Ἔρωτας κ' ἔπλασε τὸ κορμί σου
Στὰ μάτια ἔχεις ἔρωτα στὰ φρούδια σου μαγνήτη
καὶ στὸ λεπτό σου τὸ κορμί μοιάζεις τὴν Ἀφροδίτη
Ἦ οὐρανέ μου γαλανέ καὶ σὺ λαμπρὸ φεγγάρι
εἰπέτε μου ἀπ' τὴ νύφη μας ὅποια λείπει χάρι!
Ἦ ραία εἶν' ἡ νύφη μας μὲ τὴ χρυσῆ κορώνα
πῶχει καὶ τὸν παράδεισο στὰ χεῖλη καὶ στὸ στόμα.

(Κότμα) Τὸ διαμάντι σὲν Ἑλλάδα φράγγοι τὸ δουλεύουνε
καὶ τὴν ἔμορφιά σου νύφη μ' ὄλοι τὴ ζηλεύουνε.
Τίνιας, τραγοῦδι νὰ σὲ πῶ νύφη μου νὰ σ' ἀρέση.
πῶχεις ἀγγελικὸ κορμί καὶ δαχτυλίδι μέση.
Τὸ μῆλον ὅταν ἔρριξε εἰς τὰς θεὰς ἡ Ἔρις
ἂν ἦσουν σὺ τὸ κέρδιζες καὶ σὺ ἴσον νὰ τὸ χαιρῆς.
Τὸ πρόσωπόν σου τὸ λαμπρὸ καὶ τὸ μειδιάμά σου
τρέχω πετώντας νὰ ἰδῶ νύφη τὴν ὁμορφιά σου.
Τώρα εἶν' ἡ ὥρα ἡ καλὴ ἡ ὥρα βλογημένη
ποὺ εἶναι ἡ νύφη στὸ μπαστό¹⁾ κι' ἡ προῖκα στολισμένη.
Σήκω κόρη μ' νὰ στολιστῆς γιατί θὰ γίνῃς νύφη
κι' ἡ Παναγιά ἡ Δέσποινα γιὰ νὰ σὲ βοηθήση.
Φεγγάρι μου πανσέληνος καὶ ἥλιος τῆς ἡμέρας
καὶ ἄρωμα τῆς Ἀφροικῆς γυαλι τῆς Ἀγγλιτέρας²⁾.

1) Διὰ τοῦτο ὑπῆρχε καὶ ἡ παροιμία : «Ὁ,τ' πάρ' ἡ νύφ' ἀπ' τὸ βαστό».
2) Ἐλέγετο καὶ διὰ τὸν γαμπρὸ.

- (Κότμα) Λάμπει ὁ ἥλιος λάμπει, λάμπουν τὰ κάλλη σου,
λάμπουνε καὶ τὰ τέλια ¹⁾ πάν' στὸ κεφάλι σου.
Τὸ Μάη λουλουδίζουνε ὅλα τὰ λουλουδάκια,
λάμπουνε καὶ τῆς νύφης μου τὰ δύο μαῦρα ματάκια.
Τίνιας ²⁾ μάννα σ' ἐγέννησε, τίνιας βασιλοπούλα,
τίνιας νουνὸς σὲ βίφτισε κι' ἔχεις τὰ χάρδια γούλα
Ἡ Ἀφροδίτη ἡ θεὰ μαζί μὲ τὸν υἱὸν τῆς
τὰ δυὸ σου μάτια ἔκλεισε μεσ' στὸ βασιλείον τῆς.
- (Κότμα) Ἔχεις ὠραῖα μάτια κι' ὀλόχρυσά μαλλιὰ
καμάρι τοῦ χωριοῦ μας πρώτη σιὴ γειτονιά.
Τὸ πρόσωπόν σου τὸ λαμπρὸ σελήνη ὑπερβαίνει.
σ' αὐτὴ τὴν ὠραιότητα παντοτεινὰ νὰ μένη.
- (Κότμα) Ἦλεκτρον νύφη μου εἶσαι καὶ μαγνήτης τρομερὸς
τὸ ὠραῖον πρόσωπόν σου τὸ θαυμάζει πᾶς θνητός.
Ποιὸς κρῖνος ὠραιότατος σ' ἔδωκε τὴν ἀσπράδα
καὶ ποιὰ μηλιὰ γλυκομηλιὰ τὴ ροδοκινιάδα!
Τὸ πρόσωπόν σου τὸ λαμπρὸ κι' αὐτὸ τὸ ἕφος τ' ἄσπερο
δὲν ἔχει πιά διαφορὰ ἀπ' τῆς αὐγῆς τὸ ἄστρο.
- (Κότμα) Σάν τὰ μάρμαρα τῆς Πόλης ποῦναι σὴν Ἀγιὰ Σοφιά
νύφη μου τὸ πρόσωπόν σου τέτοιαν ἔχει ὠμορφιά.
Ἡ μάννα ποὺ σὲ γέννησε εἶχε περίσια χάρη
συνέρισε τὸν οὐρανὸ καὶ σ' ἔκαμε φεγγάρι.
Ἡ μάννα ποὺ σὲ γέννησε χρυσ' ἦτανε ἡ κοιλιὰ τῆς
κι' σῆκαμε ὁμορφότερη ἀπ' ὅλα τὰ παιδιά τῆς.
Ὅταν σ' ἐγέννα ἡ μάννα σου ὅλα τὰ δέδρα ἀνθοῦσαν
καὶ τὰ πουλιὰ πὸ τῆς φωληῆς καὶ κείνα κελαιδοῦσαν
Ἀγγελοκαμομένη μου ποιὸς σέδωκε τὴ χάρι
ποιὸς ἄγιος σὲ ζωγράφησε νὰ τονε στείλω λάδι.
Τὶ ὠραιότης εἶναι αὐτὴ τὶ κάλλος καὶ τὴ νούρη
τὶ ἀξιόλογο κορμὶ χωρὶς κανὰ κουσούρι ³⁾.
Τὶ ὠραιότης νύφη μου ποὺ κατοικεῖ σὲ σένα
ὅλος ὁ κόσμος ἀπορεῖ κ' ἡ μάννα ποὺ σ' ἐγέννα

1) Τρέσσεσ.—2) Τί εἶδους.—3) Ἐλέγετο καὶ διὰ τὸν γαμπρό.

Ἐσένα δὲν σὲ ἐπλασε ὁ πλάστης μὲ τὸ χῶμα
καὶ δὲν ἐφάνη εἰς τὴν γῆν τοιοῦτον ἄλλο σῶμα.

Λάμπει τὸ ψάρι στὸ γιαλὸ καὶ τὸ φλουρὶ ἢ κοῦπα ¹⁾
λάμπει καὶ τὸ κορμάκι σου στὰ νυφικὰ τὰ ροῦχα

(Κότμα) Γέννημα εἶσαι Κρονίδος ἢ θεὰ ἢ Ἀθηνᾶ
ὅ,τι κι' ἂν σὲ ὀνομάσουν ὄντως εἶν' ἀληθινά.

(Ἄν εἶχε γονεῖς πεθαμένους τραγουδοῦσαν τὰ κάτωθι.)

Νὰ ἦξερ' ὁ πατέρας σου πὸς γίνεται ἡ χαρὰ σου
θελά σὲ στείλῃ ὄργανα νὰ παίζοντε μπροστά σου.

Νὰ ἦταν ἡ γῆς καφασωτὴ καὶ νᾶχῃ παναθύρια
νὰ σ' ἐβλεπ' ἡ μανοῦλα σου στὰ μάτια καὶ στὰ φρονιά.

(Μετὰ τὸ ντύσιμο θὰ τῆς φοροῦσαν τὸ βέλο, ὅποτε ἔλεγαν τὰ ἐξῆς.)

Τὸ βέλο ὅπου ἔβουλες στὴν κεφαλὴ σου τώρα
σημεῖον ὅτι ἔφθασε τῆς στέψεως ἡ ὥρα.

(Κότμα) Τῆς στέψεως ἡ ὥρα δεικνύει τὸν καιρὸν
τὸ ἀγαπητόν σου ταῖρι σὲ προσμένει στὴν ὁδόν.

Ἢ ὅταν ντύνονταν ὁ γαμβρὸς, ἀφοῦ θὰ ἔλεγαν τὸ «Ἐλα Χριστέ καὶ
Παναγιὰ μὲ τὸ Μονογενῆ σου», ὅπου λέγεται καὶ στὴ νύφη, κατόπιν τρα-
γουδοῦσαν τὰ ἀκόλουθα :

Τώρα γαμπρὸς στολιζέται καὶ βάνει τὰ χρυσᾶ του ²⁾
καὶ πάει νὰ πάρ' τὴν πέρικια μέσα στὴν ἀγκαλιά του.

Γαμπρὸ σὲ πρέπουν τὰ στενά ³⁾ σὲ πρέπει καὶ ρολοῖ
σὲ πρέπει καὶ στὸ χέρι σου διαμάντι κομπολόι.

(Κότμα) Εἶσαι εὐειδῆς, ὠραῖος, ἔμορφος καὶ εὐγενῆς
νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸν κόσμον δὲν εὐρίσκεται κανεὶς.

Γαμπρὸ σ' ἔχ' ἡ μάννα σου φλωρὶ κονσταντινάτο
μιλιλιούρι ⁴⁾ ἀπὸ τὴ Βενετιὰ ροδόσταμο γεμάτο.

(Κότμα) Ἢ ἔρω; εἶσαι εἰς τὰ κάλλη καὶ στὰ ἄρματα Ἀχιλλεὺς
Ἢ Ἡρακλῆς εἰς τὴν ἀνδρίαν καὶ στοὺς τρόπους Ὀδυσσεύς.

Γαμπρὸ σ' ἔχει ἡ μάννα σου μόνχο μες τὸ σεντουκι.
γαρυφαλιᾶς γαρύφαλο τῆς φοντουκιᾶς φοντουκι.

1) Τὸ κοίλωμα τῶν κωνσταντινάτων φλωριῶν, τὰ ὁποῖα τὰ ἔλεγαν κοῦπες.

2) Παλαιότερον ἔλεγαν «τὰ τσοχιά του».

3) Τὰ παντελόνια, τὰ ὅποια ἐθεωροῦντο φρονέματα τῶν ἐξηγητισμένων.

4) Ἄγγειο.

Γαμπρὲ ἡ ὠραιότης σου μὲ φέρνει εἰς ἐκστάσεις
ὦ Ζεῦ κατέβα νὰ ἰδῆς μαζί καὶ νὰ θαυμάσης

Σὰ βασιλῆς μὲ φαίνεσαι πού κάθεται στὸ θρόνο
καὶ τίποτε δὲ γένηται χωρὶς νὰ βάνης λόγο.

Σὰ βασιλῆς μὲ φαίνεσαι μὲ δώδεκα κοντά σου
καὶ τίποτε δὲ γένηται χωρὶς τὸ θέλημα σου.

Σὰ βασιλῆς μὲ φαίνεσαι μ' ὅλη τὴ δωδεκάδα
σὰ δὲ βασσᾶ τὸ φεργαδῆ πού σέρνει τὴν ἀρμάδα

Σᾶν κυπαρίσσι νὰ σταθῆς σᾶν δένδρο νὰ ριζώσης
σᾶν ἐκκλησιὰ δεσποτικὴ ἔτσι νὰ στερεώσης

Ψιλέ, λιγνέ μου τσιλεπὴ τῆς Πόλης παλληκάρι
λάμπουν τὰ ματοφρύδια σου σᾶν ἥλιος σᾶν φεγγάρι.

(Κότμα) Ἐσὺ εἶσ' ἕνας ἥλιος φεγγάρι λαμπερὸ
πού θᾶμπωσες τὸ φῶς μου καὶ δὲν μπορῶ νὰ διῶ.

Ἄγγελος εἶσαι στὰ ψηλά κι' αὐτὸς στὰ πρασινάδια
ξεχωριστὸς μὲ φαίνεσαι μέσα στὰ παλληκάγια.

Τὸ στῆθος ἔχεις θρόνος σου καὶ τὴν καρδιάν στίμμα.
καὶ νικηφόρο ἄρμα σου τ' ἀγγελικὸ σου βλέμμα.

Τι ἀστραπὲς καὶ τι βροντὲς τι φοβερὰ κανόνια
ὥραϊα πού σὲ πρέπουνε τὰ μπλε τὰ παντελόνια.

Ποιὸς ζώνεται τὰ ζώστια σου 1) ποιὸς εἶναι σᾶν κ' ἔσένα
νὰ πορπατῆ λεβέντικα νὰ κρένη χαϊδεμένα!

Λάμπει τὸ ψάρι στὸ γιालὸ καὶ τὸ φλουρί ἡ κοῦπα
λάμπει καὶ τὸ κορμάκι σου στὰ τσόχινά σου ροῦχα.

Ὅταν σὲ βλέπω κ' ἔρχεσαι μὲ τ' ἄλλα παληκάγια
ἐσύ ἔσαι τὸ γαρούφαλο καὶ τ' ἄλλα τὰ κλωνάρια.

Τὸ πρόσωπόν σου τὸ λαμπρὸ μυριῶν εἶναι φώτων
ἀστράφτει κι' ἀχινοβολᾷ τὴ λάμψι τῶν ἐρώτων.

(Κότμα) Σᾶν χελιδόνι τρέχεις, σᾶν ἄγγελος πατεῖς
καὶ στὸ δεξιὸ τὸ χέρι τὸν Ἔρωτα κρατεῖς.

Σᾶν χελιδόνι περπατεῖς, σᾶν πεταλοῦδα τρέχεις,
σᾶν ἄγγελος πατεῖς στὴ γῆ καὶ κορνιαχτὸ δὲν σέρνεις.

Νάχα τὸν οὐρανὸ χαρτὶ τῆ θάλασσα μελάνι,
νὰ σ' ἔγραφα τὰ κάλλη σου καὶ πάλι νὰ μὴ φτάνη.

1) Τὰ ζωνάρια σου.

(Κότμα) Τὰ ὠραῖα τὰ τσοχιά σοι, τὸ φεσάκι τὸ γυρτό,
καὶ τὸ ὄλο σου γαμπρέ μου κάμνουν κάλλος θαιμαστό.

Ὅταν ξυρίζονταν ὁ γαμπρὸς καὶ ὁ κουμπάρος τραγουδοῦσαν τὰ ἀκόλουθα :

Μπερμπέρη μ' τὰ ξουράφια σου νὰ τὰ μαλαματώσης
νὰ μπερμπερίσης τὸ γαμπρὸ νὰ μὴ τὸν αἱματώσης.

Μπερμπέρη μ' στὰ ξουράφια σου ἀηδόνια κατοικοῦνε
πού μπερμπερίζουν τὸ γαμπρὸ καὶ γλυκοκελαϊδοῦνε.

Μπερμπέρη μ' τὰ ξουράφια σου νὰ τὰ γυρίσης βόλτα
νὰ μπερμπερίσης τὸ γαμπρὸ νὰ κάμης καὶ τὴ βόλκα.

Φέрте σαποῦνι κρητικὸ καὶ φιλιτσένιο χτένι
νὰ ξουραφίσουμ' τὸ γαμπρὸ κι' ἡ νύφη περιμένει.

Στέκουμει συλλογίζουμει, βρίσκουμει σ' ἀπορία
νὰ ξουραφίζουν τὸ γαμπρὸ σὲ τόσου; παρησία (παρουσία).

Φέрте σαποῦν' ἀπ' ἄρωμα ¹⁾ καὶ χτένι ἀπ' τὴν Πάρο
νὰ μπερμπερίσουμ' τὸ γαμπρὸ μαζὺ μὲ τὸ γουμπάρο.

(Κότμα) Λάμπει τὸ πρόσωπό σου σὰν ἐγγλέζικο χαριὶ
πού τὸ παίρνουν οἱ Κριτάδες καὶ τὸ στέλνουνε γραφή.

¹⁾ Ἦτο ἔθιμον δέ, ὅταν θὰ ξυρίζονταν ὁ γαμβρός, οἱ περιστοιχίζοντες αὐτὸν γὰ χαλοῦν τρεῖς φορὲς τὴ χτενισιά του, τὴν ὁποία ὁ λουρεὺς ἔκαμνε ἐκ νέου καὶ διαφοροτρόπως.

Ὅταν θὰ κατέβαιναν ἀπὸ τοῦ γαμβροῦ τὸ σπίτι καὶ θὰ πηγαιναν νὰ πάρουν τὴ νύφη :

Ἐβγαῖτε ἀπὸ τὰ ψηλὰ ξανθιῆς καὶ μαυρομάτες
καὶ ρίζατε τὰ δίχτυα σας νὰ πιάσητε διαβύτες.

Σοκάκι μου συρματικὸ μὲ τὴ γατεβασιά σου
ἄλλο δὲν ἐλυμπίστηκα μόνε τὴ γειτονιά σου :

(Κότμα) Φέξε φεγγάρ' ἀπ' ἀψηλὰ
γιατ' ἔχει λάσπες καὶ νερά.

Φέξε καὶ χαμηλότερα
νὰ πᾶμε γρηγορότερα

Ὅταν θὰ πλησίαζαν στῆς νύφης τὸ σπίτι, ἔλεγαν τὰ ἀκόλουθα :

Πάρε χαμπάρι κι' ἔρχομαι καὶ πρόβαλε στὴ σκάλα
βάλε τ' ἀηδόνια νὰ λαλοῦν ὅλα μὲ τὴν ἀράδα.

1) Ἔλεγαν καὶ «ἀπὸ τὴ Χιό»

Κατέβα κάτω κι' άνοιξε τή βόρτα τή γαογιένια
 έχω δυο λόγια νά σέ πῶ γλυκά και ζαχαρένια.

Πάρε χαμπάρι πῶρχουμαι και πρόβαλε στη βόρτα
 και δῶσε τὸ χεράκι σου νά κάμουμε μιὰ τόκα ¹⁾.

Φέξε με φεγγαράκι μου κ' άστέργια μου σταθῆττε
 νά πάρωμε τή νύφη μας κ' ύστερα περπατῆστε

(Κότμα) Φέξε φεγγάρι λαμπερό
 γιατ' έχει λάσπες και νερό.

Γιὰ ἔβγα ἔξω κ' άνοιξε τὸ κρυσταλένιο τζάμι
 ἔχω διὸ λόγια νά σέ πῶ και σφάλιξέ το πάλι.

(Κότμα) Σταλαματιὰ τρέχ' τὸ ρακί
 γαμπρὸς τή νύφη πάει νά βρῆ.

Ἐπῆρχε δὲ ἔθιμον τὰ παλληκάρια τῆς νύφης νά κλείουν τὴν πόρτα
 και νά ἐπιμένουν νά πάρουν φιλοδώρημα ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ και τοῦ
 κουμπάρου. Ἐπίσης ἔθιμον ἦτο νά δυστροποῖν ὁ γαμβρὸς και ὁ κουμπά-
 ρος νά δώσουν τὸ φιλοδώρημα και τὰ παλληκάρια τους ἔδοκίμαζαν νά
 παραβιάσουν τὴν εἴσοδο. Πολλάκις δὲ ἔσπαιναν τὴν πόρτα.

Ὄταν ἔφθανε ὁ γαμπρὸς μὲ ὄλα τὰ ζουμπεθέρια στὸ σπῆτι τῆς νύ-
 φης, ὁ γαμβρὸς μὲ τὸν κουμπάρο πήγαιναν πρῶτοι και ἀφοῦ ὁ κουμπά-
 ρος θὰ χαιρετοῦσε τὴ νύφη διὰ χειραψίας και ἐκείνη φιλοῦσε τὸ χέρι του,
 ξένιαζε τις παράνυμφες, οἱ ὁποῖες ἔπρεπε νά εἶναι πρωτοστέφαιες, ὁ δὲ
 γαμβρὸς θὰ χαιρετοῦσε και ἐκεῖνος τὴ νύφη και θὰ φιλοῦσε και αὐτὴ τὸ
 χέρι του, κατόπι ἔρριχνε στὸ λαιμὸ της μιὰ μεταξωτὴ σάρπα και τρα-
 βοῦσε τρεῖς φορὲς τὸ κεφάλι της μὲ τὴ σάρπα, συγχρόνως δὲ θὰ πατοῦσε
 μὲ τὸ δεξιὸ του πόδι ἐλαφρὰ τὸ ἄκρον τοῦ δεξιοῦ ποδιοῦ τῆς νύφης, ἐνῶ
 δὲ οἱ παράνυμφες και ὄλα τὰ κορίτσια θὰ τραγουδοῦσαν τὰ ἀκόλουθα, ὄλοι
 οἱ καλεσμένοι τοῦ γαμβροῦ και τοῦ κουμπάρου θὰ χαιρετοῦσαν τὴ νύφη
 και αὐτὴ φιλοῦσε ὄλων τὰ χέρια, οἱ δὲ γυναῖκες και τὰ κορίτσια, τὰ με-
 γάλα, φιλοῦσαν τὴ νύφη στὸ πρόσωπο.

Χίλιων καλῶς ὀρίσατε και καλοκοπιασέτε
 ποὺ χάσαμε τὸ λογισμό και μᾶς τὸν ἔφερέτε.

Χίλιων καλῶς ὀρίσατε κλωνάρια τοῦ Λεβάντη
 ρίζες τοῦ μαργαριταριοῦ και πέτρες τοῦ διαμάντι.

Χίλιων καλῶς ὀρίσατε μὲ ἄνθη προσκηνῶ σας
 και μὲ αὐτὸ τὸν ἔρχομὸ πολὺ εὐχαριστῶ σας.

1) Χειραψία.

(Καὶ ἀπνιτοῦσαν τὰ ζουμπεθέγια τοῦ γαμβροῦ τὰ ἐξῆς:)

Χίλιων καλῶς τὴν ἠῦρσμε τὴ νύφη στολισμένη
κείνη ποὺ τὴν ἐστολίσε ἄξια καὶ τιμημένη.

Τοῦτο τὸ σπίτι τ' ἀψηλὸ πέτρα νὰ μὴ ραγίσῃ
κι' ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ πολλὰ χρόνια νὰ ζήσῃ.

Τοῦτο τὸ σπίτι ποῦρθαμε τὸ μαρμαροκτισμένο
σιμὰ νὰ κατεβᾶσωμε γαμβρὸ καμαρωμένο ¹⁾.

Ἄπόφα καλησπέρισα μάννα καὶ θυγατέρα
ἢ μάννα ἦταν πέριδικα κι' ἢ κόρη περιστέρα.

Καλησπέρα μῆλο μου, μῆλο μου πορτοκάλι
στὴ γνώμη καὶ στὴν ἔμορφιά καμμιά δὲν εἶναι ἄλλη

Ἔνα τραγοῦδι θενὰ πῶ ἀπάνω στὸ ρεβῦθι
χαρὰ στὰ μάτια τοῦ γαμβροῦ ποὺ διάλεξε τὴ νύφη.

² Ἐκ μέρους τῆς νύφης ὅταν θὰ ἔφρευγε ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς:)

Τέσσερες στύλοι τοῦ σπιτιοῦ σ' ἀφήνω καλὴ νύχτα
καὶ πέστε τῆς μαννούλας μου δὲν ἔρχουμ' ἄλλη νύχτα.

Στὸ σπίτι δὲν θὰ ἔρχουμαι στὴ σκάλα δὰ βατάω
σὰν ἔρχουμαι καμμιά φορὰ θὰ βιάζουμαι νὰ πάω.

Ἔχετε γειὰ γειτόνισες καὶ σεῖς γειτονοποῦλες
θὰ πάω σ' ἄλλη γειτονιὰ νὰ μὲ θυμᾶστε οὐλες.

Σ' ἀφήνω γειὰ σπιτάκι μου γιάτ' ὁ γαμπρὸς παντέχει
παρηγόρα τὴ μάννα μου κι' ἄλλο κορίτσ' δὲν ἔχει.

Ἄφήνω γειὰ στὴ γειτονειὰ κι' ὅλα τὰ ζουμπεθέγια
κι πάγω στοῦ γαμπροῦ τὸ σπίτ' νὰ κάμω κεὶ λημέγια.

Ἄφήνω γειὰ στὴ μάννα μοι, σ' ὅλα τὰ κοριτσάκια
καὶ πάγω σ' ἄλλη γειτονιὰ νὰ κάμω γειτονάκια.

Ἔχετε γιὰ γειτόνισες, καὶ σεῖς μηλιές μὲ μῆλα
κι' ἂν πάω σ' ἄλλη γειτνιὰ δὲν κόφτω τὴν ἐλπίδα.

Ἄπόφα λάμπ' ὁ οὐρανὸς λάμπουνε κι τὰ στέργια
ἀπόφα ξεχωρίζουνε τὰ τέσσερα ἀδέλφια

(ἢ καὶ περισσότερα ἂν εἶχε)

1) Αὐτὸ ἐλέγετο ὅταν ἡ νύφη εἶχε ἀδελφὸν ἐν ὄρα γάμου, καὶ ὅταν εἶχε ἀδελ-
φή:

Τὴ σκάλα π' ἀνεβήκαμε τὴ μαρμαροκτισμένη
τοῦ χρόν' νὰ κατεβᾶσωμε νύφη καμαρωμένη

(Ἐκ μέρους τῆς μάννας τὴν ὥρα πού θὰ ἔφευγε ἡ νύφη.)

Κάνε μετάνοια φίλησε τῆς μάννας σου τὸ χέρι
γιατί θὰ πᾶς στὴν ἐκκλησιά νὰ κάμης ἄλλο ταῖρι

Ἦρα γαλή τὸ κίνημα καὶ στὴ γαλή τὴν ὥρα

καὶ νὰ γιομίσ᾽ ἡ στρατά σου γαρούφαλα καὶ ρόδα

Ἄσπρη κάτασπρη μπαμπακιὰ τὴν εἶχα στὴν αὐλή μου

τὴ σκάλιζα τὴν πότιζα τὴ νόμιζα δική μου.

(Κότμα) Ἦρθε ξένος καὶ μακρινὸς ἦρθε καὶ μὲ τὴ βῆρε.

Γαμβρό μου σὲ παρακαλῶ καὶ σὲ φιλῶ τὸ χέρι

ν' ἀφήνης τὸ κορίτσι μου νᾶρχεται νὰ μὲ βλέπη.

(Οἱ ἀδελφὲς τῆς νύφης τραγουδοῦσαν·)

Γαμπρὲ τὴν ἀδελφοῦλα μας νὰ μὴν τίνε μαλώνης.

σὰ λεμονιά μὲ τὸν ἀνθὸ νὰ τηνε καμαρώνης.

Τραγοῦδια πού τὰ ἔλεγαν στὸ δρόμο ὅταν ἔπαιρναν τὴ νύφη
μαζὶ μὲ τὴ μουσική ἂν δὲν εἶχαν μουσικὴ τραγουδοῦσαν τὰ κορίτσια καὶ
κατόπιν ἔπαιρναν τὸ ἴδιο τὸ τραγοῦδι καὶ τὸ ἔλεγαν καὶ τὰ παλληκάρια:

Περπῖτα καραγκιόζα μου νὰ πᾶμε σὲ σαντζάκι

νὰ πᾶμε στοῦ γαμπροῦ τὸ σπὶτ' νὰ κάμωμε κονάκι.

(Κότμα) Λάμπει ἡ σελήνη λάμπει, λάμπει κι' ὁ γαμπρὸς
λάμπει καὶ ὁ κουμπάρος πού θὰ τοὺς στεφανώσ'.

Γαμπρὸς εἶναι γαρούφαλο κι' ἡ νύφη καργιούφι

ὁ σύντεκνος μαναγουσιὰ π' ἀνοίγει τὸν Ἀπρίλη.

(Κότμα) Ἦλα Χριστὲ καὶ Παναγιά

οἱ δγυὸ καρδιὲς νὰ γένουν μιὰ.

Μετὰ τὴ στέψη μόλις θὰ ἔβγαινε τὸ ἀνδρόγυνο ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, θὰ
ἔσπαιναν ἔμπρὸς τοὺς ἑνα μπονκάκι μὲ ρακί, λέγοντας τὴν ἀκόλουθο
εὐχή: «Καλορίζ' κ', νὰ ζήσητε, καλὰ γεράματα» ἐκεῖνη δὲ τὴν ὥρα θὰ
γύριζε τὸ ἀνδρόγυνο νὰ προσκυνήσῃ τρεῖς φορὲς πρὸς τὴν πόρτα τῆς ἐκ-
κλησίας. Τραγουδοῦσαν δὲ ὕστερα τὰ ἀκόλουθα:

Τελείωσε ὁ γάμος σας μὲ φίλοι καὶ κουμπάροι

νὰ ζήσῃ ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρὸς καὶ ὄλο τὸ ἀλάϊ.

Ἄνοιξε νύφ' τὴ στρατά σου καὶ τὴ πατημασιά σου

στέκονται τ' ἀρχοντόπουλα νὰ διοῦν τὴν ἄμορφιά σου.

Περπάταε νυφοῦλα μας καὶ πάτησε τὴ βέτρα

κι' ὁ βασιλιᾶς πού τ' ἄκουσε σ' ἔστειλε τὴ ντρομπέτα.

(Κότμα) Πά στοῦ τσεσμέ τὸ μάγμαρο τὸ σύδεκνο τὸν ἄξιο¹⁾.

Ἡ Νύφ' εἶναι τὸ μάλαμα γαμπρὸς εἶναι τ' ἀσήμι
κουμπάρως ποὺ στεφάνωσε χρυσάφι καὶ μπιρσίμι.
Μελαχροινὸς μελαχροινὴ Θεὸς σᾶς ἔχ' ταιριάξη
νὰ κάμετε κ' ἓνα παιδί τὸν Ἔρωτα νὰ μοιάξη
Στὴν πόρτα ὅπου θὰ σταθῆς καλὰ νὰ προσκυνήσης
νὰ σφίξης τὴν καρδοῦλα σου νὰ μὴ λιγοθυμίσης²⁾).

Τραγούδια νυφιάτικα ποὺ λέγονταν μετὰ τῆ στέφι στὸ σπίτι.

Γαμβρὲ νὰ ζῆς νὰ χαίρεσαι τὴ νύφη τὴ δική σου
γιατὶ τὴ στεφανώθηκες κατὰ τὴ θέλησή σου

(Κότμα) Κατὰ τὴ θέλησή σου τὴ στεφανώθηκες
καὶ εἰς αὐτὴ τὴ νέα ἐπαραδόθηκες.

Γαμβρέ μου καλορίζικε νὰ ζήσης νὰ γεράσης.
τὴ νέα ποὺ ἀπόλαυσες καλὰ νὰ τὰ περάσης.

(Κότμα) Ἄραξες εἰς λιμνιόνα φουρτοῦνα δὲ θὰ δγῆς
ἔρωτα δὲν φοβεῖσαι πλέον εἰς τὸ ἔξῃς.

Γύρισε διὲς στὸν οὐρανὸ καὶ μέτρησε τὰ ἄστρα
σὺ εἶσαι ὁ βασιλικὸς τὸ ταῖρι σ' εἶναι ἡ γλάστρα.

Γαμβρὲ μου σὲ παρακαλῶ μὴ χύρι νὰ μᾶς κἀνής
τὸ ρόδο ποὺ σὲ δώκαμε νὰ μὴ μᾶς τὸ μαράνης.

Γαμβρὸς εἶναι τὸ μάλαμα καὶ νύφη τὸ διαμάντι
κουμπάρως ποὺ στεφάνωσε ὡσάν τὸν ἥλιο λάμπει

Γαμβρὸς εἶναι χρυσῆ κλωστή καὶ νύφ' εἶναι μετᾶξι
κουμπάρως ποὺ στεφάνωσε ἔχει τιμὴ καὶ τάξι.

(Κότμα) Ἐταιργιάσατε τὰ δγνὸ σας καθὼς θέλλῃ ὁ Θεὸς
χαίρεστε καὶ σεῖς γονεῖς τῶν ἡλθε πλέον ὁ καιρὸς.

Εὔχομαι νύφη μου νὰ ζῆς γαμβρὲ νάχης ὑγεία
κουμπάρως ποὺ στεφάνωσε καλὴ ἐπιτυχία³⁾).

1) Αὐτὸ ἐλέγετο μᾶλλον εἰς τὸν Γάνον. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ἡ σατυρική του παραλλαγή:

Πά στοῦ τσεσμέ τὸ μάγμαρο
τὸ σύδεκνο τὸ γάδαρο.

2) Ἀντὶ λιποθυμίας. Αὐτὸ ἐλέγετο ὅταν μετὰ τὸ γάμο θὰ πῆγαιναν σπίτι, ὅπου καὶ θὰ κατέβαινε ἡ πεθερὰ νὰ χαιρετήσῃ τὰ στεφάνια καὶ νὰ τραβήξῃ τὸ ἀνδρόγυνο τρεῖς φορές μὲ μιὰ σάρπα ἢ ἓνα μεγάλο μανδῆλι.—3) Ἄν ἦτο ἄγαμος.

Κρύος ἀγέρας φύσηξε πού μέσα ἀπ' τὴν Εὐρώπη
κι' ἡ μητέρα τοῦ γαμβροῦ νὰ χαίρεται τ'ν ὀλόγη.
"Ἄσπρο σταφύλι ραζακὶ καὶ κόκκινο κεράσι
τὰνδρόγυνο πού ἔγινε νὰ ζῆ καὶ νὰ γηράση.

(Κότμα) Στὰ μάτια κι στὰ φρύδια δηρίσατε ¹⁾ τὰ δυὸ
σὰν τὸ γαρυφαλάκι μὲ τὸ βασιλικό.

Νὰ ζήσ' ἡ νύφη κι' ὁ γαμβρὸς νὰ ζήση κι' ὁ κουμπάρος
νὰ ζήσουν τὰ συμπεθεργιὰ νὰ κάμουν κι' ἄλλους γάμους.

Σήκω γαμβρὸ τὸ χέρι σου καὶ κάμε τὸ σταυρό σου
καὶ παρακάλεσ' τὸ Θεὸ νὰ ζῆ τὸ στέφανό σου.

Κρύος ἀγέρας φύσηξε πού μέσα ἀπὸ τὴν Πάρο
νὰ ζήσ' ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρὸς μαζί μὲ τὸν κουμπάρο.

Νὰ ζῆτε νὰ γεράσητε νὰ διῆτε ἀπογόνους
ν' ἀφήσετε στὴ γενεὰ υἱοὺς καὶ κληρονόμους.

(Κότμα) Ζῆτε, ζῆτε, εὐτυχῆτε συναγάλλεσθε τερπνῶς
χαίρετε εὐδαιμονῆτε, ἐπευχόμεθα κοινῶς.

Τραγούδια γιὰ τὸν κουμπάρο.

Κουμπάρος πού στεφάνωσε μὲ ὅλη τὴ γαρδιά του
τοῦ χρόνου τέτοιονα καιρὸ νὰ γένεται ἡ χαρὰ του ²⁾).

Κουμπάρος πού στεφάνωσε τὰ δυὸ τὰ κυπαρίσσια
νὰ τὸν ἀξιῶση ὁ Θεὸς σὲ ὅλα τὰ βαπτίσια.

Κουμπάρος πού στεφάνωσε τὸ ταιριαστὸ ζευγάρι
κόρ' ἔμορφη καὶ πλούσια εὐχόμεσθε νὰ πάρη.

Κουμπάρος πού στεφάνωσε μὲ ὅλη τὴ γαρδιά του.
τοῦ χρόνου τέτοιονα καιρὸ νὰ στέφη τὰ παιδιὰ του.

Κουμπάρος εἶναι ἄξιος τὴν Πόλη ν' ἀγοράση,
τὸ βασιλιᾶ ἀπ' τὸ θρονὶ νὰ τονε κατεβάση.

Κουμπάρος πού στεφάνωσε εἶναι σὰν κυπαρίσσι
νὰ τὸν ἀξιῶση ὁ Θεὸς ἀγὸρι νὰ βαπτίση.

Ὅταν τὸ ἀνδρόγυνο ἔφθανε στὸ σπίτι πού θὰ ἔμειναν, μόλις ἀνέ-
βαιναν τὴ σκάλα καὶ ἔφθαναν στὸ γ λ ι α κ ὸ (σάλα), προτοῦ καθίσουν

1) Ἄ. Τουρκικὴ=ἐταιριάσατε.

2) Ἡ χ α ρ ᾶ του δηλαδή ὁ γάμος του. Ἐλέγετο ἂν ἦτο ἄγαμος.

ἔδιναν στὸ χέρι τῆς νύφης ἓνα ρόδο ¹⁾ καὶ αὐτὴ τὸ χτυποῦσε κάτω στὸ πάτωμα καὶ ἀνοίγε καὶ ἔλεγαν ἔτσι νὰ ἀνοίξῃ καὶ ἡ εὐτυχία τους καὶ νὰ ζοῦν καλὰ καὶ ἀγαπημένοι.

Ὅταν κάθονταν καὶ ἄρχιζαν τὰ κορίτσια νὰ τραγουδοῦν ἄρχιζε καὶ τὸ τρατάρισμα, ὅ,τι γλύκισμα, εἶχαν κάμει (μυγδαλωτά, βουτρίνια, κορδέλλες, μπλαμακαρόνια, ἢ λουκούμια). Πρῶτα ὅμως ἡ πεθερὰ θὰ ἔκαμνε σερμπέτι μὲ πεκμέζι καὶ θὰ ἔδινε στὴ νύφη καὶ στὸ γαμβρὸ νὰ πιοῦν ἀπὸ τὸ ἴδιο ποτήρι γιὰ νὰ εἶναι ἡ ζωὴ τους γλυκειὰ καὶ μυρωμένη, καὶ θὰ ἔδιναν καὶ στὸν κουμπάρο, πάλι ἀπὸ τὸ ἴδιο ποτήρι. Τὸ ἔθιμον αὐτὸ ἤρχισε νὰ ἐκλίπῃ. Παρέμεινε μέχρι τελευταίως εἰς τοὺς καθυστερημένους.

Μετὰ τὸ τρατάρισμα καὶ τὰ νυφικὰ τραγούδια, τὰ ὅποια ἦταν σὰν ἓνα μέρος τῆς τελετῆς, ἄρχιζε τὸ γλέντι, ὁ χορὸς, ὅπου ὅλοι οἱ συγγενεῖς θὰ χόρευαν τὴ νύφη, «*θὰ τὴν πῆγαιναν μπροστά*», ὅπως ἔλεγαν στὸ χωριό. Ἐπειδὴ δὲ ἀναγκάζονταν νὰ χορέψῃ πολὺ ἡ νύφη ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα, ἐδημιουργήθη καὶ τὸ ἀκόλουθον παροιμιῶδες δίστιχον, τὸ ὁποῖον ἐλέγειο καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις :

Ὅλ' ἡ βδομάδα τοῦ γαμπροῦ
κι' ἡ Κυριακὴ τῆς νύφης

Συνηθίζονταν δὲ πολὺ ὁ συρτός, ἀλλὰ χόρευαν καὶ εὐρωπαϊκούς, ἔπιναν οἱ ἄνδρες καὶ χόρευαν. Στὰ παλαιότερα χρόνια φίλευαν στοὺς γάμους, ἀλλὰ στὰ δικά μας ἔπαυσε αὐτὸ τὸ ἔθιμο, δὲν κρατοῦσαν δὲ οὔτε τῆς νύφης τοὺς σπιτικούς νὰ φᾶνε. Πρὶν φίλευαν ὅλους τοὺς προσκεκλημένους, γι' αὐτὸ καὶ ἡ νύφη μαζί μὲ τὰ προικιά της θὰ ἔκαμνε καὶ δύο τρία ταβλομέσσαλα, τὰ ὅποια ἦταν πολὺ μακρυνὲς πετσέτες πού ὅταν καθόταν στὴν τάβλα γύρω, τὴν ἔπαιρναν στὰ γόνατά τους 5—6 ἄνθρωποι.

Ἐποῦ γλεντοῦσαν ὡς τὰ μεσάνυχτα πότε καὶ ἕως τὸ πρωί, ἄρχιζαν νὰ φεύγουν ἀφοῦ ἤρχοντο στὸ νέο ἀνδρόγυνο «*Νὰ ζῆ καὶ νὰ γεράσῃ*», «*καλορίζικοι μὲ γιουούς, μὲ κληρονόμους*».

Στὸν κουμπάρο, «*Ἄξιος, καθὼς στέφανο καὶ λάδι*» καὶ στὰ δικά του (ἂν ἦτον ἐλσύθερος) «*στὰ παιδιὰ του*» (ἂν εἶχε παιδιὰ). Στοὺς γονεῖς δὲ «*νὰ τοὺς χαιρεστε, νάχουν τέλει α* ²⁾ *ἀγαθά*». Καὶ ἂν εἶχαν καὶ ἄλλα παιδιὰ: «*Ν' ἀξιώθητε καὶ στὰ ἐπίλοιπα*». Καὶ ἔτσι τελείωνε ὁ γάμος.

Μετὰ τὸ γάμο ὁ γαμπρὸς τρεῖς μέρες δὲν ἔβγαινε ἀπὸ τὸ σπίτι. Τὴν τρίτη μέρα πού θὰ ἔβγαινε θὰ πῆγαινε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ κουμπάρο πρῶ-

1) Μὲ τὴ λέξι αὐτὴ στὸ Αὐδῆμι ἐννοοῦσαν τὸ ρόδι καὶ ὄχι τὸ τριαντάφυλλο.—2) Ἀντὶ τ-έ-λ-η.

τα, τὴν μάννα του (ἂν δὲν κάθονταν μαζί) καὶ τὴν πεθερά του. Καὶ κατόπι πήγαινε στὸ καφενεῖο καὶ κερνοῦσε ὄσους ἔβρισκε ἐκεῖ καὶ τὸν εὐχόνταν.

Κρατοῦσε δὲ τὸ ἔθιμο, στὶς τρεῖς μέρες νὰ φωνάζουν ἓνα ἀγόρι πρωτοστέφανο γιὰ νὰ ρίξει τὰ στεφάνια, ποὺ τὰ εἶχαν σ' ἓνα πανέρι μέσα καὶ ἔμπρὸς στὰ εἰκονίσματα. Τὸ παιδί μὲ ἓνα μακρὸ ξύλο θὰ ὠθοῦσε τὸ πανέρι καὶ ἂν αὐτὸ ἔπεφτε ἀνάποδα τὸ πρῶτο παιδί τῆς νύφης θὰ ἦταν ἀγόρι. Ἐὰν ἔπεφτε καλὰ θὰ ἦταν κορίτσι. Καὶ τὸ παιδί αὐτὸ τὸ ξένιαζαν κανένα γροσάκι ἢ καὶ περισσότερο καὶ τοῦ ἔδιναν καὶ γ ρ ο μ ί σ ι α δηλ. ξηροῦς καρπούς.

Τὸ πρῶτο Σάββατο τὸ βράδυ μετὰ τὸ γάμο τὸ ἀνδρόγυνο θὰ πήγαινε νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς γονεῖς τῆς νύφης, οἱ ὅποιοι τοὺς φίλευαν. Καὶ αὐτὸ λέγονταν εἰς τὸ Αὐδῆμι π σ τ ρ ό φ ι α (ἐπιστροφία). Εἰς τὰ παλαιότερα χρόνια ἡ νύφη εἰς τὰ πστροφία ἐντύντο καὶ πάλιν τὰ νυφικά της, ἀλλὰ τελευταίως κατηργήθη ἡ συνήθεια αὐτή. Εἰς δὲ τὸν Γάνον ἡ ἐπίσκεψις αὐτὴ δὲν γίνονταν μεταξὺ τῆς οἰκογενείας, ὅπως εἰς τὸ Αὐδῆμι, ἀλλὰ ἐκαλεῖτο καὶ ὁ κομπάρος καὶ ἄλλοι συγγενεῖς, ὅπου διεσκέδαζαν καὶ τραγουδοῦσαν καὶ πάλι τὰ νυφιάτικα τραγούδια. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πάλιν ἐδίετο ἡ εὐκαιρία νὰ φιλῇ ἡ νύφη τὰ χέρια τῶν προσκεκλημένων, ἐλέγετο ἡ ἐπίσκεψις αὐτὴ χ ε ι ρ ο φ ί λ η μ α.

Τὰ παλαιότερα χρόνια ἡ νύφη ἔ κ α μ ν ε κ λ η σ γ ι ᾶ (ἐπήγαινε διὰ πρώτην φορὰν μετὰ τὸ γάμο εἰς τὴν ἐκκλησίαν) στὶς δεκαπέντε μέρες, τελευταίως ὅμως στὶς ὀκτώ.

Στὶς ὀκτὼ μέρες ποὺ θὰ γίνονταν ἡ ἔ κ κ λ η σ γ ι ᾶ θὰ προσκαλοῦσε ἡ νύφη ὅλες τὶς γυναῖκες ποὺ εἶχε συγγενεῖς καὶ φιλενάδες καὶ θὰ τὴν πήγαιναν αὐτὲς στὴν ἐκκλησία. Ἀφοῦ τελείωνε ἡ λειτουργία ὅλες πάλι μαζί θὰ πήγαιναν τὴν νύφη στὸ σπίτι καὶ τῆς τρατάριζαν τὶς προσκεκλημένες γλυκό, καφὲ μὲ κουλουράκια καὶ ρακὶ μὲ ὅ,τι γλύκισμα θὰ εἶχαν. Τὰ δὲ παλληκάρια καὶ τοὺς ἄνδρας ὅσους ἦταν στὴν ἐκκλησία καὶ ἦταν συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ γαμπροῦ θὰ τοὺς πήγαινε ὁ γαμπρὸς εἰς ἓνα καφενεῖο τοῦ χωριοῦ νὰ τοὺς κεράσῃ, ὅ,τι ἤθελε ὁ καθεὶς.

Τὴν ἴδια μέρα ἄρχιζαν καὶ οἱ δ ρ ό μ ο ι τῆς νύφης. Πρῶτα θὰ τοὺς καλοῦσε ὁ κομπάρος νὰ τοὺς κάμῃ τραπέζι, ἀφοῦ τοὺς εἰδοποιοῦσε ἀπὸ βραδύς. Τὴν ἡμέρα δὲ ποὺ θὰ τοὺς ἔκαμνε τὸ τραπέζι, κοντὰ τὸ μεσημέρι, θὰ ἔστελνε ἓνα ἀγόρι πρωτοστέφανο γιὰ νὰ πάρῃ τὴ νύφη. Ἡ νύφη θὰ τύλιγε τὲς παντοῦφλές της εἰς ἓνα μανδῆλι καλὸ, καὶ θὰ τῆς ἔδινε στὸ παιδί ποὺ τὶς κρατοῦσε κάτω ἀπὸ τὴ μισγάλη του καὶ πήγαινε 10—15 βήματα πρὶν ἀπὸ τὴ νύφη καὶ αὐτὴ κατόπι του. Ἡ νύφη δὲ θὰ φοροῦσε τὰ νυφικά της καὶ τὸ βέλο καὶ τὰ τέλια. Στὸ δρόμο δὲ ὄσους

συναντοῦσε ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ σταθῇ νὰ καλημερίσῃ καὶ νὰ φιλήσῃ τὰ χέρια τοῦ καὶ μωρὰ ἀκόμα ἂν ἦταν. Μεταπολεκῶς ὁμοῦ τὰ ἄφησαν αὐτὰ τὰ ἔθιμα πῆγαιναν σ τ ο ὕ ς δ ρ ό μ ο υ ς μαζὶ ἢ νύφη μὲ τὸ γαμβρὸ. (Οἱ δρόμοι διαρκοῦσαν πολλές μέρες. Ἐπρεπε νὰ ἐπισκεφθοῦν ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ τοὺς ἔκαμναν τραπέζι. Καὶ ἂν τύχαινε οἱ νεόνυμφοι νᾶχουν σοῖ μεγάλο διαρκοῦσαν οἱ δ ρ ό μ ο ι ἕνα μῆνα καὶ περισσότερο.

Στὰ τελευταῖα χρόνια εἰσιήχθη καὶ εἰς τὸ Αὐδῆμι τὸ ἔθιμον τῆς Ἄ ν τ ι χ α ρ ᾶ ἀπὸ τὰ γειτονικά Γανόχωρα. Δηλαδή νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἡ διασκέδασις τοῦ γάμου τὸ βράδυ τῆς ἐπομένης Κυριακῆς. Ἄ ν τ ι χ α ρ ᾶ πάντοτε ἐλέγετο ἡ ἐπομένη Κυριακὴ εἰς τὸ Αὐδῆμι, ἀλλὰ διασκέδασις δὲν ἐγίνετο.

Εἰς τὸν Γάνον, Χώραν κ. λ. π. ἐσυνηθίζετο νὰ κομίζουσι οἱ προσκεκλημένοι δῶρα εἰς τοὺς νυμφευομένους οἰκιακὰ σκευὴ καὶ τροφίμα, ἦτοι ζάχαρι, καφέ, σαποῦνι καὶ ἄλλα, τὸ περισσότερο δὲ ρύζι, Εἰς τὸ Αὐδῆμι δῶρα οἱ προσκεκλημένοι δὲν ἐσυνηθίζετο νὰ πηγαίνουσι.

ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ ΕΥΣΤΡ. ΖΗΣΗ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. 237	ἄνωθεν	στ. 18	ἀντὶ φιντηρὲ ν' ἀναγνωσθῆ φιλτηρὲ	
» 283	»	» 15	μετὰ τὴν λέξιν καθόλου νὰ τεθῆ ἄνω τελεία	
» »	»	» 19	ἀντὶ καβαροῦλα ν' ἀναγνωσθῆ καβαλοῦρα	
» »	»	» »	» χερροῦ » χερροῦ	
» »	»	» 27	» ἀγόρασαν » ἀγόραξαν	
» »	κάτωθεν	» 9	» Ἄλαντζᾶς » Ἄλατζᾶς	
» »	»	» 6	» 2 » 3	
» »	»	» 4	» Ταρτάρκα » Τατάρ'κα	
» »	»	» 1	» νὰ ἐξαλειφθῆ ἡ φράσις «Τὸ σαλβάρι ἦτο βνωστόν».	
» 291	»	» 10	» φαίνωνται ν' ἀναγνωσθῆ φαίνονται	
» 296	»	» 5	» μογαχοῦλα » μοναχοῦλα ²⁾	
» 299	»	» 5	» φοντουκιᾶς » φοντουκιᾶς	
» 300	ἄνωθεν	» 17	» θρόνος » θρόνο	
» 303	κάτωθεν	» 9	» γιά » γειᾶ	
» 303	»	» 8	» γεινιά » γειτονιά	

ΤΟ ΤΣΑΚΗΛΙ (ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ)
ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΜΕΤΡΩΝ*)

ΤΣΑΚΛΙΩΤΙΚΟ ΚΑΛΑΔΑΡ.

Γ' ΜΑΡΤΣ

Ὁ Μάρτς εἶναι ξακουσμένος γιὰ τὸν ἄτσαλο καιρὸ τ. Μιὰ χιονίζ, μιὰ βρέχι, μιὰ βγάξ ἥλιο. Δὲν ἔχι ἓνα καράρ. Γιὰ ταῦτὸ τὸ δέ-
τοιο τὸ γαιρὸ καὶ σ' ἄλλο μῆνα νὰ εἶναι, τονὲ λένε «μαρτιάτκο και-
ρό». Θέλνε νὰ ποῦνε πὼς τάχα ὁ Μάρτς ἔχι μιὰ ὁμορφ γιναίκα, ἀμὰ
πολὺ τσακπίνα καὶ καμωματοῦ. "Ὅδες τνε γλέπ ἀδίκρου τ ἀνοίη ἢ
καρδιά τ καὶ γελάη, κι' ὄδες ἀρκέψ τὰ καμώματά τς πεισιμῶνεται κι'
ἀγριέβ. Γιαταυτό, ἔδεκει π κάμνει καλὸ γαιρὸ, τὸ γιρίζ στοῦ κρύο καὶ
στοῦ χιόνι.

Τώρα γένται τὰ ὕστερνὰ τὰ κρύα τοῦ χιμῶνα, κι' ὁ κόσμος ἄμα
δὲ τσὲ φτάξνε τὰ ξύλα, ἀναγάζῃαι νὰ βγάν-νε καὶ τὰ παλούκια ἀπ'
τοῖ φράχτες καὶ νὰ τὰ κάψνε, γιὰ νὰ ζεσταθοῦνε καὶ νὰ βράσ-νε τὸ
ἄραχανό τς.

Μιὰ χρονιὰ πῆγε ἓνας χωριανὸς νὰ φέρ κληματοσίδες ἀπ' τ' ἀ-
βέλι τ γιὰ καψίδια. "Αἰπαδαν ἀγριέβ ὁ καιρός, πέρνει ἓνας τσου-
χτερός βοριάς ποὺ κρουστάλιασανε τὰ δάχλα τ καὶ δέ βορσ' ὁ καμέ-
νος νὰ λύσ' τὸ ζνάρ τ, γιὰ τὸ χοδρό τ τὸ νερό, καὶ τὰ καμ' ἀπάν τ.
Γοῦλα τὰ ζμέτια καὶ τὰ ζαρούτια αὐτὸ τὸ μῆνα ψοφάνε καὶ τὰ γδέρ-
νε τ βροζιά τς. Γιὰ τὰ κείνο λένε τ παροιμία :

Μάρτς
γδάρτς
παλουκοκαύτς
κι' ὄλορτοχέστς.

Μιὰ φορά λένε σσι τριαδαμιά τ ὁ Μάρτς ἔκαμε τέτοια καλὴ μέ-
ρα, σὰ νὰ ἦδανε καλοκαίρ. Μιὰ γιὰ π φύλαγε τὰ πρόβατά τς ὄξω
στὰ χωράφια, ξεθαρρεῦκε κι' ἀπ' τ χαρὰ τς πήδξε καὶ εἶπε :

*) Συνέχεια ἀπὸ σελ. 330-350 Η' τόμ.

Πρίτς, Μάρτ, καλοκαίρ¹⁾.
 Γλίτωσα τ' ἀρνάκια μ
 καὶ τὰ κατσκάκια μ.

Τότες πεισμώθηκε ὁ Μαρτς, κι' ὡς τὸ βράδ γύρσε τὸ γαιρό, κι' ἔκαμε τέτοιο ἄγριο κρύο, τέτοιο τφάνι, πού ἡ γριά παραζάλισε, δέ βορσε νὰ γιρίσ στ' μάδρα μὲ τὰ χιόνια πού καπλάδ-σανε τὸ γόσμο, καὶ πάγωσε μὲ τὸ σουρί τς, ἔδεκει ἀπάν στο δρόμο. "Ὡς τὰ τώρα τὸ δείχν-νε «Τσῆ γριάς τὸ πήδμα» ἀπὰ στο δρόμο παγαίνοντας στ Ση-λυβριά κάβοσο κοδά στ βολιτεία.

Ἄπ' τὰ τότες οἱ γέρ καὶ οἱ γριές πολὺ τονε φοβοῦδαι τὸ Μάρτ καὶ δὲ γοτάνε νὰ συχναυλίζδαι ὄξω ἴσαμε νὰ βγῆ μὲ τὸ καλό. Εἶναι πολὺ κατεργάρς. Ὁ ἥλιος τ καὶ καὶ ξεγελάι τὸ γόσμο νὰ βγάν-νε τς γοῦνες τς κι' ὕσταρα στὰ βερδέν τὸ γιρίζ στο κρύο καὶ στ' γακο-καιριά καὶ τσὲ ξεπαγιάζ. Γιαυτό σ' αὐτὸν τὸ μῆνα δὲ λείπνε οἱ ἀρ-ρώστιες. Καὶ μι κρουολογήματα καὶ βελέντζα, καὶ στὰ παιδιὰ κοκκι-νοῦδ, καὶ πολλές βολές εὐλογία, λαιμός, μαγούλα κι ἄλλονίνα καὶ σκαρλατίνα.

Τσι πρώτες ἑπτὰ μέρες τ' Μαρτιοῦ τσὲ λένε «δρίματα», καὶ δὲ βκίν-νε στ' ἀβέλια, καὶ δὲ γλαδεῦνε, γιατί τρίβιδαι τὰ μάτια στὰ κούρουβλα. Λένε καὶ τ παροιμία:

«Τ' Μάρτ τὰ δρίματα, στὰ κλήματα, καὶ τ' Αὐγούστ στὰ πανιά».

Αὐτὸ τὸ μῆνα βγάζνε οἱ καλές οἱ κλώκες πρώιμα «μαρτιάτκα» πλάκια, οἱ πάπιες παπάκια, οἱ χῆνες χινάρια, καὶ οἱ κοῦρκες κουρ-κιά. Σὰ γάτσνε μόνε οἱ ὄρνιθες, τότες καὶ τὰ παπίτκα καὶ τὰ χινίτ-κα καὶ τὰ μοιρίτκα τ' αὐγὰ σ' ἐκεῖνες τὰ βάζνε καὶ τὰ μεγαλῶν-νε-σᾶν ὄρφανά, γιατί ἡ ὄρνιθα τ' ἀφήνι λήγορα.

Τώρα πιά ξεκλαδεῦνε τ' ἀβέλια, διαλέζνε τς βέργες ἀπ' τὰ κού-ρουβλα π δίν-νε καλὸ σταφύλι, τσὲ φακίζνε, τσὲ δέν-νε ἀπὸ ἑκατὸ ἑ-κατό, τσὲ κμιζνε ἀνάποδα, τς κορφές κάτ καὶ τς ρίζες ἀπάν, μέσ σ' ἓνα λάκκο, ὄξω στις κουπιές, τσὲ σκεπάνε μὲ λινάτσα βρεμένι, καὶ φου-σκι, καὶ κάθε ὄχτῶ μέρες τσὲ ποτίζνε, ἴσαμε π' νὰ βγάν-νε ρίζες καὶ νὰ μανιταριάσ-νε, τὸ πολὺ ὡς τ' Ἀί Γιωργιοῦ, καὶ τότες τσὲ βγάζνε

1) Νὰ σὲ κλ . . . Μάρτ ἦρτε τὸ καλοκαίρ. Εἶναι καὶ π λένε πὼς αὐτὸ γέ-νικε στις 28 τ Φλεβάρ καὶ ἦδανε χρονιὰ δίσεχτ κι ὁ Φλεβάρς εἶχε 29 μέρες καὶ κεί π θάρρευε ἡ γριά πού ἦρτ ὁ Μάρτς, τνε βάγωσε ὁ Φλεβάρς. Καὶ τότες τὰ λόγια τσῆ γριάς θὰ ποῦνε «Νὰ σὲ κλ... Φλεβάρ. Ἦρτ ὁ Μάρτς, ἦρτε τὸ κα-λοκαίρ».

ἀπ' τὸ λάκκο καὶ τσέ φτεβνε στὸ κύλισμα. Τώρα ξεσπέρν-νε καὶ τὰ γιαζλίκια τὰ κριθάρια, τὰ ψμόσταρα καὶ τὰ ψμόλινα. Οἱ ὄξω δλειῆς ὥσο βὰι καὶ περσεῦνε "Ἄμα πὰι καλὸς ὁ καιρὸς, ἀρκεῦνε νὰ σπέρν-νε τὰ ὄσπρια καὶ νὰ κάμν-νε γιαστίκια τς καπνοὶ καὶ τότες λένε: «'Ἀπὸ Μάρτ καλοκαίρ».

Μιὰ παροιμία λέι: «Δὲ λείπ ὁ Μάρτς ἀπ' τὴ σαρακοστή», κι' ἀλήθεια ἔτς εἶναι.

Οἱ γριῆς π νηστεῦνε τ Μεγάλι Σαρακοστή, γνέθνε τὸ λινόξλο καὶ τὸ κάμν-νε κροκίδ, καὶ τὸ σκλί σῶμμα καὶ νῆμα. Τὸ κροκίδ τὸ γλιοῦνε στὸ γλυτήρ, τὸ χωρίζνε σὲ 2 πάσματα ἀπὸ 48 ζευγάρια κλωστῆς καὶ τὰ λένε μιὰ θελειά. Τὸ σῶμμα τὸ γλιοῦνε καὶ τὸ χωρίζνε κι ἐκεῖνο σὲ 4 πάσματα, ἀπὸ 50 ἴσαμε 55 ζευγάρια στὸ καθανίνα, καὶ τὸ λένε ἓνα μσάδ. Τὸ νῆμα εἶναι ψλὸ σῶμμα π τὸ στρίφτνε ἀπὸ τὸ καλλιγότερο τὸ σκλί π ἀπομήσκι ἄμα θὰ τὸ βουρτσίσ-νε κι ὕσταρα. Οἱ νιῆς οἱ γιναῖκες καὶ τὰ κορίτσια πέρν-νε τὸ σῶμμα, τὸ διάζδαι καὶ βάζοδας φάδ τὸ κροκίδ, φαίν-νε σκαλοπάνια γιὰ τοῖ σκάλες, κροκιδένιες βρανιῆς γιὰ νὰ σκεπάζδαι δροσερὰ τὸ καλοκαίρ, βασταγαριῆς γιὰ νὰ βάζνε τὰ στάρια καὶ νὰ στέλν-νε τὸ σεκλέμ στὸ μύλο, δβαρασιτικές μαξλάρες γιὰ τὰ σεδήρια, στρώματα γιὰ τὰ μεδέρια, σταχτοπάνια γιὰ τ' γούφα τσῆ πλύς καὶ δεσάκκια γιὰ νὰ βάζνε τὸ ψωμί τς ὄδε παγαίν-νε ὄξω στὴ δλειά. Σὰ θέλνε νὰ φάν-νε ψλὰ πανιά, τότες βάζνε σιμόνι νῆμα καὶ φάδ σῶμμα καὶ κάμν-νε πκάμσα καὶ βρακιά καλοκαιρνά, μεσάλια τοῦ τραπεζιοῦ, μεσάλες γιὰ νὰ σκεπάνε τὸ ψωμί τσῆ σκαφίδα, καὶ τσαδηλες γιὰ νὰ στραγιοῦνε τὸ γάλα καὶ τὸ τρί.

'Ἀπ' τὴ πρωτομαρτιὰ ἴσαμε τς δέκα τ Μαρτιοῦ βαροῦνε στς τέσσερς ἄκρες τ τσαηριοῦ δουβέλια, τρεῖς λισγαριῆς χῶμα ἀπανωτῆς σὰ μκρῆς δοῦβες. Αὐτὸ εἶναι σ-μάδ γιὰ τς ἀγελάρδοι καὶ τς τσοπάνιδοι νὰ μὴ βάζνε τὰ πρόβατα καὶ τὰ μεγάλα τὰ πράματα καὶ βοσκάνε στὰ τσαήρια.

1. Π ρ ω τ ο μ α ρ τ ι ᾶ. Φέτο ¹⁾, ἐξαιτίας ποῦ ἡ 'Ἀποκρηὰ ἤδανε ξώρας, σήμερα ἀρκεῦνε τς Παναγίας οἱ χαιρετισμοὶ κι' ὄσες ἔχνε παιδιὰ στὸ σκολιό, παγαίν-νε στν ἐκκλησιὰ ν' ἀκούσ-νε τς χαιρετισμοὶ καὶ τ γὸρ τς π θὰ πῆ τὸ «"Ἀσπιλε» ἢ τὸ γιό τς π θὰ πῆ τὸ «Καὶ δὸς ἡμῖν».

Σήμερα ἄμα ἀγιάσ' ὁ παπὰς κι ὕστερα, ἔδε βγῆ ἀπ' τὸ σπίτ, ἢ

1) Τὸ Καλαδάρ ἐγράφη κατὰ τὸ 1902.

νικοκερά ρίχνει τὸ καταπόδ τ καμνιά παληολαγήνα, γιὰ καμμιά φούχτα στάχτ καὶ λέι : «"Οξω φύλλι ποδκοί». "Αλλες πάλε σκώνται πουρνούτσκο, σκουπίζνε, ξεραχνίζνε καὶ φλάνε τὰ σκουπίδια μαζωμένα νὰ τὰ πετάξνε ἀπὸ πίσ ἀπ' τὸ βαπᾶ.

Ἐπὸ νωρὶς τὰ παιδιὰ πέρν-νε τὴ ξλένια τ χελιδόνα τς ἐκκλησιᾶς ἀπ' τὸ βαπᾶ, τνε στολιζνε μὲ τρές, ἀπὸ καμμιά νιόνυφ, τνε γρεμάνε ἕνα κδουνάκι στὸ λαιμό τς, τνε βήγνε σὲ μιὰ βέργα, ποὺ τνε βερνάνε ἀπ' τὸ τρύπιο τὸ μανίκι μιανοῦ πανεριοῦ παγανοῦ, σὰ μκρὴ σπόρτα, τὸ περνάνε κι ἀπ' τὸ ἀρύπιο πάτο τ πανεριοῦ ποὺ τὸ γιομίζνε κισσό, καὶ ὕσταρα πέρν-νε τὰ σπίτια μὲ τν ἀράδα. "Αμα βοῦνε μέσα μεριά ἀπὸ τ' βόρτα τὸ παιδί πῶχι τ χελιδόνα, μὲ τὸ ζερβὶ τὸ χέρ τ βαστάει ἀγαλιασμένο τὸ πανέρ καὶ μὲ τὸ δεξί τ ἀπ κὰτ ἀπ' τὸ πανέρ πιάνει τν ἄκρη τς βέργας ποὺ εἶναι βηγμένο ἢ χελιδόνα, καὶ μιὰ τνε σκουδάει σάπάν μιὰ τνε τραβάει σακάτ, χορέβ τ χελιδόνα καὶ τραβδάει:

Μάρτης μᾶς ἦρτε,
καὶ καλῶς μᾶς ἦρτε.
Τὰ ὄρη ἀνθίζουνε
οἱ κάμποι λουλουδιζουνε
τὰ χελιδόνια ἔρχονται
καὶ πάνε στὶς φωλιές τους.
Μάρτη Μάρτη μου καλέ,
καὶ Ἀπρίλη λαμπερέ,
τὴ Λαμπρὴ μᾶς ἔφερες,
τὸν παπᾶ μας ἔσεβες.
Μπήκε μῆνας θάλασσα
θάλασσα τὴν πέρασε.
Ἐκατσε καὶ λάλησε
στοῦ προφήτου τὴν αὐλή.
Κάμ αὐγά σαρακοστά,
καὶ πουλιὰ πεντηκοστά,
νὰ δύσουμε τὸ Μάρτη,
ποῦναι γεροντάκι,
ποῦναι σιτσιδάκι.
"Οξω φύλλοι ποντικοί,
Μέσα ἥλιος καὶ χαρά,
Καὶ καλὴ νοικοκερά.
Καὶ τοῦ χρόνου δυὸ αὐγά.

Τὸ ἄλλο τὸ παιδί ἔχει ἕνα καλάθ καὶ βάζ τ' αὐγά π θὰ τὸ δώκνε.

Ἡ νικοκερά τοῦ σπιτιοῦ, πέρνει κομμά κισσό καί τρά, καί τὰ βάζει στ' φωλιά π' γεννάνε οἱ ὄρνιθες, κοδὰ στοῦ βρόσφωλι, γιὰ νὰ γεννάνε οἱ ὄρνιθες σὰ δὰ χελιδόνια, καί νὰ κλωσσίς-νε νὰ βγάν-νε πλάκια σὰ δὰ χελιδονάκια, δίνι καί στὰ παιδιὰ ἔν' αὐγὸ καί παγαίν-νε ἄλλοῦ.

Οἱ πρωταρβωνιασμένες, π' θὰ πῆ ἐκεῖνες ποὺ περνάνε τὸ βρῶτο Μάρτ ἀρβωνιασμένες, ἐτμάζνε δίκλωνι κλωστή, μ' ἄσπρο καί κόκκινο γιὰ κόκκινο καί χσὸ καί βάζνε στὰ παιδιὰ «μάρτ». Βάζνε στοῦ δεξι τοῦ χέρ, γιὰ νὰ τότε δώκνε στοῦ λέλεγα νὰ πάρ τ' χαῦνιά τς. Βάζνε στοῦ ζερβί, γιὰ νὰ τότε δώκνε στ' χελιδόνα νὰ τότε βάνι στ' φωλιά τς, καί νὰ πετάνε σὰ δὰ χελιδονάκια. Βάζνε στ' ποδαριοῦ τὸ μεγάλο δάχλο, γιὰ νὰ μὴ σκοδάφνε, βάζνε μάρτ καί στοῦ λαιμό τς, γιὰ νὰ μὴ τζέ καί ὁ ἥλιος, καί τότε φοροῦνε ἴσαμε τ' βασκαλιά. Τότες τότε βγάζνε καί δέν-νε τὰ φύλλα τς δάφνης στοῦ κερὶ τς.

Τς Ὁ ρ θ ο δ ο ξ ί α ς. Ἔχν ὄνομασία ἢ Δοξή κι ὁ Δοξάκις.

9. Τ' Ἀ ἰ Σ α ρ ἄ δ. Ἔχν ὄνομασία ὁ Σαράδς, ὁ Σαραδός, ὁ Σαραδής. κι ὁ Σαραδόλικος.

Σήμερα κάμν-νε κουρκούτα μὲ νερό κι ἀλεύρι, βάζνε τὸ σάτς στ' φωτιά, τ' ἀλείφνε λάδ, καί ψήν-νε λαλαγάκια, τὰ περεχύν-νε μέλι. γιὰ πεκμέζ, γιὰ τὰ πισπιλῶν-νε μὲ ζάχαρ, καί τὰ τρῶνε ζεστούτσκα. Μράζνε καί σισὶ δκοί καί τς γειτόνι καί λένε :

Σαράδα φᾶς, σαράδα πιῆς,
σαράδα δώκις γιὰ τῆ ψυχῆ σ.

Οἱ τσαγανοὶ σήμερα χορεύνε στὰ ρέματα ἀπὸ σαράδα. Οἱ μερακληδες παγαίν-νε πουρνούτσκο, τσὲ πιάν-νε, τσὲ ψήν-νε καί τσὲ κάμννε μεζὲ στοῦ κρασί τς.

Σήμερα ἔρκδαι οἱ λελέγι. Ὅποιος πρωτοδιῆ λέλεγα φωνάζ κνώδας τὸ χέρ τ, σὰ νὰ τότε χαιρετάι :

«Πάρε τ' χαῦνιά μ,
καί τ' βονοκεφαλιά μ.
Ἐσὺ τόπακας,
κι ἔγὼ πέτακας».

Τὰ παιδιὰ ἄμα διοῦνε λέλεγα, κόβνε τὸ μάρτ ἀπ' τὸ δεξι τοῦ χέρ τς, τότε δέν-νε σὲ καμμιάν ἄβατσινιά νὰ τότε βάρ ὁ λέλεγας μαζί μὲ τ' χαῦνιά τς, καί ὕσταρα τραβδάνε :

«Λέλεγα πασιά, πασιά.
—Ποῦ ν' τὰ χίλια πρόβατα ;
—Κάτου στὰ πατώματα.

Τρώι ὁ λύκος χαίρεται
ἢ ἀλεπού μαραίνεται.

Σήμερα σπέρν-νε τὸ βασιλικό, γιὰ νὰ γένι σαραδάλνος καὶ φου-
δωτός.

25. Τ ο Ὡ Β γ α γ ε λ ι σ μ ο Ὡ. Μεγάλι γιορτή. Ἔχν ὄνομασία
ὁ Βγαγγέλις, ἢ Βγαγγελιώ, ἢ Βγαγγελινή, ὁ Ἄγγελος, ὁ Ἀγγέλλκος, ὁ
Ἄγγελης καὶ ἢ Ἀγγελικῶ.

Σήμερα ἔρκαι τὰ χελιδόνια, κι ὅποιος τὰ πρωτοδογῆ λέι: «Κα-
λῶς καιρός καὶ χρόνος. Νὰ πάρς τ χαυνιά μ». Τὰ παιδιά μόνε διοῦ-
νε χελιδόνι, κόβνε τὸ μάρτ ἀπ' τὸ ζερβί τὸ χέρ τονε σκαλών-νε σὲ
κανά τσαλι καὶ τραβδάνε :

Ἄφκα σῦκο καὶ σταφύλι,
καὶ Σταυρὸ καὶ λιχνυστήρ
κι ἦρα βρῆκα τὸν Ἀπρίλι.

Θέλνε νὰ ποῦνε πῶς τάχα αὐτὸ εἶναι τὸ τραβούδ π λένε τὰ χε-
λιδόνια, ὅδης πρωτοέρτνε στ βαλιά τ φωλιά τς. Τὰ χελιδόνια δέ γαμ
νὰ τὰ πιάσ κανεῖς, γιὰτὶ πέφνε τὰ μαλλιά τ. Μόνε ὅπ θά κάμ τ φω-
λίτσα τ μέσ στὸ σπιτ, καρφών-νε ἀπ' κάτ ἕνα σανιδάκι, γιὰ τενεκὲ
γιὰ νὰ μὴ βέφνε οἱ κατσιλιές τ.

Ἄποιος εἶναι μερακλῆς στὰ ψάρια παγαίνι σήμερα στὸ Κούγγε-
ρε, γιὰ στὸ Καράσουγιου καὶ πιάνι ταζέδκα ψάρια καὶ τρώι.

Σάνε σήμερα οἱ κλέβδες πδάνε τὰ χάρβα καὶ βγαίν-νε στὸ κλα-
ρί, γι' αὐτὸ ὁ κόσμος δὲν βγαίν-νε ὄξω ἀπ' τὸ χωριό.

Σ α β β ά τ ο τ Ἄ λ Θ ο δ ῶ ρ. Ἔχν ὄνομασία ὁ Θόδωρος, ὁ
Θοδωράκις, ὁ Θοδῶρκος καὶ ἢ Θοδῶρα.

Ἄποια ἔχν κανά ζουριάρκο παιδί, τὸ παγαίνι σήμερα σις Μέ-
τρες στὸν Ἄλ Θόδωρο, πού εἶναι τὸ παρακλήσ τ μέσα στὸν ἀυλόγου-
ρο τοῦ σπιτιοῦ τ Μανῶλι τ δασκάλ, κοδῶ στὸ γαλέ, καὶ διαβάζ πα-
ράκλησ. Ἄστιαρα πέρνι ἀπὸ κει ἕνα πετραδάκι τὸ βάζ ἀπ' κάτ' στοῦ
παιδιοῦ τὸ μαξλάρ, τὸ βράδ τν ὥρα π θά τὸ κιμήσ, καὶ λέι: «Ἄλ
Θεόδωρε μ, νὰ δείξης σις ὀχτῶ τὸ θάμα σ. Γιὰ νὰ τὸ γιάνις, γιὰ νὰ
τὸ σκολάις». Σις ὀχτῶ τὸ παιδί γιὰ θά γιαιτρευτῆ, γιὰ θά πεθάνι.

Σήμερα καὶ τὰ δυὸ τὰ Σαββάτα π πέρασανε, δὲ δῶχνε σὲ καλὸ
νὰ λθοῦνε, καὶ λένε :

Ἄνάθεμά τον πού λουστῆ, τὰ τρία τὰ Σαββάτα,
τς Ἄποκρηῆς τση Τυρινῆς κι αὐτὸ τοῦ Ἄλ Θοδώρου.

Κ υ ρ ι α κ ῆ. Τ ὸ Λ ο υ λ ο ὐ δ ἰ). Ἔχν ὄνομασία ἢ Λουλούδα,
ἢ Μελδῆ καὶ ἢ Μελούδα.

1) Τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

Ὁ παπάς μράζ στν ἐκκλησιά ζηούλια, ζερνὲ καδέδες, μγίτσες καὶ μαρίτσες, κι ὅπ εἶναι μεγάλα κορίτσια, π μόνε ὄδε μεταλαβαίν-νε παγαίν-νε στν ἐκκλησιά, παγαίνι τὰ λουλούδια στὰ σπίτια τς καὶ μαζώνι παραδες.

Σήμερα π γεῖναι διπλογιόρτ (Κυριακὴ καὶ τὸ Λουλούδ), σπέρν-νε δεδρόγιες, γιὰ νὰ βγοῦνε διπλές. Πρὶ νὰ σπείρνε τὸ σπόρο τونه βερνάνε τρεῖς βολές ἀπ' τοῦ σφοδλιοῦ τῆ ἀρύπα.

Δ' ΑΠΡΙΛΙ'Σ

Αὐτὸ τὸ μῆνα ἀθίζνε τὰ δέδρα καὶ πρεπομαχάνε οἱ βαχτσέδες, κι ἔχνε ἓνα καμάρ οἱ ἀβραβλιές, οἱ δαμασκηνιές, οἱ ροδακινιές, οἱ κερασιές καὶ τ' ἄλλα δέδρα π μοσκίζνε τὸν ἀγέρα. Οἱ μέλισσες ἀρ-κεύνε νὰ βοῖζνε, ἡ γῆς παδοῦ πρασ-νίζ, τὰ σπαρτὰ ἀψλών-νε καὶ τὰ τσαήρια φουδών-νε. Ἄμὰ ἔχι κι ὁ Ἄπριλις τὰ ξαφνικά τὰ κρύα. Ὡς τς δώδεκα τ, λένε, δὲν ἔχι βιστοσύνη, ὅπως τὸ λέι καὶ ἡ πα-ροιμία:

«Ἄπριλίου δώδεκα; Τσακναράκια μάζωνε».

Οἱ Κατσοβέλι πολὺ τὸν ὀχτρεύσαι τὸν Ἄπριλι. Μδὲ τ' ὄνομα τ ν' ἀκούσ-νε δὲ θέλνε, καὶ γι αὐτὸ λένε: «Βγῆκε ὁ Μάρτς, βῆκε ὁ Μάις». Κι ἂν τσέ ρωτήης: «Ἄμ ὁ Ἄπριλις;» λένε: «ῶ π νὰ πριστῆ καὶ νὰ σκάσ». Γιατὶ μιὰ χρονιὰ ἔκαμε τ βρωταπριλιὰ τέτοιο κρύο πού ψόφσε τ Κατσίβελο τὸ γαδοῦρ τὸ πουρνό, κι ὡς τὸ βράδ ἔκαμε τέτοια ζέστα πού τὸ βρώμσε.

Αὐτὸν τὸ μῆνα ἀρκεύνε τὰ παναγύρια.

Σ α β β ἄ τ ο. Τ' Ἀ λ λ α ζ ἄ ρ. Ἐχνε ὀνόμασία ὁ Λαζαρής, ὁ Λαζαράκις κι ὁ Λάζος.

Σήμερα γιρίζνε οἱ Κατσοβέλες μέσα στοῦ χωριό, ἓνα Κατσοβελάκι κορίτς τὸ δύν-νε καινούργιο σαλβάρ, τὸ βάζνε τσεβέρ με τρέμες καὶ τρὲς στοῦ κεφάλι τ, χορεύνε τὸ Λάζαρο καὶ τραβδάνε:

Ἦρτ' ὁ Λάζαρος,
ἦρταν τὰ Βάγια.
Κόσκινα, πίττες, πέντ' αὐγά,
κι ἓνα βοτσί κρασί,
νὰ πιοῦν τὰ παληκάρια
νὰ μεθύσουνε,
νὰ κάτσουε καρσί, καρσί,
νὰ τραβουδήσουνε.

Κι ὁ κόσμος τσέ δίνι ἀπὸ κανὰ κομμάτ ψωμί γιὰ καμμιά δεκάρα. Ἄπὸ σήμερα ἀρκεύνε νὰ φεύνε οἱ Ὄβριγοὶ ἀπ' τὰ χωριὰ καὶ νὰ μαζώνται στ Σηλυβριά, γιὰ νὰ κάμνε τ βασκαλιά τς. Γιαταυτὸ

τὰ παιδιὰ θέλι νὰ φλάγδαι, νὰ μὴ τὰ πάρνε οἱ Κακαρέζδοι καὶ τὰ βάν-νε στὰ λανάρια. Λένε πῶς κάθε Πασκαλιά πέρν-νε οἱ ἀναθεματισμένι ἓνα Ρωμνάκι τὸ κρύβνε, τὸ ταγίζνε καλά φαγιὰ καὶ φιστίκια καὶ σταπίδες νὰ παχαίνι, κι ὕσταρα τὸ βάζνε στὰ «λανάρια», π γείναι ἓνα βαρέλι φαρδὺ καὶ ἴσαμε ἓνα μέτρο ἀψλό, μὲ πάτο σὰ λανάρ ἀπ' τὰ καρφιά π γείναι γιομάτος. Τὸ βαρέλι ἀπὸ πάν εἶναι ἀνοιχτό, κι ἐκεῖ μέσα ρίχν-νε τὸ παιδί τσίτσιδο ὅπως τὸ γέννισέ ἡ μάνα τ. Οἱ Σκυλόβριγοι μαζώνται λόγια στὸ βαρέλι καὶ κεῖ π τ ἀρίσκο τσοροβολά ἀπ τὸ πόνο κι ἀπλῶνι τὰ χεράκια τ νὰ τὸ τραβήξ-νε, ἐκεῖνι τὸ φωνάζνε: «Ἔλα νὰ σὲ γλιτώσωωω» καὶ μόνε ἀπλώσ τὸ δίν-νε μιὰ σκουδιά καὶ πέφτ πάλε ἀπάν στὰ λανάρια, ὡς π νὰ βγῆ ἡ ψχὴ τ. Ὑσταρα πέρν-νε τὸ γαῖμα τ καὶ τὸ κάμν-νε βοκάδο, ἓνα πρᾶμα σὰ δομάτα σάλτσα, π τὸ ἀλύγνε στὸ μαρλόφλο καὶ τὸ τρῶνε, παραμονὴ τ βασκαλιά, ἀπὸ βραδύς, καὶ τὸ πουρνὸ ρωτιοῦ-δαι ἓνας τὸν ἄλλονα «Πῶς πέρασες;» γιατί φέρνει ἀναγούλα.

Μιά χρονιά ὁ Ἀβραγάμς ὁπραματευτής, π γήδανε στὸ χωριό, φεύγοδς τ βασκαλιά γιὰ τ Σηλυβριά μὲ τ ἄλογο καὶ τς κουφες τ, πῆρε τὸν Ἀδάμ τς Κορασιᾶς καὶ τὸν ἔβανε στ γούφα τ. Κατὰ λαχοῦ νὰ τὸν ἀδαμῶσ ὁ Χαρίτος καὶ τονε λέι:

—Ποῦ τὸ παγαίνις τὸ παιδί;

—Νά, λέι, τὸ βανα στ ἄλογο νὰ πάρ καβούλα.

—Λήγορα, λέι ὁ Χαρίτος, νὰ τὸ κατεβάνις, καὶ νὰ φκαριστᾶς πῶχω ἓνα χέρ. Εἶδεμῆ εἶχες νὰ φᾶς ξύλο, π νὰ βάνις καὶ στ τζέπ σ. Κ' ἔτς πῆρε τὸ παιδί καὶ γύρσε στὸ χωριό.

Ὁ Παπαδώνις στς Μέτρες εἶχε ἓνα σᾶλόζκο ἀγὸρ, καὶ κάβοσο γαιρὸ χάθηκε. Τὸ πῆρνε οἱ Ὀβριγοὶ καὶ τὸ καλοτάϊσανε καὶ πάχαινε. Ἀμὰ ὕσταρα σάν εἶδανε π γήδανε ξίκικο, τ' ἀπόλικανε καὶ γῆρτε στὸ βαβά τ.

Ἡ Κυριακίτσα στ' Ἀλβασάνι εἶχε τὸ μαγαζάκι τς νοικιασμένο σ' ἓνα Ὀβριγιό, καὶ μιὰ χρονιά ὁ ἀναθεματισμένος, δὲ βῆγε στ Σηλυβριά νὰ κάμ Πασκαλιά, καὶ κλείσκει στὸ μαγαζάκι. Ἐκεῖνι τονε γύτταζε ἀπὸ μιὰ τρυπίτσα πῶβανε τὸ βετνὸ μ' ἀνοιχτὰ φτερά στὸ δβάρ καὶ τονε σκέτζεινε μὲ τς βελόνες.

Ὁ Γιάκοβας Ὀβριγιός ὄδες κάδ-δανε στ' Ἀλβασάνι, πάγαινε πολλές βολές στ βαπαδιά καὶ τνε γύρευε νὰ τονε δώκι «ἀπ τὸ λουτουριά μὲ τὸ βούλα» γιὰ νὰ σκάσ νὰ φάι καὶ νὰ κάμ τὸ μυστήριό τ. Ἡ παπαδιά τὸ νοιωσε π δὲ δο ἤθελε γιὰ νὰ τὸ φάι, καὶ γιὰ νὰ μὴ γολαστῆ, ὄλω βροστὰ ἔβγαζε μὲ τὸ μαχαίρ τὸ καύκαλο πς λειτουργίας π γεῖχε τὸ σφραγιαστὸ μὲ τὸ σταυρό, κι ὕσταρα τὸν ἔδωκε.

Κυριακή. Τῶ Βαγιῶ. Μεγάλι γιορτή. Ἐχι ὀνομασία ἡ Βαΐτσα.

Σήμερα οἱ νιόγαπροι παγαίν-νε στοῦ ὀρμάνι καὶ φέρν-νε βάγια, μεγάλα κλωνιά δάφνη, τὰ παγαίν-νε τὸ ἁπαῖ στὴν ἐκκλησιά καὶ τὰ μράζ στοῦ κόσμο. Γιαταυτὸ ὁ παπᾶς κητάζ νὰ δώκι στὶς νιόνιφες τὸ ὄλω καλὸ τὸ κλωνι γιά νὰ μὴν ἔχι ὕσταρα λόγια ἀπ' τὸ ἀνδρὸι τὸς.

Καθανίνας κητάζ τὶ λογιῶ κλωνι βάγια θὰ τονε δύχι. Σὰν εἶναι μὲ λουλούδια γιά μὲ βουβούκια, τότες οἱ ὄρνιαθες θὰ βγάν-νε πολλὰ πλιά, καὶ ἡ χρονιά θὰ πάι ἡρεκετλίδικι. Ἄμὰ σὰ λάχι ἡ βάγια νὰ γεῖναι μόνε φύλλα, τότες ἡ χρονιά τὸς θὰ πάι ξεραίλα.

Μὲ τὸ κλωνι τὸς βάγιας τρίβνε τὸ δᾶ τὰ δβάρια, γιά νὰ φοφήσ-νε οἱ κόρζες. Ὑσταρα βάζνε τὸ κλωνι στοῦ εἰκονοστάθ τοῦ σπιτιοῦ, καὶ τὸ βασκαλιὰ πέρν-νε τρία φύλλα καὶ δέν-νε τὸ κερί τὸς.

Σήμερα τρῶνε ψάρια, καὶ τὰ παιδιὰ τραβδάνε:

Βάγια, βάγια τῶ Βαγιῶ,
τρῶνε ψάρι καὶ κολιό,
καὶ τὴν ἄλλι τὴ Κυριακή,
τρῶνε κόκκινο αὐγό.

Μεγάλι Δευτέρα. Ἀπόψα ἀρκεύνε οἱ Καλονυχτιές, ποῦ φέλ-νε στὴν ἐκκλησιά τὸ «Ἴδου Νυμφίος ἔρχεται». Ὅποιος δὲ βορσε νὰ νηστεύ τ Μεγάλι τ Σαρακοστή, θὰ νηστεύ τ ὄλω λίγο αὐτήνι τν ἑβδομάδα, θὰ πάι νὰ ξομολογηθῆ κι ὕσταρα θὰ μεταλάβ. Τὰ παιδιὰ τοῦ σκολιοῦ μεταλαβαίν-νε τ Μεγάλι Τετράδ, κι ὁ ἄλλος ὁ κόσμος ἀπὸ τ Μεγάλι Πέφτ ἴσαμε τὸ Πασκαλιᾶς ἀνήμερα. Πολλοὶ εἶναι πὲρ δὲ μαγερεύνε κάνε αὐτήνι τν ἑβδομάδα.

Μεγάλι Πέφτ. Σήμερα τρῶνε νερόβραστ φακή, καὶ ἴσαμε τ βασκαλιὰ περνάνε μὲ ξεροφάγι, ψωμί, ἐλιές καὶ χαλβά.

Πουρνούτσκο βάζνε ἕνα κόκκινο χράμ στοῦ παραθύρ, νὰ τὸ διῆ ὁ γήλιος. Ἄ δὲν ἔχνε χράμ, βάζνε κανὰ ἄλλο κόκκινο πρᾶμα. Ὑσταρα βάφνε κόκκινα αὐγά μὲ τὴ ξλένια τ βογια γιά μὲ τὸ κ-ηρμήζ, καὶ τὰ παπίτκα τὰ βάφνε κίτρινα μὲ τὰ κρομόφλα καὶ τὸ τσουκνίδες. Τὸ πρῶτο αὐγό π θὰ βάφνε τὸ βάζνε στὰ εἰκονίσματα καὶ τὸ φλάνε. Σὰ δύχι καμμιά βολὰ νὰ βρέξ δυνατὰ μ ἀστραπές καὶ βουβούνες, τότες τὸ πετάνε χ-ηζνὰ κατὰ γῆς νὰ γένι κομμάτια καὶ μαζι μ αὐτὸ νὰ σκορπίσ καὶ τὸ κακό.

Οἱ νικοκερές σήμερα κοσκινίζνε ἀλεύρι μὲ τὴ ψλὴ τ σίτα καὶ ζμών-νε κλίκια μὲ κανέλλα, γενήβαχαρ, μοσκοκάρφια καὶ μοσκοκάρδα, τὰ πλάθνε, τὰ ξοβλιάζνε μὲ τὸ χλιάρ, γιά μὲ τὸ περούνη, τ' ἄ-

λείφνε αὐγὸ, τὰ πισπιλῶν-νε σουσάμ καὶ τὰ ψήν-νε στὸ φούρνο.
 Ἐπὶ καμμιά τὰ βάζ καὶ ζάχαρ μέσα. Ὅποια ἔχι παιδιὰ δκά τς,
 γιὰ ἀδεξίμια, γιὰ ἀνέψ τὰ κάμνει κι ἀπὸ μιὰ κρούνα, μ ἕνα κόκ-
 κίνο αὐγὸ στὴ μιὰν ἄκρη, γιὰ νὰ τὸ φάνε ἀνήμερα τ βασκαλιά.

Τὰ μεγάλα τὰ παιδιὰ πέρν-νε παλιὰ ροῦχα, τὰ γιομῶζε λινάτσα
 καὶ κάμν-νε τὸν Ὀβριό, τονε γιρίζνε μέσ στὸ χωριὸ ἀπὸ σπιτ σὲ
 σπιτ, καὶ μαζῶν-νε κληματοσίδες γιὰ νὰ τονε γάψνε. Ὅποιος δὲν ἔχι
 καψίδα νὰ δώκι, τονε ἕρεχύνι κομμὰ γάζ, καὶ τὰ παιδιὰ τονε
 τραβδάνε :

Ράτσα, κεράτσα,
 δὸς μιὰ κληματοσίδα,
 νὰ κάψουμε τὸν Ὀβριγιό
 πῶχι πολὺ κασίδα.
 Ὀβριγιός φορεῖ φτερό,
 στὸ κεφάλι τ τὸ ξερό,
 Ὀβριός πουλεῖ, μετάξ,
 ἢ κασίδα τ νὰ πετάξ.
 Ὀβριός, ὁ κερατὰς
 ἔκλεψε μιὰν ὄρνιθα,
 τν ἔβανε μέσ στὸ βρακί τ,
 ἢ ὄρνιθα κακάρισε,
 Ὀβριός ξυπάστηκε.
 Ἔχουμε τὴν ἔννοια του.
 χέζουμε τὰ γένεια του.
 Ἔχουμε καὶ τὸν ἀβά τ,
 χέζμε καὶ τὴ ψχή τ βαβά τ.

Δυὸ παιδιὰ πέρν-νε τὸν ἀσ-μένιο τὸ σταυρὸ πῶχι ὁ παπὰς κι
 ἀγιάζ, τονε βάζνε σ' ἕνα δίσκο τς ἐκκλησιᾶς, τονε σκεπάνε μὲ
 λουλούδια, καὶ πέρν-νε τὰ σπίτια μὲ τν ἀράδα. Τὸ ἕνα παιδί ἔχι
 ἕνα καλάθ καὶ μαζῶνι κόκκινα αὐγὰ γιὰ τὸ βαπὰ π θὰ τὰ μράσ στ
 Δευτερανάστας καὶ τ' ἄλλο μὲ τὸ σταυρὸ παγαίνι ἕροστὰ στὸ εἰκο-
 νοστάθ τοῦ σπιτιοῦ καὶ λέει τοῦ Χριστοῦ τὸ τραβοῦδ :

Σήμερα μαῦρος οὐρανός, σήμερα μαύρη μέρα,
 σήμερα ὅλοι θλίβονται καὶ τὰ βουνὰ λυποῦνται.
 Σήμερα ἔβαναν βουλή οἱ ἄνομοι οἱ Ἑβραῖοι,
 οἱ ἄνομοι καὶ τὰ σκυλιά, οἱ τρισκαταραμένοι,
 5 γιὰ νὰ κρεμάσουν τὸ Χριστὸ τῶν πάντων βασιλέα.
 Ὁ Κύριος ἠθέλησε νὰ μπῆ σὲ περιβόλι,
 νὰ λάβῃ δεῖπνο μυστικό, γιὰ νὰ τὸν λάβουν ὅλοι.

- Ἦ Παναγιᾶ ἡ Δέσποινα, κάθονταν μοναχὴ τῆς,
τὴν προσευχὴ τῆς, ἔκαμνε γιὰ τὸν μονογενῆ τῆς.
- 10 Φωνὴ ἠκούσθ' ἀπ' οὐρανοῦ κι ἀπὸ ἀγγέλου στόμα:
—Φθάνουν κυρά μ, οἱ προσευχές, φθάνουν καὶ οἱ μετάνοιες,
καὶ τὸν υἱὸν σου πιάσανε καὶ στὸ χαλκιᾶ τὸν πᾶνε.
—Χαλκιᾶ, χαλκιᾶ, φκιάσε καρφιά, φκιάσε τρία περόνια.
Κ' ἐκεῖνος ὁ παράνομος βάζει καὶ φκιάνει πέντε.
- 15 —Σὺ Φαραῶ πού τὰ φκιάσες, πρέπει νὰ μᾶς διδάξης.
—Βάλτε τὰ δυὸ στὰ χέρια του καὶ τ' ἄλλα δυὸ στὰ πόδια,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερό, βάλτε το στὴν καρδιά του,
νὰ τρέξη αἷμα καὶ νερό, νὰ λιγωθῆ ἡ καρδιά του.
Ἦ Παναγιᾶ. σὰν τ' ἄκουσε, ἔπεσε κ' ἐλιγώθη
- 20 Σταμνιά νερὸ τῆς ρίξανε, τρία κανάτια μόσκο,
καὶ σὰν τὴν ἤρθ' ὁ λογισμὸς, καὶ σὰν τὴν ἤρθ' ὁ νοῦς τῆς,
ζητεῖ μαχαίρι νὰ σφαγῆ, φωτιά νὰ πᾶ νὰ πέση,
ζητεῖ σκοινὶ νὰ κρεμαστῆ γιὰ τὸ μονογενῆ τῆς.
—Εἶχα υἱὸν μονογενῆ κ' ἐκεῖνον σταυρωμένο.
- 25 Μαρία ἡ Μαγδαλήνη, καὶ τοῦ Λαζάρ ἡ μάννα,
καὶ τοῦ Ἰακώβ ἡ ἀδελφὴ, οἱ τέσσερες ἀντάμα,
ἐπήρανε στρατὶ στρατί, στρατὶ τὸ μονοπάτι,
τὸ μονοπάτι τς ἔβγανε εἰς τοῦ ληστοῦ τὴν πόρτα.
—Ἄνοιξε πόρτα τοῦ ληστοῦ καὶ πόρτα τοῦ Πιλάτου.
- 30 Καὶ ἡ πόρτα ἀπ' τὸ φόβο τῆς ἀνοίγει μοναχὴ τῆς.
Τηρᾶ δεξιᾶ, τηρᾶ ζερβιά, κανένα δὲν γνωρίζει.
Τηρᾶ πάρα δεξιώτερα τὸν Ἅγιο Ἰωάννη.
—Ἄγιε Γιάννη, Πρόδρομε καὶ βαπτιστὰ τοῦ υἱοῦ μου,
μὴν εἶδες τὸν υἱόκα μου, καὶ σὲ διδάσκαλό σου;
- 35 —Δὲν ἔχω στόμα νὰ σὲ πῶ γλώσσα νὰ σὲ μιλήσω,
δὲν ἔχω χεροπάλαμα γιὰ νὰ σὲ τότε δείξω.
Βλέπεις ἐκεῖνον τὸ γυμνὸ τὸν παραπονεμένο,
ἔπου φορεῖ πουκάμισο στὸ αἷμα βουτημένο;
ἔπου φορεῖ στὴν κεφαλὴ ἀκάνθινο στεφάνι;
- 40 Ἐκεῖνος εἶν' ὁ γιόκας σου καὶ μὲ διδάσκαλός μου.
Καὶ ἡ Παναγιᾶ πλησίασε κοντὰ καὶ τὸν ρωτᾷ:
—Δὲν μὲ μιλεῖς παιδάκι μου, δὲν μὲ μιλεῖς παιδί μου;
—Τί νὰ σὲ πῶ μανούλα μου, πού διάφορο δὲν ἔχεις.
Μόνον τὸ Μέγα Σάββατο κοντὰ τὸ μεσημέρι,
πού θὰ λαλήσ ὁ πετεινός, σημαίνουν οἱ καμπάνες,
45 σημαίν' οὐρανὸς σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ πούρνια,
σημαίνει καὶ Ἁγιοσοφιά μὲ τρεῖς χρυσὲς καμπάνες.

Ἐκ τῆς ἡμέρας οἱ γυναῖκες π κάδδαι στά σπίτια πγ εἶναι κοδά στο τζεσ-μέ, κρύβνε τς λαπάτες γιά νά μῆ λαπατίσ καμμιά τὰ ρουχα τς στο τζεσ-μέ, ἴσαμε τς σαράδα τς Πασκαλιᾶς. Ἄν τυχὸ καμμιά γυναῖκα θελήσ νά μῆ γρατήσ τ' ἀδέτ καὶ φέρ ἀπ τὸ σπίτ τὸ γούπανο που κπανίζνε τὰ σκλιά, γιά νά τσακίσ μ αὐτόνα τὰ ρουχα τς, οἱ ἄλλες τνε φωνάζνε: «Μῆ λαπατάς, μαρή. Ἄκόμα ἡ Πασκαλιὰ δὲ σαράδσε». Λαπάτα λένε τ βυλιὰ τν ἀψίδα τοῦ τρεχλιοῦ, π τν ἔχνε στο τζεσ-μέ, καὶ τὰ ρουχα π τὰ πλέν-νε μόνε μὲ κρὺο νερὸ καὶ σαπουνὶ τὰ λαπατίζνε μ αὐτήνα γιά νά παστρευτοῦνε. Ἰσαμε τ Μεγάλι Τετράδ πρέπ νά σωθῆ δ,τ πλύσ ἔχνε καὶ τ Κόκκινι Πέφτ δέ γαμ ν ἀπλώσ-νε ἄσπρο ρουχο στὸν ἥλιο, γιὰτὶ εἶναι ἡ μέρα π σταύρωσανε οἱ Ὀβριγοὶ τὸ Χστό.

Σήμερα καὶ τοῖ δυὸ Πέφτες πώρκδαι καταπόδ, δὲ δλεύνε στ ἀβέλια, γιὰτὶ κι αὐτὲς λογαριάζδαι δρίματα, κι ἄμα δλέψης στ ἀβέλι τὸ καὶ ἡ πάχνη.

Μεγάλι Παρασκευῆ. Σήμερα παγαίν-νε οἱ γυναῖκες λουλούδια καὶ πρσο-νάδες καὶ στολίζνε τὸ νηπτάφιο, ἀνάβνε κεριὰ, χαιρετᾶνε τν ἀϊκόνα τοῦ Χστοῦ καὶ περνᾶνε ἀπ' κάτ στο νηπτάφιο νά τσὲ πιάσ ἡ χάρ. Ἄμα ἀπολύκι ἡ ἐκκλησιὰ τὸ μεσμέρ, κατὰ τὸ κεντὶ οἱ γυναῖκες π θὰ φλάξνε τὸ λείψανο τοῦ Χστοῦ κβανιοῦνε τὰ στρώματα τς στν ἐκκλησιὰ, καὶ ξενουχτᾶν ἐκεῖ. Μιά ἀπ αὐτὲς θὰ πῆ αὐτὸ τὸ μρολόγι :

Καλὸ εἶναι τ «Ἄγιος ὁ Θεός», καλὸ εἶναι καὶ τὸ λένε.

Ἄποιος τὸ λέγει σώζεται κι ὅποιος τ ἀκούῃ ἀγιάζει, κι ὅποιος τὸ καλοφηγρηστῆ Παράδεισο θὰ λάβῃ.

Παράδεισο καὶ λίβανο ἀπὸ τὸν Ἄγιο Δάφο.

Ἐκεῖ φέλνουν οἱ ἐκκλησιᾶς καὶ λειτουργοῦν παπάδες, ἐκεῖ τρέχουν κι οἱ Ὀβριγοὶ καὶ τὸ Χριστὸ γυρεύουν, βαστοῦν χρυσὸ στά χέρια τους κι ἀργύρια στίς ποδιές τους.

Κανεὶς δὲν τοὺς λιμπίστηκε, κανεὶς νά τοὺς ρωτήσῃ,

κι ὁ πρῶτος του ὁ μαθητῆς, ὁ πρῶτος ὁ Καϊάφας,

ἐκεῖνος τοὺς λιμπίστηκε, ἐκεῖνος τοὺς ρωτᾶει :

— Τί τρέχετε σκυλόβριγοι καὶ μένα δὲν τὸ λέτε ;

— Τὸν Ἰησοῦ γυρεύουμε καὶ σένα δὲν τὸ λέμε.

— Γιά τάξτε με, γιά δόστε με, νά σᾶς τὸν μολογήσω.

— Χίλια ἀργύρια ἔχουμε στο μαχμουδιὲ δεμένα,

ὄλα σοῦ τὰ χαρίζουμε νά μᾶς τὸν μολογήσῃς.

— Πάρτε μαζί μου τὸ δρομί, πάρτε τὸ μονοπάτι.

Τὸ μονοπάτι τς ἔβγανε κεῖ στοῦ παχτοῦ τὴν πόρτα.
 Χτυποῦνε μιά, χτυποῦνε δυὸ καὶ πηλογὴ δὲν δίνου,
 κι οἱ πόρτες ἀπ τὸν φόβο τους ἀνοίγουν μοναχές τους.
 Σηκῶνι λαγὴνι νὰ πιῆ νερό καὶ μὲ τὸ μάτι γενεῦει:
 — Αὐτὸς εἶναι καὶ πιάστε τὸν, σφιχτὰ νὰ τονε δέστε.
 Ἐπ τὰ μαλλιά τὸν ἄρπαξαν, στὰ μάρμαρα τὸν ρίξαν.
 τὰ μάρμαρα ραγίστηκαν κι ἡ γῆς ἀνεκατώθη.
 Ἡ Παναγιὰ ἡ Δέσποινα καθοῦνταν μοναχὴ της,
 τίς προσευχές της ἔκαμνε γιὰ τὸ μονογενὴ της.
 — Φτάνουν κερὰ μας Παναγιὰ, φτάνουν οἱ προσευχές σου,
 τὸν γιόκα σου τὸν πιάσανε καὶ στὰ χαλκιά τὸν βάλαν,
 καὶ στοῦ Πιλάτου τίς αὐλές, ἐκεῖ τὸν τυραννᾶνε.
 Σὰν τ ἄκουσεν ἡ Παναγιὰ πέφτει λιγοθυμαίει.
 Σταμνὶ νερό τῆς ρίξανε γιὰ νᾶρτ στὸν ἑαυτὸ της.
 — Σώπα κερὰ μας Παναγιὰ καὶ μὴν ἀναστενάζης,
 Ὁ Κύριος θ ἀνεστηθῆ τριήμερος ἐκ τάφου,
 καὶ τῆ Λαμπρῆ χαρούμενοι καὶ πάντ' ἀγαπημένοι.

Ἄφου ποῦνε τὸ τραβούδ κι ὕσταρα κάλλαι καὶ τονε φλάνε,
 ὅπως κάμν-νε στὸ θεθαμένο τὸν ἄθρεπο. Κατὰ τὰ ξημερώματα π θὰ
 ἀρκέψ ἡ ἀκολουθία, μόνε βαρέσ ἡ καθάνα, σ-μαζών-νε τὰ στρώματα
 τς καὶ τὰ πᾶνε στὰ σπίτια τς.

Ἔσταρα ἀπ' τὰ μεσάνυχτα ἀσ-μαίνι ἡ καθάνα κι ὁ κόσμος πα-
 γαίνι στν ἐκκλησιά. Τὰ παιδιὰ τοῦ σκολιοῦ ψέλν-νε τὸν Ἐπιτάφιο
 θρῆνο, τὸ καταπόδ βγάζνε τὸ νηπτάφιο καὶ τὸ γιρίζνε στὸ χωριό.
 Ἄμα ἔρννε στὸν Ἀγιώργη, στέκναι καὶ μνημονέβ ὁ παπᾶς τὰ ὀνό-
 ματα καὶ ὕσταρα κορών-νε τὸν Ὀβριό καὶ φλογαρίζ στὴ σκοτίδα.
 Ἄπο τὴ στάχτ, πέρν-νε οἱ γυναῖκες ἀπὸ μιὰ φούχτα καὶ τνε πα-
 γαίν-νε αὔριο στὰ μνήματα τς.

Μεγαλοσάββατο. Σήμερα οἱ γυναῖκες παγαίν-νε στὰ
 μνήματα. Ἔρκετ' ὁ παπᾶς καὶ τρισαγίζ' τς πεθαμένη, καὶ οἱ γι-
 ναῖκες μράζνε κόκκινα αὐγά, μουστολαβιάδες, καρύδια καὶ κουλικά-
 κια, λαδερὰ. Φέρν-νε καὶ μιὰ φούχτα ἀπ' τὴ στάχτ τ' Ὀβριοῦ ποῦ
 πήρανε ἐψές, καὶ τνε ρίχν-νε ἀπάν στὸ μνήμα.

Ἄποψε τὰ μεσάνυχτα παγαίν-νε στν ἐκκλησιά καὶ ξημερώνται
 μὲ τὸ «Χοτὸς ἀνέστ». Ἐνας πέρνει τὸ παλιὸ τὸ σῆμαῖρο καὶ μὲ δυὸ
 τσεκίτσια τὸ βαρεῖ καὶ ὄλλι ρίχν-νε τφέκια μέσ στν ἐκκλησιά. Τὰ
 παιδιὰ τσιγρίζνε τ' αὐγά τς καὶ κεῖ τὰ τρῶνε. Ἐτς ξημερώνι ἡ Πα-
 σκαλιά καὶ καθανίνας γιρίζ στὸ σπὶτ τ μ' ἀναμένο κερὶ καὶ μ' αὐτὸ

ἀνάφτ τ γαδῆλα στὸ εἰκονοστάθ. "Ὅποιανου σβῆς τὸ κερί, φέρνει ἀπ' τὸ φῶς τς Δευτερανάσταις.

Π α σ κ α λ ι ἄ. Αὐτὴνι εἶναι ἡ τρανύτερ γιοριτῆ τσῆ χρονιάς. Τὸ μεσ-μέρ στ Δευτερανάστασ ὁ παπᾶς μράζ κόκκινα αὐγά ἀδίς ἀδίδερσ, καὶ γοῦλος ὁ κόσμος βάζνε τὰ γιορτερά τς καὶ χαίρδαι. Παγαίν-νε στς βίζιτες γιαιτὶ σῆμερα ἔχνε ὀνομασία ὁ Πασκάλις, ὁ Πασκαλάκις, ἡ Πασκαλιώ, ὁ 'Ανέστς, ὁ 'Ανασταίς, ὁ 'Αναστασός, ὁ Τάσος, ὁ Δάτσης, ἡ 'Αναστασία, ἡ Τσιτσικά, ἡ 'Ανάστω, ἡ Λαβρινῆ καὶ ἡ Λαβρινιώ. 'Απὸ σῆμερα ἴσαμε τς 'Αναλήψεως, σαράδα μέρες δὲ λένε «καλιμέρα» καὶ «καλησπέρα» μόνε λένε «Χστὸς 'Ανέστ», «'Αληθῶς ἀνέστ». Πολλοὶ πίν-νε καὶ μεθᾶνε, κι ὕσταρα γιρίζνε μὲ τ λατέρνα γιὰ μὲ τὰ παιχνίδια καὶ χορεῦνε.

Δ ε υ τ ἔ ρ α [τοῦ Πάσχα] Τς Παναγίας. Σῆμερα γένεται παναγύρ στς Παναγιάς, τ' ἀβέλια, ἐκεῖ π'γεῖναι τὸ ἅγιασμα τς Παναγιάς. 'Ὁ παπᾶς διαβάζ παράκλησ' κι ὁ κόσμος, ἀφοῦ προσκυνήσ', ὕταρα πιάνται στὸ χορὸ μὲ τὰ τραβούδια γιὰ μὲ τὰ παιχνίδια, "Ἐρκδαι κι ἀπ' τ' 'Αλβασάνι, τὸ Νιχώρ, τς Μέτρες κι ἀπ' τ' ἄλλα τὰ χωριά παναγυριῶτες καὶ βραδιάζδαι μὲ τς χοροὶ καὶ τὰ τραβούδια.

Τ ρ ἰ τ η [τοῦ Πάσχα]. Τ' 'Αἴγιαννιοῦ. Σῆμερα ὁ παπᾶς διαβάζ παράκλης στὸ ἅγιασμα π'γεῖναι βροστὰ ἀπ' τὸν 'Αἰλιᾶ. Παγαίν-ν ὁ κόσμος καὶ ἐγλεντίζνε. Αὐτὸς ὁ 'Αἰγιάνις εἶναι γιὰ τ' θερμασιά.

Π α ρ α σ κ ε υ ῆ. Τς Ζωοπηγῆς. "Ἐχει ὀνομασία ἡ Ζωγιώ, ἡ Ζωγή, ἡ Ζωγίτσα, ἡ Ζώϊκα, ἡ Ζωγαρνιώ, καὶ ἡ Πγίτσα. "Ὅποιοι τῶχνε τάμα, παγαίν-νε σῆμερα στὸ βαλουκλῆ τς Πόλις νὰ διοῦνε καὶ τ' βόλι. Στὰ παιδιὰ λένε πῶς ὄδας θὰ περάς κανεῖς ἀπ' τς πορτάρες τ Γεδίκουλε, ἐκεῖ φλάει ἕνας ἀράπαρος, καὶ σὰ δὲ δὰ φλίσ, δὲ δ' ἀφίνι νὰ περάσ-νε. Κι ὄδας γιρίς κανὰ παιδι ἀπ' τὸ βαλουκλῆ τὸ ρωτᾶνε: «—Πῆγες στ βόλι; —Πῆγα. —Εἶδες Τοῦρκο; —Εἶδα. —Φοβήθηκες; —Φοβήθκα. —Φτύσ' τὸ γόρφο σ». Πολλοὶ παγαίν-νε μέσα στὸ ἅγιασμα καὶ φλάνε μάζος ὡς νὰ διοῦνε τὰ ψάρια, π γεῖναι τγανισμένα ἀπ' τῆ μιὰ μεριά.

Λένε πῶς τὴν ἡμέρα ποῦ πάρτκε ἡ Πόλι, ἕνας καλόγερος τγάνιζε ψάρια μέσ στὸ βαλουκλῆ, κι ἄκσε μιὰ φωνή «"Ἐπесе ἡ Πόλι». 'Εκεῖνος δὲ δὸ πίστεψε καὶ εἶπε—Σὰ ζδανέφνε τὰ ψάρια ἀπ' τὸ τγάνι καὶ πδῆξνε μέσ' στὸ νερό, τότες θὰ πὲς καὶ ἡ Πόλι. "Ἐδεκει

π τὸ λεγε πῆδξανε τὰ ψάρια ἀπ' τὸ τγάνι κι ἄρκεψανε νὰ πλέχνε μέσο στ' ἁγιασμα. "Υστάρ' ἀπ' αὐτὸ τὸ θάμα ἔκαμαν ἐκεῖ τὸ βαλουκλή.

Ἄνάμεσα στις πορτάρες τ Γεδίκουλε καὶ τ' θάλασσα, εἶναι οἱ Ἑφτὰ κουλάδες. Μέσα εἶναι βαχτσέδες, καὶ μέσα σ' ἓνα βαχτσέ εἶναι ὁ βασιλῆς Κωσταδῖνος Παλαιολόγος. Ὁ ἀγάης ὁ Κυριάκος πῆγε μιὰ φορά, κι ὁ βαχτσεβάνις τονε εἶπε θέλι νὰ πάγι καμμιάν ἄλλι μέρα, π νὰ μὴ εἶναι κόσμος, γιὰ νὰ τονε δείξ τὸ μέρος. Εἶναι λέϊ ἡ πόρτα σὰ συρτάρ μεγάλο, τνε τραβάς καὶ κατεβαίνις μιὰ σκάλα, καὶ βαίνις σὲ μιὰ στενὴ σούδα. Ἐκεῖ εἶναι ἓνα παραθράκι καὶ γλέπ μέσα σὲ μιὰν ἐκκλησιά. Ὁ βασιλῆς εἶναι ξαπλωμένος ἀμένος μὲ τὴ στολή τ, καὶ σκεπασμένος μ' ἓνα χσὸ πάπλωμα. Μόνε οἱ μύτες ἀπ' τὰ ποδήματα τ φαίνται. Κοδὰ στὸ κρεβάτ τ, ἀπάν σ' ἓνα χσὸ μανάλι εἶνε ἓνα μεγάλο κερὶ, χοδρὸ τόσο πού δυὸ νοματοὶ ἀντζακ βοροῦνε νὰ τ' ἀγκλιάσ-νε, καὶ φέγι θαβὰ στν ἐκκλησιά. Τὸ κερὶ εἶναι καὶ δέν εἶναι ἴσαμε μιὰ πθαμή. "Ἄμα θὰ σωθῆ, θὰ σκωθῆ κι ὁ βασιλῆς νὰ πάρ τ' ἡόλι.

Κυριακή. Τοῦ Θωμά. Τὸ ἀδίπασκα. "Ἐχ' ὄνομασία ὁ Θωμάς κι ἡ Θωμάη. Σήμερα ὅ,τ κερὶ ἀπόμκε ἀπὸ τ βασκαλιὰ τὸ παγαίν-νε καὶ τ' ἀνάφτνε στν ἐκκλησιά.

Δευτέρα. Τς Παναγίας (Ρευματοκρατοῦσης). Σήμερα εἶναι τὸ μετρηνὸ τὸ παναγύρ, πού παλεῦνε οἱ Τοῦρκι οἱ πεχλεβάνιδες μὲ τς Ρωμοῖ, καὶ παγαίνι κόσμος ἀπὸ γούλα τὰ χωριά νὰ σεργιανίς.

23. Τ' Αἰ Γιωργιοῦ. Σήμερα ἔχι ὄνομασία ὁ Γιώργης, ὁ Γιωργῆς, ὁ Γιωργάκις, ὁ Γιώργος καὶ ἡ Γιωργίτσα.

Γένεται παναγύρ στὸ χωριὸ στ "Αἰ Γιώργη τὸ μειδάνι κοδὰ στὸ παλιοκλῆς καὶ τὰ τοιτσιδάκια παγαίν-νε στὸ κοσί. Δέν-νε ἓνα σκοινὶ στ μέσο στὸ δρόμο, ἀπ' τῶνα σπὶτ στ' ἄλλο καὶ κρεμᾶνε μαδῆλια. Αὐτὰ τὰ δίν-νε οἱ ἀρβωνιασμένες κι ἀπὸ καμμιά βολὰ δίν-νε πκάμσο καὶ σὲ μιὰν ἄκρη τ μαδλιουῦ δέν-νε κανὰ κάρτο, τὰ κρεμᾶνε στὸ σκοινὶ κάβοσο ἀψιλά π νὰ πδῆξ ἐκεῖνος π θάρτ πρῶτος γιὰ νὰ τὰ φτάξ. Ὁ πρῶτος διαλέξ καὶ πέρνει ὅποιο θέλι, τὸ ἴδιο καὶ οἱ ἄλλι. Ἀπὸ καμμιά χρονιὰ παγαίν-νε στὸ κοσί καὶ μὲ τ' ἄλογα. "Ὅποιος ἔρτ πρῶτος ἀπ τὸ κοσί παγαίνι στὰ σπῆτια π' γεῖναι γύρω στὸν Αἰγιώργη καὶ μαζώνι βαξίσια.

Σ' αὐτὸ τὸ παναγύρ καθὸς χωριανοὶ γένται τὸ ἓνα, κάμν-νε ἀδρεφάτο, σφάζνε ἓνα δυὸ ἀρνιά, τὰ βράζνε, ζμών-νε καὶ ψωμί κι ἄμα τὰ χαζηρλαδῆσ-νε, κόβνε τὸ κρηάς, τ' ἀλατίζνε, τὸ πιπερών-νε καὶ

μράζνε σέ γουλι τς παναγουριώτες ἀπόνα κομμάτ ψωμί κι ἓνα κομμάτ κρηάς. Αὐτὸ τὸ λένε «κουρβάνι» καὶ τὸ κάμν-νε στὰ μεγάλα παναγύρια, τ' Ἀϊγιωργιοῦ, τ' Ἀϊθανασιοῦ, τς Ἀγιατριάδας καὶ τ' Ἀϊλιός, ἀμὰ ὄχι ταχτικά. Στὰ παλιότερα τὰ χρόνια εἶχανε μάζως πνάκια πῆλινα, πράσ-να, πού μοίραζανε στὸ γόσμο τὸ τζορβὰ καὶ τὸ κρηάς, κι ἔτσ οἱ ξένι οἱ παναγουριώτες δὲν ἀπόμσκανε νηστικοί. Τὰ πνάκια αὐτὰ τᾶκρυβανε στν ἐκκλησιὰ μαζί μὲ τὰ ξλένια τὰ χλιάρια, ἀπ' κάτ' στ βορνή τῆ σκάλα τοῦ γιναίκειου.

Τὸ πουρνό, ὕσταρ' ἀπ' τ' λειτουργία πέρνει ὁ παπάς τὰ σίχνα καὶ μαζί μὲ τοῖ ψαλιτάδες παγαίν-νε στὸν Ἀϊγιώργη, μνημονέβ τὰ ὄνόματα, διαβάζ παράκλης καὶ γιρίζνε πίσω πάλε. Σήμερα ἀνιούνε τὸ γουκλόσπορο, ὄσες θέλνε νὰ βάν-νε σκλήκια.

Σήμερα ὡς καὶ οἱ Τοῦρκι καὶ οἱ Κατσβέλι ἔχνε παναγύρ. Οἱ Κατσβέλι σφάζνε ἀρνί, χορεῦνε τὸ σκατζόχερο καὶ παγαίν-νε ἀπάν στὸ Μάι μοναχοί τς κι ἐγλεντίζνε. Ἀπὸ σήμερα ὠσαμε τ' Ἀϊδημητριοῦ κάδδαι στς τσέργες. Ὅσα τσράκια δὲ στοιχίσανε τ ἔρωτομαρτιά, στήζνε σήμερα ὠσαμε τ' Ἀϊδημητριοῦ, γιὰ ὠσαμε τὸ Σηλυβρινὸ τὸ παναγύρ, γιὰ κι ὠσαμε ξάλωνα.

Οἱ βροχές τ' Ἀπριλιοῦ, εἶναι πολὺ ἑρεκετλίδκες, γι' αὐτὸ λένε :

Ἄ βρέξ Ἀπρίλης δώδεκα κι' ὁ Μάης μία δύο,
θὰ πάρνε τῆ κασέλα σου καὶ ὄλο σου τὸ βίο.

Ἀπὸ καμμιά χρονιά δὲ βρέχι ὄσο πρέπ τν ἄνοιξ, τὰ σπαρτὰ δὲ μεγάλων-νε κι ὁ κόσμος στάναχωριέται. Τότες μιά γιναίκα στολιζεται μὲ μολόχια, τσατζαλάκια, πάπαδίτσες, γλυστρίδες, παπάρουνες καὶ λάπατα, βάζ στὸ κεφάλι τς ἓνα ψαθένιο καπέλλο, πέρνει στν ἀγαλιά τς ἓνα πανέρ, τὸ γιομόζ λογιῶ δω λογιῶ χορτάρια, γένεται «λαπατάς», γιρίζ μέσ στὸ χωριὸ καὶ τραβδά :

Λαπατάς μας πορπατεῖ
τὸ Θεγὸ παρακαλεῖ,
νὰ μᾶς δώκη μιὰ βροχή,
νὰ χαροῦνε οἱ φτωχοί,
νὰ δροσίσνε τὰ χορτάρια,
τὰ κριθάρια καὶ τὰ στάρια,
τ' ἀβελάκια καὶ τὰ ρόβια,
τοῦ φτωχοῦ τὰ παρασπόρια.
Θέ μου ρίξε μιὰ βροχή,
νὰ χαροῦνε οἱ φτωχοί,
τὰ σπαρτὰ μας νὰ πληθέν-νε,

τὰ δεμάτια μας νὰ γέν-νε,
καθενίνα καί κοιλό.
κάθε κλήμα καί καλάθ,
νὰ πληθαίνη τὸ ψωμάκι,
νὰ φτηναίνη τὸ κρασάκι.

Ἔχι κι' ἕνα βακράκι νερὸ στὸ χέρ τς, κι' ἀγιάζ τς πόρτες σὰ δὲ
βαπά. Ὁ κόσμος τνε χύ-νε ἀπὸ κομμὰ νερὸ ἕροστά τς, γιὰ τὸ κατα-
πόδ τς, καί δὲν ἀργεῖ νὰ βρέξ.

Ε' ΜΑ·Ι·Σ

Αὐτὸς εἶναι ὁ καθεαυτοῦ μήνας τ λουλουδιοῦ. Τώρα ἀνοίγνε
τὰ τριαλάφλα καί τὰ λογιῆς κοπῆς λουλούδια σσιὶ βαχτσέδες. Ἄθι-
ζνε τὰ τριφύλλια στὰ τσαήρια, τὰ κ-κιὰ ψωμών-νε κι ἀρκεῦνε νὰ
γένται τὰ κεράσια, τὰ μαῦρα καί τὰ γλαβάτα. Γιομίζνε οἱ κάθ ἀγρι-
ολούδα, παπαροῦνες, μαστχίστες, τσατζαλάκια, μαυροκούκια, βρο-
τοκούδνα, θροῦβο, κλωῆκες, μολόχες, τς Παναγιῆς τὰ δάχλα καί τό-
σα ἄλλα λουλούδια. Ὁ Μάις βχίνι μὲ τὰ κ-κιὰ καί βγαίνι μὲ τὰ
κεράσια.

Τὸ Μάι θερίζνε τὰ τσαήρια καί μαζών-νε τὰ χορτάρια. Πολλοὶ
παγαίν-νε ἀπ' τὸ χωριὸ καί δλεῦνε στὰ βεϊλίκικα τὰ τσαήρια, ἀνά-
μεσα Μέτρες καί Παξαίς. Τὰ κορίτσια βοθάνε ὄξω σσιὶ δλειές, στὸ
τσάπισμα καί στὸ βοτάνισμα. Τὰ παιδιὰ θαραπεύδαι παιχνίδια.
Παίζνε ξλάκι, μρούνα, биртирбір, τρακλατζικι, γαῖδουρίτσα, σκαμνά-
κια, ὀμάδες, λύκο, κρυβιστήρα, τυφλοπόδακι καί ἄλλα τέτοια παιχνί-
δια. Ἀκόμα παγαίν-νε στ' ἀρπαλ-ήκια, κόφνε τσαβιδάρια καί κάμν-
νε ζαθοῦνες καί τσὲ λαλιοῦνε. Ἀπὸ κανεῖνα κάμνει τρύπες στ ζα-
βούνα καί τνὲ βαίζ σὰ φλογέρα τσοβάνικι, κι' ἄμα θὰ χαλάς καί δὲ
βγάξ φωνή, τότες τνὲ βάζ ἀνάμεσα σις φοῦχτες τ, τνὲ τρίβ λαφρυὰ
καί λέϊ:

Λάει λάει ζαβουνίτσα,
μὴ σὲ ρίξω μέσ στὸ ρέμα,
καί σὲ τρῶνε τὰ ψαράκια,
καί σὲ κλαίϊ ἡ Μαριγῶ.

Ἔσταρα τνε φσάι κι ἀνοῖ ἡ φωνή τς κι ἀρκεῖβ πάλε νὰ λαῆ.

Ὁ κτσκάς αὐτὸν τὸν μήνα φέρνει τὰ κατσίκια καί τὰ μεσ-μέ-
ρια στὸ χωριὸ καί τ' ἀρμέγνε τρεῖς φορές τήνι μέρα. Τὸν ἄλλο μή-
να πάλε ἀρκεῦνε νὰ τ' ἀρμέγνε μόνε δυὸ φορές: πουρνὸ καί βράδ.

Τὸ Μάι δὲ γένται χαρές, γιατί ζουριάζνε οἱ νιόπαδροι σὰ μαγιατκα κατδάκια. Μόνε σὰν εἶναι μεγάλι ἀνάγι, βορεῖ κανεῖς νὰ παφρευτῆ. Ἄμὰ ἀρβῶνες γένται.

Π ρ ω τ ο μ α γ ι ά. Σήμερα ὁ κόσμος σκώνται χαράματα, παγαίν-νε στὰ χωράφια καὶ στὰ τσαήρια καὶ ἀπὰ στὸ βαήρ, στὸ Μάι καὶ κηλιούδαι ἀπὸν στς πρασ-νάδες, γιὰ νὰ χοδρέν-νε. Οἱ παραδαρμένες, πού γιρεῦνε ἄδρα, κηλιούδαι ἀπὸν στὰ χορταράκια καὶ λένε: «Φάγε Μάι, κ.. φάγε Μάι μ..», γιὰ νὰ τσὲ πὰτὶ ὀγουρ καὶ νὰ παφρευτοῦνε λήγορα. Ὑσταρα μαζών-νε λουλούδια κάμν-νε στεφάνια καὶ τὰ στολιζδαί, καὶ τραβδώδας ἔρκδιαι στὸ χωριό. Τότες ἀκοῦς τὰ τραβούδια «Καλῶς τονα τὸ Μάη τὸ χρυσομάλλη», «Μιὰ κόρη ὀποῦ εἶδα μὲ ζγουρὰ ξανθὰ μαλλιὰ», «Τούτ ἡ γῆς μὲ τὰ χορτάρια», «Ἐγὼ εἶμαι νοῦ ψαρᾶ παιδί», τ' «Ρουμπαλιὰ» κι' ἄλλα τέτοια. Ὅδε γιρίσ-νε στὸ σπῖτ, κρεμάνε τὸ στεφάνι τὰ λουλούδια καὶ ἄλλα πράσ-να κλωνιά, ἀπανωθιοῦ σι βόρτα καὶ τ ἀφήν-νε κεῖ, ὡς τοῦ χρόν τ βρωτομαγιά.

Σήμερα παγαίν-νε στοῖ γλίστρες καὶ γλιστράνε.

Οἱ μάγισσες π ξέρνε ἀπ' τὰ ὄξω, βγαίν-νε τσίτσιδες μὲ τὴ σκοτίδα, αὐγίτσα, καληκεῦνε τ βάνα, παγαίν-νε στὰ γιουρέδκα τὰ χωράφια, διαβάζνε τὰ μαγικά τς, κόφνε ἀπὸ 'να στάχι ἀπὸ τς τέσσερς ἄκρες τ χωραφιοῦ, τὸ παγαίν-νε στὰ δκά τς καὶ τὰ ρίχν-νε κεῖ καὶ πέρν-νε τὸ βερεκέτ.

Ἄποιονα ἔχνε ὄχτρα, παγαίν-νε στὸ σπῖτ τ καὶ κόφνε ἓνα πελεκοῦδ ἀπὸ τ' ἀνώφλιο τς πόρτας τ, τὸ διαβάζνε μὲ τὰ διαβολικά τς τὰ λόγια κι' ὕσταρα τὸ ρίχν-νε στὰ χωράφια τὰ δκά τς καὶ κλέφνε τὸ βερεκέτ ἀπ' τς ἄλλνοῦς.

Ὅδε πάλε θέλνε νὰ χάσ ὁ ἄθρεπος π ὄχτρεῦδαι τὸ ἴσιο τ καὶ νὰ σερσεμελεδιστῆ, πέρν-νε ἓνα μασὰδ σώδιμα, τὸ ζαλίζνε ἔτς π νὰ μὴ βορῆ κανεῖς νὰ βρῆ τν ἄκρη τ, καὶ τὸ ρίχν-νε σι τ βόρτα τ, γιὰ νὰ τὸ δρασκελῖσ τὸ πουρνὸ καπῶς θὰ βγαίνι ἀπ' τὸ σπῖτ τ, ἢ νὰ τὸ πατήσ καὶ νὰ μαγευτῆ.

Ἄμα πάλε θέλνε νὰ ζουριάσ ἐκεῖνος π θὰ μαγέψνε, κλέφνε ἀπ τν ἀπλώττρα τ κανὰ βρεμένο ροῦχο, βάζνε μέσξ ἓνα πολιφᾶδ σαποῦνι, τὸ παραχών-νε σὲ μέρος π νὰ συχνουλιζεται γιὰ νὰ τὸ δρασκελάι, καὶ κάθε βράδ παγαίν-νε ἀπὸ κρυφὰ καὶ τὸ ποτίζνε. Ὅπως σγολιῶνι τὸ σαποῦνι, ἔτς ρέβ καὶ ζουριάζ κι ὁ ἄθρεπος ἐκεῖνος.

Ἄμα διῆ κανεῖς π τὸν ἔρρξανε μάγια, τὰ λύνι γιὰ μὲ τὸ καλό, γιὰ μὲ τὸ κακό. Ὅλω βροστὰ θὰ κητάξ καλὰ νὰ μὴ τ' ἀγιάξ καὶ νὰ μὴ δὰ δρασκελῖσ. Ὑσταρα πέρνει ἓνα σιδερένιο δεκράνι τὰ σκῶνι

καί τὰ πετάι ὄξω σις κουπριές. Ἄν εἶναι ἄθρεπος π τὸ λεί ἢ καρδιά τ, καί δὲ φοβᾶται, κάθεται καί κάμνει ἀπάν τς τὸ χοδρό τ τὸ νερό χωρίς ν' ἀκβίς στὰ μάγια καί χαλνάνε. Ἄμὰ σάν εἶναι φοβιτσιάρς, τότες φωνάζ τὸ βαπᾶ, διαβάζ ξορκισμό, χύνι ἀγίασμό σ' ἐκεῖν τὸ δόπο, χαλνάνε τὰ μάγια καί πάι.

Μιά χρονιά ὁ Μαυρουδόγλους ὁ βεχτοής, εἶδε τ μάγισσα π γύρζε στὰ χωράφια καβάλλα στ βάνα, ἔπесе τὸ καταπόδ τς, τνε κινήγισε, βῆκε μέσ στοῦ χωριό καί χώθηκε μέσ σὲ μιὰ χρεία καί τονε πέταγε σκατά, γιὰ νὰ μὴν ἔρτ κὸδὰ καί τνε γνωρίσ. Τότες τράβξε κι ἐκεῖνος τὸ τφέκι νὰ τνε βαρέσ' κι ἀπ' τὸ φόβο τς φανερώθηκε ποιά ἦδανε καί χάλασανε τὰ μάγια τς.

Σήμερα ἄμα πάρς ἀπ τὸ νερό πού σβῆνι ὁ σιδεράς τὸ κόκκινο σίδηρο καί τὸ ποτίς ἐκείνονα π δὲ σ' ἀγαπάι τονε κάμνεις νὰ σὲ γλέπ καί νὰ κάμνη ἢ καρδιά τ «τζιζ» ἀπ' τ λαχτάρα τ γιὰ σένα.

Ἄμα θέλνε ν' ἀποκιμήσ-νε κανεῖνενα, γιὰ νὰ μὴ τζὲ νοιώσ-τίθὰ κάμνε, πέρν-νε «πεθαμένο χῶμα» σάνε σήμερα καί τὸ βάζνε ἀπ κάτ στοῦ μαξλάρ τ. Ἔτσ ἔκαμανε τ Κατερίνα τ μαμη καί δὲν ἔνοιωσε ὀδες ἔκλεψανε τ γόρ τς.

Σήμερα θέλι νὰ ἔχι κανεῖς τὸ νοῦ τ, γιὰ νὰ μὴ δὲνε μαγέψνε. Κάθανεις, μέγας καί μικρός, κιτάζ νὰ μαγέψ ὅποιονα . βορέσ. Καί μόνε νὰ πῆ «Νὰ ἔνα καρτάλι» ἢ «Νὰ ἔρκεται ἢ ν-νέ σ» καί νὰ κάμ τὸν ἄλλονα νὰ τὸ πτέψ καί νὰ γιρίσ νὰ κιτάξ, φτάνι κι ὄλας. Τονε μάγεψε καί πάι.

2. Τ' Ἀίθανασιοῦ. Σήμερα γένεται μέγας παναγύρ στοῦ χωριό μας στοῦ Ἀίθανάς, ἀπαναθιοῦ στοῦ τζεσ-μέ. Μαζώνται ὁ κόσμος ἀπ' κάτ στοῦ Τονάρ, ἔρκδαι τὰ παιχνίδια ἀπ' τὸ Ξάστερο καί παίζνε καρνέτο (ψλό καί καβάδκο) λαγούτα καί λύρα, γιὰ βιολι καί χορεύνε τὰ κορίτσια καί οἱ ἄύροι. Κάμν-νε καί κουρβάνι, ὅπως τ' Ἀί Γιωργιοῦ, καί παγαίν-νε τὰ τοιτσιδάκια στοῦ κοσί. Σήμερα ἔχνε παναγύρ καί σις Λαγοθηρες, πού ἔχνε τν ἐκκλησία τς Ἀίθανάς καί εἶναι γιὰ τσι τρελλοί. Ἐχνε καί μιὰν ἀλυσίδα καί τσὲ δέν-νε ἐκιπέρα.

8. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Λαφρογιόρτ. Τὰ παιδιά, πολλὲς βολές, ὀδας παίζνε καί κάμν-νε τὸ χέρ, γιὰ νὰ διοθνε ποιός θὰ γένι μάννα, λένε, ἀλλάζοδας σὲ κάθε σλλαβὴ τὸ χέρ:

Ἰωάννη Θεο-λόγο

Πές με τὸν κα-λὸ τὸ λόγο

ἀπ' αὐτὰ τὰ δυὸ τὰ χέρια
ποιό εἶναι τὸ κα-λύτε-ρό.

'Ακόμα τὰ παιδιὰ παίζνε «λόπκες». Βάζνε ἓνα σανίδ ἀπὰ σ' ἓνα χορρό κούτσουρο, κάθετα ἓνα παιδί στήν μιάν ἄκρη τ' σανιδιοῦ κι ἓνα σὶν ἄλινα καὶ μιὰ σκώνεται τὸ ἓνα καὶ γέρνει τὰ σανίδ ἀπ τ' ἄλλο μέρος, μιὰ σκώνεται τ' ἄλλο καὶ γέρνει τὸ σανίδ ἀπ αὐτὸ τὸ μέρος. Ἐκεῖνο π σκώνεται φωνάζ «Λόπ» καὶ τ' ἄλλο π κάθετα «κες» καὶ γιαταυτὸ τὸ παιχνίδ τὸ λένε λόπκες. Ἄλλα πάλε φωνάζνε «ἠόπ» -«λα».

Στς Μέτρες ἔχνε τὸ ἄγιασμα τ καὶ τὸ λένε «Βτσέλα», γιατί εἶναι μιὰ γιόλα γιομάτ νερό. Τὸν ἄγιο τονε λένε καὶ "Ἀη Γέρο. Καὶ στς Δελιόνες ἔχλ τὸ ἄγιασμα τ, μέσα σ' ἓνα περιβόλι καὶ τὸ λένε Γεροστάνη.

21. Τ' Ἀλκωνοσταδίον. Ἐχνε ὀνομασία ὁ Κωσταδί-νος, ὁ Κωσταδῆς, ὁ Κωστῆς, ὁ Κωστάκης, ὁ Κωσταδάκης, ἡ Κωσταδανιά, ἡ Ἐλένη, ἡ Ἐλενιώ, ἡ Ἐλενίτσα, ἡ Ἐλέγκω, καὶ ἡ Ἐλεν-κάκι.

Σήμερα γένεται παναγύρ στ Ἄλδασάνη, γιατί εἶναι ἡ ἐκκλησία τς Ἄλκωνοσταδίνος. Πολλοὶ χωριανοὶ παγαίν-νε καὶ ἐγλεντίζνε, πίν-νε, χορεύνε, γιρίζνε στς βίζιτες καὶ τὸ βράδ ἔρκδαι πίσω στοῦ χωριό.

Πέφτ τς Ἀναλήψεως. Σήμερα κάμν-νε γαλατό-πτες. Βάζνε ἀλεύρι, γάλα, αὐγά καὶ ζάχαρ, τ' ἀνακατών-νε, σὰ γουρκούτα πηχτή, ἀλείφνε τὸ ταψί μὲ κομμά βούτρο, χύν-νε μέσα τ γουρκούτα καὶ τνε ψήν-νε στοῦ φουρνο. Ἄμα ψθῆ καὶ γένι κνηκάτ, τνε βγάζνε ἀπ' τὸ φουρνο, τνε πισπιλών-νε μὲ ζάχαρ, τνε κόφνε κομ-μάτια, τν ἀφήν-νε νὰ κρυώσ κομμά, καὶ ὕσταρα τνε τρῶνε. Ἀπ' αὐ-τὴν πέρν-νε κάθουσα κομμάτια, καὶ κεράσια καὶ κόλιββα, τὸ παγαίν-νε στὰ μνήματα, τρισαγίζ ὁ παπάς τς πεθαμένη, μνημονέβ τὰ ὀνόματα καὶ ὕσταρα τὰ μράζνε στὰ παιδιὰ γιὰ σχώριο. Ἀπὸ σήμερα σώνε-ται πιά τὸ «Χοτὸς ἀνέστ» κι' ἀρκεύνε νὰ λένε «Καλιμέρα καὶ κα-λησπέρα».

Αὐτὸν τὸ μῆνα βγάζνε τ' ἄλογα στοῦ τσαῆρ καὶ τὰ τσαηρα-δίζνε. Τ' ἀφήν-νε τ' ὄλω λίγο 15 μέρες νὰ φάνε τριφύλλι καὶ νὰ ξε-κραστοῦνε. Ἀπ' αὐτὸ ἀπόμκε καὶ ἡ παροιμία π λέει :

«Ζῆσε Μάϊ νὰ φᾶς τριφύλλι,
καὶ τὸν Αὐγουστο σταφύλι».

Τ' ἄλογα ὄδας τὰ βγάζνε στοῦ τσαήρ, δέν-νε τὰ ποδάρια τς μὲ τ σιδερένια τ βουκαγιά. Ἀπὸ καμμιά βολὰ τχαίνι ν' ἀκβήσ ἡ βκαγιά σὲ τριφύλλι μὲ τέσσερα φύλλα καὶ ξεκλειδώνεται μοναχὴ τς καὶ φεύγει τ ἄλογο.

Τὸ τριφύλλι μὲ τέσσερα φύλλα ἔχι μαγικὴ δύναμι ν' ἀνοῖ κάθε κλειδαριὰ καὶ κάθε καρδιά. Τῆ βρωτομαγιά, κι' ὄπια ἄλλι μέρα τύχι νὰ βρῆ κανεὶς τριφύλλι μὲ τέσσερα φύλλα, τὸ πέρνει, καὶ τὸ κρύβ γιὰ ὦρα ἀνάστ. Ἄμα ἔχης κανεῖνενα ὑποψία π δὲ σὲ λεί τν ἀλήθεια, τὸν ἀναγάζι μ αὐτὸ νὰ σὲ μολογήσ τὸ σωστὸ καὶ τὸ κρυφὸ. Ἄμα πάλε ζλέβς τῆ γυναῖκα σ, μ' αὐτὸ ἀνοῖς τ γαρδιά τς καὶ μαθαίνις τὰ μυστὰ τς.

ΣΤ' ΘΕΡΤΗΣ

Αὐτὸν τὸ μῆνα τονε λένε Θερτῆ, γιὰτὶ τώρα ἀρκέβ ὁ θέρος καὶ γούλο τὸ μῆνα θερίζνε. Πρῶτα θερίζνε τὰ χορτάρια, ὕστατα τὰ κριθάρια, τὰ στάρια καὶ τοῖ βρῶμες. Ἄμα τὰ σπαρτὰ εἶναι γιουρέδκα, τὰ θερίζνε μὲ τ γόσα, ἄμα εἶναι κοδά, μὲ τὸ δρεπάνι, κι' ἄμα δὲ χρηματάνε κάνε, κι εἶναι ἀριά, γιὰ καὶ πολὺ κοδά, τότες βάζνε κορίτσια καὶ γυναῖκες καὶ τὰ βγάζνε μὲ τὸ χέρ ἀπ τ' ρίζα. Οἱ θεροστάδες ὄδε δλεύνε μακριὰ ἀπ' τὸ χωριό, κιμοῦδαι ὄξω στὰ χωράφια, καὶ τὸ τσράκι τσὲ κβανεῖ τὸ φαγὶ ἀπ' τὸ σπῖτ. Μόνε οἱ γυναῖκες καὶ μακριὰ νὰ εἶναι καὶ κοδά, δέν ἀπομνήσκε στὰ χωράφια. Γιρίζνε τὰ βράδια στοῦ σπῖτ, καὶ τὸ πουρνό, αὐγίτσα ξαναπαγαίν-νε. Οἱ ἄδρφοροῦνε στοῦ κεφάλι τς ἀπὸ να ψαθένιο καπέλλο, καὶ οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια ἔνα μεγάλο ἄσπρο μαμούκι, γιὰ νὰ μὴ τσὲ καὶ ὁ γήλιος. Τὸ παιδί ποῦ κβανεῖ τὸ φαγὶ, παγαινοέρκεται μὲ τἄλογο γιὰ μὲ τὸ γαδούρ. Τὸ φαγὶ τὸ βάζνε μέσα σὲ βακράκι, καὶ τὸ κρασί στοῦ νεροκολόκιθς γιὰ σι τσότρα γιὰ νὰ μὴν ἔχι φόβο νὰ τσακιστῆ. Τὸ νερὸ τὸ κβανεῖ μὲ τὸ λαϊνάκι ἀπ τὸ βνάρ π γεῖναι ὄλω κοδά στοῦ χωράφ π θερίζνε. Πολλὲς βολὲς τὸ τσράκι κατσιρδά τὸ κμάρ ἀπ τὰ χέρια τ, καὶ τσακίεται τὸ μανίκι τ, καὶ τότες τὸ πιάν-νε ἀπ τὸ λαιμό, ὡς που νὰ τὸ ξανακατσιρδῖς καὶ νὰ τσακιστῆ κι ὁ λαιμός τ, καὶ τότες δέν-νε δυὸ χοφρούτσκα ξλάκια σ ἔνα σκοινάκι, ὡς μιὰ πιθαμὴ μακρύ, χών-νε τὸ ἔνα ξλάκι μέσα στοῦ κούτρουλο τὸ κμάρ γιὰ νὰ πιάνι, κι ἀπ τ ἄλλο τὸ ξλάκι τὸ βαστάνε, κι ἔτς παγαίνι καθόσες μέρες ἀκόμα, ἴσαμε νὰ τσακιστῆ καμμιά μέρα στὰ καλά καὶ

νάναγαστοῦνε νά πάρνε κινουόργιο. Τς ἐλιές καί τὸ τρί τὰ βάζνε στοὶ κλειδοκοῦτ. Τὸ ἴδιο καί τ ἄλας καί τὸ πιπέρ καί τ ἄλλα ξεροφάγια. Οἱ θερστάδες κάθεμέρα τρώνε σκόρδο, γιὰ νά μὴν ἔρκδαι κοδά τς τα φίδια τ ὦρα πού κιμοῦάχι καί τσέ τσῆσι-νε, καί τ ἄλλα ζούζουλα καί μαμούδια καί τσέ πορπατίξνε καί τσέ μολέψνε, καί βούνε μέσ στὰ τσίτσιδα τς.

Οἱ θερστάδες παγαίν-νε ἀπὸ τρεῖς τρεῖς. Ὁ πρῶτος, ὁ δραγομάνος, θερίζ μὲ τ γόσσα, τὸ κκατὰπὸδ τ ὁ δεμεττοῆς δένι τὰ δεμάτια, κι ὄλω πίσω ὁ τουρμουκτοῆς τραβάι τὸ τουρμούκι καί κάμνει τς θεμωνιές. Μιζώνι καί τς τουρμουκιές καί τσέ βάζ κοδά στ θεμωνιά γιὰ νά μὴ τζε τσαλαπατοῦνε τὰ παιδιὰ πῶρκδαι καί μαζώννε στάχια, ἅμα τραβηχτῆ τὸ τουρμούκι κι ὕσταρα. Τὰ στάχια πού μαζών-νε τὰ παιδιὰ καί οἱ φτωχιές οἱ γυναῖκες, τὰ κάμν-νε χαμοῦτσες, τσέ λιάζνε στὸν ἥλιο, τσέ κουπανίζνε, τσέ λιχνάνε καί τὸ κριθάρ, γιὰ τὸ στάρ τὸ κάμν-νε ἀλεύρι, γιὰ τὸ πλοῦνε. Τὸ στάρ τς χαμούτσας κάμνει πολὺ καθαρὸ ψωμί γιὰτὶ εἶναι κ-κι μετρημένο χωρὶς μαυροκούκι κι ἄλλα πράματα μέσα.

Ὅποιοις ἔχι γιουρέδκο λινάρ, μακρόλνο, πέρνει τὰ κορίτσια π γεῖναι γενιές τ, καί τὰ παγαίνι στοὶ χωράφ νά βγάν-νε σκλιά. Διαλέζνε πιά μεριά ἔχι, τὸ καλύτερο καί τὸ βγάζνε μὲ τὰ χέρια, τὸ κάμν-νε σκλιά, καί ἡ κάθε μιὰ τὰ δένι μ' ἄλλοιώτκο δέσ-μο γιὰ νά τὰ γνωρίζ. Ἄλλι νά ποῦμε τὰ δένι ρίζα μὲ ρίζα, ἄλλι σπόρο μὲ σπόρο, ἄλλι ρίζα μὲ σπόρο, καί τ' ἀφίν-νε στοὶ χωράφ στασιές στασιές. Τὸ ἄλλο τὸ κοδόλνο τὸ λινάρ τὸ θερίζνε μὲ τ γόσσα. Ἄμα ξαλωνίς-νε τἄλλα τὰ σπαρτὰ κβανιοῦνε καί τὰ λινάρια καί τὰ σκλιά στ' ἄλώνι, ἔρκδαι καί οἱ γυναῖκες καί ἡ καθαμιὰ ξεχωρίζ τὰ σκλιά τς, τὰ κπανίζ γιὰ νά πέσ ὁ σπόρος καί τ' ἀφήνι στ ἄλώνι. Τὸ λινάρ δὲ δ' ἄλωνίζνε μὲ τ λοκάνι, μόνε τὸ μαρμαρίζνε, μαζών-νε τὴ λινάτσα γιὰ καψίδια στοὶ φούρνο, καί τὸ σπόρο τνε λιχνάνε. Ὑσταρα μιὰ ἄλλι μέρα φορτών-νε τὰ σκλιά στ' ἄμάξ, ἔρκδαι καί τὰ κορίτσια καί τὰ παγαίν-νε στοὶ ρέμα Ἡ μιὰ βάζ σαλβάρ βίνι μέσ στοὶ νερὸ καί οἱ ἄλλες τνε βοθᾶνε νά τὰ πετρώσ μὲ πέτρες καί τεζέκες. Ἐκεῖ τὰ λιμνιάζνε ἀπὸ ὄχτῶ ἴσαμε δέκα μέρες, κατὰ τὸ γαιρὸ π θά κάμ. Ὅσο ζεστός ὁ καιρὸς τόσο λήγορα λιμνιάζδαι. Ὑσταρα τὰ βγάζνε ἀπ' τὸ ρέμα τὰ φορτών-νε στ' ἄμάξ καί τὰ φέρν-νε στοὶ χωριό. Ἐκεῖ χωρίζ καθαμιὰ τὰ δκά τς, τὰ λιάζ στὸν ἥλιο, τὰ κουπανίζ, τὰ μελιγάι, τὰ ἀποσέρνει στ λανάρα, τὰ κάμνει στρουῖδες καί τὰ κουπανίζ ὡς νά γέν-νε στουπί. Ὑσταρα τὰ λαναρίζ στοὶ λανάρ ὅπως τὰ μαλλιά, τὰ χτενίζ μὲ τ βούρτσα καί τὸ σκλί π θ' ἀπομήκι

τὸ δένι στ ρόκα καὶ τὸ στρίφτ νῆμα γιὰ σῶδμα. Τσι ἐλόρζες πού βγαίν-νε ὄδας τ' ἀποσέρνει τσὲ στρίφτ κροκίδ καὶ μὲ τὸ λινόξλο γιομίζ τὰ μεδέρια καὶ τς μαξλάρες τς.

Αὐτὸν τὸ μῆνα σώνται καὶ τὰ σκλήκια, πλέχνε τὸ κουκούλι τς καὶ σώνεται ὁ κόπος τς. Οἱ γυναῖκες οἱ καμένες πού βγῆκε τὸ κουσκούνι τς νὰ δρέχνε τὸ καταπόδ τς νὰ τὰ κ-ηιδίζνε τὰ φύλλα ὄδας πρωτοβγουνε μνημυγάκια καὶ ὕσταρα ἀσπροκεφαλούδια καὶ σταχτούδια καὶ νὰ μὴ βοροῦνε νὰ τὰ προφταίν-νε φύλλα στὸ κεδρί, τὸ πλουμι καὶ στ μεγάλι, ἄμα τὰ διοῦνε στὸ βλάνο ν' ἀνεβαίν-νε στὰ ρεΐκια καὶ τὰ σπάρτα καὶ νὰ ἀρκέψνε νὰ πλέχνε, θαρρεῖς κ' ἕνα βάρος πέφτ ἀπ' τὴ ψχὴ τς.

Αὐτὸς εἶναι μῆνας ἰση δλιᾶς. Μικροὶ μεγάλι, γουλι, δλεῦνε.

Σ α β ἄ τ ο. Τ ὦ Ψ υ χ ὦ. Σήμερα παγαίν-νε οἱ γυναῖκες στὰ μνήματα, τρισαιγίζ ὁ παπάς, διαβάζ τὰ μινδοχάρτια καὶ ὕσταρα μράζνε κόλιβα, σταροκούκια γιὰ κουλικάκια.

Κ υ ρ ι α κ ῆ. Τ ς Γ ο ν α τ ι σ τ ῆ ς. Σήμερα καθανίνας παγαίνει στν ἐκκλησιὰ μ' ἕνα κλωνι καρυδιὰ στὸ χέρ γιὰ νὰ τὸ βάνι νὰ γονατίσ ἀπάν. Εἶναι ἡ μέρα πού περνᾶνε οἱ ψχὲς τσῆ Τρίχας τὸ Γιοφύρ κι ὄσες εἶναι καθαρὲς βαίν-νε στὸ βοράδεισο, εἶδεμὴ πέφτνε μέσ στ Γόλασ. Ὁ Χστός ὄδας ἀναστήθηκε πῆρε γουδες τσι ψχὲς ἀπὸ τ Γόλασ στὰ βοράδεισο. "Ὑσταρ' ἀπὸ κείνο, ὄσ' πήγανε στ Γόλασ, ἀπόμκανε ἐκεῖ νὰ βασανίζδαι. Τότες παρακάλεσε ἡ Παναγία νὰ τς ἀφήν-νε ἀπόλυα τς πενήδα μέρες τς Πασκαλιᾶς καὶ νὰ ξαναγιρίζνε τς Γονατιστῆς κι ὄσ εἶναι μεταναιωμένι καὶ βοροῦνε νὰ περάσ-νε τσῆ Τρίχας τὰ Γιοφύρ, νὰ γλιτών-νε. Γι αὐτὸ γονατίζμε νὰ γένι τὸ γιοφύρ π θὰ περάσ-νε οἱ ψχὲς.

Δ ε υ τ ῆ ρ α. Τ ς Ἀ γ ι α τ ρ ι ἄ δ α ς, γ ι ἄ Τ' Ἀ η Π ν ἔ μ α. Σήμερα γένεται παναγύρ στὸν αὐλόγιρο τς ἐκκλησιᾶς. Ἔρκεται κι ὁ δεσπότης ἀπὸ τς Μέτρες, κι ἀπὸ τν ἐκκλησιὰ μὲ τὰ σίχνα παγαίν-νε στν Ἀγιατριάδα καὶ διαβάζνε παρακλῆσ' πέρνει ἀπ' τ' ἄγιασμα π γεῖναι στο πγάδ κι ἀγιαζ τὸ γόσμο. Μέσα κει στὸ πγάδ εἶναι κ' ἕνα φίδ ἄμα δὲ τὸ πράζνε, γιὰτὶ φλάι τ χάρ. Μετὰ ἀπ τν ἀπόλυσ κάμν-νε ἐξετάσεις στὸ σκολιό, κι ὁ δεσπότης μονάχος τ ρωτᾶ, τὰ παιδιὰ τᾶ μαθήματα τς, γιὰ νὰ διη τί ξέρνε.

Κ υ ρ ι α κ ῆ. Τ ὦ ν Ἀ γ ί ω ν Π ἄ ν τ ω ν. Σήμερα ἔχι ὄνομασία ὁ Πάντος κι ὁ Παντοσῆς, καὶ τὸ Νιχῶρ παναγύρ.

Ἄπο αὔριο ἀρκέβ ἡ νηστεία τ' Ἀγιοποστόλ. Ἄμὰ αὐτὴνι τ νηστεία δὲ τνε βολυπιάν-νε γιὰτὶ εἶναι καιρός τσῆ δλιᾶς. Γι' αὐτὸ καὶ λένε: «θέρος, τρύγος, πέλεμος». Οἱ δλιῆς αὐτές γένται μὲ μαχαίρια

καὶ μὲ δρεπάνια σὰ δὸ βόλεμο, κι' ὁ κόσμος ἔχι ἀνάγκη νὰ φάη, γιὰ νὰ πιάσῃ ἡ καρδιά τ, καὶ νὰ βαστήξῃ στὸ γόπο. Καὶ ἕνα ὅπως στὸ βόλεμο δὲν ἐξετάζνε σαρακοστή καὶ νηστεία, ἔτς καὶ στὸ θέρο καὶ τὸ τρύγο, ὁ, τ βροῦνε τρώνε.

23. Πα ρ α μ ο ν ῆ τ' Ἀ γ ι α ν ν ι ο Ὑ. Ἐπόψα βάζνε τὸ γλήδονα. Ἐνα κορίτς, γιὰ ἀγορ παγαίνι στὸ τζεσ-μὲ καὶ φέρνει ἀρπαχτικὸ νερό, μ' ἕνα βακ-ἥρ. Ὅποιος τὸ νοιώσ, πολεμάι μάζως νὰ τὸ κάμ νὰ κρίνει κι ἄμα γελαστή καὶ κρίνει, χύνι τὸ νερό καὶ παγαίνι πέρνει ἄλλο. Ὑσταρα τὸ φέρνει καὶ κάθε κορίτς ρίχνει ὅτ θέλι μέσ στὸ νερό (κβί, καρφίτσα, δεκάρα σαχλύδ κλπ.) βάζνε κι ἕνα ἀγοῦρ, σκεπάζνε τὸ βακ-ἥρ μ' ἕνα μεσάλι τὸ δέν-νε μ' ἕνα σπάγο, περνᾶνε καὶ μιὰ κλειδαριά τὸ κλειδών-νε καὶ τὸ κρεμᾶνε σ' ἕνα δῆδρο τ βαχ-τσὲ καὶ τ' ἀφίν-νε γοῦλι νύχτα νὰ ξαστριστη.

Ὑσταρα μαζώνται τὰ παιδιὰ τση γειτονιάς φέρν-νε χαμοῦτσες, λινάτσα καὶ τσάκνα τὰ κορών-νε καὶ πδᾶνε μὲ τν ἀράδα ἀπὸ πᾶν στοὶ φλόγες. Αὐτὸ τὸ λένε «πλάνι». Σὰ δύχλι κανεὶς νὰ ἔχι παρανι-χίδες, γιὰ κανὰ βόνο, πέρνει μιὰ φούχτα στάχτ, τρίβ τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ περνᾶι.

Ἐπόψα ὅποιος θέλι νὰ ξέρ τί θὰ εἶναι ἡ τύχη τ αὐτὸ τὸ χρόνο, κόφτ ἕνα σκόφλο, τὸ γιρίζ ἀνάποδα, βάζ καὶ τρία κ-κιὰ ἄλας ἀπᾶν τ καὶ τ' ἀφίνι. Ἄμα τὸ πουρνὸ τῶβρη μαραμένο, γιὰ ἀναποδογιρισμένο, θὰ μαραθοῦνε οἱ ἐλπίδες τ καὶ ἡ χρονιά τ θὰ πᾶι ἀνάποδα.

24. Τ' Ἀ γ ι α ν ν ι ο Ὑ. Σήμερα ἔρκεται ὁ παπᾶς μὲ τὰ σίχνα καὶ τσι ψαλιτάδες καὶ διαβάζ παράκλης ὅτὸ παλιοκλῆς τ' Ἀϊγιάνι, καὶ μνημονέβ τὰ ὀνόματα.

Τῶμ ἀπολύκι ἡ ἐκκλησιά, μαζώνται γοῦλα τὰ κορίτσια στὸ βαχ-τσὲ πῶχνε τὸ γλήδονα, κάδδαι ἀπ' κάτ σ' ἕνα δῆδρο, στ' μὲς βάζνε ἕνα πρωτοπαῖδ πῶχλι καὶ βαβὰ καὶ μάννα γεροί, τὸ κάμν-νε νύφ, γιὰ νὰ τραβήξῃ τσι τύχες, καὶ ἀνοίγνε τὸ γλήδονα. Ὅλοπρωτα ξεκλειδών-νε τ κλειδαριά, λιοῦνε τὸ σπάγο, ξεσκεπάζνε τὸ βακ-ἥρ, καὶ βγάζνε τ' ἀγοῦρ λέγοδας:

«Ἀνοιξαμε τὸ γλήδονα νὰ βγῆ χαριτωμένος
βγῆκε κι' ἕνας ἀγοῦραρος θεριός, θεριοκαμένος».

Καθαρίζνε τ' ἀγοῦρ, καὶ τρώνε γοῦλα ἀπὸ κομματάκι. Ὑσταρα κάθετα ἡ νύφ στ' μὲς, μ' ἕνα γαθρέφτ στὴν ἀγαλιά κ' ἕνα πανὶ ἀπᾶν στὸ κεφάλι τς καὶ στὸ γαθρέφτ. Γύρω γύρω κάδδαι τὸ κορίτσια. Ἡ νύφ μὲ τὸ ζερβὶ χέρ βαστάι τὸ γαθρέφτ καὶ μὲ τὸ δεξι πιάνι ἕνα ἀπ'

τὰ σ-μάδια π γείναι μέσα στοῦ βακ-ήρ καί φλάι. ὡς που νά ποῦνε ἕνα τραβούδ, καί τότες βγάξ τὸ σμάδ ἀπ τὸ βακ-ήρ. "Οποιανοῦ εἶναι τὸ πέρνει κ ὕσταρα λένε ἄλλο τραβούδ καί βγάξ ἄλλο, ὅσο νά σω-θοῦνε γοῦλα τὰ σ-μάδια. Τὰ κορίτσια γελᾶνε, χωρατεῦνε, πράζνε ἐ-κεῖνες πού τὸ τραβούδ τς βγήκε ταιριαμένο, κ ὕσταρα πέρν-νε τὸ βακ-ήρ τὰ κορίτσια π δέν εὐχαριστήθηκαν ἀπ' τῆ δύχι τς κι ἀπὸ δυὸ κορίτσια τὸ γιρίζνε ἀπὰ στὰ μεγάλα δάχλα τς (ἀντίχειρας), γιὰ νά γιρίς ἢ τύχι τς. "Α τύχι νά πές τὸ βακ-ήρ καί νά χιθῆ τὸ νερό, δέ εἶναι σε καλό. Θά σκορπίσ-νε οἱ ἐλπίδες τς.

Πουρνούτσκο βγαίν-νε ὄξω πρὶ νά βγῆ ὁ ἥλιος καί φλᾶνε ἅμα βγῆ νά διοῦνε τὸν ἴσκιο τς. Σὰ θάν εἶναι χωρὶς κεφάλι, θά πεθάν-νε στοῦ χρόνο, σάν εἶναι μὲ κεφάλι, θά ζῆσ-νε.

Ὁ Ἄνασταῖς ὁ βελιγραδιώτς, ὄδας ἦδανε παλικάρ, εἶχε τάξ ἕνα μουσκάρ σιτὸν Ἄη Γιάννι, ἅμα ὕσταρα πισ-μάνεψε καί δέ δὸ πῆγε νά τὸ κάμ κουρβάνι. Τὸ μουσκάρ ψώριασε καί πολὺ γαιρὸ τὸ γιά-τρευε. Ἡ μάννα τ κάθε μέρα τονε τρώγδανε γιὰτὶ δέ δὸ παγαίνι τὸ τάμα, κι αὐτὸς πεισμῶθηκε καί τὸ παράτ-σε διβιδούζ καί εἶπε: «"Ἄς τὸ γιατρέψ ὁ Ἄηγιάννις νά τὸ πάγω». Σὲ λίγες μέρες τὸ μουσκάρ γιατρεύκε μοναχὸ τ καί τότες ἀναγάσκε νά τὸ πάι». Ὁ Ἄηγιάννις ἦδανε κάβοσο μακριά, καί τὸ μουσκάρ δέ ἦδανε μαθμένο στοῦ γεδέκι καί μάξως δέ δῶδεσε. Ἄμὰ νά διῆτε τὸ θέμα. Τὸ μουσκάρ ἦρτε τὸ καταπόδ τ ἀπ' τὸ χωριὸ ὡσαμε τ' ἅγιασμα μόν καί μοναχὸ τ, χωρὶς νά τὸ τραβῆξ, καί τὸ παράδωκε τὸ τάμα καί ἡσύχασε.

29. Τ' Ἄ γ ι α π ο σ τ ὀ λ. Ἔχνε ὀνομασία ὁ Πέτρος, ὁ Πε-τρής, ὁ Πετράκις, ὁ Παῦλος, ὁ Ἄπόστολος, ὁ Ἄποστόλις, ὁ Ἄπο-στολάκις, ὁ Ἄποστολιός, κι ὁ Ποπόλις.

Σήμερα σκῶν-νε οἱ κουκλάδες τὰ κουκούλια. Γένται καί τ' ἀπο-στολιάτκα τὰ σῦκα.

Ἄρκεῦνε νά ἔρκται οἱ λοκαντζῆδες, μὲ τὰ παράξενα τὰ βρακιά, ἀπ' τὰ μέρια τῆ Προύσας, καί φέρν-νε λοκάνες, καί τοακμακόπετρες. Οἱ Κιοῦρτες ἀπ' τὸ Τζιγέζ, φέρν-νε γιαυάδες, δεκράνια, ἐλόφκιαρα, λιχιστήρια, γιαβδακία, τουρμούκια, καί τουρμουκάκια. Οἱ κοσκινά-δες φέρν-νε κόσκινα, σίτες, δερμόνια, καινούρια, καί μερεμετίζνε τὰ παλιά. Ἔρκται καί οἱ λαναράδες καί φέρν-νε λανάρια γιουρούκινα, καθιστὰ καί λανάρες, γδιά, κλειδοκούτια, τσότρες, καί χτένια τ' ἀρ-γχιλιοῦ. Πιάσε ἀπ' τὰ ἐξηδάρια γιὰ τὰ χράμια καί τσι βρανιές, τὰ πε-νηδαπεδάρια, πενηδάρια, σαραδάτεσσάρια, σαραδάρια, τριανταεξά-ρια, τριαδατριάρια, εἰκοσπεδάρια καί κατέβα στὰ δωδεκαμσάρια πού φαίν-νε ποδοπάνια, ἀπὸ γοῦλα φέρν-νε καί σιάζνε καί τὰ χαλασμένα.

Ζ' ΑΛΩΝ'ΤΗΣ

Μήνας τση δλειᾶς καὶ τ παιδεμοῦ. Γοῦλος ὁ κόσμος ἀλωνίζνε, πρῶτα τὰ στάρια, ὕσταρα τὰ κριθάρια, τσι βρώμες, τὰ λινάρια, τὰ ψμόλινα, τὸ κούσοτου, τὸ κεχρί καὶ τὰ κ-κιά. "Ἄμα ἀλωνίς-νε τὸ πρῶτο τ' ἀλώνι, τὸ στάρ π θά βγάν-νε τὸ ἀλέθνε, τὸ ζμών-νε ψωμι φλαγοῦνες, πέρν-νε μιὰ ζεστή ζεστή, τνὲ βρέχνε μὲ τὸ νερό, κι ὀ-ποιὸν ἀδαμῶσ-νε στοῦ δρόμο τονε δίν-νε ἀπὸ ἓνα κομμστάκι.

"Ὅποιος δὲν ἔχι ἀλώνι στ' Ἀλώνια, κάμνει ἀλώνι σ' ἓνα χω-ράφ. "Ὀλω βροστά τὸ τσαπιζ γιά νὰ βγοῦνε τὰ χορτάρια καὶ οἱ καλαμιές, ὕσταρα κβανεῖ νερό μὲ τν ἀμαξοβτσέλα ἀπάν στ' ἀμάξ. "Ἐνας χύνι μὲ τὸ γαζοτενεκὲ νερό κι ὁ ἄλλος μὲ τὴ χραιβούλια ἀνά-ποδα τρίβ τὸ μέρος νὰ ἰσιῶσ καὶ τὸ σκεπάζ μὲ τ' ἄχερο. Τν ἄλλι μέρα ζέβ τὸ μάρμαρο καὶ τὸ μαρμαρίζ γιά νὰ ἰσιάξ παδοῦ. "Ἐσταρα ἄμα φέρν-νε τὰ δεμάτια, μαζών-νε τ' ἄχερο ποῦ εἶχαν σκεπασμένο τ' ἀλώνι καὶ στρών-νε τὰ δεμάτια, ἀφοῦ πρῶτα λύσ-νε τὸ δεματικό, ζεῦνε τς λοκάνες κι ἀρκεῦνε ν' ἀλωνίζνε μὲ τὰ βώδια, τ' ἄλογα γιά τὰ γαϊδούρια. "Ἄμα γένι (κοπή) ἢ ὄψ τ ἀλωνιοῦ, πέρν-νε τὰ δεκρά-νια καὶ τὸ γιρίζνε φέρνοδας τὸ ἄκοπο μέρος τ' δεματιοῦ ἀπὸ πᾶν. Ἄφοῦ τὸ γιρίσ-νε τρεῖς φορές μὲ τὸ δεκράνι, ὕσταρα τὸ γιρίζνε μὲ τὸ γιαβά, καὶ στά ὕστερνά μὲ τὸ φκιάρ. "Ἄμα γένι τ' ἀλώνι, ξεζεῦνε τς λοκάνες καὶ τὸ μαζών-νε μὲ τὸ τουρμούκι καὶ μὲ τς σύρτες τες συρτίζνε ὅσο ἀπομήκι ἀπ' κάτ καὶ τὸ κάμ-νε μιὰ στοιβα, π τὸ λένε «τνάξ» γιὰτὶ ἀπὸ κεῖ τὸ τνάνε στοὺν ἀγέρα καὶ τὸ λιχνάνε. Τὸ στάρ, γιά ὄ,τ ἄλλο γένιμα εἶναι πέφτ ἔδεκει στοῦ σέτς καὶ τὸ ἄχερο τὸ πέρνει ὁ ἀγέρας καὶ πέφτ παρακάτ στν ἀχερίστρα. "Ἐσταρα τὸ χαλίζνε μὲ τὴ χραιβούλια ἀπάν ἀπάν καὶ μαζών-νε τὰ σκύβαλα τὰ δύματα σὲ μιὰν ἄκρη. "Ἄμα σωθῆ τὸ λιχνισμα, πέρν-νε ἓνα λιχνι-στήρ, τὸ στή-νε ὀλόρτο κοδά στοῦ σέτς, περνᾶνε ἀπ' τὰ δάχλα τ τὸ σκοινί τ δερμονιοῦ καὶ δερμονίζνε. Τὸ στάρ πέφτ ἀπ' κάτ, κι ἀπὸ πᾶν ἀπομήσκνε τὰ κότσαλα. Ἐκεῖνα τὰ ρίχν-νε στν ἄκρη, κι ὄλο πίσ ἄμα ξαλωνίς-νε τὸ στάρ, τὰ ξαναλωνίζνε. "Ἄμα σωθῆ τὸ δερμόνι-σμα, ἔρκεται ὁ σουρτζής, τὸ μετράνε μὲ τὸ μσοκοίλι. ἓνα, δυό... ἴσαμε τὰ σαραδαεννιά καὶ ἀδίς πενήδα, λενε «δάλια μιὰ», καὶ με-τρῶδας τὸ γιομίζνε στά τοβάλια. "Ἐσταρα φορτῶν-νε τς βασταγα-ριές, καὶ τὰ τοβάλια στ' ἀμάξ καὶ τὰ παγαίν-νε στοῦ σπιτ καὶ τ' ἀ-δειάζνε στοῖ βτσέλες, στ' ἀβάρια τς, σὲ κανὰ ὀδά, γιά τ' ἀφήν-νε μέσα στά τοβάλια. Παγαίν-νε καὶ τ' ὄσοῦρ καὶ τὸ παραδίν-νε στά σουρτζίδκα τ' ἀβάρια, μαζί μὲ τ' βούσ-λα καὶ ὕσταρα τραβάνε νὰ κοιμθοῦνε στ' ἀλώνι.

Ἄρκευνε νά γένται τὰ καβούνια καί τὰ καρπούζια.

2. Τς Ἀγιαβλαχέρας. Λαφρογιόρτ. Παγαίν-νε καί θυμιάζνε στ' ἄγιασμα τς Ἀγιαβλαχέρας.

7. Τς Ἀγιακυριακῆς. Ἔχι ὀνομασία ὁ Κυριάκος καί ἡ Κυριακίτσα. Γένεται παναγύρ στο Νιχώρ, πού τὸ λέμε καί ἀγγουρόζ παναγυρί, γιατί τώρα γένται τ' ἀγούρια.

17. Τς Ἀγιαμαρίνας, Λαφρογιόρτ. Σήμερα πηγαίν-νε στ' ἀβέλι μὲ τὸ κούτρολο τὸ καλάθ καί τὰ λίγα σταφύλια π θά μαζώζνε τὰ φέρνε στν' ἐκκλησιά, τὰ διαβάζ ὁ παπὰς κι ὕσταρα τὰ μράζνε γιὰ σχώριο.

20. Τ' Ἀηλιός. Μεγάλη γιορτή. Σήμερα ἔχι ὀνομασία ὁ Ἡλίας. Γένεται παναγύρ στο χωριό. Ὑσταρ' ἀπ' τὸ μεσ' μέρ ἀνεβαίν-νε στ' Ἀηλιᾶ τ' ἄγιασμα καί διαβάζ ὁ παπὰς παράκλησ. Μαζώνται ὁ κόσμος, πέρν-νε νερό καί νίβδαι, πίν-νε κιόλας γιὰ νὰ τσὲ πιάσ ἡ χάρ κι ἄμα ἔχνε κανὰ βόνο νὰ τς ἀφήκι. Τὰ παιδιὰ κατεβαίν-νε μέσα στ' Ἀηλιᾶ τὸ ρέμα καί μαζών-νε φουδούκια ἀπ' τς ἄγριες φουδουκιές π γεῖν ἐκεῖ. Ἄμα γύρ ὁ ἥλιος καί πάρ νὰ βραδυάζ, ἀνεβαίν-νε στ ράχι π γεῖναι ἴσωμα καί χορεῦνε μὲ τὰ τραβούδια, τὰ παιχνίδια, γιὰ τ λατέρνα, κι ἄμα πάρ νὰ σκοτνιαζ, κατεβαίν-νε στο χωριό. Ἀπὸ καμμιά παρέα γιρίζ στις καβέδες καί στ' ἀγραστήρια καί πίν-νε, τραβδάνε καί χορεῦνε. Μὰ ὁ πλειότερος ὁ κόσμος σ-μαζώνται στὰ σπίτια τς.

Τώρα σφάζνε τς πετνοὶ καί λένε «Κότα πίττα τὸ Γενάρ κόκορο τὸν Ἄλωνάρ», καί κρατοῦνε καινούργιοι ἀπ' τὰ μαρτιάτκα τὰ πετναράκια. Τὰ παιδιὰ τρῶνε τὰ φτερά γιὰ νὰ πετάνε, οἱ μεγάλοι τὰ ποδάρια γιὰ νὰ πορπατοῦνε, καί οἱ γυναῖκες τὸ πίσω μέρος γιὰ νὰ κάδ-δαι στὰ σπίτια νὰ κητάζνε τσι δλειές τς καί νὰ μὴ σουρτουκευνε ἐδῶ καί κεῖ. Ὀλω πίσ, βγάζνε καί τὸ κόκκαλο πῶχι στ' ἀστήθ ἐκεῖ π' ἀρκέβ ὁ λαιμός, πού μοιάζ σα ν καί πιάν-νε γιάδες. Τὸ κορίτς λέει: «Ἄμα μὲ γελάις θὰ σὲ κεδήσω ἕνα μαδῆλι, γιὰ ἕνα ζευγάρ κάλτσες θὰ σὲ πλέξω, γιὰ θὰ σὲ ράψω ἕνα πκάμισο», ὁ ἄδρας πάλε τάζ νὰ πάρ γιὰ χτένι, γιὰ σκλαρίκια, γιὰ φωτάνι. Ὅποιος πιάσ γιάδες μ' ἄλλονα, κητάζ πῶς νὰ τονε γελάσ. Ἄμα τονε δώκι κανα πράμα κι ἐκεῖνος τὸ πάρ χωρὶς νὰ πῆ «γιάδες», τότες λέει «γιάδες» ἐκεῖνος π τὸ δωκε καί κερδέβ. Ἀπὸ καμμιά βολὰ λαχαίνι καί οἱ δυὸ τς νὰ εἶναι τετραπέρατ καί δὲ γελάζδαι μὲ τς μέρες καί μὲ τς μῆνι καί χίλιες δυὸ κατεργαριές σκαρφίζδαι ὡς νὰ κερδήσ ὁ ἕνας ἀπ'

τσι δυό. Αὐτὸ τὸ κάμν-νε κι' ὄσες βολές σφάζνε ὄρνιθα γιὰ καπόνι μέσα στὸ χρόνο.

Σήμερα κόφτνε ταζέδκα καρύδια καὶ κιτάζνε τ δύχι τς, ἃ θά βγῆ γιομάτο θά γένι ὄ,τ' ἔβανανε μὲ τὸ νοῦ τς ἃ θά βγῆ ἄδειο, θά πῆ δὲ θά γένι.

25. Τς Ἀ γ ι α σ ἄ ν ν α ς. Λαφρογιόρτ. Γιορτάζ ἡ Ἄννα καὶ ἡ Ἄννικα, καὶ ἡ Ἄννιῶ καὶ ἡ Ἄννίτσα.

26. Τς Ὁ σ ί α ς Π α ρ α σ κ ε υ ῆ ς. Λαφρογιόρτ. Στς Μέτρες εἶναι ἓνα ἄγ.ασμα τς Ἄγια Παρασκευῆς, ἀπάν στὸ βαῖρ. Εἶναι σὰ σπηλιά, ἴσαμε 50 μέτρα βάθος, καὶ στὸ ζερβὶ τὸ μέρος ἔχι μιὰ τρύπα. Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια λένε αὐτήνι ἡ τρύπα ἦδανε μεγάλη, καὶ μιὰ βολὰ βῆκε μιὰ γαστρωμένη β-βάλα καὶ βγῆκε στὸ Τζιγέζ κοδά, στὸ Τεκέτερε μὲ τὸ μαλάκι. Ἐκεῖ λένε ἦδανε ἀρχαία πολιτεία καὶ τώρα σώζδαι τρεῖς μεριές μὲ σπίτια σκαλιστὰ στ ριζιμία τ βέτρα μέσα. Τὸ ἓνα ἔχι 40 σκαλοπάτια «κ-ἦρκ μερδεβέν» τὸ λένε οἱ Τοῦρκι. Λένε π γεῖναι καὶ πολλὰ φλουριά καταχωνιασμένα ἐκίπερα ἀμὰ τόσο πού ἔκαμανε οἱ μαδραγόνατζηδες, δέ βορσανε νὰ τὰ βγάν-νε.

Ἔχι ὄνομασία ἡ Παρασκευοῦ, ἡ Παρασκευίτσα κι ὁ Παρασκευάς.

27. Τ' Ἀ ἱ Π α ν τ ε λ ε ῆ μ ο ν α. Μεγάλι γιορτή. Σήμερα γένεται παναγύρ στ' Ἀλβασάνι καὶ πολλοὶ χωριανοὶ μας παγαίν-νε. ἄλλι γιὰ τ' χάρ κι ἄλλι γιὰ κέφ. Τὸ ἀγίασμα εἶναι ὄξω μεριά ἀπ' τὸ χωριὸ κι ὄποιος εἶναι ἄρρωστος, παγαίνι ἀπὸ βραδὶς, κι μᾶται, κεῖ καὶ τονε πιάνι ἡ χάρ. Ὅποιος θέλι νὰ καταλάβ ἄν θά γένι ἐκεῖνο π γύρεψε ἀπ' τὸν Ἀἱ Παντελεήμονα, κολιναί μιὰ δεκάρα στν αἰκόνα τ. Σὰ ἄνε πάρ, θά γένι ὄ,τ κρυφομελέτ-σε, σὰ δὲ ἄνε πάρ, πάλι ὁ κόπος τ χαμένος. Ὁ Ἀἱ Παντελεήμονας εἶναι ξακουσμένος γιὰ τὰ θάματα τ καὶ πολὺς κόσμος παγαίνι στ χάρ τ. Γιὰ τ' αὐτὸ λένε: «Κτσοί, στραβοὶ στὸν Ἀἱ Παντελεήμονα».

Ἔχν ὄνομασία ὁ Παντελής, ὁ Παντέλος κι ὁ Παντελάκις.

Στὸν Ἀἱ Παντελεήμονα τ Ἀλβασανιοῦ ἦδαν' ἓνα μεγάλο καβάκι ὕψωμένο, δηλαδὴ μὲ καιρὸ εἶχε βάνι σ' αὐτὸ ὕψωμα ὁ παπάς. Μιὰ μέρα γένικε μεγάλι φουρτούνα καὶ τὸ καβάκι γρέμσε κατὰ γῆς, ἀπὰ στὸ δρόμο καὶ βόδζε τὸ γόσμο νὰ περάσ. Πήγανε καὶ τὸ κοψανε μὲ τὸ πριόνι, ἀμὰ βράδισσε κι ἀπόμκε ἓνα κομμάτ ἀπ' τ ρίζα κι ἀπάν ὡς ἓνα μέτρο. Πήγανε τὸ πουρνὸ νὰ κόψνε κι ἐκεῖνο καὶ νὰ πάρνε

καί τὰ ξύλα, καί γλέπνε τὸ ἄκοπο κομμάτ σκώθηκε τ νύχτα καί στέκδανε ὀλόρτο. Τότες μιὰ γριά τς ἔφερε στὸ νοῦ τς π γήδανε ὑψωμένο τὸ δέδρο, καί δὲ γότ-σε κανεὶς νὰ πάρ ξύλα ἀπὸ κεῖ καί τ' ἄφκανε καί σάπσανε γιὰ νὰ μὴ γολαστοῦνε.

Πολλοὶ πέρν-νε ἓνα τσάμα ἀπ' τ' ἄρρωστ τὰ ρουχα καί τὸ δέν-νε σὲ καμμιὰν ἀβατονιά κοδὰ στ' ἄγιασμα γιὰ νὰ δεθῆ ἢ ἄρρωστεια τ. "Ἄλλι πάλε βάζνε ἄγιασμα σ' ἓνα κάπ, τὸ ζεσταίν-νε καί λούγνε τὸν ἄρρωστο, βγάζνε καί τὴ σκούφια τ, τὸ πκάμσο τ, ἢ τὸ σῶβρακο τ, κατὰ τν ἀστένεια πῶχι, καί τ' ἀφήν-νε ἐκεῖ γιὰ ν' ἀπομήκη καί ἢ ἀνάγι τ. Ἀκόμα κόβνε τρίχες ἀπ' τὰ μαλλιά τ καί τσὲ δέν-νε στς ἀβατονιὲς π γεῖναι στ' ἄγιασμα, γιὰ νὰ κοπῆ τὸ κακὸ ἀπὸ πᾶν τ καί νὰ σκαλώσ ἐκεῖ. Αὐτὰ τὰ κάμν-νε καί σ' ἄλλα ἀγιάσματα, στὸν Ἐηλιά, τ θαναγιά, τὸν Ἀηγιάνι, τὸν Αἰθόδωρο, τν Αἰ-απαρασκευή, τν Αἶσκατερίνι, γιὰ νὰ τσὲ πιάσ ἢ χάρ.

"Ἄμα σκωθοῦνε τὰ δεμάτια, γιρίζ ὁ κασοκάς τὰ κατοίκια μέσ στὰ χωράφια καί τρῶνε ὄ,τστάχια βροῦνε. Γι' αὐτὸ τὸ γάλα τς γένεται παχὺ καί τὸ καρδαρίζνε οἱ γιναῖκες μέσ στὸ καρδάρ, βγάζνε τὸ βούτρο, βράζνε τ' ἀργιάνι στραγιοῦνε τὴ μζιτρα, καί τὸ τρόγαλο τὸ δίν-νε στὰ γρούνια. Ἀπὸ καμμιά το πῆζ ξύγαλο καί ὕσταρα το καρδαρίζ καί σὰ βγάνι τὸ βούτρο κι ὕσταρα τὸ περνάι ἀπ τ τζαδήλα καί γένεται ξύγαλο στραγιστό.

Ἀρκεῦνε νὰ μαζών-νε τὸ καπνὸ, τσὲ περνάνε ἀρμαθιές, τσὲ δέν-νε στὰ κοδάρια καί τσὲ λιάζνε στὸν ἥλιο. Ὑσταρα τονὲ κάμν-νε ἐλπεζέδες, τονε γόφτνε στὸ χαβάνι, καί τονε πλοῦνε καισάκιμο, Στὸ Ρετζι δίν-νε μόνε τς χορδάδες.

"Ἄμα σωθοῦνε τ' ἄλῶνια καί μαζωχοῦνε οἱ κουκνάρες ἀρκεῦνε οἱ βεγκέρες, σῶάνκες, τὰ «μετζιά» ὅπως τὰ λέν οἱ Ἀλθασσανιώτες. Μαζώνται νιοὶ καί νιὲς στὰ σπῖτια πῶχνε κουκνάρες τσὲ ξεφλουδί-ζνε, τσὲ ξερέν-νε κι ὕσταρα τσὲ τρίβνε. Τσι τρυφερὲς τσὲ διαλέζνε καί τσὲ βράζνε νὰ τσὲ φάνε. Ὁ νοικοκύρς μαγερέβ κανὰ πλάφ, ἢ καμμιά κούρκα, ἢ χήνα καί φλέβ τς βοθηστάδες. Ἐκεῖ π δλεῦνε τραβδάνε, χωρατεῦνε, λένε χαίμόσκα παραμύθια καί περνάνε τν ὦρα τς μὲ γέλοια καί χαρές.

Τώρα γένται τ' ἀβράβλα, τὰ βάζνε στὰ ταψιά καί τὰ λιάζνε, καί μεθαῦριο τὰ κάμν-νε ρετσέλια. Τὰ πλάκια, τὰ παπάκια καί τὰ χινάρια ξετνάζδαι κι ἀρκεῦνε νὰ τὰ πλοῦνε καί νὰ τὰ σφάζνε.

Η' ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Κι αὐτὸς εἶναι μῆνας τσῆ δλειᾶς. Ἀρκεῦνε νὰ σ-μαζώνται τ' ἄλῶνια, κι ὅποιος ξαλωνίσι, κβανεῖ τ' ἄχερο τ μὲ τς καλαμωτές. Οἱ ζιζικι τὴν ἡμέρα καί οἱ γρύλι τ νύχτα ἀκόμα παίζνε τὸ σκοπὸ τς. Τὰ τσαούσια καί τὰ πρωϊμάδια ἀρκεῦνε νὰ γένται, τὸ ἴδιο καί τὰ ζέρδελα, τὰ καῖσιὰ καί τὰ σῦκα, τὰ μκρὰ καί ξακουσμένα γιὰ τὴ γλύκα τς περδικόσκα, τὰ μεγάλα ματζανιά, καί τὰ τρανύτερα τὰ λόπια π γεῖναι σάν ἀπίδια, καί τ' ἄλλα τὰ στρογιλά μὲ τὸ μέλι στέ σκισμένο πάτο τς. Οἱ σκάδες καί οἱ μελισσάδες, μὲ τὰ φαδαχτερὸ γαλάζια καί κίτρινα φτερά, οἱ ἀχελῶνες, οἱ λαγοί, οἱ ἀλεπές, τὲ

τσακάλια καί τ' ἄλλα τ' ἀγρίμια κατεβαίν-νε στ' ἀβέλια, καί οἱ ἀβ-
τῆδες βγαίν-νε καί τὰ σκοτών-νε. Ἀρκεύνε ν' ἀνοίγνε τὰ ραδίκια,
τὰ μαυράκια, τὰ γαλάζια τὰ τσαλιά καί πληθος ἄλλα λουλούδια ξε-
θωριασμένα κι ὁ κόσμος ἀρκέβ νά συχοπαγαίν στ' ἀβέλια. Τώρα
βγάζνε τὰ σκόρδα, τὰ κρομμύδια καί τὰ λιάζνε. Ὑσταρα πλέχνε τὰ
σκόρδα ἀπὸ 100 καί τὰ λένε πλεξούδες καί τὰ κρομμύδια τὰ δέν-νε
μὲ τὸ σάζ ἀρμαθιές καί τσὲ λένε χέρια. Βγάζνε τὰ ροβύθια, τ' φακή,
τὰ λαθήρια, τὰ κ-κιά, τὰ κουπανίζνε, τὰ λιχνάνε στὸν ἄγέρα καί τὰ
βάζνε στὸ κελλάρ γιὰ τὸ χιμῶνα.

Τοῖ πλειότερες φορές τὸν Αὐγουστο γένεται ζέστα ἴσαμε τς δε-
κπέδξ. Ἀμὰ κατὰ τὰ ἔβγα τ' Αὐγούστ, ἀπὸ καμμιά χρονιά κάμνει
βροχές καί κρῦο τσουχτερὸ μὲ κρυολογήματα κι ἀρρώστειες καί
τότες λένε τ παροιμία: «Ἀπὸ Αὐγουστο χειμῶνα».

Αὐτὸν τὸ μῆνα βγάζνε καί τς χωριανηκοὶ τοῖ μράδες στὸ μεζάτ,
σὰ δὲ τζ ἔβγανανε τὸν Ἀλωνιτή, καί τσὲ παραδίν-νε σ' ἐκείνονα π
θὰ δώκῃ τὰ πλειότερα, τὸ Σιλυβρινὸ τὸ παναγύρ.

Στὰ παλιότερα τὰ χρόνια τοῖ πρώτες ὀχτῶ μέρες τ' Αὐγούστ
τς ἔλεγανε δρίματα. Τώρα δρίματα λογαριάζνε μόνε τοῖ τρεῖς πρώ-
τες μέρες, καί σ' αὐτές, δὲ βλέν-νε, δὲ λούγδαι καί δὲ βαίν-νε στὸ
νερό, γιὰτὶ λένε κόβδαι τὰ ροῦχα καί κάμνει πανάδες τὸ πρόσωπὸ τς.

Αὐτὸν τὸ μῆνα διαλέζνε τὰ ξετναμένα τὰ πετνάρια καί τὰ καπο-
νιάζνε. Γιὰ νὰ κάμς καπόνια καί νὰ ταιριάζνε, θέλῃ νὰ γεῖναι στ
γιόμς τ φεγαριοῦ. Τότες γιομίζνε καί παχαίν-νε σὰ δα γρουνάκια.
Ἀμα τὰ κάμς στ σῶσ τ φεγαριοῦ, σῶνται καί δὲ βροκόβνε.

1. Π ρ ω τ α υ γ ο υ σ τ ι ἄ. Σήμερα ὁ παπὰς διαβάζ ἁγιασμό
στν ἐκκλησιά. Κάθε χωριανὸς φέρνει ἓνα κάπ γιομάτο νερό, γιὰ
βικ-ήρ, γιὰ μαστραπά, γιὰ κανάτα, γιὰ ποτήρ, καί τ' ἀραδιάζνε βρο-
στὰ στὰ δρόμυρα τοῦ ἱεροῦ. Ἀμα ξεδιαβάσ ὁ παπὰς τὸν ἁγιασμό,
πέρνει ὁ καθανεῖς τὸ κάπ τ καί ὕσταρα παγαίνῃ στ' ἀβέλια τ καί τ'
ἀγιάζ, διαλέζ κι' ἀπὸ κανὰ πρωϊμάδ γινωμένο γιὰ κανὰ τσαοῦς καί
τὰ φέρνει στὸ σπιτ τ.

Ἀπὸ σήμερα ἴσαμε τς 15 εἶναι ἡ νηστεία τ' Δεκαπεταύγουστου,
καί τνε πιάν-νε γοῦλος ὁ κόσμος γιὰτὶ εἶναι γιὰ τν ὑγεία τς. Δὲ
ἀρῶνε κρηάτα καί γαλατερά, καί τὰ γάλατα τὰ κάμν-νε τυριά καί
τὰ γιομίζνε στὰ τλούμια γιὰ τὸ χιμῶνα. Τ Πασκαλιά ὀδε σφάζνε
τὰ κατσκάκια, κρατοῦνε τὰ τλούμια, τ' ἀλατίζνε, τὰ ξεραίν-νε στὸν
ἥλιο καί τώρα τὰ κουρεύνε, δέν-νε τοῖ τρύπες π γήδανε τὰ ποδάρια
καί ἡ ὀρά, τὰ πλέν-νε καλὰ καλὰ, γιρρίζνε τοῖ τρίχες ἀπὸ μέσα, καί
τὰ γιομίζνε τρι' ἀπὸ τὸ λαιμό, βάζνε καί ἄρμη μέσα, τὰ δέν-νε καί
τὰ βάζνε στ ράφ νὰ στεγνώζνε γιὰ τὸ χιμῶνα.

Ἀκόμα ἀπ' τὰ γάλατα, τώρα π νηστεύνε κάμν-νε χιμωνιάτκα.
Βάζνε αὐγά, γάλα κι ἀλεύρι, τὰ ζμών-νε, τ' ἀνοιοῦνε φύλλα, τ' ἀ-
φὴν-νε καί στεγνών-νε καθόσο, ὕσταρα τὰ κόβνε μακριές λουρίδες,
ἴσαμε δυὸ δάχλα φαρδιές, καί τὰ ματακόφτνε μὲ τὸ μαχαίρ, ἴσαμε

μσό δάχλο φαρδιά, τ' άπλών-νε στόν ήλιο καί ξεραίνται, τά γιομίζνε στο πθάρ καί τά κρύβνε νά τά φάνε τó χιμώνα. Αύτá τά λένε «γιφ-κάδες» καί για τά βράζνε με τó νερό καί τά ζεματάνε με τó βούτρο για τά βράζνε με τó κρηατοζούμ καί τά τρώνε.

Ήκόμα κάμν-νε καί κουσκούς, που μοιάζ σα γόλιαδρος Πέρν-νε άλεύρι, τó βάζνε μέσα σε μιá σκαφίδα, στη μιάν άκρη, έχνε καί γάλα μ' αύγά άνακατωμένο σ' ένα τέτζερ. Βάζνε ήρσστά τ μαγιά, μιá φούχτα περσνό κουσκούς, τνε περεχύν-νε ένα φιλτζάνι, γάλα, ρίχν-νε καί μιá φούχτα άλεύρι άπό πάν κι' άρκεύνε νά τó γιρίζνε γούλο άπ' τ'όνα μέρος καί νά τó τρίβνε κιόλας λαφρυά. Ήκεινο φτουρίζ καί γένεται πολύ τó βάζνε στο κόσκινο, τó κοσκινίζνε νά πέσο τó ψλό μέσα στη σκαφίδα, κι' όσο άπομήκι στο κόσκινο, τ' άπλών-νε σ' ένα παστρικό σεδόνι νά στεγνώξ. "Ετς έτς τó κάμν-νε γούλο, κι' άμα στεγνώξ καλά τó βάζνε στο πθάρ για σε κανά δουρβά καί τó κρεμάνε στο καρφί, για νά μη τó μурδαρέψνε τά ποδίκια.

Αύτην τ' σαρακοστή τρώνε έλιές καί νερόβραστα φαγιά, δίχως λάδ καί σταφλάκια, σūκα, κι άβράβλα.

Ήκόμα κάμν-νε καί τραχανό. "Αλλι τονε κάμν-νε με ξύγαλο κι άλεύρι, άλλι με γάλα άλεύρι καί προζύμ, κι άπό κανεις τονε κάμνει με δομάτα. Τονε ζμών-νε, κόφτνε τó ζμάρ με τó χέρ κομματάκια, τ' άφήν-νε στόν ήλιο νά ψαχναδιάσνε κομμά, ίσαμε π νά μη ζμαριάζνε, ύσταρα τά τρίβνε καλά καλά άπά στο κόσκινο νά περάσ-νε, καί ύσταρα τά κοσκινίζνε. Τó ψλό π θα περάσ άπ' τó κόσκινο, τ' άπλών-νε νά στεγνώξ χώρια καί τó λένε τραχανό, κι όσο δέ ήρνάί άπ' τó κόσκινο, τς χοιράδες, τσε λένε τριφτή, καί τó τρώνε χώρια.

Τσι πρώτες δώδεκα μέρες τ' Αυγούστ τσε λένε μερομήνια. Τσε κιτάζνε πολύ αύτες τς μέρες, γιατί κάθε μιá είναι κι ένας μήνας, όποιος θέλι νά ξέρ τί καιρό θα κάμ γούλ τó χρόνο κιτάζ τά μερομήνια. "Αν είναι νά πούμε τ ήρώτ μέρα τó πουρνό συννεφιά, οι πρώτες μέρες τ Γεννάρ θα είναι σκοτνές, αν ύσταρα βρέξ κατá τó μεσ-μέρ, για τó βράδ, για πάει καλός καιρός, έτς θα είναι κι εκείνος ό μήνας σι μέσο καί σι σώσ τ. Μά γούλι δέ δοξάζνε τά μερομήνια τó ίδιο. "Αλλι λογαριάζνε τ ήρώτ μέρα για τó Γενάρ, τ δεύτερ για τó Φλεβάρ, άλλι πάλε όξωπίσ, τ ήρώτ του Χστού τ'δεύτερ τόν 'Αϊα-φιός κλπ. Ήκόμα καί για τó γαιρό δέ τά κιτάζνε τά μερομήνια γούλι τó ένα. Είναι καί π λένε ό καλός καιρός στα μερομήνια φανερώνι κακό κι ό κακός καλό για τς μήνη. "Αλλι πάλε κιτάζνε τς

δώδεκα ὥρες τς Πρωταυγουστιᾶς καὶ κάθε ὥρα τνε λογαριάζνε ἓνα μῆνα.

6. Τ' Ἀ ἱ Σ ω τ ῆ ρ ο ς. Μεγάλι γιορτή. Ἔχνε ὀνομασία, ὁ Σωτήρης, ὁ Σωτράκης, ἡ Σωτρώ καὶ ἡ Σωτηρή.

Σήμερα γένεται παναγύρ στς Γιαλούς.

Ὅποιος ἔχι πρῶϊμα σταφύλια, μαζώνι σήμερα, τὰ φέρνει στυν ἐκκλησιᾶ, τὰ διαβάζ ὁ παπάς καὶ ὕσταρα τὰ μράζνε.

15 Τς Π α ν α γ ί α ς (Τὸ Δεκαπεταύγουστο). Μεγάλι γιορτή.

Ἔχι ὀνομασία ἡ Παναγιώτα, ἡ Παναγιωτή, ὁ Παναγιώτ-ς, ὁ Παναγιωτάκης, ὁ Πανανῆς, ἡ Δέσποινα, ἡ Δεσποινιώ, ἡ Δέσπω, ἡ Μαρία, ἡ Μαργώ, ἡ Μαριωρή καὶ ἡ Μαριωρώ.

Σήμερα γένεται παναγύρ στὸ Γαρδᾶ, καὶ βαστάει ἴσαμε τὰ ἐννιάμερα τς Παναγίας. Ἐκεῖ εἶναι μιὰ μεγάλη πέτρα, τρύπια τσ μέσο, πού τνε λένε Ζλόπετρα κι ὁ κόσμος πού παγαίνι στὸ Γαρδᾶ περνάει ἀπὸ τὴ τρύπα ἐκεῖνινα γιὰ νὰ τσέ πιάσ ἡ χάρ. Ἀπὸ καμμιά βολὰ λαχαίνι ἀπὸ κανεὶς χοδρός καὶ τονε σφίγλι ἡ πέτρα καὶ δέ βορ νὰ βγῆ, καὶ ὕσταρα ἐκεῖνι π γεῖναι μαζι τ, ἄλλι τονε τραβάνε ἀπ' τὰ χέρια μὲ τὰ χέρια τς, ἄλλι τονε σκουδάνε ἀπ' τὰ ποδάρια μὲ τὰ ποδάρια τς καὶ τάζνε στυ Παναγία καὶ τὸν ἀφήνι ἡ χάρ καὶ βγαίνι.

Τώρα καὶ ἴσαμε τσῶσ τ' Αὐγούστ, πολὺ τρῶνε τὰ ἀρμυρὰ τὰ ψάρια, κολιοί, κολιαρούδια καὶ σαρδέλλες, Γιὰ τ' αὐτὸ λένε: Κάθε πράμα στὸ γαιρό τ, κι ὁ κολιὸς τὸν Αὐγούστο.

Σήμερα φεύγνε οἱ λελέγλι καὶ πάνε νὰ ξεχιμωιάσ-νε ἀλλοῦ.

23. Τὰ ἐ ν ν ι ἄ μ ε ρ α τς Π α ν α γ ί α ς. Σήμερα γένεται παναγύρ στὰ Δεμοκράνια.

29. Τ' Ἀ η Γ ι ἄ ν ι τ' ἄ π ο κ ε φ α λ ι σ τ ῆ. Σήμερα δὲ τρῶνε μαῦρο σταφύλι.

Θ' ΣΤΑΥΡΟΣ

Αὐτὸν τὸ μῆνα τονε λένε Σταυρό, Σώνται πιά τ' ἀλώνια καὶ οἱ ὄξω οἱ ὀλειές, κι ἀρκεύνε νὰ γλυκαίν-νε στὰ καλὰ τὰ σταφύλια τὰ περατνά. Ἀρκεύνε νᾶρκῆσαι οἱ σταφλάδες π' ἀγοράζνε τ' ἀβέλια καὶ κβανιοῦνε τὰ σταφύλια στυ Πόλι. Ἀπ' τ' ἀπάν τὰ χωριά, τὸ Κλαλή, τ' Ἄγαλανι, τὸ Τσιφλίκιο, τὴ Στράντζα, ἀρκεύνε νᾶρκῆσαι οἱ καρβουνάδες μὲ τ' ἀμάξια τς φορτωμένα κάρβουνα. Ἀπολουοῦνε τὰ βόδια τς ἀπ'κὰτ στὸ τσνάρ, πλιοῦνε τὰ κάρβουνα κι ἀγοράζνε στάρ ἡ σταφύλια καὶ τὰ παγαίν-νε στὰ χωριά τς. Ἄλλι πάλε ἔρκῆσαι μὲ τς καμήλες, γλάν-γλάν ἀραδιασμένες γραμμῆ, μὲ τὸ γαιδουράκι ἀπὸ

ὄρστιά, καὶ παγαίν-νε καὶ γονατίζνε στὸ Στοῦθο, στὸ μεϊδάνι. Τὰ πιδιὰ μαζώνται νὰ διοῦνε τς καμήλες καὶ τραβδάνε:

—Καμήλα κασιδιάρρα
 πὸ κατρεῖς τὰ μῆλα,
 δὸς κι ἐμένα ἓνα.
 —Εἶναι κατρουμένα.

καὶ τὸ ἄλλο:

—'Αγαπᾶς τὰ σῦκα μῆλα;
 —'Αγαπᾶς καὶ τὴν καμήλα;
 —'Αγαπᾶς καὶ τὸ παιδί της;
 —Τότες πιέ καὶ τὴν πορδή της

καὶ τὸ ἀδιάτροπο:

Ἐφύλλος ἐγονάτισε καμήλα νὰ ψειρίση,
 κι ὁ καμηλάρης πρόσταξε νὰ μὴ τὴν ζορλαδίση.

'Ακόμα ὑστερώτερα, κατὰ τὰ ἔβγα τ μηνοῦ, ἔρκαι οἱ πνακάδες μὲ τὰ πῆλινα τὰ πράσ-να τὰ πνάκια, πνάκες, τετζερέδες, καβουρδιστήρια, κοῦπες, κανάτες, γαβάτες, καυκιά, τὰ στολιζνε ἀπ' κατ' στὸ Τσνάρ καὶ οἱ γιναίκες τ' ἀγοράζνε μὲ τὸ σᾶρ. Ἐρκαι καὶ οἱ κεραμάδες καὶ φέρν-νε κεραμύδια ἀπ' τὴ Χώρα. Ἐρκαι καὶ οἱ βακ-ηρτζῆδες μὲ λογιῆς κοπῆς βακ-ηρκά, καζάνια, βακ-ῆρες, βακ-ῆρια, βακράκια, ταψιά, σ-νιά, τετζερέδες, σαχάνια, λεκάνες καὶ ἰβρίκια. Ὁ ἓνας φεύγει ὁ ἄλλος ἔρκεται. Κάθε μέρα ἀπ' κατ' στὸ Τσνάρ τὰ πράγματα τς σεργί. Φέρν-νε καὶ πατάτες ἀπ' τὰ χωριά τ Τσεκμετζέ.

8. Τς Παναγίας τση Σλυβρινῆς. Μεγάλι γιορτή. Παναγὺρ στ Σηλυβριά. Σήμερα ξεστχίζνε τὰ τσιράκια. Πέρν-νε κι' ἓνα κάρτο χῶρια ἀπ' τὸ χάκι τς καὶ παγαίν-νε στὸ παναγὺρ. "Ὅποιοι ἔχι τάμα στ Παναγία θὰ τὸ πᾶι σήμερα. Ἐκεῖ μαζώνται κόσμος καὶ κακὸ ἀπὸ γοῦλα τὰ χωριά τὰ δικά μας, κι ἀπ' τὰ Γανόχωρα κι ἀπὸ τ Πόλι ἀκόμα. "Ὅποια ἔχι ἀρρωστιάρκα παιδιὰ τὰ παγαίνι καὶ τὰ πλεῖ στ Παναγία. Ὁ καθλανάφτς τὰ περνάι ἓνα σύρμα στὸ λαιμὸ τς καὶ φωνάζ «ὁ σκλάβος τς Παναγίας». Αὐτὸ τὸ φοροῦνε ὡς τὸ χρόνο, καὶ γιατρεῦδει, καὶ ὕσταρα ἀπὸ χρόν ξαναπαγαίν-νε πλερών-νε κανὰ μετζίτ κι ὅ,τ ἄλλο τάμα ἔχνε. Εἶναι καὶ πὸ παγαίν-νε γιὰ νὰ σιργιανίσ-νε καὶ νὰ ψνίσ-νε.

9. Τς Ἀγιάς Ἄννας. Λαφρογιόρτ. Ἐχν ὄνομασία ὁ Γιακουμῆς, ἢ Ἄννα, ἢ Ἀννίκα, ἢ Ἀννιώ καὶ ἢ Ἀννίτσα.

14. Τοῦ Σταυροῦ. Μεγάλι γιορτή. Ἐχι ὄνομασία ὁ Σταυρος, ὁ Σταύρακος, ὁ Σταυράκις, ἢ Σταυρινῆ καὶ ἢ Σταυ-

ρούλα. Σήμερα μράζ ὁ παπᾶς βασιλικὸ στν ἐκκλησιά κι' ὕσταρα στὰ σπίτια πῶχνε τὰ μεγάλα κορίτσια. Γιατὶ λένε πῶς ὅδε πῆγε ἡ Ἁγία Ἐλένη τσ Γερουσαλήμ νὰ γιρέψ τὸ Σταυρὸ τοῦ Χστοῦ, ὅποιονα καὶ νὰ ρώτ-σε κανεὶς δὲν ἤξεριε ποῦ ἦδανε. Ἄπ' τὰ πολλὰ ἕνας γέρος εἶπε πγ εἶχε ἀκουστὰ πῶς ὁ Σταυρὸς ἦδανε παραχωμένος σ' ἕνα μέρος ποῦ πάδα φύτρωνε βασιλικός. Πῆγανε τότες καὶ ἠῦρανε τὸ μέρος ὅπως τσὲ εἶπε σκεπασμένο μὲ βασιλικό. Σκάφτνε καὶ βρίσκνε τρεῖς σταυροί, ἅμα δὲ βρῆγανε νὰ καταλάβνε ποιὸς ἦδανε τοῦ Χστοῦ. Κατὰ λαχοῦ νὰ περάσ ἕνα λείψανο ἀπὸ κεῖ. Βάζνε τὸν ἕνα τὸ σταυρὸ ἀπάν στοῦ κιβούρ, τίποτα, βάζνε τὸν ἄλλονα, τίποτα, σάν ἔβανανε καὶ τοῦ Χστοῦ τὸ Σταυρὸ, σκώθηκε ὁ πεθαμένος στὰ περδιέν. Τότες κατάλαβανε πῶς αὐτὸς εἶναι ὁ Σταυρὸς τοῦ Χστοῦ, τονε πῆρανε καὶ τονε πῆγανε στν ἐκκλησιά τς Ἀνάστασης. Ὑσταρα τὸν ἔκοψανε μὲ τὸ πριόνι τέσσερα κομμάτια καὶ πῆρανε ἀπὸ ἕνα τὰ τέσσερα πατριαρχεῖα. Τὰ πριονίδια τ' ἀνακάτωσαν μὲ τὸ μάλαμα πῶκαψανε τὰ κωνσταντινιάτκα τὰ φλουριά, γι αὐτὸ κι ἐκεῖνα ἔχνε τν ἴδια τ χάρ, σὰ τὸ τίμιο ξύλο. Ὅποιος ἔχι ἀπάν τ ἀπ αὐτὸ κουρσοῦμ δὲ δονε περνάει, κι ἅμα τὸ βάνι στοῦ ζμάρ ἀνεβαίνει χωρὶς προζύμ. Ἄπὸ κεῖνο καταλαβαίνεται σάν εἶναι ἀληχνὸ τὸ τιμιόξλο καὶ τὸ κωνσταντινιάτκο τὸ φλουρί. Σήμερα φεύγουν τὰ χελιδόνια, ἀφοῦ πρῶτα τραβδῆσ-νε τ βαλιὰ τ φωλιά τς.

Γ) Α΄ ΔΗΜΗΤΡΙΑΤΣ

Αὐτὸ τὸ μήνα τονε λένε Ἀΐδημητριάτ ἀπ' τὸν Ἀηδημήτρη, ποῦ εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη τ γιορτή.

Στὰ ἔβα τ μήνα σῶνται τ' ἀβέλια κι ἀρκέβ ὁ τρύγος, ὁ μοῦστος, τὰ ρετσέλια, τὰ πεκμέζια. Αὐτὲς τς μέρες κατασκοτώνται στὴ δλειά. «Θέρος τρύγος πέλεμος». Τρυγάνε καὶ τὰ καρύδια καὶ τὰ μύγδαλα.

Μὲ τὴ βρώτ τὴ βροχὴ ἀρκεύνε οἱ ψυχρίτσες καὶ τὰ ἀλετρίσματα. Ὅδας βρέξ πρῶιμα κατὰ τὰ ἔβα τοῦ Σταυροῦ, βρζαρίζνε μάνε μάνε καὶ σπέρ-νε τὰ ληνάρια καὶ τὰ κ-κιά. Σῶνται πιὰ οἱ σάλτσες καὶ τὰ καπνὰ καὶ τὰ κβανοῦνε στοῦ χωριό. Ὅποιοι ἔχνε μεγάλετρα κάμν-νε νιάματα χιμωνιάτκα. Ζεῦνε πεδέξ ζευγάρια βόδια, γιὰ βουβάλια κι ἀλετρίζνε καὶ τὸ βράδ ἀφήν-νε τ' ἀλέτρι στοῦ χωράφ γιὰ νὰ μὴ κβανιοῦνε τόσο βάρος· μόνο τὸ γυνὶ πέρν-νε στοῦ χωριό κι' ἅμα σωθῆ τὸ νιάμα, τότες φέρν-νε καὶ τὸ μεγάλετρο. Τρυγάνε καὶ τὰ σοῦρβα καὶ τραβιοῦδαι πιὰ οἱ βεχτσῆδες ἀπ' τ' ἀβέλια. Τὰ παιδιὰ παγαίν-νε στ' ἀβέλια καὶ μαζών-νε τὰ τσαβρούδια.

Ἄνοιοῦνε τ' ἀστράκια καὶ τ' ἀΐδημητριάτκα.

Οἱ γυναῖκες πέρν-νε τὸ μοῦστο τονε κόφτνε μὲ τὸ ἀσπρόχωμα,

Ύσταρα τονε στραγιούνε τονε βράζνε σσι ταβάδες, τονε κάμν-νε πεκμέζ, Ύσταρα βάζνε μέσα τὰ λιασμένα τ' άβράβλα, τὰ σϋκα, τὰ κυδώνια και τὰ κάμνε ρετσέλια. Άκόμα βράζνε και ματζάνες με τὸ πεκμέζ, για κολοκύθια βαλκαβάκια, άφοϋ τὰ βάν-νε πρῶτα στὸν άσβέστη νὰ σφιζνε. Άκόμα κάμν-νε και λαρδέν με μουστο άκοπο- και τὸ τρῶνε τὸ καλοκαίρ άνακατωμένο με τὸ νερό, για δροσιστικό,

Άπό καμμιά χρονιά άργει νὰ βρέξ και τότες άνακάζδαι τ νύχτα νὰ κάμνε τ τζαμάλα. Καρφών-νε τέσσερα χοιρούτσκα ξύλα, σὰ τσερτσεβέ, κι άπό πᾶν τρία βεργιά, τὸ μεστ-νὸ άψλότερο άπ' τ' ά- κρινά, και τὸ σκεπάνε με μιὰ παλιά βρασιά, νὰ φαίνεται σὰ καμήλα με καθούρα. "Ύσταρα πέρν-νε μιὰ κοκκάλα, τνε περνάνε σ' ένα κο- ιάρ, δέν-νε και για τὸν άπ' κάτ τὸ τζεγνέ ένα σανίδ, κρεμάνε και κδούνια βόλκα σι μέσ τ τσερτζεβέ. "Ενας πέρνει τὸ πίσω μέρος σις νώμ τ κ' ένας άλλος τὸ ηροσινό και βαστάι και τὸ κοδάρ με τ γοκκάλα. "Ενας άλλος γένεται «χανούμσα», ένας «καμπούρς» κι ένας «γιατρός». Μαζώνται κι άλλι, ὅσ' θέλνε και πέρνε τ' τζαμάλα και τνε γιρίζνε μέσ στὸ χωριό. "Αμα ἔρτνε ηροστά στὸ σπιτ πού ἔχνε καμμιά φιλινάδα, ψοφάνε τ τζαμάλα, δηλαδῆ τν άφήν-νε κα- ταγῆς. "Η χανούμσα τότες άρκέβ νὰ φωνάζ στὸ καθούρ και νὰ τονε ζαμακώνι με μιὰ σόπα και νὰ τσιρίζ: «Μιλιμι ίστεριμ, κερατὰ κα- μπούρ». (Τὸ πρᾶμα μου θέλω). "Ο καθούρς δέ βονει, γιατί ἡ καθού- ρα τ εἶναι παραγομισμένη με προβιές και λινάτσα, και λέει σι χα- νούμσα για νὰ τνε παρηγορήσ: «Σαβατζάκ, χανούμ, σαβατζάκ». (Θά περάσ κερά). Τότες φωνάζνε τὸ «γιατρός» νὰ διη τί ἔπαθε ἡ τζαμάλα και ψόφσε. "Ο γιατρός, κατὰ τὸ μέρος λέει και γιατρικό. Σάν εἶναι ηροστά στὸ σπιτ κανινοϋ πού ἔχι πρόβιατα, λέι: «Θέλι μιὰ ὀκά τρί νὰ γένι καλά». "Ύσταρα βχορϋνε τ ὑόρτα τ και γιρεϋνε τὸ γιατρικό, τὸ πέρν-νε, σκών-νε τ τζαμάλα και παγαίν-νε σ' άλλο σπιτ και τνε ψοφάνε. Πάλε ἡ χανούμσα δέρνει τὸ καθούρ και τσιρίζ, εκείνος φω- νάζ τὸ γιατρός κι ὁ γιατρός λέει «Θέλι ένα ζεστὸ ψωμί», για «ένα βκάλι πεκμέζ» για «ένα χιλιάρκο κρασί» κατὰ τὸ τί ἔχνε σ' εκείνο τὸ σπιτ. "Ύσταρα πάλε ὁ καθούρς φωνάζ «"Ες μαλιμ ἔς» και σκών- ται και πάνε άλλοϋ. "Ολω πολὺ βαστάει ὁ ψόφος τς τζαμάλας άπ' κάτ στα παραθύρια ἐκινῆς πού κβανιέται κανείνας τς παρέας, για νὰ βγῆ τὸ κορίτς νὰ τσέ κρίνι και νὰ τσέ δώκι κανὰ τίποτα νὰ φάνε, για μοστολαιάδα, για λιασμένα σϋκα, για πίττα. "Απ αὐτὸ άπόμκε ἡ παροιμία και λένε «Στν αὐλή τ ψοφάνε τ τζαμάλα».

Άπό καμμιά φορὰ τνε παγαίν-νε και στ' Άλβασάνι και τνε γιρίζνε, και τνε τραβδάνε:

Didil-didil τζάμαλι

τῆς τζαμάλας τὸ παιδί
ἔβγανε κακὸ στ' αὐτί
καὶ κασίδα στὴ γορφή.

26. Τ' Ἀϊδημητριοῦ. Μεγάλι γιορτή. Σήμερα γιορτάζ γοῦλος ὁ κόσμος. Ἄρκευνε οἱ χαρὲς καὶ οἱ ἀρβῶνες. Ὀνομασία ἔχι ὁ Δημήτρης, ὁ Δημητρός, ὁ Δημητράκις, ὁ Δημητρούλις, ὁ Μητσος, ἡ Δημητροῦ καὶ ἡ Δημητρούλα.

27. Τ' Ἀϊνέστορα. Λαφρογιόρτ. Γιορτάζ ὁ Νέστωρς.

Οἱ γυναῖκες ἀρκευνε νὰ λαναρίζνε τὰ μαλλιά, στρίφτνε τὰ κροκίδια καὶ πλέχνε τσράπες γιὰ τς ἄδροι. Στρίφτνε καὶ ψλὸ μαλλί καὶ τὸ διάζιδι μὲ τὸ κλουβι γιὰ μὲ τὴ διάστρα καὶ φαίν-νε ποδοπάνια, σερβέτες, ζνάρια, μεσόφστες, σαγιάκια κι ἀβάδες. Ἄκόμα ἀρκευνε νὰ φαίν-νε καὶ βαχτακερὰ πανιά. Μαζαλιάζνε τὸ στημόνι μὲ σαποῦνι κι ἀλεύρι μὲς στὸ ζεστὸ νερό. Ὑσταρα τὰ στεγνών-νε, τὸ ρίχν-νε στν ἀνέμ τὸ καλαμιάζνε, τὸ διάζιδι, τὸ περνάνε στὰ μτάρια, στὸ χτένι, τὸ ζεύνε στὸν ἀργαλειό, καὶ τὸ φαίν-νε.

ΙΑ' ΑἸΑΔΡΙΑΣ

Αὐτὸ τὸ μῆνα ὁ κόσμος σπέρνει ὄσα χωράφια ἀπόμκανε ἄσπαρτα, προτοῦ ν' ἀρκέψνε οἱ παγωνιὲς καὶ τὰ χιόνια. Ἄπο καμμιά βολὰ στὸ ἔβγα τοῦ μῆνα κάμνει μεγάλο τφάνι, κι ἄλλες πάλε βολὲς χιονίζ ἀπ' τς δέκα κι ὕσταρα. Γι αὐτὸ λένε τς παροιμιές: «Ὁ Ἀϊ-Μηνῆς τὸ μῆνισε, κι ὁ Φίλιππας τὸ καρτερεῖ», καὶ «Στοῖ τριάδα Ἀϊαδριάς, ἀδριεύετ ὁ βοριάς».

· Ἄμα ἀρκέψνε τὰ χιόνια, κόβδαι οἱ δλειὲς στὰ χωράφια. Οἱ γυναῖκες ἀρκευνε νὰ βαλῶν-νε τὰ χιμωνιάτκα ροῦχα, νὰ βασλαδίζνε τὰ τσράπια, καὶ τὰ παιδιὰ νὰ παγαίν-νε στὸ σκολιὸ μὲ τὸ μαμκάκι στὸ κεφάλι, καὶ τὸ ψωμί στὸ καλαθάκι.

Γοῦλο τὸ Σαραδάμερο σπέρν-νε δέδρα, γιὰτὶ τώρα πιάν-νε.

Οἱ γριὲς ἀρκευνε νὰ στρίφτνε μαλλιά καὶ νὰ κάμν-νε ρόκα. Ἄμα γιομίσ τ' ἀδράχτ, τὸ γλουῶνε στὸ γλυτήρ, π γεῖναι ἓνα ξύλο τσαταλωτὸ ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, καὶ στν ἄλλινῆ ἔχι μιὰ τρύπα, πού μέσα περνάνε ἓνα καρφί. Τὸ γλυτήρ ἔχ μᾶκρος ἓνα πχόπλο. Σὰ γλίσ-νε τὸ μαλλί κι ὕσταρα μετράνε τς κλωστὲς καὶ τσὲ χωρίζνε σὲ πάσματα, ἀπὸ πενήδα ἴσαμε πενήδχ πέδε ζευγάρια, κι ἄμα γέν-νε τὰ πάσματα ὀχτώ, τὰ λένε ἓνα μσοπήχι, τὸ βτάνε μὲς στὸ νερό νὰ βραχοῦνε καλὰ καλὰ, τ' ἀφήν-νε νὰ στεγνώξνε, κι ὕσταρα βγάζνε τὸ μσοπήχι ἀπ' τὸ γλυτήρ καὶ τὸ μαζών-νε κβάρ στὰ χέρια γιὰ στν ἀνέμ.

1. Τ' Ἀϊ Ἀνάργυρ. Λαφρογιόρτ. Γιορτάζ ὁ Ἀργύρς καὶ ἡ Ἀργυρή.

8. Τῶν Ταξιάρχῶ. Λαφρογιόρτ. Γιορτάζ ὁ Μχάλς, ὁ Μχαλιός, ὁ Μχαλάκις, ὁ Μούχαλος, ὁ Γαβριηλάκις κι ὁ Ἄξιώτ-ς. Τὸ Μιχάηλ τονε γιορτάζνε γιατί πέρνει τσι ψχές.

11. Τ' Ἄϊ Μηνᾶ. Λαφρογιόρτ. Γιορτάζ ὁ Μνάς.

Αὐτός ὁ Ἅγιος κληγάϊ τσι κλέβδες, καί βρίσκι τὰ χαμένα. Ἄπο σήμερα σφίγῃ τὸ κρύο καί μρίζ χιόνι.

13. Τ' Ἄϊ Γιάννι τ' Χοσοτόμ. Λαφρογιόρτ. Γιορτάζ ὁ Χσόστομος.

14. Τ' Ἄϊ Φιλίπ. Λαφρογιόρτ. Γιορτάζ ὁ Φίλιππας, ὁ Φιλίπάκις, ἡ Φιλίππα κι ἡ Φιλίππίτσα. Σήμερα σὰ χιονίς, ἴσαμε τὸ Μάρτ δὲ λυών-νε τὰ χιόνια. Ἄπ' αὔριο ἀρκέβ τὸ Σαραδάμερο.

18. Τ' Ἄϊ Πλατάν. Ὅ,τ καιρὸ κάμ σήμερα, τέτοιος θά παί ὁ καιρὸς γούλ τὸ Σαραδάμερο.

21. Τς Παναγίας στῆ μσοσπορίτ-σας. Τνε λένε ἔτς γιατί ἀπάν κάτ ἔχνε τὰ μσὰ τὰ σπαρτὰ σπαρμένα ὡς τὰ τώρα.

25. Τς Ἄγια Κατερίνις. Λαφρογιότ. Γιορτάζ ἡ Κατερίνα, ἡ Κατίνκω, ἡ Κατίνα, ἡ Κατνιώ, ἡ Κατερνιώ, καί ἡ Ἐρινιώ.

30. Τ' Ἄϊ Ἄδριός. Μεγάλι γιορτή. Ἐχν ὀνομασία ὁ Ἄδρέας, ὁ Ἄδριάς, ὁ Ἄδρόνικος καί ἡ Ἄδρονίκη. Ἄπο σήμερα πλακών-νε τὰ πολλὰ τὰ χιόνια, πιομίζνε οἱ πόρτες καί ὁ κόσμος ἀναγκάζδαι νὰ βαινοβγίν-νε ἀπ' τὰ παραθύρια, ἴσαμε ν' ἀνοίξνε δρόμο μὲ τὰ φκιάρια Ἄρκεῦνε νὰ βάζνε κρασί στς καθήλες γιατί τὸ νερὸ πιὰ παγώνι, βγαίνι τὸ φτυρι ἀπὸ πὰν καί σβήνι ἡ καθήλα.

ΙΒ' ΠΑΧΝΙΣΤΗΣ

Αὐτὸν τὸ μῆνα τονε λένε Πχχνιστή, γ.ατί δέν-νε πιὰ τὰ βόδια καί τ' ἀγελάδια στὸ παχνί, καί δὲ διὰ βγάξ-νε ὄξω νὰ βοσκίς-νε ἴσα μεπ νάνοιξ ὁ καιρός. Τονε λένε καί Χστό, ἀπ' τ γιορτὴ τοῦ Χστοῦ.

Ἄρκεβ πιὰ ὁ καθεαυτοῦ χιμώνας, με τὰ τσουχτερά τὰ κρύα, τὰ καθάδκα χιόνια, τὰ κρυώματα, τς κόκκινες μύτες, τὰ σκασμένα χέρια καί τς παγωμένι δρόμ, πὸ μιάζνε σὰ νὰ τς ἔστρωσε κανεῖς γιαλί.

4. Τς Ἄϊα Βαρβάρας. Μεγάλι γιορτή. Ἐχι ὀνομασία ἡ Βαρβάρα.

Ἡ Ἅϊα Βαρβάρα φλάι τὸ γόσμο ἀπ' τν εὐλογία. Σήμερα βράζνε κουπανισμένο στάρ με ζάχαρ καὶ σταπίδες, σὰ τσορβά, τὸ κενών-νε στις κουπες, τὸ πισπιλών-νε με κουπανισμένα καρύδια καὶ τὸ τρῶνε. Αὐτὸ τὸ λένε βαρβάρα, καὶ γοῦλι πῶχνε παιδιὰ, θὰ τὸ κάμνε καὶ θὰ μράσ-νε στοὶ δκοὶ καὶ στις φίλι.

5. Τ' Ἀ η Σ ἄ β β α. Λαφρογιόρτ. Γιορτάζ ὁ Σάββας.

6. Τ' Ἀ ῖ Ν ι κ ο λ ἄ ο υ. Μεγάλι γιορτή. Ἔχν ὄνομασία ὁ Νικόλας, ὁ Νικολῆς, ὁ Νικολάκης κι ὁ Νίκος. Ὁ Ἅϊ Νικόλας φλάι τς γεμιτζῆδες.

Γι' αὐτὲς τοὶ τρεῖς γιορτὲς λένε γιὰ ὅποιονα δὲ τζέ δοξάζ, πῶς σὰ ξανάρτ ἢ Ἅϊα Βαρβάρα δὲ θὰ τς εὖρη ζῆανοί. Θέλνε νὰ ποῦνε δεγι π θ' ἀφήκι τν εὐλογία νὰ τσὲ παιδέψ, καὶ λένε :

Ἄϊβαρβάρα βαρβαρώνι,
Ἄησάββας σαβανώνι,
κι' Ἄϊνικόλας παραχώνι.

Οἱ Καραμανλήδες πάλε λένε : Ἄϊβαρβάρα, βάρ, Ἄησάββα, σάβ, Ἄϊνικόλα, δοῦρ, Δηλαδή Τς Ἄϊ Βαρβάρας πάνε (στη δλειά), Τ' Ἀη-Σάββα στείλε (στη δλειά) καὶ τ' ἌϊΝικόλα σταμάτα.

9. Τς Ἄ ῖ α ς Ἄ ν ν α ς. Λαφρογιόρτ. Σήμερα ἀρκεύνε νὰ μεγαλών-νε οἱ μέρες.

12. Τ' Ἀ ῖ Σ π υ ρ δ ῶ ν. Μεγάλι γιορτή. Ἔχι ὄνομασία ὁ Σπῦρος.

Ὁ Ἄϊ Σπρῦδωνας εἶναι γιὰ τ αὐτιά, κι' ὅποιος πονεῖ τ αὐτί τ, βτάι ἓνα βαβάκι στ' καθήλα τ, τὸ βάζ στ' αὐτί τ καὶ περνάϊ.

15. Τ' Ἀ ῖ Λ ε φ τ ἔ ρ. Λαφρογιόρτ. Γιορτάζ ὁ Λευτέρς κι ὁ Λευτεράκης, καὶ γοῦλες οἱ βαρούμενες γυναῖκες, γιὰ νὰ λευτερωθοῦνε με τὸ καλό.

Ἄκόμα γιορτάζνε καὶ οἱ μαμές

13. Τ' Ἄϊστρατίου. Ἔχν ὄνομασία ὁ Στράτος κι ὁ Στρατής.

16. Τ' Ἀ ῖ Μ ο δ ἔ σ τ. Μεγάλι γιορτή. Ὀνομασία ἔχι ὁ Δῆμος Ὁ Ἄϊ Μόδεστος εἶναι γιὰ τὰ χαϊβάνια, καὶ γιὰτὶ στὸ Μηναιὸ τς ἐκκλησίας δὲ τὸν ἔχι, ἔχνε χωριστὴ φλάδα γιὰ τν ἀκολουθία τ. Ὅσ ἔχνε μεγάλα χαϊβάνια κάμν-νε ἄρτο, καὶ πέρν-νε τ' ἀδίδερο καὶ τὸ δίν-νε στὰ χαϊβάνια τς νὰ φάνε καὶ νὰ μὴν ἄρρωστάνε.

24. Π α ρ α μ ο ν ῆ τ ο Ὡ Χ σ τ ο Ὡ. Σήμερα γιομίζνε τς γωνιές τσερπιά, γιὰ νὰ μὴ ἄροῦνε νὰ κατεβοῦνε οἱ καλνκατζάρ καὶ κλέψνε τὰ γροῦνια, π τὰ σφάζνε σήμερα, γιὰ καὶ λίγες μέρες κόμ ἄροστήτερα

για νά στραγίσι τὸ κρηάς, καὶ για νά πλήσ-νε τὸ παραπανίσιο. Οἱ καλικάτζάρ ὄλω ἡροστά ἔρκδαι ἀπ' κάτ στοῦ Τσνάρ, χορεύνε μιὰ γύρα κι ὕσταρα σκορπάνε μέσ στοῦ χωριό. "Ὅπ τσέ μρίς γρουνίσιο κρηάς κατεβαίν-νε ἀπ' τ γωνιά για νά τὸ κλέψνε. Ἡ γριά τοῦ σπιτιοῦ, γοῦλο τσ ἔχι ἔννοια, κι' ἄμα νοιώσ π κατεβαίν-νε, δίνι δμάνι τὰ τσερπιά, καὶ τς ἀναγάξ νά φύγνε. Λένε για μιὰ γριά π τ Δωδεκάμερα, ἔψνε γρουνίσιο στη σκάρα, κι ὁ καταραμένος ὁ καλικάτζαρος κρυμμένος μέσ στ γωνιά φύλαγε νά τ' ἀρπάξ. Καπῶς ἄφκε μιὰ βολά ἢ γριά τ μασιά ἀπ τὸ χέρ τς για νά σκουπίσι τ μύτ τς, αὐτὸς ἐμέν ἀπλῶνι τὸ μαλλιαρὸ τὸ χέρτ νά καπίσι τὴ βριζόλα. Μιὰ τὸν ἔχι ἢ γριά μέ τὸ δαυλι π βάσταγε. Αὐτὸς τραβήχκε μέσ στ γωνιά καὶ παραφύλαγε τν ὦρα π θά βαζε ἢ γριά τσι βριζόλες στοῦ πνάκι, για νά τς ἀρπάξ μαζωμένες. Τότες ρίχνει ἐκεῖνι μιὰ φύχτα λινάτσα μέσ στ γωνιά καὶ φλογάρσε στὰ περδέν τονε τσουρούφλισε στὰ καλά. Πάϊ καὶ πάϊ μέσ ἀπὸ τ γωνιά ὁ καλικάτζαρος τσιρίζοτας :

Μ' ἔκαψες κερὰ Δουδού,
καὶ στὰ βούτια καὶ παδοῦ.

Οἱ καλικάτζάρ ὄδε σκορπίσ-νε μέσ στοῦ χωριό βαίν-νε ἄγριοι στὰ σπίτια καὶ φοβερίζνε τὰ παιδιὰ μέ τς φωνές καὶ τὸ πατερδῆ π κάμν-νε, καὶ τραβδάνε :

Τσάγγηρ τσαγγηρτὴ μασιά,
πεζεβέγκ Ἄναστασιά,
Ποῦ ν' τὸ τόπι τὸ πανί;
— Ἀποκάτ στην γλαβανή.
— Ποῦ εἶναι καὶ τὸ λιναρένιο,
καὶ ἢ μσάδα τὸ λαρδί,
τὸ λαρδί τ' ἀλατισμένο;

Ἀπόψα, ἄμα πάρ νά σκοτιδιάζ, βγαίν-νε τὰ παιδιὰ μέ τὰ φαναράκια, γιρίζνε ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα τὰ σπίτια καὶ καλαδάνε :

Χριστοῦγεννα, πρωτοῦγεννα, πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου.

Χριστὸς γεννιέται σήμερα, Χριστὸς πρωτογεννιέται.

Γεννιέται κι ἀναθρέφεται μέ μέλι καὶ μέ γάλα.

Τὸ μέλι τὸ τρώνε οἱ ἄρχοντες, τὸ γάλα οἱ παπάδες,

καὶ τ' ἄλλα τὰ καλά φαγιὰ τὰ τρών οἱ δεσποτάδες.

Καὶ τοῦ χρόν.

Σὰ θέλι ἢ νικοκερά, λέι στὰ παιδιὰ καὶ τραβδάνε καὶ τὸ καθενείνενα τοῦ σπιτιοῦ κι ὕσταρα τὰ δίνι καναδυὸ δεκάρες για κανὰ γροσάκι καὶ παγαίν-νε ἄλλοῦ. "Ὅλω ἡροστά λένε για τὸ νοικοκύρ :

Ἐσένα πρέπ ἀφέντ μου καράβια ν' ἀρματώσης,

καὶ τὰ σκοινιά τοῦ карабиоῦ νὰ τὰ μαλαματώσης.
 Ἐσένα πρέπ ἀφέντη μου στὴν τάβλα νὰ καθίζης,
 μὲ τὸ νὰ χέρι νὰ μετρᾶς, μὲ τ' ἄλλο νὰ δανείζης.
 Καὶ πάλε ξαναπρέπη σου καρέκλα ἀσημένια,
 γιὰ ν' ἀκουμπᾶς τὴ μέση σου τὴ μαργαριταρένια.

“Ὑσάρα λένε γιὰ τὴ νικοκερά :

Σὰν τί τραβούδι ταιριαστό νὰ ποῦμε τῆς κερᾶς μας,
 π ἀλλάζεις καὶ στολίζεσαι, στὴν ἐκκλησιά παγαίνεις,
 κι ὅθε περάσης καὶ διαβῆς μοσκοβολοῦν οἱ στράτες.
 Κερά χρυσή, κερά ἀργυρή, κερά μαλαματένια,
 ἀπλωσε τὸ χεράκι σου στὴ χουμαγένια τσέπη,
 βγάνε φλουρί καὶ κέρνα μας πού μαστε βραχνιασμένα.

“Ὑστερα λένε γιὰ τὸ γιό :

Κερά μου τὸν υἱόκα σου τὸ μοσκοκανακάρη,
 τὸν ἔλουζες, τὸν χτένιζες καὶ σιτὸ σκολιό τὸν στέλνεις.
 Τὸν ἔδερνε ὁ δάσκαλος μὲ μιά χρυσὴ βεργίτσα,
 τὸν ἔδερνε ἡ δασκάλισσα μὲ δυὸ κλωνάρια μόσκο.
 Κερά μου τὸν υἱόκα σου παπᾶ νὰ τονε κάμης,
 νὰ βαίνι νὰ βγαίνι νὰ λειτουργᾶ, θυμιάμα νὰ μυρίζη
 — Παπᾶ μ γιατί μοσκοβολᾶς ; Παπᾶ μ γιατί μυρίζεις ;
 — Ἡ μάννα πού μ' ἐγέννησε καὶ μὲ κοιλοπονοῦσε,
 μόσκον ἔτρωγε τὸ πρωί, μόσκον τὸ μεσημέρι.
 καὶ τὸ ἡλιοβασίλεμα, ἀφράτο παξιμάδι.

Κι ὄλω πῆς λένε γιὰ τὴ γόρ :

Γερακινίτσα πλουμιστή, μὲ τὰ ἑπτὰ κουδούνια,
 τρία λαλοῦνε τὸ πρωὶ τρία τὸ μεσημέρι,
 τὰ τρία τὰ καλύτερα λαλοῦν προξενητάδες,
 προξενητάδες καὶ γαμπροὶ πὸ μέσα πὸ τὴν Πόλη.

Κι' ἐμεῖς πολυχρονοῦμεν τὴν καλὰ νὰ τὰ περάση.
 νὰ ζήση σὰν ἀρχόντισσα, ν' ἀσπρίση νὰ γεράση.

Καὶ εἰς ἔτη πολλά.

Οἱ νικοκερὲς ἀπόψα κάμν-νε τὰ σαραγλιά τς μὲ τὸ βεζίρ καὶ τὰ
 ψήν-νε σιτὸ μαγάλι, γιὰ σιτὸ φουρνο, ὕσάρα τὰ περεχύν-νε ζάχαρ καὶ
 τὰ τρώνε.

25. Τοῦ Χστοῦ. Μεγάλι γιορτὴ. Σήμερα ἔχν' ὄνομασία ὁ
 Χρίστος, ὁ Χστάκις, ὁ Χστόδλος, ὁ Χσάφς, ἡ Χσὴ, ἡ Χσάνα, ἡ Ξαφέ-
 νεια, ὁ Μάνώλις κι ὁ Μανωλάκις.

Γοῦλος ὁ κόσμος παγαίν-νε στὴν ἐκκλησιά, καὶ σιτὸ γύρισμα κάδ-

δαι στο τραπέζι, τρώνε γρουνίσιας βριζόλες, τὰ ψαρονέρια, πατσά και σαραγλί, τσουζνε κι από κανείνα κρασάκι κι εύκιοῦδαι: «Κι από χρόν γεροί και καλόκαρδ». "Υσταρα άπ τὸ μεσ μερ βγίν-νε στις όνομασίες.

Άπό σήμερα άρκεύνε τὰ Δωδεκάμερα. Σά δύχι νά γενιθῆ κανά παιδι αυτές τς μέρες, τὸ δέν-νε με μιὰ σκορδοπλεξούδα, για ψαθό-σκινο, από τ' μεσ τ και στις μάννας τ τὸ ποδάρ, για νά μή δο πάρνε οί καλκατζάρ και τὸ κάμνε καλκατζαράκι. Τὸ άβάφτιστο παιδι, όποτε και νά γενιθῆ, τὸ λένε, σάν εἶναι άγύρ «δράκο», και σάν εἶναι κορίσο «πχτσούρα». Άπό σήμερα άρκεύνε νά σφάζνε τὰ καπό-νια, ώσαμε τ Τσικνοπέφτ πὸ τρώνε τ' όλω ύστερνό.

Ή παροιμία λέι: «Τοῦ Χοτοῦ με τς πεντόφλες, και τ Πασκαλιά με τὰ ποδήματα», γιατι θέλνε νά ποῦνε πὸς άμα κάμ παγωνιά τώρα και βροχές τ Πασκαλιά, έκείνι τ χρόνια θά κάμ μεγάλο βερεκέτ.

26. Τς Παναγίας.

27. Τ' Άϊ Στεφάν. Κι αυτές τσι δυὸ μέρες τσε λογαριάζνε γιορτές. Σήμερα έχι όνομασία ὁ Στεφανής, ὁ Στέφος κι ἡ Στεφανάρα.

31. Παραμονή τς Πρωτοχρονιάς. Άπόψα οί άρβωνιασμένι θά στείλνε σην άρβωνιασικά τς πεσκέσια, πωρκά, μεταξωτή όμπρέλλα, πεντόφλες λουστρίνι, και κανά φουστανλίκι.

Τὰ παιδιά βγίν-νε με τῆ σκοτίδα και καλαδάνε τὸν Άϊ Βασίλι.

Αῦριο τὸ πουρνὸ όποιος θά πάι όλω βροστά στις γεννειές τ, τονε βάζνε και κάθεται άπάν στη σκούπα, πίσ από τ βόρτα τ ὀδά, τονε δίν-νε και μιὰ φούχτα στάρ για κριθάρ στο χέρ τ, και σκορπάι κατὰ γῆς στο πάτωμα και κάμνει: «Κλώκ κλώκ κλώκ» σά γλώκα, για νά βγάν-νε πρώιμα πλιά.

Καβόσ έχνε τὸ συνήθειο, άμα ν έρτ μσαφίρς, τονε παγαίν-νε στο γαλό τὸν ὀδά, κι άμα κάτσνε, πέρνει ἡ νικοκερά ένα καλάμ και τονε βαρεί στη πλάτ άπ τὰ ψέματα και λέι:

Σούρβα, σούρβα, σουρβανιά,
σάν άσήμι τὰ κανιά,
γερο κορμί, γερο σταυρί,
και τοῦ χρόνου νά ν' καλά.

Αὐτὸ κόμ πολὺ τὸ κάμν-νε στ' άπάν τὰ χωριά κι ὁσ χωριανοί π από κείνα βαστάι ἡ κούδα τς.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΙΔΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΛΑΝΤΑΡΙΟΥ

Ἄβατσινιά=βάτος.
 ἄβρᾶβλο=κορώμηλον.
 ἄβτζής=κυνηγός.
 ἄγιάζω=ραντίζω εἰ' ἁγιασμοῦ.
 ἄδεξιμ=βαπτιστικός.
 ἄλάκαιρος=όλόκληρος.
 ἄληχνός=ἀληθινός.
 ἄλλονίνα=ἐνίστε, ἐκτός τούτου.
 ἄβᾶρια=ἀποθήκη σιτηρῶν.
 ἀναδύνω=ἀναβρώω.
 ἀνάγι=ἀνάγκη.
 ἄοιῶ=ἄνοιγω.
 ἀντζακ=μόλις.
 ἀδέτ=ἔθιμον.
 ἀδιδερο=ἀντίδωρον.
 ἄξπαδαν=αἰφνηδίας.
 ἀβέλι=ἀμπελών.
 ἀπά=ἐπί, ἐπάνω.
 ἀπάν ἀπανωτός=ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου.
 ἀπναθιοῦ=ὑπεράνω.
 ἀπόλυα=ἐλευθερία κινήσεως.
 ἀπολινάγω=ἀφήνω.
 ἀπομήσκω=μένω.
 ἀπό πάν=ἐπὶ πλέον.
 ἀράδκ=σειρά.
 ἀργιάνι=τὸ ἀποβουτρωμένο γάλα.
 ἀρίσκο=δυστυχημένο, καημένο.
 ἀρκεύω=ἀρχίζω.
 ἀρνίθ=πετεινός.
 ἀρπκχτιῶ νερό=ἀμίλητο νερό.
 ἄρτος=5 λειτουργιές, τὸ σιτᾶρ. καὶ τὸ λάδι καὶ τὸ κρασί μαζί.
 ἀρτύνμαι=τρώγω μὴ νηστήσιμα φαγητά.
 ἄσημκᾶ=ἀργυρᾶ ἀντικείμενα.
 ἄλ-λη=ἐν γένει.
 ἄσ-μαίνι=σημαίνει ἢ καμπᾶ α.
 ἄσπρο=μικρὸν νόμισμα, 1/3 τοῦ παρᾶ.
 ἄτσαλος=εὐμετάβλητος.
 αὐγίτσα=μόλις ἀρχίση νὰ ροδίζῃ ἢ αὐγή.
 ἄχερίστρα=ὁ σωρὸς τοῦ ἀχύρου εἰς τὸ ἄλῶνι καὶ ὁ τόπος ὅπου κεῖται.

ἄψίδα=ξύλινον τμήμα τῆς περιφερείας τοῦ τροχοῦ.
 Βάζω καὶ στ τσέπη μ=λαμβάνω πλέον τοῦ δέοντος.
 βερῶ τουβέλια=στήνω ὁρόσημα λειμώνων.
 βερούμενι=ἔγκυος.
 βεσ-λεύω=ἐπιτυχᾶνω εἰς πᾶσαν ἐπιχίρσιν.
 βασταγαριά=λευκός, λινός, χονδρός σάκκος, μήκους 2 περίπου μέτρων.
 βγῆκε τὸ κευσοῦνι τ=έκοπιασε πάρα πολὺ.
 βελέντζα=ἡ νόσος γρίππη.
 βιζιτα=ἐπίσκεψις ἐπὶ ὀνομαστικῇ ἑορτῇ.
 βοΐβοδας=ὁ ἀρχηγός τῶν κακοποιῶν.
 βρανιά=χονδρός μάλλινος τάπη, εἰς τεμάχια συνερραμμένα.
 Γέγδιαζε=ἐδίάζετο.
 γήδανε=ἦτο.
 γενιά=συγγενεῖς.
 γεδέκι=σχοινὶ διὰ τοῦ ὁποίου ὀδηγοῦν ζῶον.
 γιτζλίκια=τὰ κατὰ τὴν ἀνοιξιν σπειρόμενα σιτηρά.
 γιαβᾶς=ξύλινη γεωργικὴ περόνη μὲ 4-5 ὀδόντας.
 γιαστίκι=φυτώριον.
 γινωμένο=ῶριμον.
 γιουρούκινο λανᾶρ=λανάρι ἐκ δύο ξυλίνων πλακῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι καρφωμένον τετράγωνον δέρμα, πλήρες μικρῶν ἀγκυλωτῶν συρμάτων.
 γιφκᾶς=εἶδος ζυμαρικοῦ.
 γλέπω=βλέπω.
 γλυῶ=τυλίσσω τὴν κλωστήν ἀπὸ τὸ ἀδράχτι εἰς τὸ γλυτήρι.
 γνεύω=κάμνω νεύμα.
 γοῦλος=ῥλος.
 γοῦρνα=δεξαμενὴ ἐκ μονολίθου, χωρητικότητος 1 περίπου κυβικοῦ μέτρου ἢ βάθους 5 ἑκατοστῶν τοῦ

μέτρου, χρησιμεύουσα διά νά πλύ-
νουν έν αὐτῇ τὰ ροῦχα.
Δάχλο=δάκτυλος.
δεκράνι=δίκρανον, γεωργική περόνη
ξυλίνη μέ 2 δόντας, ἢ σιδηρᾶ μέ
2 ἢ καί περισσοτέρους.
δέ ἔορσε=δέν ἠμπόρεσε.
δεαρόγα=δενδρόϊον, βιόλα
δερμόνι=μεγάλο κόσκινον μέ τὸ ὁ-
ποῖον κοσκινίζουν τὰ γεννήματα
εἰς τὸ ἄλωνι.
δέσ=δεξαμενὴ ὅπου μαζεύουν τὸ νε-
ρὸ ποῦ γυρίζει τὸν νερόμυλον.
δίκλωνι κλωστή=ἐκ δύο νημάτων:
δίνω πτὸ μαχαίρ=πωλῶ πρὸς σφα-
γὴν.
δκὸς=σεγγενής.
δλειά=ἔργον.
Δμόθρα=τὸ "Αγιον Βῆμα.
δοξάζω=πιστεύω καί τηρῶ ἔθιμόν τι.
δρασηελάγω=διασκελιζῶ, περνῶ ἄ-
νωθεν.
δρεπάνι=μικρὸν δρέπανον θεριστοῦ.
δριμάτα=αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ Μαρ-
τίου, τοῦ Αὐγούστου, ἢ Κόσκινη
Πέφτη καί αἱ 2 Πέμπται μετ' αὐτήν.
Ἐγεράκι=ἐφίππιον, σέλλα.
ἔγλεντζές=διασκέδασις.
ἔδε=μόλις.
ἔδεκει=ένω, ἀκριβῶς ἐκεῖ.
εἰκονοστάθ=τὸ έν τῇ οἰκίᾳ εἰκονο-
στάσιον.
ἔλπεζές=δεσμίς ξηροῦ καπνοῦ.
ἔμέν=αἴφνης.
ἔσεβες=ἐτίμησες.
ἔχι=τὸ ἔχι, τὰ ὑπάρχοντα.
Ζαλίζω=περιπλέκω τὰ νήματα.
ζαμακῶνω=κτυπῶ δυνατὰ διὰ ράβ-
δου.
ζαθούνα=αὐλὸς ἀπὸ τοῦ στελέχους
κριθῆς ἢ βρώμης.
ζαπώνω=καταλαμβάνω αὐθαιρέτως.
ζαρούτ=παιδίον ἢ ζῶον καχεκτικόν.
ζέρδελο=βερύκοκκον μέ πικρὸν πυ-
ρῆνα.
ζερνέκαδες=νάρκισσος.
ζεστούτσκος=μεταξύ θερμοῦ κα-
χλιαροῦ.

ζμέτ=ζῶον ἀδύνατον καί φιλάσθε-
νον.
ζηούλι=ὑάκινθος.
ζνάρ=λωρίς μαλλίνου ὑφάσματος,
μήκους 2—5 μέτρων πρὸς περιτύ-
λιξιν τῆς ὀσφύος, ἐπάνω ἀπὸ τὸ
ποτοῦρι.
ζγρλαδίζω=εὐσκολεύω.
ζορνάς=ὄξυαυλος.
ζουριάζω=πάσχω ἀπὸ μαρασμόν.
Θαθὸ=ἀμυδρόν.
θνατκὸ=ἐπιδημία.
θέλι=πρέπει.
θελύκωσ=κλειδώσις, ἄρμος.
Ἰβρίγι=πρόχους συνήθως χάλκινος.
ἴσιο, **τὸ**=ἡ φυσιολογικὴ κατάστασις,
τὸ λογικόν.
Καβές=καφές, καφενεῖον.
καβούλας=ἡ ἐκ τῆς ἐποχῆσεως εὐχα-
ριστήσις.
κἄμμι=ὀνομάζω. Τὸν ἕκατσαν σα-
κάρο-τὸν ὠνόμασαν σακάρο.
καΐσιὰ=βερύκοκκα μέ γλυκὸν πυρῆ-
να.
Κακαρέζος=περιφρονητικῶς ὁ Ἐ-
βραῖος.
καλαμωτῆ=ψάθα καλομένηα, τὴν ὁ-
ποῖαν προσορμόζουεν εἰς τὴν ἄ-
μαξαν, εἰὰ νὰ μεταφέρουν τὸ ἄ-
χυρον ἀπὸ τοῦ ἄλωνίσι εἰς τὸν
ἄχυρῶνα.
κκλαδάγω=ψάλλω τὰ κάλαντα.
καλαφηκριεῦμαι=ἀκροῶμαι προσε-
κτικῶς.
καλικεύω=ἵππεύω.
καλονυχτιές=νυκτεριναὶ ἀκολουθίαι
Μεγάλης Ἐβδομάδος.
κάλπικο=κίβδηλον.
κάμνω τζίζ=φλέγομαι ὑπὸ πόθου
κάμνω τόσο=προσπαθῶ.
καχάδε=ἀπαλό.
κάνε=καθόλου, οὐδόλως.
κάπ=δοχεῖον.
καπλαδίζω=σκεπάζω.
καπόνι=εὐνούχισμένος πετεινός.
καπτίζω=ἀρπάζω.
καπῶς=ένω.
καράρ=σταθερότης.

κακὸ=πλήθος, κόσμος καὶ κακὸ πλῆθος κόσμου.
καρδάρ=ξύλινον δοχεῖον πρὸς ἐξαγωγήν τοῦ βουτύρου ἀπὸ τοῦ γάλακτος.
καρνέτο=κλαρινέτο.
καρνέτε καθάδο=κλαρίνο.
κπρτάλι=ἀετός.
κάρτο=νόμισμα, 1/4 μετζιτιέ.
καταπόδ=μετὰ ταῦτα.
κατὰ λαχού=τυχαίως.
κατεργάρος=πενούργος, ὑπουργός.
κατσλιά=κόπρος πτηνῶν, αἰγῶν ἢ προβάτων.
κατδάκια=γατάκια.
κατσιρδάγω=ἀφήνω νὰ διαφύγῃ τῶν χειρῶν μου ἐξ ἀπροσεξίας.
κπτσάκιος=λαθρεμπορικῶς πωλούμενος.
καύκαλο=ὁ φλοιὸς τοῦ ψωμιοῦ, ἢ κρούστα.
καυκι=ποτήρι.
καταρωτοῦν=ζητοῦν ἐπιμόνως.
καψίδια=ὄ,τι καίουν εἰς τὸν φουῦνον διὰ νὰ ψήσουν τὸ ψωμί.
κβανισούμαι=φλερτάρω, εἶμαι ἐρωτευμένος.
κεραμάρος=εἰσπραμοποιός.
κερνάγω=φιλοξενῶ.
κεχρωτὰ=ἔχοντα ἐπιφάνειαν ἀνώμαλον, ὡς κόκκοι κεχρίου.
κ-ηϊδίζω=κόπτω κρέας εἰς μίαν μάζαν.
κ-κιὰ=κύσμοι
κι ἔνα=ἐκτὸς τούτου.
κλαρι=ὑπαιθρον.
κληματσίδα=δέμα ἐκ κλάδων ἀμπέλου.
κλίκια=ἕνα εἶδος τσουρέκια.
κλειδοκούτ=ξύλινον κουτίον πρὸς φύλαξιν φαγητοῦ.
κλουβί=διάστρα ἐν σχήματι κλωβοῦ ἐργαλεῖον ὑφάντρας.
κιμιζω=παραχώνω φυτὸν πρὸς βλάστησιν, κάμνω καταβολάδας.
κνηκάτ=ροδοκόκκινη.
κοκκάλα=τὰ κόκκαλα κρανίου νεκροῦ ζώου.

Θρακικὰ Θ'.

κοκκι-νοῦδ=ἰλαρά.
κόλιαδρος=σπόροι κορυάνδρου.
κόμ=μόριον συγκρίσεως, κόμ καλός.
κομμά=ὀλίγον.
κολάζμαι=ἀμαρτάνω.
κόρζα=κορέος.
κοσί=δρόμος ταχύτητος ἢ ἀντοχῆς.
κόσα=θεριστικὸν δρέπανον με μακρὰν λαβήν, μήκους 2 μέτρων.
κορώνω=ἀνάπτω θέτω πῦρ.
κοσκινίδια=τὰ κατὰ τὸ κοσκίνισμα ἀπορριπτόμενα σκύβαλα, τὰ περικοσσεύματα.
κοτάγω=τολμῶ.
κοδόλνω=μέ βραχεῖς κλώνους ἢ στελέχη.
κεύδα=γενεά.
κουλικάκια=μικρὰ ψωμάκια 20—30 δραμίων διανεμόμενα εἰς τὰ μνημόσυνα.
κουκνάρκ=ἀραβόσιτος.
κουρκούτα=πολτὸς ὕδατος καὶ ἀλεύρου.
κουρβάνι=θυσία.
κούρουβλο=χονδρὸς κορμὸς κλήματος ἀμπέλου.
κουρσοῦμ=σφαῖρα τουφεκιοῦ.
κουσκούς=εἶδος ζυμαρικοῦ.
κούσσοτου=καναρόσπορος.
κούτρουλο=χωρὶς λαίμω.
κρένω=ὀμιλῶ.
κροκίδ=χονδρὴ μαλλίνη ἢ λινὴ κλωστή.
κρούνα=εἶδος πασχαλινοῦ ἄρτου με ὀλόκληρον κόκκινον αὐγὸν εἰς τὸ ἔν ἄκρον.
κρουσταλλιάζω=καθίσταμαι δύσκαμπτος ἀπὸ τὸ ψύχος, παγώνω.
κρύβω=φυλάσσω.
κτσός=χωλός.
κύλισμα=χωράφι ἔτοιμον πρὸς φύτευσιν ἀμπέλου.
Λαγούτα=εἶδος κιθάρας.
λάει=λάλει.
λαιμὸς=ἀμυδαλίτις.
λαλαγάκια=λαλαγγίτες.
λαπάτα=ξύλον με τὸ ὁποῖον κτυποῦν τὰ πλυνόμενα ἐνδύματα.

λαπατίζω=κτυπῶ μέ τήν λαπάταν
λαρδένι=εἶδος ξυνοῦ πετιμεζιοῦ.
λέγω, τὸ λέϊ ἡ καρδιά τ=εἶναι θαρ-
ραλέος.

λέλεγας=πελαργός.

λήγορα=γρήγορα.

λιάζω=ξηραίνω εἰς τὸν ἥλιον.

λιμνιάζω=ἀφήνω τὸ λινάρι εἰς τὸ
νερό.

λινόξλο=τὸ πρὸς τήν κορυφήν μέ-
ρος τῶν στελεχῶν τοῦ λινarioῦ.

λινάτσα=τ' ἄλω-νισμένα στελέχη
τοῦ λινarioῦ.

λιχνιστήρ=ξύλινον πτυάριον μέ 3
ἢ 4 δάκτυλα.

λογῆς κοπῆς=διαφόρων ειδῶν.

λοκάνι=δοκάνα ἄλωνίου.

λούνα=κλωνί, φούντα, δεομίς.

λόῦρα=πέριξ.

λούγμαι=λούομαι, νά λθοῦνε νά
λουσθοῦν.

Μαγαζι=κατάστημα.

μαγεύω=ἐξαπατῶ.

μαγούλα=παρωτίτις, παραμαγούλα.

μακροκοσινίζω=ἀργοπορῶ τήν ἐκ-
τέλεσιν.

μακρόλνο=μέ μακρά στελέχη.

μαμνάκι=μαγουλίκα.

μαμουδ=ζωῦφιον.

μανιταριάζω=ἀποκτῶ μήκυτας.

μαλαματριά=χρυσά ἀντικείμενα.

μάδρα=ὁ σταῦλος ὅπου στεγάζονται
τά πρόβατα.

μαδραγόννα=θησαυρός.

μαδραγόννατζης=θησαυροθήρας.

μαξλάρα=βλέπε τβριαστικά.

μάζως=ἐπίτηδες.

μαρίτσα=βολβῶδες λεικὸν ἄνθος.

μαρμαρίζω=ἰσοπεδῶν διά μαρμα-
ρίνου κυλίνδρου, ἢ ἄλωνίζω δι'
αὐτοῦ.

μαστραπάς=μέγα μετάλλινον πτυή-
ριον.

μαυράκια=μελάνθια.

μαχμουδιέ=νόμισμα τοῦ Μαχμούτ.

μγίτσα κόκκινι=πριμούλα.

μγίτσα γαλάζια=ἴον.

μεϊδάνι=πλατεία.

μελιγάγω=κατεργάζομαι τὸ λινάρι
μέ τὸν μέλιγα.

μελισσάς=τὸ πτηνὸν μελισσοφάγος.

μεδέρ=στρώμα σειηριοῦ.

μερακλῆς=ἐπιμελής καὶ τακτικός εἰς
τά καθήκοντά του, ὁ μὴ φειδόμε-
νος κόπου πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ
στομάχου του.

μερεμετιζω=ἐπιδιορθῶν.

μεγάλετρο=μέγα ἄροτρον, συρόμε-
νο ἀπὸ πολλά ζεύγη βοῶν, μέ τὸ
ὅποιον κάμνουν τά νιάματα.

μεζάτ=πλειοδοτικός διαγωνισμός.

μεσάλα=τραπεζομάντηλον.

μεσάλι=χειρόμακτρον, πετσέτα.

μιρδοχάρτ=ψυχοχάρτι, κατὰλόγος
τῶν ὀνομάτων τῶν νεγρῶν συγγε-
νῶν τινός.

μκρός=μικρός.

μολεΐω=ἐρεΐζω τὸ δέρμα.

μόνε=μόλις.

μουρδαρεύω=καθιστῶ ἀκάθαρτον.

μουστολαβάδα=οκλίεις καρυδιῶν
περασμένες στήν κλωστή καὶ βου-
τηγμένες στή μουσταλευριά.

μράζω=διανεμῶ.

μασδ=ὄσο σῶτμα χωρεῖ τὸ γλυτήρι.

μασάδα=τεμάχιον λαρδιοῦ χαραγμέ-
νον σταυροειδῶς, βάρους ὀκὰς
περίπου.

μειρίτιο=αὐγὸ Ἰνδικῆς ὄρνιθος.

μοσκοίλι=μέτρον χωρητικότητος σι-
τηρῶν, 12—13 ὀκάδες σίτου.

μιστήριο=θηροσκευτικὸν ἔθιμον.

Νερό, χοντρό νερό=κενώσεις τῶν
ἐντέρων.

νῆμα=ψιλλὴ λινὴ κλωστή.

νηπάφιο=ἐπιτάφιος τοῦ Χριστοῦ.

νιάμα=καλλιεργημένος ἀγρός ὅστις
πρόκειται νά σπαρῆ μέ σιτάρι.

ν-νε=μητέρα.

ν-νός=ἀνάδοχος.

Ξέβγαλτα=ἀφόρετα.

ξεθαρρεύμαι=φέρωμαι ἀπεριοκῆ-
πτως.

ξεκλαδεύω=τελειῶνω τὸ κλάδευμα.

ξεπαγιάζω=παγῶνω.

ξεραχνίζω=καθαρίζω τοὺς ἰστούς τῆς ἀράχνης.

ξεσπέρνω=τελειώνω τὴν σποράν.

ξεστιχίζω=παύω νὰ εἶμαι μισθωτός.

ξίκινο=έλλειπές ἀνισόρροπον.

ξλόρξες=χονδραὶ ἴνες λιναριοῦ.

ξοβλιάζω=ποικίλλω.

ξύγαλο=γιαούρτι.

Ὀλάκι=ἐρίφιον.

ὄλορτοχέστυς=ὁ ἀποπατῶν ὄρθιος.

ὄλω=μόριον πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ὑπερθετικοῦ τῶν ἐπιθέτων καὶ ἐπιρρημάτων.

ὄνομασία=ὄνομαστικὴ ἑορτὴ.

ὄρμάνι=δάσος.

ὄσούρ=δέκατον.

ὄχτρα=ἔχθρα, ἐχθρότης.

Παγανός=ἀβάθης.

παιχνίδια=οἱ μουσικοὶ ὄργανοπαῖκται.

παλικάρ=ἀνὴρ ἄγαμος.

πάννα=χονδρὸν πανίον δεμένον εἰς τὸ ἄκρον κονταριοῦ, μὲ τὸ ὄποιον σκουπίζουν τὴν στάκτην τοῦ φούρνου.

πανούκλα=ἡ νόσος πανώλης.

παπαδίτσα=χαμόμηλο.

παλίτικο=αὐγὸ τῆς πάπιας.

παρσπόρια=ὄ,τι σπέρνει τις μὲ ξένο ζευγάρι, ἐπὶ πληρωμῇ.

πάρτσπλα=κουρέλια, ράκη.

πεθαμένο χῶμα=χῶμα ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τάφου.

πεκμέζ=βρασμαένος μοῦστος, πετιμέζι.

πελεκουδ=ἀπόκομμα ξύλου διὰ σκεπαρίου ἢ μαχαίριου.

πενίρια=λευκὰ μαλακὰ κουφέτα.

περεχύνω=ἐπιχέω.

περατνά=ποικιλία λευκῶν σταφυλῶν.

πήγε νὰ λαγήσ=ἔτυχε νὰ λαλήση.

πηλογή=ἀπόκρισις.

πεισμώνμα=θυμῶνω.

πεχλεβάνις=παλαιστῆς.

πιάνι ἢ καρδιά τ=ἐνισχύεται.

πισ-μανεύω=μετανοῶ.

πισπιλώνω=ἐπιπάσσω.

πιάμισο=ὕποκάμισον.

πλάκια=κοτόπουλα.

πλάνος=ἐποχὴ καθ' ἣν πλέκουν οἱ μεταξοσκώληκες τὸ βομβύκιον

πλεξούδα=ὄρμαθὸς σκόρδων.

πνακῆς=πωλητῆς μαγειρικῶν σκευῶν.

ποδήματα=τά μέχρι γοιάτων ὑποδήματα.

πολίτκα=δῶρα ἀπὸ τὴν Πόλιν. διὰλεκτος Κηπολιτῶν.

πολιφάδ=ὕπόλειμμα σάπωνος, χρησιμοποιηθέντος εἰς τὸ πλούσιμον.

πουρνούτσικο=λίαν πρωί.

πράξδαι=ἀλληλοαστείουονται.

πράματα μεγάλα=μεγάλα ζῶα.

πούσ-λα=σημείωσις.

πρόσφωλις=τὸ αὐγὸ πού ἀφήνουν στὴν φωλιά διὰ νὰ προσελκύη τὰς ὄρνιθας.

πρωϊμάδια=ποικιλία πρωϊμῶν σταφυλῶν.

πχόπλο=πήχυς.

Ρακάκι=οὐζο.

ρέβ=ἀπισχναίνεται.

ρείκι=τὸ φυτὸν ἐρείκη.

ρετσέλι=καρπὸς βρασμαένος μὲ πεκμέζι.

ρετζι=μονοπώλιον καπνοῦ.

Σά=πρὸς, **σά πάν**=πρὸς τὰ ἐπάνω. **σάζ**=ὕδρόβιον φυτόν.

σακάρως=μαῦρον ζῶον μὲ λευκὸν σημεῖον ἐπὶ τοῦ μετώπου.

σαλβάρ=φαρδιά βράκα.

σαλόζκο=ἠλίθιο.

σαραγλι=πίττα μὲ σγουρά φύλλα.

σαραδάλνος=πολύκλωνος.

σάτς=πήλινος ἢ μεταλλινὸς δίσκος.

σαχάνι=χάλκινο πιάτο μετὰ καλύμματος.

σβῶ=οβήνω.

σεκέρια=κουφέτα.

σεκλέμ=τὸ πρὸς ἄλεσιν σιτάρι καὶ τὸ ἐκ τούτου ἄλευρον.

σερβέτα=βυσινὴ μάλλινον ἀνδρικὸν σάλι τῆς κεφαλῆς.

σεργι=ἐκθεσις ἐμπορευμάτων.

σερσεμελεδίζμαι=παραλογίζομαι.
 σέτς=ὁ στενόμακρος σωρός τῶν σι-
 τηρῶν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ λιχνι-
 οματος.
 σῆμανδρο=ξυλίγη ἢ σιδηρᾶ πλάξ
 μήκους 1.50 μέτρων καὶ πλάτους
 0.50 μέτρων, χρησιμοποιουμένη
 ἀντὶ κώδωνος εἰς τὴν ἐκκλησίαν.
 σίχνα=τά λάβαρα, ἐξαπτέρυγα κλπ.
 σκάς=τὸ πτηνὸν συκοφάγος,
 σκαρφίζμαι=ἐπινοῶ.
 σκλι=τὸ ἀκατέργαστον δέμα τοῦ
 λιναριοῦ. καὶ τὸ καλλίτερον κα-
 τεργασμένον μὲ τὰς μακροτέρας
 ἴνας.
 σκολάζω=ἀναπαύω, νεκρώνω.
 σκοδάφτω=προσκόπτω.
 σκετζεῦω=βασανίζω.
 σ-μαδιακὰ=κοσμῆματα.
 σ-νι=μέγας χάλκινος δίσκος.
 σόϊ=γένος.
 σουρί=κοπάδι.
 σουρτζής=ἐνοικιαστής ἢ εἰσπράκτωρ
 τῆς δεκάτης.
 σουρτουκεῦω=περιέρχομαι πρὸς ἀ-
 ναψυχὴν,
 σουτζούκι=λουκάνικο, ἀλάς.
 σταροκούκκια=κόλυβα χωρὶς ἀλεύ-
 ρι.
 στασιές=πολλὰ σκουλιὰ μαζι.
 σταχτοπάνι=λινοῦ χονδρὸ ὕφασμα,
 ἐπὶ τῆς κόφας τῆς πλύσης διὰ τὸ
 στράγγισμα τῆς στάχτης.
 στρογιλὸς λῶγος=εὐτράπελος, βω-
 μολοχικός.
 στχιζω=προσλαμβάνω εἰς τὴν ὑπη-
 ρεσίαν μου ἀντὶ ὠρισμένου μι-
 σθοῦ. Προσλαμβάνομαι εἰς ὑπη-
 ρεσίαν.
 στρούβα=ἡμικατεργασμένον δέμα
 ἰνῶν λιναριοῦ.
 σύρτζς=ἐργαλεῖον ἀλωιστικόν, σύρ-
 τῆς.
 σύφταστα=ἀμέσως.
 συχναυλίζμαι=εἰσέρχομαι καὶ ἐξέρ-
 χομαι συχνά.
 σφάλαγας=ἀσπάλαξ.

σῶμα=λινὴ κλωστή, χονδρότερη
 τοῦ νήματος.
 Ταβάζς=μεγάλη ἀβαθὴς χαλκίνη χύ-
 τρα.
 τεζέκες=χονδροὶ βόλοι χώματος.
 τέτζερς=χύτρα.
 τζαμάλα=ἔθιμον πρὸς πρόκλησιν
 βροχῆς.
 τλουμ=ἀσκός.
 τόπακας=ὁ μένων πάντοτε εἰς τὸν
 ἴδιον τόπον, ὅπως τὰ στοιχειά.
 τούφα=θύσσανος.
 τουρμουκάκι=ἐργαλεῖον μὲ 5 ὀδόν-
 τας μὲ τὸ ὁποῖον δένουν τὰ θερι-
 σμένα στάχια εἰς δεμάτια.
 τουρμούκι=μέγα ξύλινον ἐργαλεῖον
 μὲ 25 ὀδόντας, μὲ τὸ ὁποῖον μα-
 ζεύουν ὅσα στάχια μείνουν μετὰ
 τὸ δέσιμον τῶν δεματιῶν.
 τουρμουιὰ=τὰ διὰ τοῦ τουρμου-
 κιοῦ μαζευθέντα στάχια.
 τουρμουκτσής=ὁ οὐρῶν τὸ τουρ-
 μοῦκι.
 τρά=σύρμα λεπτὸν μὲ τὸ ὁποῖον
 στολίζουσι τὴν νύμφην.
 τρανὸς=μέγας.
 τραχανὸς=εἶδος ζυμαρικοῦ.
 τρέμσα=μικρότατον μεταλλικὸν δι-
 σκίον μετ' ὀπῆς, πρὸς διακόσμησιν
 τοῦ γύρου τοῦ φακιοῦ.
 τρεχούλι=τροχός.
 τρι=τυρί.
 τρίμερο=τρίμερος νηοτεία. Μεγά-
 λης Τεοσσαρακοστῆς πρῶται 3 ἡ-
 μέραι.
 τριφτή=λεπτὰ τεμάχια ζύμης βρα-
 σμένα ὡς σοῦπα.
 τρώγμαι=ὄνειδίζω τινά, γρινιάζω.
 τσάβδαρ=ἀγριοσίκαλις.
 τσαγανὸς=καρκίνος.
 τσαήρ=λειμῶν.
 τσαηρλαδίζω=ἀφήνω τὸ ζῶον ἐπὶ
 15 τούλαχιστον ἡμέρας νά βο-
 σκήσῃ εἰς τὸν λειμῶνα καὶ ν' ἀ-
 ναπαυθῇ.
 τρυγάγω=νά μὴ τσὲ τρυγῆσ-νε=νά
 μὴν τοὺς δείρουν.

τσακιῶ=κουπανίζω.
 τσακι: ὕμαι=θράυομαι.
 τσάκνω=ξυλαράκι.
 τσακναράκια=φρύγανα.
 τσαλι: ἄκανθα, θάμνος ἀκανθώδης.
 τσακρουδία=μικροὶ βότρεις σταφυ-
 λῆς εἰς τὰς ἄκρας τῶν κλάδων.
 τσαούσια=ποικιλία λευκῶν πρωΐμων
 σταφυλῶν.
 τσακταλωτῶς=διχαλωτός.
 τσακτὶ κλάκια=ἄγρια ἐδώδιμα χόρ-
 τα.
 τσατζαλο=παλιόρουχο ξεσχισμένο.
 τσακλήλα=σάκκος λινὸς διὰ τὸ
 σιγάγιισμο τυροῦ ἢ γάλακτος.
 τσαβὰ 1=σάκκος.
 τσαγενές=σιγαῶν.
 τσακίτς=οφυρί.
 τσαεβέρ=φακίολι.
 τσαέργχι=σκηνὴ ἀθειγγάνων.
 τσαερπί=θάμνος.
 τσαερτασεβές=πλαίσιον.
 τσαεσ-μὲς=βρύσις.
 τσαικιρικόνης=φιλάργυρος.
 τσαιτσαίδχι=τὸ γυμνόν.
 τσαιτσαιδάκια=οἱ δρομεῖς.
 τσαιτσαιδώνμαι=γυμνώνομαι.
 τσαορβίς=ζωμός, σούπα.
 τσαοῦρμα=ὀμάς.
 τσαράπες=μάλλινες χονδρὲς κάλτσες.
 τσαορβολάγω=κραυγάζω γοερῶς.
 τσαράκι=ὑπηρέτης.
 τσαάνι=θύελλα.
 Ὑστερνὸς=τελευταῖος.
 Φάδ=ὑφάδιον.
 φακίζω=κόπτω κλάδους ἀμπέλου
 εἰς ὄρισμένον μέρος καὶ μέγεθος.
 φλάγω=φυλάττω.
 φλεῦδαί=συντρῶγουσι.
 φλογκρίζω=ἀναδίδω μεγάλας φλό-
 γας.
 φ'δώνω=ἀναπτύσσω κλάδους.
 φουακίη=κόπρος νωπὴ ἵππων.
 φράχτς=περίβολος ἀπὸ πασσάλους
 καὶ ἀγκόθια.
 φωτίζι=δῶρον ἀναδόχου πρὸς τὸν
 βαπτιστικόν του, κατὰ τὰ Φῶτα.

Χαβάνι=ἐργαλεῖον πρὸς κοπὴν κα-
 πνοῦ.
 χαζηραδίζω=ἐτοιμάζω.
 χαίβάνι=ζῶον.
 χαϊμόσκο=ἀστεῖον, εὐτράπελον, νό-
 στιμιον.
 χάκι=δίκιο, μισθός.
 χαλιζω=ἀφαιρῶ τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφα-
 νείας σκύβαλα.
 χαμούτσα=δέσμη σταχύων ἀθροι-
 σθέντων διὰ τῆς χειρός, ἐν τῷ
 ἀγρῷ.
 χάρβα=σπαθί.
 χκῦνιά=χαυνότης, ὀκνηρία.
 χ-ηζνά=ὄρητικὰ.
 χιλιάρκο καὶ χιλιάρσα=φιάλη χω-
 ρητικότητος 1000 δραμίων.
 χέρ=ὄρμαθός κρομμύων.
 χιμωνιάτκα=ζυμαρικὰ προωρισμέ-
 να διὰ τὸν χειμῶνα.
 χορδάδες=ὑπολείμματα, ἀπομεινά-
 ρια.
 χόσκο=εὐχάριστος, νόστιμος.
 χράμ=μάλλινον χονδρὸν ὕφασμα,
 εἶδος τάπητος.
 χραβούλικα=ἀγρεῖφνα, γεωργικὸν ἐρ-
 γαλεῖον.
 χρεία=ἀποχωρητήριον.
 χρηματάγω=εἶμαι ἐπιτυχημένος.
 χτένι=ἐργαλεῖον ὕφαντικῆς.
 χωρατεύω=ἀστείζομαι.
 Ψαχναδιάζ=ξηραίνεται ἡ ἐπιφάνειά
 του.
 ψμόλινο=λινάρι σπειρόμενον τὴν ἄ-
 νοιξιν.
 ψμόσταρο=σιτάρι σπειρόμενον τὴν
 ἄνοιξιν.
 ψ'ρίζω=βατεύω.
 ψχή=ψυχή.
 ψωμώνω=μεστῶνω.
 ηκκ-ηρικὰ=χάλκινα σκευῆ.
 ηκκράκι=χαλκοῦν δοχεῖον μετὰ κι-
 νητῆς κυρτῆς λαβῆς ἄνωθεν.
 ηκκλαηάκι=κίτρινο γλυκὸ κολοκύθι.
 ηκκίς=φιλοδώρημα.
 ηκκ-λαδίζω=ἐπιδιορθῶνω.
 ηκκτασεβάνις=κηπουρός.

ηαχτσάς = κήπος.
 ηερεκετλίδιος = εὐφορος, εὐλογημε-
 νος.
 ηερδέν, εις τὰ περδέν = ἐν τῷ ἅμα.
 ηεχτσης = φυλαξ.
 ηικκλι = φιάλη.
 ηνάρ = πηγή.
 ηοζαριζω = ὀργάνω.
 ηουκαγια = σιδηρὰ πέδη.
 ηουηούνα = βροντή.
 ζιαβάρτα = μεγάλο βαθύ πιάτο.
 ζιόλα = λίμνη μικρά.
 ζιουρεδκο = εὐρωστόν φυτόν.
 ζλαβάρτα = ἀσπροκόκκινα κεράσια.
 ζρεμαγω = κρημνίζω, κρημνίζομαι,

ζώμ = παρωνύμιον.
 Δαγούλι = τύμπανον.
 δβαργιαστικά = μασίλαρα τοῦ τοί-
 χου.
 δβαρ = τοίχος.
 δεγι = τάχα.
 δεμετσής = ὁ δένων τὰ δεμάτια τῶν
 σιτηρῶν.
 διδιδι = ἐπιφώνημα = πήδα, χόρευε.
 διβιδούζ = ἐντελῶς.
 δουβκ = λόφος, τεχνητός λοφίσκος.
 δουβέλια = ὀρόσημα λειμώνων.
 δραγοβάνος = ἀρχηγός ὀμάδος ἐργα-
 τῶν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΛΑΝΤΑΡΙΟΥ ΚΑΤΑ ΥΛΗΝ *

Ἄσμηα : α' Ἑορτῶν. Πρωτοχρονιάς Η' 341, Φώτων Η' 341, Χριστουγέν-
 νων 349, ἀφέντη Η' 341 καὶ 344, Θ' 349, κυρᾶς Η' 342-Θ' 349, νιϋ Η' 342-5 Θ'
 349, κορης 342-1 Η' 341-4 β' ἐθίμων : Λαζάρου 316 Χριστοῦ, Μεγ. Πέμπτης 318
 Μεγ. Παρασκευῆς 321, β' Ἑθνικῶν εορτῶν, Χελιδονίσματος 313, λαπατᾶ 325, τζα-
 μάλας 315, σουβίσματος 350, γ' Παιδικά. πελοργου 314, καμήλας 342, χελιδόνος
 315, Βαΐων 318, Ἰούδα 319, τριλαργύρου Η' 345, καλικαντζάρων 348.

Ἄσχολια : α' Ἀνδρῶν! ἀλετρίσματα 343, ἀλωνίσματα 335, θερισμός 331,
 κλάδευμα ἀμπέλων 311, φάκισμα, κοίμισμα καὶ φύτευμα κλημάτων 312, κυήγιον ἄ-
 γριῶν ζῶων 338, ὄρθεσία λειμώνων 312, σπορὰ λιναριοῦ, κουκιῶν 312, ὄρμων 312
 καπνῶν 312, συζομιδὴ ὀπριῶν, ἀμυγδάλων, καρυδιῶν 339, τραγητός 343, β' Γυναι-
 κῶν. Ὀρνιθοτροφία 311, γαλακτοκομία 326, γεωργικαὶ ἐργασίαι 338, διατροφή με-
 ταξοσκολήκων 334, καταργασία λιναριοῦ 331, ὑφαντικὴ 324, καταργασία μαλλίου
 346, κατασκευὴ ζυμαρικῶν 340, κατασκευὴ ρετσελιῶν, πετιμεξιοῦ, λαρδενιοῦ 343,
 φυλλολόγημα καπνοῦ 338.

Ἔθιμα : (Θρησκευτικά) : Ἁγιασμός ὑδάτων Η' 346, Κάλαντα Φωτικὴ
 346, ἀπόκρως Η' 350, ἅγιον φῶς 323, ἀγῶν βάψιμο, 318 συλλογὴ 313, διανομὴ 323,
 σύγκρουσις 322, ἀνθεῶν διανομὴ 316, βασιλικῶν διανομὴ 343, ἐπιταφίου στόλισμα,
 φύλαγμα, θρήνος, περιφορὰ 321, κάρνημον Ἰούδα 322, χαιρετισμοὶ Παναγίας 312,
 χαιρετισμός διὰ τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» 323, τριήμερος νηστεία 330, κηδεῖα τοῦ ἐκ
 νηστείας θανόντος 350, ξηροφαγία 318, τρισάγισμα νεκρῶν 322, κόλυβα, σταροκούκ-
 κια, μνημόσυνα 332, ἐγκοίμησις 337, ἁγιασμός κήπων Η' 348, ἀμπέλων 339, ἀνοιγμα
 τοῦ οὐρανοῦ Η' 345, κόψιμο βιτσιλόπιτας Η' 343, ἐπισκέψεις ἐπὶ ὀνομαστικῇ εορτῇ
 343, ἀτοχὴ κτυπήματος πλυνομένων ἐνδυμάτων 321, ἀραβῶνες Η' 349, (Μὴ θρη-
 σκευτικά) : Γιάτες 336, γλιστρες 327, ἐκθεσις πολυτιμῶν ὑπαρχόντων κοριτσιῶν,
 ὀλίγον ἀπὸ κάθε ἔργον Η' 343, χαρούμενοι ἐκ προθέσεως 344, κάθισμα ἐπὶ τῆς
 σκούπας 350, κύλιμα ἐπὶ τῶν χόρτων 327, κλήθονας 333, κρασί καντήλας 346, λαπα-
 τᾶς 325, μάρτης 314, μουτσούνες Η' 350, μάγευμα πρωτομαγιάς 327, μοίρασμα
 φλαγούνας νέας ἐσοδείας 335, πήδημα, χάρκας 315, πλάνη 333, ρίψιμο νιόγαμπρου

* Εἰς ὅσα δὲν σημειώνεται τὸ Η' (ὄγδος τόμος) ἢ παραπομπὴ ἀφορᾷ τὸν Θ' τόμον.

στό νερό Η' 347, ρήγμο σκουπιδιῶν κατόπιν τοῦ παπῶ 313, σούρβισμα 350, στάχτη Ἰωάννα 322, χελιδόνισμα 313, τζαμάλα 344, σφαγή χοίρων 347, καπονιῶν 350.

Ἐξέμκτα: Βαρβάρια 347, βασιλόπιττα Η' 343, γαλατόπιτα 329, γιφκάδες 340, καπόνια 339, καταίφ Η' 350, κουλίκια 318, κουσοῦς 340, λαλακάκια 314, πετεινοί 336, σαραγλί Η' 314, σταφύλια 336, τραχανός 340, τσαγανοί 336, τυριά 339 φλαγούνα 335, χοιρινά 348, ψάρια 315, καπόνια 350.

Ἐπωδὸν: Διὰ τὸν φόβον Τούρκου 323, διὰ λάλημα ζαπούνας 326, δι' εὔρεσιν καλύτερας χειρός 328.

Δεισιδαιμονίαι: Ἀποχή λουσίματος τὰ 3 Σάββατα 315, γάμοι Μαΐου 327, τὸ γεννημένο τὰ Δωδεκάμερα 350 σημιό Η' 349, σπορά βασιλικῶ 345, βιόλας 316,

Μαγεῖαι: Πρὸς ἀφαιρέσιν εὐφορίας 327. Πρὸς μαρσαμὸν 327, φίλτρον 328, πεθαμένο χῶμα 328, μάγισσαι 327, λύσις μαγείας 328, τετράφυλλο τριφύλι 330.

Μυντεῖαι: Μὲ καράβι ὄρνιθος Η' 343, μὲ νόμισμα βασιλόπιττας Η' 343, μὲ βούαν βασιλόπιττας Η' 343, μὲ δάφνην Βαίων 318, μὲ τραγοῦδι κλήδονα 334, μὲ ἡτικιον 314, μὲ συκόφυλλον 333, μὲ καρῶδια 337, μὲ σύγκρουσιν αὐγῶν 322, μὲ γύρισμα δοχείου κλήδονα 334, μὲ κόλλημα δεκάρας ἐπὶ εἰκόνας ἀγίου 337.

Με.εωρολογία: Ἀγίου Πλάτωνος 346, δριμάτα Μάρτη 311, Αὐγούστου 339, μερομήια 340, Παπαντῆ Η' 349, τρεῖς Πέμπτες 321, ἔλκουσι πελαργῶν 314, χελιδόντων 315, ἀναχώρησις πελαργῶν 341, χελιδόνων 343, μήκυνσις ἡμερῶν 347.

Παιδίαι: Ζαπούνα 326, λόπκας 329.

Πρωιμίαι: Γενάρη Η' 341, Φλεβάρη Η' 348-9, Μάρτη 310-11-12, Ἀπρίλη 316 Μαΐου 329, Ἰουνίου 332, Ἰουλίου 336, Αὐγούστου 339, Σεπτεμβρίου 341, Ὀκτωβρίου 343, Νοεμβρίου 345, Δεκεμβρίου 350.

Παραδόσεις: Ἀκρανιά Η' 350, Μάρτη ἐπίθετα 310, γυναῖκα 310, ἡ γριά μὲ τὸ κοπάδι 311, τὸ γεφύρι τῆς τριγῆς 332, Ἀράπη τῆς Πόλης 323, θαῦμα Ἀγίου Ἰωάννου 334, βουβάλα Ἀγίας Παρασκευῆς 332, ἀγίασμα, καλόγερος καὶ ψάρια Μπαλουκλή 323, Κίτινος Παλαιολόγος 321, κωστανινατικά φλουριά 343, λανάρια Ἐβραίων 317, τὸ ὑψωμένο καβάκι 337, ἡ εὔρεσις τοῦ σταυροῦ 343, ματραγόνες Τεκέτερε 317, Καλικάντζαροι Η' 346, Θ' 348.

Ἰδιότητες ἁγίων: Ἄγιος Θεόδωρος 315, Βαρβάρια 347, Ἰωάννης 323, Ἀθανάσιος 328, Νικόλαος 347, Μητῆς 316, Μόδεστος 347, Σπυριδίων 347, Συμεῶν 349. Χαράλαμπος Η' 349 Παντελεήμων 337, Τρύφων Η' 348, Μιχαὴλ 346, Ἐλευθέριος 347.

Ἀλεξίκακα: Ἀγιασμὸς ἀγίου Τρύφωνος Η' 343, ἀγιασμὸς πρωταγουστιᾶς 339 φύλλα δάφνης Βαίων 318, πρῶτο αὐγὸ Μεγάλῃς Πέμπτης 318, πῶς νὰ βασιλέψῃς καθ' ὅλον τὸ ἔτος Η' 344.

Πανηγύρεις: Ἀγίου Ἀθανασίου 328, Γαρδᾶ 341, Ἀγ. Γεωργίου 324, Ἀγ. Ἰωάννου 333, Ἀγ. Κιτίνου 329, Μετρῶν 324, Παναγίας 323, Παντελεήμονος 338, Σηλυβρίας 342, Ἀγ. Τριάδος 332.

Ξένα ἔθνη: Ἀρμένιοι 350, Ἀθίγγανοι 316, 325 Ἐβραῖοι 316, Τούρκοι 325.

Ὀνομαστικαὶ ἑορταί: . . . .

Ἄγγελος, Ἀγγέλκος, Ἀγελῆς, Ἀγγελικῶ. 315.

Ἀναστάσις, Ἀναστασός, Ἀναστάσιγος, Ἀνέστις, Ἀναστασία, Ἀνάστω 323.

Ἄννα, Ἀννίκα, Ἀννίτσα, Ἀννιώ 337, 342, 347.

Ἀδρέας, Ἀδριάς, Ἀδρόνικος, Ἀδρονίκη 346.

Ἀδώνης, Ἀδωνάκης. Η' 348.

Ἀξιῶτ'ς 346.

Ἀπόστολος, Ἀποστόλις, Ἀποστολάκης, Ἀποστολιός 334.

'Αργύρης, 'Αργυρή, 'Αργυρώ. 345.

'Αρχοντής, 'Αρχοδού. Η' 348.

Βισίλις, Βισ'λάκις, Βίσω, Βισύλω, Βισ'λιώ, Βασιλική, Βασιλεία, Βασ'λοπούλα. Η 341.

Βαγίτσα. 318.

Βαββάρα. 346.

Βγαγέλις, Βγαγελιώ, Βγαγελινή. 315.

Γαβρίλις, Γαβριλάκις. 346.

Γιακουμής. 342.

Γιάννις, Γιαννάκις, Γιαννάκος, Γιαννακάκις, Γιάνκος, Γιάννορος, Γιobάντι.

Γιωγανάκις, Γιογάνις, Γιωγανής, Γιαννού, Γιαννούλα. Η' 347.

Γιώργις, Γιωργής, Γιωργάκις, Γιώργος, Γιωργίτσα. 324.

Δέσποινισ, Δεσποινιώ, Δεσπνοῦ. 341.

Δημήτριος, Δημητρός, Δημητράκις, Δημητρούλις Δημητροῦ, Δημητρούλα. 345.

Δῆμος. Δημολάκις. 347.

'Ελένι, 'Ελενίτσα, 'Ελενιώ, 'Ελένκω, 'Ελενκάκι, 329.

'Ερηνιώ. 346.

Ζωγή, Ζωγιώ, Ζωγίτσα, Ζώτικα, Ζωγαρνιώ. 323.

'Ιλιάς. 336.

Θάνος, Θανάις, Θανασός, Θανασάκις. Η' 323, 328.

Θεολόγος. 328.

Θεοφάνις. Η' 346.

Θόδωρος, Θωδορής, Θωδοράκις, Θωδώροκος, Θωδώρα. 315.

Θωμάς, Θωμαή. 324.

Κατερίνα, Κατίνα, Κατίνκω, Κατινιώ, Κατερνιώ. 346.

Κυριάκος, Κυριακίτσα. 336.

Κωσταδίνος, Κωσταδής, Κώστας, Κωστάκις, Κωσταδάκις, Κωσταδινιά. Κωστίς, Κωσταδάρα. 329.

Λαζαρής, Λαζαράκις, Λάζος. 316.

Λαμπάκις, Λάμπος. Η' 349.

Λαβρινή, Λαβρινιώ. 323.

Λευτέρος 347.

Ληγός, Ληγορής, Ληγοράκις, Ληγοράσκος. Η' 343.

Λιγορδάνις Η' 316.

Λόγος. 328.

Λουλούδα. 315.

Μαρία, Μαρίκα, Μαργώ, Μαργίτσα, Μαργάκι, Μαργουτώ. Μαρωτό, Μαρογατρήνια, Μαρογαρίτα. 341.

Μαρίνα, Μαρίνις. 336.

Μανώλις, Μανωλάκις 349.

Μελδή, Μελούδα. 315.

Μῆτσος. 345.

Μνάς. 316.

Μγάλις, Μχαλιός, Μχαλάκις, Μούχαλος. 316.

Νέστορας. 315.

Νικόλας, Νικολής, Νικολάκις, Νίκος. 316.

Ξαφένια. 349.

Παναγιώα, Παναγιωτή, Παναγιώτις, Παναγιωτάκις, Παναηής. 341.

Παντελής, Παντέλος, Παντελάκις. 337.

Πάντος, Παντισής. 332.

Παπαντή Η' 348.

Παρασκευάς, Παρασκευίτσα, Παρασκευού. 337.

Πασκαλάκις, Πασκάλις, Πασκαλιώ. §23.

Πγίτσα, Πγισάκι, Πηγινή. 323.

Πέτρος, Πετρής, Πετράκις, Παῦλος, Ποπόλις. 334.

Πιπίνι, Ποινιώ. 341.

Πρόδρομος Η' 347.

Πολυχρόνις Η' 341.

Σάββας. 346.

Σαράδ'ς, Σαραδός, Σαραδής, Σαραδόλικος. 314.

Σίμος. Η' 349.

Σπῦρος. 347.

Στεφανής, Στέφανος, Στέφος, Στεφανάρος, Στεφονάκις. 350.

Σταῦρος, Σταύρακος, Σταυράκις, Σταυρή, Σταυρηή, Σταυρούλα. 342.

Στράτος, Στρατής. 346.

Σωτήρης, Σωτράκις, Σωτρώ, Σωτηρή. 341.

Τάσος, Ταισίκα, Τάτσης. 323.

Τρύφος. Η' 348.

Φάνιος, Φανιώ, Φανή, Φανίτσα, Φώτ'ς, Φωτής, Φωτάκις, Φωινή, Φωτινώ, Φωτινίτσα, Φωτικά, Φώτικω, Φωτινάρα, Φώτορος. Η'. 346.

Χαράλαμπος, Χαραλαπής, Χαραλαπάκις. Η' 349.

Χρίστος, Χατάκις, Χστόδλος, Χσάφς, Χσή, Χσάνα. 347.

Χσόστομος, Η' 348.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Είς τήν σελ.	316	στίχ.	27	ἡ λέξις	τρέμεις	ν'	ἀναγνωσθῆ	τρέμοες.
»	»	»	320	»	τρίτο	»	πέμπτο.	
»	»	»	323	»	ὑταρα	»	ὑσταρα.	
»	»	»	326	»	Παξιαίς	»	Παξαίης.	
»	»	»	331	»	τ ὠρα	»	τν ὠρα.	
»	»	»	334	»	θέμα	»	θᾶμα.	
»	»	»	328	»	33	νὰ προσεθῆ:	Ἔχν ὀνομασία ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Λόγος.	
»	»	»	329	»	32	»	Σήμερα δὲ γιμοῦδαι τήνι μέρα, γιατί ἀναλήβδαι.	
»	»	»	331	»	17	»	'Απ' τὰ καλύτερα στάχσα, τὰ ψωμωμένα πλέχνε σταχνές καὶ τσὲ κρεμᾶνε σὸ σπίν.	
»	»	»	335	»	10	»	Ἔχν ὀνομασία ὁ Μαρινίς καὶ ἡ Μαρίνα.	
»	»	»	352	»	12	»	ἀντι δεξαμενῆ ν' ἀναγνωσθῆ αὐλάκι.	

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Εἰς τὰς σελίδας 314 καὶ 345 τοῦ Η' τόμου τῶν Θρακικῶν παρεισέφρυσαν τυπογραφικὰ λάθη, σκοτίζοντα τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου, τὰ ὅποια θεωρῶ καθήκον νὰ διορθώσω ἐνταῦθα.

Εἰς τὴν σελίδα 314, στίχος 24, μετὰ τὴν λέξιν «Τσακηλιῦ» νὰ προστεθῇ: Οἱ Ἀλπασανιώτες ἔτρεπον ὅλα τὰ ἄτονα ι εἰς ε καὶ τὰ ου εἰς ο, οἱ δὲ Νιχωρίτες ἀντιθέτως ἔτρεπον ὅλα τὰ ἄτονα ο εἰς ου καὶ τὰ ε εἰς ι.

Εἰς τὴν σελίδα 335, στίχος 10 καὶ ἔξης ὅ,τι ἤθελα νὰ πῶ ἐν συντόμῳ ἦτο ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν:

	τὸν φθόγγον b	διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ β
	»	» u » » » β
	»	» g » » » γ (β ἀνεστραμένον)
καὶ	»	» d » » » δ (ρ »)

Σημ. Θεομᾶς ἐκφράζω εὐχαριστίας εἰς τὴν Ἑλένην Γ. Χουρμουζιάδου διὰ τὴν πρόθυμον βοήθειάν της πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀπολεσθέντων φύλλων τοῦ Καλανταριοῦ.

Ἐπίσης εἰς τοὺς κ. κ. Ἀλέκον καὶ Ξενοφῶντα Χουρμουζιάδην καὶ Κωνσταντῖνον Μουρτιδὴν διὰ παρασχεθείσας πληροφορίας.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Ο ΠΡΩΗΝ ΜΕΤΡΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Εἰς τὰς 2 Δεκεμβρίου 1926 ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις, ὁ πρῶην Μητροπολίτης Μετρῶν Γρηγόριος. Γεννηθεὶς εἰς Κοῦμβαον (Ραιδεσιτοῦ) τῷ 1864, ἐμαθήτευσεν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Μ. τοῦ Γένους Σχολὴν καὶ κατόπιν τῷ 1885, προστασία τοῦ τότε μητροπολίτου Βοδενῶν Ἱεροθέου καὶ δαπάνῃ τοῦ ἀειμνήστου ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ζαννῆ Στεφάνοβικ, εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Ἱερὰν Θεολογικὴν σχολὴν, χειροτονηθεὶς τῷ 1891 ἱεροδιάκονος· μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἕξ αὐτῆς κατὰ τὸ 1892 προσελήφθη κατ' ἀρχὰς ὡς ἀρχιμανδρίτης καὶ ἱεροκῆρυξ εἰς τὴν Μητρόπολιν Μηθύμνης, ἀκολούθως εἰς τὴν Μητρόπολιν Νικομηδείας. Τῷ 1894 προσελήφθη ὡς γραμματεὺς τῆς Π. Κ. Ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐχορημάτισεν ἰδιαιτέρος διάκονος τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας ἐπὶ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' μέχρι τοῦ 1901, μεθ' ὃ διαορίσθη ἐπόπτης τῶν Σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης προήχθη εἰς Μητροπολίτην Μετρῶν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1909. Ποιμάνας τὴν Μητρόπολιν ταύτην μέχρι τοῦ 1914, ἐτέθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπὶ Γερμανοῦ τοῦ Ε' εἰς διαθεσιμότητα. Μετὰ τινὰ χρόνον ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις καὶ παρέμεινε ἐκεῖ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐνδιατρίβων ἐν μελέταις, μέρος τῶν ὁποίων ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τῇ «Θεολογία» Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ Παρισίων τελευταίως ἦλθεν εἰς Ἀθήνας.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Δ. ΝΑΡΛΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Μαδύτῳ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου τῷ 1858. Τῶς γυμνασιακάς του σπουδὰς ἔκαμιν εἰς τὰς Ἐπιβάτας, φοιτήσας εἰς τὸ τότε ἀκμάζον Ἐλένειον ἐκπαιδευτήριον. Τὰ μαθήματα τῆς ἰατρικῆς ἤκουσεν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον καὶ ἀργότερον συνεπλήρωσεν εἰς Παρισίους καὶ Βιέννην, εἰδικευθεὶς εἰς τὴν ὠτορινολαρυγγολογίαν. Ἐγκατασταθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξήσκει ἔκτοτε καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα. Εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἐπιστήμης τοῦ ὑπῆρξεν ὁ τύπος τοῦ σοβαροῦ ἐπιστήμονος, οὐδέποτε θύσας εἰς τὰ καινὰ δαιμόνια τῆς ρεκλάμας καὶ τοῦ ματαίου θορύβου.

Ἐχορημάτισεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν μέλος καὶ ἐκ τῶν ἐνεργωτέρων τῆς Ἐ-

φορείας τῶν Ἐθν. Φιλ. Καταστημάτων καὶ κατὰ καιροὺς Πρόεδρος ἢ μέλος εἰς διάφορα ἄλλα φιλανθρωπικὰ Σωματεῖα ἐν Κων]πόλει. Ἐλάμβανε πάντοτε ἐνεργὸν μέρος εἰς κάθε φιλολογικὴν ἢ ἐπιστημονικὴν κίνησιν. Μετὰ τὴν ἀνακίρουξιν τοῦ Συντάγματος ἐξελέγη βουλευτὴς Καλλιπόλεως εἰς τὴν Ὀθωμ. Βουλὴν. Τελευταίως ὡς πρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ Συνδέσμου προσέφερες μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμόν. Ὑπῆρξεν καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν πρόεδρος τοῦ Ἱατρικοῦ Συνδέσμου Κωνσταντινουπόλεως. Μετὰ τὴν Ἐθνικὴν καταστροφὴν ἐγκατεστάθη ἐν Ἑλλάδι, ἐκλεγείς καὶ Γερουσιαστὴς Θεσσαλονίκης κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς Γερουσίας. Ἀπέθανεν ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν 17ην Δεκεμβρίου 1936.

Διὰ τὸν ἀείμνηστον Ναρλῆν ἢ Δίς Νοεμῆ Ζωηροῦ πασοῦ γράφει τὰ κατωτέρω πρὸς τὸν κ. Μιλτ. Σταμούλην:

» . . . Μοῦ φαίνεται-τώρα ποὺ ἀναπολῶ τὰ περασμένα-, ὅτι, ὅλη του ἡ δρᾶσις, ἦτο αὐτὴ ἡ ἰδία δύναμις, ποὺ κατεῖχε νὰ ἐπιβάλλεται ἐπάνω εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, μ' ἐκείνη τὴν ἀδιατάραχην γαλήνην, εἴτε αἰπεριστάσεις αὐταὶ ἀφοροῦσαν τὴν ἰδικὴν του ζωὴν, εἴτε τὴν ζωὴν τῶν φίλων του, εἴτε καὶ ἐκείνων τῆς κοινωνίας μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐζοῦσε, καὶ τοῦ ἔθνους, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκεν.

Ὡς ἰδιοσυγκρασία πνευματικὴ ἦτο τὸ καταλληλότερο στοιχεῖο γιὰ νὰ δώσῃ τὴν συντεωτέρα γνώμη, τὴν πλέον αὐθόρμητα δοθῆ, τὴν πλέον μετρομένη καὶ ἀσφαλῆ. Δὲν ἐπεδίωκε τὰ ὀφάρια, τὰς θέσεις, τὰς διακρίσεις. Ἐπρεπε νὰ πάγουν νὰ τὸν ζητήσουν, τὰ ταράζον τὴν ἡσυχίαν του καὶ ὄχι αὐτὸς νὰ πάγῃ εἰς ἀναζήτησιν τῶν ὑπουργημάτων. Ἄμα ὅμως ἐδέχετο ἀπαξ νὰ ἐργασθῇ γιὰ ἓνα κᾶποιον σκοπὸν, ὅλοι ἠσθάνοντο μίαν ἰδιαιτέραν ἀσφάλειαν, ἀπὸ αὐτὴν τὴν παρουσίαν του, γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ, γιὰ τὸν ὁποῖον ἐκλήθη νὰ κοπιᾷ. Ἀπηχθάνετο ὅσον κινεῖς τὴν ρεκλάμα, τὴν φασαρία, τὸν μάταιο θόρυβο.

Εἰς τὴν κοινωνίαν ὑπῆρξε, ἐξόχως ἀγαπητός. Ἡ συμπαθεστάτη φρυσιογνωμία του εἴλκυν ἀμέσως τὴν προσοχὴν. Ἦτο ἑλληνιστὴς ἄριστος, κατεῖχε δὲ καὶ τάλαντον φιλολογικὸν ἐπίζηλον, ἀλλά, πρὸ παντός, διεκρίνετο διὰ τὸ γοῦστο καὶ τὸ μέτρον εἰς ὅλα. Ἦτο ἀπὸ τὰς φύσεις ἐκείνας, τὰς ὁλονὲν περισσύτερον σπανιζούσας, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν ἀπὸ ἔνστικτον τὸν ἀσφαλῆ δρόμον εἰς ὅλα καὶ ἀντικρίζουν τὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς μὲ τὸ μειδίημα πάντοτε εἰς τὰ χεῖλη.

Εἶνε ἀδύνατον ν' ἀναπολήσῃ τις τὴν φρυσιογνωμίαν τοῦ Ναρλῆ, χωρὶς ν' ἀναζητήσῃ μέσα εἰς τὴν μνήμην του καὶ τὸ χαριτωμένο ἐκεῖνο μειδίημα, ποὺ ἐπὶνθιζε πάντοτε ἐπάνω εἰς τὰ σοβαρὰ του χεῖλη.

ΣΥΜΒΟΛΗ Ε΄ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΝ (*)

1827

Βειλάνδου. Τῶν Ἀβδηριτῶν ἡ ἱστορία. Μεταφρασθεῖσα ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν [ὑπὸ Κ. Μ. Κοίμα] ἐν Βιέννῃ. Μῆρος πρώτου Σελ. κ+292 Μέγος δεύτερον Σελ. 281.

1872

Μανουὴλ Ι. Γεδεών. Βιογραφικὴ Σημειώσις περὶ Δωροθέου Πρωτοῦ «Κωνσταντινουπόλεως» Κων/πύλεως 23 Φεβρουαρίου ἄρ. 1181.

1881

Μανουὴλ Ι. Γεδεών. Λόγος ἐπιτάφιος εἰς Κύριλλον Κυριακίδη, μητροπολίτην πρώην Ἀδριανουπόλεως καὶ προεδρικῶς Σηλυβρίας «Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ» Κωνσταντινουπόλεως 4 Νοεμβρίου Ἄρ. 5.

1882

Μανουὴλ Ι. Γεδεών. Φανερωτικὰ ὑπομνήματα. Ἀνέκδοτα ἐπιστολαὶ Ἰωάννου Καρυοφίλλῃ [ἐκ Καρυῶν Μειγῶν] «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» τ. Γ' Σελ. 325—330 καὶ 423—425.

Ἰδίου. Ἀνέκδοτα Ἐπιστολαὶ Βαρθολομαίου Ἱεροκλείας. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» τ. Γ' Σελ. 423—5.

1890

Ἀνθίμου Ἀλεξούδη Μητροπολίτου Ἀρμασειάς. Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ Ἀρχιερατευσάντων καὶ ἐπαρχίας. Γ'. Ἱεροκλείας καὶ Ραι-

---

* Κατόπιν τῆς δημοσιεύσεως ἐν τῷ παρόντι τόμῳ τῶν «Θρακικῶν» τῆς ΣΤ' συμβολῆς εἰς τὴν Θρακικὴν βιβλιογραφίαν τοῦ κ. Μυρτ. Ἀποστολίδου ἐθεωρήσαμεν καλὸν ὅπως καταχωρήσωμεν καὶ ὅσα δημοσιεύματα ἀφορῶντα τὴν Θράκην περιήλθον εἰς γνῶσιν ἡμῶν, μὴ ἀναφερόμενα εἰς τὰς ἐν ταῖς προηγουμένους τομοῖς τῶν «Θρακικῶν» δημοσιευθείσας βιβλιογραφίας. Ἀπὸ τοῦ προερχοῦτος τόμου θὰ ἐπαναληφθῶν, ὡς ἐν τῷ Η' τόμῳ, βιβλιογραφικαὶ σημειώσεις ἀναφέρονται ὅσα βιβλία ἢ ἄρθρα ἀφορῶντα τὴν Θράκην ἐδημοσιεύθησαν καὶ περιήλθον εἰς γνῶσιν τῆς διευθύνσεως τῶν «Θρακικῶν» κατὰ τὰ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐκάστοτε ἐκτυπούμενου τόμου, δύο ἔτη.

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον παρακαλεῖ τοὺς δημοσιεύοντας ἔργα ἰδιαιτέως, ἢ εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημεριδας πραγματικῆς ἀσχολιῆς περὶ Θράκης γενικῶς ἢ μεθ' ἑμάτια ἐνδιαφέροντα τὴν Θράκην ὅπως, ἀποστέλλωσιν εἰς τὰ γραφεῖα αὐτοῦ ἐν ἀντιτυπον ἢ σημείωσιν ἀκριβῆ τοῦ τίτλου τοῦ δημοσιεύματος ὅπως γίνεται μνεῖα αὐτῶν, εἰς τοὺς ἐκείστοτε ἐκδιδόμενους τόμους τῶν «Θρακικῶν».

Ὅπου δὲν ἀναφέρεται τόπος δημοσιεύσεως ἐννοοῦνται αἱ Ἀθήναι.

δεστού, «Νεολόγος» Κωντανινοπούλεως, 24 Μαρτίου. Η' Δέρκων, 3 'Οκτωβρίου. ΓΑ' 'Αδριανουπόλεως, 27 'Οκτωβρίου. "Ορα καὶ 1891 καὶ 1892.

Μανουὴλ Ι. Γεδεών. Σημείωμα περί τινων χειρογράφων ἐν Ξάνθῃ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» Τόμ. Γ'. Σελ. 223—224.

Τὸ Διδυμοτείχον καὶ ὁ Θ. Ροδοκανάκης Αὐτόθι 13 'Οκτωβρίου.

Πυρκαϊαὶ ἐν Γάνω. Αὐτ. 5 'Οκτωβρίου.

Φιλεκαπαιδευτικὸς Σύλλογος ἐν 'Αδριανουπόλει. Αὐτ. 17 Νοεμβρίου.

1891

'Ανθίμου 'Αλεξούδη Μητροπολίτου 'Αμασείας. Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ Ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας. ΚΓ' Φίλιππουπόλεως, (21 Μαρτίου). ΚΘ' Διδυμοτείχου, (25 Ἀπριλίου). ΛΓ'. Αἴνου (19 'Ιουνίου). ΔΕ', Μεσημβρίας, (20 'Ιουνίου). ΜΑ', Βιζύης (11 'Ιουλίου) ΜΒ' Ἀγγιάλτου (16 'Ιουλίου). ΜΔ' Μαρωνείας, (17 'Ιουλίου). ΜΕ' Σηλυβρίας (17 'Ιουλίου) ΜΒ' Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου (18 'Ιουλίου). ΜΓ' Γάνου καὶ Χώρας, (28 Αὐγούστου). (ΜΣΤ') ΜΑ' Σωζαγαθουπόλεως (29 Αὐγούστου) «Νεολόγος» Κωνσταντινουπόλεως. "Ορα καὶ 1890 καὶ 1892.

Γ. Ι. Λαμπουσιάδου. Ἱστορικαὶ συμπληρώσεις καὶ ἐπανορθώσεις. (Εἰς τοὺς χρονολογικοὺς καταλόγους Ἀρχιερατευσάντων Ἀδριανουπόλεως τοῦ Ἀλεξούδη) Αὐτόθι 19 Φεβρουαρίου.

Χρυσ. Παπαδοπεύλου. Ἱστορικὰ Μαδύτου. (*) Αὐτόθι 3 Ἀπριλίου.

Χρ. Σαμαρτζίδου. Τὸ ὄνομα τῶν Τεσσαράκοντα Ἐκκλησιῶν. Αὐτόθι 28 Μαΐου καὶ 2 'Ιουλίου.

Σαράντου Σαραντίδου, φοιτητοῦ ἰατρικῆς. Θρακικαὶ σκηναί, μυθιστόρημα' εἰδύλλιον πρωτότυπον. Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Βλ. Σκορδέλη. Περιεργον ἔθιμον ἐν Στενημόχῳ (*) «Ἐβδομὴς» Τόμ. Η'. σ. 8 σελ. 6α.

Μελισσηνοῦ Χριστοδοφύλου. Τὸ ὄνομα τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν «Νεολόγος» Κ]λεως 26 'Ιουνίου καὶ 18 'Ιουλίου.

Χ. Ἡ Μάδυτος. Αὐτόθι 15 Μαΐου.

Εὐσέβιος Γιασιμίδης Αὐτόθι 25 Σεπτεμβρίου.

'Η ληστεία Σενεκλῆ. Αὐτόθι 31 Μαΐου.

'Ελένη Σαράντη Ἀρχιγένοϋς. Αὐτόθι 31 'Οκτωβρίου.

'Εμμανουὴλ Ἀλιναλμάζης. Αὐτόθι 7 Νοεμβρίου.

Συμβολαὶ εἰς τὴν Γεωγραφίαν [Διὰ τὸ ὄνομα Σαράντα Ἐκκλησιῶν] «Κωνσταντινούπολις» Κ]λεως 29 Μαΐου καὶ 3 'Ιουλίου.

1892

'Ανθίμου Ἀλεξούδη Μητροπολίτου Ἀμασείας. Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ Ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας. "Ορα καὶ 1890 καὶ 1891 «Νεολόγος» Κ]λεως. ΕΓ' Αἰτίσης (20 Μαρτίου). Καλλιπόλεως καὶ Μαδύτου (28 Ἀπριλίου) Β' Μυριοφύτου καὶ Περισιτάσεως (30 Ἀπριλίου). Γ' Μειρῶν καὶ Ἀθύρων (30 Ἀπριλίου). Τυρουλῶς καὶ Σερεντζίου (10 Ὀκτωβρίου).

*) Σημειοῦνται ἐκ νέου ὡς λανθασμένως ἀναφεροθέντα εἰς παράρτ. τοῦ Γ' τόμου «Θρακικῶν».

Φωτίου Σ. Ἀρχιγένους. Τὰ Ἀρχιγένεια καθιδρύματα (Διατριβή). Αὐτόθι 29 καὶ 30 Σεπτεμβρίου καὶ 3 καὶ 14 Ὀκτωβρίου.

Κ. Γ. Κεурτιδου. Δημόδης ἐν Θράκῃ ποιήσις «Ἐβρος» Ἀδριανουπόλιως. Τεῦχος 8, 9, 14.

Ἰωαν. Κ. Μαυρουδῆ Διατριβαί. Τὰ Ἀρχιγένεια καθιδρύματα. «Νεολόγος» Κ]λεως 19 Σεπτεμβρίου καὶ 9 Ὀκτωβρίου.

Ἐλευθερίου Γρ. Ταπεινοῦ. Ἡ Μητρόπολις Δέρκων «Κῆρυξ» Κ]λεως Τεῦχος 8 καὶ 9 (Προσθήκη εἰς Γ' Συμβολὴν Βιβλιογραφίας).

Εἰς ποιητῆς (Γ. Βιζυηνός). «Νεολόγος» Κ]λεως 16 Ἀπριλίου. Ἀπὸ «Ἐφημερίδα» Ἀθηνῶν.

Νοσοκομεῖον Σμύρνης καὶ κοινότης Καλλιουπόλεως. Αὐτόθι 25 Ἰουλίου.

1896

Μανουὴλ Ι. Γεδεών. Δέρκοι ἐκκλησιαστικὴ παροιμία, σύστασις αὐτῶν καὶ τύχαι· ναοὶ καὶ μοναί· ἀρχιεπίσκοποι καὶ Μητροπολίτια. Ἐν Κων]πόλει σελ. 96 σχ. 8ον [Μέρος τῆς διατριβῆς ἐξεδόθη ἐν τῷ «Ἀνατολικῷ Ἡμερολογίῳ Κ. Βακαλοπούλου 1896 σελ. 103—104].

1904

Φωτίου Σ. Μανιάτου. [τοῦ κατόπιν Οἰκοῦμ. Πατριάρχου Φωτίου Β']. Ἡ τεσσαρακοναετηρίς τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἱεράς διακονίας τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Κου Φωτίου (1864—1904) ἐπὶ τοῦ ἀρχidiaκόνου αὐτοῦ. . . . Σ. 53.

1920

Μιλτ Σαρκντῆ. Αἰ Καστανεαὶ «Πρόσδος» Κ]λεως ἔτος 5' φύλ. 586.

1931

Ἀνδρέα Κονιτοπούλου. Τραγικὴ Θρακικὴ τριετία 1920—1922 «Φῶς» Θεσσαλονίκης (Πιθανῶς τὸ Α' μέρος ἤρχισεν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1930. Ἡ δημοσίευσις ἐξηκολούθησε μέχρις 11 Αὐγούστου 1931 εἰς ἄνω τῶν 165 ἀριθμῶν. Τὸ Β' μέρος πραγματεύεται «Τὸ κίνημα τοῦ Τζαφέρ Ταγιάρ καὶ ἡ προέλασις Ἑλληνικοῦ στρατοῦ». Τὸ Γ' «Ἡ συνθήκη τῶν Σεβρών καὶ ἡ Διοίκησις τῆς Θράκης». (Ἀκολουθεῖ ἡ ἐκκένωσις πῆς Θράκης).

1932

Σπ. Συγκολίτη. Κρίσις εἰς Συλλογὴν ἀνεκδότων ἀσμάτων Μακεδονίας, Χαλκιδικῆς Θράκης; I. Πέτση «Λαογραφία» Τόμ. 10 σελ. 505—7.

1935

Κ. Ι. Δουβουνιώτου. Ἐγκύκλιοι καὶ ἔγγραφα τῆς ἱεράς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Μητροπολίτην Αἰγίνης Σαμουὴλ «Ἀνάπλασις» Τόμος ΜΗ' Σ. 30—32.

Θεσσακλιώτιδος καὶ Φαναριοφρασάλων Ἰεζεκιήλ. Ὁ Κίτρος Νικόλαος «Ἐκκλησία» Ἔτος ΙΓ' Σελ. 313—314.

Ο. Latte. «Der Thrax des Euphorion» Patientes et utiles recherches sur ce fragment «Philologus» τ. 44 σελ. 119—157.

Κωνστ. Ματθαϊάκη. Μιά ἐγκύκλιος τοῦ Μητροπολίτου Αἰγίνης Σαμουὴλ. «Ἀνάπλασις» Τ.ΜΗ' Σ. 98—99.

Πολυδώρου Παπαχριστοδούλου. «Ὁ Πρωτοχρονιάτικος Γυρισμός», ἀναδημο-

σίσεις εις «Ἐκπαιδευτικά Χρονικά» ἔτος Β' Σελ. 350—352 [Προτάσεται σύντομος βιογραφία].

Fr. Pfister. Zum neuen Euphorion Papyrus. «Philol. Woch» τόμ. 55, σελ. 1357-61.
1936

Ε. Ζήση. Τὰ Γανόχωρα «Συζήτησις» (Συνέχεια ὄρα Βιβλ. Η' τόμου) Σελ. 70—71 (Ὅρα καὶ 1937).

Χρυσοστόμου Μπούκ. Σαμουήλ Μητροπολίτης Αἰγίνης [ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν] «Θεολογία» τόμ. 14 σελ. 257—261, 348—352. (Ὅρα καὶ 1937).

Τοῦ ἰδίου. Ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ Ἀρχείου τοῦ Αἰγίνης Σαμουήλ «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς» Θεσσαλονίκης. Ἔτ. Κ' Σελ. 185—188, 218—222 καὶ 249—252.

Πολυδώρου Παπκχριστοδούλου. «Πῶς τὸ πρωτόσκασα ἀπὸ σχολειό». «Ἐκπαιδευτικά χρονικά» ἔτος Γ'.

«Ὅταν Ἦμουν Σκλάβοι». Ἡ τραγικὴ περιπέτεια τῆς Ἑλληνίδος Ἰφιγενείας Ἀρχόντισσας, κόρης τῆς παλαιᾶς Φαναριωτικῆς οἰκογενείας Βαρδέκη, ἥτις ἀπῆχθη τὸ 1856 καὶ ἐδόθη ὡς δῶρον εἰς τὸν τότε διοικητὴν τῆς Θράκης, τὸν θηριώδη Νουρολλάχ. Περιπέτεια ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις, Ἀδριανουπόλει, Ραιδεσιῶ, Καλλιπόλει κλ. Γραμμένα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀφηγήσεων, ποὺ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῶν στοιχείων ποῦ ἔθεσαν εἰς τὴν διάθεσίν μας οἱ ἐν Ρουμανίᾳ σήμερον ζῶντες ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας Βαρδέκη. Ἡ ἀφήγησις φθάνει μέχρι τοῦ 1862. «Μακεδονία» Θλίτικῆς ἀπὸ τῆς 30 Αὐγούστου καὶ διήκει διὰ τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου.

1937

Π. Α. Ἡ Πανήγυρις τοῦ Φατήρ-Γιακᾶ παρὰ τὸ Νέον Καβακλή, Κομοτινῆς. «Φῶς» Θεσσαλονίκης 29 Αὐγούστου

Γ. Βαλέτα. Παραλειπόμενα. Ἡ κηδεία τοῦ Βιζυηνοῦ «Ἐφημερίς τῶν Λεσβίων» Μυτιλήνης 25 Ἀπριλίου.

Νικολάου Βασιλειάδου. Φαναριῶτες λόγιοι. Γεώργιος Βιζυηνὸς «Νεοελληνικά γράμματα» Ἀρ. 21.

Ἀρχιμανδρίτου Νικολάου Βαφειδίου. Ἀρχαιολογικὰ Θράκης. Τὸ ἐν Κομάροις ἀνευρεθὲν ἀνάγλυφον τοῦ ἥρωος τῆς Θράκης ὡς θεοῦ τοῦ κυνηγίου «Ἐβρος» Διδυμοτείχου 29 Μαΐου.

Δ. Γατοπούλου. Ἱστορικὸ σημεῖωμα. Αὐτοβιογραφία Φιλικῶ [Σταμάτη Κουμπάρη] «Ἐστία» 17 Μαρτίου.

Φ. Γ. Ὁ καθρέπτης τῆς παραγωγῆς μας. Ἡ Δυτικὴ Θράκη εἰς τὴν ἔκθεσιν «Ἐθνική» 4 Ἰουλίου.

Χ. Ν. Δρακοντίδου. Ἁγία Πέτρα=Δημοτικὰ-Διδυμοτείχου-Πλωτινόνπελις «Ἐβρος» Διδυμοτείχου 29 Μαΐου.

Τοῦ ἰδίου. Ἡ κρωτηριασμένος ἥρωας. Αὐτόθι 3 Ἰουλίου.

Τοῦ ἰδίου. Ἄνευ παλαιῶν μέχρι Τραϊνοῦ ἢ περὶ τὸν Ἐβρον μεσόγειος Θράκη Χρόνοι Διδυμοτείχου. Ἀλεξανδρούπολις Δον σελ. 18.

Θ. Δράκου. Θράκη ἢ Ἑλληνικὴ γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. «Ἐλεύθερος Ἀνθρωπος» 5—8 Ἰουλίου.

Ζ. Ἀπὸ τὴν Ἐκθεσιν τοῦ Ζαπτείου. Αἱ πρόοδοι τῆς Θράκης. Ἐν ἀναμνηστικῶν λεύκωμα «Πρωῖα» 9 Ἰουλίου.

(Ἐδοτράτιον Ζήση). Ὁ Βιζυηνὸς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης. «Συζήτησις» Ἔτος Α. Περίοδος Β' Σ. 76—77.

- Ίδιου.** Τὰ Γανόχωρα (Ἔρα καὶ 1936). Αὐτόθι Σ. 74—75, 85—86, 94, Ἔτος Β' 5—6, 14, 2) —30, 52—53 (Συνεχίζεται).
- Ίδιου.** Ἀνατολικὴ Θράκη (Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης 1930—1933) Αὐτόθι Ἔτος Β' Σ. 2—4, 12—13, 27 28, 39. (Συνεχίζεται).
- Ἄντ. Καρκαγιάννη.** Δυτικὴ Θράκη. Χάρτης μετὰ σημειώσεων. Παράρτημα τῆς «Διδασκαλίας τῆς Γεωγραφίας καὶ τῆς Μεγάλης Σχολικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».
- Φωτεινῆς Στ. Κυριακίδου.** Θρακικαὶ δοξασίαι περὶ Καλλικανιζῶρων «Λαογραφία» Θεσσαλονίκη. Τόμ. ΙΑ'. Σ. 652—3.
- Παναγῆ Λεκατσά.** Ἀθροιστικὴ ἐπιστολὴς (Κριτικὰ δοκίμια) «Καθημερινή» 5 12, 19, Ἀπριλίου.
- Φ. Μιχαλοπούλου.** Στέφανος Κουμανούδης (1818—1898) Βιογραφικά. Συγγράμματα. Κρίσεις. «Γενικὴ Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία» ἔτος Τέταρτον Σελ. 17—21.
- Ἐπ. Μπαμπούρη.** Ἡ μεταφορὰ Βουλγαρικῆς ταξιαρχίας ἐν Ἀλεξανδρουπόλει 1913 «Ναυτικὴ Ἑλλάς» Σελ. 247—255
- Γεωργίου Ν. Μπήτρου Ἀντιστρατήγου ἑ. ἄ.** Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου «Βραδυνή» 6 Μαρτίου.
- Χρ. Μπούα.** Σαμουήλ Μητροπολίτης Αἰγίνης «Θεολογία» τόμ. ΙΕ' Σελ. 159—164, 262—268. (Ἔρα καὶ 1936).
- Ἰωάννης Μπονκουβάλα Ἀναγνώστου.** Περιέργα ἔθιμα τῶν Τούρκων τῆς Θράκης «Μακεδονία» Θεσσαλονίκης 8 Φεβρουαρίου.
- Νοσταλεγοῦ.** Στὰ ἀληθινὰ μέρη. Ἀδριανούπολις. Εἰς τὰ ἱστορικὰ ἐρεῖπια τοῦ Σιναὶ Ἰσὶ. Ὁ Πύργος τῆς Δικαιοσύνης «Φῶς» Θεσσαλονίκης 19 Ἀπριλίου.
- Ίδιου.** Ἀπὸ τὴν μιὰ ἄκρην εἰς τὴν ἄλλην τοῦ Καραγάτς. [Ὅμιλεῖ διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐκεῖ Ἑλληνομάχων Αἰβαντίνων, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ἀπέμειναν ἢ 15—20] «Φῶς» Θεσσαλονίκης 25 Ἀπριλίου—Ἀδριανούπολις. Δύο ἱστορικὰ τεμῆνη: Ἑσκή Τζεσμέ καὶ Οὐτς Σεφερλή 26 Ἀπριλίου—Μουσταφᾶ πασσᾶ (Σβίλεγκραδ) 27 καὶ 28 Ἀπριλίου—Σαράντα Ἐκκλησίαι [Τὴν εἶρε ἀκμάζουσαν, κατ' ἐξαιρέσειν, ὡς τὸ στρατιωτικὸν κέντρον τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης] 19 Ἀπριλίου καὶ 1 Μυῖου—Οὐζούν—Κιοπροῦ, Ἀλλουλοῦ (Σεκέρ. κιοῦ) Μεγάλου βιομηχανικὸν κέντρον ζαχάρεως. Ἐργοστάσια μεγάλα καὶ ἐπιβλητικὰ, τέλεια ἀπὸ πάσης ἀπόψεως· διαρκῶς βελτιούμενα καὶ συμπληρούμενα. Χρησιμοποιοῦνται 1300 βαγόνια τεύλων ἐπιτοπίου παραγωγῆς. Παράγονται 2000 βαγόνια ζαχάρεων· Οἱ ἔργαται ἀνέρχονται εἰς ἑκατοντάδα, Παυλῆ—Κιοῦ· Ὀλίγα περὶ αὐτοῦ] 2 Μαΐου. —Βαβᾶ—Ἑσκή. Λουλέ—Βουραγᾶς [σημεριὸς πληθυσμὸς 3—4 χιλ. ἔχουν ἀνεγερθῆ ἐν Α. Β. μεγαλοπρεπῆ τουρκικὰ ἐκπαιδευτήρια] 3 Μαΐου—Μυρατλή [Εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν ἔχουν ἐγκατασταθῆ οἱ πλείστοι τῶν ἐλθόντων 4000 ἐκ Δοβρουτσης πρόσφυγες. Διακρίνονται ἀπὸ τὴν ξεχωριστὴν τῶν ἐνδυμασιῶν. Ἡ ἐγκατάστασις τῶν γίνεται μὲ μέθοδον, καὶ σύστημα] 4 Μαΐου—Ραιδεστός [Ἐπολογίζεται 5 χιλ. Δοβρουτσανοὶ ὅτι ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ καὶ ἄλλοι 6 χιλ. εἰς τὰ περὶχωρα. Ἀρμένιοι γνωστοὶ εἰς τὰ περὶξ. Κολὸς ὁ δρόμος ἀπὸ Μυρατλή εἰς Ραιδεστόν. Ἡ κυβερνησις καταβάλλει προσπαθείας ὅπως ἐπουλώσῃ τὰς πληγὰς. Σῶζεται ὄχι εἰς καλὴν κατάστασιν ἢ Παναγία Ρευματοκρατορίσσα] 5 Μαΐου.

- Α. Πάνζιου.** Πνευματική κίνησης τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως «Μακεδονία» Θεσσαλονίκης 28 Ἰανουαρίου.
- Π. Παπαχριστοδούλου.** Ὁ «Καλογιάννης» Πρωτοχρονιά εἰς τὴν Θράκην «Ἀθηναϊκά Νέα» 2 Ἰανουαρίου.
- Σταμ. Σταμ[ατίου].** Ἡ Βόρειος Ἑλλάς ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη «Ἔθνος» (Ὅρα καὶ Ἡ' τόμον Ἑρακλικῶν). Κατάστροφαι εἰς τὴν εἰρήνην (2 Ἰανουαρίου). Ἡ εἰρήνη καὶ τὰ περὶ αὐτὴν (4). Ἡ φιλανθρωπία εἰς τὴν εἰρήνην (5) Ζητῶντας τῆς ὁμορφίης τῆς εἰρήνης (7). Λίγα ἀκόμη ἀπὸ τὴν εἰρήνην (8) Νύχτες Ραμαζανίου στὴ Θράκην (11).
- Ι. Γ. Τ.** Ἄς γνωρίσωμεν τὴν Ἑλλάδα. Τὸ Θαῦμα τῆς Ἑρακλικῆς γῆς. Οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ἔργα των. «Ἐλεύθερον Βῆμα» 4 Ἰουλίου.
Ὁ Ἐμπορικὸς Ὁδηγὸς Μακεδονίας καὶ Θράκης. Ἐκδόσεις Γουναροπούλου καὶ Τσοπανοπούλου. Θεσσαλονίκη.
- Λεύκωμα Θράκης. Σελ. 119 [Πολυτελής ἐκδόσεις Γ. Διοικήσεως Θράκης].
Απορρόφσεις καπνοῦ σπόρων εἰς τοὺς ἀρχαίους Θράκας. «Βραδυνή» 31 Ἰανουαρίου.
- Ποιητικὰ μνημόσυνα, Θανάσης Κατραπάνης «Ἐγκυκλοπαιδικὸν Ἡμερησίον» Σταύρου Ν. Ζερβοπούλου, Ἔτος Δ' Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Σελ. 204—206 μὲ ποιήματά του ἐν σελ. 148 καὶ 206—208.
- Τὰ Γυμνάσια τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς Θράκην. Μετὰ 6 εἰκόνων. «Φῶς» Θεσσαλονίκης 20 καὶ 21 Αὐγούστου.
- Παιδαγωγικὸν Συνέδριον, Διδυμοτεῖχον, περιγεγραφῶν Διδυμοτεῖχου καὶ Ὀρεσιτιάδος «Ἐκπαιδευτικὸς Τύπος Βορείου Ἑλλάδος» Θεσσαλονίκη 25 Ἰουλίου.
- Ἐμπορικὸς ὁδηγὸς Μακεδονίας καὶ Θράκης. Ἐκδόσεις Γουναροπούλου καὶ Τσοπανοπούλου Θεσσαλονίκη.
- (Βιβλιοκρισίαι) **Ν. Βασιλειάδου.** Λεσβιακὲς ἐκδόσεις. Τὰ «Φιλολογικά στὸ Βιζυηνό». Γιά τὸ βιβλίον τοῦ Γ. Βαλέτα «Ἐφημερίδες τῶν Λεσβίων» Μυτιλήνης 4 Ἀπριλίου.
- Κ. Φριλίγγου.** Λεσβιακὲς ἐκδόσεις. Τὰ «Φιλολογικά στὸ Βιζυηνό». Ἐνα γράμμα τοῦ κ. . . . . Αὐτόθι 11 Ἀπριλίου.
- Κ. Θ. Δημαρᾶ.** Ὁ κόσμος τοῦ πνεύματος. Ἑρακλικά «Ἐλεύθερον Βῆμα» 24 Φεβρουαρίου.
- Φάνη Μιχαλοπούλου.** Ἱστορικοκριτικὰ Σημειώματα. Ἀπὸ τὰ περιοδικὰ μας. Τὰ «Ἑρακλικά» Ἄρθρον τοῦ κ. . . . . «Καθημερινή» 14 Ἰουνίου καὶ ἐν μεταφάσει εἰς τὴν ἑλληνικὴν «Πατρις» 21 Μαΐου (ἀνάγνωθι Ἰουνίου).

**ΑΡΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ
ΘΗΣΑΥΡΟΥ, ΤΟΜΟΣ Γ'. 1936 -37 Σελ. 240+80.**

Περιοχόμενα.

Ἀποστολίδου Μυρτ. Στενίμαχος ἢ Στενήμαχος; 1-16. Προσθήκαι εἰς τὴν μελέτην Στενίμαχος ἢ Στενήμαχος 142-144.

Προσθήκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὸ περὶ Κουκλένης 144.

Τὰ ἀρχαία τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ἐσχαρίου τῶν ὀμπατζήδων 145-145.

Γεωργακά Δημ. Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως παραγάδι 201-202.

Δεληγιάννη Β. Τ' ἑμπάμπως ἡμέρα. Περιγραφή τοῦ ἐθύμου 196-200.

Παράδοσις (ἢ κατοχή τῆς Πόλης) 209.

Τραγούδια χορευτικὰ Πασχαλιώτικα 209. Γλωσσάριο Δογάνκιοι Μαλγάρων 210-213.

Ἐλευθερουπόλεως Σωφρονίου. Σημείωμα (περὶ τοπωνυμιῶν τιῶν) 110.

Κωνσταντοπούλου Κ. Χρονολογήσεις βυζαννιακῶν μολιβδοβοῦλλων τῆς Θράκης 203-208.

Μανασείδου Συμ. Δημῶδη ᾄσματα Αἴνου 31-72. Γλωσσάριον τῆς συλλογῆς δημοικῶν τραγουδιῶν Αἴνου 72-73. Λαογραφικὰ Αἴνου 74-81. Γαμήλια τραγούδια 82-84.

Οἰκονομίδου Ἀποστ. Οἰωνοί, δεισιδαιμονεῖς, μαγγαεῖς Καλλιπόλιως καὶ τῶν πέριξ 85-9 Ἡθῆ καὶ ἔθιμα Μαδύτου 95-118.

Παπαχριστοδούλου Μ. Θρακικὰ τραγούδια 121-136.

Παπαχριστοδούλου Πολυδ. Γλωσσάριο Σαράντα Ἐκκλησιῶν 214-225.

Π. Ἡ κλέφτρα (Σαράντα Ἐκκλησιῶν) δημ. ᾄσμα, 118-120.

Δ. Ι. Μ. Μνημόσυνα: Παρασκευᾶς Ι. Μαγκριώτης 230.

Προκήρυξις διαγωνισμοῦ συλλογῆς γλωσσικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὑλικεῦ Θράκης 231-233.

Σταμούλη Ἀν. Τοπωνυμικὰ Θράκης 226-229.

Χουρμουζιάδου Γ. Συλλογὴ ἐπιγραφῶν Μειρῶν 22-24. Σημειώσεις ἐκ χειρογράφων 24-25.

Χουρμουζιάδου Καλλιθ. Ἀπόσπασμα κωδίκων Πετροχωρίου (Μετρῶν) καὶ Ἀθύρων) 17-23. Χωριάτικο καλανιὰρ τοῦ 1902 26-30. Παρατηρήσεις εἰς «Τὸ ἄμπατζηλήκι στὴ Θράκη» 137-142.

Ὡς παρὰ ρηματα:

Πολυδ. Παπαχριστοδούλου. Χριστουγεννα στὴ Θράκη [Ἡθογραφία μὲ προλογικὰ σημειώματα Κ. Θ. Δημαρᾶ] Σελ. 80.

[Βιβλιοκρισίαι] Χ. Σ. Ἀγγελομάτη «Ἐστία» 11 Ἀπριλίου.

Κ. Θ. Δημαρᾶ. Ἐπιστημονικὰ δημοσιεύματα «Ἐλευθέρων Βῆμα» 10 Μαΐου.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

- 1929 **Ἄνδρέα Σ Μιχαλοπούλου**. Τὰ ζητήματα Μακεδονίας καὶ Θράκης. Ἐκθεσις ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν κυβέρνησιν κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1928 Σελ. 50.
- 1935 **Σταυράκη Βέη Ἀριστάρχη**. Δέροκοι. Περὶ τῆς Μητροπόλεως Δέρκων καὶ τῶν αὐτῆς Μητροπολιτῶν. Ἐκδίδεται ὑπὸ Ἀρχιεπισκόπου Ἀδαμαντίου Κασσιδίου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει (Ἐκδόσεις Ὁρα καὶ 1935 καὶ 1935).
- 1936 **Ν. Βαφείδης**. Ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ τῶν Πλωτινιστελλιτῶν. «Ἔβρος» Διδμοτεύχου 16, 19 καὶ 26 Σεπτεμβρίου.
- Χ. Ν. Δρακοντίδης** Πλωτινούπολις καὶ Διδιμότειχον ἀλληλένδετα, ἱστορικῶς... κατὰ κρίσεως κ. Ν. Βαφείδου. Αὐτόθι 26 Νοεμβρίου.
- 1937 **Π. Α.** Ἡ συμβολὴ τῶν Θρακῶν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Α) Ἀχιλλεὺς Σαμοθράκης «Θρακικὰ Νέα» Ἀλεξανδροπόλως 21 καὶ 28 Νοεμβρίου (συνεχίζεται).
- Νασούμ**. Τὰ ἐν Θράκῃ Τουρκικὰ Γυμνάσια μὲ δύο εἰκόνας. «Βραδυνή» 27 Αὐγούστου.
- Μία ἐπιστολὴ τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας «Συζητήσεις» Ἔτ. Β' Περίοδος Β' σελ. 50—51.
- [Βιβλιοκρισία] P. L. (emeile): Dimitrov (Dimitre P.) Des stratégies et des territoires municipaux de quelques villes de la Thrace (extrait de l'Annuaire de Musée National Bulgare, VI, 1932—1934, p. 125—146, en bulgare, avec résumé français et une carte). Revue des Etudes Grecques. Παρισίαν Τόμος L Σελ. 398.

Κ. ΜΥΡΤΙΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤ'
ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΝ

- Ἑρμηνεῖται τίτλων Βουλγαρικῶν ἐπετηρίδων καὶ περιοδικῶν
Δελτίον τῆς Βουλγαρικῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρείας Σοφίας: Izvestia na Bŭlgarskoto geographsko drujestvo.
- Δελτίον τῆς Βουλγαρικῆς ἱστορικῆς ἑταιρείας Σοφίας: Izvestia na Bŭlgarskoto istoritschesko drujestvo.
- Δελτίον τοῦ Βουλγαρικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου Σοφίας: Izvestia na Bŭlgarskoto archéologhitschesko institut.
- Ἐπετηρὶς τοῦ ἔθνικοῦ πανεπιστημίου Σοφίας: Godischnik na narodnia univērsitet vif Sophia.
- Ἐπετηρὶς τοῦ ἔθνικοῦ μουσείου Σοφίας: Godischnik na narodnia musei vif Sophia.
- Ἐπετηρὶς τῆς ἔθνικῆς βιβλιοθήκης καὶ μουσείου τῆς Φιλιππουπόλεως: Godischnik na narodnata bibliotheka i musei vif Plovdiv.
- Συλλογὴ τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν Σοφίας: Sbornik na akademia na naukite vif Sophia.
- Συλλογὴ ἔθνικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ λαογραφικῶν ἔργων: Sbornik za narodni upotvorenia, nauki i pridanija.
- Τεῦχος πανηγυρικὸν πρὸς τιμὴν τοῦ μητροπολίτου Φιλίππου Μαξίμου ἐπὶ τῇ 80ετηρίδι του: Sbornik vif tschest na Plovdivskia mitropolit Maxim.
- Τεῦχος πανηγυρικὸν πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγητοῦ Ζλατόροσκυ ἐπὶ τῇ καθηγητικῇ του 30ετηρίδι: Sbornik vif tschest na professora Zlatarsky.
- Τεῦχος πανηγυρικὸν πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγητοῦ Ἰσκιρκοφ ἐπὶ τῇ καθηγητικῇ του 30ετηρίδι: Sbornik vif tschest na professora Ischirkov.
- Τεῦχος πανηγυρικὸν ἐπὶ τῇ 50ετηρίδι τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει Βουλγαρικοῦ τῶν θηλέων γυμνασίου: Sbornik vif tschest na devitscheskata gymnasia vif Plovdiv.
- Περιοδικὸν σύγγραμμα: Perioditschesko spissanie.
- Βουλγαρικὴ ἱστορικὴ βιβλιοθήκη: Bŭlgarska istoritscheska bibliotheka.
- Λογοτεχνικὴ φωνή: Litteraturen glas.
- Θρακικὴ συλλογὴ: Thrakiiski Sbornik.
- Μικρὰ ἐγκυκλοπαιδικὴ βιβλιοθήκη: Malka enkyklopeditscheska bibliotheka.

1. **Altinoff Ivan** : La Thrace interalliée avec un avant-propos, Sophie ἔτ. 1921, 8ον, σελ. 4+129. "Ἐκδοσις de l' union des savants, écrivains, et artistes Bulgares.
2. **Arès Claude** : Les enseignements de la guerre des Balkans, ἐν τῇ Revue critique, τόμ. XIX, ἔτ. 1912, σελ. 651—671.
3. **Ἀριστάρχου βέη** : Βουλγαρικὸν ζήτημα καὶ αἱ νέαι πλεκτάναι τοῦ πανσλαβισμού ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τεύχη 4, Ἀθήναι, 8ον, ἔτ. 1875, σελ. πη' 104+192+192+στ' 192.
4. **Arnaudoff M.** Prof. : Die Bulgarischen Festbräuche, Leipzig, ἔτ. 1917, 8ον, σελ. 80. Ἐν τῇ Bulgarischen Bibliothek, ἀρ. 4.
5. **Τοῦ ἰδίου** : Οἱ κόμικτοι καὶ τὰ Ροσάλια (=οἱ παρ' ἡμῖν καλόγηροι καὶ τὰ κορναβάλια), ἐν τῇ Συλλογῇ τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἱστορ.-φιλολ. τμήμα, τόμ. XXXIV, ἔτ. 1920, 4ον, σελ. 244, εἰς ἴδιον τεύχος, Σοφία, βουλγαριστί. Αὕτη ἡ σπουδαία λαογραφικὴ μελέτη περὶ Βουλγαρικῶν ἡθῶν, ἐθίμων καὶ παραδόσεων ἀπτεταὶ καὶ τῶν τῶν Ἑρακλῶν Ἑλλήνων, ἰδίως τῶν νοτιοανατολικῶν.
6. **Baschmakoff Al.** Une monnaie rare au Musée national de Sophia. Ἐν τῇ ἔφημ. Bulgarie, ἀρ. 2998, 17 Αὐγ. 1933. Πρόκειται περὶ νομίσματος τῆς Ἑρακλικῆς πόλεως Ζώνης ἀπέναντι τῆς Σαμοθράκης ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κικόνων, περὶ ὧν γίνεται μακρὸς λόγος.
7. **Βέλκωφ Ἰβάν** : Ἡ τῆς Ρώμης διείσδυσις εἰς τὸς νῦν Βουλγαρικὰς χώρας. Ἐν τῇ σειρᾷ τῆς μικρᾶς ἐγκυκλοπαιδειακῆς βιβλιοθήκης. Σοφία, ἔτ. 1929, σελ. 45, βουλγαριστί.
8. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἐξαφανισθέντες τινὲς ἀρχαῖοι συνοικισμοὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ Φιλιππουπόλεως, βουλγαριστί, σελ. 74—80, ἐν τῷ πανηγ. τεύχει ἐπὶ τῇ 80ετηριδί τοῦ μητροπολίτου τῆς Πλόβδιφ Μαξίμου, ἔτ. 1931, Σοφία, βουλγαριστί.
9. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἀρχαιολογικὴ ὕλη, ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἐθνικοῦ μουσείου Σοφίας, τόμ. VI (ἔτων 1932—1934) ἔτ. 1936, σελ. 61—84, Σοφία, βουλγαριστί. Ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκοπῶν περὶ τὴν κομόπολιν Μπρέζιβο, βορείως τῆς Φιλιππουπόλεως περὶ τὰ 26 χιλιόμετρα κειμένην καὶ τῆς μελέτης τῶν περὶ αὐτὴν ἀπειραρίθμων λειψάνων ὄχρωμάτων, ἱερῶν καὶ ἐκκλησιῶν ὁ συγγραφεὺς καθορίζει τὰς θέσεις βυζαντιακῶν φρουριῶν τῶν πρώτων αἰώνων, ἐγερωθέντων ἐπὶ παλαιότερων Ἑρακλικῶν συνοικισμῶν, καὶ μοναστηριακῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τοῦ 6ου μ. χ. αἰῶνος, ἐγερωθειῶν ἐπὶ παλαιότερων ἱερῶν, ἐξ οὗ τεκμαίρεται ὅτι τὰ μέρη ταῦτα ἦσαν πυκνῶς κατοικημένα ἐπὶ ρωμαϊκῆς καὶ τῶν πρώτων αἰώνων τῆς Βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας. Διυτικῶς τῆς κομοπόλεως ἐπὶ τοῦ ὑψώματος "Αἰ-τεπέ (=ἄγιος λόφος;), ἐφ' οὗ ἀνευρέθησαν 21, κεκομμένα τὰ πλεῖστα, ἀνάγλυφα τοῦ Ἑρακλῶς ἰππέως, ὧν τινῶν παρατίθενται αἱ φωτογραφίαι, καθορίζεται ἱερὸν τοῦ "Ἡραος. Ὡσαύτως καθορίζεται ἱερὸν τοῦ Ἑρακλῶς ἰππέως παρὰ τῇ μικρᾷ Βερούᾳ οὐ μακρὰν τῆς Στάρα Ζαγόρας (Τραϊανῆς Αὐγούστης—Βερούης), ἐνθα ἀνευρέθησαν 17 ἀνάγλυφα (τμήματα τὰ πλεῖστα) τοῦ Ἑρακλῶς ἰππέως, ὧν ἕνα ἐνεπίγραφα. Ἐπὶ δύο ἐξ αὐτῶν ἀπιντῆ τὸ πρῶτον τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ ἰππέως ἐπίθετον Σγεβδηνός. Παρατίθενται αἱ φωτογραφίαι τῶν ἀναγλύφων καὶ τοπογραφικὸς χάρτης τῆς περιφερείας Μπρέζιβο.

11. Bältzschoff G.: La Bulgarie et ses voisins (Traits et documents 1870—1915). Πρόλογος ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ Vassileff G. Sophia, ἔτ. 1919, 8ον σελ. 45. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ des Questions Balkaniques, ἀρ. 13.
12. Βεζεβλῆσφ Β καθ. πανεπ. Σοφίας: «Πρωτοβουλγαρικά ἐπιγραφαί, εἰσαγωγὴ κείμενον καὶ σχόλια» ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπ. βιβλίον XXXI. ἱστορικοφιλολογικὸν τμήμα, ἔτ. 1934, βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ τῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων χανῶν χαραχθεισῶν Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν. Ἡ συλλογὴ περιλαμβάνει πάσας τὰς μέχρι τοῦδε εὑρεθείσας καὶ δημοσιευθείσας ἐν ὄλφ 48 ἐπιγραφάς, πλην τῆς περὶ τὸν Μαδάριον λεγόμενον Ἰπέα. Αἱ ἐπιγραφαὶ ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς, ἰδίως τοὺς Θράκας, ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως.
13. Besolt Melchior: Itinerarium, ἐν τοῖς L e v e n k l a y : Etliche Particular, Beschreibungen wohmercklicher Geschicht zur Türkischen Historigehdtig. ἔτ. 1584.
14. Βίτελωφ Ρ.: Τὸ Βουλγαροελληνικὸν ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα (ιδιένεξις). Ἐν τῷ «Περιοδικῷ συγγράμματι» ἔτ. 1885, Σρέδετς (Σιφία), τόμ. IV, σελ. 98—140 καὶ 203—261. Αὐθεντικαὶ πληροφορίες περὶ τῶν ἀγώνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐν τῇ Θράκῃ, βουλγαριστί.
15. Bojz'n C.: Les Bulgares et le patriarche Oecuménique ou comment le Patriarche traite les Bulgares, Paris, ἔτ. 1905, 8ον, σελ. XXXII+143.
16. Brocquière Bertrando de la: voyage outre mer, 1432—1433. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Bertrant ἐν τοῖς Mémoires de l' institut national des sciences et des arts, sciences morales et politiques, τόμ. V, Paris, ἔτ. 1804, σελ. 469—637. Ὁ προσκυνητὴς ἐπιανερχόμενος ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Γαλλίαν διῆλθε διὰ Κων]πόλεως—Θ ρ ά κ η ς κτλ.
17. Burbury John: A relation of a journey of the right honorable M. Lord Henry Howard from London to Vienna and to Constantinople. London, 1671.
18. Busbequii Gislavii Augerii: Legationis Turcice epistolae quatuor. Parisiis 1589 καὶ Leyden 1633, σελ. 575, ἐξ ὧν 392 ἀφιερῶνται εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ Θράκην.
19. Γαδζάνωφ Δ. Ὀδοιπορίῳ τοῦ Ἑβλιᾶ τσελεμπῆ ἀνά τὴν Βουλγαρίαν κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα. Μετάφρασις εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ἐκ τῆς Τουρκικῆς τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν βόρειον Θράκην ἐκ τοῦ ὀδοιπορικοῦ τοῦ Τούρκου γεωγράφου. Ἐν τῷ «Περιοδικῷ συγγράμματι» τόμ. XXI, ἔτ. 1909, σελ. 639—724.
20. Gerando F.: L' incident Greco-bulgare d' Octobre 1925, Notes d' un témoin. Μεθ' ἐξ εἰκόνων. Sophia, 8ον, ἔτ. 1925, σελ. 57.
21. Gerlach: Itinerarium τῷ 1578, ἔκδ. Samuel Gerlach τῷ 1674, Frankfurt. Μετάφρασις εἰς τὴν βουλγαρικὴν ὑπὸ Jirecek τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν βόρειον Θράκην ἐν τῷ «Περιοδικῷ συγγράμματι», τόμ. VI, ἔτ. 1883, Σρέδετς, σελ. 108 κεξῆς.
22. Γερασίμωφ Θεοδ.: Νομίσματα καὶ μετάλλια τινὰ τῆς Φιλιππουπόλεως ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἐθνικοῦ μουσείου καὶ βιβλιοθήκης Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1932—34, σελ. 117—130, τόμ. VI, ἔτ. 1936 Σοφία, βουλγαριστί. Περιγράφονται 12 νομίσματα καὶ μετάλλια τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ βου καὶ γου αἰῶνος, ὧν τὰ μὲν ὄλως ἀδημοσίευτα, τὰ δὲ πλημμελῶς δημοσιευθέντα, μετὰ τῶν εἰκόνων των.

23. **Τοῦ αὐτοῦ:** Unedierte Münzen von Hadrianopolis in Thrakien, ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἔθν. μουσείου Σοφίας, τόμ. VI, ἔτ. 1936, σελ. 201—222. Περιγράφονται 147 νομίσματα τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὧν αἱ φωτοτυπία παρατίθενται ἐν τέτταρσι πίναξιν. Εἶναι πάντα ἀνέκδοτα καὶ εὐρίσκονται ἐν τοῖς μουσείοις τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐν ἰδιωτῶν συλλογαῖς. Πλὴν τριῶν ψευδαυτονόμων τὰ λοιπὰ εἶναι τοῦ Ἀντωνίου Εὐσεβεοῦς, Μάρκου Αὐρηλίου Καίσαρος, Μάρκου Αὐρηλίου Αἰγούστου, Φαυστινῆς νεωτέρας, Λευκίου Οὐήρου, Κομμόδου, Ἰουλίας Δόμνης, Καρικάλλα, Γέτα Καίσαρος, Γέτα αὐτοκράτορος, Γορδιανοῦ, αὐτοκράτορος καὶ Τριανκυλλίνης. Πάντα χαλκᾶ.
24. **Τοῦ αὐτοῦ:** Ἐθναυροὶ νομισμάτων ἀνακαλυφθέντων κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς παρὰ τῇ κώμῃ Σάδοβετς, Ἔφημ. Σοφίας Μίρ, ἔτ. 1937, 1. 16, σελ. 3 ἀρ. XLIII, 10948, βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ πληθὺς χρυσῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων τῶν αὐτοκρατόρων Ἀναστασίου, Ἰουστινιανοῦ I, Ἰουστίνου II, Τιβερίου II καὶ Μαυρικίου Τιβερίου (491—602) ἀνευρεθέντων ἐν δοχείοις πηλίνοις καὶ σποράδην ἐν τοῖς ἀνασκαφῆσι τῷ 1936 ἐρειπίοις Βυζαντιακοῦ φρουρίου ἐν τῇ βορειοδυτικῇ Βουλγαρίᾳ περιφερείας Πλεύνης. (Κάτω Μοισία καὶ θέματι τῆς Θράκης). Ἐκ τε τῶν νομισμάτων, καλῶς κατὰ τὸ πλεῖστον διατηρημένων, καὶ τῶν ἄλλων ἀντικειμένων εἰκάζεται ὁ ἐκ τῶν ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου ἐπὶ τῶν ἐρειπίων προϊστορικοῦ συνοικισμού, κατεστράφη δὲ φθίνοντος τοῦ VI ἢ ἐρχομένου τοῦ VII αἰῶνος, πιθανῶς κατὰ τὴν τῶν Ἀβάρων εἰς τὴν Βυζαντιακὴν αὐτοκρατορίαν ἐπιδρομὴν, συνφασίσθη δὲ αὐθις καὶ κατὰ τὸν X-XII αἰῶνα (χαλκᾶ τινὰ νομίσματα τῶν αὐτοκρατόρων Τιμωσκῆ, Μιχαὴλ IV καὶ Μανουὴλ Κορμηνοῦ).
25. **Τοῦ αὐτοῦ:** Ἀπόψεις τῆς ἀρχαίας Φιλιππουπόλεως ἐπὶ νομισμάτων τῆς, ἐν τῇ ἐφημ. Σοφίας Μίρ τῆς 29 Μαΐου 1937, ἀρ. 11055, βουλγαριστί. Παρατίθενται 4 τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς ρωμαιοκρατίας νομίσματα, ἐφ' ὧν εἰκονίζονται ἀπόψεις αὐτῆς. Ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Πίου εἰκονίζονται οἱ τρεῖς τῆς ἀκροπόλεως λόφοι, ὅθεν ἐκλήθη Τριμόντιον, ὧν ὁ μέσος (ὁ τῶν Σχοινοβατῶν) ὑψηλότερος τῶν ἄλλων, ὅπως καὶ πράγματι εἶναι. Ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦθεν λόφου (τοῦ Μουσαίου) διακρίνεται ναός, ὑπὸ τοὺς πρόποδας δὲ ἴχνη κίωνων κυρίου καὶ κατωτέρω δύο ἄνδρες κίτακεκλιμένοι ἀντιμετώπως, ὁ Ἐβρος καὶ ἡ Ροδόπη (;). Ἐν τῷ δευτέρῳ τοῦ Καρικάλλα εἰκονίζεται λόφος, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καθ' ἡμᾶς ὁ τῆς Εὐμολπιάδος, ἐφ' οὗ ναός τετράστυλος μετ' ἀγάλματος τοῦ θεοῦ (Ἀπόλλωνος) καὶ παρ' αὐτῷ ταπεινότερον τετράστυλον κτίριον. Ἐν τῷ τρίτῳ τοῦ Γέτα εἰκονίζεται κορυφὴ λόφου (τῆς Κρηνίδος), ἐφ' οὗ κολοσσαῖος τοῦ Ἡρακλέους ἀνδριᾶς μετὰ τοῦ ροπάλου καὶ τῆς λεονίης (ἴδε Θρακικά, τόμ. Β'. ἔτ. 1929, σελ. 17—20, Ἀποστολίδου ἐπιγραφαὶ Φιλίππολεως). Ἐν τῷ τετάρτῳ τοῦ Κομμόδου εἰκονίζεται ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου (τοῦ Νυμφαίου) ἀνδριᾶς τοῦ πολιούχου θεοῦ Κενδριπέως Ἀπόλλωνος καὶ ἐπὶ τῆς κλιτύος αὐτοῦ ναός μεταξὺ τῶν κίωνων οὐτινος διακρίνεται ἀνδριᾶς, προφανῶς τοῦ θεοῦ,

26. **Gerzdorff Alex** : Der Balkan-Krieg, Berlin, 8ον, έτ. 1912, σελ. 403.
27. **Georgiadès Dem** : La Turquie actuelle. Les peuples affranchis du joug Ottoman, et les intérêts Français en Orient. Paris, έτ. 1892. 8ον, σελ. ΧVΙΙΙ+377.
28. **Τοῦ αὐτοῦ** : Les déceptions de la diplomatie dans le conflit Balkanique. 8ον, Paris, έτ. 1912. σελ. 58.
29. **Γεωργίεφ Θεοδ.** : στρατηγὸς ἐν ἀπιστοκρατείᾳ. Ἱστορικὴ ἐξέλιξις τῆς συγχρόνου Βουλγαρίας ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἀναγεννήσεως μέχρι τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου 1912, τόμ. 2, Σοφία, έτ. 1936. 'Ο α' τόμ. περιλαμβάνει τὴν πολιτικὴν ἐξέλιξιν, ὁ δὲ β' τὴν τοῦ πολιτισμοῦ.
30. **Γεωργίεφ Ἰερδ** : Τὸ Ἀρβανιτοχώρι (τουρκ. Ἀρναούτ-κιοϊ, βουλγ. Ἀρμπανάσι). Ἡ ἱστορία του ἀπὸ τῆς ιδρύσεως (16ος αἰὼν) μέχρι σήμερον. Βουλγαριστί, ἐν τῷ «Περιοδικῷ συγγράμματι», έτ. 1903, τόμ. ΧV, σελ. 86—123. Ἡ Ἑλληνικὴ αὐτῆ καμπόλις κειμένη βορειοανατολικῶς τοῦ μεγάλου Τυρνόβου περὶ τὰ 4 χιλίόμετρα ἀπωκίσθη κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα ὑπὸ Ἠπειρωτῶν, τῶν πλείστων ὀρμηθένων ἐκ τῆς περιφερείας Πωγωνίου καὶ ἤκμασεν ἐμπορικῶς μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Κυριτζελήδων δηώσεώς της τῷ 1798. Ἔχει σήμερον πέντε ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος μετὰ τοιοχογραφῶν καὶ εἰκόνων τῆς Ἀθωναίας ζωγραφικῆς σχολῆς. Ὁ συγγρ. καλῶς ποιῶν προτάσσει τῆς μελέτης του τὴν ἀρχὴν τοῦ περὶ τῆς καμπόλεως ἄσματος : Ἀρβανιτοχώρι πῆνα μένο, — Ἀρβανιτοχώρι : ξακουσμένο, — μέσα εἰς τὴν Βουλγαρίᾳ — ἔλαμπες ὡς ἂν καθρέπτη ; κτλ.
31. **Γεωργίεφ Σβ.** καθηγ. τοῦ ἐν Σόφια πανεπ. : Ἡ τετάρτη πταυροφορία καὶ ὁ κόμης Βαλδουίνος τῆς Φλάνδρας. Ἱστορ. Βιβλ. Σόφιας, έτ. Βον, 1929, τόμ. II, σελ. 112—159. Βουλγαριστί. Γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς ἐν Θράκη καὶ Μοισία δράσεως τῶν σταυροφόρων.
32. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἀμαδαίος VI τῆς Σαβοΐας καὶ αἱ ἐκστρατεῖαι αὐτοῦ εἰς τὰ Παμεξεινοποντίους ἀκτῆς κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα. Αὐτόθι, 1929, τόμ. IV, σελ. 72—101, βουλγαριστί.
33. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ὁ αὐτοκράτωρ Φρειδερίκος Βαρβαρόζας ἐν τῇ Βαλκανικῇ χερσονήσῳ καὶ ταῖς Βουλγαρικαῖς χόραις. Αὐτόθι, έτ. Βον, 1930, τόμ. II, σελ. 103—147. Βουλγαριστί.
34. **Γκένωφ Π. Γ.** καθηγ. τοῦ ἐν Σοφία πανεπ. : Τὸ Βουλγαρικὸν ζήτημα ἐν τοῖς συνεδρίοις Κωνσταντινουπόλεως, Ἀγίου Στεφάνου καὶ Βερολίνου (1878). Ἱστορ. Βιβλιοθ. Σόφιας, έτ. Βον, 1929, τόμ. Γ', σελ. 321—357. Βουλγαριστί.
35. **Γκένωφ Μίσκ** : Ὁ πρεσβύτερος Κοσμᾶς καὶ τὸ κατὰ τῶν Βογ. μῆλων κήρυγμά του. Ἱστορ. Βιβλιοθ. Σόφ. έτ. Βον, 1929, τόμ. III, σελ. 65—96. Βουλγαριστί.
36. **Georgiev Spiridion** : Bulgarien und Ostrumelien, 1878—1886, 8ον, έτ. 1886, Leipzig, σελ. XIII+616.
37. **Γόζεφ Ἰβάν** πρωθιερέως, καθηγ. τοῦ ἐν Σοφία πανεπ. : Σὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀρχιερεῖς τῆς Πλόβδηφ (ὀρθῶς γραπτέον Φιλιπποπόλεως, ἃς ἐλέγετο τότε ἡ πόλις), βουλγαριστί, ἐν τῷ πανηγ. τεύχει ἐπὶ τῇ 80ετηριδι τοῦ μητροπολίτου τῆς Πλόβδηφ Μαξίμου, έτ. 1931, σελ. 114—122. Ὡς γνωστὸν ἡ μητρόπολις Φιλιππουπόλεως ἀπὸ τῆς ιδρύσεώς της μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ νεοπαγοῦς κράτους καταλύσεώς της ἦτο Ἑλληνικὴ ὑπαγομένη εἰς τὸ οἰκουμε-

νικὸν πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔχουσα ἐκάστοτε Ἕλληνας ἀρχιερεῖς. Ἰδρυθεῖσης τῆς Ἐξαρχίας ὡς πνευματικῆς ἀρχῆς τῶν ἀποσπασθέντων ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου Βουλγάρων, οὗς τὸ πατριαρχεῖον ἐκέρυξε σχισματικούς, καθωρίσθησαν διὰ σουλτανικοῦ φερμανίου εἰ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ ὑπὸ τὴν Ἐξαρχίαν Βουλγαρικαὶ μητροπόλεις ἐν αἷς ἐπαρχίαις τὰ τρία τέταρτα τοῦλάχιστο τοῦ πληθυσμοῦ ἦσαν Βούλγαροι. Ἐκ τούτου, ἐπειδὴ ἡ πλειοψηφία τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως ἦτο βουλγαρικὴ, συνεστήθη τῷ 1872 πρὸς τὴν ὑπαρχούσῃ ὑπὸ τὸ πατριαρχεῖον Ἑλληνικῇ μητροπόλει καὶ Βουλγαρικῇ ὑπὸ τὴν Ἐξαρχίαν μὲ ἔδρην τὴν Φιλιππούπολιν, ἧς οἱ ἀρχιερεῖς φέρουσι τὸ τίτλον μητροπολίται τῆς Πλόβδηφ. Οἱ Βούλγαροι, ὡς γνωστόν, δὲν παρίδονται ἑαυτοὺς σχισματικούς, ἀτε τῆς αὐτοκεφάλου των ἐκκλησίας οὐδαμῶς παρεκκλινάτης τῶν θεσμῶν καὶ τῶν κανόνων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας (δογματικῶς καὶ λειτουργικῶς) καὶ μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου χειρσφότησίν της. Ἔνεκα τούτου μὴ ἐπιτρεπομένων κατὰ τὸ καινὸν δίκαιον δύο ὀρθοδόξων μητροπόλεων ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ ὁ ἱστοριοδίφης ὑπολαμβάνει τὴν συσταθεῖσαν μητροπόλιν τῆς Πλόβδηφ ὡς συνέχειαν τῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως καὶ ὡς μόνην κυρίαν, ἀγνοεῖ δὲ τὴν ἐξακολουθοῦσαν νὰ ὑφίσταται ὑπὸ τὸ πατριαρχεῖον Ἑλληνικῆν μητροπόλιν τῆς Φιλιππουπόλεως ἀναγνωρισθεῖσαν καὶ ὑπὸ τῆς Βερολινέου συνθήκης. Ὅθεν εἰς τοὺς ἀναγραφομένους κατὰ τὰς σφραγίσθεις μαρτυρίας Ἑλλήνων μητροπολίτας Φιλιππουπόλεως μέχρι τοῦ 1872 προσθέτει τὸν ἀπισκίρησαντα τοῦ πατριαρχείου ἐκ πλεονεξίας Ἕλληνα Μοναστηριώτην τῶς Φιλιππουπόλεως Πανάρετον, τὸν πρῶτον μητροπολίτην τῆς Πλόβδηφ (1872—1891), χωρῶν δὲ καὶ εἰς τὴν Βουλγαροκρατίαν προσθέτει καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ Ναθανηλ (1891—1906) καὶ τὸν νῦν γηραιὸν Μάξιμον (1906—). Ὑποθέτομεν ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἠγάγκασαν τὸν αἰδεσιμώτατον νὰ μὴ ἀναγράψῃ μηδὲ ἐν ὑποσημείωσει καὶ ἐν παρέργῳ τοὺς Ἕλληνας ἀρχιερεῖς τῆς ὑπὸ τὸ πατριαρχεῖον μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1872 καὶ ἔξης. Οὗτοι δέ, ὧν οἱ πλείστοι διέπρεψαν ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς ἐκκλησίας, ἦσαν: ὁ Εἰρηνοπόλεως Στενιμαχίτης Ἰγνατίος, ὁ ἐπιλεγόμενος Καρκαλιάς, ἐπιτροπέων τὸν μὴ προσερχόμενον εἰς τὴν ἐπαρχίαν του αἰρεθέντα Πανάρετον (1861—1872), ὁ Νεόφυτος (1872—1880) εἶτα Ἀδριανουπόλεως, πατριαρχεύσας τῷ 1891, ὁ Γρηγόριος Μυτιληναῖος (1880—1884), εἶτα Τραπεζοῦντος καὶ ὕστερον Ρόδου, ὁ Ἰωακείμ Εὐθυβούλης (1884—1889), εἶτα Χαλκηδόνος καὶ ὕστερον Ἐφέσου, ὁ Φώτιος (1889—1910), εἶτα Σερβίων καὶ Κοζάνης, ὁ Σμάραγδος ἀπὸ Μογλενῶν (1910—1912), εἶτα Ἑλιόπολεως, Τιμόθεος ἀπὸ Βοδενῶν (1912—1915), εἶτα Γάνου καὶ Χώρας καὶ ὁ Βενιαμίν (1915—1925), ὁ ὕστατος Ἕλλην ἀρχιερεὺς, νῦν δὲ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Οἱ τρεῖς τελευταῖοι δὲν προσήλθον εἰς τὴν ἔδραν τῶν μὴ ἀναγνωρισάσης αὐτοὺς τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως καὶ ἀπαγορευσάσης τὴν προσέλευσίν των, παρέμειναν δὲ ἐν τῇ βασιλευσούσῃ ὡς ἀπλοὶ τιτουλάριοι. Ἀπὸ τοῦ 1906, ὁπότε ἐγένετο τὸ ἐν τῇ χώρᾳ ἀνθελληνικὸν κίνημα, καθ' ὃ κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἡ Ἑλληνικὴ μητροπολις καὶ ἅπαναι αἱ ἐκκλησίαι καὶ τὰ εὐαγγέλιον ἱδρύματα τῆς Ἑλλήνων κοινότητος Φιλιππουπόλεως καὶ κατελύθησαν πανταχοῦ τοῦ κράτους αἱ Ἑλληνικαὶ κοινότητες, παρέμειναν ἐν Φιλιππουπόλει ὡς πατριαρχικὸς τοποτηρητῆς τοῦ ὑπολειφθέντος Ἑλληνικοῦ ποιμνίου μετὰ τινων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ

ἐκκλησιῶν, μὴ καταληφθεισῶν καὶ τούτων, μέχρι τῆς ἐντελοῦς ἐκδιώξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου ἀπὸ τοῦ κράτους τῷ 1914 ὁ ἀείμνηστος ἀρχιμανδρὶτης τότε Φώτιος, εἰτα Εἰρηνοτόλεω· καὶ Δέρκων καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης (1919—1935)

38. **Dinnoff M. Christo**: Eine neue Inschrift aus Apollonia Pontica, ἐν τοῖς Jahresheften des Oesterr. archäol. Institutes, τόμ. XXX, ἔτ. 1936, σελ. 89—94 Πρόκειται περὶ ἐπτασίχου ἐπιγραφῆς ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης, κεκομμένης κάτωθεν, εὑρεθείσης ἐν τῷ πορὰ τῇ Σφζοπόλει νησιδίῳ τοῦ ἁγίου Κηρύκου. Τὸ διασωθὲν τῆς ἐπιγραφῆς τμήμα εἶναι ἀρχὴ ψηφίσματος τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ἀναμφιβόλως τῆς Ἀπολλωνίας ἐν Πόντῳ: «Ἐδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῶν ἀρχόντων γνώμη· Ἐπειδὴ Ἐπιτυγῶν Μενεκράτους Ταρσεῦς ὁ ἡγούμενος τῶν στρατιωτῶν τῶν ἀπεσταλμένων ὑπὸ βασιλέως Μιθραδάτου Εὐπάτορος ἐπὶ τὴν [σ]υν[μαχίαν..]. Προφανῶς τὸ ψήφισμα ὁρᾷ εἰς τιμὰς ἀποδοθείσας ὑπὸ τῆς πόλεως Ἀπολλωνίας προτάσει τῶν ἀρχόντων εἰς τὸν μνημονευόμενον στρατηγὸν τῆς ἀποσταλείσης ἐπικουρίας ὑπὸ τοῦ Μιθραδάτου διὰ τὰς παρασχεθείσας ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν ὑπηρεσίας. Τὸ ψήφισμα προέρχεται ἀπὸ τοῦ πρώτου π.Χ. αἰῶνος πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Μ. Λουκούλλου καταστροφῆς τῆς Ἀπολλωνίας (72 π. Χ.). Εἶναι δὲ συντεταγμένον ἐν τῇ τότε ἐπικρατοῦσῃ κοινῇ γλώσσῃ καὶ οὐχὶ ἐν τῇ Ἰωνικῇ διαλέκτῳ, νομίζει ὁ ἐπιγραφολόγος, οὐδενὸς ἰωνισμοῦ ὑπάρχοντος ἐν αὐτῷ. Ἰωνιστὶ θὰ εἶχεν ᾤδε: «Ἐπειδὴ Ἐπιτυγῶν Μενεκράτους Ταρσεῦς ὁ ἡγούμενος τῶν στρατιωτῶν τῶν ἀπεσταλμένων ὑπὸ βασιλέως Μιθραδάτου Εὐπάτορος ἐπὶ τὴν συμμαχίαν...». Ὁ συγγραφεὺς στηριζόμενος καὶ εἰς ἱστορικὰ μαρτυρίας (τοῦ Πολυβίου) εἰκάζει ὅτι κατὰ τὸν πρὸς τοὺς Ρωμαίους Μιθριδικὸν πόλεμον αἱ Πιρραιοπόντιοι Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἐτάχθησαν μετὰ τινων θρακικῶν φύλων ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Μιθριδάτου, ὅπερ προεκάλεσε τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατάκτησιν αὐτῶν.
39. **Τοῦ αὐτοῦ**: Οἱ δεσμοὶ τοῦ βασιλείου τοῦ Πόντου μετὰ τῶν δυτικῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου πόντου κατὰ δύο ἐπιγραφὰς ἐσχάτως εὑρεθείσας ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας Σοφίας τόμ. XIV, ἔτ. 1937, σελ. 54—70, βουλγαριστί Ἐκ δύο κεκομμένων ἐπιγραφῶν εὑρεθεισῶν τῆς μὲν ἐν Βάρνη (Ὁδησσῷ), τῆς δὲ ἐν Σφζοπόλει (Ἀπολλωνίᾳ) (ἴδε ἀνωτέρω: Eine neue Inschrift aus Apollonia Pontica) καὶ ἐξ ἱστορικῶν τινων εἰδήσεων ὁ συγγραφεὺς διαπιστῶναι τὸς ὑφιστάμενους φιλικῶς καὶ συμμαχικοὺς δεσμοὺς μετὰ τοῦ βασιλείου τοῦ Πόντου ἐπὶ Φαρνάκου φθίνοντος τοῦ II π. Χ. αἰῶνος καὶ τοῦ Μιθραδάτου τοῦ Εὐπάτορος ἀρχομένου τοῦ I π. Χ. αἰῶνος καὶ τῶν Πιρραιοποντικῶν Ἑλληνικῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μοισίᾳ ἀποικίων.
40. **Τοῦ αὐτοῦ**: Ἀρχαῖα μνημεῖα ἐκ Βουλγαρίας, ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἐθνικοῦ μουσείου Σοφίας, τόμ. VI, ἔτ. 1934, σελ. 147—167, βουλγαριστί. Περιγράφονται 20 ἀναθηματικά ἐπὶ μικρῶν μαρμαρίνων πλακῶν ἀνάγλυφα θεῶν, τὰ μὲν ἀκέραια, τὰ δὲ κεκομμένα κατὰ εἴματα πλὴν ἐνό·, ἐν τῷ ἔθν. τῆς Φιλιππουπόλεως μουσεῖο Βιολογικὰ πρὸς ἐρχόμενα ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ρωμαιοκρατίας καὶ τῆς βορείου Θράκης πλὴν ἐνό, προσερχομένου ἐκ τῆς κάτω Μοισίας. Παράτιθενταὶ καὶ φωτογραφίαι αὐτῶν. Τούτων 5 εἶναι τῆς Κυβέλης, 2 τῆς τριμόρφου Ἐλάτης, ὡς τὸ ἕτερον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: «...Σευ]ήρου εὐχὴν», 1 τοῦ Ἄδου

μετὰ τοῦ Κερβέρου καὶ τῆς ἐπιγραφῆς: Σκῶρις μετὰ τῆς συνβίου], 2 τοῦ Διονύσου μετὰ τοῦ Σιληνοῦ, τοῦ Πάνθηρος, τοῦ Πανός καὶ Σατύρου καὶ μετὰ διστίχου ἐπιγραφῆς: «Θεῶ Διονύσω εὐχὴν Λ. Σεπτίμιος Γάιος», καὶ μετὰ τοῦ Πινό:, τοῦ Σιληνοῦ καὶ τοῦ Πάνθηρος, 4 τῆς θηραιρίας Ἀρτέμιδος μετὰ τριῶν κυνῶν, ἐπὶ ἐλάφου μετὰ κυνός, μετ' ἐλάφου, 2 τοῦ Ἑρακλέους μετὰ λεοντῆς, μετὰ λεοντῆς καὶ ροπάλου, 1 τοῦ Ἄρεως μετ' ἀσπίδος, δόρατος καὶ κράνους, 1 τοῦ Ἑρμοῦ μετὰ κηρυκείου, καὶ 1 τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας μετὰ διστίχου ἐπιγραφῆς: «Διὶ καὶ Ἥρα Οὐίδιος Τήρης εὐχὴν». Τὸ ἐκ Μοισίας παριστᾷ τὸν Θράκα ἰππέα μετὰ τοῦ Διονύσου.

41. Τοῦ αὐτοῦ: Neue Inschriften aus Bulgarien, αὐτόθι, σελ. 78—86. Πρόκειται περὶ τεσσάρων ἐπιγραφῶν, ὧν αἱ τρεῖς ἐδημοσιεύθησαν ἐν τοῖς «Ἑρακλικοῖς» ἤδη, τόμ. VII, ἔτ. 1936 ἐν τῇ «Συλλογῇ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν Φιλιππουπόλει καὶ περὶ αὐτῆν», (σελ. 175—200). Ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ τῆς ἐν ἀρχῇ κεκομμένης ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 154 ἀντὶ τοῦ κατὰ τὸν συλλογέα: [ἐ]γκρατίας πρόμαχος μέγας;], προβλ: τὸν εἰρήνης πρό[μαχον] καὶ ἀπάσης εὐδαι[μονίας] χορηγὸν (ἐπιγρ. 75 ἐκ τῶν τῆς Τραϊανῆς Αὐγούστου, συλλογὴ Μυρτ. Ἀποστολίδου, ἐν τοῖς «Ἑρακλικοῖς» τόμ. VIII, ἔτ. 1937, σελ. 106), συμπληροῖ: [ταν]κρατίας[τής...] ὄλως περὶ τῶς, διότι οἰκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ὁ ἀθλητὴς ἦτο δεινὸς μάλιστα παγκρατιαστής, ἀφοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονεύεται ὅτι *τεσσορακοντάκις* ἐνίκησεν εἰς τὸ παγκράτιον.— Ὡσαύτως ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 155 κεκομμένη νάτωθι ἐπιγραφῇ ὄντι τοῦ: *Τὸν ἀγωνοθέτην τῶν πρώτων Πυθίων Κενδρείσιον* [Ἀὐρ.;] *Σελάστῃν δ τῶν* *Φιλιπποπολιτῶν δῆμος*] συμπληροῖ καὶ ἀναγινώσκει: *Τὸν ἀγωνοθέτην τῶν πρώτων Πυθίων Κενδρείσιον ε[ἰ]σελαστ[ικῶν ἀγῶνων Φ(λ...)]*. Ἡ τοιαύτη συμπλήρωσις φαίνεται ἡμῖν ἀπίθανος καὶ ἄτοπος. Ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 154 ἐπιγραφῇ, ἐξ ἧς ἀρύεται τὴν συμπλήρωσιν, οἱ ἀγῶνες καθ' οὓς ὁ ἀθλητὴς ἐνίκησε 40άκις εἰς τὸ παγκράτιον καὶ 9άκις εἰς τὴν πάλην καλοῦνται πράγματι: *ἱεροὶ εἰσελαστικοὶ εἰς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην* (ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς καλοῦνται *οἰκουμενικοὶ, διθνήτις* οὕτως εἰπεῖν). Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἀπαραίτητον. Μὴ ὄντος δυνατοῦ ν' ἀναγραφῶσιν ἐν τῇ στήλῃ ἢ τῷ βάθρῳ τοῦ ἀνδριάντος τὰ ὀνόματα πάντων τῶν ἀγῶνων, εἰς οὓς ἐνίκησεν ὁ δεινὸς παγκρατιαστὴς Φιλιπποπολίτης, διὰ τὸ πλήθος τῶν ἐλλείψει χώρου, προεκρίθη οἱ ἀγῶνες νὰ δηλωθῶσι συλλήβδην δι' ἐνὸς ὀνόματος: *ἱεροὶ εἰσελαστικοί*. Ἄλλως τε σκοπὸς τοῦ ἐπιγράμματος ἦτο οὐχὶ ἡ ὀνομασιὴ ἀναγραφῆ τῶν ἀγῶνων, ἀλλ' ἡ αἰτία τῆς στήλης ἢ τοῦ ἀνδριάντος, οὗ ἔκρινεν ἄξιον ἢ πόλις τὸν ἀθλητὴν τῆς, ὡς νικήσαντα τσοάκις ἐν μεγάλοις ἀγῶσιν, συνεπαγομένοις τὴν ἐν θριάμβῳ ἐπάνοδον τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν γενέτειραν πόλιν, ἀφοῦ ἀντεμετώπισεν ἀνταγωνιστὰς μεγάλης καὶ δεδοκιμασμένης ἰκανότητος Ἐν τῇ προκειμένῃ ὅμως ἐπιγραφῇ ἢ συμπλήρωσις οὗτου[εἰ]σελαστ[ικῶν ἀγῶνων] καθ' ἡμᾶς παρέλκει. Διότι οἱ τοπικοὶ ἐν Φιλιππουπόλει ἀγῶνες *Κενδρείσια* (πρὸς τιμὴν τοῦ πολιούχου Κενδρείσιος ἢ Κενδρισηνοῦ Ἀπόλλωνος τελοῦμενοι) μεταβληθέντες εἰς *Πύθια*, δηλ. ἀρξάμενοι νὰ τελῶνται κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἐν Ἑλλάδι ὀνομαστῶν *Πυθίων* κατὰ πᾶσαν τετραετηρίδα κατ' ἐπιγραφὴν εὐρεθεῖσαν ἐν Σερδικῇ, ἐγένοντο ἰρσο jure *εἰσελαστικοὶ οἰκουμενικοί*. Προφανῶς ὁ ἐπιγραφολόγος προσκρούων εἰς τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ Ἑλληνος ἀγωνοθέτου *Σελάστῃν* (δωριστὶ *Σελάστας* κατ' ἐπιγραφὴν Τεγέας) προέβη εἰς τὴν τοιαύτην παρέλκουσαν συμπλήρωσιν

ἀγωνοθέτην εἰσελαστικῶν ἀγῶνων προσθεῖς μάλιστα μετὰ τὸ: *Κενδρῖσιων* Ε: *εῖ]σλαστικῶν ἀγῶνων*, οὐ οὐδ' ἔχνο; διακρίνεται, ἄτε τοῦ λίθου ὄντος ἀμέσως κεκομμένου, ὡς διαπιστοῦται καὶ ἐκ τῆς παρατιθέμενης τῆς ἐπιγραφῆ; φωτογραφίας. Τὸ τοιούτων ὅμως ἀρχαῖκόν Ἑλληνικὸν ὄνομα ἐν τῇ ἐλληνιζούσῃ τότε καθ' ὅλα Φιλιππουπόλει δὲν εἶναι μοιυδικόν. Ἐκατοντάδες καθαρῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων, πάντων Ἑλλήνων, ὧν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ὄνομα Ἑλληνικοῦ τινος θεοῦ (Ἀθηνᾶ, Ἀπόλλων, Ζεὺς Διός, Ἄρτεμις, Ἐρμῆς, Ἀσκληπιὸς κτλ.) ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν τῆς ρωμαιοκρατίας χρόνων. Πρόσθετες δὲ τούτοις καὶ τὰ σπανίζοντα ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ὀνοματολογίῳ: Ἐρύθη, Καινίς, Ἥρις, Τήλεφος, Διῶ, Πολυνίκης, Μερσινίων, Μενέμαχος, Μενέφρων, Ὑάκινθος, Εὐκλείδης, Ἐπάγαθος, Κέλευσος, Φιλίσκος, Ζώιλος κτλ.— Ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 153 ἐπιγραφῇ ἀναγράφει τὴν τοῦ καθηγητοῦ Eggert ἀνάγνωσιν ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ: *gloria Romanis tu Basiliscæ tuis*, ὡς ἰδίαν. Ἡ τετάρτη ἐπιγραφὴ εἶναι τριστιχος, κεχυραγμένη ἐπὶ ἐπιταφίου ἀναγλύφου, εὐθεθέντος ἐν Ὀδησσῷ (Βόρην), οὗ ἡ φωτογραφία παρατίθεται: *Ἀσκληπιάδης Ἀπελλᾶ τοῦ Δημητρίου ἀρχιατ[ρός] καὶ δημοφίλης καὶ ἱερέως θεοῦ μεγάλου καὶ γυμνασίαρχ[ος] καὶ ἀριστεὺς καὶ ἡ γυνὴ αὐ[τοῦ] Ἄννι Νεικομήδους χαίρετε*. Ὁ ἐπιγραφολόγος ἐρμητεύει τὸ δημοφίλης διὰ τοῦ: *ὑπὸ σύμπαιτες τοῦ δήμου φιλητέεις* (der von ganzen Volke-von der Gemeinde geliebt werden muss) ἢ διὰ τοῦ: *τῆς τοῦ δήμου ἀγάπης ἀξίος* (der die Liebe des Volkes verdient). Πᾶσι τοῖς καὶ ἄκρω δακτύλῳ γευσασμένοις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι γνωστὸν οὖι τὸ: *δημοφίλης*; σημαίνει *δημοφιλής*, ὁ τῷ δήμῳ πεφιλημένος (ὁ ὑπὸ τοῦ δήμου λαοῦ ἠγαπημένος, ὁ τῷ λαῷ ἀγαπητός), πρβλ. *θεοφίλης-θεοφιλής*, *«θεοφιλάταν γυναικα»* (Ἡυθαγορεία Φιντύς παρὰ Στουβαίῳ, ἀνθολ. 74, 61) καὶ τὸ νεωτερικὸν *λαοφίλης-λαοφιλής* κτλ. Ἐπίσης ὀρθότερον τονιστέον *ἀρχίατρος* ἀντὶ *ἀρχιατρός*, πρβλ. *ἀρχιστρατήγος*, *ἀρχίμαχος*, *ἀρχιδέωρος*, *ἀρχίμιμος*, *ἀρχιπάρθενος* καὶ εἴ τι ἄλλο. Τὸ Ἄννι, ὅπερ ζητεῖ δὲ ἐπιγραφολόγος; ἐν Ἀσιατικαῖς ἐπιγραφαῖς, εἶναι συγκεκομμένους συνήθης τύπος τοῦ: ἡ Ἄννιον, ὑποκοριστικῶ τοῦ Ἄννα, πρβλ. τὰ: ἡ *Γλυκέριον* (Γλυκέρα), ἡ *Μύριον* (Μυρτώ), ἡ *Κλωνάριον*, ἡ *Μονοάριον*, (Μοῦσα), ἡ *Χελιδόνιον* (Χελιδόν) (παρὰ Λουκριαῖῳ ἑταιρικαὶ διάλογοι) καὶ πλεῖστα ἄλλο. Ὡσαύτως σικτέον μετὰ τὸ: *Νεικομήδους*, διότι τὸ *χαίρετε* ἢ *χαίρε*, ὅπερ χαράσσεται ἵστατον ἐν ταῖς ἐπιταφίαις ἐπιγραφαῖς, ἀνευθύνεται ὑπὸ τῶν νεκρῶν πρὸς τοὺς *παροδίτας*, ὅθεν καὶ συνήθως λέγεται: *χαίρετε παροδίται ἢ χαίρε παροδίτα*.

42. **Δεμίρογλου Δημ. Χ.** Ἱστορικὴ ἀφήγησις τῆς ἐν Γιλδιρμίφ Ἀδριανουπόλεως ἀνεγέρσεως νοσοκομείου τῶν ὀρθοδόξων. Κων/πολις, ἔτ. 1874. 8ον, σελ. 32.
43. **Δέτσεφ Δ.** Καθ. τοῦ ἐν Σοφίᾳ Πανεπ.: Συμβολὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς Βουλγαρίας γεωγραφίαν. Ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρίας, τόμ. VI, ἔτ. 1924, σελ. 25—36. Βουλγαριστί.
44. **Τοῦ αὐτοῦ.** Ποῦ κατῶκουν οἱ Σμολένοι; Ἐν τῷ πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγ. Ζλατάρσκου πανηγυρικῷ τεύχει ἐπὶ τῇ καθηγητικῇ τριακονταετηρίδι του. Σοφία, ἔτ. 1925, 4ον, σελ. 41—54. Ὁ συγγρ. φρονεῖ ὅτι κατῶκουν ἐπὶ τῆς μέσης Ροδόπης παρὰ τῷ ποταμῷ Ἄρδα ἐκτεινόμενοι πρὸς νότον μέχρι θαλάσσης καὶ πρὸς δυσμὰς μέχρι Δράμας καὶ πορρωτέρω.

45. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἀρχαῖα μνημεῖα, ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἔθνικοῦ μουσείου Σοφίας, VI (ἔτ. 1932—1934), ἔτ. 1936, Σοφία, σελ. 47—59, βουλγαριστί. Ἐκ τῶν 16 περιγραφομένων μνημείων, ὧν παρατίθενται καὶ αἱ φωτογραφαίαι, τὰ πέντε εἶναι ἀνεπίγραφα ἀνάγλυφα, ἀναθηματικά τοῦ Θρακίως ἱππέως, βαναυσουεγγήματα, ὧν τὰ μὲν τέσσαρα ἀνευρέθησαν ἐν τῇ περιφερείᾳ Τσιρπάν, τὸ δὲ ἐν ἐν τῇ τῆς Ὑαμπόλεως (βορείῳ Θράκη), προερχόμενα ἀπὸ τοῦ βου—γου μ. Χ. αἰῶνος. Τὰ λοιπὰ ἐπιτύμβιοι σιῆλαι καὶ βωμοί, ἐνεπίγραφοι προέρχονται ἐκ τῆς βορείου Βουλγαρίας, πλὴν τμήματος μαρμαρίνου βωμοῦ προερχομένου ἐκ τῆς περιφερείας Τσιρπάν, ἐφ' οὗ ἀναγινώσκειται ἡ ἀκόλουθος τετραστίχος κεκομμένη ἐπιγραφή· [Ἄγαθῆ Τ]ύχη.... [×]αὶ Ποτάμων Μουκλιανοῦ.... ἐὰρον ἀνέθεντο....οι.].
46. **Δημήτρωφ Π. Δημ.** : Περὶ τῶν στρατηγιῶν καὶ τινων ἀστικῶν περιφερειῶν ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Θράκῃ. Ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἔθν. μουσείου Σοφίας, τόμ. VI, ἔτ. 1936, σελ. 125—146, βουλγαριστί. Ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τῇ βάσει ἀνευρεθεισῶν κατὰ τόπους ἐπιβάθρων ἐπιγραφῶν καὶ ἰδίως ὁδομετρικῶν περικαταπόρισθη τὰς ἐδαφικὰς περιφερείας τῶν αὐτονόμων ἐπὶ Ῥωμαιοκρατίας ἐν Θράκῃ πόλεων : Ἀδριανουπόλεως, Τραϊνῆς Αὐγούστης, Φιλιππουπόλεως, Σερδικίης καὶ Πανταλίας.
47. **Τοῦ αὐτοῦ** : Σημειώσεις περὶ τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας καὶ ἐθνογραφίας τῆς περιφερείας Στάρα-Ζιγύρας (Τραϊανῆς Αὐγούστης). Ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας, τόμ. XII, ἔτ. 1933, 1—7. Βουλγαριστί.
48. **Διάκοβιτς Β.** : Θρακικὸν ἱερὸν παρὰ τῇ κόμῃ Νόβο-σέλο ἐπὶ τῆς Ροδόπης Βουλγαριστί, ἐν τῷ «Περιοδικῷ συγγράμματι», ἔτ. 1905, τόμ. XVI, σελ. 141—146.
49. **Diefenbach L.** : Die volksstämme der Europäischen Türkei Frankfurt, ἔτ. 1877, 16ον, σελ. 119.
50. **Δοβρούσι Β.** : Μαρτυρία τινὲς περὶ τῶν ἐκτουρκισθέντων Ροδοπαίων Βουλγάρων. Ἐν τῷ «Περιοδικῷ συγγράμματι», ἔτ. 1887—88, τόμ. V, σελ. 332—338 καὶ 607—653. Βουλγαριστί.
51. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἡ τῶν Νυμφῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μοισίᾳ λατρεία. Ἀποκάλυψις Νυμφαίου παρὰ τῇ κόμῃ Σαλαδινοβο περιφερείας Παζαρτζίκ. Βουλγαριστί, ἐν τῇ Συλλογῇ ἔθνικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ λαογραφικῶν ἔργων, Σοφία, τόμ. XIII, ἔτ. 1896, σελ. 398—423.
52. **Driesch Gerard Cornelius** : Historische Nachricht von der Röm. Kayserl. Gross-Botschaft nach Constantinopel, Nürnberg, ἔτ. 1723.
σαν ἐν τῇ βορείῳ Θράκῃ (Φιλιππουπόλει καὶ Σηλίμω), τὰ δὲ ἄλλα ἐν τῇ
53. **Δρίνωφ Μαρίνου** : Οἱ νότιοι Σλαῖοι καὶ τὸ Βυζάντιον κατὰ τὸν Χ αἰῶνα. Ἐναίσιμος ἐπὶ διδασκασίᾳ διαιτριβή, τιπαθίτις τῷ 1875 ρωσιστί, ἀνατυπωθεῖσα τῷ 1909 ὑπὸ τῆς Βουλγαρ. Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν Σοφίας ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν συνεκδοθέντων ὑπ' αὐτῆς ἔργων τοῦ συγγραφέως καὶ μεταφρασθεῖσα βουλγαριστί ὑπὸ τοῦ Δημήτρωφ Κε. ἐν τῇ Βουλγαρ. Ἱστορικῇ Βιβλιοθ. Σοφίας ἔτος Δον, 1931, τόμ. III σελ. 1—136 μετ' εἰσαγωγῆς ὑπὸ τοῦ καθηγ. Ζλατάρσκυ.

54. **Dumont Alb.** : Le Balkan et l'Adriatique. Les Bulgares et les Albanais. La vie des campagnes. Le Panславisme, et l'Hellenisme, ἔκδ 2α, Paris, ἔτ. 1874, 16ον, σελ. 411.
55. **Eisenstein Richard** : Reise nach Konstantinopel-Bulgarien. Μετὰ 458 εἰκόνων, 5 γεωγραφικῶν χαρτῶν καὶ 7 μετεωρολογικῶν πινάκων καὶ ὁδοπορικῶν χάρτων, Wien, ἔτ. 1912, σελ. 416.
56. **Engelhard Ed.** : La Turquie et le tanzimat ou l'histoire des réformes dans l'empire Ottoman depuis 1826 jusqu'à nos jours, Τόμοι 2, 8ον, σελ. 283+331, Paris, ἔτ. 1882.
57. **Erdic Jean** : En Bulgarie et en Roumelie, Mai-Juin 1884. Paris, ἔτ. 1885, 16ον, σελ. 386.
58. **Ζλατάρσκυ Βασιλ.** καθηγ. τῆς Βουλγ. ἱστορίας ἐν τῷ πανεπ. Σοφίας : Ἱστορία τοῦ Βουλγαρικῶν κράτους κατὰ τὸν μεσαίωνα, τόμ. 3, Συλλογὴ ἀκαδημ. ἐπιστημῶν, τόμ. I «Ἐποχὴ τῆς Οὐνοβουλγαρικῆς ἐπικρατίσεως (678—853), ἔτ. 1918, τόμ. II «ἀπὸ τοῦ ἐκσλαυτισμοῦ τοῦ κράτους μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ πρώτου Βουλγαρικῶν βασιλείου» (852—1018), ἔτ. 1927, τόμ. III «ἡ Βουλγαρία ὑπὸ τὴν Βυζαντιακὴν κυριαρχίαν» (1018—1187), ἔτ. 1934, Σοφία, βουλγαριστί. Ἀφορᾷ καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Θράκης.
59. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἑλληνοβουλγαρικὴ συμμαχία ἐν ἔτει 1204—5, λόγος πρωτανικὸς ἐκφωνηθεὶς τῇ 15 9βρ. 1903, βουλγαριστί, ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ πανεπ. Σοφίας, κλάδος ἱστοριοφυλολογικὸς, ἔτ. 1912—13, σελ. 1—23. Ἐν αὐτῷ ἐκτιθενταὶ καὶ τὰ δεινοπαθήματα τῶν Θρακῶν, ἅτινα ὑπέστησαν ὅτε μὲν ὑπὸ τῶν Λατίνων συμμαχοῦντες τοῖς Βουλγάροις, ὅτε δὲ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων συμμαχοῦντες τοῖς Λατίνοις.
60. **Harff von Ritter Arnold** : Pilgerfahrt 1496—1499. Ἐκδοσις Groote τῷ 1869 Cöln. Ἐπιστρέφων ἐξ Ἱεροσολύμων διήλθε διὰ Θράκης, περὶ ἧς λέγει τινὰ τὴν Φιλιππούπολιν καλῶν Filipolis.
61. **Hirt Germann** : Die Indogermanen. Ihre Verbreitung, ihre Inheimat und ihre Kultur. Strassburg, ἔν. 1905—07, τεύχη 2 εἰς 8ον, σελ. XI+407. Βόθημα διὰ τοὺς προϊστορικοὺς Θράκας.
62. **Ivanoff J.** : Les Bulgares devant le congrès de la paix. Documents historiques, ethnographiques et diplomatiques, μετὰ 3 ἐγγράμων χαρτῶν, Berne, 8ον, ἔτ. 1919, σελ. 225.
63. **Jirecek K** : Προσθήκη εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς Βουλγαρίας καὶ Ρωμυλίας γεωγραφίαν καὶ ἐπιγραφικὴν. Ἐν τῷ «Περιοδικῷ συγγράμματι» τόμ. II, ἔτ. 1882 σελ. 28—69, βουλγαριστί.
64. **Τοῦ αὐτοῦ** : Σημειώσεις τινές περὶ τῶν λειψάνων τῶν Πετοσενέγων, Κουμάνων, τῶν λεγομένων νῦν Γκαγκαούζηδων καὶ Σουπρουτσήδων ἐν Βουλγαρίᾳ. Βουλγαριστί ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ἐν τῷ «Περιοδικῷ συγγράμματι», τόμ. VII, ἔτ. 1889—90, σελ. 211—242. Ἡ μελέτην εἶναι ἐνδιαφέρουσα διὰ τὸν περὶ τὴν Βάρναν ἑλλητισμόν.

65. Jorga N.: Histoire des états Balkaniques jusqu'à 1924. Paris, 8ον, 1925, σελ. 572.
66. Jouannin J.: Turquie. L'univers ou l'histoire et description de tous les peuples, de leurs religions, moeurs, costumes etc. μετὰ 96 ἐκτὸς τοῦ κειμένου πινάκων. Paris, 8ον, ἔτ. 1840, σελ. 1+162.
67. Jubainville: Les premiers habitants de l'Europe d'après les écrivains de l'antiquité et les travaux des linguistes, τόμ. 2, Paris, ἔτ. 1889—1894. Ἔκδ. 2α, τῷ 1899 ἐπαυξήθεισα καὶ διορθώθεισα τῇ συνεργασίᾳ πολλῶν. Ἐν τῷ Ζ τόμῳ ἐν τοῖς Ἰνδοευρωπαίοις καὶ οἱ Θραῖκες.
68. Kalinka Ernst: Antike Denkmäler in Bulgarien τῇ συνεργασίᾳ πολλῶν ἐδικῶν ἀρχαιολόγων μετὰ χαρτῶν καὶ 162 εἰκόνων εἰς 4ον, σελ. 439 Wien, 1906. Ἐπιγραφαὶ καὶ μνημεῖα βορείου Θράκης.
69. Kanitz F.: Donau-Bulgarien und der Balkan. Historisch-geographische und ethnographische Reisetudien aus den Jahren 1860-1879-1880. Νέα ἔκδοσις ἐπεξεργασμένη μετὰ πολλῶν εἰκόνων, πινάκων καὶ χαρτῶν εἰς τόμ. 3, ἔτ. 1879—80.
70. Κανονισμὸς τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλ. κοινότητος Σφζοπόλεως, 16ον, σελ. 21, Βάρνα, ἔτ. 1904
71. Κανονισμὸς τῆς ἐν Φιλιππουπόλει φιλοπτώχου ἀδελφότητος τῶν ἑλληνίδων κυριῶν «ἡ Εὐρυδική», 16ον, σελ. 8, Φιλιππούπολις, ἔτ. 1903.
72. Κανονισμὸς τῆς ἐν Πύργῳ ἀδελφότητος τῶν Ἑλληνίδων κυριῶν «ἡ Ὁμόνοια», 16ον, σελ. 12, Πύργος, ἔτ. 1902.
73. Κανονισμὸς τοῦ ἐν Σοφίᾳ Ἑλληνικοῦ συλλόγου «ὁ Ἀπόλλων», 16ον, σελ. 15, Φιλιππούπολις, ἔτ. 1904.
74. Κανονισμὸς τῶν ἐν Βάρνῃ Ἑλληνικῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, 16ον, σελ. 9, Βάρνα, ἔτ. 1905.
75. Κανονισμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐν Βάρνῃ ἀναγνωστηρίου «Ὁδησιτῶν», 16ον, σελ. 10, Βάρνα ἔτ. 1905.
76. Κανονισμὸς τοῦ ἐν Βάρνῃ ὀμίλου «τῶν Φιλομούσων», 16ον σελ. 10, Βάρνα, ἔτ. 1905.
77. Κατσάρωφ. Γαβρ. καθηγ. τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπ.: Νέα τοῦ Μίθρα μνημεῖα ἐκ Βουλγαρίας ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἔθν. μουσείου Σοφίας, τόμ. VI (ἔτ. 1932—1934), ἔτ. 1936, Σοφίτ, σελ. 39—45, βουλγαριστί. Ὁ συγγρ. περιγράφει ἐξ ἀνάγκυρα ἐπὶ μαρμάρου καὶ ἄσβεστολίθου ἀναφερόμενα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Μίθρα, ὃν πικραίνεται καὶ τὰς φωτογραφίας, πάντα βανασουρήματα ἀπὸ τοῦ βου—γου μ. Χ. αἰῶνος. Πάντα πλὴν ἐνὸς κεκομμένα. Τὰ τρία ἀνευρέθηβ ρεῖω Βουλγαρίᾳ (Κάτω Μοισίτ).
78. Τοῦ αὐτοῦ.: Σημειώσεις περὶ τῆς Πορνεξινοποντιῦ Πενταπόλεως. Ἐν τῷ «Περιοδικῷ συγγράματι», τόμ. LXI ἔτ. 1900, σελ. 463—470. Βουλγαριστί.
79. Τοῦ αὐτοῦ.: Συμβολή εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς Βουλγαρίας γεωγραφίαν. Αὐτόθι ἔτ. 1905, σελ. 448 κ. ἐξῆς: Βουλγαριστί.
80. Τοῦ αὐτοῦ.: Οἱ ἀρχαῖοι Θραῖκες ἐν ταῖς νῦν Βουλγαρικαῖς χώραις κατὰ τοὺς

προϊστορικούς καὶ τοὺς πρώτους ἱστορικούς χρόνους. *Ἐκδοσις τοῦ ἀρχαιο-
λογικοῦ ἐν Σοφίᾳ Ἰνστιτούτου, ἔτ. 1929, βουλγαριστί.

81. **Τοῦ αὐτοῦ.**: Duplopolis-Ponopolis, ἐν τῇ Rivista di storia antica, ἔτ. 1908,
τόμ. XII, σελ. 77—78, Padua, καὶ ἰδιαιτέρως.

82. **Τοῦ αὐτοῦ.**: Zalmoxis, Leipzig, ἔτ. 1912, 8ον, σελ. 10.

83. **Τοῦ αὐτοῦ.**: Zur Religion der alten Thraker, ἐν τῷ περιοδ. Klio, τόμ. VI, ἔτ.
1906, φυλλ. 1. Καὶ ἰδιαιτέρως, σελ. 3.

84. **Τοῦ αὐτοῦ.**: Νέον μνημεῖον τῆς θρησκευτικῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Θράκης.
Ἐν τῷ πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγ. Ζλατάρσκυ πανηγυρικῷ ἐπὶ τῆ καθηγητικῆ του
τριακονταετηρίδι τεύχει τῷ 1925. Σοφία, 4ον, σελ. 99—101, ἔτ. 1925. Τὸ
μνημεῖον εἶναι ἀργυροῦν ἔλασμα ὕψ. 0,072 καὶ πλ. 0, 056 τοῦ μ. ἐπίχρυσον,
ἐφ' οὗ ἔκτυπον ἀνάγλυφον τῆς Βεγδίδος—Ἀφροδίτης.

85. **Τοῦ αὐτοῦ.**: Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Θράκῃ. Βουλγαριστί ἐν τῇ Ἐπετηρίδι
τοῦ ἐθν. Πανεπιστημίου Σοφίας, ἔτ. 1917—19, τμήμα ἱστορικο-μυθολογικόν,
8ον, σελ. 19, Σοφία, ἔτ. 1920.

87. **Τοῦ αὐτοῦ.** Περίπλους τοῦ Εὐξείνου ὕλο τοῦ Ψευδοσκύμνου. Αὐτόθι, σελ.
543—548.

88. **Τοῦ αὐτοῦ.** Αἱ περὶ τῶν ἀρχαίων Θρακῶν μαρτυρίαι τοῦ Θουκυδίδου. Μετάφρα-
σις τῶν σχετικῶν τοῦ Θουκ. χωρίων εἰς τὴν Βουλγαρικὴν καὶ ὑπομνήματα.
Αὐτόθι, ἔτ. 1902, σελ. 400—413.

89. **Τοῦ αὐτοῦ.** Σημειώσεις τινές περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Θρακῶν. Αὐ-
τόθι, ἔτ. 1902, σελ. 726—733, Βουλγαριστί.

90. **Τοῦ αὐτοῦ.** Ἡ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τὸν Ἴστρον πορεία κατὰ τὸν Ἀρ-
ριανόν. Μετάφρασις τῶν σχετικῶν τοῦ Ἀρριανοῦ χωρίων εἰς τὴν Βουλγαρικὴν
καὶ ὑπομνήματα. Αὐτόθι, ἔτ. 1905, τόμ. ΧVJ, σελ. 124—133 καὶ ἔτ. 1909
τόμ. XXJ, σελ. 469—472.

91. **Τοῦ αὐτοῦ.** Ἐκ τῆς προϊστορίας τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Αὐτόθι, ἔτ.
1906, τόμ. ΧVJII σελ. 155—282, βουλγαριστί.

92. **Κισέλκωφ Σλ Β.** Ὁ πατριάρχης Εὐθύμιος. Βίος καὶ δράσις αὐτοῦ. Ἱστορ. Βι-
βλιοθήκη Σοφίας, ἔτ. Βον, 1929, τόμ. III, σελ. 142—177. Βουλγαριστί. Πρό-
κειται περὶ τοῦ τελευταίου Βουλγάρου πατριάρχου Τυρνάβου, τοῦ ἑλληνομα-
θοῦς Εὐθυμίου.

93. **Τοῦ αὐτοῦ.** Τὸ συναξάριον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Εὐθύ-
μιου Τυρνάβου. Εἰσαγωγή καὶ μετάφρασις. Αὐτόθι, ἔτ. Γον, 1930, τόμ. I,
σελ. 190—216. Βουλγαριστί. Ἡ ἁγία ζήσασα κατὰ τὸν 10—11 αἰῶνα κατή-
γετο ἐξ Ἐπιβατῶν παρὰ τῇ Σηλυβρία.

94. **Τοῦ αὐτοῦ.** Ἡ μεσαιωνικὴ Παρορία (Μεσομίλιον) καὶ ἡ Σιναϊτικὴ μονή. Ἐν
τῷ πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγ. Ζλατάρσκυ πανηγυρικῷ ἐπὶ τῇ καθηγ. τριακον-
ταετηρίδι τεύχει τῷ 1925, σελ. 103—118. Ὁ συγγραφεὺς καθορίζει αὐτὴν ἐπὶ

τῶν ὁρέων τῆς Στράντζης καὶ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ μέσου Αἵμου, ὡς καθορίζεται ὑπ' ἄλλων.

95. **Kretschmer P.**: Einleitung in die Geschichte der Griechischen Sprache. "Ετ. 1896, Λείψζιγ. Τὸ VII κεφ. σελ. 171—243 ἀφιεροῦται εἰς τὰ θρακοφρυγικά φύλα, τὴν ἐθνολογίαν των καὶ τὴν θρακοφρυγικὴν γλῶσσαν. Ὁ Κρ. θεωρεῖ τὰς πλείστας τῶν ἐρμηνειῶν τῶν θρακικῶν λέξεων τοῦ θρακολόγου Tomaschek ὡς ἐσφαλμένας.
96. **Κύρωφ Κ.**: Τὸ ὄριον τῆς κλιματικῆς τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐπιδράσεως εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον, βουλγαριστί, ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς γεωγραφικῆς ἐταιρείας, τόμ. III, ἔτ. 1935, Σοφία, σελ. 207—239.
97. **Kubitschek W.**: Kemplens Reise von Wien nach Konstantinopel ἐν ἔτει 1740. Archéol-épigraphe. Mitt. τόμ. XVII, ἔτ. 1894, σελ. 46—64.
98. **Kuripeschits Benedicti**: Itinerarium, Wegrayss Kün May Potschafft gen Konstantinopel zu dem Türkischen Kayser Soleyman anno XXX. Bienna, 1531. Γίνεται λόγος καὶ περὶ Θράκης.
99. **Kuszewicz Samuele**: Narratio legationis Zbaravianae et rerum apud Ottomanos anno 1622 gestarum. "Ετ. 1645 ἐκδόσ.
100. **Κωνσταντίνωφ Χρ.**: Τὰ Τσέπενα (ἐπὶ τῆς βορειοδυτικῆς Ροδόπης, λείψανα ἀρχαίων συναικισμῶν καὶ φρουριῶν, ἱστορία, αὐτῶν καὶ ἐθνογραφικαὶ σημειώσεις), ἐν τῷ περιοδικῷ Συλλογῇ ἔθν. ἐπιστ. λαογραφικῶν ἔργων, τόμ. XV, ἔτ. 1898, σελ. 222—265, Σοφία, βουλγαριστί.
101. **Cagnat R.**: Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes. τόμ. I, ἔτ. 1911. Paris. Ἐπιγραφαὶ Θράκης καὶ κάτω Μαισίας.
102. **Carnegie**: Enquête dans les Balkans, Rapport présenté aux directeurs de la Dotation par les membres de la commission d'enquête Paris, ἔτ. 1914, 8ον, σελ. VI+496.
103. **Chatagneau V. et J. Sion**: La Péninsule Balkanique. "Εν τῇ Géographie universelle, τόμ. VII ἐκδ. 2α, σελ. 235—697. Paris, ἔτ. 1934 μετὰ πολλῶν εἰκόνων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ κειμένου.
104. **Chicheof St.**: L'hellénisme dans la peninsule Balkanique. Essai historico-politique et ethnographique, Philippopoli, ἔτ. 1919, 8ον, σελ. 90.
105. **Coprictanski**. La question Bulgare. Constantinople, ἔτ. 1868, 8ον. σελ. 53.
106. **Lamouche** colonel: Quinze ans d'histoire Balkanique (1904—1918). Τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα. Ἡ ἐπανάστασις τῶν Νεοτούρκων. Ὁ πρῶτος Βαλκανικὸς πόλεμος. Ὁ δεῦτερος. Ἡ διανομὴ τῆς Ἑθρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ὁ Ἑθρωπαϊκὸς πόλεμος. Ἡ συνθήκη τῆς Neuilly, μετὰ 3 ἐντὸς τοῦ κειμένου χαρτῶν. Paris, 8ον, ἔτ. 1928, σελ. 231.
107. **Τοῦ αὐτοῦ**: La peninsule Balkanique, Esquisses historiques, ethnographiques, philologiques et litteraires. Paris, 8ον, ἔτ. 1889, σελ. 310.

103. **Launay L.**: *Chez les Grecs de Turquie. Retour de...* Thrace, 8ον, Paris, σελ. XVII+236 μετὰ χάρτου, ἔτ. 1897.
109. **Lejean D.**: *Ethnographie de la Turquie d'Europe*, Gotha, ἔτ. 1861, σελ. 38 μετὰ χάρτου.
110. **Λευκίου Γεωργιάδου Α.** ἱατροῦ Φιλιππουπολίτου, καθηγ. τοῦ Ὀθωνείου πανεπ.: *Λοιμοῦ ἀφορισμοῦ*, Παρίσι, ἔτ. 1832. Ἐν τῷ παραρτήματι γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐπισκηψάσης ἐν Φιλιππουπόλει παιώλους πολλάκις λήγοντος τοῦ 18ου αἰῶνος· καὶ περὶ Στενιμάχου, Κουκλένης καὶ τῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονῆς τῶν ἁγίων Ἀναργύρων.
111. **Lonlay Dick.**: *A travers la Bulgarie. Souvenire de guerre et de voyage. Les Balkans...* Tatar-pazargdjik, Philippopoli, Rhodope, Adrinople, San-Stefano Stamboul μετ' 20 σχεδιογραφημάτων. Paris, 8ον, ἔτ. 1886, σελ. V-ι 326.
112. **Loss Vinkenti**: Ἀναμνήσεις τοῦ κόμητος Στανισλάου Μαλαχόφσκι, ἀπεσταλμένου τῆς Πολωνίας ἐν Σταμπούλ τῷ 1788, πολωνιστί, ἐκ τοῦ ἀνεκδότου γαλλιστί πρωτοτύπου μετάφρασις, Λύβωφ 1876.
113. **Lucas Paul.**: *Voyage du sieur Paul Lucas, fait par ordre du Roy dans la Grèce, la Macedoine etc.* τόμ. 2. Paris, ἔτ. 1712. Ἐν τῷ I τόμῳ διέρχεται καὶ διὰ Θράκης.
114. **Lusignan Saviour.**: *A series of Lettres addressed to Sir William Fordyce containing a voyage and journey from England to Smyrna etc. Translated from the originale into English by the Author S. L.* 1789.
115. **Lux A. E.**: *Die Balkan-halbinsel* πλὴν τῆς Ἑλλάδος, *Physikalische und ethnographische Schilderungen und Städtebilder*, μετὰ 90 εἰκόνων, Freiburg, ἔτ. 1887, 8ον, σελ. X+276.
116. **Marsigli Conte de**: *Stato militare dell' imperio Ottomano incremento e decremento del medesimo.* Amsterdamo, in folio, σελ. 151—199 τεύχη 2, μετὰ 34 εἰκόνων, ἔτ. 1732.
118. **Μήκωφ Β.**: Ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τοῦ τῶν Ἑλάφων ὄρους (Ανθαίμιου), ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἔθν. μουσείου Σοφίας, τόμ. VI, ἔτ. 1936, σελ. 99—121, βουλγαριστί μετ' εἰκόνων προϊστορικῶν τάφων καὶ πηλίνων ἀγγείων τῶν μ. X. αἰῶνων. Ὁ συγγρ. ἐρευνήσας καὶ ἀνασκάψας 75 τάφους ἐξ ὀγκολίθων ἐπὶ τῶν ὄρεων Ἑλάφων, Στραντζης καὶ ἀνατολικῆς Ροδόπης, ἀνάγει αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἐν αὐτοῖς τμημάτων πηλίνων ἀγγείων εἰς τὴν χρονικὴν περιόδον τοῦ 8—6ου π. X. αἰῶνος. Τὰ παρ' αὐτοῖς χάρματα ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἐν αὐτοῖς κτερισμάτων, πρὸ παντὸς πηλίνων ἀγγείων, ἀνάγει εἰς τὸν 3ον καὶ 4ον μ. X. αἰῶνα.
119. **Τοῦ αὐτοῦ**: Ἀνασκαφαὶ παρὰ τῇ κώμῃ Καράνοβο, περιφερείας Στάρα Ζαγόρας (ἀρχ. Βερόης), ἐν τῇ ἐφημ. Ζορά, 6 Μαΐου 1937, βουλγαριστί. Ἀνακοίνωσις περὶ ἀνασκαφέντων ὑπ' αὐτοῦ δύο ἐπαλλήλων προϊστορικῶν συνοικισμῶν ἐντὸς χώματος ἕψους 12 καὶ διαμέτρου 150—200 μέτρων. Ἐν τῷ παλαιότερῳ συνοικισμῷ εἰς βάθος 8 μέτρων ἀπὸ τῆς νῦν ἐπιφανείας ἀνευρέθη τριπλοῦς περίβολος λιθίνων τειχῶν πλ. 0.80—1.20 καὶ

ὑψ. μέχρι 1.70 τοῦ μ., τὰ θεμέλια κασιῶν οἰκιῶν κατεσκευασμένων ἐκ πλεγματικῶν κλωνίων ἀληθινῶν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν διὰ πηλοῦ, σχήματος ὀρθογωνίου διαστάσεων 3—4.50×2.30—3.40 μ., ἐστὶναι, πάσσαλοι στηρίξουσαι τὰ γώματα, μυλόπετραι, πήλινα ἀγγεῖα καὶ θραύσματα αὐτῶν γεγραμμένα διὰ γραφίτου καὶ μετὰ λευκοῦ διακόσμου, δρέπανον ἐκ κέρατος, ἐργαλεῖα ἐκ πυρίτου λίθου, μικροὶ λίθινοι πελέκει, ὄστράκια καὶ λευκὰ ποταμῶν λιθάδια καὶ ὑπολείμματα κεκαυμένου σίτου. Ἐν δὲ τῷ νεωτέρῳ συνοικισμῷ εἰς βάθος 4 μέτρων ἀπὸ τῆς νῦν ἐπιφανείας ἀνευρέθησαν ὡσαύτως πολλαὶ οἰκίαι, τέρρα, πήλινα καὶ ὄστῆνα ἀντικείμενα, ἐν οἷ, καὶ πολλὰ δρέπανα, μυλόπετραι, ἀπηνθρακωμένος σίτος καὶ δὴ ἐν μιᾷ οἰκίᾳ περὶ τοὺς 8 μεθίμνους καὶ πήλινα ἀγγεῖα ὡς καὶ θραύσματα αὐτῶν, ὅλως διάφορα τῶν τοῦ παλαιότερου συνοικισμοῦ. Τινὰ τῶν ἀγγείων ἔχουσι διάκοσμον ἐξ ὄζων μικρῶν, ἀναγλύφους ζώνας ἢ ἐντύπους γλυφὰς πεπληρωμένας διὰ λευκῆς ὑλης, ἕτερα ἱκανῶς μεγάλα εἶναι σχήματος κυλίνδρου μετὰ μεγάλης λαβίδος καὶ ἄλλα ἀβαθῆ μετὰ τεσσάρων κυλινδροειδῶν ποδῶν. Καθ' ὅλον τὸ βάθος ἀνευρέθησαν ὄστᾶ σῶν, ἐλάφων, χοίρων, βοῶν, αἰγῶν, κυνῶν καὶ ἄλλων ζώων, ἵππων δὲ μόνον κατὰ τὰ ἄνω στρώματα. Ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἀντικειμένων διαπιστοῦται ὅτι οἱ κάτοικοι ἀπησχολοῦντο περὶ τὴν γεωργίαν, τὴν θήραν καὶ τὴν ὑφαντικὴν. Κατὰ τὸν παλαιοντολόγον ὁ μὲν παλαιότερος συνοικισμὸς ἀνάγεται εἰς τοὺς λιθοχαλκίους χρόνους ἀπὸ τοῦ 2300 π. Χ. ὁ δὲ νεώτερος εἰς τοὺς ὀρεχαλκίους μέχρι τοῦ 1400 π. Χ. Σημειωτέον δὲ ὅτι τοιαῦτα γώματα, ὧν τὰ πλείω ἐντεῦθεν τοῦ Αἴμου, ἀριθμοῦνται ἐν Βουλγαρίᾳ περὶ τὰ 260, ὧν ἱκανὰ ἀνεσκάφησαν, ἡ ἀνασκαφὴ δὲ καὶ ἄλλων θὰ διαφωτίσῃ σπουδαιῶς τὴν προϊστορικὴν τῆς Θράκης ἐποχὴν καὶ τοὺς πρὸ τῶν Θυμᾶκῶν κατοίκους τῆς χώρας.

120. Mikoscha Joseph: Reise eines Polen durch die Moldau 1787 nach der Turkey Leipzig, 1793.
121. Miletitch, Moloff, Tzincoff, Bissileff: La paix dans la proche Orient et le problème de la Thrace. Discours prononcés à une réunion dans la salle du cercle militaire de Sophia, 27 Decembre 1920. Sophia, 1920, 8ov σελ. 39.
122. Τοῦ αὐτοῦ: Tchircoff, Michailoff, Milleff, Pour la Thrace. Discours prononcés à une réunion publique au theatre national de Sophia, 16 Μαΐου 1920. Sophia, 8ov, ἔτ. 1921, σελ. 11—41
123. Ministère des affaires Étrangères de la Bulgarie: La question Bulgare et les États Balkaniques. Sophia, ἔτ. 1919, 8ov. σελ. γ+303.
124. Μισιτζῆ Δημ., Παπαϊωάννου Αἰγερ., Οἰκονόμου Ι., ἐπιθεωρητῶν τῶν ἑλλήν. σχολείων τῆς Ἀνατολ. Ρωμυλίας: Ἐκθέσεις περὶ τῶν ἑλλήν. σχολείων ἐν τοῖς νομοῖς Φιλιππουπόλεως, Παζαρτζικίου, Χάσκιοι καὶ Πύργου κατὰ τὸ ἔτος 1880—1881. Ἐκδίδονται ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Ἔτος 1881, Φιλιππούπολις, 8ov, σελ. 16 μετὰ στατιστικοῦ πίνακος. Σχολεῖα ἐν ὄλῳ ἀρρέγων 29, θηλέων 7, μεικτὰ 14=50, παῖδες φοιτήσαντες ἡλικίας 7—13 ἐτῶν, διότι πρόκειται, μόνον περὶ τῶν προκαταρκτικῶν τετραταξίων σχολείων, εἰς ἃ ἡ φοίτησις διὰ νόμου ὀρισθῆ ὑποχρεωτικὴ, ἄφρονες 2723, θήλεις 1210=3933, (ἐκ παιδῶν τῆς αὐτῆς ἡλικίας κατὰ τὸ αὐτὸ

- ἔτος ἀρρ. 3350, θηλ. 2556=5906), διδάσκαλοι 58, διδασκάλισσαι 27=85, ἐτή-
σιος μισθὸς; αὐτῶν γο. χρυσᾶ 353.028. Ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς αὐτονό-
μου ἐπαρχίας κατὰ τὸν Μ. Μαρκόπουλλον (Στοιχ. γεωγραφικαὶ καὶ ἱστορι-
καὶ γνώσεις τῆς Ἀνατολ. Ρωμυλίας πρὸς χοῆσιν τῶν ἐν αὐτῇ δημοτικῶν
σχολείων, Φιλ[ο]πολις, 1833, σελ. 41) ἀνήρχετο κατὰ τὸ ἔτος 1882 εἰς 64
χιλιάδας.
125. **Michoff Νικ.** : La population de la Turquie et de la Bulgarie au XVIII et
XIX siècle Recherches bibliographique-statistiques. Συλλογὴ τῆς Βουλγαρι-
κῆς ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν, τόμ. IV, ἱστορ-φιλολογικὸν τμήμα, ἔτ. 1915,
4ον, σελ. 483.
126. **Μουρῶζη Ζωῆς** : Τὰ κατὰ τὰς ἐξετάσεις τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει παρθεναγω-
γείου. ἔτ. 1853, σελ. 13 ἐν Κων)τόλει. Καὶ ἀναλυτικὸν τῆς ὕλης πρόγραμ-
μα τοῦ ἑξατάξιου παρθεναγωγείου.
127. **Μούτρωφ Νικ.** : νομισματολόγος; Ρωμαϊκὰ νομίσματα τοῦ γου αἰῶνος ἀ-
νευρεθέντα πρὸς τῇ κόμῃ Ρύζεβο περὶ τὴν Φιλιππούπολιν. ἐν τῇ ἐπετηρίδι
τοῦ ἔθν. μουσείου Σοφίας, τόμ. VI, ἔτ. 1936, σελ. 161—200, βουλγαριστί.
Τὰ νομίσματα πάντα χαλκᾶ ἀνευρέθησαν ἐν ἀγρῷ τῷ 1934 καὶ εἶχον βάρος
ἐν ὄλῳ 15 χιλιογράμμων. Ἐξ αὐτῶν εἰσῆχθησαν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Σο-
φίας 4.455, ἅτινα καὶ περιγράφονται συντόμως. Τούτων 3092 εἶναι τῆς Ρώ-
μης, 10 τῆς Ἀντιοχείας, 366 τῆς Κυζίκου, 1 τοῦ Λουγδύνου, 103 τῆς Σερ-
δικῆς, 381 τῆς Siscia, 79 τοῦ Ticinum καὶ 423 ἀπροσδιόριστα ἕνεκα τῆς
τριβῆς των.
128. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἡ ὄρχαία Φιλιππόπολις (Πλόβδηφ) κατὰ τὰς ἐπὶ τῶν νομι-
σμάτων παραστάσεις, σελ. 225—234, βουλγαριστί ἐν τῷ πανηγ. τεύχει τοῦ
Βουλγ. ἐν Φιλιππουπόλει γυμνασίου τῶν θηλέων ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι
του, Πλόβδηφ, ἔτ. 1934.
129. **Μουταφτσῆφ Π.** : Περὶ τῆς ἱστορικῆς γεωγραφίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς περι-
φερείας Φιλιππουπόλεως, βουλγαριστί, σελ. 87—113, ἐν τῷ πανηγ. τεύχει ἐπὶ
τῇ Ἑτετηρίδι τοῦ μητροπολίτου τῆς Πλόβδηφ Μαξίμου, ἔτ. 1931, Σοφία.
Καθορίζονται αἱ μεσομωναϊκαὶ ἐπισκοπαὶ τῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως
ἐκλιπύσσι μ ἤδη ἀπὸ τῆς τουρκοκρατίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μνημονευομένων
εἰδήσεων μετὰ μεγάλης κρίσεως.
130. **Τοῦ αὐτοῦ** : Περὶ τῆς ἱστορίας τῶν ἐν Μεσημβρίᾳ μονῶν. Ἐν τῷ πρὸς τιμὴν
τοῦ καθηγ. Ζλατάρσκου πανηγ. τεύχει ἐπὶ τῇ καθηγ. τριακονταετηρίδι τῷ
1925, σελ. 163—183. Βουλγαριστί.
131. **Μπατακλήφ Ἰβάν**, καθηγ. τοῦ ἐν Σοφία πανεπ.: Οἱ πρὸς ἀνόδειξιν καὶ δ-
νάπτυσιν τῆς Φιλιππουπόλεως γεωγραφικοὶ ὄροι, σελ. 216—224, ἐν τῷ πανηγ.
τεύχει τοῦ Βουλγαρ. ἐν Φιλιππουπόλει γυμνασίου τῶν θηλέων ἐπὶ τῇ πεντη-
κονταετηρίδι του, Πλόβδηφ, σελ. 310, εἰς ἕον, βουλγαριστί. Τὸ ζήτημα ἐξε-
τάζεται ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς
χρόνων.
132. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἡ κοιλάς τοῦ ποταμοῦ Ἄρδα, βουλγαριστί ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς
γεωγραφικῆς εταιρείας, τόμ. II, ἔτ. 1934, Σοφία, σελ. 160—215.

133. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἡ Ρωδὸπη, βουλγαριστί ἐν τῷ τρὸς τιμῆ τῷ καθηγ. Ἰσρίκωφ ἐκδοθέντι πανηγ. τεύχει «ἡ Ρωδὸπη καὶ ἡ Ροδοπαία περιφέρεια», Σοφία-Πλόβδηφ, ἔτ. 1934, σελ. 16—23. Ὁ συγγραφεὺς γράφει αὐτὸν Ῥοδὸπαὶ ἀντὶ Ρωδὸπη κατὰ τὸ Ἄλπεις προφανῶς μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ἱστορικὴν προσωνυμίαν τοῦ ὄρους.
134. **Μπλιζνάκωφ I.**, γεν. γραμματέως τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ἐμποροβιομηχανικοῦ ἐπιμελητηρίου : Ἡ ἐν Φιλιππουπόλει ἐμπορία, σελ. 268—281, βουλγαριστί ἐν τῷ πανηγ. τεύχει τοῦ Βουλγ. ἐν Φιλιππουπόλει γυμνασίου τῶν φιλέων ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι του, Πλόβδηφ, ἔτ. 1934 Τὸ ζήτημα ἐξετάζεται ἀπὸ τῶν ἀρχαίων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.
135. **Μπογόρωφ** : Ἡμέραι τινὲς διαδρομῆς ἀνά τὰς Βουλγαρικὰς χώρας. Βουκουρέστιον, ἔτ. 1838, βουλγαριστί. Γίνεται μακρὸς λόγος καὶ περὶ τῆς Φιλιππουπλῶεως καὶ περὶ τῆς βορείου ἐν γένει Θράκης ἀπὸ βουλγαρ. κῆς ἀπόψεως.
136. **Μπούρνωφ Θεόδ.** : Τὸ Βουλγαροελληνικὸν ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα (διένεξις), βουλγαριστί ἐν τῷ «Περιοδικῷ συγγράμματι» ἔτ. 1888, τόμ. IV, σελ. 116—152, 274—290, 528—538, ἔτ. 1894, τόμ. VII, σελ. 26—57, 177—210, 718—742, 861—889, ἔτ. 1900, σελ. 391—452 καὶ ἔτ. 1902 σελ. 515—612.
137. **Νέδεφ Ν.** συνταγματάρχου τοῦ γεν. ἐπιτελείου : Ὁ ἀπελευθερωτικὸς ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων πόλεμος (1877—78), Ἱστορ. Βιβλιοθ. Σοφία, ἔτ. Βον 1929, τόμ. 5, σελ. 278—320. Βουλγαριστί.
138. **Νικολαΐδου Ἀθ.** : Ὁ ὀργανικὸς νόμος τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, μεταφρασθεὶς ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τῇ ἁδείᾳ τοῦ γεν. διοικητοῦ. Ἐν Φιλιππουπόλει, ἔτ. 1879, Σον, σελ. 249 μετὰ τῶν παραρτημάτων αὐτοῦ.
139. **Νικολάου Ἰωάν.** : Ἡ Ὁδησὸς (Βάρνα) ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀπόψεως. Βάρνα, ἔτ. 1894, σελ. 335, εἰς 8ον.
140. **Νίκωφ Π.**, καθηγ. τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπ. : Οἱ τελευταῖοι ἐκκλησιαστικοὶ καὶ ἐθνικοὶ τῶν Βουλγάρων ἀγῶνες πρὸς ἴδρυσιν τῆς Βουλγ. Ἐξαρχίας. Ἱστορ. Βιβλιοθ. ἔτ. Βον, 1929, τόμ. I, σελ. 19—62, Σοφία. Βουλγαριστί.
141. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἡ ἐν Βάρνη καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Βουλγαρικῆς ἀναγέννησις καὶ ὁ μητροπολίτης Βάρνης Ἰωακείμ καὶ ἡ ἀλληλογραφία του, συλλογὴ ἀκαδημαίας τῶν ἐπιστημῶν εἰς 8ον μέγα, σελ. 494, Σοφία, 1934. Δημοσιεύονται 82 ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰωακείμ, τοῦ μετὰ ταῦτα τρις πατριαρχεύσαντος ἐκ τῆς πρὸς τὸ πατριαρχεῖον ἀλληλογραφίας του καὶ 18 ἔγγραφα ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μητροπόλεως περὶ τῆς κινήσεως τῶν ἐν Βάρνη Βουλγάρων ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τῶν χειραφετήσεως ἐν πρωτοτύπῳ μετὰ παραλλήλου εἰς τὴν Βουλγαρικὴν μεταφράσεως. Ἐλήφθησαν ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς ἑλλ. μητροπόλεως Βάρνης περιελθόντα μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς μητροπόλεως εἰς τὸν αὐτόθι ἀρχαιολογικὸν σύνδεσμον. Τούτων προτάσσεται μελέτη βουλγαριστί περὶ τοῦ ἀγῶνος τῶν Βουλγάρων ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς γλώσσης των, περὶ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Ἰωακείμ πρὸς εἰρήνευσιν τοῦ ποιμνίου του δι' ὑποχωρήσεώς του εἰς πολλὰς ἀξιώσεις των (εἰσαγωγή τῆς Σλαβικῆς γλώσσης εἰς τὴν ἐν Βάρνη ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, διορισμὸς Βουλγάρων ἱερέων καὶ διδασκάλων, ἴδρυσίς Βουλγαρικῶν σχολείων κλπ.) καὶ περὶ τῆς ἀντιγνώμας

του πρὸς τὸ πατριαρχεῖον διὰ τὴν ἀδιαλλαξίαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν σχίσμα. Ἐν τέλει δημισεύεται ἐν ὁμοιοτύπῳ τὸ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα περὶ τῆς εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Βιόνης ἀναρρήσεως τοῦ Ἰωακείμ.

142. Oberhammer . Die Balkanvölker, Wien, ἔτ. 1917.
143. Ὀφείκωφ : Βούλγαροι ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὀδοιπορικαὶ σημειώσεις καὶ ἐντυπώσεις. Βουλγαριστί, ἐν τῷ «Περιοδικῷ συγγράμματι» ἔτ. 1887, τόμ. V, σελ. 480—499.
144. Παστούχωφ Ἰβάν : Οἱ ἀρχαῖοι ἐν Βουλγαρίᾳ Θράκες' ἐν τῇ σειρᾷ ἀναγνωσμάτων ἐκ τῆς Βουλγαρικῆς ἱστορίας, ἀρ. 2 Σοφία, ἔτ. 1929, σελ. 64 εἰς 160ν. Βουλγαριστί.
145. Τοῦ αὐτοῦ : Ἡ Ρωμαϊκὴ κυριαρχία ἐν Βουλγαρίᾳ· εὐτόθι, ἀρ. 3, ἔτ. 1929, σελ. 89, εἰς 160ν, βουλγαριστί. Ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ βορείος Θράκη.
146. Τοῦ αὐτοῦ : Οἱ Βούλγαροι καὶ τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα μέχρι τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου. Ἱστορ. βιβλιοθ. Σοφία, ἔτ. Βον', 1929, τόμ. I, σελ. 198—241. Βουλγαριστί. Ἀφορᾷ καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Θράκης.
147. Perdrizet P : Cultes et mythes du Pangée, μετὰ 4 πινάκων, Paris-Nancy, ἔτ. 1910, 8ον σελ. 109.
148. Petantii Felicis : De itineribus in Turciam libellus, Vienna, 1522. Τὸ βιβλίον πολλάκις μετεξεδόθη. Γίνεται ἐν αὐτῷ λόγος καὶ περὶ Θράκης.
149. Πέτικωφ Ν. : Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν παρὰ τῇ Κλεισοῦρα (ἐπὶ τοῦ Αἴμου) χωμάτων (tumuli). Ἐν τῇ ἐπετηρίδι τῆς ἐθν. βιβλιοθήκης; Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1926, σελ. 55—64, βουλγαριστί.
150. Ποπῶρ Ρ. : Μαομίρινα προϊστορικὰ εἰδώλια εὐσεθέντα ἐν Βουλγαρίᾳ (βορείῳ Θράκη). Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ Βουλγ. ἀρχαιολ. ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. III, 1925, βουλγαριστί.
151. Protitch Anl. : Guide à travers la Bulgarie. Archéologie, histoire, Art. Avec 109 figures hors le texte. Ἐτ. 1923, 8ον, σελ. 36 Sophia.
152. Τοῦ αὐτοῦ : L'architecture religieuse Bulgare avec 65 figures dans le texte. Sophia, ἔτ. 1924, 8ον, σελ. 64.
153. Ramberti Benedetto : Libri tre delle cose dei Turchi. Vinegia, ἔτ. 1539. Ἐξεδόθη καὶ ἐν τοῖς viaggi fatti de Venetia alla Tana, in Persia, in India et in Constantinopoli, Vinegia, ἔτ. 1545. Γίνεται λόγος περὶ Θράκης.
154. Rantzoven H : Denkwürdige Reisebeschreibung nach Jerusalem, Caïro, in Aegypten und Constantinopel, ἔτ. 1704, Hamburg.
155. Rachénov A. : Eglises de Mesembria, Sophia, 1932, 4ον, σελ. 110 μετὰ 54 πινάκων. Τόμος II τῆς συλλογῆς Monumenta artis Bulgaricae ἐκδιδόμενα ὑπὸ τοῦ ἐν Σοφίᾳ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου. Ἄλλ' ἡ εἰκονογραφία καὶ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν ἐν Μεσημβρίᾳ πολυαρίθμων Βυζαννιακῶν ἐκκλησιῶν, ἀνερχομέ-

νων μέχρι τοῦ ἐνάτου αἰῶνος, ἐκπροσωποῦσι τὴν Βουλγαρικὴν τέχνην; Τὰ εἰρήπια τῆς παλαιᾶς Μητροπόλεως (Παναγίας) αἱ ἐκκλησίαι ἡ Θεοτόκος ἡ 'Ελεούσα, ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ 'Αλειτούργητος, ὁ ἅγ. Παντοκράτωρ, ἡ ἅγ. Παρμασκευή, ὁ Χριστὸς Ἀκρωτήριος, ὁ Σωτὴρ Χριστὸς ὁ Ἀκροπολίτης κτλ. εἶναι Βουλγαρικῆς τέχνης;

156. **Ricaut** : Histoire de l'état présent de l'empire Ottoman. Traduite de l'Anglaise par Briot. Cologne, ἔτ. 1676. Γίνεται λόγος καὶ περὶ Θράκης.
157. **Ruzicka Léon** : Die Münzen von Serdica. ἐν τῷ Num. Zeitschrift, τόμ. XLVIII, ἔτ. 1915, σελ. 1—82, μετὰ 9 πινάκων.
158. **Τοῦ αὐτοῦ** : Mezembria inedita μεθ' ἐνὸς πίνακος, Sonderabdruck aus «Berliner Münzblätter», ἔτ. 1915, 4ον, σελ. 9.
159. **Τοῦ αὐτοῦ** : Unveröffentlichte Münzen aus Hadrianopolis (Thracia) μετὰ πίνακος, Wien 1917, σελ. 11, καὶ ἐν «Berliner Münzblätter» 1918, No 201, Σεπτεμβρίου 2.
160. **Σακύζωφ Ἰβάν** : Οἱ οικονομικοὶ κατὰ τὸν 16ον καὶ 17ον αἰῶνα δεσμοὶ μεταξὺ Ραγούσης καὶ τῶν Βουλγαρικῶν χωρῶν. Ἔκδοσις τοῦ ὑπουργείου τοῦ ἐμπορίου, ἔτος 1930, Σοφία, βουλγαριστί. Ἐργάφη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων Ραγούσης, Ρώμης, Ἀγκῶνος, Γενεύης καὶ Βενετίας. Γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς ἐν Φιλιππουπόλει μικρᾶς ἐμπορικῆς Ἰταλικῆς ἀποικίας, ἀσχολουμένης περὶ τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον (σελ. 51—62)
161. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἡ οικονομικὴ τῆς Βουλγαρίας κατάστασις κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ἱστορ. Βιβλιοθ. Σοφίας, ἔτ. Βον, 1929, τόμ. III, σελ. 178—211. Βουλγαριστί.
162. **Τοῦ αὐτοῦ** : Ἡ δημοπονομικὴ καὶ οικονομικὴ τῶν Βουλγάρων ἀνάπτυξις ἐπὶ τῶν Ἀσενιδῶν. Αὐτόθι, ἔτ. Γον, 1930, σελ. 112—148. Βουλγαριστί. Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς μελέταις γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς βορείου Θράκης.
163. **Sauger C. et Desarnod A.** : Album d'un voyage en Turquie, fait par ordre de la Majesté l'empereur Nicolas I en 1829 et 1830. In folio, πίνακες 53. Paris.
164. **Sauvabœuf Ferrières** : Reisen durch die Türkei in den Jahren 1782—1789. Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, μέρος 2, Leipzig, ἔτ. 1790.
165. **Serkis Charles** : La Roumelie orientale et la Bulgarie actuelle. Étude d'histoire diplomatique et de droit international, Paris, Son, ἔτ. 1898, σελ. IV+250.
166. **Seure G.** : Archéologie Thrace, documents inédits ou peu connus. Première série, Extraits de la revue archéologique, 1911, II, σελ. 301—316, 423—449. 1912, I, σελ. 319—336. II, σελ. 255—276. 1913, I, σελ. 45—76. II, σελ. 225—252. Paris, ἔτ. 1913. Deuxième série, Première partie : Inscriptions, Extraits de la revue archéologique, 1914, II, σελ. 55—66. 1915, I, σελ. 71—93, II, σελ. 165—268. 1916, I, σελ. 359—386. 1917, I, σελ. 158—188. 1918, II, σελ. 76—91. 1919, II, σελ. 133—172 καὶ 333—361. Paris, ἔτ. 1920. Deuxième série, Seconde partie : Objets en métal et terres cuites, Extraits de la revue archéologique, 1921, I, σελ. 108—126. 1922, I, σελ. 46—78. 1923, I, σελ.

- 1—42, 1924, I, σελ. 307—350. 1925, II, σελ. 1—20. Paris, ἔτ. 1925. Ἴδε καὶ Συμβολὴ Δ' εἰς τὴν Θρακ. βιβλιογραφίαν, ἀριθμ. 112.
167. **Тодъ аѣтоѣ**: Trésors de monnaies antiques en Bulgarie. Extraits de la «Revue numismatique», ἔτ. 1923, Paris, 8ον, σελ. 73.
168. **Σκορπιλ ἀδελφῶν**: Ἡ Παρευξείνοιπόντιος παραλία καὶ οἱ ὄμοροι αὐτῇ ὑπὸ τὸν Αἰμον χῶραι ἐν τῇ νοτιῷ Βουλγαρίᾳ (Θρακία). Γεωγραφικὴ, ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ μελέτη, ἐν τῇ Συλλογῇ ἐθνικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ λαογραφικῶν ἔργων, τόμ. III ἔτ. 1891, σελ. 1—41 καὶ τόμ. IV, ἔτ. 1891, σελ. 102—145.
169. **Тѡν аѣтѡν**: Ἡ βορειονατολικὴ Βουλγαρία ἀπὸ γεωγραφικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως. Αὐτόθι, τόμ. VIII, ἔτ. 1892, σελ. 1—58, βουλγαριστί.
170. **Σόπωφ Ἀθ**: Ὁ ἱατρὸς Στογιάν Γσομάκωφ, βίος δρασίς καὶ ἀρχεῖα. Συλλογὴ τῆς Βουλγ. ἀκαδημ. τῶν ἐπιστημῶν, τόμ. XII, ἱστορ.-φιλολ. τμήμα, ἔτ. 1919, σελ. 668, βουλγαριστί. Ὁ Γσ. μαθητὴς τοῦ Καίτη καὶ ἱατροῦ των ἐν Φιλ.)πόλει ἀπεστάλη εἰς Κων)πόλιν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῆς ἐπαρχίως Φιλίππεως πρὸς λύσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ των ζητήματος, ὑπὲρ οὗ εἰργάσθη εἴπερ τις καὶ ἄλλος. Ἐν τοῖς ἀρχείοις περιέχονται καὶ περὶ τὴς 40 ἑλληνικοὶ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαὶ ἐτῶν 1858—1862, ἐν αἷς καὶ τοῦ ἐπισκόπου Παναγιότου ὡς μητροπολίτου Ξάνθης καὶ εἰτα Φιλ)πόλεως καὶ τοῦ Γεωργ. Σ. Τσαλόγλου (Γεωργάκι μπέη), πρωτοστατήσαντος ἐν Φιλ)πόλει μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου τοῦ Παύλ. Κούρτοβις Τσαλόγλου ἐν τῷ ἐθνικῷ τῶν Βουλγάρων ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐκκλησίας των ἀγῶνι. Ἀμφότεροι οἱ ἐξάδελφοὶ ἠλληλογράφουν ἑλληνισά. Ἐν τῇ ἠλληλογραφίᾳ ἀγνωεῖται τὸ ὄνομα Πλόβδηφ. Φέρεται Φιλιππούπολις.
171. **Schopoff A.**: Les états Balkaniques et le principe confédératif. Sophia, 16ον, ἔτ. 1915, σελ. 24.
172. **Springer Anton**: Der Russisch-Türkische Krieg. 1877-78 in Europa μετ' ἐι-κόνων, Wien, ἔτ. 1891-1893, τόμ. 2 εἰς 8ον.
173. **Spruner K.**: Atlas Antiquus, Gotha, in folio, ἔτ. 1865.
174. **Στανεφ Ν.**: Αἱ κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἐπαναστατικαὶ τῶν Βουλγάρων ἐξεγέρ-σεις. Ἱστορ. Βιβλιοθ. ἔτος Βον, 1929, Σόφια, τόμ. I, σελ. 100—130. Βουλ-γαριστί.
175. **Strack Max.**: Die antiken Münzen von Thracien, τόμ. 2ος, ἔτ. 1912, σελ. 388 μετὰ 8 πινάκων.
176. **Schweigger Salomon**: Eine neue Reysbeschreibung aus Teutschland nach Constantinopel, ἔτ. 1578, ἔκδ 3η Nürnberg ἔτ. 1619.
177. **Τακέλλκ.**: Οἱ πάσαι Παυλικιανοὶ καὶ οἱ νῦν καθολικοὶ ἐν Φιλίππουπόλει, βουλ-γαριστί ἐν τῇ Συλλογῇ ἐθνικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ λαογραφικῶν ἔργων, τόμ. XI, ἔτ. 1894, σελ. 103 καὶ ἐξῆς.
178. **Tacchella D. E.**: Les anciens Pauliciens et les modernes Bulgares catholiques de la Philippoli. Paris, ἔτ. 1897, σελ. 54.

179. **Taffernern Paul**: Kaiserliche Botschaft an die Ottomanische Pforte 1665 ἢ Caesarea legatio, quam mundante August Rom imper. Leopoldo I ad Portam Ottomanicam suscepit perfecitque Excell. Dom. Dom. Walterum S. R. J. comes de Leslie. Viennae, ἔτ. 1668.
180. **Tzenoff Gantscho**: Goten oder Bulgaren. quellenkritische Untersuchung über die Geschichte der alten Skythen, Thrakier und Makedonien, Leipzig 801, σελ. 28), ἔτ. 1915. Διὰ διαστροφῶν καὶ παραλογισμῶν πειράται ὁ ἀπιστόρητος συγγραφεὺς τῆς ἐκτενοῦς μελέτης ν' ἀποδείξῃ διὰ οἱ σημερινοὶ Βούλγαροι εἶναι αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἀρχαῖοι ἰθαγενεῖς Σκύθαι. Θράκες, Μακεδόνες παρὰ τὰς ἱστορικὰς μαρτυρίας, αἵτινες πᾶσαι εἶναι κατ' αὐτὸν πλάναι καὶ ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων τούτων ἐθνῶν εἶναι αὐτὴ ἡ σημερινὴ Βουλγαρικὴ, ὥσπερ μαρτυρεῖται ἐκ τῶν τοπωνυμῶν!
181. **Τσόνεφ Σβεσθελίν**: 'Ἡ ἀρχαία Φιλιππούπολις καὶ τὰ φρούρια αὐτῆς ἐν τῷ βιβλίῳ του 'Αρχαιότητες ἐν Βουγαρίᾳ, σελ. 170—181, μετὰ 10 εἰκόνων, βουλγαριστί, ἔτ. 1937. Περιγράφονται τὰ τεῖχη τῆς Φιλιππουπόλεως κατὰ τὸν II καὶ III μ. Χ. αἰῶνα ἀπὸ τριῶν κατόψεων κατὰ τὸν ἀνάγλυφον χάρτην αὐτῆς, κατασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Φιλ)πόλει παιδαγωγικοῦ ἰνστιτούτου Πετρῶφ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱστορικῶν πηγῶν καὶ τῶν σφραγισμένων λειψάνων καθ' ἡμετέρας ἀνακοινώσεις. 'Ἐξιστορεῖται δὲ καὶ ἡ ἱστορία τῆς πόλεως ἐν συντόμῳ μέχρι τῆς ἀλώσεώς της ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ πολλῶν ἀνακριβειῶν. Πρὸς βουλγαροποίησιν αὐτῆς ἐπὶ βυζαντινοκρατίας διασφραγίζονται ἱστορικὰ γεγονότα μεμαρτυρημένα ὑπὸ συγχρόνων Βυζαντινῶν ἱστορικῶν καὶ χρονογράφων.
182. **Τσόντσεφ Δ.**, Διευθυντοῦ τοῦ μουσείου καὶ βιβλιοθήκης Φιλ)πόλεως: Αἱ παρὰ τῷ Χασκόβῳ θερμοαὶ μεταλλικαὶ πηγαὶ καὶ αἱ περὶ αὐτὰς ἀρχαιότητες, ἐν τῷ μηνιαίῳ περιοδικῷ Σοφίας Βουλγαρικὴ σκέψις, τόμ. ΧII, ἔτ. 1937, σελ. 374—382, βουλγαριστί. 'Ἐκκαθαριζομένων ἐσχάτως τῶν δυτικῶς τοῦ Χασκόβου περὶ τὰ 20 χιλιομέτρων καὶ ὑπὸ τὰς ὑπωρεῖας τῆς ἀνατολικῆς Ροδόπης κειμένων θερμοῶν μεταλλικῶν πηγῶν ἀπεκαλύφθησαν δύο δεξαμεναὶ ρωμαϊκῆς κατασκευῆς καὶ λείψανα παρ' αὐταῖς ἀρχαίων κτιρίων. 'Ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἐν ταῖς δεξαμεναῖς πυλωναρίθμων ὀρειχαλκίνων νομισμάτων ρωμαϊκῶν καὶ βυζαντιανῶν διαπιστοῦται ὅτι αἱ πηγαὶ ἦσαν εἰς κοινὴν χρῆσιν ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ γου αἰῶνος μέχρι τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος 'Ιουσιάνου (518—521). Μεταξὺ τῶν νομισμάτων εὐρέθη καὶ λεπτὸν μολύβδιον ἐπικάλυμμα μικροῦ κυκλικοῦ καθρέπτου, ἐφ' οὗ ἡ ἔντυπος ἐπιγραφή: 'Ἡ χάρις εἰ μί. Οὐ μακρὰν τῶν πηγῶν ἐπὶ τῶν ὑπορείων σφύονται λείψανα προϊστορικῶν τευχῶν ἐκ μεγάλων ἀκατεργάστων λίθων ἀνευ συνδετικῆς ὕλης κατασκευασμένων, ὡσούτως καὶ ἱκαναὶ ἐπὶ τοῦ αἰθοφυοῦς βράχου λελαξευμένα λεκάναι (Schalensteine), κυκλικαὶ ἢ ὀρθογώνιοι διαμέτρου 1.40—1.75 τοῦ μ. Παρὰ τοῖς πηγαῖς σφύονται ὡσαύτως καὶ ἐρείπια μεσαιωνικοῦ φρουρίου, ὅπου ἄλλοτε ὑπῆρχε καὶ οπουδαῖος συνοικισμὸς καλούμενος Τόπλικά κατὰ τοὺς ἐπιχωρίους, ἐδρίσκοντας ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐκείνῃ. κατὰ καιροὺς νομίσματα ἀργυρᾶ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Νεαπόλεως, τῶν βασιλέων τῶν 'Οδρουσῶν καὶ Βυζαντιανῶν. Περὶ τούτων πάντων ἀσχολεῖται ὁ συγγραφεὺς ἐν λεπτομερείᾳ. 'Ἐκ τῶν εἰρημένων

φάνεται ὅτι ἡ εὐρορος αὕτη περιοχὴ κτιμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ὀδρουσῶν ἀνέκλιθεν κατφεκίτο· ἐνταῦθα δ' ἔκειτο κατὰ τὸν μεσαῖωνα καὶ τὸ ὄχυρὸν Τ ο π λ ι τ ζ ὀ δ ο ς (Τ ὀ π λ ι τ σ ο λ α υ σ ἰ=θέρμαι). παρὰ τῷ ὁμοίῳ κατετροπώθησαν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν οἱ Πεταίνεγοι κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα καὶ τὸ Μ α κ ρ ο λ ε ἰ β α δ ο ν (Μ α κ ρ ῆ Λ ι β ἄ δ α κατ' ἐπιγραφὴν ἀπὸ τοῦ 9ου αἰῶνος), ὅπερ οἱ Τοῦρκοι μεταφράζοντες πιστῶς μετέτριψαν εἰς Ο ὕ ζ ο υ ν τ ζ ὀ β ἄ * Ἐκεῖ που πλησίον παρὰ τῇ εἰς Φιλίπολιν ἀγούρῃ ἀμαξιτῷ κεῖται καὶ ἡ κόμη Κ λ ο κ ὄ τ ν ι τ σ α (τουρκ. Σεμιτζι), ἣν ἡ Βυλλίριοι ἀνύψωσαν ὑπὸ αἰνοῦ χρόνου εἰς ἱερὸν προσκυνητήριον, διότι ὁ τσάρος αὐτῶν Ἄσεν Π τῷ 1230 ἐτίκασε καὶ συνέλαβεν αἰχμάλωτον τὸν δεσπότην τῆς Ἡπειροῦ Θεόδωρον τὸν Κομνηνόν.

183. **Τοῦ αὐτοῦ:** Αἰ τοῦ Χ α σ κ ὀ β ο υ θ ε ρ μ α ἰ μ ε τ α λ λ ι κ α ἰ π η γ α ἰ, ἐν τῇ ἐφημ. Σοφίας Μίρ, ἀριθ. 11077 Ἰουν. 26 ἔτ. 1937. Λεπτομερὴς ἰδιᾶ περιγραφὴ τῶν πηγῶν καὶ τῶν παρ' αὐταῖς λείψανων τῶν Ρωμαϊκῶν βαλαρείων. Κατὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ συγγραφέως ἀνεκωλύθησαν ἐν τῇ περιοχῇ τῶν πηγῶν καὶ λείψανα καὶ ἀντικείμενα συνοικισμῶν ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς ἤδη ἐποχῆς. Βουλγαριστί.
- 183a. **Τοῦ αὐτοῦ:** Τ ἄ τ ε ἰ χ η τ ο ὕ π α λ α ι ο ὕ τ ῆ ς Φ ι λ ι π π ο υ π ὀ λ ε ω ς φ ρ ο υ ρ ῖ ο υ ἐν τῇ ἐφημ. Σοφίας Μίρ τῆς 15 Μαΐου 1937, ἀρ. 11014, βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ τῶν λειψάνων τῶν τειχῶν τῆς ἀρχαίας Φιλιππουπόλεως (ἀκροπόλεως ἐπὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων). ὧν παρατίθενται καὶ δύο φωτογραφίαι. Ἡ μία παριστᾷ λείψανον Πελασγ.κοῦ (ἢ ἰσχυροῦ μήκου· περὶ τὰ 20 μ. καὶ ὕψους περὶ τὰ 2 ἐπὶ τῆς βορείου ἄκρας τοῦ λόφου Μουσαίου (Νεμπέτ-τεπέ), ἢ δ' ἄλλη τμημα τοῦ δυτικοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν—Μακεδονικῶν χρόνων, ρωξομένου εἰς μήκος 30)—400 μέτρων καὶ ὕψος 1—1,5 καὶ ἐν ἐνὶ τόλῳ μέχρι 3 μέτρων ἄνωθι τῆς νῦν ἐπιφανείας. Τὰ λείψανα τοῦ Ἑλληνικοῦ τείχους σύγκεινται ἐκ μεγάλων ὀρθογωνίων τετραπλευρῶν λελειασμένων λίθων ἐκ γρανίτου ὕψους ἀπὸ 0,60—1 καὶ πλέον μέτρον, μήκους δὲ ἀπὸ 2 μέχρι 3 μέτρων ἀποτελούντων δόμους καὶ ἐξ ὀγκωδῶν ὡσαύτως τετραπλευρῶν λίθων ὕψους ὑπὲρ τὸ μέτρον. Ἐνωθι τούτων σφύζονται ἐνιαχοῦ λείψανα τοῦ καιότιν κτισθέντος Ρωμοῦκοῦ τείχους.
184. **Τσουκαλᾶ Γ.** Ἡ Βουλγαροσλαβικὴ συμμορία καὶ ἡ τριανδρία αὐτῆς. Κωνσταντινούπολις, ἔτ. 1859, 8ον σελ. 108. Ἐκτίθενται αἱ τῶν Βουλγάρων ἐν Φιλιππουπόλει ἐνέργειαι κατὰ τοῦ μητροπολίτου Χρυσάνθου (1850—57) ἐναντιομένου εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν ἐθνικῶν τῶν σκοπῶν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει ἐλλητισμοῦ, ὁ ἔκτοπισμὸς τοῦ μητροπολίτου καὶ ἡ διαγωγὴ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ βουλγαρίζοντος Παΐσιου (1858—61). Εἶναι συμπλήρωμα οὕτως εἰπεῖν τῆς Ἰ σ τ ο ρ ι ο γ ε ω γ ρ α φ ι κ ῆ ς π ε ρ ι γ ρ α φ ῆ ς τ ῆ ς ἑ π α ρ χ ἰ α ς Φ ι λ ι π π ο υ π ὀ λ ε ω ς (1851) τοῦ

*) Παραφθαρῆσα εἰς Τ ζ ι ν τ ζ ὀ β ἄ παρὰ τῶν κατοίκων τῆς νοτίου Θράκης. Γνωστὴ διὰ τὴν μεγάλην ἐμποροπανήγυριν τῆς.

αὐτοῦ Σπουδοῦτον βοήθημα διὰ τοὺς μεταξὺ βουλγάεων καὶ Ἑλλήνων ἀγῶνας, ἐκκλησιαστικούς καὶ ἔθνικούς τῶν χρόνων ἐκείνων.

185. **Trarodonski Samuel**: Ἡ σπουδαιοτάτη ἀποστολὴ τοῦ ἔνδοξ. ἡγεμόνος Ζβαράσκι κτλ. ὑπαλλήλου τῆς Α. Μ. Σιγισμουίνδου τοῦ III, βασιλέως τῆς Πολωνίας καὶ Σουηδίας, πρὸς τὸν σουλιτάνον Μουσταφᾶ ἐν ἔτει 1621. Πολωνιστί, Κάλιτς; 1621. β' ἔκδ. ἐν Κρακοβία 1633, γ' ἔκδ. ἐν Βίλνα 1706.
186. **Fick Aug.**: Vorgriechischen Ortsnamen als Quelle für Vorgeschichte Griechenlands, Göttingen, ἔτ. 1905, σελ. VIII+239.
187. **Τοῦ αὐτοῦ**: Vergleichendes Wörterbuch der Indogermanischen Sprache, Göttingen, ἔτ. 1890, εἰς 8ον.
188. **Φιλίππω Ν**: Ἡ προέλευσις καὶ ἡ οὐσία τῆς οἰρέσεως τῶν Βογομήλων (ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Θράκη) Ἰστορ. Βιβλιοθ. Σοφίας, ἔτ. Βον, 1929, τόμ. III, σελ. 33—64 Βουλγαριστί.
189. **Φίλωφ**: Ἡ ἐν Βουλγαρίᾳ Ρωμαϊκὴ κυριαρχία. Ἐν τῇ Βουλγαρικῇ ἱστορικῇ βιβλιοθήκῃ. Ἔτος 1, τόμ. I, 1923, σελ. 22—48. Βουλγαριστί.
- 180 **Τοῦ αὐτοῦ**: Τὰ βοηθητικὰ στρατεύματα ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ ἐπαρχίᾳ Μοισία. Ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἑταιρείας, τόμ. II, ἔτ. 1906, σελ. 41—90. Βουλγαριστί.
191. **Fligier Dr.**: Ethnologische Entdeckungen im Rhodope Gebirge. Ἐν τοῖς Mittheilungen des anthropolog. Gesellschaft in Wien, τόμ. IX, ἔτ. 1879, ἀρ. 5—7.
192. **Τοῦ αὐτοῦ**: Neuere ethnologische Entdeckungen auf der Balkanhalbinsel. Αὐτόθι, τόμ. X, ἔτ. 1880, ἀρ. 5—7.
193. **Τοῦ αὐτοῦ**. Zur praehistorischen Ethnologie der Balkanhalbinsel. Αὐτόθι, ἔτ. 1877, τόμ. VI ἀρ. 8—9. Πάντα καὶ ἰδιαιτέρως ἐξετυπώθησαν.
194. **Φωτεινωφ Κ.** (πρώην Φωτιάδου Κ): Γενικὴ γεωγραφία, ἔτ. 1843 ἐν Σμύρνῃ. βουλγαριστί. Ἐν αὐτῇ συνειθίσιον πρὸς διδασκαλίαν τῶν Βουλγαροπαίδων μακρὸς γίνεται λόγος περὶ τῆς Θράκης, ἧς αἱ πόλεις Φιλιππούπολις, Στενιμαχος, Ἀδριανούπολις κτλ. παρίστανται ὡς οἰκούμεναι ὑπὸ Γραικομανῶν Βουλγάρων!
195. **Χρυσάνθου μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως** Ὁμιλίαι, Ἀθῆναι, ἔτ. 1856. Ἐξεφωνήθησαν ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν σχολείων τῆς πόλεως.
196. **Vassoff Ivan**, général Marcoff T. et Karđjoff A. La Thrace à la veille de la révision du traité de Sévres, discours prononcés à la réunion publique, convoquée au sein militaire de Sophia, 13 Fevr. 1921. μεθ' ἑνὸς χάρτου τῆς Θράκης, Sophia, ἔτ. 1921, 8ον, σελ. 27.
197. **Wennern A.** Bin gantz new Reyssbuch von Prag ausz gen Constantinopel, ἔτ. 1622, Nüremberg.
198. **Wozasli K. D.** docteur à droit, membre de la première Sous-commission

d'émigration Gréco—Bulgare: L'Héllenisme de la Bulgarie de Sud et plus spécialement de Philippopolis ou Plovdiv. Sophia, ἔτ. 1929, σελ. 104 εἰς 4ον, δακτυλογραφημένον. Ἐν τῇ ἐθν. βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν καὶ τῇ τῆς Θεσσαλονίκης.

199. **Τοῦ αὐτοῦ**: La communauté religieuse Grecque de Varna, mémoire, Sophia, ἔτ. 1929, σελ. 178 εἰς 4ον, δακτυλογραφημένον. Ἐξοριζεται αὐτόθι.
200. **Τοῦ αὐτοῦ**: La communauté religieuse Grecque de Stanimaka. Sophia, ἔτ. 1929, σελ. 90, εἰς 4ον, δακτυλογραφημένον. Αὐτόθι.
201. **Τοῦ αὐτοῦ**: La communauté religieuse de Couclene et le couvent Agnii Anargyri ou Sweti-Vratch. Sophia, ἔτ. 1929, σελ. 74, εἰς 4ον, δακτυλογραφημένον, αὐτόθι.
202. **Τοῦ αὐτοῦ**: La communauté religieuse de Gorni-Voden et le couvent Sainte Paraskevi. Sophia, ἔτ. 1929, σελ. 49, εἰς 4ον, δακτυλογραφημένον, αὐτόθι.
203. **Τοῦ αὐτοῦ**. Le monastère de Batchkovo et ses immeubles. Sophia, ἔτ. 1929, σελ. 16 εἰς 4ον, δακτυλογραφημένον. Αὐτόθι.
204. **Τοῦ αὐτοῦ**. La communauté religieuse Grecque de Burgas ou Pyrgos. Sophia, ἔτ. 1929, σελ. 16 εἰς 4ον, δακτυλογραφημένον. Αὐτόθι.
205. **Τοῦ αὐτοῦ**. La communauté religieuse Grecque d' Anchialo. Sophia, ἔτ. 1929, σελ. 59 εἰς 4ον, δακτυλογραφημένον. Αὐτόθι.
206. **Τοῦ αὐτοῦ**. La communauté religieuse Grecque de Sozopolis, Sophia, ἔτ. 1929, σελ. 50, σελ. 17, εἰς 4ον, δακτυλογραφημένον. Αὐτόθι.
207. **Τοῦ αὐτοῦ**. Περὶ τῶν νομικῶν προσώπων καὶ ἰδιαιτέρως περὶ τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων ἐν Τουρκίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ Σόφια, ἔτ. 1930, σελ. 146, δακτυλογραφημένον. Αὐτόθι. Πάντα τὰ ἀνωτέρω ἐν τῇ Γαλλικῇ ὑπομνήματα, ἐν οἷς ἐξετάζονται ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ νομικῆς ἀπόψεως τὰ ἑλληνικά δι' αἰα ἐπὶ τῶν διαλυθεισῶν ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως ἀπὸ τοῦ 1906 προαναγραφομένων Ἑλλήν. θρησκευτικῶν ἐν Βουλγαρίᾳ κοινοτήτων καὶ τῶν κατασχεθεισῶν μονῶν ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Μικτὴν ἐπὶ τῆς Ἑλληνοβουλγαρ. Μεταναστεύσεως Ἐπιτροπῆν πρὸς διεκδίκησιν τῶν περιουσιῶν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος κοινοτήτων καὶ μονῶν. Ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἀναγράφονται καὶ αἱ προφορικαὶ γερόντων μαρτύρων καταθέσεις περὶ τῶν κτημάτων τῶν ἀνωτέρω Ἑλλ. θρησκ. κοινοτήτων καὶ μονῶν. Μὴ ἐκτυπωθεισῶν τῶν ἀνωτέρω μελετῶν, ἀλλὰ μόνον δακτυλογραφηθεισῶν καὶ ἐν περιορισμένῳ ὄριθμῳ, ἀνὸ ἐν ἀντίγραφον ἐκάστης αὐτῶν ἀπεστάλη διὰ τῆς ἐν Σοφίᾳ Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπείας παρὰ τῇ αὐτῇ Ἐπιτροπῇ ὁπως κατεθεῖ εἰς τὴν ἐθνικὴν βιβλιοθήκην Ἀθηνῶν καὶ τὴν τῆς Θεσσαλονίκης.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΕΤΟΣ		ΕΤΟΣ	
1522	148	1887	50, 115, 142
1533	98	1888	50, 136
1545	153	1889	64, 67, 136
1581	13	1890	64, 187
1589	18	1891	168, 172
1619	176	1892	27, 169
1621	185	1893	172
1622	197	1894	67, 97, 139, 177
1633	18, 185	1896	51, 95
1645	99	1897	108, 178
1668	179	1898	100, 165
1671	17	1899	67, 107
1674	21	1900	78, 87, 136
1676	156	1902	72, 89, 136
1704	154	1903	30, 59, 71
1706	185	1904	70, 73
1712	113	1905	15, 48, 61, 74, 75, 76, 79, 90, 186
1723	52	1906	68, 83, 91, 190
1732	116	1607	61
1789	114	1908	81
1790	164	1909	19, 53
1793	120	1910	147
1804	16	1911	101, 166
1829	163	1912	2, 26, 28, 55, 82, 166, 175
1830	163	1913	166
1832	110	1914	102, 166
1840	66	1915	125, 157, 158, 166, 171, 180
1843	194	1916	166
1853	126	1917	4, 142, 159, 166
1856	195	1918	58, 159, 166,
1859	184	1919	11, 62, 104, 123, 166, 170
1861	109	1920	5, 85, 121, 166
1865	173	1921	1, 122, 166, 196
1868	103, 135	1922	166
1869	60	1923	151, 166, 167
1874	42, 54	1924	43, 65, 152, 166
1875	3, 53	1925	20, 44, 84, 94, 130, 150, 166
1876	112	1926	149
1877	49, 193	1927	58
1879	69, 133, 191, 198	1928	105, 189
1880	69, 192	1929	7, 31, 32, 34, 35, 80, 92, 137, 140, 144, 145, 146, 174, 188, 198, 206
1881	124	1930	33, 93, 160, 162, 207
1882	56, 63	1931	8, 37, 129
1883	21	1932	155
1885	14, 57	1933	6, 47
1886	36, 111	1934	13, 40, 58, 103, 128, 132, 134, 141
		1935	96
		1936	9, 22, 23, 29, 38, 41, 45, 46, 77, 118, 127
		1937	24, 25, 39, 119, 181, 182, 183, 183α

Β·ΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΘΡΑΚΩΝ

1935—1937

Ἐπὶ τὸν ἀνωτέρω τίτλον θὰ σημειῶνται τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων Θρακῶν ἐκδιδόμενα ἔργα, ὅσα περιέχονται εἰς γνῶσιν τῆς διευθύνσεως τῶν «Θρακιῶν».

Παρακαλοῦνται οἱ συγγραφεῖς καὶ ἐκδῶται ὅπως ἀποστέλλωσιν εἰς τὸ Θρακικὸν Κέντρον, ἀκριβῆ σημείωσιν τοῦ τίτλου, τοῦ ἔτους ἐκδόσεως, τοῦ τυπογραφείου, τῶν σελίδων καὶ τοῦ σχήματος τῶν ἔργων τῶν.

Εἰς τὰ ἐν ἑν Ἀθήναις ἐκδοθέντα δὲν ἀναφέρεται τόπος ἐκδόσεως.

1935

Θεόδωρος Χαραλαμπίδης. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος 1821—1935. Γερμανιστὶ (Die Schulpolitik Griechenlands 1821-1935) Βερολῖνον Σελ. 207.

1936

Θεόδωρος Χαραλαμπίδης. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος 1821—1935 Γερμανιστὶ (Die Kirchenpolitik Griechenlands 1821-1936) Στουτγάρδη Σελ. 47.

† **Προηγούμενου Χρυσοστόμου Λαυριώτου τοῦ Μαδυτίου.** Ἀσματικὴ ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος καὶ ἱαματικοῦ Ὁρέστου, τοῦ ἐκ Τυάνων τῆς Καππαδοκίας, συντεθείσα μὲν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Ἀθῶ τῷ 1904 ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου. . . . νῦν δὲ ἐκδιδομένη ἐπεξεργασίᾳ Σοφ. Ἀβρ. Χουδεβερδόγλου.

Σωκράτους Μητροπολίτου Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ἐφραίμου. Σειρὰ δευτέρᾳ θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν μαθημάτων. 1) Πῶς ἔχει νὰ λειψῇ ἡ πτωχεία. Σ. 8. — 2,3) Ἡ θεία λειτουργία. Σ. 15 — 4,5,6) Ἱστορία τοῦ Ἰσραὴλ καὶ αἱ προσδοκίαι του. Σ. 20.

1937

Δ. Κ. Βοζαγλῆ. Ἡ μάγισσα τοῦ ψυχροσαββάτου. Ποιήματα. Θεσσαλονίκη 8ον Σελ. 208.

Κ. Α. Δήμησση. Ἐγχειρίδιον πρακτικῆς ἐλονοσολογίας 8ον Σελ. 156.

Ἀδ. Διαμαντοπούλου. Βασιλεῖος ὁ Μέγας καὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Μετάφρασις τῶν λόγων του καὶ σημειώσεις ἀπὸ τὸν . . . Εἰσαγωγή Δ. Σ. Μπαλάνου. Ἐκδοσις «Παπύρου» 8ον Σελ. 80.

Ἰδίου. Ξενοφώντος: Λακεδαιμονίων Πολιτεία, Ἀθηναίων Πολιτεία. Κείμενον. Μετάφρασις σημειώσεις καὶ εἰσαγωγή ὑπὸ . . . Ἐκδοσις «Παπύρου».

Ἰδίου. Ξενοφώντος συμπόσιον. Ἀρχαῖον κείμενον, εἰσαγωγή, μετάφρασις, σημειώσεις ὑπὸ . . . Ἐκδοσις «Παπύρου» Ἀρ. 11, Σελ. 110.

Δ. Καλλιμάχου. ὁ θ.) Κατακτηταὶ ψυχῶν. Τεῦχος «Ἐρεῦνης» Ἀλεξανδρείας (Μάρτιος-Ἀπρίλιος) 12ον Σελ. 52.

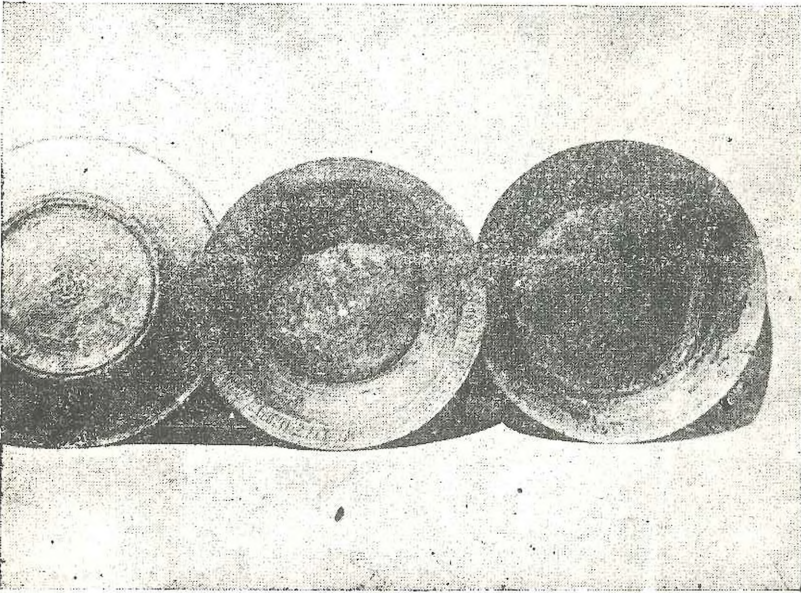
Ἀργὴ Κόρακα. Ἀπλές ψυχές. Νουβέλλα. Εἰκόνες Σοφῆς Ι, Κεφαλᾶ 8ον Σελ. 78.

- Δημ. Ι. Μαγκριώτου**, Τμηματάρχου Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν. Συμπλήρωμα ἐρμηνείας νόμων χαρτοσήμου.
- Ξανθίππης Π. Μακκά**. Ἡ ἐξελληνίσις τοῦ ἀρχαίου κόσμου Τόμος Β'. Μέρος Β'.
- Μητροπολίτου Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους Σωκράτους**. Ἡ Χριστιανικὴ ἠθικὴ. Ἐν Μεγάλῃ Παναγίᾳ 8ον Σ. 96.
- Ἰδίου**. Τυπικαὶ διατάξεις Ἱερῶν ἀκολουθιῶν Μητροπόλεως Ἱερισσοῦ Σιλ. 23.
- Χρυσστόμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν**. Τὸ εὐνταγμα καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας») 8ον.
- Νέα φύλλα**. Μηνιαία λογοτεχνικὴ ἐπιθεώρησις. Ἀπὸ τοῦ 2ου τεύχους διευθυντῆς Θ. Ρητορίδης.
- Μῆνες**. Συγκέντρωσις τῆς μηνιαίας δράσεως ὄλων τῶν κλάδων τῆς δημοσίας καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Διευθυντῆς Κ. Σνώκ. Θεσσαλονίκη. Ἔτος 1ον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ, ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ, ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Ἐνεπίγραφα «σαχάνια» τοῦ Ῥουφετίου τῶν Ἀμπατζήδων Φιλιππουπόλεως. — Περὶ τῶν συντεχνιῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ εἰδικῶς περὶ τοῦ Ῥουφετίου τῶν Ἀμπατζήδων τῆς Φιλιππουπόλεως ἐγένετο μακρὸς λόγος ἐκ τῶν στηλῶν τοῦ περιοδικοῦ τούτου (Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου, «Θρακικά» Β' σ. 325 κέ. δύο ἔγγραφα ἐκ Φιλιππουπόλεως).

Εἰς τὴν ἐπαινετὴν πρὸς πᾶν ἔργον τέχνης στοργὴν τοῦ κ. Μ. Ξηρέα, καθηγητοῦ τοῦ Γυμνασίου Κομοτινῆς, ὀφείλεται ἡ ὑπόδειξις τοῦ ὕλικου τῆς παρούσης μικρᾶς μελέτης τῶν ἐνταῦθα εἰκονιζομένων τριῶν ἐνεπιγράφων «σαχανιῶν» τοῦ Ῥουφετίου Φιλιππουπόλεως, ἀνηκόντων σήμερον εἰς τὴν ἐκ Φιλιππουπόλεως οἰκογένειαν κ. Μαχαιροπούλου. (εἰκ. 1).

Τρία ἐνεπίγραφα χάλκινα «σαχάνια» τοῦ Ῥουφετίου Ἀμπατζήδων Φιλιππουπόλεως εὑρισκόμενα ἐν Κομοτινῇ.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι τὴν κατ' ἔτος ἀναγόρευσιν τῶν μαϊστόρων τῶν συντεχνιῶν ἐπηκολούθει εὐωχία καὶ δεῖπνον, καλούμενον «φιλειά», καὶ ὅτι ἐκάστη συντεχνία ἐκέκτητο πλῆθος μαγειρικῶν καὶ ἐπιτραπεζίων σκευῶν, προερχομένων ἐκ δωρεῶν. (Ἀποστολίδου ἔ. ἀ. σ. 328).

Εἰς τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν τοῦ Ῥουφετίου τῶν Φιλιππουπολιτῶν Ἀμπατζήδων καὶ μεταξύ διαφόρων ἄλλων δωρεῶν ἤδη ἀπό

α ΚΟΣΤΑΝΤΗΝ ΤΟΥ ΧΡΗΣΑΦΗ ΑΦΗΕΡΟΣΕΝ ΤΟΝ ΑΠΑΤΖΗ ΔΕΣ ΤΟΝ ΟΥΡΟΥ ΦΕΤΙ 114 * ~

β ΑΠΑΧΜΕ ΤΖΟΝΕ ΤΑ ΑΦΙΕΡΩΣΕΝ ΤΟ ΡΑΦΕΤΗ ΤΟΝ ΑΠΑΤΖΙ ΔΟΝ 180618

Αι έπιγραφαι και τομαί των «σαχανίων».

τοῦ 1699 ἀναφέρονται καί «σαχάνια»¹⁾ (= τουρκιστί χαλκαὶ ἐπιτραπέζιοι παραψίδες) δωριζόμενα διὰ τὰ κοινὰ δεῖπνα τῆς συντεχνίας.

Εἰς τοιαύτας δωρεάς καὶ διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐγένοντο καὶ τὰ περισωθέντα καὶ ἐν Κομοτινῇ εὑρισκόμενα τρία χάλκινα «σαχάνια» τοῦ Ῥουφετίου Φιλιππουπόλεως, ἡ μελέτη τῶν ὁποίων εἶναι μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικωτάτης ἐκείνης συντεχνίας, συνεχισάσης τὸ τυπικὸν τῶν βυζαντινῶν τοιούτων.

1) «Σαχάνι» χάλκινον ἐπικασσιτερωμένον· μεγίστη διάμετρος 0,27 μ. Ἡ ἐπιγραφή εἶναι χαραγμένη ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τῆς ἀποκλινούσης στεφάνης του καὶ καταλαμβάνει μῆκος 0.30 μ. ὕψος γραμμάτων 0,001 μ. καὶ τύπος παραδόσεως βυζαντινῆς (εἰκ. 2α). Ὑψος ὀλίγον σολοικίζον.

Ἡ ἐπιγραφή τηρουμένης τῆς ἀνορθογραφίας της:

Κοσταντην(ος) του Χρησαφη αφιεροσεν του ἀπατζηδες
του σουρουφει 1714:

2) «Σαχάνι» χάλκινον ἐπικασσιτερωμένον· μεγίστη διάμετρος 0,27 μ. Ἡ ἐπιγραφή εἶναι χαραγμένη ἐπὶ τῆς ἐπιπέδου στεφάνης τοῦ ἀγγείου καὶ καταλαμβάνει μῆκος 0,31 μ. ὕψος γραμμάτων 0,012 μ. τύπος ὡσαύτως βυζαντινῆς παραδόσεως. (εἰκ. 2β).

Ἡ ἐπιγραφή τηρουμένης τῆς ἀνορθογραφίας της:

Παυλη(ς) του Τζονε τα ἀφιερωσε ης το ρουφετη
τον ἀπατζιδον 1806:

Εἰς τὸ πρακτικὸν τοῦ ἔτους 1811 κεῖται «Ἀναστάσις Παύλις Τζόνε μὲ κοινήν γνώμην ὄλων τῶν μαστόρων ἐπιτροπικῶς τους ὑπογράφω ὄλους τοὺς μαστόρους καὶ μαρτυρῶ» (Ἀποστολίδης ἔ. ἀ. σ. 360, 32). Πιθανὸν ὁ Ἀναστάσις Παύλις Τζόνε νὰ εἶναι υἱὸς τοῦ ἀφιερῶσαντος τὸ «σαχάνι» Παύλη τοῦ Τζόνε.

3) Ἐπὶ τῶν ἀποκλινόντων ἐξωτερικῶς χειλέων τοῦ τρίτου «σαχανίου» ἐξ ἰδίας ὕλης καὶ τύπου περίπου τοῦ πρώτου, κεῖται κατὰ τροπὴν τοῦ Ῥ εἰς λ ἢ ἐπιγραφή: λουφετη

Απατζίου: ἄνευ χρονολογίας.

Ἡ ἐπιγραφή εἰς τὴν εἰκ. 1 μόλις ἀναγνωρίζεται διότι ἐκαλύφθη ὑπὸ τοῦ δευτέρου «σαχανίου» ἐξ ἀπροσεξίας, ἢ εἰκῶν ὅμως 2γ εἶναι πιστὸν σχέδιόν της.

Γ. Μπακαλάκης

1) Ἀποστολίδης ἔ. ἀ. σ. 354. 2) «ἐπὶ ἔτους 1699 ἀφιέρωσεν ὁ μακαρίτης Χατζηδημητράκις Μαυρουδόγλους εἰς τὸ ρουφέτι «σαχανιά» 38, διὰ ψυχικὴ του σωτηρίαν. σ. 355. 6) «ἐπὶ ἔτει 1710 Ἰουν. 3. τὰ «σαχάνια», πάραχωροῦνται

Τὸ ἐν Κομάροις ἀνευρεθὲν ἀνάγλυφον τοῦ ἥρωος τῆς Θράκης — Πρὸ δύο μηνῶν ἀνευρέθη ἐν τῷ χωρίῳ Κόμαρα τῆς περιφέρειας Ὀρεστιάδος καὶ μεταφέρθη εἰς τὴν γραφεῖα τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου ἀνάγλυφος καὶ ἐνεπιγραφὸς ἐπὶ μαρμάρου εἰκὼν. Πρόκειται, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, περὶ τοῦ λεγομένου «Ἰππέως» ἢ «Ἡρώος τῆς Θράκης»· εἰκονίζεται εἰς πολλὰς ἀναγλύφους παραστάσεις καὶ ἀφομοιοῦται πρὸς τοὺς ἑλληνικοὺς ἡμιθέους καὶ θεοὺς ἰδίως δὲ τὸν Ἀπόλλωνα, τοῦ ὁποῦ φέρει ἐνίοτε καὶ τὸ ὄνομα (*).

Ἀνευρέθησαν διάφορα θρακικὰ ἀνάγλυφα, πλεῖστα τῶν ὁποίων παριστάνουν τὸν ἥρωα τῆς Θράκης. Οὗτος ἐθεωρεῖτο θεὸς τοῦ κυνηγίου καὶ τῆς γεωργίας καὶ τοῦ ὑποχθονίου κόσμου, ἡ δὲ λατρεία αὐτοῦ ἦτο λίαν διαδεδομένη παρὰ τῷ λαῷ τῆς Θράκης, εἶναι πάντοτε ἐπιππος, ἄφ' οὗ καὶ καλεῖται καὶ Ἰππεὺς τῆς Θράκης. Ὁ ἥρωας ἀποκαλεῖται ἄλλοτε ἀρχηγέτης, ἄλλοτε δὲ φέρει διάφορα ἄλλα ἐπίθετα. Καὶ εἶναι ἐν γένει ἀντικροσωπευτικός, φαίνεται, τύπος διαφόρων ἡρώων, διότι παριστάνεται ὡς ἥρωας καὶ ἡμίθεος ἢ θεός.

Ἡ εἰκὼν τοῦ ἀναγλύφου τῶν Κομάρων ἀνέχει 1)4 μέχρῃς 1)2 ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου ἐντὸς ἐσκαμμένης ἐπὶ τοῦ μαρμάρου βάσεως 0,35×0,32, ὁ ἥρωας εἶναι ἐλαφρῶς ἐστραμμένος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ἵππου ὅστις καλπάζει πρὸς τὰ δεξιὰ· ἡ κεφαλὴ του, ἀκάλυπτος καὶ ἔχουσα ὠραίαν κόμωσιν, εἶναι εὐμεγέθης ἐν σχέσει πρὸς τὴν τοῦ ἵππου, κρατεῖ διὰ τῆς μόλις διακρινομένης ἀριστερᾶς αὐτοῦ χειρὸς τὸν ἵππον ἀπὸ τῆς χαίτης, ἣτις εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὰ ἀριστερά, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς, τὴν ὁποῖαν ἔχει πρὸς τὸ αὐτὸ εἰς τὰ δεξιὰ μέρος τῆς χαίτης, κρατεῖ ἴσως ὄπλον, τόξον ἢ μάλλον ἀκόν·

εἰς ὅποιον χριστιανὸν χρειασθοῦν . . . ὁ Μοκαρίτης Ἡλίας ἄφησε εἰς τὸ βουφέτι «σαχάνια» διὰ τὴν ψυχὴν του καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὸν συγχωρήσῃ». 8) . . . ἐν ἔτει 1716 ἐν μηνί Φεβρουαρίου. 15 . . . «σαχάνια» 225 . . .

Ἡ χρησιμοποίησις τῆς τσερκικῆς λέξεως «σαχάνια» εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συντεχνίας ἐπέβαλε καὶ τὴν ἐνταῦθα ἐπανάληψίν της, ἀντὶ πάσης ἄλλης ἑλληνικῆς ἐρμηνείας τῆς ἢ συνωνύμου.

* Ἰβρβλ. «Ὁ ἥρωας τῆς Θράκης», Κ. Κουρτίδου, «Πανθρακικὸν Λεύκωμα» 1936 σελ. 11—12. Περὶ τῆς Μονῆς Λαμποῦς, Γ. Λαμπουσιάδου, Περιόδ. «Θρακικά» Α' σ. 291—292. Ἀνάγλυφον Ἀγίου Γεωργίου ἐξ Ἡρακλείας τῆς Προποντίδος, Γ. Α. Σωτηρίου, «Θρακικά» Α' 33—37. Συλλογὴ Σταμούλη, Bull. de corr. hellénique, 1912 σ. 583 κ. ἐ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου: Συλλογὴ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν Φιλιππουπόλει: «Θρακικά» ΣΤ', Ζ' καὶ Η' καὶ τοῦ ἰδίου ἐπίσης, Συλλογὴ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν Τραϊνῇ Αὐγούστη, νῦν Σ τ ἄ ρ α Ζ α γ ο ρ ἄ καὶ περὶ αὐτὴν, Η'.

τιον πρὸς τὰ ἄνω δὲ ἡ χεὶρ τούτου φαίνεται φέρουσα προχειρίδα· ἡ βλάβη κοῦ ἵππου εἶναι κυκλικὸν κοίλωμα τὸ ὁποῖον ἐπροξένησε κατὰ πᾶσαν πιθανότητά παιδική χεὶρ διὰ σιδηροῦ αἰχμηροῦ ὄργανου καὶ τὸ ὁποῖον ἔχει βάθος μὲν δύο ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ διάμε-

τρον μέχρι τεσσάρων· πιθανὸν πάλιν εἶναι ὅτι ὁ ἦρωσ παριστάνεται ὡς ρίψας ἤδη τὸ ἀκόντιον· εἶναι ἐνδεδυμένος χιτῶνα, ἴσως δὲ καὶ περισκελίδα, ἔχει πρὸς τούτοις χλαμύδα, ἥτις περιελισσομένη

χαλαρῶς περὶ τὰ στέρνα, καταπίπτει ἀπὸ τῶν ὤμων τοῦ ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ διὰ τοῦτο καθὼς καὶ ἔνεκx τοῦ προαναφερθέντος κοιλώματος, δὲν ἐξακριβοῦται καὶ τοῦτο, δηλαδή ἐάν ὁ ἵππος ἔχη ἐπίπιον· πάντως εἶναι φανερόν, ὅτι δὲν ἔχει καμμίαν ἄλλην ἐξάρτησιν, χαλινὸν ἢ ἀναβολεῖς, ὡς παρατηρεῖται ἐν γένει εἰς τὰ διάφορα ἀνάγλυφα τοῦ ἥρωος τῆς Θράκης. Ὁ δεξιὸς ποὺς τοῦ ἥρωος, ἀπὸ τοῦ γόνατος, κρέμαται πρὸς τὰ κάτω, ὁ δὲ ἀριστερὸς ὀλίγον διαφαίνεται, κλίνων πρὸς τὰ ἔμπρός.

Μεταξὺ τῶν ὀπισθίων ποδῶν τοῦ ἵππου καὶ τοῦ δεξιοῦ τοῦ κυνηγέτου ἀνέχει δι' ἐλαφρῶν γραμμῶν κύων κυνηγετικός, ἔχων τὸ στόμα ἀνοικτόν, ὡς νὰ ὑλακτῆ, καὶ ὀρμῶν ἐναντίον κάπρου· ὁ κάπρος διαγράφεται παχὺς καὶ ὀγκώδης, ἀλλὰ ἐλαφρῶς ἐπίσης ἀνάγλυφος, ὅπως καὶ ὁ κύων· ἐπιτίθεται δὲ μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὰ ἀριστερά, μεταξὺ τῶν ποδῶν τοῦ ἵππου, οἱ ὅποιοι ἔνεκα τοῦ καλπασμοῦ εἶναι προτεταμένοι πρὸς τὰ ἔμπρός καὶ ὀλίγον ὑψηλά· ἐννοεῖται, ὅτι ὁ κάπρος καὶ ὁ κύων εἶναι μὲν ἀνάγλυφοι ὑπὸ τὰ σκέλη τοῦ ἵππου, ἐν τούτοις, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ μικροῦ σχήματος καὶ τῶν ἐλαφρῶν αὐτῶν γραμμῶν, ὑποτίθεται, ὅτι διαφαίνονται προοπτικῶς ὀλίγον μακράν, ἀναλόγως βεβαίως ἕκαστος, ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τοῦ ἥρωος.

Πρὸ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν τοῦ ἵππου, ἐν μέρει δὲ ἔξω τῆς ἐσκαμμένης βάσεως, ἦτοι πρὸς τὰ κάτω μέρη τοῦ δεξιοῦ πλαισίου, τρόπον τινά, τῆς εἰκόνας, ὑπάρχει παῖς· οὗτος φέρει πυκνοειδὲς κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, οὔτινος τὰ ἄκρα κατέρχονται ἐκατέρωθεν, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται περὶ τῆς κόμης του· ἔχει πρὸς τούτοις χιτωνίσκον, ὅστις, ἐξικνούμενος μέχρι τῶν ἰσχίων, ἀφήνει ἀκάλυπτα τὰ κάτω ἄκρα· γονατίζει πρὸς τὴν κάτω δεξιάν γωνίαν τῆς βάσεως εἰς στάσιν κατ' ἐνώπιον, οἱ πόδες του ὅμως φαίνονται ἐστραμμένοι πρὸς τὰ ὀπίσω, πρόκειται, πιθανόν, περὶ γόνου ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας ἢ ἡγεμονόπαιδος, ἐκτεθέντος δεδεμένου πρὸς βορὰν τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ διασωζομένου ὑπὸ τοῦ ἥρωος· τοιουτοτρόπως εἶναι δυνατόν νὰ δικαιολογηθῆ καὶ ἡ κατασκευὴ καὶ ἀνάθεσις τοῦ ἀναγλύφου τῷ κυνηγέτῃ ἥρωϊ καὶ θεῷ Ἀπόλλωνι, πρὸς ἔκφρασιν δηλονότι εὐγνωμοσύνης.

Ἡ ἐπιγραφή, ἐκ τεσσάρων ἴσως μόνον στίχων, εἶναι κεχαραγμένη ἐπὶ τῆς ἀνεχοῦσης ἐπιφανείας τοῦ μαρμάρου, ἔχει τὸν συνήθη τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς κλασικῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς.

Κατὰ τὴν δυνατὴν ἐκ μέρους ἡμῶν γενομένην ἀνάγνωσιν ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὡς ἑξῆς :

ΚΥΡΙΩ ΑΠΟΛΛΩΝΙ
 ΑΥΛΟΥΖΕΝΙΣ | ΑΥΛΟΥ
 ΖΕΝΕΟΣ| ΕΥΞΑΜΕΝΟΣ
 [. . . . ΡΙΟΝΑΛΕΟ . .]

Ὁ ἀφιερωτῆς φέρει τὸ ὄνομα Αὐλούζενις καὶ εἶναι υἱὸς τοῦ συνώνυμου Αὐλούζένεος! Δυστυχῶς τὸ τέλος τοῦ δευτέρου καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ τρίτου στίχου δὲν διακρίνονται καθαρῶς. Αὐλούζενις ἢ Αὐλουζένης εἶναι γνήσιον θρακικὸν ὄνομα πολλάκις ἀναγραφόμενον εἰς τὰς ἐπιγραφάς. Ἀπὸ τὸν τέταρτον στίχον ἀναγράφομεν τὰ ὑπάρχοντα γράμματα, χωρὶς νὰ εἴμεθα βέβαιοι περὶ αὐτῶν.

Ἄνωθεν τῆς εἰκόνος διακρίνεται ἑτέρα ἔσκαμμένη βάσις, μικροτέρα καί, ὡς φαίνεται, τριγωνικὴ ἐν εἴδει μετώπης ναοῦ· ἐπειδὴ δέ, ὡς εἶδομεν, τὸ μάρμαρον εἶναι τεθραυσμένον, τίποτε ἄλλο δὲν ὑπάρχει ἢ δὲν διακρίνεται, εἰ μὴ μόνον ἀκαθόριστός τις ἐξοχή ἐν σχήματι ἀνεστραμμένου κώνου ἐν τῷ μέσῳ τῆς βάσεως ταύτης καὶ ὑπερθεῖν ἀκριβῶς τῆς κεφαλῆς τοῦ ἥρωος.

Διδυμότειχον Μάϊος 1937

† Ἀρχιμανδρίτης Νικόλαος Βαφείδης,

Σημειώματα περὶ τῆς Πλωτινοπόλεως καὶ Διδυμοτείχου *. 1) Ἡ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Διδυμοτείχου ἀνεύρεσις ἐνεπιγράφου βάθρου ἀνδριάντος τοῦ αὐτοκρ. Φιλίππου στηθέντος ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς τῶν Πλωτινοπολιτῶν δὲν εἶναι ἀσφαλὲς τεκμήριον περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς ἀρχαίας Πλωτινοπόλεως, οἷοτι ἐνδέχεται τὸ βάθρον νὰ ἐκομίσθη εἰς τὸν ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ ὑπάρχοντα συνοικισμὸν ἐκ Πλωτινοπόλεως πρὸ ἢ μετὰ τὴν ἄρδην καταστροφὴν τῆς πρὸς ἄλλην χρῆσιν. Τοιαῦται μετακομίσεις ἀρχαίων λειψάνων ἐκ παρακειμένων καταστραφεισῶν ἀρχαίων πόλεων εἰς γείτονας συνοικισμοὺς εἶναι συνήθεις. Οὕτω πολλάκις μακρὰν τοῦ χώρου τῆς ἰδρύσεώς των ἀνευρίσκονται ὀδομετρικαὶ ἐνεπιγραφοὶ στήλαι, ἐνεπιγραφοὶ λάρνακες καὶ βάθρα ἀνδριάντων, βωμοὶ καὶ ἀνδριάντες καὶ ἄλλα. Πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ ἂν πράγματι τὸ βάθρον ἀρχῆθην ἐστήθη ἐκεῖ, δεόν νὰ ἀνασκαφῆ ὁ περὶ ὃν εὐρέθη χώρος, ὁπότε πάντως θ' ἀνευρεθοῦν καὶ

*) Τὰ δημοσιεύόμενα σημειώματα ἐστάλησαν πρὸς φίλον τοῦ γράφοντος, ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν περὶ Πλωτινοπόλεως γραφέντων ἐν τῷ Η' τόμῳ τῶν «Θρακικῶν» (Σελ. 190-210) παρὰ τῶν κ. Κ. Κουρτίδου καὶ Ν. Βαφειάδου καὶ δημοσιεύονται ἐν τοῖς «Θρακικοῖς» ὡς μικρὰ τις συμβολὴ πρὸς διαφώτισιν τοῦ ζητήματος. (Σ. Θ.).

ἄλλα μνημεῖα τῶν χρόνων τῆς Ρωμαϊκῆς ἐν Θράκῃ κυριαρχίας. Διότι προφανῶς ὁ ἀνδριὰς τοῦ αὐτοκράτορος ἐστήθη ἐν δημοσίῳ τῆς πόλεως μέρει, οἷον ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐν στοᾷ, πρὸ ἱεροῦ, βουλευτηρίου κτλ. ὦν ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ ἀνευρεθοῦν ἵχνη. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Πλωτινόπολις κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ἤκμασεν πολιτευομένη κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἐλευθέρων Ἑλληνικῶν πόλεων, ἐνδέχεται ν' ἀνευρεθοῦν καὶ τινα μνημεῖα τέχνης καὶ πρὸ παντός καὶ ἄλλαι ἐπιγραφαὶ διαπιστοῦσαι τὴν θέσιν της. Ἡ ἀνεύρεσις δὲ μόνον μετ' ἀνασκαφᾶς ἰχνῶν συνοικισμοῦ ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων δεόν νὰ μὴ θεωρηθῇ ὡς σπουδαία ἐνδειξις πρὸς καθορισμὸν τῆς θέσεως τῆς πόλεως ἐκεῖ. Διότι ἐπὶ τῆς ἐν Θράκῃ ρωμαιοκρατίας ἕνεκα τῆς ἐπὶ δύο καὶ πλέον αἰῶνας ἐπικρατησάσης εἰρήνης ἡ χώρα ἅπασα μετεβλήθη εἰς παράδεισον καὶ κατεσπάρη ὑπὸ κωμῶν, ἀγροικιῶν καὶ ἐπαύλεων.

2) Ἡ θέσις τῆς ἠρειπωμένης Πλωτινοπόλεως καθορίζεται ὑπὸ τοῦ γεωγράφου Forthiger (Kurzer Abreiss der alten Géographie, Leipzig. ἔτ. 1850, σελ. 475), ὅστις λέγει ἐπὶ τῶν χρόνων του ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων *Dsjsr Erkené* καὶ ἐκεῖτο οὐ μακρὰν τῆς συμβολῆς τοῦ Ἐριγῶνος μετὰ τοῦ Ἐβρου πλησίον τοῦ Διδυμοτείχου ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως πρὸς τὴν Τραϊνούπολιν καὶ τὴν Αἴνον ἀγούσης ὁδοῦ καὶ ὅτι διὰ τῆς πόλεως διήρχετο καὶ ἡ περιώνυμος στρατιωτικὴ ρωμαϊκὴ ὁδὸς *Via Egnatia*. Ὁ δὲ Γάλλος περιηγητὴς Anville ὅστις ἀρχομένου τοῦ 18ου αἰῶνος διήλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἀναμφιβόλως εἶδεν ἐρείπια αὐτῆς λέγει ὅτι ὁ χώρος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν περιοικούντων *Blüdin*, ὅπερ συνάδει πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ γεωγράφου Μελετίου, λέγοντος ὅτι ἡ θέσις τῆς Πλωτινοπόλεως ἐκαλεῖτο ἐπὶ τῶν χρόνων του *Πλόουδιν*. Ἀμφότερα τὰ ὀνόματα εἶναι παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος Πλωτίνη, ὡς ἐκαλεῖτο συντομίας χάριν ἡ Πλωτινόπολις ἀναμφιβόλως πρβλ. ἡ *Φιλίππου ἀντί ἡ Φιλίππου πόλις*, ἡ *Ἀδριανοῦ ἀντί ἡ Ἀδριανούπολις*, ἡ *Τραϊανὴ ἀντί ἡ Τραϊανούπολις* κτλ. Ἡ Πλωτίνη ἀνὰ τὰ στόματα τῶν κατακλυσάντων τὴν ὑπαιθρον χώραν ἀπὸ τοῦ 10ου ἰδίως αἰῶνος Σλαύων ἐφέρετο *Πλόουτιν*, ὅπερ κατὰ γλωσσικούς νόμους μετεβλήθη σὺν τῷ χρόνῳ εἰς *Plüdin-Plüdin-Plüdin-Blüdin*. Ὅτι δὲ ἡ Πλωτινόπολις ἐκεῖτο παρὰ ταῖς Ρωμαϊκᾶς ὁδοῖς διαπιστοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (περὶ κτισμάτων IV, II), λέγοντος ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς κατὰ τὴν ἀνοχύρωσιν τῶν ἐν Θράκῃ πόλεων ἤρξατο ἀπὸ τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τῆς Πλωτινουπόλεως, ὡς ἐπιμαχωτάτων, ὡς κειμένων δηλ. ἐν τόποις εὐπροσβλητοτάτοις ὑπὸ τῶν κατερχομένων ἀπὸ βορρᾶ ἐπιδρομέων

βαρβάρων, οἵτινες ἀναντιρρήτως ἠκολούθουν τὰς κεχαραγμένας ὁδοὺς.

3) Ἡ Πλωτινόπολις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι τὸ Βυζαντιακὸν Διδυμότειχον διότι κατὰ τὸν Forbiger κατεσκάφη ἐκ θεμελίων ὑπὸ τοῦ τσάρου τῶν Βλαχοβουλγάρων Ἰωαννίτσα ἢ Καλογιάννη τῷ 1205 συγχρόνως μετὰ τῆς Τραϊανουπόλεως, Χαρσιόπολεως, Ραιδεστοῦ, Πανίου, Ἡρακλείας, Φιλιππουπόλεως, Βατκουνίου καὶ ἄλλων πόλεων καὶ κωμῶν, ὧν οἱ περισωθέντες κάτοικοι ἐξηνδραποδίσθησαν καὶ μετωκίσθησαν εἰς τὰς Παραδουναβίους τῆς Βουλγαρίας χώρας. Ὁ σύγχρονος τοῦ Ἰωαννίτσα ἱστοριογράφος Γ. Ἀκροπολίτης λέγει: «Κατέσκαψε γοῦς ἐκ βάθρων αὐτῶν τὴν Φιλιππούπολιν θαυμαστὴν ἄγαν οὖσαν... εἶτα τὰς ἄλλας πάσας πόλεις, ἅς ἀριθμεῖν οὐ χρεῶν», μεταξὺ ὧν περιλαμβάνεται καὶ ἡ Πλωτινόπολις. "Ἄρα ἡ πόλις ἔστω καὶ ἐν παρακμῇ ὑπῆρχεν ἕως τότε ὑφισταμένου καὶ τοῦ Διδυμοτείχου, ὅπερ κατὰ τὸν σύγχρονον Χωνιάτην μάτην ὁ Καλογιάννης ἐπολιόρκησε καὶ ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἐννάτου ἡδὴ αἰῶνος μνημονεύεται. "Ἄλλη λοιπὸν ἡ Πλωτινόπολις καὶ ἄλλο τὸ Διδυμότειχον καίπερ οὐ μακρὰν εὐρισκόμενα ἀλλήλων. Τὰ ὄχυράματα τότε ἐν τοῖς ἐπικαίροις σημείοις δὲν ἀπέιχον ἐνίοτε ἀλλήλων πολὺ· ὁ ὄχυρωτάτος Στενίμαχος ἀπέιχε λ. χ. τῆς ὄχυρωτάτης Φιλιππουπόλεως 22—23 χιλιόμετρα.

4) Ἡ Δύμη δὲν εἶναι τὸ Βυζαντιακὸν Διδυμότειχον, διότι ἡ θέσις αὐτῆς εἶναι καθωρισμένη ὑπὸ τοῦ Κλ. Πτολεμαίου (III, II, 7) ἐν τῷ Itiner. Antonini 322, 333, ἐν τῷ Itiner. Hierosolymitano 602 (mutatio Demas) ἐν τῇ Tabula Peutingeriana VIII. Κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Πτολεμαίου Müller ἔκειτο παρὰ τῷ νῦν Feredjik πρβλ. καὶ Kienert νέον τῆς Ἑλλάδος ἀτλαντα IX καὶ τὸν χάρτην τοῦ ἐν Βιέννῃ στρατιωτικοῦ γεωγραφικοῦ Ἰνστιτούτου σελ. 13, ὡσαύτως καὶ Pauly R. Encykl. τόμ. V σελ. 1878 ἐν τῇ λ. Δύμη Οὐδὲ τὸ ὄνομα Διδυμότειχον, μεσαιωνικὸς σχηματισμὸς, προήλθεν ἐκ τοῦ Δυμότειχον, μετονομασθείσης οὕτω τῆς Δύμης, ὅπερ βραδύτερον ὑπὸ τῶν λογίων ἐκλαβόντων αὐτὸ συγκεκομμένον ἐπληρωθῶθη εἰς Διδυμότειχον. Ἡ Δύμη ἦτο ἀρχαῖον τῆς Θράκης Ἑλληνικὸν πόλισμα καὶ οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης κείμενον, ἦτο προσιτὸν δι' αὐτῆς διὰ τοῦ Ἐβρου. Ὁχυρωθεῖσα θὰ μετωνομάζετο οὐχὶ Διδυμότειχον, ὅπερ γλωσσικῶς δὲν ἐπετρέπετο, ἀλλὰ Δύμης τεῖχος. πρβλ. Αἰνίων τεῖχος (Ἡροδότου VII. 58) οὐχὶ Αἰνιότειχον, Μακρὸν τεῖχος (Στράβωνος, VII, fr. 55) οὐχὶ Μακρότειχον, Νέον τεῖχος (Ξενοφώντας KA. VII, 5, 8) οὐχὶ Νεότειχον, Δαμινὸν τεῖχος

(Στεφ. Βυζάντιος) οὐχὶ Δαμινότειχον, πάντα πολίσματα ἐν Θράκῃ. Ἐνῶ δὲ τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων τούτων φέρονται κατὰ παράθεσιν, τὰ ἔθνικα τῶν ἐξεφέροντο ὀρθῶς ὡς σύνθετα: Διδυμοτειχίται, Αἰνιοτειχεῖται, Μακροτειχίται, Νεοτειχίται, Δαμινότειχίται καὶ Διδυμοτειχίται, ὡς ἀναγράφεται ἂν καλῶς ἀναγινώσκηται ἐν τῷ Θρακίῳ φόρῳ (ἐκ τοῦ Δίδυμον τεῖχος) Πρβλ καὶ Μεγάλη πόλις—Μεγαλοπολίται, Νέα πόλις—Νεαπολίται, Φιλίππου πόλις—Φιλιπποπολίται κτλ. Πρόκειται περὶ σχηματισμοῦ τῶν κλασσικῶν χρόνων. Πιθανῶς ὅμως τὸ ἐν τῷ Θρακίῳ φόρῳ ἀπαντῶν ΔΙΔΥΜΟΤ Ν' ἀναγινώσκηται οὕτω ἀντὶ τοῦ ΔΙΔΥΜΟΥ — Διδύμου (τείχους) ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος ἐνίοτε τοῦ γράμματος Υ πρὸς τὸ Τ, ὅταν εἶναι τετριμμένον ἀλλὰ καὶ τότε πρόκειται περὶ τῶν πολιτῶν τοῦ αὐτοῦ Διδύμου (τείχους).

5) Τὸ ἐν τῷ Θρακίῳ φόρῳ ἀναγινωσκόμενον Δίδυμον τεῖχος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι τὸ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Θράκης Διδυμότειχον, διότι τὸ μετὰ τὰ Περσικὰ ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου καὶ Κίμωνος θαλάσσιον συμμαχικὸν τῶν Ἀθηναίων κράτος ἐξετείνετο μόνον εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης, τοῦ Αἰγαίου, τῆς Προποντίδος καὶ τὰς νήσους οὐχὶ δὲ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Θράκης. Αἱ μετέχουσαι δὲ τούτου τῆς Θράκης πόλεις ἦσαν πᾶσαι Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, αἵτινες εἶχον ἀνάγκην τῆς ὑποστηρίξεως τῆς θαλασσίας τῶν Ἀθηναίων δυνάμεως κατ' ἐνδεχομένης ἐπιθέσεως τῶν Περσῶν. Ἑλληνικαὶ δὲ ἀποικίαι κατὰ τὸν 5ον π.Χ. αἰῶνα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Θράκης δὲν μνημονεύονται, διότι δὲν ὑπῆρχον τὸ λεγόμενον περὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅτι κτίστης αὐτῆς ἦτο ὁ Ἀγαμεμνονίδης Ὀρέστης (ὄθεν Ὀρεστιάς) εἶναι τῶν μεταγενεστέρων πλάσμα. Αἱ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Θράκης Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἰδρύθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ τῶν διαδόχων του, ἐπολλαπλασιάσθησαν δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ἐξελληνιζομένων τῶν Θρακῶν καὶ εἶναι ἡμῖν πᾶσαι γνωσταὶ ἐκ τῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν καὶ ἐπιγραφῶν. Οὐδ' εἶναι δὲ δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὸ Διδυμότειχον ἦτο Θρακικὸν πόλισμα ὑπὸ Θρακικόν, ἐννοεῖται, ὄνομα μεταγραφέν ἑλληνιστὶ ἐν τῷ πίνακι, καὶ προσεχώρησεν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων. Διότι τότε οἱ Θράκες δὲν εἶχον πόλεις, ἀλλὰ κατῴκουν κατὰ κόμας ἀνωχυρώτους, οὐδεμίαν δὲ τῶν Ἀθηναίων ἀνάγκην εἶχον. Τούναντίον δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεδίωξαν τὴν φιλίαν καὶ τὴν συμμαχίαν τῶν Ὀδρυσῶν, τοῦ ἰσχυροτάτου τῶν Θρακικῶν φυλῶν, οὗ ὁ βασιλεὺς Τήρης ἐκυριάρχησε τότε πάσης τῆς Θράκης. Κατὰ τὴν μεγίστην δὲ ἀκμὴν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ

κράτους, τὸν χρυσῶν λεγόμενον τῷ Περικλέους αἰῶνα 479—431 π.Χ., καὶ τὸ κράτος τῶν Ὀδρυσῶν ἐξίκετο εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς δυνάμεώς του κυριαρχῆσαν πάντων τῶν Θρακικῶν φύλων ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου μέχρι τοῦ Ἰστρου βρασιλεύοντος τοῦ Σιτάλκου, συμμάχου τῶν Ἀθηναίων. Ἐκ τοῦ χρόνου τούτου προσέρχονται καὶ οἱ πίνακες τῶν συμμαχικῶν φόρων. Εἶναι δυνατόν νὰ ὑποτεθεῖ ὅτι τὸ Διδυμότειχον ὑπαγόμενον τότε εἰς τὸ κράτος τῶν Ὀδρυσῶν ἐπλήρωσε φόρον εἰς τοὺς Ἀθηναίους; πρὸς τί καὶ διὰ τί; Καὶ ἦσαν οἱ Θράκες καθ' ἅς μαρτυρίας ἔχομεν ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἔδιδον ἢ ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἔλάμβανον; Ἀλλ' ἂν τὸ Δίδυμον τεῖχος τοῦ Θρακίου φόρου δὲν εἶναι τὸ ἐν Θράκῃ Διδυμότειχον, τότε ποῦ τῆς Θράκης ἔκειτο τοῦτο; Ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος ἐν τοῖς Ἀργοναυτικοῖς (I, 985, 1125) μνημονεύει Δίδυμον ὄρος πλησίον τῆς Κυζίκου, ἐφ' οὗ ἔκειτο ἱερὸν τῆς Κυβέλης, πιθανῶς παρ' αὐτῷ ζητητέον καὶ ἡ πόλις Δίνδυμον ἢ Δίδυμον τεῖχος, ἣτις ὡς κειμένη παρὰ τῆ Προποντίδι περιελήφθη ἐν τῷ πινάκι τοῦ Θρακίου φόρου. Ἡ εἰκασία αὕτη δύναται νὰ στηριχθῆ, ἂν ἐν τῷ πινάκι τοῦ Θρακίου φόρου περιλαμβάνωνται καὶ ἄλλαι πόλεις κείμεναι ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς τῆς Προποντίδος ἀκτῆς, οἷον ἡ Κύζικος, ἡ Λάμψακος, ἡ Χαλκηδὼν κτλ. Ὁ Büchner δὲ ἐν τῇ Pauly Encycl. τόμ. V. σελ. 442) πλάττων Δίδυμα τεῖχη ἢ Δίδυμον τεῖχος ἐκ τοῦ φερομένου Δίδυμοτ οὐχὶ ἐν τῷ Θρακίῳ ἀλλ' ἐν τῷ Ἑλλησποντίῳ φόρῳ θέτει τὸ πόλισμα ἀνατολικῶς πρὸς τὸ Γρανικοῦ παρὰ τῆ μεγάλη πρὸς ἀνατολὰς ὁδῷ καὶ παραπέμπει εἰς Chishull Trav. in Turkey London ἔτ. 1747, σελ. 60 καὶ εἰς τὸν Kiepert formae orbis ant. IX.

6) Δὲν γνωρίζω τὸ Διδυμότειχον οὐδ' ἔχω ἰδέαν τινὰ περὶ τοῦ σωζομένου σήμερον φρουρίου του, ὅπερ κατὰ τὰ γραφόμενα ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του ἐπὶ τῶν προῖστορικῶν χρόνων (λείψανα Πελασγικοῦ τείχους) πολλάκις ἐπεσκευάσθη καὶ ὡς Βυζαντιακὸν φρούριον κατὰ τοὺς τελευταίους τῆς Βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας χρόνους διεδραμάτισε ἐξαιρετόν πρόσωπον. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι κακῶς ἐρμηνεύεται Διπλοῦν τεῖχος τ. ἔ. ὡς ἀποτελούμενον ἐκ δύο περιβόλων, τοῦ ἐνὸς ἐντὸς τοῦ ἄλλου. Νομίζω ὅτι τὸ τεῖχος δέον νὰ ἐκληφθῆ φρούριον ἐν γένει (κάστρον) καὶ τὸ Διδυμότειχον νὰ ἐκληφθῆ ὡς διπλοῦν φρούριον, τ. ἔ. δύο φρούρια παρακείμενα καὶ συνεχόμενα ἀλλήλοις. Ἡ ὑπόθεσις μου αὕτη δύναται νὰ στηριχθῆ ἐκ τῆς τοποθεσίας τῆς πόλεως καὶ τῶν σωζομένων τῶν τειχῶν

λειψάνων, ἅτινα δέον νὰ κεῖνται ἐπὶ δύο ὑψωμάτων οὐ μακρὰν ἀλλήλων. Δίδυμα λοιπὸν θὰ ἦσαν τὰ κάστρα, ὅθεν καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλήθησαν Διδυμότειχα—Δυμότειχα ἐξ οὗ καὶ σλαυϊστὶ Δυμότικα.

7) Τὸ ὄνομα Διδυμότειχον ὡς ἐκ τῆς συνθέσεώς του εἶναι βυζαντιανοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ οὐδαμῶς δέον νὰ σχετισθῆ πρὸς τὸν ἐν τῇ θέσει του προϊστορικὸν ὠχυρωμένον συνοικισμὸν καὶ τὸν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν χρόνων, ἃν ὑπῆρχε (τοῦτο δέον νὰ ἐξελεγχῆ διὰ συστηματικῶν ἀνασκαφῶν), ὅστις θὰ ἦτο ἀνοχύρωτος καταρριφθέντων τῶν προϊστορικῶν του τειχῶν. Οἱ προϊστορικοὶ Θραῖκες, ἀδελφοὶ τῶν Ἑλληνοπελασγῶν, εἶχον πολιτισμὸν, οὗ ἑστεροῦντο οἱ κατὰ τοὺς ἑλληνικοὺς χρόνους βάρβαροι Θραῖκες. Τοῦτο μαρτυρεῖται οὐ μόνον ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως ὅτι οὗτοι ἦσαν οἱ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσηγηταὶ τῆς θρησκείας καὶ τῆς μουσικῆς, καὶ ἐγέννησαν τοὺς μυθολογομένους ἀοιδούς καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου αὐτοῦ περιγράφοντος τὰ ὄπλα των, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνευρεθέντων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων μυκηναϊκῆς ἐποχῆς καὶ ἐκ τῶν σωζομένων λειψάνων Πελασγικῶν τειχῶν (Φιλιππούπολις, παρὰ τῷ Χασκόβω ἐπὶ τῆς Ροδόπης Διδυμότειχον) καὶ τάφων ὡς οἱ Μυκηναϊκοὶ (παρὰ Μεζέκ καὶ 40 Ἐκκλησίαις). Καὶ αὐτοὶ λοιπὸν ὡς οἱ ἀδελφοὶ των Πελασγοὶ κατώκουν εἰς ἀκροπόλεις ὀχυροῦντες αὐτὰς ὁμοιοτρόπως. Αἱ ἀκροπόλεις αὗται προφανῶς εἶχον ὀνόματα, ἀλλὰ σὺν τῇ καταστροφῇ των ἐξηφανίσθησαν καὶ αὐτά. Οἱ Θραῖκες τῶν Ἑλληνικῶν χρόνων δὲν εἶχον ὠχυρωμένους συνοικισμούς κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ προετίμων νὰ κατοικῶσιν εἰς ὑψηλότερα μέρη κατὰ κόμας. Καὶ οἱ συνοικισμοὶ τούτων εἶχον ὀνόματα, ταῦτα ὅμως ὡς καὶ τὰ τῶν προϊστορικῶν Θρακῶν ἦσαν Θρακικά. Τὸ Διδυμότειχον ὅμως δὲν εἶναι ὄνομα Θρακικόν, ὥστε δὲν δύναται οὔτε εἰς τοὺς προϊστορικοὺς Θραῖκας ν' ἀναχθῆ οὔτε εἰς τοὺς τῶν κλασσικῶν χρόνων, ἃν πάλιν ἐπὶ τῆς θέσεώς του ὑπῆρχε Θρακικὸς συνοικισμὸς. Τὰ ὀνόματα τῶν Θρακικῶν συνοικισμῶν κατέληγον εἰς -ησός -σός ('Ὀδησός-Κενδρισός), εἰς -ισσα ('Εργισσα)-πάρα (Βησσαπάρα) δαυαδεύα ('Αργιδαυα-Πουλπουδεύα), -δάμα (Οὐσκοδάμα, ἐν ᾧ τὸ δαμα τεῖχος, δόμος) κτλ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῆ, ὅτι τὸ πρῶτον αὐτοῦ συνθετικὸν εἶναι τὸ Θρακικὸν Δίδυμον, ἢ σύνθεσις αὐτοῦ καὶ τὸ δεύτερον συνθετικὸν τεῖχος ἀντὶ τοῦ Θρακικοῦ δάμα ἢ βάστα δηλοῖ ὅτι εἶναι τοῦ μεταγενεστέρου Ἑλληνισμοῦ καὶ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τοὺς Θραῖκας τοὺς προϊστορικοὺς καὶ ἱστορικούς.

8) Ἡ ὑπόθεσις ὅτι τὸ προϊστορικὸν τοῦ συνοικισμοῦ ὄνομα ἦτο

Δίνδυμον (ὄρος, ἄκρα, κορυφή) εἶναι ἐπιτυχεστάτη, διότι τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν Φρυγίᾳ ὡς ὄρος καὶ ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ εἰς 5-6 μέρη καθωρισμένα ἐν τῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τοῦ Pauly (λ. Δίνδυμον), ὅπου ἐλατρεύετο ἡ Κυβέλη, ὅθεν προσεκαλεῖτο Δινδυμένη καὶ Δινδυμῖς. Ὁ πολὺς δε γλωσσολόγος Kretschmer (Einleitung in der Gr. Sprache σελ. 195). ὑπολαμβάνει αὐτὸ ὡς Φρυγικῆς προελεύσεως. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Φρύγες ἦσαν ἀδελφοὶ τῶν Θρακῶν, δυνατόν καὶ παρὰ τοῖς Θραξὶ τὸ ὄροι—ἢ ἄκρα νὰ ὠνομάζετο Δίνδυμον. Ἄλλὰ πῶς τὸ ὄνομά του ἐπὶ δύο χιλιετηρίδας σχεδὸν ἀτονήσαν καὶ λησμονηθῆν, ἀφοῦ δὲν μνημονεύεται ἀνέζησεν εἰς τὸ Βυζαντιακὸν Διδυμότειχον; Ἡ Θρακικὴ γλῶσσα ἔπαυσε λαλουμένη σὺν τῇ ἐπιδράσει τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Θράκην (4—5 αἰῶνα) καὶ σήμερον πλὴν λέξεων τινῶν, κυρίων ὀνομάτων πολλῶν καὶ ἀρκετῶν τοπωνυμίων δὲν γνωρίζομεν ἄλλα περὶ αὐτῆς. Ἄν ὑπῆρχον ἱστορικαὶ ἢ ἐπιγραφικαὶ μαρτυρίαι ὅτι τὸ ὄνομα Διδυμότειχον δύναται ν' ἀναχθῆ ἕως εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐλαλεῖτο ἀκόμη ἡ Θρακικὴ γλῶσσα, ἐν ᾧ ἡ Ἑλληνικὴ τὴν ἀπέπνιγε πανταχόθεν, τότε ἢ ἐκ τοῦ Δίνδυμον σύνθεσις τῆς λέξεως καὶ ἡ ἀναγωγὴ τῆς ἰδρύσεως τοῦ πολισματος μέχρι τῆς ρωμαιοκρατίας τοῦλάχιστον ἐν Θράκῃ δὲν εἶναι ἀπορριπτέα. Ἄλλὰ τοιαῦται μαρτυρίαι δὲν ὑπάρχουσιν. Ἰδρύνονται ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐκείνῃ πόλεις ὄχυραί, αἵτινες ἠνθησαν, ἢ Ἀδριανόπολις ἢ Πλωτινόπολις καὶ ἡ Τραϊανόπολις, τὸ δὲ Δίνδυμον (ἄκρον ἢ ὄρος) δὲν μνημονεύεται μὴ λαμβανόμενον ὑπ' ὄψιν, ἐνῶ μνημονεύεται ἑκατοντὰς Θρακικῶν τοπωνυμίων

Ἄνακεφαλαίων τὰ προειρημένα νομίζω ὅτι:

α) τὸ νῦν Διδυμότειχον (φρούριον) εἶναι Βυζαντιακὸν τῶν ὑστέρων χρόνων, ἐγερθὲν ἐπὶ θέσεως, ὅπου προὔπῆρχεν προϊστορικός συνοικισμός (Πελασγικὰ τεῖχη), πιθανῶς δὲ βραδύτερον καὶ ἄσημός τις μικρὸς Θρακικὸς συνοικισμός ᾧ τὰ ὀνόματα ἀρχαιότατα ἐκάλυπεν ἢ λήθη.

β) Ἄλλῃ εἶναι ἡ Πλωτινόπολις καὶ ἄλλο τὸ Διδυμότειχον, διότι τὸ δεύτερον μνημονεύεται τρεῖς αἰῶνας πρὸ τοῦ ἐξαφανισμοῦ τῆς πρώτης.

γ) Τὸ Διδυμότειχον δὲν εἶναι ἡ Δύμη, οὐδὲ ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ ὀνόματός της. Τὸ ἀντίθετο Δυμότειχο ἐκ τοῦ Διδυμότειχον πρβλ. Σόπολις (ἀπλοποίησα) κουμάρι κτλ.

δ) Τὸ Διδυμότειχον οὐδὲν τὸ κοινόν πλὴν τῆς συνωνυμίας ἔχει πρὸς τὸ ἐν τῷ Ἑλλησποντίῳ, οὐχὶ Θρακίῳ, φῶρος ἀναγραφόμενον Διδυμοτι. (Διδυμοτειχίται) ὅπερ εἶναι τὸ παρὰ

τῷ Γρανικῷ καὶ οὐ μακρὰν τῆς Προποντίδος κείμενόν ποτε.

ε) Ἡ τε σύνθεσις αὐτοῦ καὶ ἡ ἱστορία ἀποκλείει τὴν ἐκ τοῦ θράκοφρυγικοῦ Δίδυμον σύνθεσιν αὐτοῦ.

στ) Τὸ Διδυμότειχον ἂν εἶναι Διδυμόκαστρον, δηλ. δύο ὄχυρά, περίβολοι παρακείμενοι καὶ συνεχόμενοι (διδυμάρικοι οὕτως εἶπεῖν) δύναται νὰ ἔχη τὴν παραγωγὴν Ἑλληνικὴν-δίδυμον τεῖχος καὶ δυνατὸν ν' ἀναχθῆ εἰς τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἡ λ. τεῖχος ἐσήμαινεν εἰσέτι φρούριον κάστρον, τ. ἔ. εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Φιλίππου χρόνους, Ἀντιπάτρου Λυσιμάχου, καθ' οὓς ἀφκίσθησαν πολλοὶ Ἕλληνες ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Θράκης. Ὁχυρωθὲν τότε καὶ συνοικισθὲν παρήκμασε καὶ ἐγκατελείφθη ἐπὶ ρωμαιοκρατίας συνοικησάντων τῶν κατοίκων του τὴν παρακειμένην Πλωτινότολιν. Ἐπανάλαβε δὲ τὴν ὑπαρξίν του κατὰ τὰς ἐπιδρομάς τῶν βαρβάρων-Γόθων καὶ Οὐννων ἕνεκα τοῦ ὄχυροῦ τῆς θέσεώς του σὺν τῷ διασφωζομένῳ εἰσέτι ὀνόματί του καὶ ἐγένετο ἱστορικὸν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ Βυζαντίου.

Προβαίνων εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν γνωμῶν καὶ ὑποθέσεών μου τούτων οὐδαμῶς ἐπιχειρῶ νὰ ἐπέμβω εἰς τὴν ὑπὸ τῶν παλαιῶν μου φίλων ἐγερθεῖσαν συζήτησιν. Ἀπλῶς σκοπῶ νὰ δώσω νύξιν εἰς αὐτοὺς εἰς ἀναθεώρησιν τῶν διίσχυρισμῶν των, διότι νομίζω ὅτι ὁ πρὸς ἀλλήλους ἀγὼν δὲν ἔληξε καὶ ἐνδέχεται νὰ ἐπαναλάβωσιν αὐτόν, ὅπως καθορισθῆ ὀριστικῶς ἡ θέσις τῆς Πλωτινοπόλεως καὶ ἡ ἔτυμολογία τοῦ Διδυμοτείχου. Χαίρω δέ, διότι ἡ Θράκη μας δὲν στερεῖται ἀνδρῶν δυναμένων νὰ διαφωτίζωσι τὸ παρελθόν της καὶ εὐχομαι εἰς τοὺς φιλτάτους μου Χριστόφορον Δρακοντίδην, συνάδελφόν μου ἐν τοῖς Ζαριφείοις, Κωνσταντῖνον Κουρτίδην συμφοιτητὴν μου ἐν Ἀθήναις καὶ τὸν αἰδ. Ν. Βαφείδην γνωστόν μοι ἐκ τῶν Θρακικῶν νὰ ἐξακολουθῶσι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὰς περὶ Θράκης μελέτας των ἀπολαύοντες ἐν μακρῷ σιδηρᾷ ὑγείας. Αἱ ἐν τῷ αὐτῷ ζητήματι ἀντίθετοι γνώμαι καὶ ὑποθέσεις συντελοῦσι πληρέστερον εἰς τὴν διασάφησιν αὐτοῦ, διότι ἐκ τῆς συγκρούσεως αὐτῶν, ὡς λέγει Γάλλος τις σοφός, γεννᾶται φῶς

Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης

Σατυρικά στιχουργήματα. Ἐν Φιλιππουπόλει ἐκαλλιεργήθη καὶ ἡ σάτυρα. Τὸ σχολικὸν ἔτος 1887—88 ἦτο δύσκολον διὰ τὰ Ζαρίφεια ἔνεκα τῶν διαρκῶν διενέξεων καὶ ἐχθροτήτων μεταξὺ τοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου διαιρεθέντος εἰς δύο φατρίας, τὴν τοῦ διευθυντοῦ Ντούλα Νικολαΐδου καὶ τὴν τοῦ περιωνύμου φιλολόγου, τοῦ ἐκδότου τοῦ Σοφοκλέους καὶ μεσαιωνοδίφου Πέτρου Παπαγεωργίου. Ἡ δημογεροντία ἦς πρόεδρος ὁ τότε μητροπολίτης Ἰωακείμ Εὐθυβούλης, προέβη εἰς τὴν ἀπόλυσιν ὄλου τοῦ προσωπικοῦ πλην δύο διδασκάλων, εἰς οὓς ἀνήγγειλε προφορικῶς ὅτι θὰ τοὺς ἐπαναδιορίσῃ· ὁ εἰς ἦτο ἡ ταπεινότης μου. Τότε ἐκυκλοφόρησε σάτυρα κατὰ τοῦ Μητροπολίτου. Δὲν ἐγνώσθη ὁ συντάκτης της. Ἐκ τοῦ τύπου ὁμως τῶν γραμμάτων της καίπερ κεφαλαίων εἰκάζω μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Π. Παπαγεωργίου, ὃν εἶχον τρία ἔτη καθηγητὴν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ἐπὶ ἓν ἔτος συναδέλφον. Οὕτω τοῦ κλεινοῦ φιλολόγου, τοῦ τιμήσαντος τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, ἔχομεν καὶ σάτυραν. Ἡ σάτυρα ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ ΕΩΣΦΟΡΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΟΥ ΜΟΥ
ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΟΥ

Ἀπηνήθην καὶ πατρίδα καὶ λαὸν καὶ ἐκκλησίαν
καὶ στοῦ διαβόλου τόρα εἶμαι τὴν ὑπηρεσίαν.
Θέλεις εὐθυμος νὰ ζήσης; θέλεις νὰ καλοπεράσης;
ρίψου εἰς τὰς ἐντροφήσεις, φίλτατέ μου πρὶν γηράσης,
μάλιστα ἐὰν σοῦ τύχη καὶ καλόγηρος νὰ γείνης
τότ ἀμέριμνος κοιμάσαι καὶ γλεντᾶς καὶ τρῶς καὶ πίνεις
ἔξω φῶτα καὶ σχολεῖα, ζήτω ἀγραμματοσύνη

Ἄπατῶ καὶ κολακεύω
Διαιρῶ καὶ βασιλεύω

—=—

Ἀπηνήθην καὶ πατρίδα καὶ λαὸν καὶ ἐκκλησίαν
καὶ στοῦ διαβόλου τόρα εἶμαι τὴν ὑπηρεσίαν
τὰ φερσίματά μου, φίλε, πάρε τα ὡς πρόγραμμα σου
ἂν δὲ σύμφωνος δὲν εἶσαι τοτ εὐθύς γκρημνίσου χάσου
τὴν ψευτιὰ θεὸ λατρεύω καὶ γι' αὐτὴν βωμοὺς ἐγείρω
εἰς δὲ τοὺς ἀπλοὺς ἀπάτην καὶ διχόνοιαν ἐνσπείρω
ἔτσι κατορθῶν πάντα μὲ τὸν πέπλο τῆς θρησκείας
νὰ ποτίζω τὰ ἐσνάφια ψεῦδος ἀντὶ ἀληθείας

Ἄπατῶ καὶ κολακεύω
Διαιρῶ καὶ βασιλεύω

Ἄπηνήθην καὶ πατρίδα καὶ λαὸν καὶ ἐκκλησίαν
καὶ στοῦ διαβόλου τόρα εἶμαι τὴν ὑπηρεσίαν
πέντε δέκα συκοφάντας ραδιούργους ἔχω φίλους
καὶ τοὺς σέρνω ὅπως σέρνει τὸ γαϊδούρι τὰς καμήλους
ὅλοι ζῶμεν σὰν ἀδέλφια· καὶ ὁ εἰς τὸν ἄλλον σκέπει
δὲν φροντίζομεν γιὰ ἄλλο παρὰ μόνον γιὰ τὴν τσέπη
δὲν μὲ μέλλει ἢ Ἑλλάς σας ἂν χαθῆ ἢ ἂν αὐξάνη
φθάνει μόνον τὸ ταῖνι νὰ μὲ στέλν' ἀπ' τὸ καζάνι

Ἄπατῶ καὶ κολακεύω
Διαιρῶ καὶ βασιλεύω

—=—

Ἄπηνήθην καὶ πατρίδα καὶ λαὸν καὶ ἐκκλησίαν
καὶ στοῦ διαβόλου τόρα εἶμαι τὴν ὑπηρεσίαν
Πρῶτ' γεῦμα βράδῳ νύχτα μὲ δύο τρεῖς συνεδριάζω
κι' ὡς τὰ λάχανα μὲ κόπρον μὲ τοὺς φίλους μου ταιριάζω.
Συκοφάντησα καμπόσους, ἀπεμάκρυνα τοὺς ἄλλους
καὶ ἐκράτησα δύο μόνον ἀπὸ ὅλους τοὺς δασκάλους
τὰ σχολεῖα θὰ τὰ κλείσω τὰ ἐσνάφια θὰ τυφλώσω
καὶ σὰν λύκος μὲς στὴ μάνδρα θὰ στρωθῶ νὰ ξεφαντώσω

Ἄπατῶ καὶ κολακεύω
Διαιρῶ καὶ βασιλεύω

—=—

Ἄπηνήθην καὶ πατρίδα καὶ λαὸν καὶ ἐκκλησίαν
καὶ στοῦ διαβόλου τόρα εἶμαι τὴν ὑπηρεσίαν
ἀπατῶ τὸν κόσμον ὅλον πῶς ἀντὶ διδασκαλείου
ἕνας φίλος θὰ μᾶς στείλῃ χρυσαῖς λίραις τοῦ Λαυρίου
Ὡσὰν κάλπικη δεκάρα τρέμ ὁ κόσμος μὴ μὲ χάση
καὶ γι' αὐτὸ φουσκῶνω τόσο πού ἢ καμπούρα μου θὰ σκάση
Γιὰ φαντάσου ἕως τώρα τ' ἔκανα μὲ τὸ βεράτι;
Τρύπα στὸ νερὸ μεγάλη—Λα ἐ κοῦφε καὶ χωριάτη

Ἄπατῶ καὶ κολακεύω
Διαιρῶ καὶ βασιλεύω

—=—

Ἄπηνήθην καὶ πατρίδα καὶ λαὸν καὶ ἐκκλησίαν
καὶ στοῦ διαβόλου τόρα εἶμαι τὴν ὑπηρεσίαν
μὲ χουρσουζικο ποδάρι καὶ μὲ τὸ πλατύ μου ράσο
χαλασμοὺς παντοῦ ἐνσπείρω ὅπου τύχη καὶ περάσω

μπερμπαντοδουλαις, πλημμύραις ξεπεσμούς ἐπαναστάσεις
 Θάνατον γιαγκίνια φόνους διαβολιαίς συνεδριάσεις
 κι' ὅποιος ἔλθη νά μου κάμη μιὰ μετάνοια σ τὸ κελί μου
 κατακέφαλ' ἀπ' τὴ σκάλα πέφτ' εὐθύς με τὴν εὐχή μου

Ἄπατῶ καὶ κολακεύω

Δαιρῶ καὶ βασιλεύω

† — ; ! Κακοβούλης
 Κ. Μυρτίλλος Ἀποστολίδης

Τεκέδες Βεκτασήδων ἐν Θράκῃ Ὁ ἀείμνηστος F. W. Hasluk ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν 21ον τόμον τῆς Ἐπετηρίδος τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Σχολῆς (Σελ. 84—134) πραγματείαν μετ' ὃν τίτλον «Γεωγραφικὴ Διανομὴ τῶν Βεκτασήδων» Εἰς αὐτὴν, ὡς γράφει, ἀποπειρᾶται νὰ συγκεντρώσῃ, διεσκορπισμένας σημειώσεις ἀπὸ ἐντύπους πηγὰς σχετικὰς μετ' τὴν γεωγραφικὴν κατανομὴν τοῦ τάγματος τῶν Βεκτασήδων, καὶ ἀπὸ πληροφορίας τὰς ὁποίας συνεκέντρωσεν ἀπὸ ταξείδιά του καὶ ἐρεύνας (1913—15) μεταξὺ τῶν Βεκτασήδων, ἀπὸ περισσοτέρας τῆς μίαις πηγὰς.

Εἰς αὐτὴν εὐρίσκομεν τεκέδες Βεκτασήδων ἐν Θράκῃ τοὺς ἑξῆς.

Ἐν τῇ περιοχῇ Ἀδριανουπόλεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ κακῆς φήμης ἐπὶ τοῦ λόφου Kihirlik. Ἐξ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἰς τὰ ὑψώματα Στράντζας, βορειανατολικῶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν τῇ περιφερείᾳ Καλλιπόλεως, ἐν Κιλίτζ Μπάχρ καὶ Ἀκ Μπαση (Σηστῶ). Ἐν Βαβᾶ Ἐσκῆ, Βουνᾶρ Χισᾶρ, Φερετζίκ. Εἰς τὰ πρόθυρα Αἴνου. Ἐν Κεσάνη, Ἐν Δομοῦζ Δερὲ παρὰ τὴν Κεσάνην. Ἐν Κουσκαβάκ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως εἰς Κίρτζαλη καὶ Γκιουμουλτζίναν. Ἐν Διδυμοτείχῳ. Εἰς Κίρτζαλη, τὸ διαμέρισμα τὸ συνορεύον τῷ τῆς Ἀδριανουπόλεως πρὸς δυσμὰς. Ἐν Χάσκοβο, μεταξὺ Φιλιππουπόλεως καὶ τῶν συνόρων. Ἐν Σηλυβρία τὸ Σαδη-Μπαμπᾶ-Ζιγίαρετῆ («Θρακικά» τ. Ζ' σ. 161). Σχετικῶς πρὸς τὴν Σηλυβρίαν ὁ Cantemir ἀναφέρει τὴν υἱοθέτησιν ὑπὸ τῶν Μπεχτασήδων τῆς Ὀσίας Ξένης, τὴν ὁποίαν ἀποκαλοῦσι Ladid.

Τὸ 1826 οὐχὶ ὀλιγώτεροι τῶν 16 τεκέδων ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ τῇ περιφερείᾳ κατεσχέθησαν. Ἡ περὶ τὴν Ἀδριανουπόλιν περιφέρεια, ἰδίᾳ δυτικῶς τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν πολυάριθμος νομὰς Τουρκικοῦ πληθυσμοῦ εἰσῆχθη ἐξ Ἀνατολῆς, κατὰ διαφόρους ἐπο-

χάς, διασώζει τὰ ὀνόματα πολλῶν καταστραφέντων τεκέδων, οἱ ὅποιοι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔχουν γίνει χωρία ἢ τσιφλίκια. Οἱ τεκέδες τῆς Χερσονήσου ἀπομεμονωμένοι τώρα, πιθανώτατα συνεδέοντο μέ τὴν Ἀδριανούπολιν διὰ σειρῶν τεκέδων μέχρι τοῦ 1826. Οἱ χάρται δεικνύουν πολλοὺς τεκέδες μεταξύ τῶν δύο περιοχῶν, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων εἶναι τώρα, ὡς μέ πληροφοροῦν, τσιφλίκια.

Ἐν Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ οἱ Βεκτασήδες ἄγιοι εἶναι παλαιοὶ ἀναγόμενοι εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατακτῆσεως.

Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ τάγματος τὸ 1826 ὑπῆρχον 14 τεκέδες ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐξ ὧν οἱ ἑννέα κατεδαφίσθησαν. Οἱ κατεδαφισθέντες ἦσαν ἐν Γεδῆ-Κουλέ, Ἐγιούπ, Σουδλιτζα, Καραγάτς, Σεχιδλικ (λέγεται ὅτι ἀνήκεν εἰς τοὺς Μελαμιγούν), Τσάμιλιτζα, Μερδιβενκιοῖ, Οὐκιοῦζ Λιμάν καὶ Σκούτσαρι.

Φαίνεται μετὰ τὸ 1826 οἱ Βεκτασήδες κατῶρθωσαν νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκ νέου εἰς ἑπτὰ ἐκ τῶν ἐπικεκηρυγμένων τεκέδων καὶ νὰ προσθέσωσι ἓνα ἐν Τόπ-Καποῦ.

Ἐκ τῶν τεκέδων οἵτινες πρότερον κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν Βεκτασήδων εἰς τὸ διαμέρισμα Κωνσταντινουπόλεως ζυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὸν ἐν Ρούμελι Ἰσάρ τοῦ Δουρμῖς Δεδέ, ἀγίου ναυτῶν, ὅστις ἀπέθανε ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀχμέτ I. Ὁ τεκές τώρα ἀνήκει εἰς τοὺς Χαλβετῆ.

Ὁ Ἐβλιγιά Τσελεμπῆς ἀναφέρει καὶ τεκὲν ἐν Χάφσα τὸ Κούρτ-Μπαμπὰ Ζιγιαρετῆ («Θρακικά» τ. Θ' σ. 25). Ὁ αὐτὸς ἀναφέρει («Θρακικά» τ. Ζ' σ. 164) τοὺς ἐξῆς τεκέδες ἐν Τσορλοῦ, τοῦ Ἀπδῆ Χαλιφέ, τοῦ Καρατζᾶ Ἀχμέτ Σουλτάν καὶ τοῦ Δαοῦδ Δεδέ.

Τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων (μπαμπάδες) οἱ ὅποιοι τιμῶνται εἰς τοὺς τεκέδες εἶναι: Ἀβδουλλάχ, Χαφοῦζ Μπαμπᾶ, Χουσεῖν Μπαμπᾶ Μουνιρ Μπαμπᾶ, Δουρνῖς Δεδέ ἐν Κωνσταντινουπόλει, Γαζῆ Φαζιλ Βέγ ἐν Ἀκβασῆ, Σαρη Σαλικ ἐν Βαβᾶ-Ἐσκή ὅπου καὶ οἱ τάφοι τοῦ Σείχου Μαχμέτ Σουχοῦδῆ («Θρακικά» τ. Θ' σ. 28) Μπινμπίρογλου Ἀχμέτ Μπαμπᾶ ἐν Βουνάο Χισσάρ, Ἐβραχῆμ Μπαμπᾶ ἐν Φερετζικ, Νεφέζ Μπαμπᾶ, Ρουστέκ Μπαμπᾶ, Ἰσμαήλ Μπαμπᾶ, Γιουνούζ Μπαμπᾶ παρὰ τὴν Αἶνον, Ὁχᾶδ Μπαμπᾶ ἐν Κουσκαβέκ, Κυζιλ Δελῆ Σουλτάν, Διδυμότειχον, Σαῖδ Ἀλῆ Σουλτάν ἐν Κίρτζαλη καὶ Μουσταφᾶ Μπαμπᾶ βορείως τοῦ Κίρτζαλη.

Ἡ ἀναγραφὴ αὕτῃ θὰ εἶναι ἀναμφιβόλως ἑλλιπής. Ὁ κ. Μ. Ἀποστολίδης θὰ ἠδύνατο πιθανώτατα νὰ τὸν συμπληρώσῃ διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν. Καὶ διὰ τὴν Δυτικὴν Θράκην οἱ ἐκεῖ λόγιοι.

Ἐκ τῆς Σηλυβρίας Φιλιππουπόλεως Μητροπολίτης Παΐσιος. Εἰς τὸν Γ' τόμον τῶν «Θρακικῶν» (Σ. 17-35) ὁ κ. Κ. Μυρτίλος Ἀποστολίδης ἐδημοσίευσεν μελέτην περὶ τοῦ Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Παΐσιου καὶ ὀλίγα προσέθεσεν ἐν τῷ Δ' τόμῳ ὁ Γέρον Ἱερόθεος Δοχειαρίτης. Εἰς τὴν «Θεολογίαν» (1936 τόμ. ΙΔ' σελ. 136) ὁ κ. Ν. Ι. Γιαννόπουλος εἰς τὸν Κατάλογον τῶν ἐπισκόπων Σταγῶν (Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι Θεσσαλίας Η'.) ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:

γ' 1800—1808 Παΐσιος Β'. Πρόσθετες: Διορθωτέος ὁ χρόνος τῆς ἀρχιερατείας του εἰς 1784—1808 ὅτε παρητήθη. Τὸ ἔτος 1803 εἶναι τυπογραφικὴ ἀβλεψία. Ἐκ συγχύσεως ἐν Ἐπετηρίδι δις ἐσημειώσαμεν τὸ ὄνομα Παΐσιος Β' καὶ Γ' χρονολογήσαντες τὸν Γ' τῷ 1816—1819, παρεπίπτοντος ἐν τῷ μεταξύ τοῦ Γαβριὴλ τῷ 1803—1816 κατὰ τὸν καθηγητὴν Σ. Π. Λάμπρον «Νέος Ἑλληνομνήμων» τ. Β' σ. 95 καὶ τ. ΙΑ' σ. 11—15.

Ὁ Σεβασμιώτατος ὅμως Ἐπίσκοπος Εἰρηνουπόλεως κ. Φώτιος ¹⁾ ἀσχολούμενος περὶ τὸν βίον τοῦ Σταγῶν Παΐσιου εὐμενῶς μοὶ ἀνεκοινώσατο ἐν τῇ ἀπὸ 16 Μαρτίου 1915 ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὅτι, ὁ Παΐσιος ὁ Β' ἐχρημάτισε ἐπίσκοπος Σταγῶν ἀπὸ τοῦ 1784—1808 ὡς μαρτυροῦσι καὶ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς τε ἐκλογῆς καὶ παραίτησεως αὐτοῦ. Συνεπῶς λοιπὸν ὁ Παΐσιος ὁ Γ' ὡς σημειούμεθα ἐν ταῖς Ἐπισκοπικοῖς καταλόγοις Θεσσαλίας (Ἐπετηρὶς Παρνασσῶ 1910 τ. ΙΑ' σελ. 174) δὲν ὑπάρχει τὰ δὲ ἀποδιδόμενα αὐτῷ γεγονότα δεόν νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸν Παΐσιον τὸν Β' οὗ ἡ χρονολογία δεόν νὰ διορθωθῇ 1784—1808, μετὰ δὲ τούτους τακτέος Γαβριὴλ 1808 καὶ ἑξῆς, οὗ μέμνηται ὁ καθηγητὴς Σ. Π. Λάμπρος.

Βιογραφίαν Παΐσιου τοῦ Β' Σταγῶν ἀγνοοῦμεν ²⁾. Τούτου δὲ πλὴν τῶν δύο ποιημάτων ³⁾ ἅτινα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. Κ Γ (13) χαρτῶου κώδικος τῆς Φιλαρχ. Ἐταιρείας «ἽΟθρυος» ἐδημοσιεύσαμεν ἄλλοτε ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός» (Τόμ.

1) Πρόκειται βεβαίως περὶ τοῦ ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου (1929—1925). (Σ. Θ.)

2) Ἴδε Χρονικὰ Μ. Ι. Γεδεῶν Χρονικὰ Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σ. 185—187. Ἰδίου «Ὁ κώδιξ τοῦ Παΐσιου» «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» τόμ. Θ' σελ. 4 καὶ Μεγάλην Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαίδειαν. [Σ. Θ.]

3) Τὸ πρῶτον ἐπιγραφόμενον εἰς τοὺς πατέρας τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Μονῆς Κορώνης ἀποτελεῖται ἀπὸ 18 στίχους, τὸ δὲ δεύτερον Εὐχὴ ἔμμετρος ἀπὸ 26. [Σ. Θ.]

Στ' σ. 137) και ὦν σώζονται ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι και δύο ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ, ὧν ἡ μία ἀπευθύνεται τῷ 1805 πρὸς τὸν Ἀρχιμανδρίτην Ἰωσήφ ἐξ Ἀγραφῶν λόγιον και συγγραφέα τῆς ἀκολουθίας και τοῦ βίου Ἀγ. Νικολάου τοῦ Νέου, τοῦ ἐν Βουέννη τῆς Θεσσαλίας, ἡ δὲ ἕτέρα ἀχρονολόγητος πλην κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον γραφείσα ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Μητροπολίτην Λαρίσσης Μελέτιον τὸν Δ' ἢ Διονύσιον τὸν Η' ὃν προσαγορεύει γέροντα αὐτοῦ, ἐν ἧ μέμνηται ἐνσκηψάσης καταιγίδος, καταλαβούσης αὐτὸν καθ' ὁδόν, ἐξ ἧς ἐκινδύνευσε μεγάλως, καταστάς κατὰ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ κρίσιν ὑποβρύχιος. Ἀμφοτέρας δὲ τὰς ἐπιστολάς αὐτὰς ἐδημοσίευσεν ὁ τὸν βίον αὐτοῦ συντάσσων εὐπαίδευτος ἐπίσκοπος Εἰρηνοπόλεως κ. Φώτιος.

Ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ τοῦ καθολικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος τῆς ἐν Μετεώροις μονῆς τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος εἶναι δωρεὰ τοῦ Σταγῶν Παΐσιου· ἴσως δὲ και αἱ λοιπαὶ εἰκόνες εἶνε δωρεὰ αὐτοῦ. Ἐπίσης δὲ αἱ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες τῆς μονῆς Πύρρας και Δέσης τοῦ πρώην Δήμου Ἀθαμάνων εἶνε δωρεὰ τοῦ αὐτοῦ Παΐσιου. Ὁ δὲ καθηγητῆς κ. Νίκος Βέης ἐν τῇ «Βυζαντίδι» (τόμ. Α') σημειοῦται ὅτι ἡ πλουσία βιβλιοθήκη τοῦ Παΐσιου ἐναπόκειται τανῦν κατ' ἀφιέρωσιν εἰς τὴν μονὴν Ἁγίας Τριάδος ἐν Μετεώροις, ἐν ἧ ἱκανὰ αὐτόγραφα αὐτοῦ κατέλεξε. Συγγίλιον δὲ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου μηνὶ Μαΐῳ τοῦ 1818 ἀναφέρει ὅτι «ὁ πρότερον μου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σταγῶν ἐπισκοπήσας Παΐσιος) εἶτα δὲ τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας προβάς και ἤδη κανονικῇ ψήφῳ και συνοδικῇ ἐκλογῇ τὴν ἁγιωτάτην Μητρόπολιν Φιλιππουπόλεως διαδεξάμενος κατέλιπε κληροδότημα ὑπὲρ τῆς ἐπισκοπῆς Σταγῶν, τῶν σχολείων και τῆς μονῆς αὐτῆς»¹⁾.

Ἐπίσης ὁ Παΐσιος ἀναφέρεται ἐπὶ ἀργυρενδύτου Εὐαγγελίου τῆς ἐν Μετεώροις μονῆς Ἁγίου Στεφάνου, ἔχοντος τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

«Τὸ παρὸν Εὐαγγέλιον ὑπάρχει ἐν τῇ μονῇ τοῦ Πρωτομάρτυρος Στεφάνου και ἐπὶ ἀρχιερέως Σταγῶν Παΐσιου ἡγουμενεύοντος αὐτοῦ κυρ Ἀμβροσίου ἔτους 1788»²⁾.

Ὁ Παΐσιος ἀναφέρεται και ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ νάρθηκος τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου ἐν Καλαμπάκᾳ τῷ 1790.

1) «Βυζαντις» τόμ. Α'. 564—565—614

2) Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Τρίκκης και Σταγῶν κ. Πολυκάρπου,

Ἡ παροῦσα τῶν Ἀγίων ἱστορία
 Κωνσταντίνου Ἐλένης καὶ Δημητρίου
 ἐγράφη διὰ χειρὸς Γεωργίου μαθητοῦ
 Δημητρίου Ζούκη Καλαριό
 του, δι' ἐξόδων τοῦ τιμιωτάτου Κωνσταντίνου Ἰωάννου
 ἐπὶ ἀρχιερέως Σταγῶν κυρίου Παΐσιου, τοῦ ἐν κώμῃ Κλινόβῃ
 1790, Μαρτίου α'.

Θρακικὰ κειμήλια Εἰς τὴν κατὰ τὸ 1937 ἐκδοθεῖσαν «Ἐκθεσιν πεπραγμένων ταμείου Ἀνταλλαξίμων κοινοτικῶν καὶ κοινωφελῶν περιουσιῶν 1929 – 1937» ἀναγινώσκομεν ὅτι μεταξὺ τῶν κειμηλίων ἅτινα παρεδόθησαν πρὸς φύλαξιν εἰς τὸ Μ ο υ σ ε ῖ ο ν Μ π ε ν ἄ κ η εἶνε :

Εὐαγγέλιον ἐπὶ χάρτου χρονολογίας 1687 τῆς κοινότητος Εὐκαρίου Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ἐν Ἡρακλείτσης Θράκης χρονολογίας 1689, καὶ ἐν Ἀδριανουπόλεως χρονολογίας 1697,

Μία μίτρα ἀρχιερατικὴ ἀνήκουσα εἰς τὸν ἀείμνηστον ἔθνομάρτυρα μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως Κύριλλον (1821) μαργαριτοκόσμητος μὲ εἰκόνας ἐκ σμάλτου καὶ σταυρὸν ἐκ πολυτίμων λίθων.

Εἰς δὲ τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον τὰ ἐξῆς :

Ἀρτοφόριον ἐπάργυρον κεκοσμημένον διὰ σμάλτων καὶ ἐγχρῶμων λίθων καὶ σειρᾶς ἀναγλύφων παραστάσεων. Φέρει μακρὰν ἕμμετρον ἐπιγραφὴν τοῦ Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτου 1669.

Εἰκὼν τοῦ ἱ. Χριστοῦ ἐπιγραφομένη «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ὄμπελος» ἀρίστης τέχνης Βυζαντινῆς πρᾶξδόσεως τῶν ἀρχῶν τοῦ 17ου αἰῶνος, προερχομένη ἐκ τῆς κοινότητος Ραιδεστοῦ, Θράκης. Καὶ

Ράβδος Ἀρχιερατικὴ κεκοσμημένη ὀλόκληρος διὰ πολυτίμων λίθων καὶ σμάλτων μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «Ράβδος Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτου ἱεράρχου» χρονολογίας 17ου αἰῶνος.

Τὸ Ταμεῖον ἀνταλλαξίμων κοινοτικῶν καὶ κοινωφελῶν περιουσιῶν ἐξέδοτο τὸ 1930 εἰκονογραφημένον κατάλογον ἐνίων «κειμηλίων ἀξιοσημειώτων ἀπὸ ἱστορικῆς ἢ τεχνικῆς ἀπόψεως» ἐκ τῶν συγκεντρωθέντων παρ' αὐτοῦ ἱερῶν κειμηλίων Ναῶν τῶν ἀνταλλαγισῶν κοινοτήτων. Ἐξ αὐτῶν τὰ ἐννέα ἀνήκουν εἰς Θρακικὰς κοι-

νότητας καὶ ἐξ αὐτῶν τὰς εἰκόνας τῆς μίτρας ὡς καὶ τῶν ἐπιμανίκων καὶ ἐπιτραχηλίων τοῦ ἀειμνήστου Κυρίλλου ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὸ παράρτημα τοῦ Γ' τόμου τῶν «Θρακικῶν». Ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου ἀποσπῶμεν τὴν περιγραφὴν τῶν ἀφορώντων τὴν Θράκην.

Ἄρ. 3) Μίτρα τοῦ Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως ἀπαγχονισθέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων τὴν 18 Ἀπριλίου 1821. Ἡ ἐπιφάνεια εἶναι διηρημένη εἰς 4 ἀτράκτους. Εἰς ἐκάστην ἀνά μία εἰκὼν ἐκ σμάλτου ἐντὸς ἀστέρος ἐκ μαργαριτῶν καὶ ἐπὶ τούτων εἰς Χερουβεῖμ. Εἰς τὴν κορυφὴν μέγας ἀστὴρ ἐκ μαργαριτῶν καὶ ἐπὶ τοῦτον ὄρθιος σταυρὸς ἐκ πολυτίμων λίθων.

9) Ἐπιτραχήλιον τοῦ μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Κυρίλλου ἀπαγχονισθέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων τὴν 18 Ἀπριλίου 1821. Ἐντελῶς χρυσοκέντητον μετὰ λεπτοτάτης τέχνης.

10) Ἐπιγονάτιον ἀρχιερατικὸν τῆς Μητροπόλεως Καλλιπόλεως. Ἐν τῷ μέσῳ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ λεπτῶς ἐξεργασμένη. Αἱ δόξαι Ἰησοῦ, Ἀγγέλου καὶ τῶν δύο γυναικῶν μαργαριτοκόσμητοι. Περιθώριον παριστῶν κλάδον ἀμπέλου.

11) Ἐπιγονάτιον τοῦ Μητροπολίτου Σηλυβρίας Διονυσίου. Εἰς τὸ μέσον ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὰς 4 γωνίας αἱ Εὐαγγελισταί.

12) Ζεῦγος ἐπιμανίκων τοῦ Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Κυρίλλου (ἴδε ἄρ. 3 καὶ 9) μαργαριτοκόσμητον. Ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ὁ Εὐαγγελισμὸς. Εἰς τὰς 4 γωνίας προφηταί. Ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἡ «πλάσις τοῦ Ἀδάμ». Εἰς τὰς γωνίας οἱ αὐτοὶ προφηταί.

21) Κάλυμμα Εὐαγγελίου τῆς Κοινότητος Εὐκαρύου τῶν 40 Ἐκκλησιῶν συρματοπλεκτον περίεξ ἡλοι ἐκ πολυτίμων λίθων. Ἐν τῷ μέσῳ ἡ Κοίμησις μετὰ τῆς παραδόσεως τοῦ βεβήλου Ἑβραίου. Ὑπὸ τὴν εἰκόνα κομισματοσημον βασταζόμενον ὑπὸ χερουβεῖμ ἐφ' οὗ παρίσταται γάστρα ἀφ' ἧς ἀναδίδεται δένδρον, οὗτινος οἱ κλάδοι γυμνοὶ σχηματίζουν ἐλιγμούς καὶ ἐντὸς τούτων αἱ εἰκόνες προφητῶν καὶ ἀγίων. Ἐν τῷ μέσῳ ἡ Θεοτόκος ἐν στάσει προσευχῆς φέρουσα τὸν Χριστὸν ἐν τῷ σώματι. Τὸ σύνολον φαίνεται νὰ παριστᾷ τὴν ἀπὸ τοῦ Δαυῖδ καταγωγὴν τῆς Μαρίας. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ πέντε μικραὶ εἰκόνες. Ἐπὶ τῶν δύο στενῶν ὀριζοντίων ραβδώσεων, ἄνω καὶ κάτω τῆς κεντρικῆς εἰκόνος ἡ ἐπιγραφή: «Κοσμηθὲν καὶ ἀφιερωθὲν τὸ παρὸν Εὐαγγέλιον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου καὶ πανσέπτου Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, παρὰ τῆς εὐσεβε-

στάτης κυρᾶς ΚαλιΤΑΝΟΥ ἐπιτροπή καὶ συνδρομή καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἐξάρχου ἐπισκοπή ἱερέως ἀρχιερατεύοντος κύρ Ἱεροθέου ἐν μηνί Ἀπριλίου εἴκοσι πέντε».

32) Σταυρὸς ἀργυροῦς προερχόμενος ἐξ Ἀδριανουπόλεως. Εἰς τὸ κέντρον «Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς» ἄνω ἡ ἁγία Ἑλένη, ἀριστερὰ ὁ ἅγιος Γεώργιος, δεξιὰ ὁ ἅγιος Θεόδωρος καὶ κάτω ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος, ὑπὸ τοῦτον δὲ ἡ ἐπιγραφή: «Ὑπὲρ ἀφέσεως ἀμαρτιῶν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Σπύρου καὶ Ἰωάννου πρεσβυτέρου». Ἐχρησίμευε προφανῶς διὰ τὸν ἀγιασμόν.

53) Ἄρτοφόριον Κυκλικῆς βάσεως ἔχει πλευρικὴν ἐπιφάνειαν κυματοειδή. Ἐπὶ τοῦ ἄνω χεῖλους ἡ ἐπιγραφή: «Τὸ παρὸν ἀρτοφόριον τὸ ἀφιέρωσε εἰς τὸν Νύκον τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως διὰ μνημόσυνον ὁ Δημήτριος ὁ υἱὸς τοῦ Δράκου ὁ Κωνσταντινουπολίτης ἐν ἔτει 1667» Προέρχεται ἐξ Ἀδριανουπόλεως.

62) Ἄγιον Ποτήριον. Ἐπὶ τοῦ γόμφου τοῦ ποδὸς 4 μικραὶ εἰκόνες. Προέρχεται ἐξ Αἴνου.

Θράκες Φιλικοί. Εἰς τὸ παράρτημα τοῦ Γ' τεύχους τῶν «Θρακικῶν» (Σελ. 16-17) ἐδημοσιεῦθη κατάλογος 31 Θρακῶν Φιλικῶν ἐκ τοῦ Δοκιμίου περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Φιλῆμονος. Ἦδη εἰς τὸ κατὰ τὸ 1937 ἐκδοθὲν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Β. Γ. Μέξα βιβλίον «οἱ Φιλικοί» φρίνονται, ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Φιλικοῦ Π. Σέκερη κατατεθειμένον εἰς τὴν Ἱστορικὴν καὶ Ἐθνολογικὴν Ἐταιρείαν ὑπ' ἀρ. χειρ. 327 οἱ ἐξῆς Θράκες Φιλικοὶ ἐκτὸς τοῦ Α. Κομιτζοπούλου διὰ τὸν ὅποιον ἀναφέρει ὅτι προσεταιρίσθη εἰς τὴν Μόσχαν καὶ πολλὰς ὑπηρεσίας προσέφερε καὶ ἔγινε μέλος μὲ τὰ ἀρχικὰ στοιχεῖα Α. Ε. Δι' αὐτοῦ δὲ κατηχήθησαν ὁ ὑπ' ἀρ. 12 Γεώργιος Κώνστα Γάτζου, Ἰωαννίτης, ὁ ὑπ' ἀρ. 14 Ἰωάννης Μπαίλας, Ζαχωραῖος τῆς Θεσσαλίας καὶ ὁ ὑπ' ἀρ. 15 Χριστόφορος Περραιβὸς ἀπὸ Περραιβίαν τῆς Θεσσαλίας καὶ κατὰ τὸν Φιλῆμονα ὁ Δ. Ι. Ζορμπᾶς.

Ὁ ὑπ' ἀρ. 179 Γεώργιος Κομιτζόπουλος-Φιλιππουπολίτης. Ἐμπορος εἰς Ἰσμαήλ. Χρόνων 28. Διὰ Ἀντωνίου Τζοῦ Γρ. 500. 10 Δεκεμβρίου 1818 Ἰσμαήλ. Τῆ μητρί του Μελάνη, Βουκουρέστιον. [Νὰ ἀπευθύνωνται].

Παρ' αὐτοῦ κατηχήθη ὁ ὑπ' ἀριθ. 261 Ἰωάννης Κωνσταντίνου Ζωγράφου-Κωνσταντινουπολίτης.

καὶ ὁ ἀριθ. 223 Ἀδὰμ Πάγκκλος-ἐξ Ἀγχιάλου. Ἐμπορος. Χρόνων 38. Διὰ τοῦ Π. Φοιβαπόλλωνος ὑποσχόμενος τὸ κατὰ δύναμιν

γρ. 25. 11 Ἰανουαρίου 1819 Γιάσι [Νὰ ἀπευθύνωνται] πρὸς τοὺς Ἐπιτρόπους τῆς νεοσυστάτου σχολῆς εἰς Ἀγχίαλον. Ἔτι διὰ τοῦ Ἀρχιμ. Γρηγορίου Δικαίου Φλρ. 500, ὑποσχόμενος ἄλλα 1000. 18 Μαρτίου 1819.

Ἐπιγραφή ἢ οἰκεία

Παρ' αὐτοῦ κατήχηθη ὁ ὑπ' ἀριθ. 275 Ἀνδρέας Ζαχαρίου-Ἁγιομαυρίτης καὶ ὁ ὑπ' ἀρ. 383 Γεώργιος Καληνός-Σίφνιος.

Ἀνασκαφὴ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην. Κατὰ πληροφoρίας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ Σεπτέμβριον ἐ. ἔ. ἔληξαν αἱ ἀπὸ τινος διεξαγόμεναι εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Λουλέ μπουργάζ τῆς Τουρκικῆς Θράκης ἀνασκαφαί, τέσσαρα χιλιόμετρα ἀνατολικῶς τῆς πόλεως. Περιωρίσθησαν αὐταὶ εἰς δύο «τούμους», λοφίσκους, κρύπτοντας τάφους. Ἀνευρέθησαν δύο γυναικεῖοι τάφοι, μὲ ὀρειχάλκινα ἀντικείμενα τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος. Τὰ ἀνακαλυφθέντα ἐπρόκειτο νὰ ἐκτεθοῦν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Δολμαμπαξέ κατὰ τὸ Τουρκικὸν συνέδριον ἱστορίας τὸ συγκληθὲν κατὰ τὰ τέλη Σεπτεβρίου. Ἀνασκαφαὶ ἔγιναν τὸ θέρος τοῦ 1936 καὶ εἰς τὸ Ἀλπουλοῦ. Ἀμφοτέρας ἔκαμε ὁ ὑποδιευθυντὴς τῶν μουσείων Κωνσταντινουπόλεως κ. Ἀρίφ Μουφίτ, ὑφηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, κατ' ἐντολὴν τοῦ Συνδέσμου Τουρκικῆς ἱστορίας. Τὸ 1936 ἔκαμε εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην περιοδεῖαν μελετῶν, ὡς καὶ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Ἀλπουλοῦ, ὅπου εὔρε προϊστορικὰ ἀντικείμενα κεραμικῆς.

Διὰ τὰς πρώτας ἀνασκαφὰς ὁ κ. Ἀρίφ Μουφίτ ἔγραψε μελέτην, ἢ ὅποια θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ Δελτίον «Μπελετέ» τοῦ Συνδέσμου τῆς Τουρκικῆς ἱστορίας ἢ εἰς τὸ περιοδικὸν «Νιεργκί», τοῦ αὐτοῦ συνδέσμου. Διὰ τὰς δευτέρας ἔγραψεν ἤδη κάτι, τὸ ὅποιον θὰ δημοσιευθῇ, εἰς τὸ εἰκονογραφημένον περιοδικὸν τοῦ Γραφείου τοῦ Τύπου Ἀγκύρας «Λά Τουρκί Κεμαλίστ» εἰς τὸ ἰδιαιτέρον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, σχετικὸν μὲ τὰς ἐργασίας τοῦ ἐν Δολμαβαξέ συγκροτηθέντος συνεδρίου τῆς ἱστορίας, εἰς τὸ ὅποιον μετέσχε ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ὁ κ. Μιχρινάτος. Διὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Λουλεμπουργάζ ὁ κ. Μουφίτ προτίθεται νὰ γράψῃ Τουρκιστί καὶ ἐκτενεστέραν μελέτην.

Εἰς τὸν προσεχῆ τόμον τῶν «Θρακικῶν» ἐλπίζομεν νὰ ἔχωμεν περισσότερας λεπτομερείας.

Ὁ Καπουκίνος Robert de Dreux στὴ Θράκη στὰ 1666 Ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Πανεπιστημίου κ. Σ. Π. Κυριακίδης ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν Α' τόμον τῶν «Θρακικῶν» (Σελ. 106—115) τὴν περιήγησιν εἰς τὴν Θράκην τοῦ Καπουκίνου Robert de Dreux στὰ 1666. Ἐκτὸς τῶν μεταφρασθέντων, εἰς τὴν ἀφήγησιν τοῦ ἰδίου εὐρίσκονται καὶ τὰ κατωτέρω διὰ τὴν Ἀδριανούπολιν.

Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς Ἀδριανούπολιν μᾶς ὠδήγησαν εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς Ἑβραίου, ὅστις ὑπεχρεώθη νὰ μᾶς ἀδειάσῃ τὴν κατοικίαν του, ἥτις ἦτο μία τῶν ὠραιωτέρων τῆς πόλεως. Ἄλλ' ὁ πρηνεσθευτὴς τῷ ἐπέτρεψε νὰ μένῃ εἰς μικρὸν διαμέρισμα μετὰ τῆς συζύγου του, τῶν τέκνων του καὶ τῶν τριῶν σκλάβων κοριτσιῶν καὶ ἐπειδὴ ἡ κατοικία αὐτὴ ἦτο πολὺ πλησίον τῆς συναγωγῆς τῶν Ἑβραίων ἠδυνήθη πολλὰκις νὰ μεταβῶ εἰς τὴν προσευχὴν των καὶ νὰ παρατηρήσω πῶς φέρονται εἰς αὐτήν. . . .

Αὐτὸ τὸ ἔθνος, μισητὸν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους, εἰρέθη σκαιῶς ἀπατημένον καὶ παραζαλισμένον καθ' ὃν χρόνον εἴμεθα ἐν Ἀδριανουπόλει. Κατοικῶν πρὸς τὴν ὁδὸν ἤκουσα πολὺ πρῶτ' ἄκουσον πολλῶν διερχομένων ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ περιέργειαν παρετήρησα εἰς τὸν δρόμον· εἶδον ἀρκετοὺς ἀνθρώπους οἵτινες διήρχοντο φέροντες λισγάρια, δίκελλα, πτιάρια καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα ποὺ ἀνασκάπτουν τὴν γῆν καὶ ἐρωτήσας ποῦ μεταβαίνουν ἔμαθον ὅτι πηγαίνουν διὰ νὰ ἐξομαλύνουν τὸν δρόμον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ ἐφθάνεν ὁ Μεσσίας των. Καὶ ἐπειδὴ τοὺς εἰρωνεύθη, ὁ μεγαλύτερος υἱὸς τοῦ Ἑβραίου εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ ὁποίου ἐμέναμεν μὲ εἶπεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ γελῶ, διότι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐγίνόμεθα σκλάβοι των δυνάμεϊ τοῦ Μεσσίαυ των. Ὁ ὑποτιθέμενος Μεσσίας ἦτο εἰς μέγας ἀπατεῶν ἐλθὼν ἐκ Παλαιστίνης καὶ ἔπαιξεν τόσον καλὰ τὸν ρόλον του ὥστε ἔπεισε τὸ τυφλὸν τοῦτο ἔθνος ὅτι θὰ τὸ ἐλευθέρωνε καὶ θὰ τὸ ἐθριάμβευε ἐπὶ τῶν ἄλλῶν ἐθνῶν. Ἑβραίου μάλιστα ὅτι ἔκαμεν ἀρκετὰ θαύματα, ὅτι ἐβάδιζεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος χωρὶς νὰ βραχοῦν τὰ πόδια κλπ. Ἡ φήμη του διεδόθη τόσον μεταξὺ τῶν Ἑβραίων, οἱ ὁποῖοι τῷ ἔφεραν δῶρα ἀπὸ ὅλας τὰς συναγωγάς, ὥστε ὁ Σουλτάνος ἀφοῦ τὸν ἐφυλάκισεν ἀρκετὸν καιρὸν εἰς Κων)πολιν, τὸν μετέφεραν εἰς Ἀδριανούπολιν διὰ νὰ τῷ ἀπολογηθῆ. Καὶ ἀφίχθη ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν ὅπου αὐτοὶ οἱ πτωχοὶ τυφλοὶ μετέβαινον διὰ νὰ τοῦ ἐτοιμάσουν τὸν δρόμον. Ἄλλ' ὅταν παρουσιάσθη πρὸ τῆς Μεγαλειότητός του εἶπεν ὅτι πᾶν ὅτι ἔκαμεν, τὸ ἔκαμεν διὰ νὰ ἀπατήσῃ τοὺς Ἑβραίους καὶ λάβῃ παρ' αὐτῶν ὅσα καλὰ ἠδύνατο, ἀπὸ τὸ ἔθνος αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ πλέον ἀτιμον τοῦ κόσμου, ὅτι πράγματι ἐμορφώθη εἰς τὴν θρησκείαν των, ἀλλ'

ὅτι ἀναγνωρίσας τὰς πλάνας των ἔγινε Μωαμεθανὸς καὶ δὲν διαπνέεται ἀπὸ ἄλλο τι παρὰ πῶς νὰ μορφωθῆ καλλίτερον εἰς τὴν Θρησκείαν τοῦ Μεγαλειοτάτου. Αὐτὸ μεγάλως ηὐχαρίστησε τὸν Σουλτάνον καὶ διέταξε τὸν ἱεροκῆρυκα νὰ τὸν διδάξῃ καὶ τὸν ἐτίμησεν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ καπιτζί τὸ ὁποῖον ἔρριψε τοὺς Ἑβραίους εἰς τὴν τελευταίαν κατάπληξιν...

Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἐξήτασα τὰ ἔκτος καὶ τὰ ἐντὸς τῆς πόλεως ἥτις κεῖται εἰς ὠραίαν πεδιάδα, ὅπου τρέχουν δύο μεγάλοι ποταμοί, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ διέλθουν πλησίον τῆς πόλεως ἐνοῦνται καὶ κάμνουν ἐν εἶδος νησίδος, τὸ ὁποῖον ὁ Σουλτάνος ἔδωκεν εἰς παροικίαν Ἑλλήνων ἔναντι φόρου τὸν ὁποῖον πληρώνουν κατ' ἔτος. Ὁ κ. Πρεσβευτῆς ἐνοικίασεν μίαν μεγάλην οἰκίαν εἰς τὴν αὐτὴν νῆσον εἰς τὴν ὁποίαν ἐμείναμεν τὸ ἐπίλοιπον τοῦ καιροῦ ἀναμένοντες τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βεζύρου ἠναγκάσθημεν νὰ ἐξέλθωμεν τῆς πόλεως διότι ἀπὸ τὴν πανούκλαν ἀπέθνησκον πολλοὶ καὶ ἐβλέπομεν ἀπὸ τὴν κατοικίαν μας πολλοὺς νὰ ἐνταφιάζουσιν. Ἡ ἀλλαγὴ τῆς οἰκίας μὲ ἦτο λίαν εὐχάριστος, διότι ἡ νέα ἦτο εἰς ὠραίαν κατάστασιν, πλησίον μικροῦ χωρίου, τοὺς κατοίκους τοῦ ὁποῖου εὗρομεν πολὺ φιλόφρονας καὶ μᾶς ἔκαμεν εὐχαρίστησιν νὰ μεταβαίνωμεν νὰ τοὺς βλέπωμεν. Ὑποθέσαντες ἀπὸ τὴν ἐνδυμασίαν μου ὅτι ἤμουν ἱερεὺς προσεκάλεσαν ἀμέσως τὸν ἱερέα των, ὅστις μὲ πολλὴν φιλοφροσύνην μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν μάθω τὴν Κυριακὴν προσευχὴν Λατινιστί. Αὐτοὶ οἱ καλοὶ ἄνθρωποι μᾶς προσεκάλεσαν εἰς τὰς οἰκίας των καὶ μᾶς προσέφεραν δειλινόν. Τρώγουν τόσον καλὰ εἰς τὸ μικρὸν αὐτὸ χωρίον, ὥστε καθ' ἑκάστην σφάζουσιν ἓνα βῶδι. Ἦρχοντο ἐπίσης νὰ μᾶς ἰδοῦν εἰς τὴν κατοικίαν μας καὶ εὖρισκον ὅτι ἀντεποκρινόμεθα εἰς τὰς φιλοφρονησεις των.

Ἄλλοῦ πάλιν ἀναφέρει τὰ ἐξῆς:

Ἐμείναμεν δύο ἡμέρας εἰς τὴν Τεραπο (Σικελίας) ὅπου μᾶς ἔφεραν πεπόνια τὰ ὁποῖα εἶχον μεγάλην ἐκτίμησιν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ ὅτι τὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ Κων)πόλεως εἶναι πολὺ καλλίτερα καὶ ὑγιεινά, ὥστε δύναται κανεὶς νὰ φάγῃ ἓνα μεγάλο, ὀλόκληρον χωρὶς νὰ τὸν βλάψῃ καὶ αὐτοῦ ἔλαβον πείραν καθότι ὅταν εἴμεθα εἰς Ἀδριανουπόλιν, ὁ κ. Πρεσβευτῆς ἀπὸ τὰ δώδεκα πεπόνια τὰ ὁποῖα τοῦ ἔφεραν, εὗρεν ἕξ ὅτι ἦσαν τόσον ἐξαιρετικὰ καὶ τὰ ἐκράτησεν διὰ τὸ γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον εἴμεθα μόνον πέντε καὶ ἀφοῦ ὁ καθεὶς ἔφαγεν ἀνὰ ἓν ὁ κ. Πρεσβευτῆς εἶπεν ὅτι τὸ ἕκτον ἦτο πολὺ καλὸν νὰ τὸ ἀφήσωμεν διὰ τοὺς ὑπηρέτας, εἰς τοὺς ὁποίους ἔδωκεν ἤδη ἄλλα ἕξ καὶ τὸ ἔκοψεν εἰς πέντε τεμάχια τὰ ὁποῖα διεμοιράσθημεν χωρὶς κανεὶς νὰ πάθῃ τὸ παραμικρόν. Καὶ δὲν ἀπορῶ ὅτι τὰ πεπόνια εἶνε τόσον καλὰ ἀφοῦ τὸ καλοκαίρι τρώγουν

ἀγγούρια καθὼς ἡμεῖς τὰ ἀχλάδια καὶ εἶδον νὰ τρώγουν μέχρι τριῶν χωρὶς νὰ πειραχθοῦν.

Διὰ τὴν Καλλίπολιν ἄλλοῦ ἀναφέρει ὅτι δὲν τὴν εὔρεν τόσον ὠραίαν ὡς τὴν περιγράφουν οἱ ἄλλοι περιηγηταί.

Θρακικοὶ Κώδικες. Ἐν συνεχείᾳ τῶν ἐν σελ. 122—136 σημειουμένων ἀναφέρομεν ὅτι κώδικες τῆς Μητροπόλεως Σηλυβρίας ὑπάρχουν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Γυμνασίου Μυτιλήνης καὶ μεταφέρονται ἐνταῦθα εἰς τὸ Ἰαμεῖον Ἀνταλλαξίμων Κοινοτικῶν καὶ Κοινωφελῶν περιουσιῶν.

- 1) Πρωτόκολλον Ἰερῶς Μητροπόλεως Σηλυβρίας ἀπὸ 1900—1922.
- 2) Βιβλίον Συνεδριάσεων μικτοῦ Δικαστηρίου 1900—1909.
- 3) Κῶδιξ Ἰερῶς Μητροπόλεως 1877—1916.
- 4) Κῶδιξ διαθηκῶν 1881—1917.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
1937

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ
Γ. Γραμματεὺς ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΚΟΡΑΚΑΣ
Ταμίας ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ
Σύμβουλοι ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΤ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΘ. ΓΚΕΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ
ΑΛΕΚΟΣ ΚΑΛΦΑΣ	ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΑΛΤΣΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΥΒΕΡΗΣ	ΜΙΧΑΗΛ ΚΙΡΚΟΣ
ΚΙΜΩΝ ΚΟΚΚΩΝΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΟΥΙΖΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΩΦ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΜΗΚΟΣ
ΘΩΜΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΟΠΠΩΝΗΣ	ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ ΣΑΡΑΝΤΗΣ
ΣΘΕΝΕΛΑΟΣ ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ	ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ
ΖΗΣΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΪΟΥ	ΔΗΜΟΣΘ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΗΘΩΜΑΣ	

Μέγας Ευεργέτης

† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. Π. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Ευεργέτης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Μέγας Δωρητής

ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ

Δωρηταί

ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ
ΑΔΕΛΦΟΙ ΚΑΛΟΥΔΗ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ

*Επιτροπή Ἑορτῶν, Συγκεντρώσεων καὶ διαλέξεων

Πρόεδρος Κ. ΧΑΤΖΗΘΩΜΑΣ
Μέλη Θ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΤ. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ
ΑΘ. ΓΚΕΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ
Α. ΚΟΡΑΚΑΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ ἐν Σηλυβρία ναὸς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος κατὰ τὸ 1878	Σελ. 42
Ὁ ἴδιος ὡς ἐπεσκευάσθη	» 43
Ἐπιγραφαὶ Κεσσάνης	» 45
Αἰλοβον	» 46
Ἐπιγραφὴ Κεσσάνης	» 49
» Ὑψάλων	» 51
» Μαλγάρων	» 52
» Ἀλμαλὴ	» 53
Ἐπιγραφαὶ Βιζύης	» 59
Ἄλλαι δύο	» 61
Ἔτεροι δύο	» 63
Ἄλλη	» 64
Ὁ ἐν Βιζύῃ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας	» 65
Ἐπιγραφὴ Βιζύης	» 66
Κοσμήματα ἀγιάσματος Ζεφυρίου	» 109
Ἐ ἀντίγραφα Λύλικῶν χρῶν Μητροπολιτῶν Ἀδριανουπόλεως	127-129
Τρία ἐνεπίγραφα χάλκινα «σαχάνια»	» 401
Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν «σαχανίων».	» 402
Ἐπιγραφὴ Διδυμοτείχου	» 405

Ἡ ἐκτύπωσις ἐτεροματίσθη τῇ 20 Δεκεμβρίου 1937

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ε Ι Α Ι

<p><i>Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου</i>, Συλλογὴ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν ταῖς παρὰ τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ Ἑλληνικαῖς ἀποικίαις καὶ περὶ αὐτάς (Ἀπολλωνία, Μεσημβρία, Ἀγχιάλος, ἐκ τῶν πέριξ τόπων)</p>	Σελ. 5— 22
<p><i>Ἰ. Σπαθάρη</i>, Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη κατὰ τὸν Ἑβλιγιᾶ Τσελεμπήν, Τοῦρκον περιηγητὴν τοῦ ΧVII αἰῶνος. Κατὰ μετάφρασιν...</p>	» 22— 36
<p>† <i>Κωνσταντ. Μαυρίδου</i>, Ὁ ἐν Σηλυβρία Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος</p>	» 37— 44
<p>† <i>Γ. Λαμπουσιάδου</i>, Ὀδοιπορικόν: (Κεσσάνη, Παλαιόκαστρο Κεσσάνης, Σιγί Κεσσάνης. Μεγάλη Γέφυρα, Χάραϊλα, Κύμηλα, Μάλγυρα, Μπουλαβὰτ καλεσί, Ἄλμαλή, Χαριοῦπολι, Βιζύη, Ἐσσηρία Βιζύης, Ἁγίᾳς πασᾶ Σεράι)</p>	» 45— 70
<p>† <i>Πρώην Παραμυθίας Ἀθηναγόρα</i>. Ὁ Ὀμηρικὸς κόσμος. «Οὐσκούδαμα Θράκης»</p>	» 71—100
<p><i>Μανουὴλ Ἰω. Γεδεῶν</i>, Κωνσταντινουπόλεως ἀγίσματα Θερακικὰ</p>	» 101—121
<p><i>Μ. Α. Σ.</i> Θερακικοὶ κώδικες (Προσθήκη 427)</p>	» 122—136
<p><i>Κ. Μυρτίλλου Ἀποστολίδου</i>, Ἐκθεσις Μιχαὴλ Βαλαβάνωφ περὶ τῆς Μονῆς τῆς Πετριτσιονίτισσης</p>	» 137—166
<p><i>Ἀδ. Διαμαντοπούλου</i>, Κατάλογος Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν Ἀγχιάλου</p>	» 167—180
<p>† <i>Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ</i>, Ὁ διδάσκαλος καὶ ἱεροκῆρυξ Σταμάτιος Παπᾶ ὁ Θράξ</p>	» 181—193
<p>† <i>Κ. Θαλείδου</i>, Θρηνηλογία</p>	» 194

Λ Α Ο Γ Ρ Α Φ Ι Κ Α

<p><i>Ἑλπινίκης Σταμούλη Σαραντῆ</i>, Πῶς γιάτρευαν στὴ Θράκη. Γιατρικὰ, γητειᾶς καὶ χάρες (Πίναξ ἰδιωματικῶν λέξεων Σελ. 278—283 Πίναξ τῶν περιεχομένων Σελ. 284—286)</p>	» 195—286
--	-----------

<i>Μελπ. Εύστορ. Ζήση. Ἀρραβῶνες καὶ γάμοι</i> στὸ Αὐδῆμι	»	287—309
<i>Καλλισθ. Χουρμουζιάδου, Τὸ Τσακῆλι</i> (Πετροχῶρι)		
τῆς Ἐπαρχίας Μετρῶν. Τσακλιώτικο Καλαδάο		
(Ἐξήγησις ἰδιωματικῶν λέξεων Καλανταρίου 351—358. Περιεχόμενα Καλανταρίου κατὰ ὕλην 358—361. Παραγράμματα	»	361
Ἀναγκαῖα εἰσθῶσις 362)	»	310—362

Μ Ν Η Μ Ο Σ Υ Ν Α

† Πρώην Μετρῶν Γρηγόριος	»	363
Στέφανος Ναρλῆς	»	363—364

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α Ι

Συμβολὴ Ε' εἰς τὴν Θρακικὴν βιβλιογραφίαν (Προσθήκη 372)	»	365—372
<i>Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου. Συμβολὴ ΣΤ' εἰς τὴν Θρακικὴν Βιβλιογραφίαν</i> (Χρονολογικὸς πίναξ 398)	»	373—398
Βιβλιογραφίαι Θρακῶν	»	399—400

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ — Π Ρ Ο Σ Θ Η Κ Α Ι — Δ Ι Ο Ρ Θ Ω Σ Ε Ι Σ

<i>Γ. Μπακαλάκη. Ἐνπιγράφα «σαχάνια» τοῦ Ρουφετίου</i> τῶν Ἀμπατζίδων Φιλιππουπόλεως	»	401—403
<i>Ν. Βαφείδου. Τὸ ἐν Κομάροις ἀνευρεθὲν ἀνάγλυφον τοῦ</i> ἤρωος τῆς Θράκης	»	404—407
<i>Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου. Σημειώματα περὶ τῆς Πλωτινοπόλεως καὶ Διδυμοτείχου</i>	»	407—414
<i>Ἰδίου. Σατυρικά στοιχογραφήματα</i>	»	415—417
<i>Α. Α. Σ. Τεκέδες Βεκτασίδων ἐν Θράκη</i>	»	417—418
<i>Ὁ ἀπὸ Σηλυβρίας Φιλιππουπόλεως Μητροπολίτης Παῖσιος</i>	»	419—421
Θρακικὰ κειμήλια	»	421—423
Φιλικοὶ Θράκες	»	423—424
<i>Ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην,</i>	»	424
<i>Ὁ καπουκῖνος Robert de Dreux στὴ Θράκη στὰ 1666</i>	»	425—427
Θρακικοὶ κώδικες	»	427
Διοικητικὸν συμβούλιον Θρακικοῦ κέντρου, Εὐεργέται, Δωρηταί, Ἐπιτροπαί	»	428